

TRIPARTITA I

EXCEPTA EX DECRETIS ROMANORVM PONTIFICVM ¹

[1va] Quoniam quorundam Romanorum decretalia² pontificum³ synodalibus tempore prestant⁴ conuentibus⁵, non incongrue in nostre deflorationis opusculo primas sibi uendicant partes. A beati siquidem Petri apostolorum principis presulatu usque ad Constantini imperatoris serenissimi tempora⁶, seu propter raritatem episcoporum, siue etiam propter rabiem persecutorum, aut nulla aut certe uix⁷ ulla creduntur celebrata⁸ concilia pontificum⁹. Huc accedit quod canones apostolorum Nicenis et plerisque aliis inferioris habentur auctoritatis, cum utpote a nonnullis¹⁰ illorum¹¹ esse legantur¹². Vnde quod¹³ liberius¹⁴ atque ut ita dixerim commodius agi poterat, apostolici uiri consortes fidei litteris informabant, insinuantes uidelicet quid¹⁵ appetere, quid¹⁶ cauere, quid¹⁷ tenere, quid¹⁸ postremo reicere deberent. Verum cum Christianitatis religio, fauente pio¹⁹ principe Constantino longe lateque per orbem²⁰ propagari cepisset, simul etiam episcoporum ceperunt libere celebrari²¹ conuentus. Qui tamen cum a presulibus sancte hactenus²² per quatuor orbis clymata celebrari²³ non desinant ecclesie²⁴, ille tamen qui in Nicea ciuitate Bythynie a sancto Siluestro conuocatus, et a cccxviii episcopis legitur celebratus, summe auctoritatis palmam tenere perhibetur, licet in ordine prior²⁵ non habeatur²⁶. Sed inter hec notandum quod

¹ Exc. – pont.] C *illeg.*; Incipit prologus. Romanorum decretalia pontificum L; Incipit prologus decretorum W; Incipiunt decreta Romanorum pontificum. Prologus P; Incipiunt canones sanctorum patrum M; Prologus sequentis operis S; Liber (*rest illeg.*) N; Excepta - pontificum ZJGQA; Excepta Iuonis Carnotensis episcopi ex decretis Romanorum pontificum H (*which precedes the text with Exceptiones ecclesiasticarum - quere debeat, i.e. the beginning of Ivo's Prologue without the list of sections; cf S*); om. KDV; Prohemium in defloraciones decretalium add. V² s.xii/xiii; BTO lack beginning

² -lia ss R

³ pont. dec. A

⁴ tem. prest.] tem. instantis P; prest. tem. V

⁵ conuentibus CLRXSK² MZJGHQA^{Br}; conuenientibus KNDV² P; conuententius V

⁶ im. ser. tem. CRKNDVPZGHQ; im. tem. serenissima P; ser. im. tem. A

⁷ uix om. A; uix certe marked for reversal G

⁸ sunt add. A, om. CRKNVPZJGHQ

⁹ pont. conc. marked for reversal Z

¹⁰ a nonnullis CRKNDVPZJGQA; ante nullis H

¹¹ illorum CKNVPZJHQ; eorum A; G??

¹² legantur CRWDVPKZJHA; negantur NM; negentur Br

¹³ add. in mg. V

¹⁴ et add V

¹⁵ quid CRWNDVPZGHQA; quod K

¹⁶ quid CRWNDVPZGHQA; quod K

¹⁷ quid RWNDVPZGQA; quod CKH

¹⁸ quid CRWNDVZGQA?; quod KPH

¹⁹ p'io H

²⁰ per orbem] om. P

²¹ lib. cel. CRKNVPZGH; cel. lib. A

²² ecclesie add. A; om. CRKNVPZJGH

²³ celebrari CRKNVPZJGH; om. A

²⁴ ecclesie CRKNVPZJGH; om. A

²⁵ prior in ord. marked for reversal Z

²⁶ -etur J

cum a pontificatu²⁷ Petri apostolorum principis usque ad presulatum pape Silvestri xxx et duo connumerentur pontifices, semotis Lino et Cleto quod illi scilicet superstit²⁸ adhuc Petro apostolo episcopatu functi sunt, [1vb] nemo tamen eorum suis decretalibus aliqua sancire omiserit²⁹, Chrisogono dumtaxat excepto, qui xxviii a Petro computatur apostolo. Rursus cum a sancto Siluestro usque ad beatum Gregorium eque xxxii³⁰ supputantur³¹ presules, omnes similiter, preter Mercurium solum qui³² lvii presulatu³³ post Petrum apostolum functus est, edidisse³⁴ leguntur. Verum his ita³⁵ consideremus, que sit eiusdem nominis³⁶ quod est³⁷ decretale significantia. Igitur decretum quod a decerno uerbo deriuatur³⁸ ex seque³⁹ aliud nomen procreat⁴⁰, uidelicet decretale, cuius plurale est decretalia, intelligitur institutum siue constitutio. Vnde et decretalia instituta siue constitutiones possunt intelligi. Sed iam tandem eorundem decretalium necessarias pagine imprimamus sententias.

Br fo 63^{r-v}

Explicit prologus. Incipiunt capitula.⁴¹

²⁷ -tu ss Z

²⁸ superflue P

²⁹ ecce *add. and canc.* P

³⁰ XXII A

³¹ supputantur CLXKNVPZJGHQ; computentur *corr. fr.* -antur R; supputentur *SBr*; computatur W; numerentur A

³² Merc. solum qui *in mg.* L²

³³ *in mg.* V

³⁴ aliqua *add.* KD *mg.*

³⁵ digestis *add.* S²

³⁶ sit eiusdem nom. CRKNZJGA; eiusdem nom. sit (Q?) HQ

³⁷ *om.* V

³⁸ de- LRXSKNDH; di- CWVPZGA. *An illegible mg. add. here in K*

³⁹ ex seque W²] exequ WP; ex se R

⁴⁰ *om.* G

⁴¹ Explicit - capitula CLRXSW; *om.* KNDMVPZGHQA

A.1. I [CLEMENS]

- i. De potestate et discretione doctorum
- ii. De uitanda ambitione
- iii. Qualiter uiuere² debeat dispensator
- iiii. De mundicia sacerdotum
- v. De pena adulterii³
- vi. Vbi fieri debeant iudicia ecclesiastica
- vii. Vbi debeant esse primates uel patriarche
- viii. Qui sint appellandi in iudiciis episcoporum
- viiii. Vt clericus suo et laicus suo uacet officio
- x. Comparatio nauis ad ecclesiam
- xi. Imperitum non debere ordinari episcopum
- xii. De custodibus sacramentorum
- xiii. De mensura hostiarum et reliquiis earum
- xiiii. Quantum sit abstinendum post eucharistiam
- xv. Quibus non sint dande reliquie eucharistie⁴
- xvi. Vt incontinens presbiter non ministret⁵
- xvii. Non distrahenda⁶ ecclesie ornamenta
- xviii. De uitanda familiaritate feminarum
- xviiii. De accusatoribus patrum
- xx. De doctrina prelatorum et obedientia subditorum
- xxi. Nichil agendum clericis absque licentia sui episcopi⁷
- xxii. Vbi sit sacrificandum
- xxiii. Communem uitam omnibus necessariam [2ra]
- xxiiii. Apostolorum exempla imitanda
- xxv. Scripturas ex⁸ proprio ingenio non esse legendas

¹ Capitulatio in CLRXSWKNDMVB(from c xvii)P; om. ZJGHQA

² timere P

³-eri P

⁴ euch. rel. V

⁵ B begins here

⁶ Non dist-] Condist- P

⁷ sui ep. add. R²

⁸ ss C

1

In prima¹ epistola Clementis. Verba Petri de Clemente.² De potestate et discretione doctorum³

Trado ipsi Clementi a Domino⁴ traditam michi⁵ potestatem ligandi et⁶ soluendi, ut de omnibus⁷ quibuscumque decreuerit in terris, hoc decretum sit et in celis. Ligabit enim quod oportet⁸ ligari, et soluet quod expedit solui, tamquam qui ad liquidum

¹ In prima] Incipit X

² In – Clemente in mg. HQ

³ De - doctorum in mg. ZJG

⁴ a Dom.] ss V; om. P

⁵ trad. michi CRKNDBPZGHQ; michi trad. A

⁶ et] atque P

⁷ omibus de add. A; om. CRKNBVZGH

⁸ -et CRWKNBVJGHQA; -eat Z

ecclesie regulam nouerit. Ipsum ergo audite, scientes quia quicumque constrictauerit⁹ doctorem ueritatis peccat in Christum et patrem omnium exacerbat Deum, propter quod et uita carebit. Ipsum autem qui preest¹⁰ ceteris, oportet medici uicem¹¹ agere, et non fere bestie furore commoueri.

JK +10; H 31.17-23; M 20; ID 5.47 to Deum, cf 14.1 (Clementi trado - nouerit)

⁹ -auerit LRXSWKNDBPZGHA; -iuerit C

¹⁰ -est ss Z

¹¹ op. med. uicem CLXWKND; op. med. uice RSZGHQ; op. med. uitam V; op. vicem medici P; med. op. vicem A; ? J

2

De uitanda ambitione¹

²Hec eo dicente ego procidens ad pedes eius rogabam excusans³ me et declinans honorem cathedre uel potestatem. At ille respondens, Pro hoc, inquit, me ne⁴ rogaueris. Hoc enim fieri statutum⁵ est mihi, et eo magis quo excusas, quia hec cathedra eum qui cupit eam et audacter expetit non requirit, sed ornatum moribus et in uerbis eruditum.

JK +10; H 31.24-28, M 20

¹ De - ambitione in mg. JGHQ

² P places text of c 2 as c 3 under rubr. Qualiter ..., and text of c 3 under insc. of c 2

³ excusa P

⁴ me ne CRWMBZGA; ne me LXSNDVPJH

⁵ corr. fr. statum Z; ? P

3

Et post pauca.¹ Qualiter uiuere debeat dispensator²

Verumtamen de ipsius dispensationis ordine coram omnibus commonere³ necessarium duxi. Te quidem oportet irreprehensibiliter uiuere et summo studio niti ut omnes uite huius occupationes abicias ne fideiussor existas, ne aduocatus litium fias, neue in ulla aliqua⁴ occupatione prorsus inueniaris mundialis negotii occasione perplexus. Neque enim iudicem aut cognitorem secularium negotiorum hodie te ordinare uult Christus, ne prefocatus presentibus hominum curis non possis uerbo Dei⁵ uacare, et secundum ueritatis regulam secernere bonos a malis.

JK +10; H 32.5-12, M 21; cf C 11 q 1 c 29 (partly added later, and has more)

¹ Et - pauca as end of c 2 V

² Qualiter - dispensator in mg. JGQ; om. H

³ commune P

⁴ om. P

⁵ uerbo Dei CRXWNDBVZJGHA; Dei uerbo K; ? P

4

¹Item in² eadem. De mundicia sacerdotum³ [2rb]

Et ad te quidem⁴ qui prees ista sint monita, et his similia. Ad presbiteros uero⁵ sint ista⁶. Ante omnia ut pudicitie⁷ studentes adolescentes nuptiis iungant⁸ quo calorem

¹ Et post pauca add. P (cf c 3)

² in CRKNDBPZJHQA; de G

³ De mund. sac. in mg JG

⁴ ad te quidem CRXSWZJGHQA; ad te KNDBMBVP

⁵ uero] autem P

⁶ sint ista CWKNDBPZGHQ; ista sint A

feruentis⁹ etatis coniugali lege preueniant. Sed nec in prouectionibus quidem curam habere huiusmodi¹⁰ negligant¹¹, quia in multis etiam cum senuerit corpus concupiscentia uiget. Ne forte ergo fornicationis labes occasione accepta tanquam uenenum pessimum serpat in uobis¹², cauere et anteuenire necessarium est ne quod in uobis adulterii occultum calescat incendium. Et quid in omnibus peccatis adulterio grauius?

JK +10; H 32.31-38, M 22; +C 32 q 7 c 16 has Quid in - uixerint (*end of c 4, beg. of c 5*), *as have ID 8.99, IP 7.21*

⁷ ut pudicitie CSW²DMN; ut pudicitia LK; aut pudicitie (*corr. fr. -itia*) R; ut pudicitiam XWBVPZJHQA; pudicitiam G

⁸ iungant CLRXSWDMBVZGHA; iugant L; iungantur KN; iungatur P

⁹ J lacks a leaf (*or two*); resumes in A1.2.15 below

¹⁰ hab. hui.] hui. hab. P

¹¹ -igant CRWNDBPZGHA; -egant K

¹² serpat in uobis CRXWKNBVPZA; in uobis serpat HQ

5

*De pena adulterii*¹

Secundum namque in penis obtinet locum². Quoniam quidem primum illi³ habent⁴ qui aberrant⁵ a Deo, etiam si sobrie uixerint. Propter quod uos, o presbiteri, ecclesiam excolite et adornate sponsam Christi ad pudicitiam⁶. Sponsam autem dico ecclesie⁷ omnem congregationem. Que si pudica inuenta fuerit a sponso suo, ingentibus ab eo donis et muneribus honorabitur, et uos uelut ministri sponse et amici⁸ sponsi ingenti gaudio et leticia perfruemini. Si uero sponsa⁹ hec reperta¹⁰ fuerit commaculata peccatis, ipsa¹¹ quidem tanquam indigna trudetur a regalibus thoris, uos autem penam dabit, si forte per uestram negligentiam uel desidiam obrepserit contagio seua peccati.

JK +10; H 32.38-46, M 22; C 32 q 7 c 16 (pt, see c 4)

¹ De pena adulterii in mg GQ, om. H; -eri P

² Secundum – locum as end of c 4 A

³ primum illi CRWKNBVZGHQ; illi primum P; primum locum A

⁴ in penis add. A; om. CRWKNBVPZGH

⁵ ab- CRWKNBVPZGQA; ob- H

⁶ -itiam LRWKNBVPZGHA; -etiam C

⁷ ecclesie CRWKNVZHA; ecclesiam G; ? B; om. P

⁸ ministri sponse et amici CRXSWBVPZGHA; in ministris sponse et amicis KNDM

⁹ after fuerit K

¹⁰ reperta CRWKNVPZGHQ; inuenta A; ? B

¹¹ ipsa CRWKNVPZGQA; ipse H; ? B

6

*Item in*¹ *eadem*². *Vbi fieri debeant iudicia ecclesiastica*³

Si qui ex fratribus negocia habent inter se, apud cognitores seculi non iudicentur, sed apud presbiteros ecclesie quicquid illud est⁴ dirimatur, et omni modo obediant statutis eorum.

JK +10; H 33.25-28, M 23; ID 6.345; C 11 q 1 c 32 ends at dirimatur

¹ in CRWKNBPZHQA; de G

² Item – eadem in mg. HQ

³ Vbi - ecclesiastica in mg. G

⁴ ss K

7¹

Item in eadem. Vbi debeant esse primates² uel³ patriarche⁴

In illis uero ciuitatibus in quibus olim apud⁵ ethnicos primi flamines eorum atque primi legis doctores⁶ erant, episcoporum primates poni uel patriarchas qui reliquorum episcoporum iudicia et maiora quotiens necesse foret [2va] negocia in fide agitent, et secundum Dei uoluntatem sicut sancti constituerunt apostoli, ita ut⁷ ne quis iniuste periclitaretur, definirent in⁸ illis autem ciuitatibus in quibus dudum apud predictos erant ethnicos eorum archiflamines⁹, quos tamen minores tenebant quam memoratos primates, archiepiscopos institui precepit¹⁰, qui non tamen primatum sed¹¹ archiepiscoporum nomine fruerentur.

JK +10; H 39.17-25; M 30; BD 1.115 (In illis - definirent only); D 80 c 2 has beg. of this canon and end of next

¹ om. A

² deb. esse prim. LRXWKNBVPZGQ; prim. esse deb. C

³ uel om. W

⁴ Vbi - patriarche CLRXWKNBVPZ; in mg. GQ; om. H

⁵ apud CRKNVPZGH; om. B

⁶ leg. doct. CRWDMBVPZGH; legislatores N; doct. leg. K

⁷ ut CRWKDBVPZGH; om. N

⁸ -irent in] -iretur P

⁹ id est summi sacerdotes add. S²

¹⁰ -epit CRNDBVPZGH; -eperit K; -ep' W

¹¹ ss K

8¹

Qui sint appellandi in iudiciis² episcoporum³

Episcoporum quoque iudicia, ut superius⁴ memoratum est, et maiora ecclesiarum⁵ negocia si ipsi reclamauerint, aut aliquem timorem aut istos aut alios suspectos habuerint, ad iamdictos primates uel patriarchas, ne aliquis nocenter⁶ periret transferre perdociuit. In singulis⁷ uero reliquis ciuitatibus singulos et⁸ non binos uel ternos uel⁹ plures episcopos constitui iussit, qui non primatum aut archiepiscoporum aut metropolitanorum, quia matres ciuitatum non habent¹⁰, sed episcoporum tantum uocabulo potirentur, quoniam nec inter ipsos apostolos par institutio fuit, sed unus omnibus prefuit¹¹.

JK +10; H 39.27-32; M 30

¹ om. A

² -iciis CRWKNBVGH; -icio Z

³ Qui - episcoporum in mg. ZG

⁴ superius CRWKDBVPZGHA; supra N

⁵ -iarum] -ia P

⁶ corr. to innocenter K²; nocentur P

⁷ sin- ss H

⁸ et P; uel V

⁹ uel CRXSMN; aut LWKDBVPZGH

¹⁰ non habent CRS²KNBP; non habent uel tenent R²SGZHQ

¹¹ omn. pref. CRWKNBVPZG; pref. omn. HQ

8A¹

*Non contristandum esse*² *doctorem*³

Quicumque⁴ contristauerit⁵ doctorem ueritatis peccat in Christum et Patrem omnium exacerbat Deum, propter quod et uita carebit.

H 31.21-2 (cf c 1 above), M 20; Br fo. 63v; +C 11 q 3 c 12

¹ om. CLRXSKNDMWBPVPA; G here; ZHQ after 9A

² contr. esse ZH; esse contr. GQ

³ Non – doctorem in mg. GH

⁴ -cumque ss Z

⁵ -auerit ZGQ; -iuerit H

9

*Vt clericus suo et laicus suo*¹ *uacet*² *officio*³

AC⁴ PAVLO POST⁵. Sicut impietatis est crimen⁶ neglectis uerbi studiis sacerdotem sollicitudines suscipere⁷ seculares, ita unicuique laicorum peccatum est⁸, nisi inuicem sibi etiam⁹ in his¹⁰ que ad communis uite usum pertinent operam fideliter dederint.

JK +10; H 32.15-18, M 21; Br fo. 63v; cf AL 7.58a; C 11 q 1 c 30 is widely var.

¹ suo CRM²KNBVZG; om. DM

² laicus suo vacet] laici suo vacent P

³ Vt - officio CXWKNDMBPZG(mg.); om. HQA

⁴ Ac CRWNBVPZGQ; Et KH

⁵ Ac - post om. A

⁶ est crimen CRWKNDVPZGH; crimen est QA

⁷ suscipere CRWKNDPZHA; accipere G

⁸ ss Z

⁹ sibi etiam CRWKNDPZGHQ; etiam sibi A

¹⁰ is P

9A¹

*Item in sequentibus. Illum iure ordinari qui se non ingerit*²

Cum excusarem me honorem cathedre declinans uel potestatem, respondens Petrus, Pro³ hoc, inquit, ne me rogaueris. Hoc enim fieri statutum est mihi, et eo magis quo excusas, quia cathedra hec eum qui cupit eam et audacter expetit non requirit⁴, sed ornatum moribus et in uerbis eruditum.

H 31.24-28 mod, M 20; cf c 2 above

¹ om. CLRXSWKNDMBVPA; G here; ZHQ after c 8

² Illum - ingerit in mg. G

³ Pro ZHQ; Per G

⁴ non req. ZGH; om. Q

10¹

*Item in sequentibus*². *Comparatio nauis ad*³ *ecclesiam*⁴

Similis est omnis ecclesie⁵ status naui magne que per pelagus⁶ undosum diuersis e⁷ locis et regionibus uiros portat ad unam⁸ potentis regni urbem⁹ properare cupientes.

¹ om. A

² Item (Idem M) - seq. CRXWMKNBPZG; om. VHQ

³ ad CRXWKNBVP; et ZGHQ

⁴ Comparisonem - ecclesie in mg. G

⁵ ecclesiastice P

⁶ -la- ss H

⁷ est G

⁸ om. P

⁹ ss W

Sit ergo nauis huius dominus ipse Omnipotens¹⁰, gubernator uero sit Christus¹¹. Tunc deinde prorate officium episcopus¹² impleat, presbiteri nautarum, dyaconi dispensatorum¹³ locum teneant. Hii qui cathecizant nautologis conferantur. Epybatis autem totius fraternitatis multitudo¹⁴ sit similis. Ipsum quoque mare hic mundus habeatur¹⁵. Ventorum [2vb] uero uarietates¹⁶ et turbinum diuersis temptationibus¹⁷ conferantur. Persecutiones, tribulationes et pericula fluctibus exequentur. Terreni uero spiritus qui uel de torrentibus uel de uallibus spirant, pseudoprophetarum¹⁸ et seductorum seu prauae doctrine uerba dicantur. Promunctoria uero et loca confragosa hii qui in potestatibus seculi sunt iudices et pericula minantur et mortes. Bythalassa uero loca que duplicibus unde fallacis estibus uerberantur dubiis mente et de promissionum ueritate nutantibus conferantur. Hypocrite uero et dolosi pyratibus similes habeantur. Iam uero rapidus uortex et tartarea caribdis¹⁹ et saxis illisa naufragia ac mortifere submersiones, quid²⁰ aliud estimanda sunt quam peccata? Restat²¹ igitur²² ut hec nauis cursu prospero tuta possit²³ portum desiderate urbis intrare et ita Deo precem fundere, ut nauigantes mereantur audiri. ITEM IN SEQUENTIBVS²⁴. Deprecor te Clemens coram omnibus qui presentes sunt, ut postquam uite presentis finem fecero Iacobo fratri Domini omnia que dixi quam breuiter potes comprehensa destinare te non pigeat.

JK +10; H 34.1 - 35.4 (c 14), H 36.1 - 8 (c 19), M 24-5, 26-7; Br fo. 64 to mereantur audiri only; ID 3.1 to mer. audiri, cf. 16.1

¹⁰ dom. ipse Omn.] Omn. dom. ipse P

¹¹ sit Chr.] Chr. sit P

¹² episcopus CRWDMKBVPZGH; Christus N

¹³ uel officium *add. ss* R²

¹⁴ *corr. fr.* fortitudo W

¹⁵ mund. hab. LRXWKNBVPZGH; hab. mund. C; Epybatis - habeatur *in mg.* V

¹⁶ uarietates G

¹⁷ tempestationibus P

¹⁸ speupdo-pr. VH

¹⁹ *ss* W; carpidis P

²⁰ quid CRWNBVPZGH; quod K

²¹ -t *ss* G

²² ergo P

²³ tuta possit CRWKNBPZH; tuti G

²⁴ Item in seq. (sequentibus CRXSWKNB²VZGH; consequentibus DMB) *in* CRXSWKN(*numbering as c 11*)DMBVPZGH; *om.* Q. Imperitum - episcopum *add.* HQ (*cf c 11*)

11¹

*Imperitum non debere ordinari episcopum*²

Nec uerearis ne³ forte de meo exitu multum contristandus sit, cum me id pro pietate⁴ sustinere non ambigat⁵. Erit enim ei⁶ grande solatium, si didicerit quod post me non imperitus aliquis aut indoctus aut⁷ ignorans⁸ diuini uerbi⁹ ministerium et ecclesiastici

¹ *om.* A

² Imperitum - episcopum CRXKMBVZG(*in mg.* XVZG); Non debere imperitum ordinari episcopum N; *om.* with no break P; above in c 10, with no break here HQ

³ ne LRXWNBVPZGH; nec CK

⁴ *after corr.* Z

⁵ sust. non amb. CRSWKNBVZG; sust. non ambigeat P; non amb. sust. HQ

⁶ enim ei CRSWBVPZGHQ; enim XKNDM; ei enim Z

⁷ aut CLRXSW; atque KNDMBVPZGH

⁸ *ss* H

⁹ diu. uerbi] diuinis ubi P

ordinis disciplinam uel doctrine regulam nesciens suscepit¹⁰ cathedram meam. Scit enim quia si indoctus istius officium doctoris accipiat, sine dubio discipuli et auditores ignorantie tenebris obuoluti in interitum demergentur. ET QUIBUSDAM INTERPOSITIS DICIT CLEMENS, Episcopos autem per¹¹ singulas ciuitates quibus ille¹² non miserat¹³ per doctos et prudentes simplicesque sicut columbas iuxta Domini preceptionem nobis mittere [3ra] precepit. Quod et facere inchoauimus et Domino opere ferente facturi sumus.

JK +10; H 36.30-36, 39. 8-11, M 27, 30

¹⁰ -erit ss H

¹¹ per] pre P

¹² ille LR²SWKNDBVPZGH; om. CRX

¹³ id est multum add. ss S²

12¹

Item Clemens in secunda ad Iacobum epistola². De custodibus sacramentorum³

Tribus gradibus commissa sunt sacramenta diuinorum secretorum, id est presbitero, dyacono et ministro, qui cum timore et tremore clericorum reliquias corporis Domini⁴ debent custodire fragmentorum.

JK +11; H 47.2-5, M 37; Br fo. 64; ID 2.64; De cons. D 2 c 23a

¹ om. A

² sec. ad Iac. ep. (ss V) LRKNVPZGHQ; sec. ep. ad Iac. C; sec. Clemens ad Iac. ep. W; ep. sec. ad Iac. B

³ De – cust. sac. in mg. G; De – sacr. Item - episc. HQ

⁴ cor Domini CRXSWBVPZGH; dominici cor KNDM

12A¹

Item in eadem epistola². Sindonem sacrarii non esse uendendam³

Si forte quispiam presbiter⁴ siue diaconus sacrarii sindonem uel uelum subtracta uendiderit, lude similis estimabitur⁵ Scariothis.

H 48.16-7, M 39; Br fo. 64; ID 2.65 (cf c 17 below)

¹ ZGHQ only

² Item in eadem epistola (om. H) ZGH; om. Q

³ Sind. - vendendam in mg. G

⁴ quis pres. GHQ; pres. quis Z

⁵ sim. est. ZGQ; est. sim. H

12B¹

Item ibi. Quid faciendum sit de uetustate consumptis²

Altaris palla, cathedra, candelabrum et uelum, si fuerint uetustate consumpta, incendio dentur.

H 47.18-9, M 38-9; Br fo. 64; ID 2.66; De cons. D 1 c 39a

¹ ZGHQ only

² Quid – consumptis in mg. ZGQ; om. H

12C¹

Item ibi. De cautela clericorum²

Clericus solus ad tabernaculum femine non accedat neque sine maioris natu principis iussione. Nec³ presbiter solus cum sola femina fabulas⁴ misceat, nec archidiaconus

¹ ZGHQ only, GHQ here, in Z before c 12A

² De caut. cleric. in mg. ZGQ; H as rubr. to c 13 below

³ Nec ZHQ; Neque G

⁴ fabulas ZGQ; famulas H

frequentet domicilia matronarum⁵, aut per clericos aut per domesticos mandent sibi secretum aliquod. Quod si fecerint et ille deponatur et illa a liminibus ecclesie arceatur.
H 48.19-24, M40; Br fo. 64; cf c 18 below

⁵ -na- ss H

13

*Clemens in secunda epistola sua.*¹ *De mensura hostiarum et reliquiis earum*²
 Tanta in altario³ holocausta⁴ offerantur quanta populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastina⁵ non reseruentur, sed cum timore et tremore clericorumque⁶ diligentia consumantur.
JK +11; H 47.9-11, 38; ID 2.21a as BD 5.11a, 2.85Aa (IDcrpbv); IP 1.148; De cons. D 2 c 23b

¹ Clemens - sua om. HQ

² De - earum CWKNBPZ(mg.); om. GQ; De cautela clericorum H

³ alter<i>o P

⁴ corr. fr. -casta P

⁵ -ina CLRXSVDVPZGHQ; -inum D²MK; -ino NBA

⁶ clericorumque] clericorum V; clericorum, quia P

14

*Quantum sit abstinendum post eucharistiam*¹

Qui autem residua corporis Domini que in sacrario relictas sunt consumunt, non statim ad communes cibos accipiendos² conueniant, ne putent sancte portioni commiscere cibum³ qui per aqualiculos⁴ digestus in secessum⁵ funditur.
JK +11; H 47. 11-14, M 38; ID 2.85Ab (IDcrpbv); De cons. D 2 c 23c ends var.

¹ Quantum – euch. in mg. GQ; om. with no break H

² cibos acci CRXSWKNBVP; acci cibos ZGHA(cibos ss)

³ cib. comm. later reversed G

⁴ aqualicios P; aliquaticulos VA; corr. fr. aquilic- Z

⁵ dig. in sec. (corr. fr. cec- W, scessum P) CRWKDBVPZGHA; om. N

15

*Item in eadem. Quibus non sint dande reliquie eucharistie*¹

Precipimus etiam ne unquam extero ecclesie siue laico² de fragmentis oblationum³ Domini ad mensam ponatur. Vnde scis tu qui passim sacrarii panes indignis inpendis, unde nosti si a mulieribus mundi sunt? Hinc et Dauid ab⁴ Abimelech sacerdote interrogatus, cum panes sibi ad comedendum posceret si mundus esset a muliere, cum se mundum ante⁵ triduum profiteretur, panes propositionis manducauit.
JK +11; H 48. 3-9, M 39; ID 2.86

¹ Quibus - eucharistie in mg. VZGQ; om. H

² ecclesie siue laico CRWKNBVPZHA; siue laico ecclesie G

³ obl-CRWKNBVPZQA; abl- H

⁴ om. P

⁵ aut P

16

*Vt incontinens presbiter non ministret*¹

Ad dominica autem ministeria² tales eligantur qui ante ordinationem suam³ coniuges suas nouerint. Quod si⁴ post ordinationem⁵ ministro contigerit proprium⁶ inuadere

¹ Vt - ministret in mg. ZG

² magisteria P

cubile uxoris, sacrarii non intret limina⁷, nec sacrificii⁸ portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat⁹, nec ad dominici corporis portionem [3rb] accedat. Sed aquam tantum¹⁰ sacerdotum manibus porrigat, ostia forinsecus claudat, minora gerat officia, urceum sane ad altare suggerat.
JK +11; H 48.10-15, M 39; ID 2.86b, 6.87; D 81 c 19 has more, and var.

³ suam CRXSWV; *om.* LKNDMPZGHA

⁴ si CLR²SKNBZHA; *om.* RX

⁵ suam *add.* RS, *om.* CLXKNPZHA; suam coniuges – ordinationem *om.* B

⁶ *om.* G

⁷ lumina P

⁸ -icia P

⁹ obl. sus.] sus. obl. P

¹⁰ *corr. fr.* tamen K

17

Non distrahenda¹ ecclesie ornamenta²

Si forte³ quispiam presbiter siue diaconus sacrarii sindonem uel uelum subtracta uendiderit Iude similis estimabitur Scariothis. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit se supradicti Iude suscepturum⁴ penam.

JK +11; H 48.16-18, M 39-40; ID 2.65 to estimabitur only, 2.86A (IDcrpbv), 6. 88; +C 17 q 4 c 15 (cf. c 12A above)

¹ Non distrahenda CWKNBPZGHQ; In distrahendi A

² Non – ornamenta *in mg.* G; *in mg. and in text* Z

³ igitur *add. and canc.* H

⁴ *corr. fr.* -urus G

18

*De uitanda familiaritate feminarum*¹

Clericus uero solus ad femine tabernaculum non accedat, nec properet² sine maioris natu iussione. Nec presbiter solus cum sola femina fabulas misceat, nec archidiaconus nec dyaconus³, sub pretextu humilitatis uel officii frequentet domicilia matronarum aut forte per clericos aut domesticos eius matrone mandent secretum aliquid⁴. Si cognitum fuerit, et ille deponatur⁵ et illa a liminibus arceatur ecclesie. Sed si forte aliqua intercessio fuerit, episcopo suggeratur⁶. Et si talis est ad quam debeat⁷ pro interuentu ipse pergat. Sin autem de latere suo dirigat cum duobus aut tribus qui hoc debeant sanare.

JK +11; H 48.19-26, M 40; ID 6.89; D 81 cc 20-21 (var., and c 21 is a Palea); cf c 12C above

¹ De – feminarum *in mg.* ZGQ; *om.* H; feminarum] cum femina P

² neque *add.* ZGHQA, *om.* CLRXSWKNBVP

³ nec diac. *ss* ZH

⁴ aliquid CRWKNBVPZA; aliquod GHQ

⁵ et ille de *ss* Z

⁶ ep. sugg. CLRXSWBVPZGHA; sugg. ep. KNDM

⁷ ire *add.* ZGHQA, *om.* CRXSWKNBVP

19

*De accusatoribus patrum*²

Qualis autem condempnatio et qualis imminet maledictio his qui in³ patres peccant docet nos diuina scriptura. Si enim Cham filius Noe cum uidisset suum nudum patrem⁴, quoniam non cooperuit patris corporalem nuditatem sed egressus nuntiauit eam fratribus et illi uestimento eum⁵ cooperuerunt⁶, ipse quidem Cham et illi qui ex eo nati sunt sub maledictione facti sunt, qui autem cooperuerunt eum benedictionem meruerunt, multo magis isti maiore et ampliore condempnatione digni sunt qui patribus obuiare aut contra eos insurgere nituntur, aut iniuriam aut⁷ contumeliam⁸ eis inferre moliuntur. Quoniam qui his resistit Deo resistit⁹, et qui eis iniuriam uel contumeliam facit Deo cuius legatione funguntur¹⁰ facit. [3va]

JK +11; H 50.14-23, M 42; C 2 q 7 c 9 is widely var.

¹ Item *add.* ZGHA (*om.* Q); Clemens *add.* *in mg.* A; Clemens - subditorum *add.* *from* c 20 H

² De - patr. CRXWKBVPQA; *om.* H; *in mg.* ZG

³ *ss* A

⁴ suum nudum patrem CWKNBPZGH; suum patrem nudum Q; patrem suum nudum A

⁵ *ss* Z

⁶ *corr. fr.* -int Z

⁷ aut CLXSKNDM; uel RBVPZGHA

⁸ -me- *ss* A

⁹ Deo res. CXWKBVPZGHA; *om.* NDM

¹⁰ leg. fung. CWKDMBVPZHA; fung. leg. N

20

*Clemens in tertia¹ epistola ad uniuersos. De doctrina prelatorum et obedientia subditorum*²

¹ secunda X

² Clemens - uniuersos. (De - subdit. *in mg.*) ZG; Clemens - uniuersos *here, with* Clemens - uniu. De - subdit. *in mg. to c 19* H

Vestrum³ est qui legatione Christi fungimini docere populos, eorum uero est obedire uobis ut Deo⁴. Si autem uobis episcopis non obedierint omnes presbiteri, diaconi ac subdiaconi et reliqui clerici cuncti, omnesque principes tam maioris ordinis⁵ quam⁶ inferioris, atque reliqui populi, tribus et lingue non obtemperauerint⁷, non solum infames sed et extorres a regno Dei et consortio fidelium ac liminibus⁸ sancte Dei ecclesie alieni erunt. Nam⁹ uestrum est¹⁰ eos instruere, eorum uero¹¹ est¹² uobis obedire ut Deo, cuius legatione fungimini, dicente Domino, Qui uos audit me audit, et qui uos spernit me spernit et qui uos recipit, recipit¹³ eum qui me misit. Nichil enim¹⁴ iniustius uel¹⁵ inhonestius est¹⁶ quam filios patribus rebelles¹⁷, aut clericos uel¹⁸ laicos doctoribus¹⁹ seu discipulos magistris inobedientes uel proteruos existere. Nouimus enim²⁰ primum hominem per inobedientiam cecidisse, idcirco omnes hoc uicium cauere monemus.

JK +12; H 53.2-14, M 43-4

³ Vestrum CRWKNBVZGHA; Nostrum PQ

⁴ ut Deo LSWKNDBVPZGHA; in Domino C; in Deo RX

⁵ ord. CWDMMKBVPZGHA; om. N

⁶ et add. ZGH; om. CRXSWKNBVPQA

⁷ -erunt P

⁸ luminibus P

⁹ enim ss after uestrum Q

¹⁰ est C²LRSKNBZHQA; om. CR²X

¹¹ om. L

¹² est LSWKNBVPZGHQA; om. CRX

¹³ repeated again A

¹⁴ est add. ss H

¹⁵ uel CRWKNNVPZGHA; aut B

¹⁶ om. H

¹⁷ patribus rebelles CWKNBPZGHQ; rebelles patribus A

¹⁸ uel CRXWKDBPZGHQ; aut NVA

¹⁹ doct. uel laicos marked for reversal Z

²⁰ enim CRXWKNNVPZGHQA; om. B

21

Item. Nichil agendum clericis absque¹ licentia sui² episcopi³

Cunctis fidelibus et summopere omnibus⁴ presbiteris et⁵ dyaconibus et⁶ reliquis clericis⁷ attendendum⁸ est, ut nichil absque episcopi proprii licentia agant. Non utique⁹ missas sine eius iussu quisque presbiterorum in sua parrochia agat, non baptizet, nec¹⁰ quicquam¹¹ absque eius permissu¹² faciat. Similiter et reliqui populi, maiores scilicet¹³ et minores, per eius licentiam quicquid agendum est agant¹⁴. Non

¹ absque CXWKNBVZG; sine QA

² licentia sui CLRKNBV; sui licentia XW; licentia ZGQA

³ Nichil - episcopi in mg. XZG; om. PH; before Item Q

⁴ ss V

⁵ et CKNBVPZGHQ; ac A; G

⁶ et CWKNBVP; ac ZGHQA

⁷ clericis CWKNBPZGQA; cleris H

⁸ -den- ss K; -end- ss B

⁹ utique CRXWKNNVPZGHQA; itaque B

¹⁰ nec LRSWKNBVPZGHQA; neque CX

¹¹ quicquam CR²XKNBZHA; om. R; quicq. quis. SW

¹² permissu CRXSWBVPZGHA; licentia DM; permissione KN

¹³ scilicet CRXSNBVPZGHA; sane K; natu sed D; sed D²M

¹⁴ agatur P

utique missas, nec sine eius permissu a sua parrochia discedant, uel in ea aduentantes morari presumant. Anime enim eorum ei¹⁵ credite sunt, ideo omnia eius consilio agere debent et eo inconsulto nichil.

JK +12; H 57.34 - 58.4, M 49-50; ID 6.90 (cf 2.123, following BD 2.93); +C 16 q 1 c 41 to faciat

¹⁵ *corr. fr. eo A*

22¹

Vbi sit sacrificandum²

Hic ergo, hoc est in presenti uita positos oportet uos agnoscere uoluntatem Dei, ubi et agendi et sacrifici [3vb] candi est locus, quoniam in aliis locis sacrificari et missas celebrari non licet nisi in his in quibus episcopus iusserit, aut ab episcopo regulariter ordinato, tenente uidelicet³ ciuitatem, consecrata fuerint⁴. Aliter enim non sunt hec agenda nec rite celebranda.

JK +12; H 58.23-27, M 50; ID 3.62a, as BD 3.59a; De cons. D 1 c 14

¹ *om. A*

² Vbi – sacr. (sit repeated X) in mg. XZGQ; repeated in mg. V; *om. PH*

³ *om. G*

⁴ quoniam in aliis - fuerint *om. P*

23¹

Clemens in epistola quarta². Communem uitam omnibus necessariam³

Dilectissimis fratribus et condiscipulis Ierosolimis cum⁴ karissimo fratre Iacobo et coepiscopo habitantibus Clemens episcopus. Communis uita fratres omnibus est necessaria, et maxime his qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, et uitam apostolorum eorumque discipulorum⁵ imitari uolunt. Communis enim usus⁶ omnium que sunt in hoc mundo omnibus esse hominibus debuit, sed per iniquitatem⁷ alius hoc suum dixit esse⁸, et alius istud, et sic inter mortales facta diuisio est⁹. Denique Grecorum quidam sapientissimus hec ita sciens esse, communia debere ait esse¹⁰ amicorum omnia. In omnibus autem sunt sine dubio¹¹ et coniuges. Et sicut non potest, inquit¹², diuidi¹³ aer¹⁴ neque splendor solis, ita nec reliqua que communiter omnibus data sunt ad habendum diuidi debere, sed habenda esse communia. Vnde et Dominus per¹⁵ prophetam loquitur dicens, Ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres¹⁶ in unum, et reliqua. Istius enim consuetudinis more retento, etiam apostoli eorumque discipuli ut predictum est una¹⁷ nobiscum et uobiscum communem uitam¹⁸

¹ *om. A*

² ep. quarta CRXSWKNBVP; quarta ep. ZGHQ

³ Communem - necesaarium in mg. XZGQ(beginning Nota); *om. PH*

⁴ *ss Z*

⁵ discipulorum CXWKNBPZH; discipulos G

⁶ vos P

⁷ *corr. fr inquietem X²*

⁸ dixit esse CRXKNVPZGQ; esse dixit WBH

⁹ diuisio est CRWKNBPZH; est diuisio G

¹⁰ *ss C*

¹¹ nisi *add. ss K*

¹² non pot. inq. CRXKNBVPZGH; inq. non pot. LW; non pot. S

¹³ diuidi CKNBPZH; *om. G*

¹⁴ ager P

¹⁵ per CWKNBPZGQ; pro H

¹⁶ fratres CWKNBPZH; *om. G*

¹⁷ una LRXSWKNDBVP(with lacuna)HQ; unam CN²ZG

duxere. Vnde¹⁹ bene nostis erat multitudinis eorum²⁰ cor unum et anima una, nec quisquam eorum aut nostrum de his que possidebat aliquid suum esse dicebat, sed omnia illis et nobis²¹ erant communia, nec quisquam egens erat inter nos. Omnes uero qui domos uel agros possidebant²², uendebant eos et precia eorum et reliquas res quas habebant offerebant²³, ponentes ante pedes apostolorum, sicut nobiscum²⁴ quidam uestrum²⁵ cognouerunt et uiderunt, et diuidebantur singulis prout cuique opus erat²⁶. Ananias autem uir austerus et Saphyra uxor eius, quia mentiti sunt apostolis de [4ra] pretio agrorum suorum quos uendiderant, nobis presentibus in conspectu omnium circumstantium a conspectu apostolorum propter peccatum²⁷ eorum et mendacium²⁸ que fecerunt mortui delati sunt ambo.

JK +13; H 65.4-27, M 57-8; +C 12 q 1 c 2a

¹⁸ comm. uitam CWKNBPZHQ; uitam comm. G

¹⁹ ut *add.* SK²ND²(ss)MN; *om.* CKNBVPZGHQ

²⁰ eorum CRXSWBVPZGH; *om.* KNDM; credentium M²

²¹ et nobis *in mg.* S

²² -ebant CKNBVPZH; -ebat G

²³ off- CWKNBV; aff- XZGHQ; offerentes P

²⁴ uobiscum Q

²⁵ uestrum XSWKNDBVPZGH; nostrum CLRQ

²⁶ *W begins a new canon*

²⁷ peccatum CKNBZHQ; peccata L; *om.* RX; furtum R²S

²⁸ pecc. eorum et mend. *over erasure* C

24¹

Apostolorum² exempla imitanda³

Quapropter hec⁴ uobis cauenda mandamus et doctrinis et exemplis apostolorum obedire precipimus, quia hii qui eorum mandata⁵ postponunt⁶ non solum rei sed et⁷ extorres⁸ fiunt. Que non solum nobis cauenda sed omnibus predicanda sunt. Vnde consilium dantes uestram prudentiam hortamur, ut ab apostolicis regulis non recedatis, sed communem uitam ducentes⁹ et scripturas sacras recte intelligentes que Domino¹⁰ uouistis¹¹ adimplere satagatis.

JK +14; H 65.28-31, 66.15-17, M 58, 60; +C 12 q 1 c 2b

¹ *om.* A

² Apostolorum CRXKNBVZ; Nota apostolo G; Nota a populo HQ

³ Apost. – imit. *in mg.* ZGHQ; *om.* P

⁴ *corr. fr.* hoc K

⁵ eorum mandata CWKNBPZHQ; mandata eorum VG

⁶ -itur P

⁷ et CWKD²BVPZH; *om.* KNMG; etiam Q

⁸ uel exteriores *add.* ss R

⁹ *corr. fr.* dic- H

¹⁰ adiuuante *add.* KNDM, *om.* CLRXSWBVPZGH

¹¹ uouistis CLXSV²ZHQ; nouistis RWKNDMBVPG

25¹

Scripturas² ex proprio ingenio non esse legendas³

Relatum est etiam⁴ nobis quod quidam uestris in partibus commorantes aduersantur sanis doctrinis, et prout eis uidetur non secundum traditionem patrum sed iuxta suum

¹ *om.* A

² Nota *add.* *in mg.* G

³ Scripturas - legendas *in mg.* ZGH; *om.* P

⁴ *corr. fr.* at- H

sensum docere uidentur⁵. Multas enim quidam ut audiuius uestrarum partium ingeniosi homines ex his que legunt uerisimilitudines capiunt, et ideo diligenter obseruandum est ut lex Dei cum legitur non secundum propriam ingenii intelligentiam legatur uel doceatur. Sunt enim multa uerba in scripturis diuinis que possunt trahi ad eum sensum quem sibi unusquisque sponte presumpsit, sed non oportet. Non enim sensum extrinsecus alienum et extraneum debetis querere, ut quoquomodo⁶ ipsum ex scripturarum auctoritate confirmetis, sed ex ipsis scripturis sensum capere ueritatis. Et ideo oportet intelligentiam discere⁷ scripturarum ab eo qui eam⁸ a maioribus secundum ueritatem sibi traditam⁹ seruat, ut et ipse possit ea que recte suscepit competenter asserere.

JK +14; H 65.32 - 66.5, M 58-9; +D 37 c 14a

⁵ -entur CWKNBPZH; -etur G

⁶ quomodo P; quo- ss H

⁷ int. disc. CWNDBVPZGH; disc. int. K

⁸ om. P

⁹ sibi trad. in mg. X²

A 1. II ANACLETVS¹

- ²i. Qui non debeant recipi ad accusationem uel testimonium
- ii. Non esse tacendum pastoribus propter odium luporum
- iii. Quod episcopus plures debet habere³ testes quam alius sacerdos in sacrificando [4rb]
- iiii. Vt⁴ ministri communicent
- v. Qui sunt⁵ sacrilegi
- vi. De peregrinis iudiciis
- vii. De iudicibus prouinciarum
- viii. De appellatione oppressi
- viii. De ordinatione episcoporum
- x. Episcopum non esse ordinandum minus quam a tribus
- xi. Qui sint admittendi ad accusationem
- xii. De laceratoribus seruorum Dei
- xiii. Quo ordine accedendum sit ad accusationem
- xiii. Vnde cepit ordo sacerdotalis
- xv. Quod episcopi locum teneant apostolorum
- xvi. In quibus ciuitatibus sint primates uel patriarche
- xvii. In quibus locis sint metropolitani
- xviii. Quis sit percussor
- xviii. Quibus in locis presbiteri, quibus episcopi esse debeant
- xx. Que sit prima sedes
- xxi. Que sit secunda sedes
- xxii. Que sit tertia sedes
- xxiii. Quod inoffensus querendus sit affectus accusatorum ac testium

¹ Anacletus KNDVBP; Anacletus papa C; Incipiunt capitula Anacleti pape LRXW; Incipiunt capitula de decretis An.... S; Anacletus capitul' M

² Capitulatio om. ZGHQA; in CLRXSWKNDMBVP

³ deb. hab. CLRWNDP; hab. deb. K

⁴ Et P

⁵ sunt LXWKNBVP; sint CRS

xxiii. Quod incorrigibiles ab ecclesia sint pellendi

1

Omnibus episcopis. Qui non debeant recipi ad accusationem¹ uel testimonium²
 Anacletus papa tercius a Petro³ in primo decretali.⁴ Beatus predecessor noster
 Clemens, uir apostolicus et spiritu⁵ Dei plenus, una cum⁶ reliquis sanctis collegis suis
 statuit dicens, Accusandi uel testificandi⁷ licentia denegetur his qui Christiane
 religionis et nominis dignitatem et sue legis uel sui propositi normam aut⁸ regulariter
 prohibita neglexerint. Transgressores enim sponte legis⁹ sue eiusque uiolatores
 apostate nominantur. Omnis enim¹⁰ apostata refutandus¹¹ est ante¹² reuersionem
 suam, nec¹³ in accusationem¹⁴ recte agentium aut testimonium suscipiendus.
JK +2; H 68.11-18, M 61; ID 5.237a; cf IP 4.60; +C 3 q 4 c 2

¹ *corr. fr. exc- V*

² Qui - testimonium CXWKNBVPH (omnibus episcopis *add. in mg. H*); Qui - testimonium *in mg. ZGQ; om. A*

³ a Petro *ss P*

⁴ Anacletus – decret. *om. A*

⁵ spiritu CWKNBPZGHQ; spiritus A

⁶ *ss Z*

⁷ uel test. *repeated and canc. A*

⁸ aut CWKNBVPZGH; ac QA

⁹ vel *add. P*

¹⁰ enim CWKDBVPZGHA; autem N

¹¹ refutandus P

¹² ante CWKNBPZGHQ; nec etiam post A

¹³ nec CWKNBPZGHQ; *om. A*

¹⁴ suam *add. and canc. G*

2

Non esse tacendum pastoribus propter odium luporum¹

Scimus² autem multos ob id infestare doctores ut eos perdant et proprie uoluntatis
 placita adimpleant. Non propterea tamen³ doctores in quantum⁴ uires suppetunt a
 recta emulatione et bona intentione recedere debent, scientes quia beati [4va] qui
 persecutionem patiuntur propter iusticiam. Nichil autem illo est pastore⁵ miserius qui
 luporum laudibus gloriatur. Quibus si placere uoluerit atque ab his amari delegerit,
 erit hinc ouibus magna perniciēs. Nullus ergo pastorum placere lupis et gregibus
 ouium potest. ⁶Deo enim⁷ perfecte sacrificantes non debent uexari sed portari,
 consolari atque ab omnibus uenerari. Ipsi autem quando sacrificant⁸ non soli hoc
 agere debent. sed testes secum adhibeant ut Domino perfecte in sacratis Deo
 sacrificare locis⁹ probentur. Ait namque auctoritas legis diuine, Vide ne offeras
 holocausta tua in omni loco quem uideris, sed in loco quem elegerit Dominus Deus
 tuus¹⁰.

¹ Non - luporum *in mg. VZGH(beginning Nota non); om. P(with no break)A*

² Scimus CLR²SWD² MK²; Sanius RXKNDBV(*obsc. corr.*)PZGHQ; Nouimus A

³ propterea tamen LRXSWKNBVPZGHA; enim (?) propterea C

⁴ quantum CRWKNPZGHA; tantum B

⁵ illo est pastore CWKNBZHQ; illo pastore est G; est eo pastore A

⁶ MQA *have here rubric* Quod episcopus plures debet habere testes quam sacerdos in sanctificando (*cf c 3*)

⁷ Deo enim CWKNBPZGHQ; *om. A*

⁸ -atur P

⁹ sacr. locis CWNDBPZGHA; locis sacr. K

¹⁰ K *places* Deo enim perfecte – Deus tuus *after c 3 below*

JK +2; H 69.18-24, 70.20-25, M 62, 63; ID 5.237b to uenerari, 2.67 (mod. from Deo perfecte); +D 43 c 3 to propter iusticiam

3

Quod episcopus plures debet habere¹ testes quam alius² sacerdos in sacrificando³

Episcopus Deo sacrificans testes ut prefixum est secum habeat, et plures quam alius sacerdos. Sicut enim maioris honoris gradu fruitur sic maioris testimonii incrementatione indiget. In solempnioribus quippe diebus, aut quatuor aut quinque aut tres⁴ dyaconos, qui eius oculi dicuntur, et subdyaconos atque reliquos ministros secum habeat, qui sacris induti uestimentis a fronte et a tergo⁵, et presbiteri e regione dextra leuaque corde contrito⁶ et humiliato spiritu ac prono stent⁷ uultu, custodientes eum⁸ a malis hominibus et consensum eius prebeant sacrificio⁹.

JK +2; H 70.25-32, M 63-4; ID 2.67b; De cons D 1 c 59 with first sentence of c 4

¹ deb. hab. CWNDVZGHA; hab. deb. K

² alius CRXWKNV; om. ZGHA

³ Quod – sacrificis in mg. X; Quod episcopus - sacrificando above, in c 2 MQA; in mg. VGH(beginning Nota quod); obscured in B; om. P; Quod episcopus plures debet habere testes in sacrificando quam sacerdos Z(mg.); Vt ministri communicent Q

⁴ tres CRWNDBVPZGHA; sex K

⁵ ter- ss H

⁶ corde contrito CRXSWKNBVP; contrito corde ZGHQA

⁷ stetit P

⁸ ss H

⁹ K here adds from c 2 above Deo enim perfecte - Deus tuus

4

Vt ministri communicent¹

Peracta autem² consecratione, omnes communicent qui noluerint³ ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim et⁴ apostoli statuerunt et sancta⁵ Romana tenet ecclesia.

JK +2; H 70.32-34, M 64; BD 3.77a; ID 2. 67c to liminibus; De cons. D 1 c 59 (end), De cons. D 2 c 10 as here

¹ Vt – comm. in mg. XVZHG; om. P

² autem CRXWDMKBVPZGHA; om. NQ

³ qui nol. in mg. H

⁴ et LRXSWKNBVPZGHA; om. C

⁵ sancta CWKDBVPZGHA; om. N

5

¹Qui sint² sacrilegi³

Qui rapit⁴ pecuniam proximi sui iniquitatem operatur. Qui autem pecuniam uel res ecclesie abstulerit, sacrilegium facit. Priuilegia ecclesiarum et sacerdotum sancti apostoli iussu Saluatoris intemerata et inuiolata eius⁵ decreuerunt manere temporibus.

JK +2; H 73.19-22, M 66; C 17 q 4 c 18 to facit, C 25 q 2 c 1a from Priuilegia

¹ Item add. LX²WNBVPZGHA; om. CRXKD; ? S

² sint CRXWDMBVHQA; sunt LKNZG; ? S

³ Qui sint sac. in mg. VZGH, om. P

⁴ rapuerit S

⁵ eius CLRXKNBZHQA; omnibus R²S

6

De peregrinis iudiciis¹

Leges ecclesie apostolica² firmamus auctoritate³ et peregrina iudicia submouemus.
Vnde et Dominus menti[4vb]onem faciens, Loth per Moysen loquitur dicens,
Ingressus es⁴ quidem⁵, inquit⁶, ut aduena numquid ut iudices.
JK +2; H 73.22-25, M 66-7; +C 3 q 6 c 13, C 25 q 2 c 1b to submouemus

¹ De - iud. CLRKNDVZGH (*in mg.* XVZGH); De iud. per. W; *om.* BP; De iuditiis prouinciarum *in mg.* A (*cf c 7 below*)

² apostoli P

³ et iniuncta omnibus *add. and canc.* S

⁴ es LKNDBVPZGHQ; *om.* CRXSA; est W

⁵ es *add.* R²SQ (*not X*)

⁶ inquit CRXSWKDBVP; inquit ZGHQA; *om.* MN

7

De iudicibus prouinciarum¹

Vnaqueque enim² prouincia tam iuxta ecclesiasticas quam iuxta seculi leges suos
debet iustos et non iniquos habere iudices et non externos. nisi apostolice huius sedis³
decreuerit auctoritas.

JK +2; H 73.25-27, M 67; AL 3.80; C 3 q 6 c 15

¹ De - prou. CRKB; *in mg.* XVZGH; *om.* MN(*cf c 8*)PQA(*cf c 6*)

² Vnaqueque enim CWKNBPZHA; Vna enim queque G

³ apostolice huius sedis RXSKNPZGH; apostolici huius sedis C; apostolici sedis huius LW; huius apostolice sedis QA

8

Item ibi. De appellatione oppressi¹

Omnis enim² oppressus libere sacerdotum si uoluerit appellet iudicium et a nullo
prohibeatur, sed ab his³ fulciatur et liberetur. Si autem difficiles cause aut maiora
negotia orta fuerint, ad maiorem sedem referantur. Et si illic facile discerni non
potuerint⁴ aut iuste terminari, ubi fuerit summorum⁵ congregatio congregata, quod per
singulos annos bis⁶ fieri solet et debet, iuste et Deo placite coram patriarcha aut⁷
primate ecclesiastica et coram patricio⁸ secularia iudicentur negotia in commune.
Quod si difficiliore ortu fuerint questiones, aut episcoporum uel maiorum iudicia, aut
maiores cause fuerint, ad sedem apostolicam si appellata⁹ fuerit referantur.

JK +2; H 74.3-11, M 67; C 2 q 6 c 3 to in commune

¹ Item ibi. De ap op (De app. opp. *in mg.* VZGH) CBVZGHA; Item - soppressi *in mg.* X; Item ibi. De iudicibus prouinciarum N; De app. opp. viii. Item ibi KP; De ap op M(*mg.*)Q

² enim CWKNBPZGHQ; *om.* A

³ his LR²SWKNBVPZGHQA; omnibus CRX

⁴ potuerint CLRS; poterint WKNBVPZGHQA; potuerunt X

⁵ *om.* K; summa P

⁶ bis CRXSW²RZGHQA; *om.* LWKNDBVP

⁷ aut CLRXSWBVBZGHA; et KNDM

⁸ patricio CWKNBPGHA; patriticio Z

⁹ -ta ss B

9

Omnibus episcopis Italie¹. De ordinatione episcoporum²

¹ Omn. - Italie *om.* Q; *in mg.* A

Anacletus in secundo decretali. Ordinationes episcoporum auctoritate apostolica ab omnibus qui in eadem fuerint prouincia³ episcopis sunt celebrande. Qui simul conuenientes scrutinium⁴ diligenter agant, ieiuniumque cum omnibus precibus celebrent, et manus cum sanctis euangelis que predicaturi sunt imponentes, dominica die hora tertia orantes, sacraque unctione exemplo prophetarum et regum capita eorum more apostolorum et Moysi ungentes⁵, quia omnis sanctificatio constat in⁶ Spiritu Sancto cuius uirtus inuisibilis sancto est⁷ chrismati permixta, et hoc ritu sollempnem celebrent ordinationem⁸. Quod si omnes simul conuenire minime⁹ poterunt¹⁰, assensum tamen suis precibus prebeant, ut ab ipsa ordinatione animo non desistant¹¹.

JK +3; H 75.21-30, M 69; ID 5.69a, as BD 1.15; IP 3.12 to celeb. ord. only, 3.17a from Quod si - end; D 64 c 2 has beg. and end only, D 75 c 1 as IP 3.12

² De - episc. CXKBQA; in mg. VDZGH; De appellatione oppressi N; om. P

³ fuerint prouincia CWKNBPZGHQ; prouincia fuerint A

⁴ scrutarium P

⁵ ungent- CRSWNDVZGH; ingent- X; unguent- KBPQA

⁶ corr. to ex R²

⁷ est here CLRKNBZHA, before sancte R²S

⁸ cel. ord. CRWKNPZGHA; ord. cel. B

⁹ non P

¹⁰ -erunt CWKNBPZGH; -uerint QA

¹¹ desistant CRXSKNBVPA; desinant ZGHQ

10

Episcopum non esse ordinandum minus quam a tribus¹ [5ra]

Porro et Ierosolimitarum² primus archiepiscopus beatus Iacobus, qui iustus dicebatur et secundum carnem Domini nuncupatus est frater, a Petro, Iacobo et Iohanne apostolis est ordinatus, successoribus uidelicet dantibus formam eorum ut minus quam a tribus episcopis reliquisque omnibus assensum prebentibus nullatenus episcopus³ ordinetur et communi uoto ordinatio⁴ celebretur. Reliqui uero sacerdotes a proprio ordinentur episcopo, ita ut ciues et alii sacerdotes assensum prebeant et ieiunantes ordinationem celebrent⁵.

JK +3; H 75.30 - 76.1, M 69; ID 5. 69b to celebretur; IP 3.17b as ID; D 66 c 2 (Porro – ordinatio celebretur)

¹ Epis. - tribus CRKMB; in mg. XVZGHQ (G adding episcopis); De ordinatione episcoporum N; om. with no break PA

² -tarum CRXSWMNBPZGA; -tanorum KHQ

³ null. episcopus CKNBZGHQ; null. episcopo P; episcopus null. A

⁴ ordinatio CKNBZGHQ; celebratio A

⁵ Reliqui - celeb. in mg. M

11¹

Item. Qui sint² admittendi ad accusationem³

Accusatio quoque eorum⁴ super qua nos consulere uoluistis, non nisi ab idoneis et probatissimis uiris qui et suspicionibus et sceleribus careant fieri debet⁵, quia

¹ om. A

² sint CRXWMKVH; sunt BZGQ

³ Qui - accusationem CRXWMKB; in mg. VDZGHQ; Episcopum non esse ordinandum minus quam a tribus N (cf c 10); om. P

⁴ quoque eorum CLXSWKNBVQ; quoque R; eorum quoque MZGH; om. Br

⁵ corr. fr. -ent H

Dominus sacri sui corporis tractatores a uilibus ac⁶ reprobis et⁷ non idoneis personis infamari noluit nec calumpniari⁸, sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes a templo eiecit. Vnde liquet quod summi sacerdotes, id est episcopi, a Deo sunt⁹ iudicandi, non ab humanis aut prae uite hominibus lacerandi sed potius ab omnibus¹⁰ fidelibus portandi, ipso Domino exemplum dante quando per se ipsum¹¹ et non per alium uidentes et ementes eiecit de¹² templo sacerdotes. Nullus enim ut reor inuenitur¹³ inter nos qui uelit seruum suum ab alio quam a se iudicari¹⁴. Quod si presumptum fuerit aut multa¹⁵ indignatione ipse irascitur aut potius uindictam querit super eum. Vnde et Dominus ait per prophetam¹⁶, Qui uos tangit tangit pupillam oculi mei.

JK +3; H 76 2-10, 13-14, 20-21, M 69, 70; Br fo. 64^{r-v}; ID 5.238a; IP 4.58 to templo eiecit only; +C 2 q 7 c 15a

⁶ ac CRXSWKNBVP; et ZGHQBr

⁷ et CRXSWKNBVP; ac ZGHBr

⁸ col- H

⁹ sint P

¹⁰ omnibus LSWKNBVPZGH; omnibus hominibus *add.* CRX; hominibus Q

¹¹ ipsum se *later reversed* G

¹² de CLWBVPZGHQ; e KD; ex N

¹³ inuenitur LR² SWKNBVPZGHQ; *om.* CRX

¹⁴ uindicari P

¹⁵ *add.* R²

¹⁶ ait per proph. CRWNDBVZGHQ; per proph. ait K

12

¹*Et paulo post². De laceratoribus seruorum Dei³*

Si detractores⁴ quorumque grauiter iudicantur et in perditionis laqueum cadunt, multo magis laceratores et detractores atque accusatores famulorum⁵ Dei dampnantur et in baratrum, nisi se correxerint et per eorum satisfactionem⁶ condignam egerint penitentiam, indubitanter uadunt et uindicibus flammis exuruntur⁷. Hec et alia periculosa⁸ considerantes, apostoli constituerunt ne facile commouerentur aut lacerarentur uel accusarentur columnae [5rb] sancte Dei ecclesie, que apostoli et successores eorum ne⁹ inmerito dicuntur.

JK +3; H 77. 1-5, 18-20, M 70; Br fo. 64^v to flammis exuruntur; ID 5.238b; +C 2 q 7 c 15b

¹ A lacks *all* to flammis exuruntur below

² Et paulo post *as inscr.* CLWNQ; *as first words of text* RKDBPZGH, *as last words of c 11* X

³ De - seru. Dei CLR²KBQ; *in mg.* VDZGH; Qui sint admittendi ad accusationem N (*cf c 11 above*); *om.* XP

⁴ *corr. fr.* detractatores G

⁵ *after corr.* P

⁶ factionem P

⁷ H has rubric to c 13 in *mg.* here; QA begin c here, with rubric to c 13; Z begins a new canon, with neither inscription nor rubric

⁸ periculosa CRXSWKNBVB; perpericulosa ZGHQA

⁹ ne CRXBP; nec LSW; non KNDVZGHQA

13

Quo ordine accedendum sit¹ ad accusationem²

¹ acc. sit CRXWKDBVZQA; acc. G; sit acc. H

² Quo - accus. CLRMKB; *in mg.* XDVZG; De laceratoribus seruorum Dei N; *om.* P; *above, in mid c 12* HQA

Sed si quis aduersus eos³ uel ecclesias eorum commotus fuerit, aut causas habuerit, prius ad eos recurrat caritatis studio, ut familiari colloquio ea sanent commoniti que sananda sint⁴, et caritatiue emendent que iuste⁵ emendanda⁶ agnouerint⁷. Si autem aliqui eos priusquam⁸ hec egerint lacerare, accusare aut infestare presumpserint, excommunicentur et minime absoluantur antequam per satisfactionem ut iam dictum est condignam egerint penitentiam, quoniam iniuria eorum ad Christum pertinet, cuius legatione funguntur. ITEM. Eiectionem quoque ut supra memoratum est summorum sacerdotum sibi Dominus reseruauit⁹, licet¹⁰ electionem eorum bonis sacerdotibus¹¹ et spiritualibus populis concessisset.¹²
JK +3; H 77.20-27, 78.5-7, M 70-1; Br fo. 64^v from Eiectionem; ID 5.238c; IP 4.34 to funguntur; C 2 q 7 c 15c as IP, D 79 c 11

³ Sed si quis adu. eos CRKDVPZGHA; si quis adu. episcopos B

⁴ sint CWKNBPZG²HQ; sunt A; ? G

⁵ iuste P; om. D

⁶ corr. fr. -enda K

⁷ agn- CRWKNBPGHQA; coagn- Z

⁸ postquam P

⁹ seru- P

¹⁰ corr. fr. h' R

¹¹ NOTA added in mg. C

¹² Item. Eiectionem - concessisset as here CRXDMBVPZ; K begins c 14 with this section; LSWNQ have it as a separate canon, N with rubric Quo ordine - accusationem from below, Q with rubric Vnde cepit ordo sac.; om. but added at foot of leaf G; om. A

14¹

Item. Vnde cepit ordo sacerdotum²

In nouo autem³ testamento post Christum dominum a Petro sacerdotalis cepit ordo, quia ipsi primo pontificatus in ecclesia Christi datus est, dicente Domino ad eum, Tu es, inquit, Petrus⁴, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam, et porte inferi non preualebunt aduersus eam, et tibi dabo clauis regni celorum. Hic ergo ligandi soluendique potestatem primus accepit a Domino primusque⁵ ad fidem populum uirtute sue predicationis adduxit. Ceteri uero apostoli cum eodem pari consortio honorem et potestatem acceperunt, ipsumque principem eorum esse uoluerunt⁶. Qui etiam iubente Domino in toto orbe dispersi euangelium predicauerunt.

JK +3; H 79.1-10, M 72; ID 5.1a; IP 3.82a; +D 21 c 2a

¹ om. A

² sacerdotum CRXWM; sacerdotalis LKNBVZGH; ? S. Vnde – sacerd. in mg. VZGH; om. P; Quod - apost. from c 15 Q

³ ss C

⁴ Petrus inquit later reversed G

⁵ primusque C²LR²SKNBZHQ; primus CRX

⁶ ZG begin c 15 here

15¹

Quod² episcopi locum teneant apostolorum³

Ipsi quoque decedentibus, in loco eorum surrexerunt episcopi, quorum ordinatio pretaxato fieri debet⁴ ordine⁵ et modo. Quos qui recipit et uerba eorum, Deum⁶

¹ om. A

² Quo B

³ Quod – apost. in mg. XVZG; om. PHQ(with no break)

⁴ et add. C, om. LRXWKNBZGH

recipit. Qui autem spernit eos⁷, eum a quo missi sunt et cuius funguntur legatione⁸ spernit et ipse indubitanter spernetur a Domino. ⁹Videntes autem ipsi apostoli messem esse multam et operarios [5va] paucos, rogauerunt Dominum messis ut mitteret¹⁰ operarios in messem suam¹¹. Vnde electi ab eis sunt septuaginta discipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum loco sunt constituti in ecclesia, de quorum ordinatione et reliquorum ministrorum supra dixisse sufficiat.

JK +3; H 79.10-17, M 72; ID 5.1b, 6.44 (from Vnde electi); IP 3.82b; +D 21 c 2b ending at constituti in ecclesia

ITEM¹². Prouincie ¹³autem multo ante Christi aduentum tempore diuise sunt maxima ex parte, et postea ab apostolis et beato Clemente predecessore nostro ipsa diuisio est renouata.

JK +3; H 79.21-23, M 72; ID 5.53a as CB Varia IB 5; IP 4.23; D 99 c 1a

⁵ fieri deb. ord.] ord. fieri deb. V; deb. fieri ord. P

⁶ Domini P

⁷ spernit eos CWKNBPZH; eos spernit G

⁸ fung. leg. CWBDMPZGH; leg. fung. KN

⁹ Q begins new canon, with rubric Presbyteri xxxxxx discipulorum

¹⁰ mitteret LR²SWKNBVZGHQ; mittat C?RX; miteret P

¹¹ A new section in ZG; ZHG add mg. note: Presbyteri lxx discipulorum

¹² LSWKNBVZGHQ begin a new section here, S with Item de eodem, KNBZH(mg.)Q with rubr. to c 16, WG with Item in red. L numbers as c 16. No break CRXP

¹³ J resumes

16¹

In quibus ciuitatibus sint primates uel patriarche²

Et in capite prouinciarum, ubi dudum primates legis³ erant seculi ac prima iudiciaria potestas, ad quos⁴ qui per reliquas⁵ commorabantur quando eis necesse erat qui ad aulam imperatorum uel regum confugere non poterant uel quibus permissum non erat confugiebant pro oppressionibus⁶ uel iniusticiis suis, ipsosque appellabant quotiens opus erat, sicut in lege eorum preceptum erat, ipsis quoque in ciuitatibus uel locis nostris patriarchas uel primates, qui unam formam tenent, licet diuersa sint⁷ nomina, leges⁸ diuine et ecclesiastice poni et⁹ esse iusserunt, ad quos episcopi si necesse fuerit confugerent, eosque appellarent, et ipsi nomine primatum fruerentur, et non alii.

JK +3; H 79.23-32, M 72-3; ID 5.53b as CB Varia IB 5; IP 4.23b; D 99 c 1b

¹ om. A

² In quibus - patriarche in mg. XJG; before Prouincie autem above MKNBV(beginning Item)ZH, VZH in mg.; om. P

³ legis CRWNBZPZH; leg' D; leges K

⁴ quos CWKBPZGH; quas N

⁵ ciuitates add. R²S, om. CLRXKNBZH

⁶ uel regum confugere - oppressionibus om. P

⁷ sunt P

⁸ leges CRXSWNDBVPZQ; legis KGH; ? J

⁹ om. P

17¹

In quibus locis sint² metropolitani³

¹ om. A

² sint CRW(ss)KNBZHQ; sunt G

³ In - metrop. in mg. XVZGHQ; om. P

Relique⁴ uero metropolitane ciuitates, que minores iudices habebant, licet maiores comitibus essent⁵, haberent metropolitanos suos qui predictis iuste obedirent primatibus, sicut et in legibus⁶ seculi ordinatum erat, qui non primatum sed⁷ aut metropolitanorum aut archiepiscoporum⁸ nomine fruerentur⁹. Et licet singule metropoles ciuitates suas prouincias habeant¹⁰, et suos metropolitanos habere debeant episcopos, sicut prius metropolitanos habebant¹¹ iudices seculares, primates tamen ut prefixum est et tunc et nunc habere iusse sunt, ad quos post sedem apostolicam summa negocia conueniant, ut ibidem quibus necesse fuerit [5vb] releuentur et iuste¹² restituantur, et hii qui iniuste opprimuntur iuste reformatur atque fulciantur, episcoporumque¹³ cause et summorum negociorum iudicia, salua apostolice sedis auctoritate, iustissime terminentur.

JK +3; H 79.32- 80.6, M 73; ID 5.53c as CB Varia IB 5; IP 4.23c; D 99 c 1c to nomine fruerentur

⁴ corr. fr. Plerique L²

⁵ corr. fr. -et Z

⁶ legibus CRXSWBVPZGH; lege KNDM

⁷ sed CWKDBPZGH; om. N

⁸ archi- ss B

⁹ fuerentur P

¹⁰ habeant CRWKNVZGH; habebant B; bantur P

¹¹ habebant C² LXSKNBVZGH; habeant CRW(after corr.); habebatur P; habebat Q

¹² iuste CWKNBVZH; om. G

¹³ -que ss K²

18¹

Item. Quis sit percussor²

Sane percussor ille dicitur doctor qui sermone inutili conscientiam percutit infirmorum. Ideo tenere uos et omnes fideles oportet eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem ut potens sit consolari³ in doctrina sancta, et contradicentes redarguere et recte uiuentes atque rectam fidem tenentes consolidare.

JK +3; H 80.20-24, M 74; +D 45 c 18

¹ om. A

² Item. Quis sit percussor CLWMNB; Quis sit percussor. Item K; Item (Quis sit per. in mg.) XDVZJGH; Item P;

Qui sit perc. Q

³ corr.to exhortari K

19

Omnibus episcopis¹. Quibus in locis presbiteri², quibus episcopi esse debeant³

Anacletus in tercio decretali. Episcopi apostolorum, presbiteri quoque⁴ lxxii discipulorum locum tenent. Episcopi autem non in⁵ castellis neque in modicis ciuitatibus debent constitui, sed presbiteri per castella⁶ et modicas ciuitates atque⁷ uillas debent ab episcopis ordinari⁸ et poni,⁹ singuli tamen per singulos titulos suos.

¹ Omn. ep. in mg. QA

² -bi- ss A

³ Quibus – debeant in mg. XZGH; om. P

⁴ quoque CWKNBPZGHQ; om. A

⁵ in CXWKNBPZ²; om. ZGHQA

⁶ castella CKDBPZGHA; catella N

⁷ aque B

⁸ ab ep. ord.] ord. ab ep. P

⁹ tamen add. A, om. CWKNBPZGHQ

Et episcopus non ab uno sed a pluribus debet episcopis¹⁰ ordinari¹¹, et, ut dictum est, non ad modicam ciuitatem ne uilescat nomen episcopi sed ad honorabilem¹² titulandus et denominandus est. Presbiter uero ad qualemcumque locum in eo constitute ecclesie¹³ est preficiendus.

JK +4; H 82.17-24, M 76; Br fo. 64^v; ID 5.58 (as BD 1.4), 5.98 (as here); D 80 c 3 lacks first sentence

¹⁰ debet ep. CKNBPZGHQ; ep. debet A

¹¹ quia [?] *add.* G

¹² honorabilem CKNBPZHQA²; honorem G; horabilem A

¹³ in eo const. eccl. CRXKNBP; eccl. in eo const. ZGHQA

20¹

Item. Que sit prima sedes²

Prima sedes est celesti beneficio Romana ecclesia quam ut memoratum est beatissimi Petrus et Paulus suo martyrio consecrarunt³.

JK +4; H 53.18-19, M 77; ID 5.2a; IP 4.4; D 22 c 2 para 2

¹ *om.* A

² Que - sedes *in mg.* XVGH; *om.* P

³ suo mart. cons. CKDBPZHQ; cons. suo mart. N; mart. cons. G

21¹

Que sit secunda sedes²

Secunda autem³ sedes apud Alexandriam, que beati Petri nomine a Marco eius discipulo atque euangelista consecrata est, quia ipse et in Egypto primum uerbum ueritatis directus⁴ a Petro predicauit et gloriosum suscepit martyrium, cui uenerabilis successit Abilius⁵.

JK +4; H 83.20-24, M 77; ID 5.2b (as here); D 22 c 2 para 3 is widely var.

¹ *om.* A

² Que - sedes] ii *in mg.* V; Que secunda *in mg.* GH; *om.* XP

³ autem CLRXSBPZGH; *om.* KNDM

⁴ directus CWDMM²BZGH; directis KP; *om.* N

⁵ succ. Abilius CRXSWZGH; successit (ssD) uenerabilis Habilis DM; Abilius (*corr. to* Anianus K) succ. KNB; Abilius P

22¹

Que sit tertia sedes²

Tercia uero³ sedes apud Antiochiam eiusdem beati⁴ Petri apostoli habetur honorabilis, quia illic priusquam ueniret Romam habitauit, et Ignatium episcopum constituit, et illic primum [6ra] nomen Christianorum nouelle gentis exortum est.

JK +4; H 83.24-27, M 77; ID 5.2c; D 22 c 2 para 4

¹ *om.* A

² Que - sedes] iii *in mg.* V; *om.* XP; Que tertia *in mg.* HG

³ *ss* B

⁴ beati CDMKBPZGH; *om.* N

22A

Item

Accusatores et testes esse non possunt qui ante hesternum aut¹ nudiustertius diem² inimici³ fuerunt, ne⁴ irati nocere cupiant uel lesi se ulcisci uelint.⁵
JK +4; H 84.16-17, M 78; Br fo. 64^v; ID 5.239a; IP 4.84a; C 3 q 5 c 2a

¹ aut CRXWKNBPZGH; atque L; et SA: ? Q

² diem CKDBPZGHA; *om.* N

³ dicit *add. and canc.* G

⁴ ne CKNBP?ZHA; neque G

⁵ Item. Accusatores - uelint CLRXSWVP; Item. (*om.* B) Quod inoffensus- ac testium *from c 23 as rubric, followed by* Accusatores et - uelint *as opening sentence of c 23* MKNB; Item. Accusatores - uelint. Inoffensus - non suspectus [*i.e.* 22A + 23a], *with* Quod inoffensus - ac testium *as rubric to 23b* ZGA (quod - testium *in mg.* ZG); Item H; Quod inoff. - accusatorum Q(*mg.*) *with text of c 22A run into c 23*

23

Quod inoffensus querendus sit¹ affectus accusatorum ac testium²

Inoffensus igitur accusatorum et³ testium affectus querendus est et non suspectus. ET PAVLO INFERIVS⁴. Deteriores quippe⁵ sunt qui prepositorum uitam moresque corrumpunt his qui substantias aliorum prediaque diripiunt⁶. Sententia quippe Cham filii Noe dampnantur qui suorum prepositorum culpam produnt. ceu Cham qui patris pudenda non operuit sed deridenda monstrauit. Pastor ecclesie si a fide exorbitauerit, erit a fidelibus corrigendus. Sed pro⁷ reprobis⁸ moribus magis est tolerandus quam distringendus⁹, quia rectores¹⁰ ecclesie a Deo iudicandi sunt, sicut ait propheta, Deus stetit in synagoga deorum. In medio autem deos diiudicat.

JK +4; H 84.17-18, 85.2-4, 85.17-22, M 78, 79, 80; Br fo. 64^v 5^r; ID 5.239b; IP 4.84b to non suspectus only; C 3 q 5 c 2b (cf IP), C 6 q 1 c 15 from Deteriores is widely variant

¹ sit CLS?KNBZHA, *om.* RX

² Quod - testium *in mg.* XGH; *before c 22A* D(*mg.*)MKNBV(*in mg.*)Z(*mg.*)Q(*mg.* *lacking ac testium*); *om.* P; *before* Deteriores *below* A

³ et RXSKNBPZGHQ; ac CLWA

⁴ ZA *begin new c.*

⁵ quippe sunt CLRSKNBPZGHQ; quippe X; sunt A

⁶ diripiunt CRXSKNBVP; his qui substantias - corrumpunt (dirumpunt X) *in mg. as omission* X²ZH²; his qui - corrumpunt *in mg. as rubric* G, *in text* QA

⁷ *ss* C

⁸ rebus R

⁹ disting- H

¹⁰ *ss* B

24

Item. Quod incorrigibiles ab ecclesia sint¹ pellendi²

Tam sacerdotes quam reliqui fideles omnes summam debent habere curam de his qui pereunt, quatinus eorum redargutione aut corrigantur a peccatis aut si³ incorrigibiles apparuerint ab ecclesia separentur.⁴

JK +4; H 85.26-29, M 80; ID 5.239c; +C 24 q 3 c 14

¹ sint CKNBZHQA; sunt G

² Quod - pellendi *om.* P; *in mg.* XZGH; Euaristus *add. in mg.* A

³ *ss* B

⁴ Explicit *add.* RXS

A 1. III EVARISTVS¹

- ²i. De numero dyaconorum
- ii. Quomodo fiat legitimum coniugium
- iii. Quod non debeat episcopus dimittere parrochiam suam
- iiii. Ante discussionem non esse suscipiendos accusatores
- v. De uitanda precipiti sententia
- vi. De despoliatis³ episcopis

¹ Papa Euaristus incipit R; Ex decretalibus Euaristi pape X

² capitulatio om. ZGHQA; in CLRXSWKNDMBVP

³ despoliatis CRX²SW; spoliatis LKXNDMBVP

1¹*Affrice episcopis². De numero dyaconorum³*

Euaristus papa quartus a Petro in primo decretalium suorum⁴. Dyaconi qui quasi oculi uidentur esse episcopi in unaquaque ciuitate iuxta apostolorum constituta septem debent esse, qui custodiant episcopum predicantem, ne ipse ab⁵ insidiatoribus quoquomodo infestetur aut ledatur a suis, aut uerba diuina detrahendo⁶ aut insidiando polluantur [6rb] uel despiciantur.⁷

JK +20; H 87.16-19, M 81; Br fo. 65^r; D 93 c 11 has more, with AL 7.59

¹ om. A

² Aff. ep] Ep Aff. P

³ De num. diac. in mg. ZGH; Quomodo fiat legitimum coniugium (with Ep Affrice. De num. diac. before c 2) Q;

De numero diaconorum Affrice episcopis before c 2 A

⁴ Euaristus - suorum as opening to c 2 A

⁵ ss Z

⁶ de- ss K; corr. fr. -enda B

⁷ uel desp. ss R²

2

Idem¹ ipse² in eodem decretali. Quomodo fiat legitimum coniugium³

⁴Aliter legitimum⁵, ut a patribus et a sanctis apostolis eorumque successoribus traditum inuenimus⁶, non fit coniugium⁷ nisi ab his qui super ipsam feminam dominationem habere uidentur, et a quibus custoditur uxor petatur, et a parentibus propinquioribus sponsetur, et legibus dotetur et suo tempore sacerdotaliter ut mos est cum⁸ precibus et oblationibus a sacerdote benedicatur, et a⁹ proximis tempore congruo petita legibus dotetur¹⁰ et sollempniter accipiat. Si ita¹¹ peracta fuerint, legitima scitote coniugia esse¹². Aliter uero¹³ presumpta non coniugia¹⁴ sed aut

¹ Idem CKDBVPZ; Item N

² corr. fr. erat S

³ Quomodo - coniugium in mg. ZGH; QA have here the rubric and inscription to c 1

⁴ Euaristus - suorum from c 1, add. A

⁵ legitimum CRXSKNBPZJGHQ; legitimum coniugium LA; legitimum H

⁶ corr. fr. erat S

⁷ coniugium CKNBPZGH; om. A (Q omits non fit coniugium)

⁸ after et K

⁹ lacuna follows in C

¹⁰ legibus dotetur CRKNVPZJHQA; legibus B; dotetur G

¹¹ ita CKNBPZGHQ; om. A

¹² con. esse CRXBVPZGHQ; esse con. KNDABr

adulteria aut stupra uel fornicationes potius quam legitima¹⁵ coniugia esse non dubitate¹⁶.

JK +20; H 87.22-88.5, M 81; Br fo. 65^r; ID 8.4-5 var.; below 3.15.4 as ID; IP 6.31 as ID; C 30 q 5 c 1 with added clause as in CL, ID

¹³ vero] non P

¹⁴ congrua Q

¹⁵ legitima CLRXXZGHQA; *om.* KNDBVP

¹⁶ debet P?; esse non dubitate *in mg.* W²; Nisi uoluntas propria suffragauerit et uota succurrerint legitima *add.* C (*above line and in mg.*)L – *cf Gratian* ; Nisi uoluntas suffragantis et uota - legitima *add.* W³ (*mg.*); *om.* RXSKNBVPZGHA

3

Quod non¹ debeat episcopus dimittere parrochiam suam²

Sicut uxori non licet dimittere uirum suum ut alteri se uiuente eo³ matrimonio societ ut⁴ eum adulteret, licet fornicatus⁵ sit uir eius, sed iuxta apostolum aut uiro suo⁶ reconciliari debet aut manere innupta, ita ecclesie non licet dimittere aut ab ea segregare episcopum suum ut alterum eo uiuente accipiat⁷, sed aut ipsum habeat aut⁸ innupta maneat, id est ne alterum episcopum eo uiuente accipiat ut fornicationis aut adulterii sui⁹ crimen¹⁰ incurrat. Nam si¹¹ adulterata fuerit, id est si se¹² alteri episcopo iunxerit, aut super se alterum episcopum duxerit, aut esse fecerit uel desiderauerit, per acerrimam penitentiam aut suo reconcilietur episcopo aut innupta permaneat. ET PAVLO POST. Non est itaque a plebe¹³ aut¹⁴ a uulgaribus hominibus arguendus uel accusandus¹⁵ episcopus, licet sit inordinatus, quia pro meritis subditorum disponitur¹⁶ a Deo uita¹⁷ rectorum¹⁸.

JK +21; H 90.15-26, 91.31-33, M 84-5, 86; Br fo. 65; ID 5.240a from Non est

¹ non CLRSKNBZHA; *om.* X

² Idem (Item A) Euaristus in secundo (quinto A) decretali *add.* ZGHQA. Quod - suam *in mg.* ZGH; Quod non episcopo dimittere parrochiam suam liceat Q(*mg.*)

³ *ss* Z

⁴ ut CNDBVPZGHA; *ad corr. to* aut K

⁵ fornicatus CKNBPIJGHA; fornicator Z

⁶ uiro suo CKDBPZGHA; *om.* N

⁷ Id est ne alterum episcopum eo uiuente accipiat *add.* L(*mg.*)

⁸ aut] *om.* P

⁹ sui CKNBPIZGHQ; *om.* A

¹⁰ crimen CKDBPZGHA; episcopum N

¹¹ si CKNBPIZHQA; *om.* G

¹² se CKNBPIZHQA; *om.* G

¹³ a plebe CKNBZJHQA; *om.* G

¹⁴ *ss* Q

¹⁵ *om.* P

¹⁶ -atur P

¹⁷ *ss* C

¹⁸ Et paulo post – rectorum *as beginning of c 4 G*; *om.* A

4¹

Ante discussionem non esse suscipiendos accusatores²

Vnde si qui³ sunt uituperatores aut accusatores episcoporum uel reliquorum sacerdotum, non oportet eos a iudicibus [6va] ecclesie audiri antequam eorum

¹ *om.* A

² Ante - accusatores *in mg.* ZJGHQ

³ *corr. fr.* quis Z

discutiatur estimationis suspicio uel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua uita⁴, qua conscientia, quo⁵ merito, si pro Deo aut pro uana gloria aut⁶ inimicitia uel odio aut cupiditate ista presumpserint.

JK +21; H 92.5-11, M 86; ID 5.240b, 6.312

⁴ qua uita CKNBZJHQ; *om.* G

⁵ quo CLRX; quoue SWKNBVPZGHQ

⁶ pro *add.* WKNDVBP, *om.* CLRXSZJGHQ

5¹

Et paulo post². De uitanda precipiti sententia³

Deus omnipotens ut nos a precipitante sententie prolatione compesceret, cum omnia nuda et aperta sint oculis eius, mala tamen Sodome noluit audita iudicare priusquam manifeste cognosceret⁴ que dicebantur. Vnde ipse ait, Descendam et uidebo utrum clamorem qui uenit ad me opere compleuerint⁵ annon est ita ut sciam⁶. Deus omnipotens cui nichil⁷ absconditum est, sed omnia ei manifesta sunt etiam⁸ antequam fiant, non ob aliud hec et alia multa que hic prolixitatem uitantes non inseruimus, per se inquirere dignatus est, nisi ut nobis exemplum daret ne precipites in discutiendis et iudicandis negotiis essemus.

JK +21; H 92.16-23, M 86; ID 5.240c, 6.312A; C 2 q 1 c 20a

¹ *om.* A

² Et paulo post *as rubric* CRNDVP; *as end of c 4 X; in text* KZGH; *om.* Q

³ De – sententia *in mg.* ZGH, *against* Deus Omnipotens *below* ZG

⁴ cognosceret CKNBPHQ; agnosceret ZG

⁵ -erint CNDBPZGH; -erit K

⁶ GZ *begin a new canon here*

⁷ -l ss N

⁸ ss Z

6¹

De spoliatis episcopis²

Audiuimus enim quosdam a uobis³ infamatos et dilaceratos episcopos a ciuitatibus propriis⁴ pulsos, quia alibi episcopi constitui non possunt nisi in ciuitatibus non minimis, et alios ipsis uiuentibus constitutos. Ideo hec uobis scribimus ut sciatis hoc fieri non licere, sed proprios reuocari et integerrime restitui debere. Illos uero qui adulterina feditate suas sponsas, quas et uxores eorum prefixo tenore esse intelligimus, tenent eici et adulteros atque infames fieri, eosque ab ecclesiasticis honoribus arceri iubemus. Si autem aduersus eos aliquam querelam habueritis, his peractis inquirendum erit, et auctoritate huius sancte sedis⁵ terminandum.⁶

JK +21; H 91.12-20, M 85; ID 5.254 as BD 3.140; +C 3 q 2 c 4

¹ *om.* A

² De spol. (despol. CR; spoliandis L) episcopis (de propriis *add* W, *cf last note to c 2 above*)

CLRXSWKNDBVPJGH; Idem in secunda epistola (De spol. ep. *in mg.* JGH, *om.* Z) ZJGHQ

³ uobis CRKNBPJGH; nobis Z

⁴ propriis CKNBZJH; *om.* G

⁵ sancte sedis CRKNVZGH; sedis sancte BP

⁶ Explicit *add.* R; Explicit Euaristus *add.* X; Expl.... *add.* S

A 1. IV ALEXANDER¹

¹ Incipit Alexander papa X

- ²i. De extorta confessione
- ii. Quo ordine adeundi sunt³ primates uel alii iudices
- iii. Quod debeat aqua misceri cum uino⁴ in calice [6vb]
- iiii. Quod eucharistia⁵ omnes hostias precellat
- v. De conspersione salis et aque
- vi. Quanto meliores sunt sacerdotes tanto facilius exaudiri
- vii. De confessione per uim extorta⁶
- viii. Item de extorta confessione⁷

² capitulatio om. ZGHQA; in CLRXSWKNDMBV

³ sunt LRXSWKNBV; sint CP

⁴ cum uino ss L

⁵ -tia] -ta P

⁶ extorta viii. Item de infamia persecutorum episcoporum *interlined* CLW(*over erasure*); De infamia persecutorum *interlined* D (*in text* M); om. RXSKNBVP

⁷ extorta confessione] dextorta confessionem P

¹

Omnibus² orthodoxis. De extorta confessione³

Alexander papa .v. a Petro in suorum primo decretalium. Si sacerdotibus uel auctoribus ecclesie⁴ quedam scripture quoquomodo per metum⁵ aut fraudem aut per uim extorte⁶ fuerint, uel ut se liberare possent, quocumque ab eis conscripte uel laborate fuerint ingenio, ad nullum eis preiudicium uel nocumentum ualere censemus, neque ullam eis infamiam uel calumpniam aut a suis sequestrationem bonis unquam, auctore Deo et sanctis apostolis eorumque successoribus, sustinere permittimus. Confessio enim in⁷ talibus non⁸ compulsa sed spontanea⁹ fieri debet. Omnis enim confessio que fit ex necessitate¹⁰ fides non est. Confessio ergo in talibus non extorqueri¹¹ sed debet sponte profiteri. Pessimum enim est¹² de suspitione aut extorta confessione quemquam¹³ iudicare, cum magis cordis inspector¹⁴ sit Dominus quam operis. Non potest autem diuino¹⁵ condemnari examine quem Dominus suo reseruauit¹⁶ iudicio¹⁷. Si omnia namque in hoc seculo uindicata¹⁸ essent, locum diuina iudicia non haberent. ET PAVLO POST. Peius malum non esse estimo¹⁹ quam Christianos suis inuidere sacerdotibus.

¹ om. A

² episcopis *add. and canc.* Z; Omn. orth. om. Q

³ De – conf. in mg. JGHQ; A has this rubric, followed by Alexander - decretalium as opening of c 3 below

⁴ ecclesie CKDBPZGH; om. N

⁵ *corr. fr.* meritum Z

⁶ -xt- ss G

⁷ ss C

⁸ ss G

⁹ uel *add.* P

¹⁰ conf. que fit ex nec. CKDBPZGH; que fit ex nec. conf. N

¹¹ -t- ss C

¹² est enim LRXSWBV(enim ss)PZGH; enim C; enim est C²KNDQ

¹³ quemquam CKNBPZHQ; quemque G

¹⁴ cordis insp. CRXKNBVP; insp. cordis ZJGHQ*

¹⁵ diuino LRXSWKNBVZGHQ; humano CW²

¹⁶ suo res. CKNBZJGQ; res. suo H

¹⁷ Non potest autem diuino - iudicio om. P; iudicio *after corr.* Q

¹⁸ uindicta P

¹⁹ estimo CRXKNBV; existimo SZJGHQ

JK +24; H 97.36 - 98.5, 98.14-15, 98.18-20, H 98.24-25, H 98.23-24, M 92, 93; ID 5.241; IP 4.118 to sustinere permittimus; C 15 q 6 c 1a to non haberent. (cf c 8 below)

2¹*Quo ordine adeundi sunt² primates uel alii³ iudices⁴*

Si quis erga episcopum uel auctores ecclesie quamlibet querelam iustam se⁵ habere crediderit, non prius primates aut alios adeat iudices quam⁶ ipsos a quibus se lesum existimat conueniat⁷ familiariter non semel sed sepiissime, ut ab eis aut suam iusticiam accipiat aut excusationem. Si autem secus egerit, ab ipsis et ab aliis communione priuetur, tanquam apostolorum patrumque aliorum contemptor. [7ra]

JK +24; catena from H 98.29-34, M 93; ID 5.242; IP 4.35; +C 2 q 7 c 16

¹ om. A

² sunt LRXSKNBPZG; sint CWVHQ

³ alii CKNBPZJHQ; om. G

⁴ Quo - iudices in mg. ZGH

⁵ se CKNBVP; om. ZJGH

⁶ iud. quam LRXWKNBVPZGH; quam iud. C

⁷ -iat CLRXSWD²ZGH; -it W²KNDBP; conuen' V

3

Quod debeat aqua misceri cum uino in calice¹

Non debet, ut a patribus accepimus et ipsa ratio² docet, in calice Domini aut uinum solum aut aqua³ sola offerri, sed utrumque permixtum, quia utrumque ex latere eius sua in passione⁴ perfluxisse⁵ legitur.

JK +24; H 99.4-7, M 93; ID 2.15b as BD 5.5, 2.68a

¹ Quod - calice CKNBQ; Item (Quod - calice in mg.) ZGH; om. A, which precedes the c. with the rubric and opening of c 1, qv.

² ss K

³ ss K

⁴ sua in passione CRXNDVBGH; in sua passione KQ; in passione sua ZA

⁵ perfluxisse CRXNDBPZGHQA; profluxisse K; fluxisse V

4

¹Quod eucharistia omnes hostias precellat²

Nichil enim in sacrificiis maius esse potest quam corpus et sanguis Christi, nec ulla oblatio hac³ potior est, sed hec omnes precellit. Que pura conscientia Domino offerenda est, et pura mente sumenda, atque ab omnibus ueneranda, et sicut potior est ceteris ita potius excoli et uenerari debet.

Repeated below as 1.12.1A in HQ; JK +24; H 99.16-19, M 94; ID 2.15 (end, as BD 5.5), 2.68b; De cons. D 2 c 8

¹ Item add. ZGHA; om. CXKNBVPQ

² -at CX²KNBPZJH; -it GQA; Quod - precellat in mg. X²ZGH; Quod debeat - calice (cf c 3), later canc. X

³ hac CRKNBPJGHQA; om. V; ac Z

5¹*De conspersione salis et aque²*

Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur et purificentur, quod et omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis

¹ om. A

² De - aque in mg. ZGH

uitule aspersus populum sanctificabat³ atque mundabat, multo magis aqua sale aspersa diuinisque precibus sacrata populum sanctificat atque mundat. Et si sale asperso per Heliseum prophetam sterilitas aque sanata est, quantomagis diuinis precibus sacratus⁴ sterilitatem rerum aufert humanarum, et coinquinos sanctificat et purgat et cetera bona multiplicat, et insidias diaboli auertit et a phantasmatis uersutiis homines⁵ defendit?

JK +24; H 99.19-27, M 94; ID 2.68c; De cons. D 3 c 20

³ pop. sanct. CRSKNVPZGH; sanct. pop. B

⁴ -atus LRXWKNBVPZGHQ; -ata CL²S

⁵ -ines CLRXSKNBVP; -inem Z; -inum JGHQ

6¹

Idem² in secundo decretali³. Quanto meliores sunt sacerdotes, tanto facilius exaudiri⁴

Ipsi sacerdotes pro populo interpellant et peccata populi condemnant, quia suis precibus ea delent atque consumunt, qui⁵ quanto digniores fuerint tanto facilius in necessitatibus pro quibus clamant exaudiuntur.

JK +25; H 102.17-20, M 97; ID 2.69, 6.45; +C 1 q 1 c 91

¹ om. A

² Idem CKDBVPZGH; Item N

³ Idem – decr. as last words of c 5 X

⁴ Quanto - exaudiri in mg. ZGH

⁵ corr. fr. quia G

7¹

Idem in epistola sua². De confessione per uim extorta³

Est etiam et hoc ad⁴ sanctam perlatum⁵ sedem quod pudet dicere, et non solum sacerdotali sed etiam⁶ omni Christiano nomini inimicum⁷, id est quod nonnullos episcopos uel sacerdotes [7rb] aut⁸ metu⁹ compellunt aut ui extorquent¹⁰ aut fraude decipiunt aliquas confessionis sue in alteram partem quam debeant, aut pro suarum non¹¹ requisitione rerum aut, quod deterius est, alieni erroris secta scripturas facere et propriis manibus roborare et coram populis recitare atque confiteri. Alios dicunt carceribus et ergastulis¹² retrudi, ut saltem his territi insidiis deuient Domini sacerdotes, et suis faueant uoluptatibus.

JK +24; H 95.17-25, M 89

¹ om. A

² as last words of c 6 X

³ De - extorta in mg. ZGH

⁴ et hoc ad CRXSKNBVP; et hoc ad hanc ZJGH(corr. fr. a hanc); et hanc Q

⁵ peruenit Q

⁶ etiam CKNV(after Christ.)PZGH; et B

⁷ corr. fr. -ico Z

⁸ aut CKNBVPZH; om. G

⁹ corr. fr. metum Z

¹⁰ -uent CKNBPZH; -uunt G

¹¹ partially erased K

¹² ergastulis CKNVBZGQ; argastulis (corr. fr. -atu-) B; ergastrulis H

7A¹

Item² de infamia persecutorum³

¹ om. A

Procul dubio hi⁴ qui episcopos persecuntur et amouere nituntur iniuste contra apostolicam auctoritatem si a morte⁵ prohibentur, dicente Domino, Nolo mortem peccatoris sed ut conuertatur et uiuat, perpetua tamen notantur infamia, et exilio digni iudicantur finitimo, de quibus a temporibus apostolorum et infra⁶ tenemus, atque decreta habemus. Eorum accusandi episcopos uel testificandi in eos uocem obstruimus, quos non humanis sed diuinis actibus mortuos scimus.

JK +24; H 96.18-24, M 91

² Rubric but no canon number CRXKNBV; rubric and viii L

³ perserutorum P; de – persec. in mg. GZ; Item - pers. in. mg. H

⁴ hii/hi CLRXS(? corr.)KNBPGHQ; ii Z

⁵ h⁺ add. P

⁶ ista add. C²R²S, om. CLRXWKNBVPZGHQ

8¹

Item de extorta² confessione³

Confessio uero in talibus non compulsa sed spontanea fieri debet⁴, ipso attestante qui ait, Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemie⁵, et cetera que sunt ad hec pertinentia. Nec tantum attendenda sunt que fiunt⁶ quantum quo animo fiunt. Quorum exempla si omnia scribere ceperimus⁷ ante dies quam exempla⁸ deficient. Vnde et illud est quod Dominus ad munera⁹ Abel respexit, et non ad Caim, quia magis intendit ad offerentis animum quam ad ea que offeruntur. Inde et¹⁰ Dominus per prophetam inquit, Dominus scit cogitationes hominum. Et per Osee ait¹¹, In gutture tuo sit tuba, quasi aquila super domum Domini. Et Dominus in euangelio inquit¹², Tu autem cum oraueris intra in cubiculum, et clauso ostio ora Patrem tuum. Omnis enim confessio que fit ex necessitate fides non est. Et¹³ [7va] ait apostolus¹⁴, Corde enim creditur¹⁵ ad iusticiam, ore autem confessio fit ad salutem. Amplius autem¹⁶ respicit Deus ad cogitationes et spontaneas uoluntates quam ad actus qui per simplicitatem aut¹⁷ necessitatem fiunt. Confessio uero non extorqueri debet in talibus sed potius sponte¹⁸ profiteri. Pessimum est enim de suspicione aut extorta confessione quenquam iudicare, cum magis inspector cordis sit Dominus¹⁹ quam operis, et potius querat²⁰ cogitationes puras et uoluntates bonas quam labia mendacia.²¹

¹ om. A

² extorta X

³ de - confessione in mg. GZ; Item - conf.(in mg. JH) JHQ

⁴ fieri debet CRNDBVPZGH; debet fieri K

⁵ -ie CRXKNBV; -ia ZGHQ

⁶ fiunt CD²NBVPZGH; om. D; fiant K

⁷ ceperimus CKDBPZGH; cepimus N

⁸ quam ex. dies marked for reversal G

⁹ numera P

¹⁰ et CKDBPZGH; om. N

¹¹ ait C²LR²SKNBZHQ; om. CRX

¹² inquit CRKNVPZGH; ait B

¹³ om. P

¹⁴ ait apost. CRXKNBV; apost. ait JGHQ; Paulus ait Z

¹⁵ enim creditur CKNBZJH; crede G

¹⁶ autem CRKBPZGH; om. N

¹⁷ per add. C²RXZGH, om. CLSKNBVP

¹⁸ potius sponte CKNBPZH; sponte potius G

¹⁹ cordis sit Dominus CRXVBZGH; sit Dominus cordis LW; sit cordis Dominus KD(Dominus ss)NB

²⁰ querat CRSKNBVP; i querat X; requirit ZGH; querit Q

²¹ Explicit add. LRS; Explicit Alexander add. X

JK +24; H 98.5-21, M 92-3. (cf c 1 above)

8A¹

Item de tempore Pasce et baptismi

A quartodecima uero luna primi mensis usque ad uicesimum primum eiusdem mensis diem Paschalis celebretur festiuitas. Eodem etiam tempore baptismus celebrandus est catholicus. Sed tamen si necesse fuerit aut mortis periculum ingruerit, gentiles ad fidem uenientes quocumque loco uel momento ubicumque euenerit, siue in flumine siue in mari, siue in fontibus, tantum Christiane confessione credulitatis clarificata, baptizentur. Ipsi quoque quod in baptismo polliciti sunt summopere est attendendum² ne infideles sed fideles inueniantur. Ipsi uero qui infidelitatis nota asperguntur, infames efficiuntur, atque inter fideles minime reputantur. Hec uero statuta nulla debent improbitate conuelli, nulla nouitate mutari, quia alia ratio est causarum secularium, alia diuinarum. Audiuimus namque apud uos uestrosque diuersa iudicia fieri et incerta iudicari.

Ps-Victor; JK +74; H 127.29 - 128.11, M 122-3; cf below 1.12.1-2a

¹ Z only

² attendum Z

8B¹

Item²

Nichil enim in sacrificiis maius esse potest quam corpus et sanguis Christi. Nec ulla oblatio est hac potior, sed hec omnes precellit, que pura conscientia Domino offerenda est, et pura mente sumenda, atque ab omnibus ueneranda, et sicut potior est ceteris, ita potius excoli et uenerari debet.

above c 4, repeated, and cf 1.12.1A below

¹ ZJ only

² Retro est. Nullus sacrificium maior eucharistia in mg. Z

A 1. V SYXTVS¹

- ²i. Non debere tractari uasa sacra³ nisi a sacratis
- ii. De appellatione
- iii. Quod uocatus Romam uadat
- iiii. Quod purgatus cum reuertitur apostolicis litteris se muniat
- v. Expoliatum suis rebus episcopus non excommunicet

¹ Syxtus CLRMKVP; Incipit Sextus papa X; Syxtus capitula NB

² capitulatio in CLRXSWKNDMBVP; om. ZGHQA

³ uasa sacra CLRKDBVP; uasa <sacra> M; sacra uasa N

1

*Omnibus in Christo¹ dilectis fratribus². Non debere tractari uasa sacra³ nisi⁴ a
sacratibus⁵*

Sixtus a Petro papa⁶ .vi. in primo suorum decretalium⁷. A nobis et a⁸ reliquis
episcopis ceterisque Domini sacerdotibus statutum⁹ est ut sacra uasa non ab aliis
quam a sacratibus Dominoque dicatis contrectentur hominibus. Indignum enim ualde est
ut sacra Domini uasa quecumque sint humanis usibus seruiant¹⁰, aut ab aliis quam a
Domino famulantibus eique dicatis tractentur uiris, ne pro talibus presumptionibus
iratus Dominus plagam imponat¹¹ populo suo.

*JK +32; H 108.6-11, M 103; ID 2.70 inscr. as here, 3.264 has more, as BD 3.214; De cons D 1 c 41
var.*

¹ in Christo *after* fratribus *but* marked for reversal Z

² Omnibus - fratribus *in mg.* P

³ uasa sacra CRKDBVPJHQA; sacra uasa NZ

⁴ nis G

⁵ Non – sacr. *in mg.* PGH

⁶ a Petro papa CKNBVPZGHQ; papa a Petro A

⁷ suorum dec. CKNBPZG²HA; dec. suorum G

⁸ a CLRXSWP; *om.* KNBVZGHA

⁹ statum P

¹⁰ *corr. fr.* -uant H

¹¹ plagam imponat CKNBPZGHQ; imponat plagam A

2

De appellatione¹

Si quis uero fratrum² pulsatus fuerit in aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam et
apostolicam appellet sedem³, et ad eam quasi ad caput suffugium⁴ habeat, ne innocens
dampnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiat. *JK +32; H 108.16-18, M 103; ID 5.3a; C 2 q 6 c 4*

¹ De app. *in mg.* GH

² uero fratrum CRXSKNBVP; uero uestrum ZJGHQ; uestrum A

³ ap sedem CKNBPZGHQ; sedem ap A

⁴ suffugium CXSKNBVPZJG; suffragium QA; suffigium H

3

Quod uocatus Romam uadat¹

Si autem necesse ei euenerit², eamque appellare minime³ uoluerit, et uocatus tamen
ab hac⁴ sancta sede fuerit, non renuat uenire sed confestim ut ei⁵ nunciatum fuerit
uenire festinet, et causas pro quibus uocatus est prudenter disponat, atque si necesse
[7vb] aliquid corrigere fuerit, cum his quos hic primum inuenerit corrigat.

JK +32; H 108.19-22, M 103; ID 5.3b

¹ Vocatus Romam uadat *in mg.* ZGH

² euenerit CXSBVPZGHA; fuerit KND

³ ap minime CKNBPZGHQ; minime ap A

⁴ A *leaf missing here* B

⁵ ex P

4¹

Quod purgatus cum reuertitur apostolicis² litteris se muniat³

¹ *om.* A

Ad ecclesiam tamen suam⁴ non prius reuertatur quam hinc litteris apostolicis uel formatis pleniter instructus atque purgatus sit si fuerit unde. Et postquam domi reuersus fuerit⁵, cognoscant uicini sui qualiter hic suam aliorumque causam finierit, quatinus eam absque aliqua ambiguitate nuntiare et predicare omnibus possit. Ab hac enim sancta sede a sanctis apostolis⁶ tueri, defendi et liberari episcopi iussi sunt, ut sicut eorum dispositione ordinante Domino primitus sunt constituti, sic huius sancte sedis cuius dispositioni eorum causas et iudicia seruauerunt protectione futuris temporibus sint ab omnibus peruersitatibus semper liberi⁷. Vnde culpantur hii⁸ qui aliter circa fratres egerint quam huius sedis rectoribus placere cognouerint.⁹
JK +32; H 108.22-31, M 103-4; ID 5.3c; cf C 8 q 5 c 1, widely var. at beginning

² -ici P

³ Purgatus - muniat *in mg.* ZGH

⁴ tamen suam CRXSKNDVP; suam tamen ZJGHQ

⁵ domi reuersus fuerit CRKNVJGHQ; domi fuerit reuersus P; reuersus domi fuerit Z

⁶ apostolis CRKDPZGH; apostolicis uiris N

⁷ O begins here, as if this were the first line of c 5

⁸ hii CRKNVPOGH; ii Z

⁹ Vnde culp. – cogn. *in mg.* S

5¹

Expoliatum suis rebus episcopus non excommunicet²

His taliter consideratis atque cum reliquis episcopis decretis, tanquam omnium curam gerentes, propter³ sedis proprie apicem decernimus ut nemo pontificum aliquem suis rebus expoliatum episcopum⁴, aut a sede pulsum, excommunicare aut iudicare presumat, quia non est priuilegium quo expoliari possit iam nudatus. Si quis autem aliter⁵ presumpserit agere sciat censuram huius sedis cum omnibus membris suis sibi non⁶ deesse uenturam.⁷

JK +32; H 108.32 - 109.5, M 104; BD 1.143 has more; ID 5.3d

¹ om. A

² Expol. – excomm. *in mg.* ZGOH

³ corr. from pape K

⁴ quo expoliari *add. and canc.* P

⁵ autem aliter (aliter ss C) CKNPZGH; aliter autem ?marked for reversal O

⁶ sibi non ss V¹

⁷ Explicit *add.* XRS

A 1. VI TELESOPHORS¹

- ²i. De ieiunio clericorum ante Pascha
- ii. Clericos non esse accusandos a laicis
- iii. De nocturna missa in Natale Domini et hymno angelico
- iiii. De hora misse cotidiane
- v. Vulgus non³ recipiendum in accusatione sacerdotum
- vi. Accusatori non esse credendum qui absentem accusat

¹ Tel. RXKDV; Tel. papa CLW; Tel. capitula N; Thelesephorus P

² capitulatio in CLRXSWKNDVP; om. ZGOHQA

³ esse *add.* KND, om. CLRXSWVP

Omnibus episcopis. De ieiunio clericorum ante Pascha¹

Telesphorus papa² vii³ a Petro [8ra] in decretali suo. Cognoscite et⁴ cunctis episcopis in hac sancta et apostolica⁵ sede congregatis statutum esse ut septem ebdomadas plenas ante sanctum Pascha⁶ omnes clerici in sorte Domini uocati a carne ieiunent, quia sicut discreta debet esse uita⁷ clericorum a⁸ laicorum, conuersatione ita et in ieiunio debet fieri⁹ discretio. Has ergo septem ebdomadas omnes clerici a carne et deliciis ieiunent, et hymnis et uigiliis atque orationibus¹⁰ Domino iubente¹¹ die noctuque studeant.

JK +34; H 109.27 - 110.1, 110.6-8, M 103-4, 105; Br fo. 65v; AL 7.156a; ID 4.25; IP 2.174; cf D 4 c 4, var. as AL 7.156a

¹ De - Pascha in mg. ZGOH

² papa CLRXSW; om. KNVPZGOHQA

³ ss Z

⁴ et LRXSW²KNVPZGHA; a nobis et a C; a S²WO; ex K²Q; a nobis et Br

⁵ et apost. CRXSZOGHQ(after sede)A; om. KNDVP

⁶ -h- ss H

⁷ debet esse uita CLRXWKNPZJGHQA (uita in mg. C); esse debet uita O

⁸ a CKNPZOHQA; et G

⁹ fieri CNDPZOGHA; esse K

¹⁰ ieiunent add. and canc. Z

¹¹ iubente CRXSKNVP; inherere ZOGHQA with Br

2

Clericos non¹ esse accusandos a laicis²

Sicut laici seculares homines nolunt clericos recipere³ in accusationibus⁴ et infamationibus suis⁵, ita nec clerici debent eos recipere⁶ in⁷ impulsationibus suis, quoniam in omnibus discreta debet semper esse⁸ et segregata uita et conuersatio⁹ clericorum ac secularium laicorum¹⁰.

JK +34; H 110.1-4, M 104; ID 6.313 (inscr. as here)

¹ added O²

² Clericos - laicis CXKNVP; Item ibi. (Cler. - laicis in mg. ZOG, Nota Cler. - laicis in text HQA) ZOGHQA

³ clericos recipere C(recipere ss)LRKNVPZHQA; recipere clericos G

⁴ suis add. GA, om. CRKNVPZJOHQ

⁵ suis CKNVPZJZOGH²Q; sunt A; om. H

⁶ om. G

⁷ om. P

⁸ debet semper esse CKNZGOH; semper debet esse V; debet superesse P; debet esse semper A (Q rearranges as semper discreta debet esse)

⁹ et con. in mg. O; one add. and canc. Z

¹⁰ laicorum CKNVPZJOGQA; clericorum H

3

De nocturna missa in¹ Natale² Domini et hymno angelico³

Nocte uero sancta⁴ Natiuitatis Domini⁵ Saluatoris missas celebrent et hymnum angelicum in eis⁶ sollemniter decantent, quoniam et eadem nocte ab angelo pastoribus

¹ in CRXKNVPQ; ante in ZGOH; ante (corr. fr. nte) A

² Natale CRXKDPZGOHA; Natiuitate N

³ De - angelico CLKNVQ; Nocte uero missa - angelico P; Et (om. GQA) Item (om. Q). De - angelico (De - angelico in mg. ZGOH) ZGOHQA

⁴ sanctam A

⁵ nostri add. A, om. CRKNPZGOHQ

⁶ in eis CKNPZOHQA; om. G

est enuntiatus⁷, Et subito facta est cum angelo multitudo militie celestis⁸ laudantium Deum⁹ et dicentium, Gloria in altissimis¹⁰ Deo, et in terra pax hominibus bone uoluntatis.

JK +34; H 110.8-10, 16-18, M 105; Br fo. 65v to est enuntiatus; ID 2.71a; De cons. D 1 c 48a

⁷ enuntiatus RXSWKNPZGOHA; nuntiatus CQ; annunciatu L; nuntiatum V

⁸ militie cel. CKNPZGOHQ; cel. multitudo A

⁹ ss O

¹⁰ altissimis CLRKNVPZJHQA; excelsis XSGO

4

De hora misse cotidiane¹

Reliquis uero temporibus² missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrande, quia in eadem hora et Dominus est crucifixus et super apostolos spiritus sanctus legitur descendisse³.

JK +34; H 110.37-111.2, M 105; Br fo. 65v; ID 2.71b; De cons. D 1 c 48b

¹ De - cotid. in mg. ZGOH

² pbril' O

³ leg. desc. CNDVPZGOHA; desc. leg. K

5

Et paulo post, Vulgus non¹ recipiendum in² accusatione³ sacerdotum⁴

Sacerdotes, qui⁵ proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt obediendi et timendi, non dilacerandi⁶ aut detrahendi, quia a quibus se Domini populus benedici, saluari et instrui cupit⁷, nullatenus eos debet⁸ arguere nec uulgus in eorum accusationem [8rb] suscipi. Populus enim ab eis docendus est⁹ et corripiendus, non ipsi ab eo, quia non est discipulus super magistrum. Dei ergo ordinationem accusat¹⁰ qui eos qui ab eo constituuntur¹¹ sacerdotes accusat uel¹² dampnare cupit¹³.

JK +34; H 111.5-9, 14-16, M 106; Br fo. 65v; ID 6.314 (inscr. as here); +C 6 q 1 c 8a

¹ esse add. KN (om. CRXDVPZGA)

² in CRKNPZGOHQ; et A

³ accusatione CRKNPZOQA; accusationem VG; accusationibus H

⁴ Et paulo post in text, Vulgus - sac. in mg. GOH

⁵ ss O

⁶ di- ss O

⁷ corr. from cepit O

⁸ eos debet CRXWVPZGQA; debet eos KNDOH

⁹ ab eis docendus est CRXKNVPZGOH; ab eis est docendus Q; docendus est ab eis A

¹⁰ ord. acc. CKDPZOGHA; acc. ord. N

¹¹ -tu- ss G

¹² uos O

¹³ uel damp. cup. in mg. H

6

Et post pauca,¹ Accusatori non esse² credendum qui absentem accusat³

Accusatores et accusationes quas leges seculi non admittunt⁴, et nos submouemus. Et accusatori omnino non credi decernimus⁵, qui absente aduersario causam suggerit,

¹ Et post pauca as last words of c 5 X; Nota add. A

² non esse repeated and canc. Z

³ Nota accusatori - accusat as rubr. HQ; Et post pauca in text, Accusatori - accusat in mg. GO

⁴ -tit P

ante utriusque partis⁶ iustam discussionem. Nec hii⁷ qui non sunt idonei suscipiantur⁸ ad accusationem⁹. Et omnes qui aduersus patres, id est sacerdotes armantur, infames esse censemus. Patres enim omnes, id est sacerdotes uenerandi sunt, non respuendi, aut¹⁰ accusandi uel insidiandi.¹¹

JK +34; H 111.29 - 112.4, M 106; Br fos 65v-6; ID 6.315 (insc. as here); +C 6 q 1 c 8b from Hi qui

⁵ corr. fr. disc- H

⁶ corr. fr. patris P

⁷ hii CRKNPOGHA; ii Z

⁸ -iuntur G

⁹ accutionem P

¹⁰ om. P

¹¹ Explicit add. RX

A 1. VII YGINVS¹

- i. Irritam esse sententiam archiepiscopi sine assensu coepiscoporum
- ii. Prohibenda peregrina iudicia
- iii. Non recipiendum eum qui recedit a proposito

¹ Yginus CR; Incipit Iginus papa L; Yg. papa cap. S

² capitulatio in CLRXSWKNDVP; om. ZGOHQA

1¹

*Omnibus episcopis. Irritam esse sententiam archiepiscopi sine assensu
coepiscoporum²*

Yginus papa octauus a Petro apostolo³ in primo decretali suo. Saluo in omnibus Romane ecclesie priuilegio nullus metropolitanus absque ceterorum omnium comprouincialium episcoporum instantia aliquorum⁴ audiat causas eorum, quia irritae erunt aliter acte quam in conspectu eorum omnium uentilate. Et ipse si fecerit, coherceatur a fratribus. Criminationes maiorum⁵ nati per alios non fiant nisi per ipsos qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni et irreprehensibiles apparuerint, et actis publicis docuerint omni se suspitione⁶ carere et inimicitia, et⁷ irreprehensibilem fidem ac conuersationem⁸ ducere.

JK +35; H 114.15-22, M 109-10; Br fo. 66 to uentilate only; ID 5.99; C 9 q 3 c 4 to a fratribus, +C 2 q 7 c 52 (Criminationes to end)

¹ om. A

² Irritam – coop. in mg. ZO

³ octauus a Petro apostolo (corr. fr. -los Q) LRXSWKNDVPHQ; octauus a Petro C; a Petro octauus apostolo ZJG with Br; a Petro octauus apostolus O

⁴ om. G

⁵ corr. fr. -ores G

⁶ suspitione P

⁷ et CRXSKNVPO; atque ZGHQ*

⁸ conuersationem CRKNVZJGO*; conuersatione P; conuersionem HQ

2¹

Prohibenda peregrina iudicia²

¹ om. A

² per. iud. CRKNPGOH; iud. per. Z. Proh. – iud. in mg. PZGOH with no break; om. Q

Necnon et peregrina iudicia et negotia³ prohibemus⁴, quia indignum est ut ab externis iudicentur qui prouinciales et a se electos debent habere iudices.
JK +35; H 114.22-24, M 110

³ iud. et neg. CRXKNVP; neg. et iud. ZJGOHQ

⁴ prohibemus CLRXSWVPZGOH; prohibentes sumus KND

3

Atheniensibus¹. Non recipiendum² eum qui recedit a proposito³ [8va]

Yginus in secundo decretali. Alieni erroris societatem sectantem uel a⁴ sui propositi tramite recedentem aut apostolice sedis iussionibus inobedientem suscipere non possumus, nec impedire recte credentes uel sanctorum patrum iussionibus obtemperantes permittimus, quia inter fideles et infideles⁵ magna debet esse discretio⁶.

JK +36; H 115.26-29, M 110; IP 4.70 and 88 to possumus, adding nec debemus; C 3 q 4 c 1 as here

¹ om. Q

² -ci- ss N

³ Non - proposito in mg. PZGO; Nota non - proposito H; Non esse recipiendum eum qui recedit (*after corr.*) a proposito suo Q

⁴ a CKNPZGHQA; om. O

⁵ et inf. ss Z

⁶ esse discretio CKNPZGOHQ; discretio esse A. Explicit *add.* LRXS

A 1. VIII PIUS¹

- i. De confirmatione Pasche
- ii. Infamem esse decretorum³ apostolicorum contemptorem
- iii. Pastores non esse reprehendendos a subditis
- iiii. Sacrilegium esse sacerdotes persequi
- v. Insidiatores curie tradendos

¹ papa *add.* CL

² capitulatio om. ZGOHQA; in CLRXSWKNDV

³ decretorum CRXSLW²D; detorum W; discretorum KNVP

1¹

Omnibus ecclesiis. De confirmatione Pasche²

Pius papa viiii a Petro apostolo in primo suorum decretalium. Nosse uos uolumus quod Pascha Domini die dominico annuis³ temporibus sit celebrandum. Istis ergo temporibus Hermes doctor fidei et scripture⁴ effulsit inter nos, et licet nos eodem⁵ Pascha predicto die celebraremus⁶, et quidam inde dubitarent, ad corroborandas tamen animas eorum⁷ eidem Herme angelus Domini in habitu pastoris apparuit, et

¹ om. A

² De conf. Pasche (pace O) in mg. ZGOH

³ *corr. fr.* annis O

⁴ septem P

⁵ eodem LRXSWKNVPZGOH; idem C

⁶ celebraremus CLKNPZJGO; celebremus HQ

⁷ eorum CKDPZGOH; eidem N

precepit ei⁸ ut Pascha die dominico ab omnibus celebraretur suo tempore⁹. Vnde et uos apostolica auctoritate instruimus¹⁰ omnes eadem seruare¹¹ debere, quia et nos eadem seruamus, nec debetis a capite quoquomodo dissidere¹².
JK +43; H 116.24-31, M 111; ID 4.3; De cons. D 3 c 21

⁸ *ss* G

⁹ suo tempore CRXSKNDVP; tempore suo ZGOHQ*

¹⁰ inst. *after* debere N

¹¹ seruare CSKNVPZJGOQ; obseruare H

¹² dissidere CKNDVPZJGQ; diffidere HO

2

Infamem esse decretorum apostolicorum¹ contemptorem²

Si quis uero a suo proposito retrorsum exorbitauerit, et iussa³ apostolice sedis libenter transgressus fuerit⁴, infamis efficitur. Reprobati ergo oportet eorum redargutiones qui in⁵ recta fide suspecti sunt. Fides autem⁶ et conuersatio primum scrutanda est⁷ et denuo qui⁸ irreprehensibiles apparuerint sunt recipiendi⁹, et non prius.

JK +43; H 117.21-23, M 112; C 3 q 4 c 3

¹ decr. ap. CRXZGHA; ap. decr. KD; discretorum ap. VN; doctorum ap. P; decr. apostoli eorum O

² Item (Infamem - cont. *in mg.*) ZGO; Item. Infamem - cont. H; Item. Infames - contemptores Q; Item ibi. Infamem - cont. A; *whole canon in lower mg.* W

³ iussa CS²KNPZGOHQ; *om.* S; missa A

⁴ fuerit C

⁵ in CRXSWVPZGOH; *om.* KN; ? J

⁶ B *resumes*

⁷ est CRXBPZGOHA; sunt KND

⁸ *ss* Z

⁹ sunt rec. CRKDBPZGOHA; *om.* N

3

Pastores non esse reprehendendos¹ a subditis²

Oues pastorem suum non reprehendant, plebs episcopum non accuset, nec uulgus eum arguat, [8vb] quia non est discipulus super magistrum. Episcopi a Deo sunt iudicandi, qui eos sibi oculos elegit. Nam a subditis aut prae uite hominibus non sunt accusandi, aut arguendi³ aut lacerandi. ET IN SEQUENTIBVS. Nemo bonum faciens alteri uerbo aut facto nocere uult, quanto minus⁴ in suspicionem debet uenire⁵ fidelis homo⁶, ut dicat aut faciat⁷ ea que pati non uult, quia omnis suspicio potius est repellenda quam approbanda uel recipienda⁸.

JK +43; H 117.11-15, 118.1-4, M 112; Br fo. 66; ID 5.243a; IP 4.36 to lacerandi; + C 6 q 1 c 9

¹ reprehendendos CRXKBVPZGOA; reprehendofidos N; reprehendos HQ

² Item ibi. Pastores - subditis (Pastores - subditis in mg. ZGO) ZGOHA; whole canon in lower mg. W

³ corr. fr. -andi H

⁴ minus CKDBVPZGOHA; om. N

⁵ ss P

⁶ corr. fr. debet H²

⁷ ss after ea G

⁸ uel rec. om. P

4

Item ipse in secundo¹ decretali suo². ³Sacrilegium esse sacerdotes persequi⁴

Sicut qui ecclesiam Dei uastat eiusque predia et donaria expoliat et inuadit fit sacrilegus, sic et ille qui eius sacerdotes insequitur sacrilegii reus⁵ existit⁶, et sacrilegus iudicatur. Et sicut peccatum quod in Deum⁷ committitur grauius est quam quod in hominem, sic grauius⁸ est sacrilegium agere quam fornicari.

JK +44; H 118.31 - 119. 1, 119.4-6, M 113; Br fo. 66; ID 5.243b, 6.315A; cf C 17 q 4 c 12, var. – more in mid-text

¹ secundo CLXWKNBVPZGOHA; om. R

² dec. suo om. L. Item - suo in mg. H; Item – decretali in mg. Q

³ Nota add. HQ²A, Nata add. Q; om. G

⁴ sac. pers. LR?XSWKNBVPZGOHA; pers. sac. C; Sacril. - persequi in mg. GZO

⁵ corr. from res K

⁶ existat P

⁷ quod in Deum ss G

⁸ grauis P

5

Insidiatores curie tradendos¹

Si quis sacerdotum uel reliquorum clericorum suo episcopo inobediens fuerit, aut ei insidias parauerit, aut contumeliam² aut calumpniam et conuinci potuerit, mox curie tradatur³, et recipiat quod inique⁴ gessit.⁵

JK +44; H 120.2-5, M 114; Br fo. 66r; ID 5.243c, 6.315B; cf C 11 q 1 c 16, following AL 8.16

¹ Insid. – trad. in mg. ZGHQ; om. O

² fecerit add. KND, om. CBVPZGOHA

³ cur. trad. CNDBPZGOHA; trad. cur. K

⁴ inique CNBVPZGOHA; inque D; umquam K

⁵ Explicit add. RXS

A 1. IX ANICIUS¹

- ²i. Episcopum non esse ordinandum minus quam a tribus ceteris assentientibus³
- ii. Vt⁴ archiepiscopus ordinetur ab omnibus suffraganeis
- iii. Qui sint primates
- iiii. Qui sint metropolitani
- v. Vt nichil faciat archiepiscopus sine coepiscopis
- vi. Vt suspecta iudicia uel ad primatem uel ad sedem referantur apostolicam
- vii. Ne clericus comam nutriat

¹ papa *add.* CRXW; *om.* LKNB; Incipiunt capitula ex decretis Anicii pape S; Anicius *om.* P

² capitulatio in CLRXSWKNDBVP; *om.* ZGOHQA

³ cumassent- P

⁴ Et P

1

*Ad episcopos Gallie*¹. *Episcopum non esse ordinandum minus quam a tribus ceteris*² assentientibus³ [9ra]

Anicius papa x a Petro apostolo⁴. De ordinationibus uero episcoporum super quibus nos consulere uoluistis, olim in sanctis⁵ predecessoris nostri Anacleti quedam iam decreta repperimus. Scimus enim beatissimum Iacobum qui dicebatur iustus, qui etiam secundum carnem frater Domini nuncupatus est⁶, a Petro, Iacobo⁷ et Iohanne apostolis Ierosolimorum⁸ episcopum esse ordinatum. Si autem non minus quam a tribus apostolis⁹ tantus uir fuit episcopus¹⁰ ordinatus, patet profecto eos formam instituentem Domino tradidisse, non¹¹ minus quam a tribus episcopis episcopum¹² ordinari debere. Sed crescente numero episcoporum, nisi necessitas euenerit, debent etiam plures augeri. IDEM¹³. Si archiepiscopus diem¹⁴ obierit, et alter ordinandus archiepiscopus electus fuerit, omnes eiusdem provincie episcopi ad sedem metropolim¹⁵ conueniant, ut ab omnibus ipse¹⁶ ordinetur. Oportet autem ut ipse qui illis¹⁷ omnibus preesse debet¹⁸ ab omnibus¹⁹ illis eligatur et ordinetur²⁰. Reliqui uero

¹ Gallie CRXSNDBVPZGOHA; Galilee D²K

² et *add.* O

³ cet. assent. *om.* P; Episc. – assent. *in mg.* GZO

⁴ apostolo CKDBPZGOHA; *om.* N

⁵ sanctis CLRXWNDBP; sancti KVZGOHA

⁶ est CKDBPZGOHA; *om.* N

⁷ Iacob P

⁸ -imorum CNDBV²PZGOHA; -imitanorum K; -omorum V

⁹ trib. ap. CKDBPZGOHA; ap. trib. N

¹⁰ fuit ep. CKDBPZGOHA; est N

¹¹ a *add.* ZOHA, *om.* CRKNBVP

¹² *corr. fr.* episcopi H

¹³ Idem CVGOHA; id est LRXKNBZ; SWP *uncertain*

¹⁴ diem CKNBPZGHA; die O

¹⁵ obierit et alter ordinandus - metropolim *om.* P

¹⁶ ss L

¹⁷ illis CKNBPZOHA; aliis G

¹⁸ debet CRKBPZGOQA; iubet N; debent H

¹⁹ *corr. fr.* omni H

²⁰ Oportet autem – et ordinetur *in mg.* O; HQ have here the rubric to c 2 in the margin, but no break; A here begins a new c. with the rubric to c 2 below

prouinciales episcopi si necesse fuerit ceteris consentientibus²¹ a tribus iussu archiepiscopi²² consecrari possunt episcopis. Sed melius est si ipse cum omnibus eum qui dignus est elegerit²³, et cuncti pariter sacrauerint²⁴ pontificem.
JK +57; H 120.18 - 121.1, M 115; ID 5.139a following BD 1.28a; IP 3.10a from Si archiepiscopus obierit

²¹ -ienti- ss C

²² archi- ss O

²³ ss H

²⁴ -erint CKDBPZGOHA; -erit N

2

Vt archiepiscopus¹ ordinetur ab omnibus suffraganeis²

Et licet istud³ necessitate cogente concessum⁴ sit⁵, illud autem quod de archiepiscopi⁶ consecratione preceptum atque predictum est, id est⁷ ut omnes suffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet, quia qui illis preest ab omnibus episcopis quibus preest debet⁸ constitui. Sin aliter presumptum fuerit, uiribus carere non dubium est, quia irrita erit eius⁹ secus acta ordinatio. Ipse autem archiepiscopus nichil de eorum causis aut aliis communibus¹⁰ iuxta statuta apostolorum absque cunctorum illorum agat consilio, nec illi nisi quantum ad proprias parrochias pertinet sine suo, quoniam tali gaudet concordia Altissimus, et gloriatur in membris suis.
JK +57; H 121.1-9, M 115; ID 5.139b to acta ordinatio from BD; IP 3.10b as ID; cf D 66 c 1, widely var.

¹ archiepiscopus CKDBVPZGOHA; episcopus N

² Vt - suffraganeis in mg. GO, G adding suis; above in c 1 HQA

³ istud CKNBZJGOQA; istud ex P; om. H

⁴ corr. to consensum S²

⁵ ss S²

⁶ -opis P

⁷ id est ss R

⁸ quibus preest debet in mg. C

⁹ ss O

¹⁰ -bus ss R

3

Qui sint¹ primates² [9rb]

Nulli archiepiscopi primates uocentur nisi³ illi qui primas tenent⁴ ciuitates, quarum episcopos apostoli et successores apostolorum regulariter patriarchas et primates esse constituerunt, nisi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur cui necesse sit propter multitudinem episcoporum primatem constitui.

JK +57; H 121.10-13, M 115-6; ID 5.54a; IP 4.25a; +D 99 c 2a

¹ sint CRXSWKNBVPZJOQ; sunt GHA

² Qui - primates in mg. ZGO

³ nisi CRXSWNDZGOHA; non KBVP

⁴ ss N

4

Qui sint¹ metropolitani²

Reliqui³ uero qui alias metropolitanas sedes adepti sunt non primates sed metropolitani nominentur.

JK +57; H 121.13-14, M 116; ID 5.54b; IP 4.25b; +D 99 c 2b (abbrev.)

¹ sint CRXWNBVPZJHQA; sunt KG; si O

² Qui – metrop. in mg. ZGOHQ

³ corr. fr. Del- Z

5

Vt nichil faciat archiepiscopus sine coepiscopis¹

Si autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, et sine omnium comprouincialium presentia uel consilio episcoporum, aut eorum aut alias causas nisi eas tantum que ad propriam suam pertinent parrochiam agere, aut eos grauare uoluerit, ab omnibus districte corrigatur, ne talia deinceps presumere audeat². Si uero incorrigibilis³ eisque inobediens apparuerit⁴, ad hanc apostolicam sedem, cui omnia episcoporum iudicia terminare precepta sunt, eius contumacia referatur, ut uindicta de eo fiat et ceteri timorem habeant.

JK +57; H 121.14-21, M 116; ID 5.54c; IP 4.26a; C 9 q 3 c 6

¹ Vt – coep. CKNB; Nihil - coepiscopis (episcopis G) in mg. ZGOHQ; A runs c 4 into beginning of c 5, placing this rubric before Si uero incorrigibilis below

² -eat CKNBVPGOHQ; -iat Z; A begins new canon here, with rubric from above

³ corr. fr. -iles K; il' D; -iliter P

⁴ -erint P

6

Vt¹ suspecta iudicia uel ad² primatem uel ad³ sedem referantur apostolicam⁴

Si⁵ autem propter nimiam longinquitatem aut temporis⁶ incommoditatem⁷ uel itineris asperitatem graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit, tunc ad eius primatem causa deferatur, et penes ipsum huius sancte sedis auctoritate iudicetur. Similiter si aliquis episcoporum proprium metropolitanum suspectum habuerit, apud primatem dyoceseos aut apud hanc apostolicam sedem audiatur⁸.

JK +57; H 121.21-26, M 116; ID 5.54d (and ends); IP 4.26b

¹ Vt CRXKNBVP; om. ZGOHA

² ad CRXKNBVPZGHA; a O

³ ad LRXWKNBVPZGOHA; om. C

⁴ Vt - ref. apost. CRKNBVZGOQA; Vt - apost. ref. PH; Suspecta - apost. in mg. ZGO

⁵ Si CRKNBPJGOHA; Ei Z

⁶ om. G

⁷ in- ss N

⁸ audiatur CKNBPZGHQA; audicetur O

7

Ne clericus¹ comam nutriat²

Prohibete fratres per uniuersas regionum uestrarum³ ecclesias ut clerici iuxta apostolum comam non nutrant, sed desuper caput in modum spere radant⁴.

¹ Ne clericus CKNBPZGOHQ; clericus corr. fr. ecclesie A

² Ne – nutriat CKNBQ; Item ibi . Ne - nutriat (Ne - nutriat in mg. ZGO) ZGOHA

³ regionum uestrarum CKNBZGOHQ; reg. uestre P; uestrarum regionum A

⁴ spere rad. in mod. subs. reversed G. Explicit add. RS

JK +57; H 122.10-12, M 117; Br fo. 66v; ID 6.46; +D 23 c 21

A 1. X [SOTHER]

1¹

Episcopis Italie². Ne sacrate femine sacra uasa contingant³

Sother⁴ papa .xi. a Petro in decretali suo. Sacratas Deo feminas uel monachas sacra uasa uel sacratas pallas penes uos contingere et incensum⁵ circa altaria deferre perlatum est ad [9va] apostolicam sedem. Que omnia reprehensione⁶ et uituperatione plena esse⁷ nulli recte sapientium dubium est. Quapropter huius sancte sedis auctoritate hec omnia uobis resecare funditus quanto citius poteritis censemur. Et ne pestis hec latius diuulgetur, per omnes prouincias abstergi citissime mandamus⁸.

JK +61; H p, 124.7-12, M 119; Br fo. 66v; ID 2.72 (inscr. as here but lacks last sentence), 3.265 as here, but from BD 3.215; +D 23 c 25

¹ WM number as c 8, here as elsewhere numbering canons which have no capitulatio as if continuous with the last

² Ep. It. om. HQA

³ Ne – conting. in mg. ZGO; om. NA; a much later hand in N adds: Quod Deo sacrate femine non tangerent altare nec incensum circa illud deferant; contingant X

⁴ Sother C²LRXWBVZHA; Soter CKNPGO

⁵ incensum P

⁶ reprehensione CRLXWKNBZGOHA; reprehensibilia R²S

⁷ plena esse after reprehensione with note to correct O

⁸ mandamus CKNWBVPZJGOA; mandauimus HQ. Explicit add. LRXSW

A 1. XI ELEUTERVS¹

- i. Finitia³ tantum⁴ clericorum iudicia deferri⁵ ad apostolicam sedem
- ii. Non esse iudicandum donec utrinque sit peroratum
- iii. Intra prouinciam⁶ exercendas⁷ pulsati actiones
- iiii. Non esse iudicandum absente iudicato

¹ capitula add. SNB; om. CLRXWKDV

² capitulatio om. ZGOHQA; in CLRXSWKNDBVP

³ corr. fr. -ima N; corr. fr. -ifa D

⁴ corr. fr. tamen K

⁵ ss R

⁶ -ias P

⁷ exercendas CRXSWND; exerendas LKBVP

1

Ecclesiis Gallie. Finitia¹ tantum² clericorum iudicia³ deferri ad apostolicam sedem⁴

Eleuterus⁵ papa .xii. loco succedens Petro apostolo in primo decretali suo. De accusationibus ergo clericorum de quibus consulti sumus, quia omnes eorum accusationes difficile⁶ est ad sedem apostolicam deferri, finitua episcoporum tantum⁷

¹ -ima G

² tantum CNDBVPZGOHA; tamen K

³ cler. (ss D) iud. CKNDPZGOQA; iud. cler. H

⁴ Finitiva - sedem in mg. GO

⁵ Eleusterus A

⁶ diffice P

⁷ tantum CNDBPZGOHA; tamen K

iudicia huc⁸ deferantur, et huius sancte sedis auctoritate finiantur, sicut ab apostolis eorumque successoribus multorum consensu episcoporum iam⁹ definitum est. Nec in eorum ecclesiis alii aut preponantur aut ordinentur antequam hic eorum iuste terminentur negotia. Quoniam, quamuis liceat apud prouinciales et metropolitanos¹⁰ atque primates eorum uentilare accusationes uel criminationes, non tamen licet definire secus quam predictum est. Reliquorum uero clericorum apud prouinciales et metropolitanos et primates et uentilare et iuste finire¹¹ licet. Iudicantem tamen oportet cuncta rimari et ordinem rerum¹² plena inquisitione¹³ discutere, interrogandi ac¹⁴ proponendi adiciendique prebita patientia ab eo, ut ibi actio ambarum partium limitata¹⁵ sit pleniter¹⁶.

JK +68; H 125.26 - 126.2, M 120-1; Br fo. 66v to finire licet; ID 5.2A to finire licet, 6.316 (insc. and title as here); IP 4.136 to finire licet, 4.119 (Iudicantem tamen -end)

⁸ ss L

⁹ iam with abbrev. mark over it O

¹⁰ corr. fr. -anas O

¹¹ finire CNDBPZGOHA; terminare K

¹² ord. rerum LRXWKNBVPZGOHA; rerum (ss) ord. C

¹³ inquisitione K

¹⁴ ac LWKNBVPZGOHA; aut CRX

¹⁵ limitata CLRWNDBVPZJGO²HA (uel limata ss CR); limata XS; imitata K; uentilata K²O

¹⁶ pleniter LRWKNBVPZGOHA; pariter C

2

Non esse iudicandum donec utrinque¹ sit peroratum²

Nec litigantibus iudex prius³ sua uelit⁴ sententia obuiare nisi quando ipsi iam peractis omnibus nichil habeant⁵ in questione quod proponant. Et⁶ tam diu actio [9vb] uentiletur, quousque ad rei ueritatem⁷ perueniatur. Frequenter interrogari oportet, ne aliquid⁸ pretermissum forte remaneat quod annecti conueniat. Inducie enim⁹ non modice ad inquirendum dande sunt, ne aliquid¹⁰ prepropere¹¹ agi a quacumque parte uideatur, quia per¹² subreptionem multa proueniunt¹³. Nichil tamen absque legitimo et idoneo accusatore fiat. Nam et Dominus noster Iesus Christus¹⁴ Iudam furem esse sciebat, sed quia non est accusatus ideo non est eiectus, et quicquid inter apostolos egit, pro dignitate ministerii ratum mansit. Nam si leges seculi accusatores requirunt, quantomagis ecclesiastice regule? Docent enim terrestria et humana que sint ecclesiastica atque celestia. De accusationibus uero comprouincialibus ita legitur esse statutum¹⁵:

¹ utrinque CRBO; utrumque LX; utriusque S²A; utrimque WKNZGH

² (Nota add. OH) Non - per. in mg. ZGOHQ; Nota. Non - peroratum before Et tam diu below A

³ om. G

⁴ sua uelit CRXWBVZJGHA; uelit sua KNDPO

⁵ nichil habeant] nich' ant' P

⁶ A P

⁷ rei var-] reumer- P

⁸ aliquod H

⁹ enim C²LSWKNBPZOHA; om. CR

¹⁰ aliquod RWNBPZJGOQA; aliquod CKH

¹¹ prepropere C²LWKNZOHA; propere CR; perpropere R²S; preprope B

¹² ss Z

¹³ Inducie enim - proueniunt om. X

¹⁴ Iesus Christus CKNBVPGHQA; Christus Iesus ZO

¹⁵ statutum CKDBPZOHA; statum N

JK +68; H 126.2-14, M 121; BD 16.30; ID 6.317 (inscr. as here, but lacks last sentence, as do Ans. ded., BD); IP 4.119A to adnecti conueniat, 4.103 (Inducie - proueniunt), 4.115 (Dominus noster - dignitate ministerii permansit var.)

3

Intra prouinciam exercendas¹ pulsati actiones²

Si quis super³ quibuslibet criminibus quemlibet clericum pulsandum crediderit, in prouincia in qua consistit ille qui pulsatur suas exerat actiones, nec estimet eum alibi aut longius ad iudicium pertrahendum⁴. Ille uero qui pulsatus fuerit, si iudicem suspectum habuerit, liceat appellare.

JK +68; H 126.14-17, M 121; ID 6.318 (inscr. as here)

¹ exercendas CLRXSW(*corr. fr. -is*)NDBP; exerendas R²S²KVZGHQA; exserendas *corr. fr. eserendas* O

² Intra - actiones *in mg.* GZO

³ super CKDBP?ZGOHA; frater N

⁴ per- RXSWKNBVPZGOHA; pro- CL

4

Non esse iudicandum absente iudicato¹

Caueant etiam² iudices ecclesie ne absente eo cuius causa uentilatur sententiam proferant, quia irrita erit, immo et³ causam in synodo pro facto⁴ dabunt. Proditoris uero nec calumpnia nec uox audiat. Nemo enim⁵ debitorem⁶ amplius potest cognoscere⁷ quam ille qui iniuriam eiusque sustinuit⁸ nequitiam. Oppressis namque⁹ ab omnibus in cunctis subueniatur causis. Hec omnia summopere sunt¹⁰ attendenda, nec criminatio minorum quantomagis episcoporum facile est recipienda.¹¹

JK +68; H 126.17-23, M 121-2; ID 6.319; C 3 q 9 c 2 to audiat

¹ Non - iud. *in mg.* ZGHQ; *om.* O; Nota *add.* H

² *corr. fr.* enim W

³ *ss* W

⁴ pro facto CLRXSKNDW²BPZOHQ; pro facta W; profecto GA

⁵ *ss* R

⁶ debitorem LRXSKNDBPZGOHA; delatorem C; proditorem W²

⁷ cogn- CLRSKNDWBPZGOA; agn- HQ

⁸ sustinuit CLRWBP²ZGOHA; stinuit P; tulit KND

⁹ namque CLRKNWBPZOHA; autem D

¹⁰ *one letter erased Z*

¹¹ Explicit *add.* LRXS

A 1. XII VICTOR¹

- ²i. De die et termino paschali
- ii. De incertis iudiciis uitandis
- iii. Vt³ retractetur negotium iudicati per uicarios sedis apostolice
- iiii. Quid facere debeat grauatus

¹ papa *add.* L, capitula *add.* B; *om.* CRXKNDVP. Incipunt capitula ex decretis Victoris pape S

² capitulatio *om.* ZGOHQA; *in* CLRXSWKNDBVP

³ t P

1¹

Theophylo episcopo et fratribus Alexandria positis². De die et termino paschali³
[10ra]

Victor papa .xiii. a Petro in primo decretali suo. Celebritatem sancti Pasche die dominica agi debere et predecessores⁴ nostri iam statuerunt, et nos⁵ illud eadem die celebrare solempniter⁶ mandamus, quia non decet ut membra a capite discrepent nec contra gerant. A quarta decima uero⁷ luna primi mensis usque ad .xxi. diem eiusdem mensis eadem celebretur festiuitas. Eodem uero tempore⁸ baptismum celebrandum est catholicum. Sed tamen si⁹ necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit¹⁰, gentiles ad fidem uenientes quocumque loco uel momento ubicumque euenerit, siue in flumine, siue in mari, siue in fontibus tantum¹¹ Christiane¹² confessione credulitatis clarificata baptizentur. Ipsius quoque quod¹³ in baptismo polliciti sunt summopere est¹⁴ attendendum¹⁵, ne infideles¹⁶ sed fideles¹⁷ inueniantur. Ipsi uero qui infidelitatis nota asperguntur infames efficiuntur¹⁸, atque inter fideles minime reputantur¹⁹. Hec uero statuta nulla debent²⁰ inprobitate conuelli, nulla nouitate mutari, quia alia ratio est causarum secularium, alia diuinarum.²¹

JK +74; H 127.26 - 128.10, M 121-3; ID 1.52 (Si necesse - reputantur only), 1.198 (part only from BD 4.3 and var.), 4.4 Celebritatem - contra gerant; De cons. D 3 c 22

¹ om. A

² Theophilo – Alex. constitutis in mg. Q

³ De die - paschali in mg. ZGO; De tempore Pasche et baptismi in mg. Q

⁴ -ce- ss P

⁵ nos CRXKNBVPO; uos ZGO²HQ

⁶ cel. soll. CKNBVPZGH; soll. cel. O

⁷ uero CKDBPZGOH; om. NV

⁸ ss V

⁹ Sed tamen si CSKNBSPZJGO; Si tamen HQ

¹⁰ ingruerit CKDBPZGOH; ingruerit N

¹¹ corr. fr. tamen K

¹² -iane CKNBPG; -iana ZJOH

¹³ corr. fr. quo B

¹⁴ ss H

¹⁵ -de- ss C

¹⁶ infideles CKNBVPG²HQ; infidelis O; fideles G

¹⁷ fides Q

¹⁸ -iuntur CRXB²VPGOH; -iantur KNDB

¹⁹ corr. to -entur K². atque inter – reput. in mg. X²

²⁰ nulla debent LR²SWKNBVPZGOH; debent CRX; deb. nulla C²

²¹ HQ add here Audiuius namque apud uos - iudicari which is repeated below in c 2; Ipsi quoque quod (corr. fr. quo B) in baptismo - diuinarum here CLRXSKNPHQ^{*}; after c 4 ZJGO; repeated after c 4 H

1A¹*Item nullum sacrificium maius eucharistia*

Nichil enim in sacrificiis maius esse potest quam corpus et sanguis Christi. Nec ulla oblatio hac potior est. Sed hec omnes precellit que pura conscientia Domino offerenda est et pura mente sumenda atque ab omnibus ueneranda. Et sicut potior est² ceteris, ita potius excoli et uenerari debet.

See 1.4.4 above, where the same text appears under a different rubric.

¹ HQ only

² est H; om. Q

2

*De incertis iudiciis uitandis*¹

Audiuimus apud uos uestrosque diuersa iudicia fieri et incerta iudicari. Incerta² karissimi nullatenus iudicemus quoadusque ueniet³ Dominus, qui latentia producet in lucem et illuminabit⁴ abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium. Quia quamuis uera sint, non tamen credenda sunt, nisi que manifestis⁵ iudiciis⁶ comprobantur, nisi que manifesto⁷ iudicio conuincuntur, nisi que iudiciario ordine publicantur.

JK +74; H 128.10-15, M 123; ID 5.244a; Br fo. 66v-r; IP 4.113 (var.); C 30 q 5 dp c 9 from Incerta

¹ De inc. iud. vit. CKNB; Item. De - uitandis (De - uitandis in mg. ZJGO) ZJGOHA

² Incerta CLKNBZOHA; Iniusta RD

³ ueniet CRXSBVPZJGOH; ueniat LWKNDZ²QA

⁴ corr. fr. illubinabit A

⁵ manistis G

⁶ iud- CRXSKNVP; ind- WBZGOHA; ? L

⁷ corr. fr. -esta O

3¹*Vt retractetur negotium*² *iudicati*³ *per uicarios sedis apostolice*⁴

Placuit⁵ ut accusatus uel iudicatus a conprouincialibus in aliqua causa episcopus licenter appellet, et adeat apostolice sedis pontificem, qui aut per se aut per uicarios suos eius retractari negotium⁶ procuret⁷. Et dum iterato iudicio pontifex causam suam⁸ agit [10rb] nullus alius in eius loco ponatur aut⁹ ordinetur episcopus. Quoniam, quamquam conprouincialibus episcopis accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen definire inconsulto Romano pontifice permissum est.

JK +74; H 128.18-23, M 123; ID 5.4a; ID 5.244b; IP 4.134 from Quoniam quamquam

¹ om. A

² iudicium P

³ -atur O

⁴ Vt - apost. CKNB; Item. Vt - apostolice (Vt - apostolice in mg. ZGO) ZGOH

⁵ Alac- Z

⁶ in mg B²

⁷ corr. fr. -at N

⁸ causam suam CRXBVPZGOH; suam causam KND

⁹ ut P

4

*Et alibi in statutis legitur apostolicis. Quid facere debeat grauatus*¹

Si quis putauerit se a proprio metropolitano grauari, apud patriarcham uel primatem dioceseos, aut² penes uniuersalis apostolice ecclesie³ iudicetur sedem. Nichil aliud est, fratres, talis presumptio, nisi apostolorum suorumque successorum terminos transgredi, eorumque decreta uiolari.⁴

JK +74; H Heading: 128.26-7, text: 27-30, M 123; ID 5.4b, 5.244c (incl. inscr.); IP 4.126 to sedem iudicetur; C 2 q 6 c 7 as IP

¹ Et - apost. Quid - grauatus as rubric CNDBP, as last words of c 3 X; Et - apost. in text, Quid - grauatus as rubric VJHQA; Et - apost. in text, Quid - grauatus in mg. ZGO

² apostolice add. and canc. O

³ apost. eccl. CKNBVPZOA; apost. sedis uel eccl. HQ; eccl. apost. G

⁴ omnibus add. L; Explicit add. RXS

4A¹

Item

A quarta decima uero luna - clarificata baptizentur
cf 1.4.8B, 1.12.1

¹ ZJ only

4B¹

Ipsis quoque quod in - alia diuinarum
1.12.1b above

¹ GZJOH

A 1. XIII ZEPHERINVS

- i. Quomodo quo² testimonio faciendum sit iudicium super episcopum
- ii. Non esse cogendos ad responsionem a suis sedibus pulsos
- iii. Quales et qualiter ordinandi sint³ sacerdotes⁴

¹ capitulatio in CLRXWKNDVBP; om. ZGOHQA

² ss N

³ sint CRWBP; sunt LXXND

⁴ Quales – sac. as beginning of rubric to c 1 below X

1

*Omnibus episcopis per Siciliam¹. Quomodo², quo testimonio faciendum sit iudicium
super episcopum³*

Zepherinus⁴ xiiii a Petro⁵ in primo decretali suo. Patriarche uero uel primates accusatum discutientes episcopum non ante sententiam proferant finitiuam quam apostolica fulti auctoritate, aut reum⁶ se ipse⁷ confiteatur, aut per⁸ innocentes et regulariter⁹ examinatos conuincatur¹⁰ testes. Qui minori non¹¹ sint numero quam illi discipuli fuerunt quos Dominus ad¹² adiumentum apostolorum eligere precepit, id est lxxii. Detractores¹³ quoque qui diuina auctoritate eradicandi sunt et auctores¹⁴ inimicorum ab episcopali submouemus accusatione uel testimonio. Nec¹⁵ summorum quispiam minorum accusationibus impetatur aut dispereat, neque in re¹⁶ dubia¹⁷ certa

¹ per Sic.] Sicilie V; Omnibus – Siciliam in mg. H, om. PQ

² Quomodo CBKDZGOHA; om. N

³ iud. super episc. CNDBZGOHA; super episc. iud. K; Quomodo - episcopum in mg. GO; Vt qui crimina intendunt per se accusentur P

⁴ papa add. CLRXSW, om. KNDBVPZGOHA

⁵ papa add. KNBVZGOHA, om. CLRXSWP

⁶ rerum ZO(before corr.)

⁷ se ipse CLRXKNDBVPJGO; reuerse ipse W (for reum se ipse); se ipse u' R²; se ipsum S; si ipse Z; se esse HQ; se ipse esse A

⁸ ss B

⁹ re- ss H

¹⁰ -atur CKNZGHA; -antur BP

¹¹ minori non CKNBPZGOHQ; non minori A

¹² ad CLRXSKD²ZGOHA; om. KNBVP

¹³ corr. fr. Doctores O

¹⁴ -u- ss C; actores P

¹⁵ in add. N, om. CKDBPZGOHA

¹⁶ te P

¹⁷ ss L

iudicetur sententia, nec ullum¹⁸ iudicium nisi ordinabiliter habitum teneatur. Absens uero nemo iudicetur, quia et¹⁹ diuine et humane hoc prohibent leges. Accusatores autem eorum omni careant suspicione, quia columnas Dominus suas firmiter stare uoluit, non a quibuslibet agitari. Nullum namque eorum sententia²⁰ suo iudice non dicta [10va] constringat, quia et leges seculi id ipsum fieri precipiunt. Duodecim iudices quilibet episcopus accusatus si necesse fuerit eligat, a quibus eius causa iuste²¹ iudicetur. Nec prius audiatur aut excommunicetur uel iudicetur quam ipsi per se elegantur et regulariter²² uocato ad suorum primo conuentum episcoporum per eos eius causa iuste audiatur et rationabiliter discernatur. Finis uero eius cause ad sedem apostolicam deferatur ut ibidem terminetur.

JK +80; H 131.13 -132.6, M 125-6; Br fo. 67v lacks much in mid text; ID 5.245; IP 4.135 to id est lxxii; C 3 q 8 c 1 from Accusatores [autem] has more

¹⁸ ullum CKNBPZGOHQ; nullum A

¹⁹ om. P

²⁰ a add. KZGOHQ*, om. CLRXNDBVP

²¹ iuste CKDBVPZGOHA; om. N

²² quam ipsi per - reg. om. P

2

Idem in secundo decretali fratribus per Egyptum. Non esse cogendos ad responsionem a suis sedibus pulsos¹

Nuntiatum² est sedi apostolice per apochrisianos uestros quosdam fratrum nostrorum, episcoporum uidelicet, ab ecclesiis et sedibus propriis³ pelli suaque eis auferri suppellectilia, et sic nudos et expoliatos ad iudicia uocari, quod omni ratione caret⁴, cum constituta apostolicorum eorumque⁵ successorum et precepta imperatorum ac constitutiones legum idipsum⁶ prohibeant, et apostolice sedis auctoritas idipsum fieri uetet⁷. Preceptum est ergo in antiquis statutis episcopos⁸ eiectos atque suis rebus expoliatos ecclesias proprias recipere, et primo sua omnia eis reddi, et demum si quis eos iuste accusare uoluerit⁹, equo periculo facere¹⁰, iudices esse decernentes episcopos recta sapientes et in ecclesia conuenientes ubi testes essent singulorum qui oppressi uidebantur. Nec prius¹¹ eos respondere debere quam omnia sua eis¹² et ecclesiis eorum legibus integerrime restituantur.

JK +81; H 133.18-29, M 127; ID 5.246; IP 4.42-3; C 2 q 2 c 6 as IP 4.43 only

¹ Idem - Egyptum. Non - pulsos CXKNBVP; Idem (Item idem Q) - per Egyptum HQ(mg.); Fratribus per Egyptum. Idem in secundo capitulo. Non - pulsos (Non - pulsos in mg. ZGO) ZJGOA

² Aunt- L

³ propriis CRNDBVPZOHA; propriis pulsos K; om. G

⁴ ratione caret CKNBPZGOHQ; caret ratione A

⁵ eorumque CXBVPZGOHA; eorum ND; et (ss) eorum K

⁶ ss R; corr. fr. ad ipsum A

⁷ uetat O. HQ here begin a new section, with the rubric: Non esse cogendos ad responsionem a suis (om. Q)

sedibus pulsum

⁸ ss C

⁹ nol- P

¹⁰ corr. fr. fieri O

¹¹ om. G

¹² ss O

3

*Quales et qualiter ordinandi sint sacerdotes*¹

Ordinationes uero presbiterorum et leuitarum tempore congruo et multis coram astantibus² sollempniter agite, et probabiles ac doctos³ uiros ad hoc opus prouehite, ut de eorum societate et⁴ adiumento plurimum gaudeatis. Ponite indesinenter corda uestra in uirtute Dei, et enarrate hec et cetera diuina uerba⁵ in progenies [10vb] alteras, quoniam hic est Deus⁶ Deus noster in eternum, et⁷ ipse reget nos in secula.⁸ *JK +81; H 135.8-13, M 130; ID 6.23 to gaudeatis, as BD 2.3, 6.47 (with inscr. as here); D 75 c 3 as BD*

¹ Quales - sint (sunt D) sacerdotes CRKDBV; Qualiter et quales ordinandi sunt sacerdotes N; Item (om. Q). Quales - sint (sunt O) sacerdotes (Quales - sacerdotes *in mg.* ZJGO) ZJGOHQA

² astantibus RKNBVPZGHQA; assistantibus C; adstantibus O

³ doc- ss H

⁴ de *add.* N, *om.* CKDBPZOHA

⁵ diuina uerba CKNBPZOHA; uerba diuina G

⁶ Deus LRWKNBVPZJGOHA; Dominus C

⁷ ss B; in seculum seculi *add.* HQ, *om.* CKNBPZGOA*

⁸ Explicit *add.* RXS

A 1. XIV CALIXTVS

- i. De ieiunio quattuor temporum
- ii. Nullum esse accusandum scripto
- iii. De iustis iudiciis²
- iiii. De non transgrediendis terminis
- v. Irritum esse id quod facit³ archiepiscopus de alterius parrochia sine eius uoluntate
- vi. De incestis coniunctionibus
- vii. Natos de incestis repelli ab hereditate
- viii. De raptoribus
- ix. De lapsis
- x. Sacerdotes per penitentiam redire post lapsum
- xi. Non prohibendam esse misericordiam
- xii. De conspiratione
- xiii. De discussione accusatorum ac testium
- [xiiii. De uenalitate symoniace heresis]⁴

¹ capitulatio in CLRXSWKNDMPBV; *om.* ZGOHQA

² iustis iud. CLRXW(*after corr.*)KBVP; iud. iustis S; iniustis iud. DMK²N

³ fecit P

⁴ xiiii. De - heresis (-esi R) CLRXSW; *om.* KNDMBVP

1

Benedicto¹ episcopo². De ieiunio quatuor temporum³

Calixtus papa et martyr⁴ xv a⁵ Petro Benedicto fratri suo et coepiscopo salutem. Ieiunium quod ter in anno apud nos celebrari didicisti⁶, conuenientius⁷ nunc⁸ per quatuor tempora fieri decernimus, ut sicut annus⁹ per quatuor uoluitur tempora sic et nos quaternum sollempne agamus¹⁰ ieiunium per anni quatuor tempora.

JK +85; H 135.22-25, M 129; Br fo. 67; ID 4.26; IP 2.175; +D 76 c 1

¹ Benedictio O

² Ben. coop. in mg. H, om. Q; episcopo CXSKNDBVPO; coepiscopo ZJGO²HA*

³ De – temp. in mg. ZGO

⁴ et martyr LRXSWKNDBVPZGOHA; om. C

⁵ a om. G

⁶ corr. fr. -istis O

⁷ -tis P

⁸ fieri add. S

⁹ per quatuor tempora - annus C²LR²KNBZOHA; om. CRX

¹⁰ corr. to agimus R

2

Nullum esse accusandum scripto¹

Doctores qui et patres uocantur magis portandi quam reprehendendi sunt, nisi in recta fide errauerint. Nullus ergo doctor² per scripta accusetur, nec sine fideli et legitimo, qui etiam irreprehensibilem uitam ac³ conuersationem⁴ ducat, accusatore⁵ respondeat⁶, quia indignum est ut doctor stulto et indocto⁷ atque reprehensibiliter⁸ uiuenti respondeat⁹ iuxta¹⁰ stulticiam suam. ITEM.¹¹ Quicquid irreprehensibile¹² est catholica defendit ecclesia. Nulli imperatori uel¹³ cuiquam pietatem custodienti licet aliquid contra mandata diuina presumere.

JK +85; H 136.19-24, 137.7-9, M 130-2; ID 5.234 (Doctores - stulticiam suam as BD 1.135), 5.235a from Quicquid; IP 4.36 to fide errauerint only

¹ Nullum - scripto CRXKNBVP; Item. (Nota add. H) Nullum esse acc. scripto (Nullum - scripto in mg. ZGO)

ZGOH; Nota nullum accusandum scripto Q; om. A

² doctor CKDBPZGOH; om. N

³ uitam ac CKDBZGOH; a NP

⁴ conuersationem P

⁵ -ore CRKNVPZOHQ; -ori BGH²

⁶ res acc. later reversed G

⁷ in mg. C

⁸ repre- CSKNBPZJGO; irrepre- HQ

⁹ corr. fr. respondat O

¹⁰ -x- ss H

¹¹ A omits all from Doctores qui et to here; WGOHQA begin c 3 here, W with rubric Item idem; Nulli pietatem custodienti add. A, which has here the rubric to c 3 below

¹² -ile] -iliter P

¹³ ss C

3

De iustis¹ iudiciis²

Iniustum ergo iudicium et definitio iniusta³ regio metu aut⁴ iussu aut cuiuscumque⁵ episcopi aut potentis a iudicibus ordinata uel acta non ualeat. Homini religioso parum

¹ iustis CLRXSWKBVP; iniustis KD²NZJGOHQA

² De iustis iudiciis in mg. WZGO; Item. De iniustis iud. above in mid c 2 HQA

³ iniusta CKNBZGOHQ; inusta P; iusta A

⁴ aut CKNBPZGHA; ac O

⁵ cuiuscumque CKNBPZJGHQ; cuiusque OA

esse debet inimicitias aliorum [11ra] non exercere uel augere male loquendo⁶, nisi etiam eas extinguere bene⁷ loquendo⁸ studuerit. Melior est in malis factis humilis confessio quam in bonis superba gloriatio.

JK +85; H 137.9-14, M 132; ID 5.235b; C 11 q 3 c 89, of which only the first section to acta non ualeat stood in the early form

⁶ *corr. fr.* -endi K

⁷ *corr. fr.* male N

⁸ nisi etiam – loquendo in *mg.* X²

4

Idem in secundo decretali. De non¹ transgrediendis² terminis³

Nemo alterius terminos usurpet, nec alterius parrochianum iudicare aut excommunicare presumat, quia talis diiudicatio⁴ aut excommunicatio uel dampnatio nec rata erit nec uires ullas⁵ habebit, quoniam nullus alterius iudicis⁶ nisi sui sententia tenebitur aut dampnabitur. Vnde et Dominus loquitur dicens, Ne transgrediaris⁷ terminos antiquos, quos posuerunt patres tui⁸.

JK +86; H 138.30 - 139.4, M 132-3; ID 5.236, 14.72a to dampnabitur; C 9 q 2 c 1

¹ non CKDBPZGOA; *om.* N

² -iendi O

³ De non – term. in *mg.* ZGO

⁴ diiudicatio CKNBVZJGO; iudicatio HQ; iudicatio e A

⁵ ullas LSWKNBVPZGOHA; suas CR; suas suas X

⁶ iudi O

⁷ -iaris CNDBPZGOQA; -ieris K; H *obscurely altered*

⁸ GHQA run end of this c. into beginning of the next

5

Irritum esse id quod facit¹ archiepiscopus de alterius parrochia² sine eius uoluntate³

Nullus autem primas uel metropolitanus diocesani ecclesiam uel⁴ parrochiam uel⁵ aliquem de eius parrochia presumat excommunicare, uel iudicare aliquidue agere, absque eius⁶ consilio uel iudicio, sed hoc obseruent quod ab apostolis ac patribus et predecessoris nostris est statutum, et a nobis confirmatum, id est si quis⁷ metropolitanus episcopus nisi quod ad⁸ suam solummodo⁹ propriam pertinet parrochiam¹⁰ sine consilio et¹¹ uoluntate omnium conprouincialium episcoporum extra aliquid agere temptauerit, gradus sui periculo subiacebit, et quod¹² egerit irritum habebitur¹³ et uacuum. Sed quicquid de conprouincialium¹⁴ coepiscoporum¹⁵ causis¹⁶ eorumque¹⁷ ecclesiarum et clericorum¹⁸ atque secularium necessitatibus

¹ facit SW(*after corr.*)KNBVPZJOHQ; faciat CLRX; agit G

² alt. par. CKNBPZGOHA; par. alt. Q

³ Irritum - uoluntate *after* et a nobis confirmatum below ZOHQA (in *mg.* ZGOHQ)

⁴ uel CRXSVPZOHA; aut KND

⁵ uel CLRXSW; aut KNBVPZGOHA

⁶ eius CKNBPZGOH; *om.* QA

⁷ id est si quis CKNBPZGOH; QA *begin c 5 here*, Q *beginning* Id est si al., A *with* Si aliquis

⁸ ss H

⁹ solum D

¹⁰ propr. pert. par. CRXBPHGZO; pert. par. propr. KND; par. pert. propr. A

¹¹ ex *add.* A

¹² quod CKNBZGHA; ? P; quid O

¹³ habebitur CRXKNBVP; habeatur ZGOHA

¹⁴ de conprouincialium CLSW²RKNBVP¹; de prouincialium WZJGOQ; prouincialium A

¹⁵ *corr. fr.* episc- VQ

¹⁶ *corr. fr.* -sas O

¹⁷ -que ss H

¹⁸ cler-] e cler- P

agere aut disponere necesse fuerit, hoc cum omnium consensu conprouincialium agatur pontificum, non¹⁹ aliquo dominationis fastu²⁰ sed humillima et²¹ concordi administratione²², sicut Dominus ait, Non ueni ministrari²³ sed ministrare, et²⁴ alibi²⁵, Qui maior est uestrum erit minister uester. Et reliqua. Similiter et²⁶ ipsi conprouinciales episcopi cum eius consilio nisi quantum ad proprias pertinet parrechas agant, iuxta sanctorum [11rb] constituta patrum, ut²⁷ uno animo, uno ore, concorditer sancta glorificetur Trinitas in secula. Nullus primas, nullus metropolitanus, nullusque reliquorum episcoporum²⁸ alterius adeat ciuitatem, aut ad possessionem accedat que ad eum non pertinet, et alterius episcopi parrechiam super cuiusque²⁹ dispositione³⁰, nisi uocatus ab eo³¹ cuius iuris esse dinoscitur ut quicquam ibi disponat uel ordinet, aut iudicet, si sui gradus honore potiri uoluerit. Sin aliter presumpserit, dampnabitur³² et non solum ille sed cooperantes³³ et consentientes ei, quia³⁴ sicut ordinatio, ita eis et iudicatio et aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit qualiter iudicabit? Nullatenus proculdubio iudicabit aut iudicare poterit. Quoniam sicut alterius uxor nec³⁵ adulterari ab aliquo uel iudicari aut disponi nisi a proprio uiro eo uiuente permittitur, sic nec uxor episcopi que eius ecclesia uel³⁶ parrechia indubitanter intelligitur³⁷, eo uiuente³⁸ absque eius iudicio et uoluntate alteri iudicare uel disponere, aut eius³⁹ concubitu frui, id est ordinatione, ullatenus⁴⁰ concedetur⁴¹.

JK +86; H 139.5-32, M 133; ID 5.100 to nobis confirmatum, 5.101 to end, 14.72b to uel iudicio; IP 4.27 to et uacuum, 4.28 (Nullus primas, nullus - dispositio prohibeatur); C 9 q 3 c 7 to in secula, C 9 q 2 c 3: Nullus primas- prohibetur with Nam qui ordinare - iudicare poterit added later, C 7 q 1 c 39a, Sicut alterius - end

¹⁹ ab *add.* K

²⁰ *corr. fr.* factu B

²¹ et CKNBPZJOHA; ac G

²² -onem P

²³ ueni min. (*corr. fr.* ministrare A) LRXWKNBVPZGOHA; min. ueni C

²⁴ E P

²⁵ Et alibi *in mg.* O

²⁶ et CRXBVPZGOHA; *om.* KND

²⁷ *corr. fr.* et RZ

²⁸ rel. ep. LRXWKNBVPZGOHA; ep. rel. C

²⁹ cuiusque CXKNBVPZGOHA; cuiusquam ZOHQA^{*}; cuiusq' J

³⁰ -ione CKNBPZGOHQ; -ionem A

³¹ uocatus ab eo CKNB(ad eo *in mg.*)VPZGOHQ; ab eo uocatus A

³² -p- ss O

³³ cooperantes CRXSKNVPZJGOQ^{*}; cooperientes B; cooperatores HA

³⁴ non sola *add. and canc.* A

³⁵ nec CKNBPZJHA; ne GOQ

³⁶ uel CKNBZGOHQ; aut A

³⁷ intelligitur CKNBZGOQA; intelligi H

³⁸ permittitur sic nec - uiuente *om.* P

³⁹ ss R²

⁴⁰ ull- LRXW²KNBPZGOHA; null- CSWV

⁴¹ -etur LRXSWKNBV²PJ2GOHA; -itur CVZJQ

6

*De incestis coniunctionibus*¹

Coniunctiones autem consanguineorum fieri prohibete, quando² has et diuine³ seculique prohibent leges⁴. Leges ergo⁵ diuine hec agentes et eos qui ex eis prodeunt non solum eiciunt sed et maledictos appellant.

¹ De - coniunctionibus CRXKNBP; Item . De inc. con. (De inc. con. *in mg.* ZGO) ZGOHQ

² quando CRXKDBPZGOQA; quoniam R²N

³ leges *add.* A, *om.* CKNBZGOHQ

JK +86; H 140.6-8, M134; ID 9.22a (var., cf BD 9.1a); +C 35 q 2/3 c 2a

⁴ ss O

⁵ uero P

7

Natos de¹ incestis repellere ab hereditate²

Leges ergo seculi infames tales uocant et ab hereditate repellunt, nos uero sequentes patres nostros infamia eos notamus et infames esse censemus, quia infamie maculis sunt aspersi, nec eos uiros nec accusationes quas leges seculi reiciunt³ suscipere debemus. Eos autem consanguineos dicimus, quos diuine et imperatorum ac Romanorum atque Grecorum leges consanguineos appellant, et in hereditate suscipiunt [11va] nec⁴ repellere possunt. Talium enim coniunctiones nec legitime sunt nec manere possunt, sed sunt repellende. Quisquis ergo non est legitime coniunctus, uel absque dotali titulo ac benedictione sacerdotis constat copulatus, sacerdotes uel legitime coniunctos⁵ criminari uel in eos testificari minime potest⁶, quoniam omnis incesti macula pollutus infamis est, et accusare supradictos non permittitur. Non solum ergo hii⁷ reiciendi sunt, et infames efficiuntur, sed etiam⁸ omnes eis consentientes.

JK +86; H 140.8-20, M 134; ID 9.22b to repellende but var., 9.23a; +C 35 q 2/3 c 2b to repellere possunt

¹ de CKNBZPQA; ab H

² ab her. om. P; Natos –hered. in mg. ZGHQ; om. O

³ corr. fr. eiciunt B

⁴ nec CKNBZPJGOQA; ne H

⁵ coniunctos CKNBZPJGOHA; coniunctiones G

⁶ potest CKNBZPJGOHA; possunt GO

⁷ hii CLRKBPGOH; ii NZA

⁸ etiam CRKNZPJGOQA; et etiam BVP; et et H

8¹

De raptoribus²

Similiter de raptoribus uel eis qui seniores impetunt fieri censemus. Hos uero seculi leges³ interficiunt, sed nos misericordia preeunte sub infamie nota ad penitentiam recipimus.

JK +86; H 140.20-22, M 134; ID 9.23b has more; +C 3 q 4 c 4b

¹ om. A

² De rapt. in mg. ZGO

³ sec. leges CNDBVPZGOH; leges sec. K

9

Item in sequenti. De lapsis¹

Si quis lapsus quoquomodo fuerit, portemus eum et fraterno corripiamus affectu, sicut ait beatus² apostolus, Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spirituales³ estis instruere huiusmodi in spiritu⁴ lenitatis, considerans te ipsum ne et tu tempteris⁵. Alter alterius honora portate et sic adimplebitis legem Christi. Porro sanctus Dauid de criminibus mortiferis egit penitentiam, et tamen in honore

¹ De lapsis in mg. ZGO

² beatus CKDBVPZGOHA; om. N

³ -uales CNDBVPZGOA; -ales KH

⁴ inst. huiusmodi in sp. CKNBZPJGO; huiusmodi inst. in sp. H; abbrev. Q; inst. in sp. huiusmodi A

⁵ uos qui spirituales – tempteris abbrev. to initial letters only Q

permansit. Beatus quoque Petrus amarissimas lacrimas fudit quando Dominum negasse penituit, sed tamen apostolus permansit. Et Dominus per prophetam peccantibus pollicetur dicens, Peccator in quacumque die conuersus⁶ ingemuerit omnium iniquitatum illius⁷ non recordabor.

JK +86; H 141.24 - 142.4, M 135; ID 6.48a; cf D 50 c 14a (has more at beginning, widely var.)

⁶ die conu.] conu. die P

⁷ illius CRKBVPZGO^{*}; eius SNHQA; suarum D

10

Sacerdotes per penitentiam redire post lapsum¹

Errant enim² qui putant sacerdotes post lapsum, si condignam egerint penitentiam, Domino ministrare non posse et suis honoribus frui, si bonam deinceps uitam³ duxerint et suum sacerdotium⁴ condigne custodierint. Et ipsi⁵ qui hoc putant non solum⁶ errant, sed etiam traditas ecclesie clauas despicere uidentur, de quibus dictum est, [11vb] Quicumque solueritis⁷ in⁸ terra erunt soluta et in celo. Alioquin hec sententia aut Domini non⁹ est, aut uera. Nos uero indubitanter tam Domini sacerdotes quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse¹⁰ redire ad honores credimus, testante¹¹ Domino per prophetam, Numquid¹² qui cadit non adiciet ut resurgat? Et qui auersus est non reuertetur? Et alibi, Nolo, inquit Dominus, mortem peccatoris, sed ut conuertatur¹³ et uiuat. Et propheta Dauid penitentiam agens dixit, Redde mihi leticiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me¹⁴. Ipse namque post penitentiam et alios docuit et sacrificium Deo obtulit, dans exemplum doctoribus¹⁵ ecclesie, si lapsi fuerint et condignam penitentiam Deo gesserint¹⁶, utrumque facere posse. Docuit enim quando dixit, Docebo¹⁷ iniquos uias tuas, et impii ad te conuertentur. Et sacrificium pro se¹⁸ obtulit dum dicebat¹⁹, Sacrificium Deo spiritus contribulatus.

JK +86; H 142.5-21, M 135-6; ID 6.48b; IP 3.148a; D 50 c 14b var.

¹ Sac. - lapsum *in mg.* ZGO

² enim CKNBPZGOHQ²; *om.* QA

³ bonam deinceps uitam CKNBPZJO²HQA; deinceps bonam uitam G; bonam uitam deinceps O

⁴ -tum P

⁵ quidem *add.* KND, *om.* P

⁶ put. non solum] solum put. non P

⁷ solueritis CRXVZJGOHA^{*}; solueris KNDBP

⁸ in CRXKNBVPZGOHA; super WHQ

⁹ non CKNBPZGOHQ; *om.* A

¹⁰ post se P

¹¹ testante CKDBPZGOHA; attestante N

¹² *corr. fr.* Nonquid A

¹³ conuertatur RXKNBVPZGJO^{*}; reuertatur C; magis conuertatur LWH[Q]A

¹⁴ confirma me principali *marked for reversal* B

¹⁵ sancte *add.* ZGOHA^{*}, *om.* CRXKNBVP

¹⁶ gesserint CKNBPZGHA; egerint O

¹⁷ Docebo CLR²XSW^{*}; Doceam RKNBVPZGOHA

¹⁸ pro se CRSKNBVP; Deo pro se GZOH^{*}; pro se Deo Q; Deo A

¹⁹ dicebat CKNBPZGOH; dixit A

11

Non prohibendam esse misericordiam¹

Sententiam² fratres que misericordiam uetat non solum³ tenere sed et audire refugite, quia potior est misericordia omnibus holocaustomatibus et sacrificiis.

¹ Non – miseric. *in mg.* ZGO

² Sententiam CSKNBVZGOA; Sententia P; Penitentiam H; Pententiam Q

³ non *add.* G

JK +86; H 143.19-21, M 138; 74T c 200; ID 6.49; D 50 c 14c

12¹*Idem² in secunda epistola. De conspiratione*

Conspirationum³ uero crimina uestris⁴ in partibus uigere audiui⁵, et plebes contra episcopos suos conspirare nobis mandatum est. Cuius criminis astutia non solum inter Christianos abhominabilis est, sed etiam inter ethnicos⁶ et ab exteris legibus prohibita. Et idcirco huius criminis reos non solum ecclesiastice, sed etiam seculi dampnant leges, et non solum conspirantes sed etiam⁷ consentientes eis⁸. Antecessores uero nostri cum plurima turba⁹ episcoporum quicumque eorum in sacerdotali honore sunt positi, aut existunt clerici, honore quo utuntur carere preceperunt, ceteros uero communione priuari, et ab ecclesia extorres fieri iusserunt, omnesque simul utriusque ordinis uiros infames esse censuerunt, et non [12ra] solum facientes sed et eis consentientes. Iustum est enim ut qui diuina contempnunt¹⁰ mandata, et inobedientes patrum existunt iussionibus, seuerioribus corrigantur uindictis¹¹, quatinus ceteri timorem habeant talia committere, et Deus gaudeat fraternitate ac concordia, et cuncti sumant seueritatis atque bonitatis exemplum. Nam si, quod absit, ecclesiasticam sollicitudinem uigoremque¹² negligimus, perdit desidia disciplinam et animabus fidelium profecto nocebitur¹³. Hii uero in¹⁴ nullius sunt accusatione¹⁵ recipiendi, nec eorum¹⁶ uel anathematum¹⁷ uox ullum nocere aut accusare potest. Excommunicatos quoque a sacerdotibus nullus recipiat ante utriusque partis¹⁸ examinationem iustam, nec cum eis in oratione aut cibo aut¹⁹ potu, aut osculo communicet²⁰, nec Aue eis dicat. Quia quicumque in his uel aliis prohibitis scienter excommunicatis²¹ communicauerit, iuxta apostolorum institutionem et ipse simili excommunicationi²² subiaceat²³. Ab his ergo et clerici et laici se abstineant qui eadem pati noluerint. Infidelibus quoque nolite²⁴ coniungi²⁵, nec cum eis ullam participationem habere. Talia uero agentes non fideles sed infideles iudicantur. Vnde ait apostolus, Que pars fidei²⁶ cum infidei²⁷, aut que participatio iusticie cum iniquitate?

¹ om. A² in mg. H³ corr. fr. -ioni K⁴ uestris CRKNVPZGOH; nostris B⁵ audiui⁵ LWKNBVPZGOH⁵; audimus CRXS⁶ ehimicos P⁷ etiam CLWNDJOHQ; etiam et RXSKBPZG; et V⁸ eis om. G; Large initial letter A, as for new section O⁹ esset add. ss K¹⁰ corr. fr. contendunt Z¹¹ -n- ss C¹² om. G¹³ -ebit P¹⁴ ss O; illius add. and canc. G¹⁵ sunt acc. CRKBPZGOH; acc. sunt N¹⁶ nec eorum CRBVPZGOH; neque horum KND¹⁷ -atum corr. to -atorum ss K¹⁸ patris P; corr. fr. patris H¹⁹ aut CRXKNBP¹⁹; uel ZGOH²⁰ excommunicet G²¹ -atis CKNBJGOH; -atos P; -atus Z²² excusationi P²³ De uitandis excommunicatis et infidelibus add. Z mg.²⁴ ss K²⁵ coniuni P²⁶ om. G

JK +86; H 138.4-30, M 131-2; ID 6.346 to accusare potest, 12.85 to eis consentientes, as BD 11.64, 14.23 and 102 (Excommunicatos - subiacebit, following BD 11.38); IP 5.94 as ID 14.102; C 11 q 1 c 22 as IP, C 23 q 3 c 9: originally Iustum est – uidictis as AL, later quatinus ceteri nocebit added, as here, C 11 q 3 c 17 as IP

²⁷ *corr. fr.* -ele O

13¹

Idem² de discussione accusatorum ac³ testium

Querendum nobis est ergo⁴ in iudicio cuius sit conuersationis et fidei is⁵ qui accusat et is qui accusatur. Quoniam hii⁶ qui non sunt recte fidei ac conuersationis⁷, et⁸ quorum uita est⁹ accusabilis, non permittuntur maiores natu accusare, et¹⁰ quorum fides, uita et libertas nescitur¹¹, neque uiles persone in eorum recipiantur accusationem. Rimande uero sunt¹² accusatorum enucleatim¹³ persone qui sine scripto difficile, per scriptum autem nunquam, recipiantur, quia per scripturam nullus accusari potest, sed propria uoce et presente eo quem accusare¹⁴ [12rb] uoluerit, suam quisque agat accusationem. Nec absente eo quem accusare uoluerit¹⁵ quicumque accusator¹⁶ credatur. Similiter testes per quancumque scripturam testimonium¹⁷ non proferant, sed presentes que uiderunt et nouerunt¹⁸ ueraciter testimonium¹⁹ dicant²⁰. Nec de aliis causis uel negociis testimonium²¹ dicant, nisi de his que sub presentia eorum²² acta esse noscuntur. Accusatores²³ uero consanguinei aduersus extraneos testimonium non dicant²⁴, nec familiares, uel de domo prodeuntes. Sed si uoluerint et inuicem consenserint, inter se parentes tantummodo testificent, et non in²⁵ alios²⁶. Nec accusatores uel²⁷ testes suspecti recipiantur, quia propinquitatis et²⁸ familiaritatis ac dominationis affectio ueritatem impedire solet. Amor carnalis et timor atque

¹ *om.* A

² *Idem* LRWBVZGOHQ; Item CXP; *om.* KND

³ ac CRXKNBVP; et ZJGOH

⁴ nobis est ergo CLRXSW; est ergo BVPZGOHQ; ergo est DMK; est N

⁵ *ss* G

⁶ hii CKNBGOHQ; ii Z

⁷ fid. ac (*ss* R²) conu. CRXSKNBVP; conu. ac fid. ZJGOH

⁸ *corr. fr.* in K

⁹ est LRWNDBVPZGOH; sit K; ? C

¹⁰ et CRXSKNBVP; nec ZGOHQ

¹¹ *add. in mg.* V

¹² uero sunt CWDMKBPZGOH; sunt uero N

¹³ enucleatim LRXSWMKBVPZGOH; *om.* ND; ? C

¹⁴ -are CKNVPZOH; -ari B

¹⁵ suam quisque agat - uoluerit *in mg.* WH

¹⁶ quicumque accusator] quicumque accusator accusator BP; cuicumque accusatori V

¹⁷ script. test. CRXBVPZGOH; test. script. KNDM

¹⁸ uid. et nou.] nou. et uid. P

¹⁹ *om.* G

²⁰ Nec absente - dicant *in mg.* M

²¹ non *add. and canc.* M; -onum P

²² *ss* O

²³ -ores CRXSWKNB²; -oris C²LW²BVPGOH; -ori Z; ? J

²⁴ nisi de his - non dicant *add. in mg.* M

²⁵ in CNDBZGOH; inter K

²⁶ Sed si uoluerint - alios *om.* P

²⁷ uel CKDBPZGOH; nec N

²⁸ et CKDBPZGOH; ac N

auaritia plerumque sensus hebetant humanos, et peruertunt opiniones²⁹, ut³⁰ questum pietatem³¹ putent, et pecuniam quasi mercedem prudentie.

JK +86; H 140.29 -141.17, M 134-5; ID 5.289 follows BD 1.171; IP 4.93 (Testes per - noscuntur); +C 2 q 7 c 18 (Querendum - recipiantur accusatione), C 3 q 5 c 1 (Consanguinei - in alios), +C 3 q 5 c 12 (Accusatores uel testes - end, var.), C 3 q 9 c 15 as IP

²⁹ ut CKNBPZGOH; et ut H²; et Q

³⁰ et Q

³¹ -atem CRXWBVPZGOH; -atis KNDM

14¹

De uenialitate symoniace heresis²

Decanie, prebende, ceteraque res³ ecclesie⁴ elemosine sunt fidelium, precia peccatorum, redemptiones⁵ animarum, patrocina⁶ pauperum, que gratis debent dari, gratis accipi, unde pauperes Christi debent pasci⁷, quas legibus debent⁸ obtinere et erogare, quas qui legibus obedienti abstulerit, sacrilegus et Iude proditori similis habeatur. Qui uero inobedienti dimiserit, honoris sui reus iudicetur.⁹

¹ in CLRXSWKNDM; om. BVPZJGOHQA

² De - her. CLRSWKND; Quod decanie et prebende sue prepositure gratis dentur M

³ ceteraque res CRXSKDM; cetera res W; cetera L; ceteraque N

⁴ corr. to ecclesiastice R

⁵ -nis X

⁶ patrocina CLRKN; patr. animarum X; patrimonia SK²

⁷ deb. pasci CLRXSWND; deberet pasci M; pasci deb. K

⁸ debent CLRXSWKN; deberet M; dari gratis - debent in mg. L²

⁹ Explicit add RXS

A 1. XV VRBANUS¹

- i. Inter quos uigere debeat communis uita
- ii. Quod non debeant res ecclesie usibus secularibus applicari
- iii. Timendam esse episcopi sententiam
- iiii. Votum communis uite non esse frangendum
- v. De manus impositione

¹ papa add. X; Incipit capitula ex deceretis Urbani pape S

² capitulatio om. ZGOHQA, in CLRXSWKNDBVP

1

Omnibus Christianis¹. Inter quos uigere debeat communis uita²

Vrbanus papa xvi³ a Petro in primo⁴ decretali suo. Scimus uos⁵ non ignorare quia hactenus uita communis [12va] inter bonos Christianos uiguit et adhuc gratia Dei uiget, et maxime inter eos⁶ qui in sorte Domini electi sunt, id est clericos, sicut⁷ in actibus legitur apostolorum⁸, Multitudinis autem credentium⁹ erat¹⁰ cor unum et

¹ Omn. Chr. om. A; in mg. HQ

² Inter - uita CRXKDBPHQ; in mg. ZGO; om. N

³ papa xvi CRXSKNDGOHQA; xvi papa BVPZJ

⁴ in primo CKNBVPZGOH; primo Q; om. A

⁵ uos CKNBVPZHQA; nos GO

⁶ inter eos CRKNVPZGOHQ; eos B; inter illos A

⁷ legimus add. L; et add. H

⁸ leg. ap. RXSBVPZJGOH; ap. leg. CKNQA; ap. L (see previous note)

anima una. Nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum esse¹¹ dicebat, sed erant¹² illis omnia communia¹³. Et uirtute magna reddebant apostoli testimonium¹⁴ resurrectionis Iesu Christi Domini nostri¹⁵, et gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim¹⁶ possessores agrorum aut domorum¹⁷ erant, uendentes afferebant¹⁸ pretia eorum que uendebant¹⁹ et ponebant²⁰ ante pedes apostolorum²¹. Diuidebantur²² autem singulis prout cuique²³ opus erat. Ioseph autem qui cognominatus est Barsabas ab apostolis, quod²⁴ interpretatum²⁵ filius consolationis, leuitas Cyprus²⁶ genere, cum haberet agrum uendidit illum²⁷, et attulit pretium et posuit ante pedes apostolorum²⁸ et reliqua. Videntes autem sacerdotes summi, et alii atque²⁹ leuite et reliqui fideles plus utilitatis posse afferre si hereditates et agros quos uendebant ecclesiis quibus presidebant episcopi traderent, eo quod ex sumptibus³⁰ eorum tam presentibus quam³¹ futuris temporibus plura et elegantiora³² possent ministrare fidelibus uitam communem³³ ducentibus quam ex pretio³⁴ eorum, ceperunt predia et agros quos uendere solebant matricibus ecclesiis³⁵ tradere, et ex sumptibus eorum uiuere. Ipse uero res in ditione singularum³⁶ parrechiarum episcoporum qui locum tenent apostolorum erant, et sunt usque adhuc³⁷, et futuris³⁸ semper debent esse temporibus, e quibus episcopi et fideles dispensatores eorum omnibus communem uitam degere uolentibus ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inueniatur³⁹.
JK +87; H 143. 24 - 144. 21, M 137-8; ID.3.5 (Videntes - uiuere as BD 3.3), 3.139a; C 12 q 1 c 9a to omnia communia, +C 12 q 1 c 16a (Videntes - end)

⁹ autem cred. CKNBZGOHQ; cred. autem P; cred. A

¹⁰ eorum P

¹¹ aliquid suum esse CKNBVZOH[Q]; aliquid esse suum G; suum aliquid esse A

¹² erat P

¹³ Nec quisquam eorum - communia *in mg.* H

¹⁴ *after corr.* G

¹⁵ Iesu – nostri] Dom. nostri Iesu Christi G

¹⁶ d *add.* A

¹⁷ agr. aut dom. CSKNBPZGJO; dom. aut agr. VH[Q]A

¹⁸ uendentes (et *add. and canc.* O) afferebant CSKNBVPZGOA; uendebat afferentes H

¹⁹ -ant CRXKBZGO; -antur HA

²⁰ uend. et pon. CRXKDBVPZGOHA; *om.* N

²¹ apostolorum CKNVZGOHA; eorum B; suum esse dicebat - apostolorum *reduced to initial letters only* Q

²² -antur CKNBZGOHQ; -atur P; -ant A

²³ cuique CKNBVZJGHA; unicuique O

²⁴ est *add.* LBVPZGOHA, *om.* CRXSKND

²⁵ -atum CLRXBVZGOHA; -atur SKND; -atum ab apostolis P

²⁶ Cyprus CLRSWKNBVPFA; Cyprius XKD²ZJGOH²QA²

²⁷ illum CRXSKNBVPZJGO; eum HQA

²⁸ *corr. fr.* discipulorum Z

²⁹ atque CKNBZGOHQ; *om.* A

³⁰ umptibus P

³¹ tam pres. quam CRSBVPZGOHA; quam pres. tam KND

³² *corr. fr.* -antia H

³³ uit. comm. CRXSKNBVP; comm. uit. ZGOHA

³⁴ pretio CKNBZGOHQ; pretiorum A

³⁵ -esiis CKDBZGOHA; -esie N

³⁶ -arium P

³⁷ et sunt usque adhuc *ss* C; et sumptus que adhuc L

³⁸ futuris CKNBZGOHQ; futuri sunt A

³⁹ A *here adds the first sentence of c 2: Ipse - offeruntur*

2

Quod non debeant res ecclesie usibus secularibus¹ applicari²

Ipse enim res fidelium oblationes appellatur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in [12vb] aliis usibus quam ecclesiasticis et predictorum Christianorum fratrum uel indigentium conuerti, quia uota sunt fidelium et pretia peccatorum atque ad predictum³ opus explendum Domino tradite. Si quis autem quod absit secus egerit, uideat ne⁴ dampnationem Ananie et Saphyre percipiat⁵ et reus sacrilegii⁶ efficiatur, sicut illi fecerunt qui pretia predictarum⁷ rerum fraudauerunt⁸. Memoratis augmentationibus ac cultibus in tantum ecclesie⁹ quibus episcopi¹⁰ president Domino amminiculante creuerunt¹¹, et tantis maxima pars earum¹² abundat¹³ rebus ut nullus sit in eis communem uitam degens indigens, sed omnia necessaria ab episcopo¹⁴ suisque ministris percipit, ideo¹⁵ ut¹⁶ si aliquis extiterit modernis aut¹⁷ futuris temporibus qui hoc auellere nitatur, iam dicta dampnatione feriat¹⁸.

JK +87; H 144.21-27, 145.14-19, M 138, 139; ID 3.139b; +C 12 q 1 c 16b (beg. and end only)

¹ secularibus CKNBVPZJOQA; seculi H

² Quod - applicari (appellari QA) in mg. with no break in text ZGOHQ; before Non ergo debent A

³ ad predictum LRXSW²DBVPZGOH; ad .. C; ad KN; predictum WQA

⁴ ss A

⁵ percipiat C²LR²SKNBZGO²HA; om. CRXO

⁶ -egii CKNBPZGOHQ; -egium A

⁷ -arum CKNBPJGOHQ; -orum Z

⁸ Large initial M here O

⁹ ss O

¹⁰ episcopi LSWKNBVZGOHA; ipsi CRX; ipsi episcopi R²; O has president episcopi marked for reversal

¹¹ creuerunt CKNBZGOHQ; crederunt P; decreuerunt A

¹² earum CRXSBVPZGOHQ; eorum KND; om. A

¹³ -dat CRXSKNBVP; -dant ZGOHQ

¹⁴ corr. fr. -pis O

¹⁵ ideo CKNBPZGOHQ; om. A

¹⁶ ut CKDBPZGOHA; om. N

¹⁷ aut CKNBPZGOH; om. Q; ac A

¹⁸ dam fer. CRXSBVZGOHA; dampnationem fer. P; fer. dam KND

3

¹Timendam² esse episcopi sententiam³

Valde timenda est⁴ sententia episcopi⁵, licet iniuste aliquem liget, quod tamen summopere preuidere debet. Vos autem hortantes monemus omnes qui Christianitatem suscepistis⁶, et a Christo uocabulum Christianum sumpsistis⁷, ne in aliquo Christianitatem uestram⁸ irritam faciatis, sed sponsionem quam Domino in baptismo fecistis firmiter teneatis, ne⁹ reprobi sed condigni¹⁰ coram Deo¹¹ inueniamini.

JK +87; H 145. 28-33, M 139-40

¹ Item add. ZGOHQ, om. CKNBV

² -endam CNDBPZGOHA; -enda K

³ esse ep. sent. CKNBVPZGOQA; ep. sent. esse H; Tim. - sent. in mg. ZGO

⁴ esse P

⁵ sent. ep. CKNBPZGOHQ; ep. sent. A

⁶ corr. fr. suscip- R; corr. to sumpsistis O

⁷ uoc. Christ. sumpsistis LRX(supsistis RX)SWBVZJGO(corr. fr. suscepistis)H; uoc. sum Christ. C; Christ. uoc. sum KNDPQA

⁸ uestram CKNBPZGOHQ; om. A

⁹ nec P

¹⁰ eorum add. and canc. P

¹¹ corr. fr. Domino O

4

¹*Votum communis uite non esse frangendum*²

Et quicumque uestrum communem uitam susceptam habet, et uouit³ se nichil proprium habere, uideat ne pollicitationem⁴ suam irritam faciat, sed hoc quod Domino est pollicitus fideliter custodiat, ne dampnationem sed premium sibi acquirat, quoniam satius⁵ est non uouere⁶ quam⁷ uotum prout⁸ melius potest non perficere. Grauius enim puniuntur qui uotum fecerunt, aut fidem⁹ perceperunt et uotum non perfecerunt, aut in malis uitam finierunt¹⁰, quam illi qui sine uoto aut¹¹ fide mortui sunt, et tamen bona egerunt opera.

JK +87; H 145.33 - 146.7, M 140; +C 12 q 1 c 9b (cf c 1 above)

¹ Item *add.* A.

² Votum – frang. *in mg.* ZGO

³ uouit CRXVZQ; nouit LSW²KNBPGOHA; mouit W

⁴ pollicitationem P

⁵ melius Q

⁶ nouere P

⁷ post *add.* A

⁸ prout CKNBPZGOHQ; ut pro A

⁹ non *add. and canc.* N

¹⁰ -ierunt CKNBZGOQA; -ient P; -uerunt H

¹¹ aut CSKNBPZJGO; et V; ac HQA

5

*Item in sequentibus*¹. *De manus impositione*²

Omnes fideles per manus impositionem episcoporum [13ra] Spiritum Sanctum³ post baptismum accipere debent⁴, ut pleni Christiani inueniantur. Quia cum⁵ Spiritus Sanctus infunditur cor fidele ad prudentiam et constantiam dilatatur.⁶

JK +87; H 146. 23-25, M 140; Br fo. 67v; ID 1.260 (fuller, as BD 4.66), 1.296 (to inueniantur only), IP 1.113 as ID 1.296; De cons. D 5 c 1

¹ sequentibus CKNVPZGOHA; Item - seq. *om.* S; consequentibus B

² De – impos. *in mg.* ZGO

³ Sp. Sa. CKNBVPZGOA; Sa. Sp. HQ

⁴ debetur P

⁵ cum LSNDVPZGOHA; enim CRX; cum enim R²; enim cum K

⁶ Explicit *add.* LRXS

A 1. XVI PONTIANVS¹1²*Omnibus ecclesiis*³. *Eos qui non sunt bone conuersationis non debere accusare*⁴

Pontianus papa⁵ .xvii. a Petro in secundo decretali. Suspectos aut inimicos aut facile litigantes et eos qui non sunt bone conuersationis, aut quorum uita est accusabilis, et qui rectam non⁶ tenent et docent fidem⁷, accusatores et⁸ antecessores nostri apostolica reppulerunt auctoritate, et nos submouemus atque temporibus futuris excludimus, ne

¹ Incipiunt capitula Pontiani pape S

² *om.* A

³ Omn. eccl. *om.* D; [NB G only noted very selectively from here]

⁴ -are LR²XSWBVPZJGQ; -ari CRK; Eos - accusare *in mg.* ZG; *om.* NDO

⁵ papa CKDBVPZOH; episcopus N

⁶ *ss* O

⁷ fidem *after* rectam K

⁸ et CKDBPZOH; *om.* N

libenter labi possint quos nos⁹ tenere et saluare debemus. ne quod absit predictum Dei iudicium super utrosque ueniat¹⁰, et nos eorum uitio quod Deus¹¹ auertat pereamus.¹²
JK +89; H 149.11-16, M 143; cf C 3 q 5 c 4 to excludimus only and slightly var., with et eos qui –
dcent fidem as a later addn

⁹ nos CKNBPJOHQ; *om.* Z

¹⁰ ueniat CKDBPZOH; conueniat N

¹¹ *corr. fr.* Dominus Z

¹² Explicit *add.* XRS

A 1. XVII ANTERIVS¹

- i. Qua ratione concedenda sit mutatio episcoporum
 ii. Merito plebis prauum fieri rectorem

¹ Incipiunt capitula ex decretis Anter<i>i> pape S

² *capitulatio in* CLRXSWKNDBVP; *om.* ZGOHQA

1

Toletane¹ prouincie. Qua ratione concedenda sit² mutatio³ episcoporum⁴
 Anterius⁵ papa .xviii. a Petro in primo decretali suo. De mutatione episcoporum unde sanctam sedem apostolicam⁶ consulere uoluitis, scitote eam communi utilitate atque necessitate fieri licere, sed non libitu cuiusquam aut dominatione. Petrus, sanctus⁷ magister noster et princeps apostolorum, de Antiochia utilitatis causa translatus est Romam, ut ibidem potius proficere posset. Eusebius quoque de quadam parua ciuitate apostolica auctoritate mutatus est in Alexandriam. Similiter Felix de ciuitate qua ordinatus erat electione ciuium, propter doctrinam et bonam uitam quam habebat, communi episcoporum et reliquorum sacerdotum ac populorum consilio translatus est Ephesum. Non enim transit de ciuitate ad ciuitatem⁸ qui non suo libitu aut ambitu hoc facit, sed utilitate quadam aut necessitate [13rb] aliorum, hortatu et consilio potiorum transfertur. Nec transfertur de minori ciuitate in⁹ maiorem, qui hoc non ambitu aut¹⁰ propria uoluntate facit, sed aut ui a¹¹ propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci¹² aut populi non superbe sed humiliter ab aliis translatus et¹³ intronizatus est, quia homo uidet in facie, Deus autem in corde. Et Dominus per prophetam loquitur dicens, Dominus scit cogitationes hominum, quoniam uane sunt. Non ergo mutat¹⁴ sedem qui non mutat mentem, nec¹⁵ mutat ciuitatem qui¹⁶ non sua sponte sed consilio et electione aliorum mutatur. Non igitur¹⁷

¹ Tol.] Anterius Tolentane P

² sit CKNBPZOHQ; *om.* A

³ mutatio CKNBVPZOQA; *imut-* H

⁴ Qua - episcoporum *in mg.* ZGO

⁵ Int- H

⁶ apostolicam CKNBPZOHQ; *om.* A

⁷ et *add.* A

⁸ ad ciuitatem CKNBPZGOHQ; in ciuitate A

⁹ in CKNBPZGHQA; ad O

¹⁰ aut CSKNBVPA; nec ZJGOHQ

¹¹ a CKNZGOHQA; aut B; *om.* P

¹² util. loci CNDBPZOHA; loci util. K

¹³ *om. with lacuna* A

¹⁴ mittat P

¹⁵ *om.* P

¹⁶ qui CSKNBVPZJGO; quia HQA

¹⁷ igitur CNBVPZOHA; ergo KD

migrat de ciuitate in ciuitatem qui non auaricie causa, non sponte dimittit suam¹⁸, sed ut¹⁹ dictum est aut pulsus a sua²⁰ aut necessitate coactus, aut electione et exhortatione sacerdotum et²¹ populorum translatus est ad alteram ciuitatem. Nam sicut episcopi habent potestatem ordinare regulariter episcopos²² et reliquos sacerdotes, sic²³ quotiens utilitas aut necessitas exposcerit. supradicto modo et mutare et intronizare potestatem habent. Alia est causa utilitatis et necessitatis, et alia auaritie et presumptionis²⁴ atque proprie uoluntatis. Auaritie quoque²⁵ causa uel presumptionis aut proprie uoluntatis non sunt episcopi mutandi de ciuitate ad ciuitatem, sed utilitatis²⁶ et necessitatis²⁷.

JK +90; H 152.6-28, 153.12-15, M 145-6, 147; ID 5.183 to potestatem habent as BD 1.77; IP 3.69 to et proprie uoluntatis (var. as 74T c 188, AL 6.90); cf C 7 q 1 c 34 as IP 3.69

¹⁸ suam CLSW²KNBVPZJGHA; eam W; om. O

¹⁹ iam add. ZOHA, om. CRXSKNBVPG

²⁰ sede add. R²

²¹ et C²LRXSWKNBVPZGJHA; om. CO

²² ordinare regulariter episcopos CXKNBPZGOHQ; ordinandi episcopos regulariter A

²³ sic CKNBVPZGOQA; si H

²⁴ corr. fr. -ones Z

²⁵ Auaritie quoque CKNBVPZGOH; Auaritieque QA

²⁶ -ti-ss CR; nec. om. P

²⁷ utilitatis et necessitatis C²KNBZGOHA; utilitas et nec. C; utilitatis et humilitatis X; necessitatis et necessitatis (corr. to utilitatis) S; Item. Facta - Deus add. Q from c 2

2¹

²Merito plebis prauum fieri rectorem³

Facta subditorum iudicantur a nobis, nostra uero iudicat Deus. Ex merito uero plebis⁴ nonnumquam episcopi deprauantur, quatinus procluius cadant qui sequuntur. Capite⁵ languescente cetera corporis membra inficiuntur. Deteriores sunt qui uitam moresque bonorum⁶ corrumpunt his qui substantias⁷ aliorum prediaque diripiunt⁸. Caueat unusquisque ne aut linguam aut aures habeat prurientes, id est ne aut ipse aliis detrahat aut alios audiat detrahentes⁹. Sedens, inquit, aduersus fratrem tuum loquebaris detrahendo¹⁰ [13va] et aduersus filium matris tue ponebas scandalum et cetera¹¹. Parcant singuli detractiōni lingue custodiantque sermones suos et sciant quia cuncta que de aliis loquuntur sua sententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter¹² refert¹³. Officii singulorum sit, dilectissimi, non solum oculos castos seruare sed et linguam. Nec quid in cuiusquam domo agatur alia domus unquam per eos¹⁴ nouerit. Habeant omnes simplicitatem columbe ne¹⁵ cuiquam machinentur dolos, et serpentis¹⁶ astutiam ne aliorum supplantentur¹⁷ insidiis.¹⁸

¹ om. A

² Item add. ZGOH

³ Merito - rectorem (episcopum G) in mg. ZGO

⁴ uero plebis CNDBPZOH; plebis uero K

⁵ enim add. R², episcopi add. S, om. CLXKNBZOH

⁶ bonorum CRKNVPZOH; bonos B

⁷ eorum add. and canc. O

⁸ Vtilis amonitio add. in mg. O

⁹ corr. fr. decernitur V

¹⁰ -ende P

¹¹ HQ begin a new c. with rubric: Vtilis ammonitio

¹² lib-] leb- P

¹³ corr. fr. referet P

¹⁴ unquam per eos CLR²SKNBVP; inquam per eos RX; per eos unquam ZOHQ(before alia domus)

¹⁵ ne CRXSKND²PZGO; nec NBV

¹⁶ corr. fr. -tes H

¹⁷ corr. fr. -len- O

JK +90; H 154.21-34, M 148-9; +C 6 q 1 c 13 from ex merito

¹⁸ Explicit add. LRXS

A 1. XVIII FABIANVS¹

- ²i. De uitandis excommunicatis
- ii. Vitandos inimicos episcoporum
- iii. Omni anno chrisma conficiendum
- iiii. De his qui non uiuunt sicut docent
- v. Quod laici non debent clericos accusare
- vi. De ordine cause et numero³ personarum
- vii. Non esse contraeundum auctoritati⁴
- viii. De uitandis peregrinis iudiciis
- viii. De appellatione
- x. De pulsatis
- xi. De conuiciis
- xii. De talione

¹ Incipiunt cap' ex decretis Fabiani pape S

² capitulatio in CLRXSWKNDMBV; om. ZGOHQA

³ numero] o P

⁴ cc 6 and 7 interlined C

1

Comministris ecclesie. De uitandis excommunicatis¹

Fabianus papa .xviii². a Petro in primo decretali suo. Cum excommunicatis non est³ communicandum, et si quis cum excommunicato auertendo regulas scienter saltem in domo simul locutus fuerit, uel orauerit, ille communione priuetur. Tales ergo in omnibus sunt cauendi, et non suscipiendi, quia iuxta apostolum non solum qui faciunt dampnantur sed⁴ qui consentiunt facientibus.

JK +92; H 159.9-13, M 153; ID 14.24 to priuetur; IP 5.95 as ID; cf C 11 q 3 c 16, close to AL 12.18

¹ De – excomm. in mg. ZGO

² xviii CKNBPZJGHQA; xviii O

³ esse P

⁴ etiam add. A

2¹

Idem in eodem². Vitandos inimicos episcoporum³

Beatus apostolorum princeps Petrus in ordinatione Clementis alloquens populum⁴ inter cetera ait, Si inimicus est iste Clemens alicui pro actibus suis, uos nolite expectare ut ipse uobis dicat, Cum illo nolite amici esse⁵. Sed prudenter obseruare debetis, et uoluntati eius absque communicatione⁶ obsecundare, et auertere⁷ uos ab eo cui ipsum sentitis aduersum⁸, sed nec loqui his⁹ quibus ipse non loquitur, ut

¹ om. A

² corr. fr. eadem C

³ Vit. – episcop. in mg. ZGO

⁴ populum CKDBPZOH; om. N

⁵ amici esse CRKNVPZOH; esse amici B

⁶ corr. to commonitione V; corr. fr. communione Z

⁷ -re ss K

⁸ -d- ss O

unusquisque qui in culpa est¹⁰ dum cupit omnium uestrum amicitias [13vb] ferre festinet citius reconciliari¹¹ ei qui omnibus¹² preest, et per hoc redeat ad salutem cum obedire ceperit monitis presidentis. Si uero quis¹³ amicus fuerit his¹⁴ quibus ipse non loquitur, unus est et ipse¹⁵ ex illis qui exterminare ecclesiam Dei¹⁶ uolunt. Et cum corpore uobiscum esse uideatur, mente et animo contra uos est, et est multo nequior hostis hic quam illi qui foris sunt, et euidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciem que inimica sunt gerit, et ecclesiam dispergit¹⁷ ac¹⁸ uastat. Ideoque karissimi his apostolicis institutis uos¹⁹ monentes²⁰ instruimus, ut effecta certior caritas uestra sollicitius deinceps agere studeat et cautius²¹, ne peruersi et infideles homines ledendi fideles et²² beniuolos habeant facultatem.

JK +92; H 159.13-28, M 153-4; D 93 c 1

⁹ his CKNBPOHQ; iis Z

¹⁰ ss O

¹¹ -ari CKNBPOHQ; -are Z

¹² corr. fr. quibus P

¹³ corr. fr. quos H

¹⁴ his CKNBVPGOHQ; iis ZJ

¹⁵ et add. P

¹⁶ ecclesiam Dei CRXSKNVG; Dei ecclesiam BPZOH

¹⁷ corr. fr. gerit L

¹⁸ dispergit ac CRSBVPZGOH; dispergit et L²KD; gerit et L; Dei N

¹⁹ uos CKNBPZGH; nos O

²⁰ mou- P

²¹ corr. fr. caltius B; cautis P?

²² et CXSKNDV; ac BPZJGOH

3

Idem in eodem orientalibus episcopis. Omni anno chrisma conficiendum¹

Litteris uestris inter cetera insertum inuenimus quosdam religionis² uestre episcopos a uestro nostroque ordine discrepare, et non per singulos annos in cena Domini chrisma facere. Errant uero qui talia excogitant et mente uesana potius quam recta sentiente hec audiunt³. ITEM⁴. Sicut⁵ ipsius diei sollempnitas per singulos annos est celebranda⁶, ita ipsius sancti chrismatis confectio per singulos annos est⁷ agenda et de anno in anno⁸ renouanda, et fidelibus⁹ tradenda quia nouum sacramentum est, et per singulos annos in iam dicta die innouandum et uetus in sanctis ecclesiis cremandum. Ista a sanctis apostolis et successoribus eorum accepimus, uobisque¹⁰ tenenda mandamus.

JK +93; H 160.23-26, Errant- 30-3, I Item- 160.35 - 161.4, M 154-5; ID 2.73; De cons. D 3 c 18

¹ Idem - episcopis. Omni - confic. (conf. chr. P) CRXSKNBVP; Orient. ep. idem in eodem (Omni - confic. in mg.) ZJGO; Orient. ep. idem in eodem H; om. with no break Q (see below); Idem in secundo. Omni - confic. (Orient. ep. in mg.) A

² regionis corr. fr. -iones O

³ audiunt CKDBPZOHA; audent N

⁴ om. QA. ZOHQ begin a new canon, with rubric: Omni anno crisma faciendum (-ienda Z); G has rubricated Item but no break

⁵ enim add. A; a lacuna here in C; a short lacuna before Sicut O

⁶ est cel. CKN(corr. fr. cell-)BPZGOH; cel. est A

⁷ celebranda ita ipsius - annos est in mg. MH; om. Q

⁸ anno CRXSKNDBVPZGOQ; annum LD²K²HA*

⁹ est add. KND, om. CLRXSBVPZOHA*

¹⁰ uobisque CLRSKNBVPZGO*; uobis X; uobis quoque HQA

4¹

¹ om. A

De his² qui non uiuunt sicut docent³

Significastis insuper plerosque attendere multos in ipsis honoribus ecclesiasticis non congruenter uiuere sermonibus et sacramentis, que per eos populis ministrantur. O miseros homines⁴ qui hos intuendo Christum obliuiscuntur qui et multo ante predixit, ut legi Dei potius obtemperetur quam imitandi⁵ uideantur illi qui ea que dicunt non faciunt, et traditorem suum tolerans usque in finem [14ra] etiam euangelizaturum cum ceteris misit. Nam apostoli talem⁶ consuetudinem non habuerunt⁷, nec habendam docuerunt.

JK +93; H 161.27-33, M 155-6; +C 1 q 1 c 85

² iis Z

³ De - docent in mg. ZGO

⁴ mis. hom. CKNBPOQ; hom. mis. H

⁵ imitandi CRKNVPZO; mutandi B

⁶ talem CKNBPOQ; tamen H

⁷ corr. fr. habent O

5

Quod laici non debent clericos¹ accusare²

Sicut sacerdotes uel reliqui clerici a secularium laicorum excluduntur accusatione, ita illi ab istorum sunt excludendi et alienandi criminatione³ Et sicut isti ab illis, ita et illi ab istis non recipiantur⁵. Quoniam sicut Domini⁶ sacerdotum segregata debet esse conuersatio ab eorum, ita et litigatio⁷, quia seruum Dei⁸ non oportet litigare. Hec ideo presumpsimus ut cognoscatur ab his quibus incognitum est, quia et sacerdotes quos sibi Dominus de omnibus adsciuit et suos esse uoluit, non sunt leuiter tractandi⁹ nec lacerandi, uel temere accusandi, aut reprehendendi nisi a magistris suis, quoniam eorum causas sibi Dominus reseruari uoluit et suo iudicio uindicari.

JK +93; H 162.13-17, Hec ideo - 168.28-32, M 156, 157; ID 6.320 (insc. as here); IP 4.61 to litigare; +C 2 q 7 c 6 as IP

¹ deb. cler. CKDBVPZOHA; debeant populos N

² Quod - accusare CKNB; Item. Quod - accusare (Quod - accusare in mg. GZO) ZGOHA

³ -ne ss C

⁴ ss C

⁵ -iantur CNDBPZOHA; -iuntur K

⁶ ss P

⁷ corr. fr. let- H

⁸ Dei CNDBZOHA; Domini KP

⁹ tract- CKNBPOHQ; trand- A

6¹*De ordine cause et numero personarum*²

Nullus unquam presumat³ accusator simul esse et iudex uel testis, quoniam in omni iudicio quatuor personas necesse est semper adesse⁴, id est iudices electos et accusatores ac⁵ defensores atque testes. Similiter statuente apostolica auctoritate iubemus ne pastorem suum oues que ei commisse fuerant⁶ nisi in fide errauerit reprehendere⁷ audeant⁸, quia facta prepositorum oris gladio ferienda non sunt, neque potest esse discipulus super magistrum.

JK +93; H 165.20-25, M 159; ID 6.321 (*insc. as here*); IP 4.81a widely var.; C 4 q 4 c 1 as IP

¹ om. A

² De – personarum] Item (De ordine - pers. in mg.) ZO

³ unq. pres.] pres. unq. P

⁴ sem ad. om. O; adesse semper Q

⁵ corr. fr. a B

⁶ corr. fr. -int O

⁷ re- ss H

⁸ -n- ss C

7¹*Non esse contraeundum*² *auctoritati*³

Qui uero⁴ omnipotentem Deum metuit⁵, nec contra⁶ euangelium nec contra apostolos nec contra prophetas uel sanctorum patrum instituta agere aliquid ullomodo consentit.

JK +93; H 166.16-18, M 160; Dd 4.64; ID 6.322 (*insc. as here*); C 11 q 3 c 95

¹ om. A

² contraeundum CRNDBPZOH; eundum contra K

³ Non esse – auctoritati] Item. Non - auct. (Non - auct. in mg. ZO) ZOH

⁴ om. S; contra add. X

⁵ metuit CLR²SWZG³; potuit RXBVPO(*after lacuna*)HQ; om., supplying diligit in mg. K; timet N; om. D

⁶ Dominum add. and canc. L

8¹*Idem in eodem*². *De uitandis peregrinis iudiciis*³

Peregrina uero⁴ iudicia salua in omnibus apostolica auctoritate⁵ generali sanctione prohibemus, quia indignum est ut ab externis iudicetur qui prouinciales et a se electos debet habere iudices, nisi fuerit appellatum. Vnde oportet si quis⁶ episcoporum super certis accusetur criminibus ut ab omnibus audiatur⁷ qui sunt in prouincia episcopis [14rb] quia non oportet accusatum alibi quam in foro suo⁸ audiri.

JK +94; H 167.18-23, M 160-1; ID 5.260 as BD 1.147

¹ om. A

² Item in eodem om. Q

³ De uit. - iudiciis in mg. ZGO

⁴ ss X²

⁵ ap. auct. CXKNBPO; auct. ap. ZJGHQ

⁶ oportet si quis CNDBPZOH; si quis oportet K

⁷ corr. fr. iudicetur S

⁸ foro suo CKDBPZOH; suo foro N

9¹*Idem in eodem Hylario episcopo. De appellatione*²

Si quis iudicem aduersum³ sibi senserit, uocem appellationis exhibeat. Appellanti autem non debet afflictio ulla aut detentionis iniuriare custodia, sed liceat appellatori uiciatam causam appellationis remedio subleuare. Liceat etiam⁴ in causis criminalibus appellare, nec uox appellandi denegetur ei quem in supplicio sententia destinari.

JK +94; H 167.23 - 168.3, M 161; ID 5.261 var. as BD 1.148; IP 4.120-2 as ID; C 2 q 6 c 21 (first sentence only), +C 2 q 6 c 2 (Palea, Appellantiem – custodia), C 2 q 6 c 1 (Liceat ap - subleuare), C 2 q 6 c 20 (Liceat etiam - end)

¹ om. A

² Idem – appellatione CKNBP; Hilario episcopo idem in eodem. De ap (De ap in mg. ZO) ZOHQ

³ adu- CRXSKNBVPZ; au- ZJGOHQ

⁴ etiam C²LR²SWBVPZ²JOH; om. CZ; enim RXKND; autem G

10¹*De pulsatis*²

Pulsatus ante suum iudicem³ causam dicat, et non ante suum iudicem pulsatus si uoluerit taceat, et ut pulsatis quotiens appellauerint inducie dentur.

JK +94; H 168.3-5, M 161; ID 6.323; IP 4.123 with added sentence; C 3 q 6 c 3

¹ om. A

² De puls. in mg. with no break ZGOHQ

³ suum iudicem CRKNBPZGHQ; iudicem suum O

11¹*De conuiciis*²

Si quis ergo³ iratus crimen⁴ cuilibet temere⁵ obiecerit, conuicium non est pro accusatione⁶ habendum, sed permissio tractandi spacio id quod⁷ iratus dixit per scripturam⁸ se probaturum esse fateatur⁹, ut si forte¹⁰ resipiscens que pro iracundia dixit iterare aut scribere noluerit, non ut reus criminis teneatur.

JK +94; H 168.5-9; ID 6.324a; +C 2 q 3 c 5

¹ om. A

² De conu. in mg. with no break ZGOH

³ ergo CRKNBZOH; om. X

⁴ aliquod add. ZJGOHQ*, om. CRXSKNBVP

⁵ ss R; corr. fr. quilibet Q

⁶ -ne ss C

⁷ -ne habendum sed - quod written above the next line in space left for rubr. P

⁸ corr. fr. scrut- H

⁹ corr. fr. ? O

¹⁰ forte CRSKNO*; fortasse BVZJGHQ; ? P

12¹*De talione*²

Omnis ergo qui crimen obicit scribat se probaturum³. Reuera ibi semper causa agatur ubi crimen admittitur. Et qui non probauerit quod obiecit penam quam intulerit ipse⁴ patiat⁵.

¹ om. A

² De tal. in mg. with no break ZGOHQ

³ -orum P

⁴ ss C

⁵ pat. ipse marked for reversal S. Explicit add. LRXS

JK +94; H 168.9-11; ID 6.324b; C 2 q 3 c 4A (original form, from Qui non), +C 2 q 3 c 6b (Palea)

A 1. XIX CORNELIVS

- ⁶i. Non esse iurandum
- ii. De alieno iudicio⁷
- iii. Sententiam in absentem esse cassam

⁶ *capitulatio om. ZGOHQA; in CLRXSWKNDBVP*

⁷ *N reverses cc 1-2*

1

Rufo episcopo¹. Non esse iurandum²

Cornelius papa xx a Petro in secundo decretali suo³. Sacramentum autem hactenus⁴ a summis sacerdotibus uel reliquis exigi nisi pro fide recta minime cognouimus, nec sponte eos iurasse repperimus. Itemque⁵ nos sanctorum sequentes apostolorum eorumque⁶ successorum⁷ iura firmamus et sacramenta incauta fieri⁸ prohibemus. *JK + 115; H 173.5-7, Itemque - 23-24, M 165-6, 167; ID 5.308 (widely var. as BD 1.193), 12.39A to repperimus; C 2 q 5 cc 1-2*

¹ N inserts here rubric and text of c 2; Rufo ep. after iurandum HQ

² Non esse iur. in mg. ZGO; om. D

³ suo CRXSWKDA; om. NBVPZJGOHQ

⁴ hactenus CKNBZGOHQ; om. A

⁵ Itemque CRXKNBP; Item (as rubric beginning new section). Que ZGOHQ; Que A

⁶ -que ss Z

⁷ ss O

⁸ incauta fieri LRXSWKNBVPZGOHA; fieri (incauta ss) C

2¹*De alieno iudicio²*

Nullus sacerdotum causam suam alieno committat iudicio, nisi ad sedem apostolicam fuerit appellatum, sed unusquisque comprouinciales iudices et notos habeat, nisi³ aliquam uim temerarie [4va] multitudinis illic timuerit aut infestus⁴ uel suspectos inibi iudices⁵ habuerit⁶, pro quibus causis ad maioris auctoritatis iudices⁷ et⁸ ad⁹ alias prouincias appellare¹⁰ et uenire¹¹ concessum est. *JK + 115; H 174.19-24, M 168; ID 6.325a*

¹ om. A; as c 1 N

² De al. iud. CKBHQ; Rufo episcopo. De al. iud. N; Item (De al. iud. in mg.) ZGO

³ ss S²

⁴ infestus CRXSKNBVPO^{2*}; infectos ZJGOHQ

⁵ in. iud. CKNBZGO; iud. in. HQ

⁶ pro quibus habuerit *add. and canc.* H

⁷ pro quibus - iudices (*corr. fr. -is Z*) C²LR²SKNBZGOH; om. CRX

⁸ et LRXSWKNBVPZGOH; om. C

⁹ ad CLRXKDBVZGOH; om. SNP

¹⁰ prou. app. CKNBVZJGH; app. prou. OQ

¹¹ multitudinis illic - uenire in later hand, and partly in upper margin C

3¹*Sententiam in absentem² esse cassam³*

Omnia ergo que aduersus absentes in omni negotio aut loco aguntur aut iudicantur omnino uacuentur. quoniam absentem nullus addicit⁴ nec ulla lex dampnat.⁵ *JK + 115; H 174.24-26, M 168; ID 6.325b; C 3 q 9 c 4*

¹ om. A

² absentem CXSKNDVPZGHQ; absentem non R; absentes B; hac sentem O; G**

³ rubr. in mg. with no break ZGOHQ

⁴ n ss over -ici- O

⁵ Explicit *add.* LRXS

- i.² Quod qui crimina intendunt accusare possint
 ii. De rebus ecclesiasticis
 iii. Quod³ sacrilegium facit qui aufert res ecclesie

¹ capitulatio om. ZGOHQA, in CLRXWKNDVBVP

² Scribe adhuc add. ss K

³ qui add. N, om. CLRWKDBV

1¹

Episcopis² tam Gallis³ quam Hispanis. Quod qui crimina intendunt⁴ accusare possint⁵

Lucius papa xxi a Petro in primo decretali suo. Constitui placuit ut criminationes maiorum natu per alios non fiant nisi per ipsos qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni et inreprehensibiles apparuerint, et actis docuerint publicis omni se carere suspicione, atque inimicitia, et inreprehensibilem⁶ fidem ac conuersationem⁷ ducere. Vnde placuit ut a quibuscumque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos⁸ ubi est⁹ maior auctoritas fuerit prouocatum. audientia non negetur. ITEM¹⁰. Sapiens non est omnis qui nocet.

JK + 123; H 176.1-6, Sapiens -, 178.25-26., M 169, 172; ID 3.140a (Sapiens - nocet), 6.326 to negetur; +C 2 q 7 c 52 (Criminationes - ducere), +C 6 q 1 c 14 (Sapiens - nocet)

¹ om. A

² after Hispanis V

³ Gallis CRSKNBGOQ; Gall' V; Gallie Z; ? H

⁴ imponunt V

⁵ Ep. - Hisp. Quod qui - possint CKN; Ep. - Hisp. Quod qui crimina intendunt per se accusare debeant (*rubr. in mg. ZGO*) ZGOH; Quod - possint. Ep. - Hisp. SB; Ep. - Hisp. in mg. P

⁶ uitam add. and can. Z

⁷ -at- ss H

⁸ iud. eccl. CNDBZOH; eccl. iud. K

⁹ est CXSKDBVPZGO; om. NHQ

¹⁰ ITEM as rubric to new section ZGO

2¹

De rebus ecclesiasticis²

Res quoque ecclesiarum uestRARUM et³ oblationes fidelium⁴ quas significastis a quibusdam irruentibus uexari, uobisque et ecclesiis uestRIS auferri, indubitanter maximum est peccatum, testante scriptura que ait, Qui abstulerit aliquid patri uel matri⁵, et dicit hoc non esse peccatum homicide particeps est. Pater ergo noster sine dubio Deus⁶ est⁷, qui nos creauit, et mater nostra⁸ ecclesia que nos in baptismo spiritualiter generauit⁹.

JK + 123; H 178.27-32, M 172; ID 3.140b

¹ om. A

² rubric om. with no break ZGOHQ

³ et CRKNBZOQ; om. H

⁴ fidelium LR²SWKNBVZOH, om. CRX

⁵ uel matri ss R²

⁶ dubio Deus corr. fr. dubio dubio Deus noster Z

⁷ sine dubio Deus est CXSKBVPZOHQ; est Deus sine dubio D; Deus est sine dubio D²N

⁸ corr. fr. mea H

⁹ generauit LRXWKNBVPZGOHQ; regenerauit CR²S

3¹

¹ om. A

Quod sacrilegium² facit qui aufert res ecclesie³

Hec fieri prophete, hec apostoli, hec successores eorum, et omnium catholicorum patrum uetant⁴ decreta et tales presumptiones sacrilegia esse diiudicant. Quorum nos sequentes exempla omnes⁵ tales presump [14vb] tores⁶ et ecclesie raptores atque suarum facultatum alienatores una uobiscum a liminibus sancte matris ecclesie anathematizatos apostolica auctoritate pellimus et dampnamus⁷, atque sacrilegos esse iudicamus⁸. Et non solum eos sed omnes consentientes eis, quia non solum qui faciunt rei iudicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt. Par enim pena et agentes et consentientes comprehendit.⁹
JK + 123; H 179. 17-25, M 172-3; ID 3.140c; cf C 17 q 4 c 5 var., of which all from esse iudicamus is a later addn

² sacrilegium CRKNVZOH; sacrificium B

³ Quod – ecclesie CKNB; Item (Nota (om. Z) quod sacr. - eccl. in mg.) ZGO; Nota quod - ecclesie HQ

⁴ patrum uetant CKNBVZGH; uetant patrum O; patrum Q

⁵ in mg. V¹

⁶ -tores CKDBZGOH; -tiones N

⁷ et dampnamus LXSWKNBVPZOH; dampnamus R²; om. CR

⁸ -amus CRNDBZOH; -amur K

⁹ Explicit add. RXS

A 1. XXI STEPHANVS

- i. De infamibus personis
- ii. De uestimentis ecclesie
- iii. De spoliatis
- iiii. Que accusationes recipi non debeant
- v.² Quod per scriptum nullus sit accusandus
- vi. Ante responsionem uocandum episcopum a primate
- vii. Primam discussionem debere fieri intra prouinciam

¹ capitulatio om. ZGOHQA; in CLRXSWKNDBVP

² iiii C

1¹*Hylario episcopo. De infamibus personis²*

Stephanus papa xxii a Petro in primo decretali suo. Infames esse personas eas³ dicimus que pro aliqua culpa notantur infamia, id est qui⁴ Christiane legis normam abiciunt, et statuta ecclesiastica contempnunt. Similiter fures, sacrilegos et omnes capitalibus criminibus irretitos. Sepulchrorum quoque uiolatores et apostolorum atque successorum eorum reliquorumque⁵ sanctorum patrum statuta libenter⁶ uiolatores⁷, et omnes qui aduersus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur. Similiter et incestuosos⁸, homicidas, periuros, raptores, maleficos, ueneficos, adulteros, de bellis fugientes et qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates ecclesie abstrahunt

¹ om. A

² Hylario episcopo (amico BVP). De inf. pers. CRXKNBVP; Hylario amico (De infamibus (infamis Z, infamis O) pers. in mg. ZGO) ZGOH

³ esse pers. eas LRXSWKNBPZOH; pers. esse eas C; pers. eas esse V

⁴ et add. H, om. CKNBZJGOQ

⁵ -que ss B

⁶ om. V

⁷ uiolatores LRXWKNBZOH; uiolantes CS; uiolateres P

⁸ corr. fr. incestuos B

iniuste, et qui fratres calumpniantur aut accusant et⁹ non probant, uel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam prouocant, et omnes anathematizatos uel pro¹⁰ suis sceleribus ab ecclesia pulsos et omnes quos ecclesiastice uel seculi leges infames pronunciant. Hos uero non ordines, nec seruos ante legitimam¹¹ libertatem, nec penitentes nec digamos¹², nec eos qui curie deseruiunt [15ra] uel qui non sunt integri corpore aut sanam non habent mentem uel intellectum aut inobedientes sanctorum decretis¹³ existunt, aut furiosi manifestantur. Hii omnes nec ad sacros gradus¹⁴ debent prouehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec rectam fidem uel¹⁵ dignam¹⁶ conuersationem non¹⁷ habentes summos sacerdotes possunt accusare. JK +130; H 182.2-19, M 175-6; ID 5.291 var. as BD 1.173; C 6 q 1 c 17 has more, and nec isti nec liberti – accusare is part of a later addn

⁹ et CRSBPZOH; uel KND

¹⁰ ss O

¹¹ -imam CKNBZGH; -ima O

¹² after corr. H

¹³ corr. fr. electis L

¹⁴ ordines (uel gradus ss) L

¹⁵ uel CLSBVPZOH; nec R²XKND

¹⁶ condignam V

¹⁷ non CLRXS²BVPZOHQ; om. SKND

2

*De uestimentis ecclesie*¹

Vestimenta ecclesiastica quibus Domino ministratur et sacrata debent esse et honesta. Quibus in aliis usibus non debet frui quam ecclesiasticis et Deo dignis officiis. Que nec ab aliis debent contingi aut ferri nisi a sacratis hominibus ne ultio que Balthasar percussit super hec transgredientes² et talia presumentes³ ueniat diuina, et corruere eos faciat ad ima.

JK +130; H 183.1-5, M 176; ID 2.74 (inscr. as here); De cons. D 1 c 42

¹ De uest. (corr. fr. -tes RX) ecclesie (ecclesiasticis, corr. fr. -ica R) CRXKNB; Item. De uest. eccl. (De uest. eccl. in mg. ZGO) ZGOHQA; om. P

² -tes CRXKNBV; -tibus ZGOHA

³ -tes CRXKNBVP; -tibus ZGOHA

3¹

*Idem in secundo decretali omnibus episcopis. De spoliatis*²

Nullus episcoporum dum suis fuerit rebus expoliatus aut sede propria qualibet occasione pulsus debet accusari aut a quoquam ei potest crimen³ obici priusquam⁴ integerrime restauretur⁵ et omnia que ei ablata quocumque sunt ingenio legibus⁶ redintegrentur, et ipse proprie sedi et pristino statui regulariter reddatur, ita ut omnes possessiones et cuncta sibi iniuste sublata⁷. atque fructus omnes ante ceptam accusationem primates et synodus episcopo de quo agitur funditus restituant.

JK +131; H 184.12-18, M 177; ID 5.255a as BD 1.142a

¹ om. A

² Idem - spoliatis CXKNBVQ; Omn. ep. De spol. Idem - decretali H; Omn. ep. in sec. decr. (De spol. in mg.) ZGO

³ after corr. H

⁴ priusquam CRKNVZOH; prius B

⁵ corr. fr. -atur H

⁶ ss L²

⁷ corr. fr. ablata O

4¹²*Que accusationes recipi non debeant*³

Accusatores et accusationes quas seculi leges non recipiunt et antecessores nostri prohibuerunt et nos submouemus. Nullus enim alienigena aut accusator eorum fiat aut⁴ iudex. ITEM⁵. Repellantur habitantes cum inimicis et omnes laici. quia infestationem blasphemie affectio amicitie⁶ incitare solet. Nec illi in uestra sunt suscipiendi accusatione, qui uos in sua nolunt recipere infamatione. Nullus enim anathema⁷ suscipiatur, nec a quoquam [15rb] credantur que ab eis uel dicuntur uel conscribuntur. Eos dico anathematizatos esse quos episcopi suis scriptis⁸ anathematizauerunt⁹, atque¹⁰ eorum statuta anathematizant.

JK + 131; H 184.24-26. Item - H 184.28- 185.5, M 178; ID 4.71, 6.327 (insc. as here); IP 4.79 (Nullus alienigena - aut iudex), 4.62 (Repellantur - infamatione); C 3 q 5 c 8a as IP 4.79

¹ om. A

² Item add. ZGOH

³ Que acc. - deb. in mg. ZGO

⁴ ss Z

⁵ Rubric to new section in GO; om. Q

⁶ inimicie add. ss K

⁷ anathema CKNDB(followed by erasure)VZOH; anathematizatus K²

⁸ scripturis P

⁹ -auerunt LRSXW²KNBVPZOH; -euerunt C; -aterunt W

¹⁰ atque CRXKNB; aut SVPZGOH

5¹²*Quod per scriptum nullus sit accusandus*³

Per scripta enim nullius⁴ accusatio suscipiatur, sed⁵ propria uoce, si legitima et condigna accusatoris persona fuerit. presente uidelicet eo quem accusare desiderat, quia nullus absens aut⁶ accusari potest, aut accusare⁷.

JK + 131; H 185.5-7, M 178; ID 5. 293a as BD 1.177a, 6. 328 (insc. as here); IP 4.53; cf C 2 q 8 c 5

¹ om. A

² Item add. ZGOHQ

³ Que acc. - deb. in mg. ZGO

⁴ corr. fr. nullus Z

⁵ suscipiatur add. and canc. O

⁶ aut CRXSKNBV; nec ZGOH

⁷ nec acc. pot. aut acc. in mg. H

6¹*Ante responsionem uocandum episcopum a primate*²

Nullus episcopus³ accusari⁴ potest aut respondere suis accusatoribus debet priusquam regulariter a suo primate uocatus sit, locumque defendendi et inquirendi accipiat ad abluenda crimina.

JK +131; H 185.8-10, M 178; ID 5. 293b, sl. var. as BD 1.177b

¹ om. A

² Ante - primate CRXKNDB; Idem. Ante - primate (Ante - primate in mg. ZGO) ZGOH

³ aut add. LR²S, om. CRXKNBZGOH

⁴ corr. fr. -are L

7¹*Primam discussionem² debere fieri intra prouinciam³*

Vltra prouincie uero terminos accusandi licentia non progrediatur⁴, sed omnis accusatio intra prouinciam audiatur, et a comprouincialibus terminetur, nisi ad sedem apostolicam fuerit tantum appellatum. Et neganda est accusantibus⁵ licentia criminandi priusquam se crimine quo premuntur⁶ exuerint, quia non est credendum contra alios eorum confessioni qui criminalibus⁷ implicati⁸ sunt, nisi se⁹ prius probauerint innocentes. Quoniam periculosa est¹⁰ et admitti non debet rei aduersus quemcumque confessio. Familiares uero et sponte confessi atque sceleribus irretiti non debent admitti, nec hii¹¹ qui hesternae die aut perendie¹² aut ante fuerunt¹³ inimici. Clericus uero qui episcopum suum¹⁴ accusauerit, aut ei insidiator extiterit non est recipiendus, quia infamis effectus est, et a gradu debet recedere¹⁵ ac¹⁶ curie tradi¹⁷ seruiturus. Laicis quoque quamuis religiosi sint, nulli tamen de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur¹⁸ unquam attributa facultas¹⁹.

JK + 131; H 185.28-186.10, M 178-9; IP 4.33 (to appellatum); C 3 q 6 c 4 as IP, C 3 q 11 c 1 from Neganda to confessio (professio)

¹ om. A

² discussionem CKNBVZJGQ; dissensionem O; discussionem a primate H

³ Primam – prou. CKNB; Item. Primam - prou. (Primam - prou. in mg. ZGO) ZGOH

⁴ -a- ss K

⁵ -antibus LRXSWKNBVPZO; -atis CL²

⁶ premuntur CKDBZO; tenentur N

⁷ criminalibus CRXSKNBVP; criminibus ZGOHQ

⁸ corr. fr. impleti O

⁹ ss O

¹⁰ ss B

¹¹ hii CXKNDBGO; ii Z

¹² after corr. V²

¹³ -erunt CKBVZO; -erint ND

¹⁴ after uero but marked for moving O

¹⁵ recedere LRXSWKNBVPZO; recidere C

¹⁶ ac CSKNBPZJGO; aut VHQ

¹⁷ seru. tradi marked for reversal B

¹⁸ legitur CKNBZJGO; legi H

¹⁹ Explicit add. RXS. Lmg. adds Lacis [sic] minime concessam esse facultatem disponendi ecclesiastica

A 1. XXII SYXTVS¹ [II]

- ²i. Iniuste dampnatos oportere restitui
ii. De retractando³ comprouinciali iudicio a sede apostolica [15va]

¹ Cap. ex decretis Syti pape S

² capitulatio om. ZGOHQA; in CLRXSWKNDBVP

³ tract- X

1¹*Fratribus per Hyspaniam². Iniuste dampnatos oportere restitui³*

Syxtus papa .xxiii. a Petro in secundo decretali suo. Fratres quos timore terreno iniuste dampnastis scitote a nobis iuste esse restitutos. Quibus ex auctoritate sancti

¹ om. A

² Fr. - Hisp. in mg. H; om. Q

³ rubric in mg. ZGO

Petri apostolica auctoritate⁴ omnia que⁵ eis ablata sunt integerrime reddi precipimus. si non uultis et uos et principes uestri a collegio nostro et membris ecclesie separari. Iusto enim iudicio Dei datur plerumque peccatoribus potestas qua sanctos ipsius persequantur⁶, ut qui spiritu Dei iuuantur et aguntur fiant⁷ per laborum exercitia clariores. Illi tamen qui hoc agunt nullatenus euadunt penam, quia ut ait Dominus, Ve illi per quem⁸ scandalum⁹ uenit. ITEM¹⁰. Incerta non iudicemus quoadusque ueniat Dominus qui et illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium. Et quamuis uera sint, non tamen credenda sunt nisi que certis indiciis comprobantur. nisi que manifesto iudicio conuincuntur, nisi que iudiciario ordine publicantur¹¹. Nullus ergo potest humano condemnari examine quem Deus suo iudicio reseruauit. Hec omnia summopere sunt¹² precauenda, ne presumptores esse uideamur¹³. Et accusatio episcoporum non est facile recipienda, dicente Domino, Non suscipias uocem mendacii. Et apostolus inquit, Aduersus presbiterum inscriptionem non¹⁴ recipiendam absque¹⁵ duobus uel tribus idoneis testibus¹⁶. Si hec de presbiteris uel ceteris fidelibus sunt precauenda, quantomagis de episcopis?

JK + 134; H 192.26 - 193.2 Incerta non - 193.6-16, M 185-6; ID 5.247; IP 4.114 (Incerta - publicantur); + C 9 q 3 c 19 to ecclesie separari. only

⁴ -itate sancti Petri ap. - auctoritate in mg. C

⁵ ab *add. and canc.* O

⁶ -uantur LRXSWNDBVZ²JGOH; -uuntur CKO²; consequantur W; sequantur Z; ? P

⁷ in mg. Z

⁸ ss B

⁹ *corr. fr.* sascan- O

¹⁰ Non esse iudicandum de incertis *add. in mg. L²; Rubric to new section: De ordine iudicis (iudicum G) in mg. ZGO; Item de ordine iudicii in text HQ*

¹¹ ordieant H; ordine iudicantur H² (*repeated at foot of leaf*)

¹² sunt CKDBZGOH; *om.* N

¹³ -eamur R²SWKNBVPZGOH; -eantur CLR?X

¹⁴ esse *add.* N, *om.* CKDBZGOH

¹⁵ abque H

¹⁶ idon. test. CKNBZGH; test. idon. O

2¹

²*De retractando comprouinciali³ iudicio a sede apostolica⁴*

Placuit ut accusatus uel iudicatus a comprouincialibus in aliqua causa episcopus licenter appellet et adeat apostolice sedis pontificem qui aut per se aut per uicarios suos retractare eius negotium procuret. Et dum iterato iudicio pontifex causam suam agit⁵, nullus alius in eius loco ponatur aut ordinetur episcopus. Quoniam quamquam comprouincialibus episcopis accusati causam episcopi⁶ scrutari liceat, non tamen diffinire inconsulto Romano pontifice permissum⁷ est cum [15vb] beato Petro apostolo non ab alio quam⁸ ipso dictum sit Domino, Quecumque ligaueris⁹ super terram erunt ligata et in celis, et quecumque solueris super terram erunt soluta et in celis.¹⁰

¹ *om.* A

² Item *add.* ZGOH

³ comprouinciali CKNBZGH; conuinciali O

⁴ De - apost. in mg. ZGO

⁵ causam suam agit CKNVPZOHQ; agit causam suam B

⁶ acc. causam ep. in mg. Z

⁷ -mi- ss C

⁸ ab *add.* ZGOH; *om.* CRXKNBV

⁹ -eris LSKNBVP?ZGOHQ; -eritis CRXW

¹⁰ Explicit *add.* LRXS

JK + 133; H 190.26-34 (lacking et quecumque solueris - celis, M 184; ID 5.4a; IP 4.125 (Placuit-procuret), 4.136 (Quoniam-permissum est); C 3 q 6 c 5 (Accusatus-permissum est)

A 1. XXIII DYONISIUS

- i. De distinctionibus ordinum
- ii. Vt singule parrochie dentur singulis presbiteris

¹ *capitulatio om. ZGOHQA, in CLRXSWKNDBVP*

1¹

Seuero² episcopo. De distinctionibus ordinum³

Dyonisius papa xxiiii a Petro in secundo decretali suo. Ad hoc diuine⁴ dispensationis prouisio⁵ gradus diuersos constituit, ordinesque distinctos ut dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, et potiores minoribus dilectionem impenderent, una concors fieret ex diuersitate contextio⁶, et recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque uniuersitas alia⁷ poterat⁸ ratione subsistere nisi huiusmodi magnus eam differentie ordo seruaret.

JK + 139; H 195.37-196.4, M 189

¹ *om. A*

² *-erino Q*

³ *De – ord. in mg. ZGO; insc. and rubric precede c 2 A*

⁴ *repeated and canc. O*

⁵ *prouisio CKNBZGOH; prouiso Z*

⁶ *-exio CKNBZO; -extio GHQ*

⁷ *ss C*

⁸ *-erat CLXSBVPZGOH; -erit KND*

2

Vt singule parrochie dentur singulis presbiteris¹

²De ecclesiis parrochianis unde apostolicam sedem consulere uoluisti, qualiter sint custodiende per Cordubensem prouinciam ac diuidende sacerdotibus nichil tue caritati melius nobis uidetur³ intimari⁴ quam ut sequaris quod nos in Romana ecclesia nuper egisse cognoscitur. Ecclesias uero singulas singulis presbiteris dedimus, parrochiasque et cimiteria eis⁵ diuisimus⁶, et unicuique ius proprium habere statuimus⁷, ita uidelicet ut nullus alterius parrochie terminos aut ius inuadat, sed unusquisque terminis suis⁸ sit contentus⁹, et taliter ecclesiam et plebem sibi commissam custodiat, ut ante tribunal eterni iudicis ex omnibus sibi¹⁰ commissis rationem reddat et non iudicium sed gloriam pro suis actibus accipiat. Hanc quoque

¹ Vt sing. parr. dentur singulis (parroch' add. P) presbiteris CRXKNBVP; Item (*in mg. Z*). Vt sing. - singulis dentur presbiteris ZJOGH (*in mg. JGO, before Ecclesias uero singulas below ZH*); Vt sing. - singulis presbiteris dentur Q; Seuero episcopo. De distinctionibus ordinis A (*cf c 1*) with Singulis presbiteris singulas ecclesias datas in A² *mg.*

² Dionisius papa xxiiii a Petro in secundo decretalis suo *add. A from c 1*

³ uidetur nobis V; nobis uidetur *repeated* R

⁴ uid. int. CRKNB; uidetur intimare ZJOHQ; int. uid. A

⁵ *ss C*

⁶ *corr. fr. dedimus O*

⁷ statuimus CXKNBZGOQA; constituimus H; et unicuique - statuimus *in mg. B*

⁸ term. suis CXSKNBVPH; suis term. ZGOQA

⁹ contemptus A

¹⁰ *ss Z*

normam karissime te et omnes episcopos sequi conuenit, et quod tibi scribitur omnibus quibuscumque potueris notum facias ut non specialis sed generalis fiat ista preceptio.¹¹

JK + 139; H 196.12-24, M 189; ID 3.47 as BD 3.43; IP 2.44 (Ecclesias singulas - accipiat); C 13 q 1 c 1 as IP

¹¹ Explicit *add.* RXS

A 1. XXIV FELIX

- i. De incertis iudiciis
- ii. Vbi fieri debeat discussio
- iii. Retractandam iniustam episcoporum dampnationem
- iiii. Quando sint adeundi primates [16ra]
- v. Quantum spacii dari debeat² restituto
- vi. De examinatione accusantium
- vii. Quod infames non sunt repellendi a propriis causis

¹ *capitulatio om.* ZOGHQA; *in* CLRXSWKNDBVP

² dari deb. CLRXSWBV; deb. dari KND; dare deb. P

1¹

Paterno coepiscopo. De incertis iudiciis²

Felix papa xxv a Petro³ in primo decretali suo. In re dubia certa non iudicetur sententia, nec ullum⁴ iudicium nisi ordinabiliter⁵ habitum teneatur.

JK +142; H 198.8-9, M 191; ID 6.329a (insc. as here)

¹ *om.* A

² Paterno coepiscopo (episcopo N). De - iud. CRXSKNBP; Paterno episcopo. (De inc. iud. *in mg.*) ZJGO; De incertis iudiciis Paterno episcopo HQ

³ a Petro C²LSW²(*subs. erased*)KNBVPZGOHA; *om.* CRXW

⁴ ullum CKNBZGOQ; *om.* H

⁵ -biliter CKNBZGOQ; -biter H

2¹

Vbi fieri debeat discussio²

Si quis super quibuslibet criminibus clericum pulsandum crediderit, in prouincia in qua consistit ille qui pulsatur suas exerat actiones, nec estimet eum accusator alibi aut longius pertrahendum ad iudicium. Ille uero³ qui⁴ pulsatus fuerit si iudices suspectos habuerit liceat appellare primates. Primates quoque accusatum discutientes episcopum non ante sententiam proferant dampnationis quam apostolica freti⁵ auctoritate aut reum se ipse confiteatur aut per innocentes et canonice examinatos regulariter testes conuincatur.

JK +142; H 198.9-16, M 191; ID 6.329b (to iudicium), 6.330 (Ille uero-primates), cf 5.267 from BD 1.157; cf C 2 q 1 c 5a from Primates accusatum

¹ *om.* A

² *rubr. in mg.* ZGOHQ

³ uero CSKNBVGHOHQ; *om.* ZJ

⁴ qui uero *marked for reversal* G

⁵ freti CRKNVPZOH; fieri B

3¹*Retractandam iniustam episcoporum dampnationem*²

Irritam esse iniustam episcoporum dampnationem³ idcirco a synodo retractandam ita ut oppressis ab omnibus in cunctis subueniatur causis.

JK +142; H 198.16-18, M 191; C 3 q 6 c 11, cf C 2 q 1 c 5b

¹ *om. A*

² *rubr. in mg. with no break ZGOHQ*

³ *et add. in mg. K*

4¹*Idem in secundo decretali episcopis Gallie. Quando adeundi sint*² *primates*³

Si quis episcopus ab illis accusatoribus qui recipiendi sunt fuerit accusatus, postquam ipse ab eis⁴ caritatiue conuentus fuerit ut ipsam causam emendare debeat, et eam corrigere noluerit, non olim sed tunc ad summos primates causa eius⁵ canonice deferatur, qui in congruo loco infra ipsam prouinciam tempore congruo, id est autumnali, aut estiuo. concilium regulariter conuocare debebunt, ita ut ab omnibus eiusdem prouincie episcopis inibi audiatur. Quo⁶ et ipse regulariter conuocatus, si eum aut infirmitas aut alia grauis necessitas non⁷ detinuerit, adesse debebit, quia ultra prouincie terminos accusandi ante licentia non est quam [16rb] audientia rogetur⁸. Nam si suis fuerit, aut ecclesie rebus sibi commisse⁹ exspoliatus aut, quod absit, quod alienum ab omnibus¹⁰ esse debet fidelibus a sede propria eiectus, aut in detentione aliqua a suis ouibus fuerit¹¹ sequestratus, tunc canonice ante in pristino statu restituatur¹² cum omni priuilegio sui honoris et sua omnia que insidiis inimicorum suorum ei ablata fuerunt¹³ legibus redintegrentur, nec conuocari nec iudicari poterit nisi ipse pro sua necessitate, minime tamen¹⁴ iudicandus¹⁵, aduenire sponte elegerit. Nullatenus ergo a quoquam cogatur, antequam integerrime omnia que¹⁶ per suggestiones inimicorum suorum amiserat potestati eius ab honorabili consilio legali ordine redintegrentur¹⁷. Presul uero cum omni honore statui pristino reddatur.

JK +143; H 201.3-20, M 193-4; ID 5.292a (to aud. rogetur, then quite distinct following BD 1.174-5), 5.248a (Si suis fuerit-end); IP 4.44 (Si suis fuerit - redintegrentur), 4.48a (Presul uero - end); cf C 3 q 2 c 8, which differs at beginning and continues with c 5 below

¹ *om. A*

² Quando adeundi sint CRXWBV; Quando sint adeundi NDQ; Quod non sint adeundi K; Quando adeundi sunt PH; Quando sunt adeundi ZJO

³ Idem – primates CKNB; Ep. Gallie idem (*om. HQ*) in sec. decr. (Quando - primates *in mg.*) ZGOHQ

⁴ ab eis ss O

⁵ causa eius CRKNVPZOH; eius causa B

⁶ *corr. fr.* Quod Z

⁷ ss C

⁸ *corr. to* derogetur K; *in mg.* B²

⁹ sibi comm. CKZBVOH; comm. sibi ND

¹⁰ al. ab omnibus CKDZBOH; ab omnibus al. N

¹¹ ouibus fuerit CKNBZGHQ; fuerit ouibus O

¹² *corr. fr.* -antur B

¹³ -erunt CNDBZOH; -erant K

¹⁴ *corr. fr.* tanquam O

¹⁵ -andus CKNBZGOHQ; -andum Z

¹⁶ que CKNBZGHQ; qui O

¹⁷ HQ *begin a new canon, with rubric: Quantum spatii dari debeat restituto, cf c 5*

5¹*Quantum spacii dari debeat² restituto³*

Et⁴ ipse dispositis ordinatisque libere ac secure diu suis tunc regulariter infra quatuor uel⁵ quinque aut septem⁶ menses iuxta quod possibilitas ei fuerit et non ante conuocatus ad tempus⁷ concilio in legitimo et canonico conueniat⁸ ad causam et si⁹ ita iuste uidetur¹⁰, et accusantium propositionibus respondeat.

JK +143; H 201.20-24, M 194; ID 5.248b; IP 4.48b; C 3 q 2 c 8b

¹ om. A

² dari deb. CRSBVZOH; deb. dari KNDP

³ rubr. in mg. with no break ZGO; above in c 4 HQ

⁴ Et LRXSWKNBVPZOH; Vt C

⁵ uel CRXSWBVPZOH; aut KND

⁶ aut septem CLSWBVPZOH^{*}; aut sex RXQ; uel sex KND

⁷ in add. O

⁸ conueniat CLRXKNBVP; ueniat SZGOHQ

⁹ om. Q

¹⁰ uidetur CKNBZJGHQ; uideatur O

6¹*De examinatione accusantium²*

Quod si ex³ utraque parte ad causam dicendam uenerint, quia unus absque altero audiri non debet⁴ querendum est in iudicio⁵ cuius sint conuersationis, et fidei atque suspicionis accusatores, aut qua intentione hoc faciant quia ad hoc non debent admitti⁶ nisi bone conuersationis et recte fidei uiri. Hii⁷ uidelicet qui omni suspitione careant, et bone uite clareant, neque infames existant. ⁸Quod si accusatorum persone in iudicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur nisi proprias causas asserere, non tamen criminales⁹ uel ecclesiasticas uoluerint.

JK +143; H 202.6-13, M 194; ID 5.248c, 6.418 from Si accusatorum; below 3.10.49 as ID 6.418; IP 4.57 to neque infames existant; cf +C 2 q 7 c 18

¹ om. A

² De - acc. (accusatorum Q) CXKBP HQ (HQ adding Item as first word of text); Item (De - accusantium (accusatorum ZO) in mg.) ZGO

³ ss K

⁴ debet LRXSWKNBVPZOH; debeat C

⁵ in iudicio LRXSWKNBVPZOH; om. C

⁶ non debent admitti CLRXSKNBV; admitti non debent ZGOH

⁷ Hii CRKNBOHQ; Ii Z

⁸ V begins c 7 (with its rubric) here

⁹ either side of an erasure H

7¹*Quod infames non sunt repellendi a propriis causis²*

Infamis enim³ persona nec procurator potest esse nec cognitor. Absente [16va] uero aduersario non audiatur accusator. nec sententia absente parte alia a iudice dicta ullam obtinebit firmitatem. Neque absens per alium accusare aut accusari potest. nec affinis testis admittatur. Neminem ergo exhiberi de prouincia ad prouinciam uel ad comitatum oportet, nisi ad relationem iudicis ad quem fuerit appellatum. id est ut auctor semper rei forum sequatur. Si quis autem iudicem aduersum sibi senserit, uocem appellationis exhibeat, quam nulli oportet negari. Peregrina uero⁴ iudicia

¹ om. A

² rubr. in mg., with no break ZGOHQ; above in c 6 V

³ corr. fr. esse O

⁴ uero CNDBZGOH; ergo K

generali sanctione prohibemus, quia indignum est ut ab externis iudicetur, qui comprouinciales et a se electos debet habere iudices.⁵
JK +143; H 202.13-22, M 194-5; ID 5.248d, 6.331

⁵ Explicit *add.* LRXS

A 1. XXV EVTICIANVS

1¹

*De uinculo inscriptionis*²

Euticianus³ episcopis per Siciliam. Accusationis ordinem talem et didicimus et seruari precipimus⁴. id est si quis clericorum in crimine impetitur non statim reus estimetur qui accusari potuit, ne subiectam⁵ innocentiam faciamus. Sed quisquis⁶ ille est⁷ qui crimen intendit, in iudicium ueniat, nomen rei indicet, uinculum inscriptionis arripiat, custodiat, similitudinem habita tamen dignitatis estimatione potiatur. Nec⁸ fore sibi nouerit licentiam mentiendi, cum calumpniantes⁹ ad uindictam poscat similitudo supplicii. Heretici enim omnes¹⁰ et suspecti et excommunicati, homicide quoque atque malefici, fures, sacrilegi, raptores, uenefici, adulteri et qui raptum fecerint, uel falsum testimonium dixerint, seu qui ad sortilogos¹¹ magosque concurrerint¹² nullatenus ad accusationem sunt admittendi. Nulli infami unquam atque sacrilego de quocumque negotio liceat aduersus¹³ religiosum Christianum quamuis humilis seruilisque¹⁴ persona sit, testimonium dicere nec de qualibet ratione uel inscriptione Christianum impetere.¹⁵

JK +146; H 211.23-212.3, M 204-5; ID 6.332 to supplicii, 6.333 (Heretici to end); IP 4.92 (Nulli unquam infami - end); C 3 q 4 c 11 as IP

¹ *om.* A. Numbered as Felix vii M

² *rubr. in mg.* ZGO

³ papa (*om.* CW) xxvi a Petro *add.* CLR²SW, *om.* RXKNDBVPZGOH*

⁴ precipimus CRXSKNBV; iubemus ZOH*; G**

⁵ subiectam (susspectam *ss* K) CKNDBZGH; subiecta O

⁶ quisquis CNDBZOH; si quis K

⁷ quisquis *add. and canc.* N

⁸ Nec CKNBZGH; Ne O

⁹ *corr. fr.* calumpniatores O

¹⁰ omnes enim *marked for reversal* H

¹¹ -logos RKNBVPZOHQ; -legos CLSW

¹² -r- *ss* C; *corr. fr.* corruerunt to concurrerunt S

¹³ -sus CNDBZOH; -sum K

¹⁴ humilis seruilisque CKDBZOH; humilisque et seruilis N

¹⁵ Explicit *add.* LRXS

A 1. XXVI GAIVS

1¹

Felici episcopo. Infamem esse qui non probauerit² illata³ [16vb]

¹ *om.* A

² -erit LXWKNBVPZOH; -erint C; ? R

³ *rubr. in mg.* ZO

Huic Gaius a Petro succedens .xxvii⁴. loco ait in decretali suo. Si quis episcopus, presbiter aut dyaconus uel quilibet clerici apud episcopos quia alibi non oportet a qualibet persona que rite accipienda⁵ est fuerint accusati⁶, quicumque fuerit siue ille⁷ sublimis uir honoris, siue ullius alterius⁸ dignitatis, qui hoc genus⁹ illaudabilis intentionis arripuerit, nouerit probationis documenta se debere inferre¹⁰. Si quis ergo circa huiusmodi personas non probanda detulerit, auctoritate huius sanctionis intelligat se iacturam infamie sustinere.

JK +157; H 214.28-34, M 207-8; Br fo. 69; C 2 q 7 c 50 to inferre only, and var.

⁴ xxvii CRXSKND; xxv BPZGOHQ²; xxvi VQ

⁵ accip- CRXSKNBVPQ²; recip- ZGOHQ

⁶ uel *add. and canc.* Z

⁷ uir *add.* O

⁸ ull. alt. CRSBPZOH; alt. ull. KND

⁹ -nus *ss* K

¹⁰ inferre CKNBZGH; afferre O

2¹

*Quo ordine accedendum sit ad ordines*²

Illud tamen nos statuentes uobis et omnibus seruare³ mandamus ut ad ordines ecclesiasticos sic accedant in ecclesia qui ordinari merentur, id est si quis episcopus esse meretur sit primo ostiarius, deinde lector, preterea exorcista, inde sacretur acolitus, demum uero subdiaconus, deinde dyaconus et postea presbiter et⁴ exinde si meretur episcopus ordinetur.

JK +157; H 218.24-29, M 212; Br fo. 69; +D 77 c 1

¹ *om.* A

² Quo ordine (modo M) - ordines CXKNMBP; Item ibi. Quo - ordines (Quo - ordines *in mg.* ZGO) ZGOHQ

³ seruare CKNBZOQ; conseruare H

⁴ et CKNBZJGO; *om.* HQ

¹A 1. XXVII [GRISOGONVS]

1²

Grisogoni³ pape decreta qui xxviii⁴ a Petro apostolo sortitus est cathedram nusquam repperi, nisi quod ad quandam uirginem exhortatorias ad sufferendum martyrium scripsit litteras. Verum cur hoc acciderit, utrum scilicet⁵ cita morte preuentus sit, uel aliud quid ei contigerit non satis elucet⁶.

Br fo. 69r

¹ *No break here in L*

² *om.* A

³ Gris- CRBPZGOH; Cris- LWKN

⁴ xxvii V

⁵ scilicet CRXNBVZGOH; s. D; sic D²; sane K

⁶ *corr. fr.* elicet H

A 1. XXVIII MARCELLINVS

- i. Quod episcopi pontifici a quo² consecrati sunt nullum possunt inferre
preiudicium et quod clericus a laico non sit accusandus
- ii. Quod nulla potestas aliquid agere debeat contra auctoritatem diuinam

¹ capitulatio om. ZGOHQA; in CLRXSWKNDDBVP

² a quo ss V

1¹

*Orientalibus episcopis. Quod episcopi pontifici a quo consecrati sunt nullum possunt
inferre preiudicium et quod clericus a laico non sit accusandus²*

Marcellinus papa xxviii³ a Petro in secundo decretali suo. Quecumque contentiones inter Christianos orte fuerint, ad ecclesiam deferantur et ab ecclesiasticis [17ra] uiris terminentur. Maior autem non potest a minore iudicari. Nec episcopi pontifici a quo consecrati probantur⁴ preiudicium inferre ullum possunt. Quod si presumptum fuisse cognoscitur, uiribus carere non dubium est. Nec posse inter ecclesiastica ullo modo statuta censer, quod liceat laico⁵ clericum accusare. Clericus uero cuiuslibet⁶ absque pontificis sui permissu nullum presumat ad seculare iudicium attrahere, nec laico quemlibet clericum liceat accusare.

JK +159; H 221.21-27, M 215-6; ID 3.205 (first sentence only, then variant, following BD 3.139); +C 11 q 1 c 7 (Palea, as BD), C 11 q 1 c 3 (Clericus cuiuslibet - end)

¹ om. A

² Quod - accusandus CRXKNBVP; om. ZGOHQ

³ xxviii CL?RXSKND; xxvi BPZOHQ; xxviii V

⁴ cons. prob. CKDBZOH; consecrantur N

⁵ quemlibet add. H; quemquam add. Q, om. CKNBZGO

⁶ cuiuslibet CLRXBVP; quislibet KND; cuiuslibet ordinis SZGOH

2¹

Quod nulla potestas aliquid agere debeat contra auctoritatem diuinam²

Omne quod irreprehensibile est catholica defendit ecclesia. Non liceat³ ergo imperatori uel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra mandata diuina presumere nec⁴ quicquam quod euangelicis prophetisque et apostolicis regulis obuiatur⁵ agere. Iniustum enim iudicium et definitio iniusta regio metu uel iussu a iudicibus ordinata non ualeat. Nec quicquam⁶ quod contra euangelicam uel⁷ propheticam uel⁸ apostolicam doctrinam constitutionemue eorum siue⁹ sanctorum patrum actum fuerit, stabit et quod ab¹⁰ infidelibus uel¹¹ hereticis factum fuerit omnino cassabitur.

JK +159; H 222.41 - 223.6, M 218; ID 16.9 from Non licet, inscr. var. as BD 15.8; +C 25 q 1 c 8 lacks Non liceat - obuiat agere

¹ om. A

² Quod - diuinam CXKNBP; Item alibi. Quod nulla - diuinam (Quod nulla - diuinam in mg. ZGO) ZGOH

³ liceat CRXSKND; licet LBVPZGOHQ

⁴ nec CKNBZGOQ; ne H

⁵ obuiatur RXSKNBZGOH; obuiat CLWV

⁶ quicquam CRXSKNBV; cuiquam ZGOH

⁷ ss C

⁸ uel CRKNB; aut ZGOH

⁹ ss Z

¹⁰ ab CKDBZOH; om. N

¹¹ uel RXSKDBV; uel ab N; aut ZGOH; ? C

A 1. XXIX MARCELLVS

1¹*Non esse ratam sententiam² prouincialis synodi sine consensu sedis apostolice.**Maxentio episcopo³*

Marcellus papa .xxx⁴. a Petro in secundo decretali suo. Non oportet quemquam iudicari uel dampnari priusquam legitimos habeat⁵ presentes⁶ accusatores. locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. ITEM IBI⁷. Synodum episcoporum absque huius sancte sedis auctoritate quamquam quosdam episcopos⁸ possitis congregare non potestis regulariter facere, neque ullum⁹ episcopum qui hanc appellauerit sedem apostolicam dampnare antequam hinc¹⁰ sententia finitiua procedat¹¹. Nam si seculares in publicis iudiciis libellis utuntur appellatoriis, quantomagis sacerdotibus¹² hec eadem agere licet qui super illos sunt. De quibus [17rb] dictum est, Ego dixi, dii estis, et filii excelsi omnes. Et ideo nullus episcopus nisi in legitima¹³ synodo suo tempore apostolica aut regulari auctoritate conuocata¹⁴ super quibuslibet pulsatus criminibus audiatur, uel iudicetur, ne innocens dampnetur aut perdat communionem. Quod laici aut suspecti episcopos non debent accusare neque accusatoribus de inimici domo prodeuntibus credendum sit¹⁵, et a beato Clemente ipsis eum instruentibus apostolis legimus¹⁶ definitum et nos eadem firmamus.¹⁷

JK + 161; H 227.27-29, Synodum - 228.5-16, M 222-3; ID 4.240 Synodum - perd. comm.; C 3 q 9 c 5 (to abluenda crimina only), D 17 c 1 and Palea (Synodum episcoporum - Dii estis), of which all from neque ullum episcopum was a later addn

¹ *om. A; W numbers as iii*

² *corr. fr. sentiam X*

³ *Non - apostolice. Maxentio episcopo CLRXSKBV; om. N; Non - apost. P; Masentio. Non esse - sedis apost. (apost. sedis H) (Non esse - apost. in mg. ZGO) ZGOHQ*

⁴ *xxx CSWKND; xxxviii RXV; xxvii LBPZGOHQ*

⁵ *corr. fr. -eant O*

⁶ *leg. hab. pres. CKDBZOH; pres. hab. leg. N*

⁷ *Item ibi as rubric in ZGOQ; ibi ss H*

⁸ *quosd. ep. CKDBZOH; ep. quosd. N*

⁹ *ullum CKNBZH; illum GO*

¹⁰ *hinc LSKDZ²GOHQ; huic RXNBVP; hanc Z; ? C*

¹¹ *corr. fr. -edit H*

¹² *ss O*

¹³ *corr. fr. -imo O*

¹⁴ *-ata CKNBQ; -ato ZGOH*

¹⁵ *cred. sit CXSBVPZOH; sit cred. KND*

¹⁶ *le without lacuna or erasure O*

¹⁷ *Explicit add. LRX*

A 1. XXX EVSEBIVS

- i. Quorum conuersatio diuersa est non debent se inuicem accusare
- ii. Non posse conuocari spoliatum donec omnia sint ei redintegrata
- iii. Qui sint infames
- iiii. De solempnitate inuentionis² sancte crucis³

¹ *capitulatio om. ZGOHA; in CLRXSKNDMBVP*

² *-ionis CLSMNBVP; -ione RKD*

³ *inu. s. crucis om. X*

1¹

Ad episcopos Gallicanos². Quorum conuersatio diuersa est non debent se inuicem accusare³

Eusebius papa xxxi⁴ a Petro in primo decretali suo. De accusationibus⁵ clericorum⁶ super quibus mandastis⁷, scitote a tempore apostolorum in hac sancta urbe seruatum esse. accusatores et accusationes quas extere consuetudinum leges non asciscunt a clericorum accusatione submotas. Similiter laicos non accusasse episcopos hactenus obseruatum et constitutum est, quia eiusdem non sunt conuersationis et oppido eis quidam infesti existunt quippe cum uita et secreta eorum a laicorum actibus debeant esse remota, nec ab his impeti debeant quorum castitatem et grauitatem nolunt imitari, maxime cum nec eos in suis uolunt recipere⁸ accusationibus. ITEM IBI⁹. Nos sequentes patrum uestigia pro saluatione seruorum Dei quascumque ad¹⁰ accusationem personas leges¹¹ publice non admittunt, his impugnandi alterum et nos licentiam submouemus et nulle accusationes¹² a iudicibus audiantur ecclesiasticis que legibus seculi prohibentur. Quapropter illi quibus¹³ indita¹⁴ est ad unguem polita perfectio talia silere debent, ita ut nec mutilentur nec proponantur. Nec illi qui aut in fide catholica [17va] aut inimicitia suspecti sunt ad pulsationem predictorum aut ad¹⁵ accusationem admittantur, quia ueritatem professionis infidelitas et inimicitia impedire solet.

JK +163; H 230.16-24, 231 3-10, M 225; +C 3 q 5 c 5 (De accusationibus - submotas, Idcirco et nos - prohibentur)

¹ om. A

² Call- O

³ rubr. in mg. ZGO

⁴ xxxi CLRXSWKND; xxviii BPZOQA(A in c 3 below); xxx V; xxviii H

⁵ corr. fr. -tonibus H

⁶ acc. cler. CKNBZOHQ; cler. acc. G

⁷ corr. fr. -astis O

⁸ recipere C?LRKNBGOH; accipere Z

⁹ Rubric in GOQ

¹⁰ ss B

¹¹ om. K (in ND)

¹² accusationes CKNVPZOH; actiones B

¹³ illi quibus CNDBVOH; om. N

¹⁴ indita CKNDVPZOH; inclita B

¹⁵ aut ad CLRXSWK²BPZGO²; aut SKNDQ; ad OH

2¹

Idem in secundo decretali² fratribus per Alexandriam et Egyptum. Non posse conuocari spoliatum donec omnia sint ei redintegrata³

In scripturis uestris⁴ repperimus quosdam episcopos uestris in partibus a propriis ouibus accusatos, aliquos uidelicet ex suspitione, et aliquos ex certa ratione, et iccirco⁵ quosdam suis rebus esse⁶ expoliatos. quosdam uero a propria sede pulsos, quos sciatis⁷ nec⁸ ad synodum comprouincialem nec ad generalem posse conuocari⁹

¹ om. A

² suo add. H, om. CKNBZOQ

³ Idem – Egypt. Non.- redintegrata CKNB; Fratribus per Alex. et Eg. as rubric, Non posse - redintegrata in mg.,

Idem in secundo decretali in text ZGO; Frat. - Eg. in mg. Q

⁴ uestris CLRXKNBPZOH; nostris SV

⁵ iccirco CRKNBGOH; circo Z

⁶ suis rebus esse CSKDV; suis esse rebus RXWNBZOH; esse suis rebus L

⁷ sciatis CRXSKNBVG; scias ZOH

⁸ nec LR²XSWKNBVPZGOH; me CR; me nec L²

nec in aliquo iudicari¹⁰ antequam cuncta que eis sublata sunt legibus potestati eorum redintegrentur. Prius ergo oportet omnia illis¹¹ legibus redintegrari et ecclesias que sibi sublatae sunt¹² cum omni priuilegio suo restitui, et postmodum non sub angusti¹³ temporis spacio sed tantum temporis eis indulgeatur spacium¹⁴ quantum expoliati uel expulsi esse uidentur antequam ad synodum conuocentur¹⁵ et ab omnibus quisque sue prouincie episcopis audiatur. Nam nec conuocari ad causam nec iudicari potest expoliatus uel expulsus. quia non est priuilegium quo expoliari possit iam nudatus. Vnde et antiquitus decretum est, Omnes possessiones et omnia sibi sublata atque fructus cunctos ante litem contestatam preceptor uel primas possessori¹⁶ restituat. IDEM¹⁷. Et in legibus seculi cautum habetur, Qui rem surripit alienam illi cuius res direpta est in undecuplum que sublata sunt restituat. Et in lege diuina legitur, Maledictus omnis qui transfert terminos¹⁸ proximi sui et dicit omnis populus. Amen. Talia ergo non presumantur absque ultione nec exerceantur¹⁹ absque dampnatione²⁰. Pacem et non²¹ dampnum aut iniusticiam alicuius sectamini²² et in omnes. Proinde si quis ecclesiasticas oblationes et quod Deo consecratum fuerit rapuerit uel consenserit facientibus ut sacrilegus diiudicetur²³, et dampnum in quadruplum restituat et canonicè peniteat.

JK +164; H 237.13-27, Et in legibus - 238.7-12; Proinde - end om. H (cf Fuhrmann, Lfd 282), M 232-4; ID 5.249 to restituat, 13.37 (Et in legibus - end, as BD 11.28); IP 4.45 to eorum redintegrentur, 4.46 (Nec conuocari - nudatus), 4.47 (Vnde et antiquitus - sublata sunt restituat); +C 12 q 2 c 10 as ID 13.37

⁹ conuocari CRKDBZGOH; uocari N

¹⁰ nec in aliq. iud. ss C

¹¹ omnia illis CNDBZOH; illis omnia K

¹² ss B

¹³ ang- CRKNBZGO; aug- H; ? Q

¹⁴ eis ind. sp. CRKNB; sp. eis ind. ZGH; eis spat. ind. O (Q rearranges as tantum spacium temporis eis ind.)

¹⁵ -entur CRKNBZGOQ; -etur H

¹⁶ poss. (corr. fr. -esori R, possessorem P) after primas CRBZOH; after contestatam D(after precep. canc.)KN

¹⁷ Rubric to new section GOQ

¹⁸ terminos after transfert CNDBZOH; after sui K

¹⁹ -er- ss H

²⁰ non ex. absque damn. in mg. and over erasure C

²¹ non CKNBZGOQ; om. H

²² in inuicem add. C²R²SV², om. CLRXWKNBVPZOH

²³ diiudicetur LRXSWKNBVPZOH; iudicetur C

3¹

Idem in tercio decretali episcopis Campanie et Tuscie [17vb]. Qui sint infames²

³Cum omnibus qui nobiscum⁴ sunt episcopis sicut dudum decretum repperimus⁵ aut homicide aut malefici⁶, fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, uenefici, suspecti, criminosi, domestici, periuri et qui raptum⁷ fecerint uel falsum testimonium dixerint, seu qui ad sortilegos diuinosque cucurrerint, similesque eorum nullatenus ad accusationem uel ad⁸ testimonium erunt admittendi, quia infames sunt et iuste

¹ iiii K

² Idem - infames CWKNBVP; Episc. Camp. et Tuscie (Tucie O) idem in tercio decretali ZGO (Qui sint infames in mg. ZG); Qui - infames. Episcopis - Tuscie. Idem - decr. H; Qui - infames. Item in tercio decretali Epp. Campanie Q

³ Eusebius papa xxviii in tercio decretali suo add. A from c 1

⁴ nobiscum CRSKNVPZOHA; uobiscum B; nobis Q

⁵ repperimus CKNBZHA; repperimus constituimus GO; quod add. O

⁶ malefici CKNBZOHQ; maledici A

⁷ raptum CKNBZHQA; rapinam O

⁸ ad CSD²KBVPZOH; om. NDA

repellendi quia funesta est uox eorum. Vocem enim funestam in omnibus interdici potius quam audiri oportet.

JK +165; H 239.21-28, M 234; C 3 q 5 c 9 (Constituimus cum omnibus - uox eorum as AL 3.19

4¹

De sollempnitate inuentionis² sancte crucis³

Crucis Domini nostri Iesu Christi que nuper nobis⁴ gubernacula sancte Romane ecclesie tenentibus v. Non' Maii inuenta est⁵ in predicto Kalendarum die inuentionis festum uobis⁶ sollempniter celebrare mandamus.⁷

JK +165; H 242.17-19, M 238; Br fo. 69v; ID 4.5; De cons. D 3 c 19

¹ om. A

² -ionis CSBVPZOGH; -ione KND

³ De - crucis CSKNBV; De soll. sancte crucis inu. P; Item. De - crucis (De - crucis in mg. ZO) ZOH; De - crucis on mg. (only) Q

⁴ nuper nobis CBVZOGH; nobis nuper KP; nobis N

⁵ et add. N, om. CKDBPZOH

⁶ ss S²

⁷ Explicit add. R

A 1. XXXI MELCHIADIS¹

- ²i. Non esse aliquem subito iudicandum
- ii. Quid baptismus, quod confirmatio conferat
- iii. Dominica die non esse ieiunandum
- iiii. De primitiua ecclesia et Nycena synodo³
- v. Quomodo creuerit ecclesia in gentibus
- vi. Imperatorem non debere iudicare de episcopis
- vii.⁴ Alia esse negocia secularia, alia ecclesiastica

¹ papa add. LXS

² capitulatio om. ZGOHQA; in CLRXSWKNBVP

³ et Nycena synodo (corr. fr. sydnodo W) RXWKNDDBVP; om. CLS

⁴ vi repeated X

1¹

Ad episcopos Hispaniarum². Non esse aliquem subito iudicandum³

Melchiadis papa .xxxii⁴. a Petro⁵ in primo decretali suo. Primo semper omnia diligenter inquire, ut cum iusticia et caritate definiatis. Neminem condempnetis ante uerum et iustum iudicium, nullum⁶ iudicetis suspensionis arbitrio, sed primum probate, et postea caritatuam⁷ proferte sententiam. Et quod uobis non uultis fieri⁸, alteri facere nolite.

JK +171; H 243.13-16, M 238; IP 4.112; +C 2 q 1 c 13

¹ om. A

² Hispaniarum CNDBGOH; Hispaniam K; Ad - Hisp. in mg. HQ

³ rubr. in mg. ZGO

⁴ xxxii CRXSKND; xxviii BPZQ; xxxi V; xxviii GOHA (A in c 2 below)

⁵ a Petro CKNBVPGOH; om. Z

⁶ nullum C²LR²SKNBZOH; om. CRX

⁷ corr. from -iuem K

⁸ -i- ss H

2

*Quid baptismus, quid confirmatio conferat*¹

²Spiritus Sanctus qui super aquas baptismi³ salutifero descendit illapsu in fonte⁴ plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum⁵ prestat ad gratiam. Quia in hunc mundum tota etate uicturis inter inuisibiles hostes et pericula gradiendum est, in baptismo regeneramur ad uitam, post baptismum [18ra] confirmamur ad pugnam. In baptismo abluimur, post baptismum roboramur. Ac sic continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, uicturis autem necessaria sunt confirmationis auxilia. Regeneratio per se saluat mox in pace beati seculi recipiendos⁶. confirmatio armat et instruit ad agones mundi huius et prelia reseruandos. Qui autem post baptismum cum acquisita⁷ innocentia immaculatus peruenit⁸ ad mortem confirmatur morte, quia iam non⁹ potest peccare post mortem¹⁰.
JK +171; H 245.27-37, M 240-1; De cons. D 5 c 2

¹ Quid – conferat CKNBQ; Item. Quid - conferat (Quid - conferat in mg. ZGO) ZGOH; Hispaniarum (De confirmatione add. in mg.) A

² Melchiades papa xxviii a Petro in primo decretali suo add. from c 1 A

³ om. A

⁴ fonte CKDBZOHA; fontem N

⁵ aug- CKNBZGOHQ; ag- A

⁶ -endos CKNBZGOHQ; -endus A

⁷ -sita ss B

⁸ imm. peru. CKDBZOHA; peru. imm. N

⁹ ss Z

¹⁰ peccare post mortem LSWBVPZGHA; post mortem RX; post mortem peccare KND; peccare ad mortem O; ? C

3

*¹Dominica die non esse ieiunandum*²

Ieiunium dominici diei et quinte ferie nemo celebrare debet³, ut inter ieiunium Christianorum et gentilium et ueraciter credentium et infidelium atque hereticorum uera et non falsa discretio habeatur.

JK +171; H 246.14-16, M 241; ID 4.27; IP 2.176; De cons. D 3 c 14

¹ Item add. ZGOHQA

² Dominica - ieiun. in mg. ZGO

³ celeb. deb. CLRXSWBPZOHA; deb. celeb. KND

4¹*De primitiua² ecclesia et Nicena synodo*³

Futuram ecclesiam in gentibus apostoli preuidebant, maxime quia Dominus illis predixerat, Euntes in mundum uniuersum predicate euangelium⁴ uel quia expellendi erant a Iudea nouerant se et in gentibus dispersum iri ecclesiamque congregandam ex rudi populo. Idcirco predia in Iudea minime sunt adepti, sed⁵ pretia tantummodo ad fouendos egentes.

JK +172; H 247.33-38, M 243; ID 3.4 has more, as BD 3.2; +C 12 q 1 c 15a abbrev.

¹ om. A

² prima Q

³ et Nic. syn. CRXWKNBVP; om. C²LS

⁴ omni creature add. SKD, o.c. add. N, et rel' add. G, om. CBPZOHA

⁵ ss L²

5¹

¹ om. A

*Quomodo creuerit ecclesia in gentibus*²

At uero cum inter turbines et aduersa mundi succresceret³ ecclesia, adeo usque peruenit, ut non solum gentes sed etiam Romani principes qui pene totius orbis monarchiam tenebant ad fidem Christi et baptismi sacramenta cucurrerent. E quibus uir religiosissimus⁴ Constantinus primus fidem ueritatis patenter adeptus, licentiam dedit per uniuersum orbem suo degentes imperio non solum fieri⁵ Christianos⁶ sed etiam fabricandi ecclesias et predia tribuenda constituit. Denique idem prefatus princeps donaria immensa, et fabricam⁷ templi prime sedis beati Petri principis apostolorum instituit, adeo ut sedem imperialem quam⁸ Romani principes presederant⁹ relinqueret, et beati Petri suisque presulibus profuturam¹⁰ concederet¹¹.
JK + 172; H 247.38 - 248.7, M 243; ID 3.4b (first sentence only, as BD 3.2); +C 12 q 1 c 15b

² *rubr. in mg.* ZGOH³ -eret CKNBZH; -erat G; -ere O⁴ religiosissimus O⁵ *ss* O⁶ fieri *add.* O⁷ -icam CKNBZGH; -ica O⁸ quam LRXWNBZOH; qua K; C⁹ presed- CRXKNBZGO; presid- R²H¹⁰ prof- CLR²KD; pref- RXWNBVPZGOH; futuram S¹¹ HO *add here* Idem uero - reseruamini *from c 6*6¹*Imperatorem non debere iudicare de episcopis*² [18rb]

Idem uero presidens in sancta synodo que apud Niceam congregata est, cum querelam quorundam³ conspiceret coram se delaturam ait, Vos a nemine diiudicari potestis quod⁴ ad Dei solius iudicium reseruamini.

JK + 172; H 248.8-10, M 243; +C 12 q 1 c 15 c has more

¹ *om. A, but cf. rubric*² Imper. - episcopis CRXKDB, *as rubr. to c 7 P*; (Item (*add.* HQA) Imperator non est ausus iudicare de episcopis (Imp. - episcopis *in mg.* ZGO) ZGOHQ (HA *as rubric to cc 6-7, Q as rubric to c 7*)³ quer. quor. CKNBZGO; quor. quer. H⁴ quod CLRXSKDBVPZGOH; uel qui *ss* C; qui D²N

7

*Alia esse negocia secularia, alia ecclesiastica*¹

Decreuit supradicta² synodus nullum deinceps clericum aut possessiones conducere aut negociis secularibus se miscere preter³ pupillorum et orphanorum aut⁴ uiduarum aut⁵ si forte episcopus ciuitatis ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere precipiat, ubi liquido patet quia alia sunt negocia secularia, alia ecclesiastica. Nonne Moyses erat in seculo cum crebro tabernaculum intraret⁶ et exiret qui intus in⁷ contemplationem⁸ raptus foris infirmantium negociis urgebatur. intus Dei archana considerans foris onera carnalium portabat? Cuius typum sacerdotes in ecclesia agere

¹ Alia - eccl. CRKDVB; Item (Alia - eccl. *in mg.*) GO; Alia negotia esse secularia, alia negotia ecclesiastica L; Alia – alia negotia esse ecclesiastica X; NPZHA *have here the rubric to c 6 qv. (Z reading: alia esse neg. eccl. alia sec.); NA have* Alia - eccl. *as rubric to A 1.31A below; om. Q*² supradicta CKNBZGOH; sancta Q; Nicena A³ preter CKNBZGOQA; pret H⁴ *corr. fr.* et Z⁵ aut CKDZBZOHA; *om.* N⁶ -t *ss* Z⁷ in C²LR²SKNBZOHA; *om.* CRX⁸ -ionem CSBVPZGHQA; -ione KNDO

debent ut dum foras exeunt ad exercenda negocia pro necessitatibus subditorum, intus ad se redeant per contemplationem mandatorum sicut Paulus qui celestibus secretis inseritur et tamen per condensationis uiscera carnalium cubile perscrutatur⁹.
JK +172; H 248.31-249.7, M 244; D 88 c 1 to urgebatur, then var.

⁹ -s- ss H

A 1. XXXIA

Exemplar constituti¹ Constantini imperatoris²

Ex testamento constituti nostri concedimus ipsis sanctis apostolis dominis meis beatissimis Petro et Paulo et per eos etiam beato³ Siluestro⁴ patri nostro summo⁵ pontifici et uniuersali⁶ urbis Rome pape et omnibus eius⁷ successoribus pontificibus qui usque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri atque de presenti contradimus palatium imperii nostri Lateranense. quod omnibus in toto orbe terrarum prefertur atque precellit palatiis⁸. Deinde⁹ diadema uidelicet coronam capitis nostri simulque¹⁰ frigium necnon et superhumeralem¹¹, uidelicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum, uerum¹² etiam clamidem purpuream atque tunicam coccineam et omnia imperialia indumenta seu et digni [18va] tatem imperialium presidentium equum, conferentes etiam¹³ et imperialia¹⁴ sceptr¹⁵ simulque et comta¹⁶ atque signabanda¹⁷ etiam et diuersa ornamenta imperialia et¹⁸ omnem processionem imperialis culminis et gloriam potestatis nostre. Viris enim reuerentissimis clericis diuersis ordinibus eidem sacrosancte Romane ecclesie seruientibus illud culmen singularem potentiam et precellentiam habere sanccimus, cuius amplissimus noster senatus uidetur gloria adornari id est, patricos atque consules effici, necnon et ceteris dignitatibus imperialibus eos promulgantibus decorari et sicut¹⁹ imperialis militia ita et clero sancte Romane ecclesie ornari decernimus. ITEM IBI. Ipse beatissimus papa super coronam clericatus quam gerit ad gloriam beati²⁰ Petri omnino ipsa ex auro non est passus uti²¹ corona. Frigium uero candido nitore splendidam resurrectionem dominicam designans eius sacratissimo uertici manibus nostris imposuimus²², et

¹ constituti CRKBVPOHA; instituti Z; for N *see last canon*

² Exemplar - imp. CRXKBVPZOHA (*adding* Alia - ecclesiastica fr. 1.31.7); Alia - ecclesiastica N; Indumenta imperialia et regnum occidentale r.ne.. Q (*cf below*)

³ beato CRKNBOHQ; sancto Z

⁴ -tro LRXS WKNBVPZOHA; -trio C

⁵ summo nostro *marked for reversal* H

⁶ *corr. fr.* -alis Z

⁷ *after succ. then erased* O

⁸ Indumenta imperialia et regnum occidentale (-alem Z) ecclesie Romane esse (*om. Z*) concessa *add. in mg.* ZGOH (*here*) A (*five lines later*)

⁹ *corr. from* Deande O

¹⁰ *repeated and canc.* Z

¹¹ -alem LXWKNBVPZOHQ; -ale CRSA

¹² *corr. to* necnum R

¹³ conferentes etiam CKNBZOHQ; presidentes A

¹⁴ -ialia CKNBGOHQ; -iale Z; -ialium A

¹⁵ -r- ss CQ

¹⁶ comta CXWZOQ; conta LA; conita L²P; compta RSKDBVG; centa N; H *obscure*

¹⁷ -banda CL²RSWBVPZ (*after corr.*) GOHQ; -blanda L XKND; -bunda O²; -ballam A

¹⁸ et CKNV²ZGOA; *om.* BVP

¹⁹ beatissimus papa *add. and canc.* A

²⁰ *corr. fr.* Petri N

²¹ ipsa *add.* A

²² man. nostris imp. CKNBZOHQ; imp. man. nostris A

tenentes frenum equi ipsius pro reuerentia beati Petri²³ stratoris officium illi exhibuimus, statuentes eodem frigio omnes eius successores singulariter uti in processionibus ad imitationem imperii nostri. Vnde ut non²⁴ pontificalis apex uilescat. sed magis amplius quam terreni imperii dignitas²⁵ et glorie potentia decoretur ecce tam palatium nostrum ut prelatus²⁶ est quamque Romane urbis²⁷ et omnis Italie seu occidentalium regionum prouincias, loca et ciuitates sepefatus²⁸ beatissimo pontifici patri²⁹ nostro Siluestro uniuersali pape contradentes atque relinquentes³⁰ eius uel successores³¹ ipsius³² pontificum potestati et ditioni firma imperialis³³ censura per hanc nostram diualem sacram et pragmaticum constitutum decernimus disponendam, atque iure sancte Romane ecclesie concedimus permanendum. Vnde³⁴ congruum conspeximus nostrum³⁵ imperium et regni potestatem orientalibus transferri ac³⁶ transmutari³⁷ regionibus [18vb] et in Byzantie prouincia in optimo loco nomini nostro ciuitatem edificari et nostrum illic constitui imperium. Quoniam ubi principatus sacerdotum et Christiane³⁸ religionis caput ab imperatore celesti constitutum est iustum non est ut illic imperator terrenus habeat potestatem.

H 253.11-29, Item ibi - 253.45 - 254.12, M 249-51; Constitutum Constantini ed. Fuhrmann lines 214-34, 249-76; ID 5.49; IP 4.1; D 96 c 14 is widely var.

²³ beati Petri CKNBZOHQ; stratoris nostri A

²⁴ non CKNBZOQA; si H

²⁵ dignitas CKNBZOHQ; et dignitatis A

²⁶ prelatus CKNBZPGOH; prelatus Q; predictum SA

²⁷ quamque (quamquam V) Romane urbis CRXSWKNDVPZGOH; quamque Romane ecclesie et urbis L;

quamque urbis Romane B; quam Romane urbis Q; quam Romane ecclesie urbis A

²⁸ sepefatus CKNBZGO²HQ; prefatus O; *om.* A

²⁹ patre H(*before corr.*)Q

³⁰ re- ss C

³¹ -ores CLRWPZGHQA; -orum KNDO

³² ipsius CKNBZOHQ; e.ipsius P; eius A

³³ -ialis CRSBVO; -iali KND; -al' ZGHQA

³⁴ et *add.* Q

³⁵ conspeximus nostrum CRSKNBVP; prospeximus nostrum ZGHQ; perspeximus nostrum O^{*}; prospeximus A

³⁶ ac CLBPZOA; et KND

³⁷ transmutari CKNBPZGHQ; transmutati O; commutari A

³⁸ ss O

A 1. XXXIB SILVESTER

Incipiunt excepta¹ quedam ex synodalibus gestis sancti Silvestri pape cap. primo²
Iam fatus³ papa euocatione in urbem Romam congregauit beatus Silvester, et ipse cum consilio prefati Constantini augusti cclxxvii⁴ episcopos et dampnauit iterum tam Calistum quam Arrium et Fotinum atque Sabellium⁵ et constituit ut presbiterum Arrianum⁶ resipiscentem nemo susciperet nisi episcopus eiusdem loci eum⁷ reconciliaret et sacrosancto chrismate⁸ per episcopalis manus impositionem Sancti Spiritus gratia que ab hereticis dari non potest confirmaret. In qua etiam synodo

¹ excepta CRXD²BPZGOQA; exempla L?; excerta D; excerpta KNMVH

² cap. primo *om.* B

³ fatus CLRSKNBV; factus XZOHQA; prefatus P

⁴ cclxxvii CKNBVPZGH; cclxxviii O; cclvii QA

⁵ et Fot. atque Sab. CKNBZGOA; atque Sab. et Fot. HQ

⁶ Arrianum CKNBZGOHQ; Arrium A

⁷ eum CKNBZOHQ; *om.* A

⁸ crischrismate O

consensu et subscriptione omnium constitutum est ut nullus laicus crimen clerico audeat⁹ inferre, non tantum de episcopis sed et¹⁰ de omnibus¹¹ ordinibus¹² clericorum et¹³ ut presbiter non aduersus episcopum, non dyaconus aduersus presbiterum, non subdiaconus aduersus dyaconum, non accolitus aduersus subdiaconum¹⁴, non exorcista aduersus accolitum, non lector aduersus exorcistam, non ostiarius aduersus lectorem, det accusationem aliquam. Et non dampnatur¹⁵ presul nisi¹⁶ in lxxii neque presul summus a quoquam iudicetur, quoniam scriptum est, Non est discipulus super magistrum. Presbiter autem cardinalis nisi¹⁷ in xliiii testibus¹⁸ dampnabitur¹⁹. Dyaconus cardinarius constitutus urbis Rome nisi in xxxvi non dampnabitur²⁰. Subdiaconus, accolitus, exorcista, lector, ostiarius nisi sicut scriptum est in vi testibus non²¹ dampnabitur²². Testes autem et accusatores sine aliqua sint infamia, uxores et filios²³ habentes, et omnino Christum²⁴ predicantes. Testimonium clerici²⁵ aduersus laicum nemo recipiat. Nemo enim clericum [19ra] quemlibet in publico examinare presumat, nisi in ecclesia. Nemo enim clericus uel diaconus aut presbiter propter quamlibet causam intret in curiam, nec ante²⁶ iudicem cinctum causam dicere presumat, quoniam omnis curia a cruore dicitur, et immolatione simulachrorum²⁷. Et si quis clericus accusans clericum²⁸ in curiam introierit²⁹, anathema suscipiat. Hic inter cetera in predicta consulto³⁰ omnium constituit synodo, ut sacrificium altaris non in serico panno aut in³¹ tincto quisquam celebrare presumeret³². sed in puro lineo ab episcopo consecrato, terreno scilicet³³ lino procreato atque contexto. sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone linea³⁴ munda sepultum fuit.³⁵

H 449.9 - 450.7, M 609-10; ID 5.264 (In consensu et subscriptione - in lxxii as BD 1.151), 6.334 (Presbiter autem cardinalis - anathema suscipiat); IP 4.90 (In consensu - dicere accusationem), 4.91 (Presul autem non dampnabitur - sint infamia); C 2 q 4 c 2 as IP 4.91

⁹ cler. aud. CKDBZGO; aud. cler. NA; laico audeat HQ

¹⁰ et CKNBZGOH; etiam Q; om. A

¹¹ omnibus CKBZOHA; om. N

¹² ord. omn. *marked for reversal* O

¹³ et CNDBZOHA; om. K

¹⁴ sudd- C

¹⁵ -atur CKNDBZOHQ; -etur K²A

¹⁶ nisi CRKNDOHQA; om. Z

¹⁷ nisi C²RXSKBZHQA; non CO

¹⁸ non *add.* R²SBVPZ²OHA*, om. CLRXKNZ

¹⁹ -abitur CXKNBZOH; dampnatur Q; dampnetur A

²⁰ dampnabitur CRSKNBQ; dampnabitur ZOHA*

²¹ non CRXKNBP*; om. SZOHA

²² con- ss S. Subdiaconus acolitus – cond. *in mg.* O

²³ filios CKNBZOQA; filias H

²⁴ Christum CKNBZOHQ; om. A

²⁵ -ici LRXSWKNBVPZOHQA²; -orum C; celerici A

²⁶ ante CKNBZOHQ; autem A

²⁷ -acorum A(*before corr.*)

²⁸ acc. cler. CKDBZOHA; cler. acc. N

²⁹ introierit CRBPZOHA; intrauerit KND

³⁰ -ulto CLSWBVPA; -ultu RXKND; -ulta ZOHQ

³¹ in CRXSKN; om. BVPZOHA

³² *corr. fr.* -aret K

³³ scilicet CNBZOHA; s. D; sane K

³⁴ ss Z

³⁵ Explicit *add.* S

A 1. XXXII IVLIVS¹

- i. Non esse accusandum episcopum nisi in legitima synodo
- ii. Non esse dampnandum episcopum sine sententia sedis apostolice
- iii. De peregrinis iudiciis
- iiii. De confessis
- v. Vt qui crimina intendunt per se accusent
- vi. De appellatione
- vii. Ne excommunicati accusent

¹ papa *add.* RX; Capitula Iulii pape S² *capitulatio om.* ZOHQA; in CLRXSWKNDMBVP1¹

*Iulius in primo decretali suo. Non esse accusandum episcopum nisi in legitima synodo*²

Nullus episcopus nisi in legitima synodo et suo tempore apostolica auctoritate³ conuocata super quibusdam criminationibus pulsatus audiatur uel iudicetur uel dampnetur. Sin aliter presumptum a quibusdam fuerit⁴. in uanum deducatur quod egerint, nec inter ecclesiastica ullo modo reputabitur.

JK +195; H 459.5-9, M 620; C 5 q 4 c 1

¹ *om.* A² Iul. - suo. Non - syn. CLRXKDBVP; Non - syn. Iul. - suo N; Iulius in primo decretali (Non esse - synodo *in mg.*) ZO; Non - syn. (Iul. - decretali *in mg.*) HQ³ ap. auct. CKNBZO; auct. ap. HQ⁴ fuerit a quib. *marked for reversal* O2¹

*Non esse dampnandum episcopum sine sententia sedis apostolice*²

Nos ergo qui Domini discipuli³ et dici et esse uolumus portare crucem Christi et compati fratribus⁴ debemus⁵ et non persequi. Subtrahite⁶ rogamus actus cogitationesque a talibus nocumentis si non uultis ipsam in uos suscipere ultionem quoniam talionem meretur qui fratri foueam preparat. Et nos⁷ scitote deinceps hunc typum non esse passuros ut ea que ad hanc specialiter⁸ sanctam⁹ pertinent sedem, sicut iudicia episcoporum et mai [19rb] ores ecclesie¹⁰ cause, ut paulo superius prelibatum est, uos¹¹ patiamur nobis inconsultis inuadere¹² absque uestri status¹³ periculo. Sed si quis¹⁴ ab hodierna die et deinceps episcopum preter huius sancte¹⁵ sedis sententiam dampnare aut propria pellere sede presumpserit, sciat se

¹ *om.* A² Non - apostolice (*corr. fr.* aplice N) CLRXKNBVP; Item idem (*om.* HQ) in eadem. Non - apost. (Non - apost. *in mg.* ZO) ZOHQ³ Dom. dis. CKDBPZOH; dis. Dom. N⁴ fratribus LR²SWKNBVPZOH; *om.* CRX⁵ debemus CKDBZOH; debemus N⁶ -h- ss O⁷ nos RLRXKNBZOH; uos R²S⁸ specialiter CRXSWZOH; spiritualiter LB; sp'aliter KNVP⁹ sanctam CKNBZOH; *om.* O¹⁰ ecclesie C²LR²KNBZOH; *om.* CRX¹¹ uos CL²XWNDZOHQ; nos LRSKBVP¹² *corr. to euadere* O²¹³ uestri status CKDBZOH; status uestri N¹⁴ Sed si quis CLRKNBZOH; Si quis autem XS¹⁵ sancte CLR²XS(*after* sedis)KNVPZOHQ; *om.* RB

irrecuperabiliter esse dampnatum et proprio carere perpetim honore, eosque¹⁶ qui absque huius sedis sententia sunt eiecti uel dampnati huius¹⁷ sedis auctoritate scitote pristinam recipere communionem et in propriis¹⁸ restitui sedibus, quia nullus debet presumere que sibi non uidentur esse concessa.

JK + 195; H 460.12-24, quia nullus- 31-32, M 621

¹⁶ eosque CKNBZHQ; eos O

¹⁷ sancte *add.* ZOHQ, *om.* CRXSKNBVP

¹⁸ propriis CRKNBOHQ; proprii Z

3¹

Idem² in secundo decretali. De peregrinis iudiciis³

Peregrina iudicia generali sanctione prohibemus quia indignum est ut ab externis⁴ iudicetur, qui prouinciales et a se electos debet habere iudices. Salua apostolice sedis⁵ auctoritate nullus episcopus extra suam⁶ prouinciam ad iudicium deuocetur, sed uocato eo canonice in loco omnibus congruo tempore synodali ab omnibus comprouincialibus⁷ episcopis audiatur, qui concordem super eum canonicamque proferre debent sententiam. Quoniam si hoc minoribus tam clericis quam laicis concessum est, quanto magis de episcopis seruari conuenit. Nam si ipse metropolitanum aut iudices suspectos habuerit, aut infestos senserit, apud primatem dioceseos, aut apud Romane sedis pontificem iudicetur.

JK +196; H 469.13-21, M 629; ID 5.280 var., as BD 1.170

¹ *om.* A

² Idem CRXSKNDBVZOQ; Item H

³ De - iud. CXKNBVP; *om.* ZOHQ

⁴ eternis O

⁵ ap. sed. CKDBZOH; sed. ap. N

⁶ suam CKBPZOH; *om.* N

⁷ comprou- CSKNBVZO; prou- HQ

4¹

De confessis

Nemini de se confesso credi potest super crimen alienum, quoniam eius atque omnis rei professio periculosa est, et admitti aduersus quemlibet² non debet. Incerta nemo unquam³ pontificum⁴ iudicare presumat, quia quamuis uera sint non tamen credenda sunt nisi que manifestis iudiciis⁵ comprobantur, nisi que iudiciario ordine publicantur⁶.

JK +196; H 469.22-26, M 629; IP 4.69 to non debet; C 15 q 3 c 5 as IP, var.

¹ *om.* A

² adu. queml. *marked for reversal* O

³ nemo (*in small cramped script* C) unquam CLR²SWBPZOHQ; enim unquam RXS; enim D; enim numquam KN

⁴ nunquam *add.* D

⁵ iud- CLXKND; ind- RSWBVZOH

⁶ *repeated and canc.* O; *the rest of p. 42 in P is left blank*

5¹

Vt qui crimina intendunt per se accusent²

Criminationes maiorum natu per alios non fiant nisi per ipsos qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni et irreprehensibiles apparuerint et actis docuerint publicis omni se

¹ *om.* A

² Vt – accusent *om.* P; *in mg. with no break* ZOH; *in mg. to c 4 Q*

carere suspitione atque inimicitia et irreprehensibilem fidem ac [19va]
conuersationem ducere.

JK +196; H 469.27-30, M 629-30

6¹

*De appellatione*²

Placuit ut a quibuscumque ecclesiasticis iudicibus ad alios iudices ecclesiasticos ubi
est maior auctoritas fuerit prouocatum audientia non negetur.

JK +196; H 470.3-4, rubric to ZOHQ is H 470.1-2; C 2 q 6 c 9

¹ *om. A*

² De app. CRXKNBVP; Vt prouincialis synodus retractetur (tract- Q) per uicarios urbis Rome episcopi si ipse
decreuerit (De app. *in mg.* ZOH) ZOHQ

7¹

*Ne*² *excommunicati accusent*³

Est insuper in predicta sancta Nicena synodo statutum ut nemo anathema in nostra
suscipiatur accusatione⁴, nec illi qui nos in sua nolunt recipere accusatione, cum nos
super illos sciamus a Domino constitutos, non illos super nos. Et sicut maior non
potest a minore iudicari, ita nec colligari, quia rarum est omne quod magnum est.
Portamus onera omnium qui grauantur quin immo⁵ hoc⁶ portat in nobis⁷ beatus
apostolus Petrus, cuius uice fungimur⁸ legatione et cuius regula informamur, quatinus
eius fulti auxilio ab omnibus nunc et imperpetuum tueamur aduersis.⁹

JK +196; H 474.20-27, M 634; C 2 q 7 c 4 sl. var.

¹ *om. A*

² *ss Q*

³ *rubr. in mg. with no break ZGO*

⁴ -ione CKNBZH; -ionem O

⁵ quin immo CRKNVPZOH; qui nummo B

⁶ hoc CKNBVPQ; hec ZO; ? H

⁷ in nob. *ss V*

⁸ et *add. N, om. CKDBPZOH*

⁹ Explicit *add. S*

A 1. XXXIII FELIX¹ [II]

- ²i. De petendis induciis et³ ut qui timent locum sibi tutum eligant.
- ii. De differentia ecclesiastice et secularis cause
- iii. Accusatum legitime ad concilium ire debere
- iiii. Qui non debeant admitti ad accusationem episcoporum

¹ *papa add. RXS*

² *capitulatio om. ZGOHQA; in CLRXSWKNDBVP*

³ *ss K*

1¹

Anastasio et Egyptiis cap. xiiii². De petendis induciis et³ ut qui timent locum sibi tutum eligant⁴

Felix papa in primo decretali suo. Cum ad iudicium uenerit quis. si uoluerit et necesse fuerit inducie ei petenti a patribus constitute absque impedimento concedantur, et iudices a se electi tribuantur, ut in loco unde est ille⁵ qui accusatur, aut si ibi aliquam temerarie multitudinis uim timuerit⁶, locum sibi congruum eligat quo absque timore suos si necessitas exposcerit⁷ testes habere et absque impedimento suam canonice sententiam finire ualeat. quia multa per subreptionem euenire solent⁸.
JK +230; H 486.21-27 (c 9b), M 646; ID 6.335; IP 4.98-99; C 3 q 3 c 1 to tribuantur

¹ *om.* A

² cap. xiiii *after* eligant N

³ et CRNDBV; *om.* K

⁴ De petendis induciis. Qui timet locum tutum sibi eligat *in mg.* OH; De pet. ind. *in mg.* here, Qui - eligat *in mg. against* Vt in loco *below* ZQ

⁵ est ille CKNBZOQ; ille est H

⁶ timuerit CRXSKNBV; metuerit ZOHQ*

⁷ exposcerit CKNBZOQ; expoposcerit H

⁸ *in mg.* H

2¹

Cap. xvii². ³De differentia ecclesiastice et secularis cause⁴

Non ita⁵ in ecclesiasticis agendum est⁶ negociis sicut in secularibus. Nam in secularibus postquam legibus uocatus uenerit, et in foro decertare ceperit [19vb] aliquis, non licet ante peractam causam recedere. In ecclesiasticis uero dicta causa recedere licet si necesse fuerit, aut si se pregrauari⁷ uiderit⁸.

JK +230; H 488.8-11 (c 17), M 647; ID 6.336 (insc. as here, and cf BD 1.122); IP 4.100; +C 2 q 6 c 18

¹ *om.* A

² cap. xvii *after* cause N

³ Item *add.* ZOQ

⁴ De - cause *in mg.* ZOQ

⁵ Non ita CKNBZHQ; Monita GO; G???

⁶ in eccl. ag. est CNBZOH; ag. est in eccl. K

⁷ pregrauari CLRSWBVPZHQ; pregrauari senserit uel KND; preuagari O

⁸ senserit V

3¹

Cap. vi². Accusatum legitime ad concilium ire debere³

Si quis legitime accusatus et ad concilium canonice conuocatus⁴ fuerit absque ulla trepidatione ire debet, et si ire non potuerit, pro se legatum ad synodum mittat.

JK +230; H 486.7-9 (c 7), M 646

¹ *om.* A

² cap. vi *after* debere N

³ Acc. - debere CRXKNBVP; *om.* ZOHQ

⁴ aduoc- Q

4¹

²*Egyptiorum episcopis. cap. xiiii³. Qui non debeant admitti ad accusationem episcoporum⁴*

Nullus seruus, nullus libertus, nullus infidus, nullus criminibus irretitus, nullus calumpniator, nullus qui inimicitiis studet, nullus qui frequenter litigat et ad causandum⁵ uel detrahendum est facilis, nulla infamis persona uel omnes quos ad causanda⁶ crimina publica⁷ leges publice non admittunt permittantur episcopos accusare. Quoniam accusatores et accusationes quas⁸ seculi leges non recipiunt, qua ratione sacerdotalis eas recipere debeat ordo inuenire nequeo⁹, cum hec et in Nicena¹⁰ synodo prohibita sint. et illi magis ab istis, non isti ab illis iudicari debeant, et apostolus dicat, Spiritualis iudicat omnia, ipse uero a nemine iudicatur.¹¹

JK +230; H 487.23 - 488.3, M 647; C 3 q 5 c 11 to episcopos accusare

¹ *om. A*

² *Felix add. ZGOHQ; om. CKNBP*

³ *xiiii CLRKBVZOH; xviii R²S; cap. xiiii after episcoporum N; xix G; ? Q*

⁴ *Qui - ep. CRXSKNBVP; om. ZGOHQ*

⁵ *ad (ss V) causandum CXSBVPZOH; ad (ss K) accusandum KND*

⁶ *accusanda Q*

⁷ *crim. pub. CRXSKNBVP; pub. crim. ZOHQ*

⁸ *quas CKNBZH; quos O*

⁹ *corr. from nequeat O*

¹⁰ *Nicena CKNBZOQ; Nicea H*

¹¹ *Explicit add. S*

A 1. XXXIV [LIBERIVS]

1¹

De episcopis uacare uolentibus²

Dominis sanctissimis et Deo amantissimis uniuersis episcopis Liberius episcopus in Domino salutem. Suggestum nobis est quod pro preteritis laboribus et infestationibus nonnulli uestrum assignatas sibimet et a Deo commissas relinquant³ plebes et in futurum plures relinquere uelint eas quas tueri debent ecclesias et pro ouibus sibi commissis laborare⁴ negligant, et monasteriorum se quieti tradere⁵ festinent⁶ et uacationem ab episcopatus laboribus eligere et silentio atque ocio uitam ducere magis appetant, quam in his⁷ que sibi commissa sunt permanere, dicente Domino, Beatus qui perseuerauerit usque in finem. Vnde namque est beata perseuerantia, nisi de uirtute patientie? Quoniam secundum apostolicam predicationem omnes qui [20ra] uoluerint in Christo⁸ pie uiuere persecutionem patiuntur. Ideo fratres karissimi non uos afflictionum amaritudo a pio mentis uestre proposito coartet recedere, considerantes quanta pro absolutione nostri et liberatione⁹ creator Dominusque redemptor noster pertulerit, quibusue se contumeliis afficiendum tradiderit, ut nos a uinculis potestatis diabolice liberaret. Attendite itaque uobis et omni gregi in quo uos Spiritus Sanctus constituit episcopos regere ecclesiam Dei quam acquisiuit proprio

¹ *om. A; W numbers as c 5*

² *Liberius papa add. ZO*

³ *corr. fr. -at H*

⁴ *corr. fr. laboribus K*

⁵ *tradere CRXSKNBVQ; contradere ZOH*

⁶ *-inent CRXSBVPZOH; -inant KND*

⁷ *his CKNBHQ; iis ZO*

⁸ *in Christo in mgs. Z*

⁹ *nostri et lib. ? add. in mg. C (as here LRXSWKNBZOH)*

sanguine, ut non sit qui uos decipiat aut subducatur in subtilitate sermonis. ut plebes uobis commissas relinquantis, et alicui propter obprobrium malorum hominum quieti uos tradatis, ut uos solummodo saluetis, et filios orphanos relinquantis.¹⁰
JK +224; H 494.21-22 to salutem, 495.17-34, M 653, 654-5; +C 7 q 1 c 46

¹⁰ Explicit *add.* S

A 1. XXXV DAMASVS¹

- ²i. De non commiscendis personis cause
- ii. De uocatione³ ad synodum
- iii. De modo accusandi
- iiii. Item de modo accusandi

¹ papa *add.* XS

² capitulatio *om.* ZGOHQ; *in* CLRXSWKNDMBVP

³ uocatione P

1¹

Ex epistola decretali. De non commiscendis² personis cause³

Damasus papa Stephano archiepiscopo Mauritanie salutem. Nullus introducat personam ad causam sed accusatores et accusati equa audiantur ratione iuxta quod ordo exigit. Accusatores uero⁴ et iudices non idem sint, sed per se accusatores. per se iudices, per se testes, per se accusati, unusquisque in suo ordinabiliter⁵ ordine. Nam inscriptio⁶ semper fiat, ut talionem calumpniator recipiat, quia ante inscriptionem nemo debet iudicari⁷ uel dampnari cum et seculi leges hec eadem retineant⁸.

JK +243; H 504.20-25, M 662; ID 6.337 (insc. as here with var.); IP 4.80 (Accusatores et iudices - ordinabiliter loco), 4.77 (Inscriptio - end); C 4 q 4 c 2

¹ *om.* A

² commisc- CRXKDBZHQ; misc- N; commic- O

³ rubr. *in mg.* ZGO

⁴ ss Z

⁵ ordinabiliter CNBVZOH; ordinaliter KD

⁶ primo *add.* ZOH; *om.* CRXSKNBV

⁷ -ari CKNBZH; -are O

⁸ retineant CKDBZOH; recipiant N

2¹

In secunda epistola. De uocatione² ad synodum³

Vocatio enim ad synodum iuxta decreta patrum canonica eius qui impetitur rationabilibus⁴ scriptis per spacium debet fieri congruum⁵ atque canonicum. Quia nisi canonicè uocatus fuerit suo tempore et canonica ordinatione licet uenerit ad conuentum quacumque necessitate nisi sponte uoluerit, nullatenus suis respondebit insidiatoribus. Quoniam nec seculi leges⁶ hoc permittunt fieri, quantomagis [20rb] diuine?

¹ *om.* A

² uocatione P

³ In - synodum CXKNB; Damasus (papa *add.* Z) in sec. ep. De uoc. - ad synodum (De uoc. - ad synodum (assinodum O) *in mg.* ZGO) ZGOHQ

⁴ -abilibus CLRWKPZOH; irrationalibus (*with Nota in mg.*) S; -alibus NDBV; -ibus Q

⁵ debet fieri cong. CRSKNBVP; debet cong. fieri X; fieri debet cong. ZOHQ

⁶ non *add. and canc.* O

JK +243; H 503.12-17, M 661; ID 5.266 as BD 1.156; C 5 q 2 c 1 to insidiatoribus

3¹

*De modo accusandi*²

Habetur quoque in decretis patrum sancitum non fore³ canonicum quemquam sacerdotum iudicare uel dampnare antequam accusatores⁴ canonice examinatos presentes habeat⁵, locumque defendendi⁶ accipiat⁷, id est inducias ecclesiasticas ad abluenda crimina et cetera. Nec extra propriam fiat prouinciam prima discussionis accusatio sine apostolica preceptione. cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri. Quoniam et antiqua docet hoc⁸ patrum regula, in qua et imperialia pariter statuta concinunt.

JK +243; H 505.29 - 506.1, M 663-4; ID 6.347 (insc. as here); C 3 q 9 c 6 to abluenda crimina etc, c 7 from Nec extra is a Palea

¹ om. A

² rubr. in mg. ZOHQ; om. G. All make no break here

³ corr. fr. forte K

⁴ corr. fr. -ris C

⁵ pres. hab. LRXSWKNBPZOH; hab. pres. C

⁶ defendendi CKNBOHQ; defendi Z

⁷ Rest of cap. and all cap. 4 in mg. M

⁸ docet hoc CRNBVZOH; docet hec D; hoc docet K

4¹

*Item idem in ultima epistola. Item*² *de modo accusandi*

Qui accusare alium elegerit, presens per se³ et non per alium accuset, inscriptione uidelicet premissa. Neque ullus unquam⁴ iudicetur antequam legitimos accusatores presentes habeat locumque defendendi⁵ accipiat ad abluenda crimina⁶.

JK +245; H 520.2-5, M 678; ID 6.348 (insc. close to this); C 3 q 9 c 8

¹ om. A

² Item CRXKNB; om. VZGOH

³ presens per se CLRSBVPZOH; per se presens KND

⁴ unquam CKDBZOH; inquam N

⁵ -den- ss CR

⁶ -da crimina added, partly in mg. H. Explicit add. S

A 1. XXXVI SYRICIVS¹

- i. Quod non liceat alterius sponsam ad matrimonii iura sortiri
- ii. De his qui acceptam penitentiam minime seruauerunt
- iii. De monachis et uirginibus propositum non seruantibus
- iiii. De clericis incontinentibus
- v. Quales debeant ad clericatus officium peruenire³
- vi. Quod clericus qui secundam duxerit uxorem deponatur
- vii. Que femine cum clericis habitent
- viii. De monachorum promotione
- iiiiii. Quod penitens non fiat clericus
- x. Quomodo ad sacros gradus accedendum sit

¹ papa add. L; Capitula Siricii pape S

² capitulatio om. ZGOHQA; in CLRXSWKNDMBVP

³ peruenire CLRWKNDVP; uenire B

xi. Quomodo laicus sit⁴ prouehendus

⁴ om. X

1

Quod non liceat alterius sponsam ad matrimonii iura sortiri. cap. iii¹

Syricius papa² Himerio³ Terraconensi episcopo salutem. De coniugali autem uiolatione requisisti⁴, si desponsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere. Hoc ne fiat modis omnibus inhibemus. Quia illa benedictio quam nupture sacerdos imponit apud fideles cuiusdam sacrilegii instar est si ulla transgressione uioletur.

JK 255; H 521a.c 4, M 679; ID 8.169 (insc. var.); IP 6.18; C 27 q 2 c 50 nearer IP

¹ cap. iii CLRSWVPO; cap. iiii XZHQA; om. KNDB

² papa CLRXSWKND; om. BVPZGOHQA

³ Him- CRKNBZHQA; Hum- GO

⁴ uiol. req. CKDBZOHA; req. uiol. N

2

De his qui acceptam penitentiam minime seruauerunt¹

De his uero² non incongrue dilectio tua [20va] sedem apostolicam³ credidit consulendam qui acta penitentia tanquam canes ac sues⁴ ad⁵ uomitus pristinos et⁶ uolutabra redeunt, et militie cingulum et ludicras uoluptates et noua coniugia et inhibitos⁷ denuo appetiuere⁸ concubitus. Quorum professam incontinentiam generati post absolutionem⁹ filii prodiderunt. De quibus quia iam suffugium¹⁰ non habent penitendi id duximus decernendum¹¹, ut sola intra ecclesiam fidelibus oratione iungantur¹². Sacris mysteriorum celebritatibus quamuis non mereantur intersint, a dominice autem mense conuiuio segregentur¹³, ut hac saltem¹⁴ districtione correpti, et ipsi in se sua errata castigent et aliis exemplum tribuant, quatinus ab obscenis¹⁵ cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen quoniam¹⁶ carnali fragilitate ceciderunt, uiatico munere cum ad Dominum¹⁷ ceperint proficisci per communionis gratiam uolumus subueniri. Quam formam et circa mulieres que se post penitentiam talibus pollutionibus deuinxerunt¹⁸ seruandam esse censemus.

JK 255; H 521 c 5, M 679-80; ID 15.71 as BD 19.57; +C 33 q 2 c 12

¹ -auerunt CRXWKNBVPZO; -auerit L; -auerint S; -arunt QA; cap.v add. VPGOHQA

² uero CLRXSWBVPZGOHA; enim KND

³ sed. ap. CRXSKNBVP; ap. sed. ZOHA

⁴ ac sues in mg. V²

⁵ ad CKNZOHA; om. BP

⁶ ss K

⁷ -itos CRKNBZOHQ²; -itas Q?A

⁸ -iuere LRXWKNBVPZOHA; -iere C; -ere S

⁹ -so- ss C

¹⁰ suffugium CLR²XKNBPZ²OH; ? R; suffragium SA; suffig- Z

¹¹ id dux. dec. in mg. R

¹² corr. from -atur O

¹³ -etur A

¹⁴ saltem CXKNBVH; saltim ZOQA

¹⁵ -b- ss O

¹⁶ quoniam CKNBZOHQ; quia A

¹⁷ Dominum CRKNZOHA; Deum BVP

¹⁸ deuinx- CRXNVZOHA; coniuxerunt R²S; deiunx- BP; ? K

3

De monachis et uirginibus propositum non seruantibus cap. vi¹

Preterea monachorum quosdam atque monacharum abiecto proposito sanctitatis in tantam protestaris dimersos esse² lasciuiam ut prius clanculo uelut sub monasterii³ pretextu illicita ac⁴ sacrilega se contagione miscuerint. postea uero in abruptum⁵ conscientie desperatione perducti⁶, de illicitis complexibus⁷ libere filios procrearint⁸ quod et publice leges et ecclesiastica iura condempnant. Has igitur⁹ impudicas detestabilesque personas a monasteriorum cetu ecclesiarumque conuentibus eliminandas esse mandamus¹⁰, quatinus retruse¹¹ in suis ergastulis tantum facinus continua lamentatione deflentes purificatorio possint penitudinis igne decoqui¹², ut eis uel ad mortem saltem solius misericordie intuitu per communionis gratiam possit indulgentia subuenire.

JK 255; H 521b c 6, M 680; ID 7.16 (insc. as here); C 27 q 1 c 11 as C. Tribur, var.

¹ cap. vi RXSWKNBVPZGOQA; om. CH; c. v L

² esse CKNBZHQ; om. OA

³ -erii CRXSKNBV; -erio ZOHA

⁴ ac CKNBZOHQ; atque A

⁵ abruptum CRXSKBVPOHQA²; abruptum NDA

⁶ perducti CRXSKNZOHQ; producti BVPA

⁷ compl- CRKNVPZOHA; ampl- B

⁸ -earint CKNBZOA; -eauerint HQ

⁹ igitur CKNBZOH; uero QA

¹⁰ mandamus CKNBZOHQ; censemus A

¹¹ retruse CKDBZOA; om. N

¹² decoqui CLXSKNVZOHA; de quo qui RBP

4

De clericis incontinentibus. cap. vii [20vb]

Plurimos sacerdotes Christi atque leuitas post longa¹ consecrationis sue tempora tam de coniugibus propriis quam etiam de turpi coitu² sobolem didicimus procreasse, et crimen suum hac prescriptione defendere, quia in ueteri testamento sacerdotibus ac³ ministris generandi facultas legitur⁴ attributa. Dicat michi nunc quisquis ille est⁵ sectator libidinum, preceptorque uiciorum si estimat quod in lege Moysi passim sacris ordinibus a Deo nostro laxata sunt⁶ frena luxurie, cur eos quibus committebantur⁷ sancta sanctorum premonet, dicens⁸, Sancti estote, quia ego sanctus⁹ sum¹⁰ Dominus Deus uester, cur etiam procul a suis domibus¹¹ anno uicis sue in templo habitare iussi sunt¹² sacerdotes? Hac uidelicet ratione ne uel cum uxoribus posset¹³ carnale exerceri commercium¹⁴, ut¹⁵ conscientie integritate fulgentes acceptabile¹⁶ Deo munus offerent. Quibus expleto deseruitionis sue tempore uxoris usus¹⁷ solius successionis

¹ corr. from longos A

² coitu CKNBZOHQ; coitus A

³ ac CBVPZOHA; et KND

⁴ ss Z

⁵ ille est CKNBZOHQ; est ille A

⁶ sunt CKNBZOHQ; sint A

⁷ committebantur CKNBZOHQ; comitabantur HA

⁸ dicens CLRXKNBPZOQA; Dominus dicens R²S; direns H

⁹ ss P

¹⁰ sum CRKNVPZOHA; om. B

¹¹ suis domibus CKNBZHA; domibus suis O

¹² hab. iussi sunt (ss Z) CKNBZOHQ; iussi sunt hab. A

¹³ posset CRKNBVZOA; possent DHQ

¹⁴ ex. comm. CKNBZOHQ; comm. ex. A

¹⁵ ut CLR²SWVPZ²OHA; uel RXKNDB; aut Z

¹⁶ -ile CKNBZOHQ; -ilem A

¹⁷ usus CKNBZOHQ; usu A

causa fuerat relaxatus, quia non ex alia nisi ex tribu Leui quisquam ad Dei ministerium fuerat preceptus admitti. ¹⁸ITEM. Quia aliquanti de quibus loquimur ut tua sanctitas retulit ignoratione¹⁹ lapsos esse se²⁰ deflent, his²¹ hac conditione misericordiam dicimus non negandam ut sine ullo honoris augmento in hoc quod²² deiectione²³ sunt quamdiu uixerint officio perseuerent, si tamen post hec²⁴ continent se studuerint exhibere. Hii uero qui illiciti priuilegii excusatione nituntur, et sibi²⁵ asserunt ueteri hoc lege concessum, nouerint se ab omni ecclesiastico²⁶ honore quo²⁷ indigne usi sunt apostolice sedis auctoritate deiectiones nec unquam posse ueneranda attrahere mysteria, a quibus se ipsi dum obscenis cupiditatibus inhiant priuauerunt. Et quia exempla presentia cauere nos premonent in futurum, si²⁸ quilibet episcopus, presbiter atque dyaconus, quod non optamus, deinceps fuerit talis²⁹ inuentus iam nunc sibi omnem per nos indulgentie aditum intelligat obseratum, quia ferro necesse est³⁰ abscondantur uulnera que [21ra] fomentum non senserint medicinam.

JK 255; H 521b.44 - 522a.29, Item - H 522a.22 - 44 c 7, M 680, 681; ID 6.50; +D 82 cc 3-4

¹⁸ A lacks all cap. from here

¹⁹ ignoratione CKNBZO; ignorantie H; ignoranti Q

²⁰ se CNDBZOHQ²; om. KQ

²¹ ss R

²² quod LRXSKNDBVPZOH; quo CK²D²; qui W

²³ deiectione CRXS(?after corr.)WKNVPZOH; eiectione W; decreti B

²⁴ after corr. B

²⁵ -bi ss H

²⁶ iure add. O

²⁷ quo CKNBZH; quos O

²⁸ si CSKNBV; om. ZOH

²⁹ ss H

³⁰ ferro necesse est CNDBZOH; necesse est ferro K

5¹

Quales debeant ad clericatus officium peruenire cap. viii²

Didicimus³ etiam licenter⁴ ac libere inexplorate uite homines quibus etiam fuerint⁵ numerosa⁶ coniugia ad prefatas dignitates prout cuicumque⁷ libuerit aspirare. Quod non tantum illis qui ad hec⁸ immoderata ambitione perueniunt⁹ quantum metropolitanis specialiter pontificibus imputamus. Qui dum inhibitis ausibus non obsistunt¹⁰, Dei nostri quantum in se est precepta contempnunt. Et ut taceamus quod altius suspicamur. ubi illud est quod Dominus¹¹ noster data per Moysen lege constituit, dicens, Sacerdotes mei¹² semel nubant, et alio loco, Sacerdos uxorem uirginem¹³ accipiat, non uiduam, non repudiatam, non meretricem. Quod sequutus¹⁴ apostolus ex persecutore predicator, unius uxoris uirum. tam sacerdotem quam diaconum fieri debere mandauit.

JK 255; H 522a.45-63 c 8, M 681 (c 8a); ID 5.345

¹ om. A

² cap.viii LRXSWKBVPZOGQ; cap. viiii D(before Quales)N; om. CH

³ corr. fr. Didimus H

⁴ corr. fr. lib- Z

⁵ -int CLRXSWN²ZOH; -ant KNDBVP

⁶ -sa ss Z

⁷ -cum- ss O

⁸ corr. from hoc O

⁹ perueniunt CRSKNZOH; om. BVP

¹⁰ -unt CNDBZOH; -ant K

¹¹ Dominus CKNBVHQ; Deus ZO

¹² mei CRSBVPZOH; om. KND

¹³ ux. uirg. CRKNPZOH; uirg. ux. BV

¹⁴ sequutus CLRKNDBOHQ; sequitur Z

6

Quod clericus qui secundam duxerit uxorem¹ deponatur. Cap. xi²

Quisquis³ sane clericus aut uiduam, aut certe secundam coniugem duxerit omni ecclesiastice dignitatis priuilegio mox⁴ nudetur, laica sibi tantum⁵ communione concessa, quam ita demum poterit possidere si nichil postea propter quod⁶ hanc perdat admittat⁷.

JK 255; H 522b.39-45 (c 11), M 682 (c 10); ID 6.51; +D 84 c 5 (var.)

¹ dux. ux. CRXKNBP; ux. dux. ZOHA

² Cap. xi *before* Quod KD; cap. xvi (whole rubric added in black) V²

³ Quisquis CRXKNBZOHA; Si quis L

⁴ om. Q

⁵ sibi tantum CRXSKNB; sibi V; tantum sibi (ss O) PZOHQ; tantum A

⁶ propter quod C²LXSW(*after corr.*)RKNBVPZOHQ; propter C; quod propter A

⁷ admittat LRXSNDVPZOVHA; amittat CK

7

Que¹ femine cum clericis habitent². cap. xii³

Feminas uero⁴ non alias esse patimur in domibus clericorum nisi eas⁵ tantum quas propter solas necessitudinum causas habitare cum hisdem synodus Nicena permisit.

JK 255; H 522b.46-50 (c 12), M 682 (c 11); ID 6.52, cf 6.187 as BD 2.110; +D 81 c 31

¹ *corr. fr.* Quod Z

² -ent CKNBZOQA; -arent H

³ cap.xii *before* Que KD

⁴ uero CKNBZOHQ; autem A

⁵ ss C

8

De monachorum promotione. cap. xiii¹

Monachos quoque quos tamen morum grauitas et uite ac² fidei institutio sancta commendat³, clericorum officiis aggregari⁴ et optamus et uolumus.

JK 255; H 522b.51-4 (c 13), M 682 (c 12); ID 6.53; +C 16 q 1 c 29a

¹ cap.xiii *before* De KD; add. H²; rubric in mg. A

² et uite ac CKDBVZOHA; ac uite et N

³ *corr. fr.* -et Z

⁴ aggregari CKNBZOHQ; om. A

9

Quod penitens non fiat clericus. cap. xiiii¹

Illud quoque nos par fuit prouidere ut sicut penitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita² et³ post penitudinem ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem clericatus⁴ adipisci.

JK 255; H 522b.63-67 (c 14), M 682 (c 13); ID 6.54; D 50 c 66a

¹ cap. xiiii *before* Quod KD

² ita C²LR²S²WBVPZOHA^{*}; om. CRXSKN

³ et CLRXSWBVPZOHA; ac KND; sic K²

⁴ -ca- ss C

10

¹*Quomodo ad sacros ordines ascendendum² sit³*

Quicumque itaque⁴ se ecclesie uouit obsequiis a sua infantia ante pubertatis annos⁵ [21rb] baptizari⁶ et lectorum⁷ debet ministerio sociari. Qui ab accessu adolescentie usque ad tricesimum etatis⁸ annum si probabiliter uixerit una tantum et ea quam uirginem communi per sacerdotem benedictione percepit⁹ uxore contentus accolitus et subdiaconus esse debebit. Postque¹⁰ ad diaconi¹¹ gradum si se ipse¹² primitus continentia¹³ preeunte dignum probarit¹⁴ accedat. Vbi si ultra quinque annos laudabiliter ministrauerit¹⁵, congrue presbiteratum consequatur. Exinde post decennium episcopalem cathedram poterit adipisci si tamen per hec tempora integritas uite ac fidei eius fuerit approbata.

JK 255; H 522b.6-22 (c 9), M 681-2 (c 8b); ID 6.91; +D 77 c 3a

¹ Siricius Himerio Terraconensi episcopo inter cetera *add.* ZGOHQ; *om.* CRXKNBVP

² asc- RXWBVPZOQA; acc- KND; ? C

³ Quomodo - sit *in mg.* H; cap. *add.* BO (*expecting a cap. no.*)

⁴ itaque CKNBZO; ita HQA (H *after corr.*?)

⁵ ante pub. annos CKDBZOHA; annos ante pub. N

⁶ aptari *add ss* K

⁷ et lectorum CKNVZO; et electorum BA; et lectorum P; electorum Q

⁸ etatis CNDBZOHA; *om.* K; et. em. *marked for reversal* D

⁹ percepit CRXKNBVZO*; suscepit R²S; perceperit HQA

¹⁰ -que CRXSBVPZA; -quam KNDOHQ

¹¹ diaconi CLRXKNDVPZOHQ; diaconii SD²BA

¹² *corr. from* acolitus O

¹³ -entia CKNBPZHA; -entiam O

¹⁴ -arit CXKNBPOA; -auerit SVZHQ

¹⁵ uixerit et *add.* A

11¹*Idem². Quomodo laicus sit prouehendus³*

Qui uero iam etate grandaeus melioris propositi conuersatione prouocatus ex laico ad sacram militiam peruenire festinat, desiderii sui fructum non aliter obtinebit nisi eo quo baptizatur⁴ tempore statim lectorum aut exorcistarum numero societatur. Si tamen eum unam habuisse uel habere et hanc uirginem accepisse constet uxorem. Qui dum iniciatus⁵ fuerit, expleto biennio per quinquenium aliud accolitus et subdiaconus fiat, et sic ad diaconatum si per hec tempora dignus iudicatus fuerit prouehatur. Exinde iam accessu temporum presbiterio uel episcopatu si eum plebis ac⁶ cleri euocauerit electio non inmerito societatur.

JK 255; H 522b.23-38, M 682 (c 9); ID 6.92; +D 77 c 3b (*and ends*)

¹ *om.* A

² Idem CRXKNVPZOQ; Item B; *om.* G

³ proueh- CKDBPZO; promou- N

⁴ -tur ss H

⁵ *repeated and canc.* Z

⁶ *corr. fr.* a H

A 1. XXXVII [ANASTASIUS]

1

Anastasius cunctis Germanicis. Non sedendum quando legitur euangelium¹

¹ leg. eu. CKNBZOQA; eu. leg. H

Significatis² enim quosdam sacerdotes in ecclesia quando euangelia leguntur sedere, et Domini saluatoris uerba non stantes sed sedentes audire, et hoc ex maiorum traditione se accepisse narrant. Quod nullatenus deinceps fieri sinatis, apostolica auctoritate mandamus. Sed dum sancta euangelia³ in ecclesia⁴ recitantur, sacerdotes et ceteri omnes presentes non sedentes sed uenerabiliter curui⁵ in conspectu euangelii stantes dominica uerba intente audiant, et fideliter adorent⁶.

JK + 277; H 525.15-21, M 691; ID 2.138 as BD 3.103, has more, 6.93 as here; De cons. D 1 c 68 from apost. auct.

² -atis CKNBVZOH; -astis QA

³ *corr. fr.* euangelica B

⁴ in ecclesia CRKNVPZOHA; om. B

⁵ *corr. from* curui O

⁶ *add. in mg.* H; de pace danda post confecta mysteria *add. P* (*cf capitulatio to I. 38 below*); Explicit *add. S*

A 1. XXXVIII INNOCENTIVS

- i. De pace danda post confecta mysteria²
- ii. De nominibus ante precem sacerdotis non recitandis [21 va]
- iii. Quod rite³ omni sabbato ieiunetur
- iiii. De penitentibus
- v. De unctione infirmorum facienda⁴ ab episcopis uel presbiteris et quod unctio sit neganda penitentibus
- vi. Vt si laicus⁵ uiduam duxerit⁶ clericus non fiat
- vii. Vt clericus non sit qui secundam habuerit uxorem
- viii. De uirginibus sacratis si lapse fuerint
- ix. De uirginibus non uelatis si deuiauerint⁷
- x. De incontinentia sacerdotum uel leuitarum
- xi. Quod si quis uolens partem sibi corporis amputauerit, clericus esse non potest, nolens autem potest
- xii. Quod non⁸ admittantur⁹ clerici ab hereticis ordinati
- xiii. Quod¹⁰ in ordinationibus crimina uel uitia non bene credantur auferri
- xiiii. Quod in ecclesia peccatum populi inultum soleat preteriri
- xv. Eum esse digamum qui cathecuminus habuerit¹¹ atque amiserit uxorem. si post baptismum aliam acceperit
- xvi. Vt quicumque tales fuerint ordinati cum ordinatoribus suis deponantur
- xvii. De commemoratione Niceni concilii in quo supradicta prohibentur
- xviii¹². Non¹³ esse ordinandum episcopum sine¹⁴ conscientia metropolitani

¹ *capitulatio om.* ZJOGHQA; in CLRXSWKNDMBVP

² De pace - myst. as last words of prec. cap. P, which numbers ii. as i etc

³ ss B

⁴ after presbiteris C, as here LRXSWKNDMPB

⁵ *corr. fr.* clai- N

⁶ uid. duxerit CLRSWNDMBV; vid. dixerit P; duxerit uid. K

⁷ -erint CLRXSNDMBVP; -erit WK. Whole title in mg. M

⁸ non CLRSWKNDMP; om. B

⁹ adm- CLRSWNDMVP; amm- KB

¹⁰ si *add.* BVP, om. CLRSWKNDM

¹¹ habuerit CLRSWKNDMVP; acceperit B

¹² P proceeds from xvi to xviii, so now giving correct nos

¹³ Ne W

¹⁴ W obscurely corr.

- xviii. Ne penitentes fiant clerici
 xx. De contentionibus¹⁵ clericorum et laicorum¹⁶
 xxi. De castitate¹⁷ sacerdotum et¹⁸ leuitarum
 xxii. De curialibus non clericandis
 xxiii. De his qui tormenta exercuerunt
 xxiiii. Parem esse penam adulterii in uiro et uxore
 xxv. Non repellendos omnes laicos a clericatu
 xxvi. De presbiteris filios generantibus
 xxvii. Cur recepti sunt Bonosiani¹⁹

¹⁵ contentionibus CRXSWMKNBVP; contemptiōibus L

¹⁶ cler. et laic. CLRXSWKVP; laic. et cler. NDM; cler. atque laic. B

¹⁷ -it- ss C

¹⁸ et CLRSWKNDMVP; atque B

¹⁹ corr. fr. -siam W; et Cathari et Nouatiani add. C²L; om. CRSWKNDMBVP

1

Incipit epistola regularis¹ pape Innocentii ad Decentium². De pace danda³ post confecta mysteria cap. i

Innocentius papa⁴ Decentio Egubino episcopo⁵ salutem. Pacem igitur⁶ asseris ante confecta mysteria quosdam populis imperare, uel sibi inter⁷ sacerdotes⁸ tradere, cum post omnia que aperire non debeo pax sit necessaria indicenda⁹, per quam constet populum ad omnia que in misteriis¹⁰ aguntur atque in ecclesia celebrantur prebuisse consensum. ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrantur¹¹.

JK 311; H 527b (c 1), M 695; De cons. D 2 c 9

¹ ep. reg. LRXSWKNDMBVPZJOHQ; reg. ep. CG; ep. M

² -n- ss D

³ danda CLRXSKNDMBVPZJOHQ; om. W; quadam A

⁴ papa CLRXSWKNDM; om. BVPZJOHQ

⁵ Eg. ep. CLSWDMKBZOGHA; ep. Eg. N

⁶ igitur CLSWKNDMBVZJOHQ; om. A

⁷ inter CLSWD² MVBZJOHQ; inuicem ter D; inter se N

⁸ corr. fr. -dos W

⁹ corr. to -anda K

¹⁰ misteriis CRXSWDMBVZJ²OQH; ministeriis LKNPJA

¹¹ corr. from -etur O

2¹

[21vb] *De nominibus ante precem² sacerdotis non recitandis cap. ii³*

De nominibus uero recitandis antequam precem⁴ sacerdos faciat atque eorum oblationes quorum nomina recitanda sunt⁵ sua oratione commendet. quam superfluum sit et ipse per tuam⁶ prudentiam recognoscis, ut cuius hostiam necdum Deo offeras⁷ eius ante⁸ nomen insinues, quamuis⁹ illi incognitum nichil sit.

JK 311; H 527b.44-51 (c 2), M 695; De cons. D 1 c 73

¹ om. A

² precem CLRXSWKNDMBPZJG; preces V; pacem OHQ

³ cap. ii CLRXSWNMBZJGQ; cap. iii P; before De KD²; om. KV; in mg. HO

⁴ precem CLXSWKNDMBVZJ²OG; pacem JHQ

⁵ rec. sunt CLSWNDMBVZJOHQ; sunt rec. K

⁶ per tuam CLRSKNDMVPZJOHQ; perpetuam W(later part. corr.)B

⁷ Deo off. CLRSMBVPZJOH; Deo W; off. Deo KND

⁸ ss D

⁹ obscurely corr. W

3

Quod rite omni sabbato¹ ieiunetur. cap. iiii²

Sabbato uero ieiunandum³ esse⁴ ratio⁵ euentissima demonstrat⁶. Nam si⁷ diem dominicum ob uenerabilem resurrectionem Domini nostri Iesu Christi⁸ non solum in Pascha celebramus⁹, uerum etiam¹⁰ per singulos ebdomadarum¹¹ ipsius diei imaginem¹² frequentamus, ac sicut¹³ sexta feria propter passionem Domini ieiunamus. sabbatum pretermittere non debemus, quia inter tristitiam et letitiam temporis illius¹⁴ uidetur¹⁵ inclusum¹⁶. Nam utique constat apostolos biduo isto¹⁷ et¹⁸ in merore fuisse et propter metum Iudeorum¹⁹ se²⁰ occuluisse²¹. Quod²² utique non dubium est in tantum²³ eos ieiunasse²⁴ biduo memorato ut traditio²⁵ ecclesie habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari. Que forma etiam²⁶ per singulas tenenda est ebdomadas, propter id²⁷ quod commemoratio diei illius semper est celebranda²⁸. Quod si putant semel atque uno sabbato ieiunandum²⁹ ergo et³⁰ dominico³¹ et sexta feria semel in Pascha³² erit utique celebrandum.

JK 311; H 528a.23-45 (c 4 pt), M 696; ID 4.28; IP 2.177; De cons. D 3 c 13

¹ *corr. from gaudio O*

² *cap. iiii LRXSWKNBVPZJGOH(mg.); om. C; cap. iiii DM(DM before Quod)Q?A; De ieiunio Sabb' add. ZJOGH (ZJOG in mg.)*

³ *corr. fr. ieiunium W*

⁴ *ss D*

⁵ *est add. P*

⁶ *-at CLSDMKBPZJOGHQA; -arent W; -et N*

⁷ *ss Z*

⁸ *dom. nostri I.C. CLSWKNDBVZJOGHQ; I.C. dom. nostri A*

⁹ *-amus C²LSWM(after corr.)BVPZJOGHQA; -emus RXKND; ? C*

¹⁰ *etiam C?LRXSWKNBVPZJOGHQA; et DM*

¹¹ *circulos add. O*

¹² *ipsius diei imag. CLSWMKNBVZJOGHQ; diei imag. ipsius A*

¹³ *sicut CLSWMKNBVZJHQA; si O*

¹⁴ *ill. temp. V*

¹⁵ *esse add. KNDMQ, om. CLRXSWBVPZJOGHA*

¹⁶ *-usum CLRXSWKNDBVPV; -usus ZJOGHQA*

¹⁷ *biduo isto CLRXWMBVPGH; isto biduo S; ibi duo isto V²*

¹⁸ *et CLSWKNDBVZJOGA; om. HQ*

¹⁹ *ieiunasse et add. A*

²⁰ *se CLSRWKNDBVZJOGHQA; om. K*

²¹ *-ultasse W*

²² *Quid W*

²³ *est in tantum CLRXSWBPZOGHQA; interim K; in tantum NDM; est interim V*

²⁴ *-s- ss D*

²⁵ *corr. fr. -ito W*

²⁶ *etiam CLRXSWKNDBV; et P; utique ZJOGHQA*

²⁷ *ss Z*

²⁸ *est cel. ss W*

²⁹ *et add. O*

³⁰ *om. G*

³¹ *-ico CRXSWKNDBVP; -ica L; -icum ZJGHQA; -icai O; -ici O²*

³² *in Pascha] Pascha in mg. M*

4

De penitentibus. cap. vii¹

De penitentibus uero qui siue ex grauioribus commissis siue ex leuioribus penitentiam gerunt. si nulla interueniat egritudo quinta feria ante Pascha² eis remittendum Romane³ ecclesie consuetudo demonstrat. Ceterum de pondere

¹ *cap. iiii (corr. fr. ii) De pen. D; cap. vii. De pen. H*

² *ante Pascha CLSKNDBVZJOGHQ; om. A*

³ *corr. fr. Rome D*

estimando delictorum⁴ sacerdotis est iudicare, ut adtendat ad confessionem penitentis et⁵ ad fletus atque⁶ lacrimas⁷ corrigentis. Sane si⁸ quis egritudinem inciderit, atque usque ad desperationem deuenerit, ei est ante tempus Pasche⁹ relaxandum. ne de seculo absque communione discedat.

JK 311; H 528b.25-39 (c 7), M 697; ID 15.40 (fuller, as BD 18.18); De cons. D 3 c 17 as here

⁴ d- ss W²

⁵ et CLXWKNDMBZJOGHQ; atque A

⁶ ad add. WBPZJGHQA; et ad add. L, om. CRXSMKNVO

⁷ ad fl. atque lac.] ad lac. atque fl. S

⁸ ss CL

⁹ Pas. temp. marked for reversal G

5

De epistola¹ sancti² Iacobi apostoli³. [22ra] in qua pro infirmis⁴ orare precipitur. cap. viii⁵. De unctione infirmorum⁶ facienda ab episcopis uel presbiteris et quod unctio sit neganda penitentibus⁷

Illud superfluum uidemus adiectum⁸ ut de episcopo ambigatur⁹ quod presbiteris¹⁰ licere non dubium¹¹ est. Nam idcirco¹² presbiteris dictum¹³ est¹⁴, quia episcopi occupationibus aliis¹⁵ impediti ad omnes languidos ire¹⁶ non possunt. Ceterum si episcopus¹⁷ aut¹⁸ potest aut dignum ducit¹⁹ aliquem a se uisitandum et benedicere ac²⁰ tangere chrismate, sine cunctatione²¹ potest, cuius est ipsum chrisma conficere. Nam penitentibus istud fundi²² non potest, quia²³ genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? His igitur frater karissime omnibus que tua²⁴ dilectio uoluit²⁵ a nobis exponi prout²⁶ potuimus respondere curauimus²⁷.

JK 311; H 528b.56 -529 a.5, M 697; ID 2.75 to posse concedi; +D 95 c 3 as here

¹ De epistola] Depistola D

² ss Q

³ ss Q

⁴ corr. fr. -imos K

⁵ cap. v here DM; cap. viii after penitentibus KN; om. Q

⁶ in- ss K

⁷ De unctione infirmorum facienda ab (absque L, a N) - penitentibus CLXSWKNDMBVP; De unctione infirmorum facienda ab episcopis uel presbiteris in mg. ZJOGHQ; Vnctionem negandum petentibus further down mg. ZJOGHQ

⁸ adiectum CLRXSWD²MK²BVPZJOHQ²; abiectum KNDGA

⁹ corr. fr. ambiag- W

¹⁰ dictum est add. A, om. CLSWKNDMBVZJOGHQ

¹¹ non dub. CLSRDMKBVZJOGHQ; dub. non NA

¹² de add. ss A

¹³ expuncted, with licitum supplied in mg. K

¹⁴ est CLSWDMKBVZJOGHQ; om. N

¹⁵ occup. aliis CLSWKNDMBVZJOGHQ; aliis occup. A

¹⁶ corr. fr. ite W

¹⁷ corr. fr. -opos Z

¹⁸ non W

¹⁹ om. L

²⁰ ac CLRXWKNDMBVP; aut S; et ZJOGHQ

²¹ sine cunct. repeated and canc. X; corr. fr. contatione to contactione W

²² ss C

²³ ss D

²⁴ tua CLRSWKNDMBVPZJOGHQ; uestra B

²⁵ dil. uol. CLSWNDMBVZJOGHQ; uol. dil. K

²⁶ corr. fr. prouit W

²⁷ curauimus CLSWKNDMBVZJOGHQ; curamus A

6¹

Innocentius Victorico² episcopo. Vt si laicus uiduam duxerit, clericus non fiat.³ cap. v

Vt is qui⁴ uiduam licet laicus⁵ duxerit uxorem seu ante baptismum siue post baptismum⁶ non admittatur ad clerum⁷ quia eodem uicio uidetur exclusus. In baptismo enim crimina dimittuntur. non accepte uxoris consortium relaxatur.

JK 286; H 530a.21-6 (c 5), M 699; ID 6.55

¹ om. A

² -orio G

³ Inn. – ep. Vt – fiat CKNB; Vt si - fiat. Inn. - episcopo ZJOGHQ

⁴ Vt is qui CRXWKNBVZOH; Si L; Vt his qui SPG; Et is qui M

⁵ uiduam add. JO²G, om. CKNPBZOH

⁶ siue post baptismum LRXSWDM²KNBVPZJOGHQ; siue post ... ss C?; om. M

⁷ after corr. J

7¹

Vt clericus non sit qui secundam duxerit² uxorem³. cap. vi⁴

Ne⁵ is⁶ qui secundam duxerit uxorem⁷ clericus fiat⁸, quia scriptum est, Vnius uxoris uirum. Et iterum, Sacerdotes mei semel nubant.

JK 286; H 530a.27-30 (c 6 pt), M 699-700; ID 6.56

¹ om. A

² duxerit CLKNDM; habuerit RXSWBVPZJOGH

³ De uirginibus - fuerint add. from c 8 H

⁴ cap. vi om. KD; Q replaces De - vi with Vt si laicus - non sit (cf c 6)

⁵ Ne RSWMKBVPZJOGH; 'N' enclosed in 'D' N; Nec M²; De LQ; ? C

⁶ is CRXSKNDMBVPJOGHQ; his LWZ

⁷ ss C

⁸ in mg. Z

8¹

De uirginibus sacratis si lapse fuerint². cap. xii³

Item que Christo spiritualiter⁴ nubunt⁵, et a sacerdote uelantur, si postea uel publice nupserint uel occulte corrupte⁶ fuerint, non eas admittendas ad agendam penitentiam nisi is cui se⁷ iunxerant de hac uita discesserit. Si enim de hominibus hec ratio custoditur ut quecumque uiuente⁸ uiro alteri nupserit habeatur adultera, nec ei agende penitentie licentia⁹ concedatur¹⁰, nisi unus ex eis fuerit defunctus, quanto magis de illa tenenda est que antea inmortalis se sponso coniunxerat et postea ad humanas nuptias transire elegit?

JK 286; H 531a.9-22 (c 12), M 701; Br fo. 76; ID 7.17; C 27 q 1 c 10 var.

¹ om. A; cap. vi add. K: M² adds long passage in mg.: Quod dicit uelata si lapsa fuerit - ac peccantium numerus existeret.

² De - fuerint in rubric to c 7 H

³ xii CLWKNBVZJGHQ; om. D; vii O

⁴ spiritualiter CLRSWNMOGHQ; spiritualiter K; specialiter B; sp'aliter VPZJ

⁵ corr. fr. -ant D

⁶ -teque G

⁷ cui se] corr. fr. cause R²

⁸ ss W

⁹ ag. pen. lic. CLSWKMNBVZJOGHQ; lic. ag. pen. D

¹⁰ corr. fr. -itur D

9¹

De uirginibus non uelatis² si deuiauerint. cap. xiii³ [22rb]

¹ om. A

He⁴ uero que necdum⁵ sacro uelamine tecte tamen in proposito uirginali semper se simulauerunt permanere, licet uelate non fuerint, si forte nupserint, his agenda⁶ aliquanto tempore penitentia⁷ est, quia sponsio⁸ earum⁹ a Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bone fidei contractus nulla¹⁰ ratione dissolui, quantomagis ista pollicitatio quam cum Deo pepigerunt solui¹¹ sine uindicta non poterit?

JK 286; H 531a.23-32 (c 13a), M 701; ID 7.18 (insc. and xiii as here); C 27 q 1 c 9a with +Palea

² uelandis Q

³ xiiii W; om. D; viii corr. from xiii O

⁴ after corr. J

⁵ necdum CLRXSWBVPZJOGHQ; nondum KNDM

⁶ agenda CLRXSWKNBVPHQ; om. DM; agendo ZJOG

⁷ agenda add. D²

⁸ corr. fr. sponso Z

⁹ corr. fr. erum D

¹⁰ ulla G

¹¹ quantomagis ista – solui in mg. X²

10¹

De incontinentia sacerdotum uel leuitarum, eiusdem ad Exuperum² Tholosanum episcopum³

Proposui quid de his obseruari⁴ debeat quos in dyaconii⁵ ministerio⁶, aut in officio presbiterii⁷ positos incontinentes esse aut fuisse generati filii prodiderunt. De his et diuinarum legum⁸ est disciplina et beate recordationis uiri Syricii episcopi monita euidentia conmeantur⁹, ut incontinentes in officiis talibus positi omni¹⁰ honore ecclesiastico priuarentur¹¹. Nec admittantur ad tale ministerium¹² quod sola continentia oportet impleri.

JK 293; H 531b.25-35, M 702-3; ID 6.57; D 82 c 2a

¹ om. A

² -erum CRXSWKND; -erium LD²MB²VZJOGHQ; ? B

³ De - leu. Eiusdem - episcopum CSBVPZJOGHQ; Item eiusdem ad Exuperum (Exuperium D) Thol. ep. De incontinentia DM; Item (om. H) eiusdem (om. K) ad Exuperum Thol. ep. De incont. - leuitarum KNH

⁴ -ari CLRXSWKNDMBVP; -are ZJOGHQ

⁵ -onii CLRSWD²MKNBVPZJHQ; -oni DGO

⁶ ministerio CLRSWKNDMBVZ²JOGQ^{*}; misterio PZH

⁷ -erii CLRXSWKNDMBVP^{*}; -eri ZJOGHQ

⁸ lacuna follows J

⁹ emiarunt (corr. fr. emarunt) H; commeaint Q

¹⁰ omni CLSWBVPZJOGHQ; om. KNDM

¹¹ -ar- ss D

¹² corr. fr. -erio D

11

Incipit eiusdem pape Innocentii ad Felicem episcopum Nucerianum. Quod¹ si² quis uolens partem sibi corporis amputauerit, clericus³ esse non potest, nolens autem potest

Innocentius Felici⁴ episcopo Nuceriano⁵ salutem. Qui igitur⁶ partem cuiuslibet digiti sibi ipse⁷ uolens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt⁸. Cum uero casu

¹ Quod CLRXSWKNDMBVP; om. ZJOGHQ

² om. Q

³ amp. cler. ss J

⁴ corr. from Felici A

⁵ Vic- O

⁶ igitur CLSKNDMBVZJOGHQ; om. A

⁷ ipse CLSKNDMBVZJGHQA; ipsi O

⁸ admittunt CLSNDMBVZJOGHQ; permittunt K

aliquo contigit⁹ dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit, hos canones precipiunt et clericos fieri et si in clero fuerint reperti, non abici. In illis enim uoluntas est¹⁰ iudicata que sibi¹¹ ausa¹² fuit ferrum inicere quod scilicet et alii id¹³ facere dubitare non possit, in istis uero casus ueniam meruit. *JK 314; H 533a.45-54 (c 1), M 706; ID 6.58; IP 3.43; D 55 c 6*

⁹ *corr. fr.* -ingit D

¹⁰ *ss* C

¹¹ sibi CLSWKNDMBPZJOGQA; si H

¹² ausa CRXWMKNDBVPZOHQ; causa LSA

¹³ hoc G

12¹

Item². cuius supra. Quod non³ admittantur⁴ clerici ab hereticis ordinati⁵

Innocentius Rufo et Eusebio et ceteris episcopis Macedonibus. Ventum est ad terciam questionem que pro sui difficultate longiorem exigit⁶ disputationem, cum nos dicimus⁷ [22va] ab hereticis ordinatos uulneratum per illam manus impositionem habere caput. Vbi uulnus infixum est medicina est adhibenda, qua possit recipere sanitatem. Que sanitas post uulnus sequuta sine cicatrice esse non poterit. Atque ubi penitentiae remedium necessarium est. illic⁸ ordinationis honorem locum habere non posse⁹. Nam si ut¹⁰ legitur¹¹ quod tetigerit immundus immundum erit, quomodo ei tribuetur quod munditia et¹² puritas consuevit accipere? Sed¹³ econtra asseritur eum qui honorem amisit honorem¹⁴ dare¹⁵ non posse¹⁶, nec illum aliquid accepisse. quia nichil in dante erat quod ille posset¹⁷ accipere. Acquiescimus. et uerum est certe, quia quod non habuit dare non potuit, dampnationem utique quam habuit per prauam¹⁸ manus impositionem dedit. Et qui¹⁹ particeps factus²⁰ est dampnato, quomodo debeat honorem accipere inuenire non possum, et²¹ dicitur uera ac iusta legitimi sacerdotis benedictio auferre omne uicium quod a uicioso fuerat²² iniectum.

JK 303; H 550b.4-29 (cc 3 and 4 pt), M 717; ID 6.59; cf IP 3.130a; +C 1 q 1 c 18a

¹ *om.* A

² *Item add. in mg.* O

³ non CLSWDMKBPZJOGHQ; *om.* N

⁴ admittantur C?L²RXSWBVPZJOGHQ; permittantur DM; ammittantur KN

⁵ -ati CLSKNBZOH; -ari RX

⁶ exigit CLRXSWKNDMBVPHQ⁺; exiit ZJOG

⁷ dicimus C?RXWKNDM; dicamus LR²SBVPZJOGHQ

⁸ illi G

⁹ *corr. from* possunt O

¹⁰ si ut CLSWDMKBPZJOGHQ; sicut N; sic G

¹¹ legitur CLSWKNDMBVPZJOGQ; legi H

¹² et CLXSWKNMBVPO; ac ZJGHQ

¹³ h *add.* Z

¹⁴ honorem amisit honorem *partly over erasure and in mg.* Z

¹⁵ dare CLRXSBVPZJOGHQ; *om.* KNDM

¹⁶ tribuere *add.* D(*mg.*)M; dare *ss* K; amisit honorem dare - non posse *om.* W

¹⁷ possed O

¹⁸ *corr. fr.* quam R

¹⁹ qui CLSWKNDMBVPZJOG; quia HQ

²⁰ *om.* G

²¹ *corr. to* sed K

²² fuerat LRXSWKNDMB²VPZJOGHQ; fuerit C; erat B

13¹

Quod in ordinationibus crimina uel uitia non bene credantur auferri. cap. iiii²

¹ *om.* A

Ergo si ita³ est. applicentur ad ordinationem sacrilegi⁴ atque omnium criminum rei. Quia benedictione ordinationis crimina uel uicia⁵ putentur auferri, nullus sit penitentie locus. quia id potest prestare ordinatio quod longa satisfactio prestare consuevit⁶. Sed nostre lex est ecclesie uenientibus ab hereticis qui tamen illic baptizati sunt per manus impositionem laicam tantum⁷ tribuere communionem nec ex his aliquem in clericatus honorem uel exiguum subrogare.

JK 303; H 550b.29-40 (c 4 pt), M 717-8; Prol. 128; ID 6.60; IP 3.58 (Nostre lex - end), cf 3.130b; +C 1 q 1 c 18b

² cap. iiii om. D; in mg. H

³ Ergo si ita C²LSWKNDMBVZJOGHQ; Ergo si CRX; Ergo sita P

⁴ adulteri add. ZJOGHQ*, om. CLRXSKNDMBVP

⁵ uicia CLRXSWD²BVPZJOGHQ; iudicia KNDM

⁶ -ui- ss H

⁷ add. in mg. D

14¹

Quod in ecclesia peccatum populi inultum soleat² preteriri

Prouideat³ ergo dilectio uestra hactenus talia transisse et aduertite quod utique⁴ ut dicitis necessitas imperauit in pace iam ecclesias constitutas non presumere. Sed ut sepe accidit, quotiens a populis aut a⁵ turba peccatur. quia in omnes propter multitudinem non potest [22vb] uindicari inultum soleat transire. Priora ergo dico dimittenda Dei iudicio et de reliquo maxima sollicitudine precauendum.

JK 303; H 551b.15-23 (c 6), M 719; Prol. 128 to soleat transire; ID 6.61; C 1 q 7 c 14 (Quotiens - end)

¹ om. A

² repeated and canc. M

³ Prouideat CLRXSWKNDM; Preuideat BVPHQ; Peruideat ZJOG*

⁴ corr. fr. ut ut D

⁵ ss K

15¹

Item cuius supra². cap. lii³. Eum esse digamum⁴ qui cathecuminus habuerit atque amiserit uxorem si post baptismum aliam acceperit⁵

Deinde ponitur non dici oportere digamum eum qui cathecuminus habuerit atque⁶ amiserit⁷ uxorem, si post baptismum fuerit aliam sortitus, eamque primam uideri que nouo homini copulata est, quia illud post baptismi sacramentum coniugium⁸ cum ceteris criminibus sit ablutum⁹. Quod cum de una utique dicitur, certe si tres habuerit in uetere¹⁰ positus homine uxores¹¹, erit ei que post baptismum quarta¹² est si¹³ sic interpretatur prima. Virginis eque nomen accipiet que quarto ducta est loco. Quis oro istud non uideat contra apostoli esse preceptum, qui ait, Vnius uxoris¹⁴ uirum oportere

¹ om. A

² Item cuius supra CLRXSWKNDMBVP; Innocentii pape ZJOGHQ

³ lii in mg. N

⁴ om. K

⁵ Eum - acceperit (duxerit KN) CLRXWMKNBVP; Eum - baptismum D; om. ZJOGHQ

⁶ et G

⁷ dimiserit G

⁸ con. sac. later corr. J

⁹ ablutum CLRXWBV²PZJOGHQ; absolutum SKNDMV; ablutum H

¹⁰ uetere CRXWKNDMVPZJOGHQ; ueteri LR²SB

¹¹ uxore hom. marked for reversal G

¹² quarta CLSWMKNBVZJOGHQ; quarto D

¹³ ss J

¹⁴ ss Z

fieri sacerdotem? Sed obicitur quod¹⁵ in baptismo totum quicquid in uetere homine gestum est sit absolutum¹⁶. Dicite michi, cum¹⁷ pace uestra loquor, crimina tantum¹⁸ in baptismo dimittuntur, an et illa que secundum Domini precepta ac Dei instituta complentur? Vxorem ducere crimen est aut crimen¹⁹ non est. Si crimen est ergo prefata uenia dixerim erit auctor²⁰ in culpa qui ut²¹ crimina committerentur in paradyso cum²² ipse eos iungeret²³, benedixit. Si uero non est crimen, quia quod Deus coniunxit nefas sit crimen appellari, et Salomon addidit, Et enim a Deo preparatur²⁴ uiro uxor, quomodo creditur inter crimina esse dimissum quod Deo auctore legitur²⁵ consummatum? Et quod²⁶ de talium filiis percensetur? et numquid²⁷ non erunt admittendi in hereditatis consortio²⁸ qui ex ea suscepti sunt que ante baptismum fuerit uxor, eruntque appellandi uel naturales uel spurii, quia non est legitimum matrimonium nisi illud ut nobis uidetur quod post²⁹ baptismum assumitur. Ipse Dominus cum interrogaretur a Iudeis si liceret dimittere uxorem. atque exponeret fieri non debere addidit, Quod uero³⁰ Deus coniunxit, homo non separet. [23ra] Ac ne de³¹ his³² loquutus esse credatur qui³³ post baptismum sortiuntur, meminerint³⁴ hoc et³⁵ a Iudeis esse interrogatum, et³⁶ Iudeis esse responsum.³⁷ Quero et sollicitus quero si una eademque sit uxor eius qui ante cathecumini postea fit fidelis³⁸, filiosque ex ea cum esset cathecumini genuerit, aut³⁹ postea alios cum esset⁴⁰ fidelis utrum sint fratres appellandi. an non habeant postea defuncto patre cum ceteris⁴¹ heriscunde⁴² hereditatis consortium quibus nomen filiorum generatio spiritualis creditur abstulisse? Quod cum ita sentire atque iudicare absurdum est⁴³, que malum ratio est hoc⁴⁴

¹⁵ ob. quod CLSWNDMBVZJOGHQ; quod ob. K

¹⁶ absol- CLRXSWKNDBVP; sol- ZJOGHQ(-tu- ss)

¹⁷ in add. KNDM, om. CLRXSWBVPZJOGHQ

¹⁸ ss L

¹⁹ crimen CLSWKNDBVPJOGHQ; om. Z

²⁰ auctor CLRXSWKNDBVPZJOGHQ; ductor C²

²¹ aut G

²² primos homines add. M²

²³ eos iung.] Dominus ungueret M

²⁴ preparatur CLSWKNBVPZJOGHQ; paratur DM

²⁵ Deo auct. leg. CLRSWBVZJOGHQ; a Deo auct. [erasure ? follows] leg. P; auct. leg. Deo K; auct. Deo leg.

NDM

²⁶ lacuna follows J

²⁷ corr. fr. non quod J

²⁸ -r- ss H

²⁹ ss X²

³⁰ uero CLSWNBVPZJOGHQ; om. DMK

³¹ de CLSWKNDBVPZJOGHQ; om. H

³² corr. fr. de his ne M²

³³ quae LJG

³⁴ -erint CLSWKNDBVPZJOGHQ; -erit HQ

³⁵ et CLSWKNBVPZJOGHQ; om. DM

³⁶ a add. and canc. Z

³⁷ filiorum alii naturales tantum, alii naturales et legitimi, alii qui neque naturales neque legitimi dicuntur, sed spurii, asperanden Greco, id est uulgo concepti, sed naturales sunt qui concubina, legitimi et naturales qui ex iusto matrimonio nati sunt et uocantur ingenui. Sunt et alii qui neque spurii neque naturales dicuntur sed tantum legitimi, ut sunt adoptiui. add. in mid-text P

³⁸ fid. fit marked for reversal O; sit filios B; sit fidelis V

³⁹ genuerit aut (at S) CLXSWKNDBVP; aut ZJGHQ; suscepit (later canc.) ac O

⁴⁰ esset CLRXSWKNDBVP; om. ZJOGHQ

⁴¹ id est secundis add. ss. P

⁴² heriscunde LRXS²WDMBVZ²OJ² G; heriscunde CK; heriscunde (id est diuidende ss) P; hercunde Z;

heriscunde J; heriscunde HQ; ? S

⁴³ corr. from sit O

defendi⁴⁵, et uacua magis opinione iactari quam aliqua auctoritate roborari, cum non possit inter peccata deputari quod⁴⁶ precepit,⁴⁷ quod Deus⁴⁸ coniunxit⁴⁹. Nunquid⁵⁰ si quis cathecuminus uirtutibus studuerit humilitatem sequutus fuerit, patientiam tenuerit, elemosynas fecerit, morti destinatos qualibet ratione eripuerit⁵¹, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit⁵², quero cum⁵³ factus fuerit fidelis⁵⁴ amittit, quia per baptismum totum quod uetus homo gesserat⁵⁵ putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus atque elemosinis placuisse et per⁵⁶ reuelationem Petrum ipsum⁵⁷ uidisse. Numquid per baptismum hec illi ablata sunt. propter que baptisma ei⁵⁸ concessum esse uidetur? Si ita creditur, mihi credite non modicum erratur, quia quidquid bene gestum fuerit et secundum legalia precepta custoditum non potest facientibus deperire. Nuptiarum ergo⁵⁹ copula quia Dei⁶⁰ mandato perficitur non potest⁶¹ dici peccatum et quod peccatum non est, solui inter peccata omnino credi non debet. eritque integrum estimare aboleri⁶² non posse prioris nomen uxoris cum non dimissum sit peccato quod ex Dei sit uoluntate⁶³ completum⁶⁴.
JK 303; H 549b - 550a (c 2 complete), M 716-7; ID 1.292 (var. as BD 4.98), 8.303b (Begins Eos qui uiduas); IP 6.95 (Numquid non erunt - esse responsum), 6.96 (Et sollicitus - et Deus coniunxit); D 26 c 3, cf C 28 q 1 c 1 (Numquid non erunt - et Deus coniunxit)

⁴⁴ est que malum ratio est hoc LRXSWVP; que malum ratio hec DM; est que malum ratio hoc K; est que malum hoc ratio N; est quod malum ratio hoc est B; que malum ratio est hoc ZJGQ; que ratio est hoc malum *marked for reversal* O; ? CH

⁴⁵ *corr. to defendit K, from defendendi S*

⁴⁶ qui W; *lex add. and canc.* O

⁴⁷ *corr. fr. -ipit J; et add. and canc.* O

⁴⁸ *ss Z*

⁴⁹ coniunxit CLSWKNDMBVPZJGHQ; iunxit O

⁵⁰ quid *ss V*

⁵¹ et *add. HQ, om.* CLSWKNDMBVPZJOG

⁵² tenuerit CLRSWKNDMZJOGHQ; renuerit BVP

⁵³ cum CLSWMKNBVPZJOGHQ; eum D

⁵⁴ *ss R²*

⁵⁵ -erat CLRXSWKNDMBVP; -erit ZJOGHQ

⁵⁶ plac. et per *in mg.* J

⁵⁷ Petrum ipsum CLSWDMKBVPZJOGQH; ipsum Petrum N

⁵⁸ bapt. ei CLRXWKNDMBVP; ei bapt. SZJGQ; illi bapt. OH

⁵⁹ *ss D*

⁶⁰ Dei CL(mand. Dei)SWNDMBVPZJOHQ; Domini K

⁶¹ facientibus deperire - potest *om.* G

⁶² abol. est. *marked for reversal* D

⁶³ sit uol. CLRXSWBVPZJOG; uol. sit KNDMHQ

⁶⁴ completum CLSWDMKBVPZJOGHQ; concessum N

16¹

Vt quicumque tales fuerint ordinati² cum ordinatoribus suis deponantur. cap. iii³
 Innocentius uniuersis episcopis in Tholosana synodo constitutis. Si quis aduersus [23rb] formas canonum⁴ ad⁵ ecclesiasticum ordinem uel ad ipsum sacerdotium uenire temptauerit, una cum ordinatoribus suis⁶ ipso in quo inuenti fuerint ordine et honore priuentur. Et quamuis dilectioni uestre fratres karissimi⁷ regule Nicene sint⁸ cognite.

¹ *om.* A

² fuer. ord. CLRSWKNDMBVP; ord. fuer. ZJOGHQ

³ cap. iii *before* Vt DM

⁴ formas can. (*corr. fr. conum P*) CLSWKNDMBVPZJOG; can. formas HQ

⁵ *ss D*

⁶ *ss C*

⁷ -imi CLSWM(*superscr.*)KNBVZPJOGHQ; -ime D

secundum quas ordines faciendos esse per sententiam decernimus. tamen aliquam partem que de ordinationibus est prouisa inserendam putauimus, ut secundum eam⁹ ordinationes in posterum celebrandas esse sciamus, ne cui interpretandi aliter liberum arbitrium relinquatur, ac primum que sunt prohibita¹⁰ digerantur.

JK 292; H 552b.2 - 18 (c 3 with the rubric attached to c 2), M 721 c 3 with rubric as here; ID 6.62

⁸ sint CLRSWBVPZJOGHQ; sunt KNDM

⁹ corr. from eas O

¹⁰ sunt prohibita CLSWNDMBVPZJOGHQ; sibi prohibita (sunt ss) K

17¹

²De commemoratione Niceni concilii in qua³ supradicta prohibentur cap. iiii⁴

Prohibendum est de⁵ curialibus aliquem ad ecclesiasticum ordinem uenire posse qui post baptismum⁶ coronati fuerint, uel sacerdotium quod dicitur sustinuerint, et editiones⁷ publicas celebrauerint. Nam et hoc de curialibus est cauendum⁸. ne idem qui ex curialibus fuerint aliquando a suis curiis quod frequenter uidemus accidere reposcantur, que omnia rationabiliter prohibita⁹ oportet modis omnibus custodiri.

JK 292; H 552b.23-32 (c 4 pt), M 721; ID 6.63

¹ om. A

² Prohibendum est add. and canc. G

³ qua CLRXWBVPZJOGHQ; quo SKNDM

⁴ cap. iiii before De D

⁵ de repeated O

⁶ uel add. ZJOGHQ*, om. CLRXSWKNDMBVP

⁷ edit- LWKNDMBVP²ZJOGHQ*; sedit- CRXS; dedit- P

⁸ agendum add. O

⁹ -bi- ss D

18¹

Victricio² Rothomagensi episcopo. Non esse ordinandum episcopum sine conscientia metropolitani

Primum ut extra conscientiam metropolitani episcopi nullus audeat ordinare episcopum. Integrum est enim iudicium quod plurimorum sententiis confirmatur. Nec unus episcopus presumat ordinare³ episcopum ne⁴ furtiuum beneficium prestitum uideatur. Hoc enim et synodus Nicena constituit atque definiuit.

JK 286; H 529b51-8 (c 1), M 699; ID 5.113; D 64 c 5 (var. and part inserted later)

¹ om. A

² Victricio CLRXSWKNBVP; Victorico DM; Innocentius Victricio ZJOGH; Inn. Victorico Q

³ pres. ord. ep. CLRXSWKNDMBVP; ord. pres. ep. ZJOG²HQ; ord. ep. pres. G

⁴ ss above erasure W

19¹

Idem². Ne³ penitentes fiant clerici⁴

Si quis post remissionem peccatorum cingulum militie secularis habuerit, ad clericatum admitti omnino⁵ non debet.

JK 286; H 529b.59-61 (c 2), M 699; D 50 c 61

¹ om. A; after c 20 HQ

² Idem CRXSWMKBVPZJOGH; Item LN

³ ss Z

⁴ fiant cler. CLRSWDMKBVPZJOGHQ; cler. fiant N

⁵ adm. omn. CLSWKNDMBVPZJOGQ; omn. add. H

20¹*Idem. De contentionibus² clericorum et laicorum³*

Si que cause uel contentiones inter clericos et laicos tam superioris ordinis quam etiam⁴ inferioris fuerint exorte, placuit ut secundum synodum Nicenam congregatis⁵ omnibus eiusdem prouincie episcopis iudicium terminetur. Nec alicui liceat sine preiudicio⁶ [23va] tamen Romane ecclesie cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri, relictis his⁷ sacerdotibus qui in eadem prouincia Dei ecclesias nutu diuino gubernant ad alias conuolare prouincias, aut⁸ aliarum⁹ prius prouinciarum episcoporum iudicium expetere uel pati. Quod si quis forte¹⁰ presumpserit et ab officio cleri submotus et iniuriarum¹¹ reus ab omnibus iudicetur. Si autem maiores cause in medio fuerint deuolute. ad¹² sedem apostolicam¹³ sicut synodus¹⁴ statuit¹⁵ et beata consuetudo exigit, post iudicium episcopale referantur¹⁶.

JK 286; H 529b.62 -530a.7 (c 3 pt) to conuolare prouincias, 530a.7-13 (c 3 end) from Quod si quis -, M 699

¹ om. A

² contempcionibus L; -ten- ss J

³ cler. et (ac V) laic. CLXSWKBVPZJOGHQ; laic. et cler. NDM

⁴ etiam CRXSWKNBVPZJOGHQ; om. LDM

⁵ corr. fr. -ato D

⁶ corr. fr. -ium Z

⁷ his CLRSWKNDMBVPOGHQ; iis ZJ

⁸ aut CLRXMKNBVPZOGH; ut S

⁹ aliarum CLRSWKNDMVPZJOGHQ; aliorum B

¹⁰ in mg. D

¹¹ in- ss D; iuriarum G

¹² ss O

¹³ sed. ap. CLSWKNDMBVPZJGHQ; ap. sed. O

¹⁴ om. W

¹⁵ statuit CLSWNDMBVPZJOGHQ; constituit K

¹⁶ -antur CLSWKNDMBVZJGHQ; -ant P; -amus O

21

Idem de castitate¹ sacerdotum et leuitarum

Preterea quod dignum et pudicum et honestum est tenere ecclesia omnimodo² debet, ut sacerdotes et leuite cum uxoribus suis non misceantur, quia ministerii³ cotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim, Sancti estote, quoniam et ego⁴ sanctus sum⁵ Dominus Deus uester. Nam priscis temporibus de templo Dei sacerdotes anno⁶ uicis sue non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino⁷ tangebant. Quibus utique propter sobolis successionem uxoris usus⁸ fuerat relaxatus. quia ex alia tribu et preter⁹ ex semine Aaron ad sacerdocium nullus fuerat preceptus¹⁰ accedere, quantomais hii¹¹ sacerdotes uel leuite pudicitiam ex die ordinationis sue¹²

¹ castate A

² corr. fr. omnium V; om. G

³ ministerii CLSWKNDMBVPZJOGHQ; misterii A

⁴ et ego CLRXS²WD²MKNBVPZJ²OGHQ; ego SDJ; om. A

⁵ om. G

⁶ ss C?

⁷ corr. fr. omnia L

⁸ ux. usus CLSWDMKBVPZJOGHQA; usus ux. N

⁹ et preter CRXKNBZOHA; et propter L; nisi R²S

¹⁰ ss Z

¹¹ hii CLRXSWKNDBVPH; hii uel M; ii ZJOQA

¹² ord. (after corr. P) sue CLRXSKNDMVPZJOGHA; ord. WV²; sue ord. B

seruare debent, quibus uel sacerdocium uel ministerium sine successione est¹³, nec preterit dies qua uel¹⁴ a sacrificiis diuinis¹⁵ aut a¹⁶ baptismatis officio uacent?
JK 286; H 530b.1-19, M 700; ID 6.94, 6.194 to Deus uester, as BD 2.118; D 31 c 4 var.

¹³ *corr. fr.* cessatione to subcessatione est H

¹⁴ uel CLSWKNDMBVPZJOGHQ; *om.* A

¹⁵ *in mg.* V¹

¹⁶ a CLXSWKNBVPZJOG; ab A; *om.* DMHQ

22

*Idem. De curialibus non clericandis*¹

Preterea frequenter² quidam ex fratribus nostris curiales uel quibuslibet publicis³ functionibus occupatos⁴ clericos facere contendunt. pro quibus postea maior est⁵ tristitia, cum de⁶ reuocandis eis aliquid ab imperatore precipitur quam gratia nascitur⁷ de ascito. Constat enim eos in ipsis muniis⁸ etiam uoluptates exhibere, quas a dyabolo⁹ inuentas¹⁰ esse non dubium est, et ludorum aut¹¹ munerum¹² apparatibus aut preesse aut forsitan interesse. Sit certe in exemplum sollicitudo [23vb] et tristitia fratrum quam sepe pertulimus imperatore presente¹³ cum¹⁴ pro his sepius rogaremus¹⁵, quam ipse nobiscum positus¹⁶ cognouisti¹⁷. Quibus non solum inferiores clerici¹⁸ ex curialibus. uerum etiam iam¹⁹ in sacerdocio constituti²⁰ ingens molestia ut²¹ redderentur²² instabat.

JK 286; H 530b.58 -531a.8 (c 11), M 701; ID 6.349; +D 51 c 3

¹ -andis CLSWKNDMBVPZJOGHQ; -adis G; -andum A

² frequenter CLSKNDMBVPZJOGHA; *om.* Q

³ publicis CLSWKNDMBVPZJOGHQ; *om.* A

⁴ occupatos CLSWKNDMBVPZJOGHQ; occupationibus A

⁵ *ss* JD

⁶ de CLSWKNBVPZJOGHQA; *om.* DM

⁷ -itur LRSWKNBVPZJOGHQA; -etur C; -atur DM

⁸ muniis CLRSWKNDMZJGHQA; munus XBVPQ; minus X²

⁹ -lo *ss* D

¹⁰ -tum G

¹¹ aut CLSWKNDMBVPZJOGHQ; ac A

¹² munerum RXWKBPZJOGQA; mimerum CVH; aut (*cancelled*) L; numerum S; mimorum NDM

¹³ imp. pres. CLSWKNDMBVPZJOGHQ; pres. imp. A

¹⁴ eum G

¹⁵ -re- *ss* H

¹⁶ nob. pos. CLRXSWBVPZJOGHA; pos. nob. KNDM

¹⁷ agnou- S

¹⁸ inf. cler. CLSWKNDMBVPZJOGHQ; cler. inf. A

¹⁹ *subsc.* D

²⁰ *corr. fr.* -tui D

²¹ *corr. fr.* aut Z

²² -entur CLSWKNDMBVPZJOGH; -etur QA

23¹

*Idem Exuperio Tholosano*² *inter cetera. De his*³ *qui tormenta exercuerunt*

Quesitum etiam est⁴ super his⁵ qui post baptismum administrauerint⁶, et aut tormenta sola⁷ exercuerunt⁸, aut etiam capitale protulere sententiam. Nichil de his

¹ *om.* A

² -h- *ss* D

³ his CLSWKNDMBVPGHQ; iis ZJO

⁴ etiam est] est etiam M

⁵ his CLRSWKNDMBVPOGHQ; iis ZJ

⁶ -erint CLRXSKNDBVP; -erunt WZJOGHQ

⁷ omnia *add. ss* R²S (S *omitting* sola)

⁸ exercuerunt CLRXSWKNDBPZJOGQ; exercuerint SMV; excreuerunt H

legimus a maioribus definitum. Meminerant⁹ enim a Deo potestates has fuisse concessas et propter uindictam noxiorum gladium fuisse permissum. et Dei ministrum¹⁰ esse datum in huiusmodi uindicem. Quomodo igitur¹¹ reprehenderent factum quod auctore Domino¹² uiderent esse concessum? De his ergo ut¹³ hactenus seruatum est sic¹⁴ habeamus¹⁵, ne aut disciplinam auertere aut contra auctoritatem Domini uenire uideamur. Ipsis autem in ratione¹⁶ reddenda gesta sua omnia seruabuntur.

JK 293; H 532a.55 – b.3 (c 3), M 704; ID 6.349A (cf BD 6.44), 10.94 (with added sentence); +C 23 q 4 c 45 (as ID 6.349A)

⁹ corr. fr. memorant D

¹⁰ ministrum CLRXSZJOHQ; ministerium WKNDMBVP

¹¹ igitur CLRXWKNVPZJOGHQ; ergo SDMB

¹² Domino CLSWNDMBVPZOGHQ; Deo K

¹³ ut CLRSWKNVPZJOGHQ; sicut DM

¹⁴ om. G

¹⁵ -bea- ss L

¹⁶ ratione CLSWKNDMBVPZJGHQ; oratione O

24¹

Idem. Parem² esse penam adulterii in uiro et uxore

Et illud desideratum est sciri. cur communicantes uiri cum adulteris uxoribus non conueniant, cum e contra uxores³ in consortio adulterorum uirorum manere uideantur? Super hoc⁴ Christiana religio adulterium⁵ in utroque sexu pari ratione condempnat, sed uiros suos mulieres non facile⁶ de adulterio⁷ accusant, et non habent latentia peccata uindictam, uiri autem liberius uxores adulteras apud sacerdotes deferre consueuerunt⁸, et ideo mulieribus⁹ prodito earum crimine communio denegatur, uirorum autem latente commissio non facile quisquam ex suspicionibus abstinetur. Qui utique submouebitur¹⁰ si eius flagitium detegatur. Cum¹¹ enim¹² par causa sit, interdum probatione cessante uindictae ratio conquiescit.

JK 293; H 532b.4-21 (c 4), M 704; ID 8.214 (insc. var. as BD 9.77 but c. 24 as here); +C 32 q 5 c 23 (from Christiana religio)

¹ om. A

² Parem CLSWKNDMBVPZJOG(Esse parem)Q; om. H

³ om. G

⁴ hoc CLRSWKNBVPZJOGHQ; hec DM

⁵ -i- ss H

⁶ non. fac. ss S

⁷ -ero J

⁸ consueuerunt CLSWQ; consuerunt RXKNDMBVZJOGH; composuerunt P

⁹ corr. fr. -ieres J

¹⁰ corr. fr. sim- D

¹¹ Cur Q

¹² enim CLSWKNDMBVP; ergo ZJOGHQ

25¹

Idem Felici episcopo Nuceriano. Non repellendos omnes laicos a clericatu [24ra]

De laicis uero religio tua consuluit quos canones ordinari prohibent. Certum est quidem hoc² ecclesiasticas regulas³ continere⁴, sed non ita definitum est ut de⁵

¹ om. A

² quidem hoc CLRSWKNDVPZJOGHQ; enim quidem hoc M; hoc quidem B

³ eccl. reg. CLSWKNDMBVPG; reg. eccl. ZJOG²HQ

⁴ corr. fr. tenere D

⁵ ss D

omnibus sit laicis⁶ constitutum. Neque enim clerici nasci et non fieri possunt. Sed designata sunt genera de quibus ad clericatum peruenire non⁷ possunt. Id est⁸ si quis fidelis militauerit⁹, si quis fidelis causas egerit. hoc est postulauerit¹⁰, si quis fidelis administrauerit. De curialibus autem manifesta¹¹ ratio est¹², quoniam et si¹³ inueniantur huiusmodi uiri qui debeant clerici¹⁴ fieri, tamen quoniam sepius ad curiam repetuntur. cauendum ab¹⁵ his est propter tribulationem que sepe de his ecclesie prouenit¹⁶. Laici uero qui habentes uxores baptizati sunt ac sic¹⁷ se instituerunt¹⁸, ut opinio eorum in nullo uacillet, ut aut clericis iuncti sint, aut monasteriis ex quo baptizati sunt heserint¹⁹, si non concubinam, non pelicem norint, si in omnibus operibus uigilauerint. non prohibentur huiusmodi ad clericatus sortem assumi, ita sane ut in eis tempora a maioribus constituta seruentur, ne cito quilibet lector, cito accolitus, cito dyaconus, cito sacerdos fiat.

JK 314; H 533b.10-37, M 706 cc 3-5 pt; ID 6.95; IP 3.45 from Laici uero qui; D 51 c 2 (Designata - prouenit)

⁶ sit laicis CLRXWKNDMBPZJOG; laicis sit SVHQ

⁷ ss K

⁸ Id est] Idem P

⁹ fid. mil. CLSWKNDMBVPZJOGQ; mil. fid. H

¹⁰ si quis fidelis – post. in mg. X²

¹¹ manifestata S

¹² ratio est CLSWKNDMBVPZJOGQ; est ratio MH

¹³ si CLSWKNDMBVPZJGHQ; sic O

¹⁴ deb. cler. CLSMWNDMBVPZJOGHQ; cler. deb. K

¹⁵ ab CLRSWKNBVPZJOGH; de DMQ

¹⁶ prou- CLRSWMKNBVZJOGHQ; peru- DP

¹⁷ sic CLRXWMK²BVPZJOHQ; si SKNDG

¹⁸ corr. from constit- O

¹⁹ heserint J

26

Item¹ Maximo et Seuero² episcopis. De presbiteris filios generantibus³ cp. xi⁴

⁵Qui zelo fidei⁶ ac discipline ductus⁷ non patitur ecclesiam pollui ab indignis presbiteris quos in presbiterio filios asserit⁸ procreasse⁹. Quod non liceret¹⁰ exponerem¹¹ nisi¹² nossem uestram prudentiam legis totius habere noticiam. Et ideo fratres carissimi, libelli qui subiectus¹³ est tenore perspecto¹⁴. Eos qui talia perpetrasse dicuntur¹⁵ iubebitis¹⁶ in medio collocari discussisque obiectionibus¹⁷ que

¹ Item CRXSK; Idem LWNDMPBVZOGHQA

² -ue- ss D; corr. fr. Seuerino Q

³ De presbiteris filios generantibus LWKNDBVPZOGHQA; Quod hii qui in presbiterio filios genuerint (generauerint C) remoueri ab officio debeant CRXS

⁴ cp. xi CRXSKNDM (DM after episcopis); om. LWBVPZOGHQA

⁵ Qui – est tenore perspecto CLRXSWKNDM; om. BVPZOHQA

⁶ fidei CLRSKNDM; Dei W

⁷ est add. LR²SW, om CRXKNDM

⁸ asserit C; a se LXS; asse RW; asseritur KNDM

⁹ procreasse CRXKNDM; procrearunt R²SW; procreauerunt L

¹⁰ liceret CLRXSW; licere D(followed by short lacuna)MKN

¹¹ exponerem CRMKN; exponere LSW

¹² quia add. and canc. D

¹³ qui subiectus CRXSKNDM; quibus iniectus L; quibus subiectus (corr. to lectus) W

¹⁴ tenore perspecto CRKND; tenor profectus L; tenore profecto S; tenore prospecto S²W

¹⁵ Eos qui talia (om. LW) perp. dicuntur CLRXWKND; Eos (Hos G) presbiteros (sacerdotes Q) qui in presbiterio filios (om. O) procrearunt (-int BZ) BVPZJOGHQA (cf ID)

ipsis presbiteris impinguntur. si conuinci potuerint¹⁸, a sacerdotali remoueantur officio, quia qui sancti non sunt. sancta tractare non possunt¹⁹, atque alieni efficiantur a ministerio quod uiuendo illicite polluerunt. Miramur autem hec eorum dissimulare episcopos ut aut cohibere aut nescire esse illicita iudicentur.

JK 315; H 544a.58 - b.15, M 707; ID 6.96 has pt 2 from Eos, as BVPZJOGHQ; cf D 81 c 6, with more at beginning

¹⁶ iubebitis CLD²KNBV²ZJOH; uidebitis RXSWMP; debitis D; iubetis VQA

¹⁷ obiect- CLSMKNBVPZJOGHQ; abiect- W

¹⁸ conuinci potuerint CRXKNDM; conuicti fuerint LSWBVPZJOGHQ

¹⁹ quia qui - possunt in text and also as (cancelled) rubric here R

27¹

Idem Rufo et Eusebio Macedonibus episcopis². Cur re[24rb]cepti sint Bonosiani³ et Cathari et Nouatiani⁴

Sacerdotum summa deliberatio hec fuit, ut quos Bonosius ordinauerat ne cum eodem remanerent. ac fieret non⁵ mediocre scandalum ordinati reciperentur. Vicimus⁶, ut opinor, ambigua. Iam ergo quod pro remedio ac necessitate temporis statutum est. constat primitus non fuisse. Ac fuisse regulas ueteres, quas ab apostolis aut⁷ apostolicis⁸ traditas⁹ ecclesia¹⁰ Romana custodit, custodiendasque mandat his¹¹ qui eam audire consueuerunt. Sed necessitas temporis id fieri magnopere postulabat. Ergo quod necessitas¹² pro remedio repperit, cessante necessitate debet utique cessare pariter¹³ quod urgebat, quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio quam ad presens fieri tempus impellit. Sed canones apud Niceam constituti de Nouatianis¹⁴ fieri permiserunt. Prius ille canon a patribus institutus ponendus¹⁵ est¹⁶, ut possimus aduertere uel¹⁷ quid¹⁸ uel qualiter¹⁹ ab eisdem sensum sit uel preceptum²⁰. De his²¹ inquit qui nominant se ipsos Catharos, id est mundos²², et aliquando ueniunt ad catholicam ecclesiam, placuit sancte et magne²³ synodo ut accepta manus impositione sic maneant in clero. Possumus uero dicere de solis hoc²⁴ Nouatianis²⁵ esse

¹ om. A

² Mac. epp. in mg. M

³ Bonosiani CLRXSKNDMBVP²; Bonosani W; Bonosianis ZJO²GHQ; Bosonianis O

⁴ et Cathari (-aris ZJOGHQ) et Nouatiani (-anis ZJOGHQ) CLRXSDBVPZOGHQ; om. KN

⁵ ss Q

⁶ Vicimus CLRSWKNDMPZJOGHQ; Vicinius B

⁷ ab add. S(ss)VP

⁸ uiris add. DM, om. CLRSWKNBVPZJOGHQ

⁹ traditatas D; traditas with lacuna M

¹⁰ corr. fr. -sie D

¹¹ his CLXSWKNDMBVPGH; iis ZJOQ

¹² temporis add. O

¹³ pariter CLSWDMKBVPZJOGH; om. NQ

¹⁴ -ianis CLRSKNDMVZJOH; -ionis XWBV²PGQ

¹⁵ corr. fr. pondus P

¹⁶ est CLSWKNBVPZJOGHQ; om. DM

¹⁷ erasure follows in J

¹⁸ uel quid CLRSWBVPZJOGHQ; quod KNDM

¹⁹ caliter H

²⁰ sit uel preceptum CLRSWKNDMPZJOGHQ; uel preceptum sit B

²¹ his CLSWKNDMBVPOGHQ; iis ZJO²

²² corr. fr. inmundos D

²³ sancte et magne CLSWKNDMBVPZJGHQ; magne et sancte O

²⁴ ss D; before de solis V

²⁵ -ionis P

preceptum nec ad²⁶ aliarum²⁷ heresium²⁸ clericos pertinere. Nam si utique de omnibus ita definirent, addidissent²⁹, a Nouatianis³⁰ aliisque hereticis reuertentes debere in suum ordinem recipi. Quod ita non esse, etiam illud maxime quod de Paulianistis dictum est poterit confirmare, a quibus uenientes etiam baptizari precipimus³¹. Nunquidnam cum de Paulianistis iubent³² omnes qui ab hereticis reuertuntur erunt hoc exemplo baptizandi? Quod cum nullus audeat facere, de ipsis tantum esse preceptum ratio ipsa demonstrat.³³

JK 303; H 550b.46 - 551a.18 (c 5 pt), M 718; Prol. 128-9 to maneat in clero; ID 6.350 (insc. distinct)

²⁶ ad repeated O

²⁷ aliarum J

²⁸ -sium R²SWD²KNBPZJOGH; -sum CL²; -si R; -sim XW²; -siarum DV

²⁹ -di- ss C

³⁰ -ianis CLR²XSWKNDMVZJOGH; -ionis RBPQ

³¹ -imus CRXSKNDM; -iuntur LWBVPZJOGHQ

³² iubent CLXSWNBVPZOHQ; iuberent RDM; iuberet K

³³ Explicit add. S

A 1. XXXIX ZOSIMVS¹

- ²i. Quod monachi uel laici nisi per gradus ecclesiasticos non debeant ad summum sacerdotium peruenire
- ii. Quod nec Romana sedes contra statuta patrum quicquam potest

¹ Cap. Zosimi pape S

² capitulatio om. ZOHQA; in CLRXSWKNDBVP

1¹

Quod monachi uel laici nisi per gradus ecclesiasticos non debeant ad summum sacerdotium peruenire cap. i² [24va]

Zosimus episcopus urbis Rome Hesitio episcopo Salonitano. Hoc autem specialiter³ et sub predecessoribus nostris et nuper a nobis interdictum constat litteris ad Gallias Hispaniasque transmissis in quibus regionibus familiarius est ista presumptio. quamuis nec Affrica super hoc admonitione nostra habeatur aliena, ne quis penitus contra patrum precepta qui ecclesiasticis disciplinis⁴ per ordinem non fuisset imbutus et temporum approbatione diuinis stipendiis eruditus, nequaquam ad summum ecclesie sacerdotium aspirare presumeret, et non solum in eo ambitio inefficax haberetur, uerum etiam ut ordinatores eius carerent eo ordine quem contra precepta patrum crediderant presumendum.

JK 339; H 553a.21-36 (c 1), M 743; ID 5.102; D 36 c 2 from qui ecclesiasticis

¹ om. A

² cap. i here CLRSWPOQ; before Quod KV; in mg.H; om. XNBZ

³ specialiter CWNBPZOHQ; spiritaliter K

⁴ in mg. M

2¹

Idem episcopis Narbonensis ecclesie. Quod nec Romana sedes contra statuta patrum quicquam potest²

Contra statuta patrum concedere aliquid uel mutare ne huius quidem sedis potest auctoritas³. Apud nos enim⁴ inconuulsis⁵ radicibus uiuit antiquitas, cui decreta patrum sanxere reuerentiam.

JK 334; CB Varia IB 11 as Hilary; ID 4.226; +C 25 q 1 c 7

¹ om. A

² Idem - potest CRXKNBVP; Zosimus papa episcopis Narbonensis (-iensis Q) ecclesie ZOHQ

³ auct. pot. marked for reversal O

⁴ nos enim CNBPZOH; enim nos K

⁵ inconu- CKNBPOH; conu- Z

A 1. XL BONEFACIVS¹**1²**

Epistola Bonefacii pape ad episcopos Gallie. De Maximo episcopo diuersis³ criminibus accusato⁴ cap. i

Bonefacius episcopus ad Gallos. Deceuius uestram debere intra⁵ prouinciam esse iudicium, et congregare⁶ synodum ante diem Kalendarum Nouembrium ut si adesse uoluerit presens si confidit ad obiecta respondeat. Si uero adesse neglexerit dilationem sententie de absentia non lucretur. Nam manifestum est confiteri eum de crimine⁷ qui indulto et totiens delegato iudicio purgandi se occasione non utitur.⁸

JK 349; H 555 b.36-45, M 747; ID 5.271 (complete letter as BD 1.161), 6.338 (as here); IP 4.105 as ID 5.271; C 3 q 9 c 10 originally as here; more added later

¹ Bonefacius LRXWD(*corr. to Boni-*)MKNV²; *om.* CSBVP

² *om.* A

³ di- ss O

⁴ De - accusato *om.* N

⁵ intra CKNBZHQ; inter O

⁶ *corr. fr.* -ate H

⁷ de crim. *in mg.* M

⁸ Explicit *add.* S

A 1. XLI CELESTINVS¹

- ²i. Quod nulli sit ultima penitentia deneganda
- ii. Quod nolentibus clericis uel populis nemo debeat episcopus ordinari
- iii. Quod quisque sacerdos canones non debeat ignorare
- iiii. Quod docendus sit populus non sequendus
- v. Quod per gradus ecclesiasticos ad episcopatus debeat officium perueniri
- vi. Non esse ordinandos incestuosos

¹ Capitula Celestini pape S

² capitulatio *om.* ZOHQA; *in* CLRXSWKNDMBVP

1

Quod nulli sit ultima penitentia deneganda cap. ii¹ [24vb]

Celestinus uniuersis episcopis per Viennensem et Narbonensem prouinciam constitutis. Agnouimus penitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriiis annui, qui obitus sui tempore hoc² anime sue cupiunt remedio³ subueniri. Horremus tamen in hoc tante impietatis aliquem repperiri ut de Dei pietate desperet. quasi non possit ad se quouis tempore concurrenti succurrere et periclitantem sub⁴ onere peccatorum hominem perdere quo se uelle⁵ expediri desiderat et liberari. Quid ergo hoc aliud est quam morienti mortem addere, eiusque animam sua crudelitate⁶ ne absolui possit occidere. ITEM. Salutem homini adimit, quisquis mortis tempore

¹ cap. ii *om.* DZ; c. *only* P; *in mg.* H

² hoc CNDZOHA; hac K

³ sue cup. rem. LSWBVPZOHA; sue remedio cupiunt C²R²D²; remedio sue cupiunt C; sue cupiunt RXKND

⁴ sub CLSW²B; *om.* RXWKNDMVPZOHA

⁵ uelle RXSWKNMBVPZHA; ille CL(?*after corr.*); uellet R²O

⁶ -ate CKNBZOHQ; -atem A

penitentiam⁷ denegauerit, et desperauit⁸ de clementia Dei. qui eum ad subueniendum morienti sufficere uel momento posse non credidit⁹. Perdidisset latro in cruce premium ad Christi dexteram pendens, si illum unius hore¹⁰ penitentia non iuuisset. Cum esset in pena penituit et per unius sermonis promissionem habitaculum paradysi Deo promittente promeruit. Vera¹¹ ergo ad Deum conuersio in ultimis positorum mente potius est estimanda¹² quam tempore, propheta hoc taliter asserente, Cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Cum ergo Dominus sit cordis inspector quouis tempore non est deneganda¹³ penitentia postulanti, cum illi se obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari.

JK 369; H 560a.4-15, Item - end, 21-38, M 755-6; ID 15.26 (Verum ergo - end, as BD 18.1), 15.44 to promeruit as BD 18.22; C 26 q 6 c 13 (in the fuller, later form)

⁷ -tiam CKNBZHA; -tia O

⁸ -auit CKNBZOH; -auerit QA

⁹ credidit CRXSKNBVP; credit ZOHQA

¹⁰ ss O

¹¹ corr. fr. Veni RK

¹² est estimanda CKNBZOHQ; estimanda est A

¹³ deneg- LRXSWKNBVPZOHA; neg- C

2

Quod nolentibus clericis uel populis nemo debeat episcopus ordinari cap. v¹

Nullus inuitis detur episcopus. Cleri, plebis et ordinis consensus et desiderium requiratur. Tunc alter de altera eligatur ecclesia², si de ciuitatis³ ipsius clero cui est episcopus ordinandus⁴ nullus⁵ dignus quod euenire non credimus poterit⁶ repperiri. Primum enim illi reprobandi sunt ut aliqui⁷ de alienis ecclesiis merito⁸ preferantur. Habeat unusquisque sue fructum⁹ militie in ecclesia in qua suam per omnia officia [25ra] transegit etatem¹⁰, in aliena stipendia minime alter¹¹ obrepat, nec alii debitam alter sibi audeat uendicare¹² mercedem. Sit facultas clericis renitendi¹³ si se uiderint pregrauari, et quos sibi ingeri ex transuerso nouerint non timeant¹⁴ refutare. qui si non debitum premium uel liberum de eo¹⁵ qui eos¹⁶ rectorus est debent habere iudicium¹⁷. JK 369; H 560b.38-55 (c 5), M 757; ID 5.61; IP 3.7; D 61 c 13

¹ cap. v CLRXSWKNDVPZOQ (DV before Quod); om. BHA

² elig. eccl. CNDBZOHA; eccl. elig. K

³ ciciuitatis H

⁴ ep. ord. CKNBZOHQ; ord. ep. A

⁵ sibi add. KND, om. CRSWBVPZOHA

⁶ -erit CXKNBVP; -uerit ZOHA

⁷ corr. from aliquis O

⁸ eccl. mer. CRBPZOHA; mer. eccl. KND

⁹ fructum LRXWKNBVPZOHA; ? inserted in mg. C

¹⁰ after corr. H

¹¹ minime alter CKNBZOHQ; alter minime A

¹² uendic- CRXKNBP; uindic- ZOHQ; mendic- A

¹³ renitendi CSK²D²ZOHA; remittendis corr. to renit- L; remittendi RXWKNDBV?P

¹⁴ non timeant CKBPZOHA; om. N

¹⁵ de eo CKNBVP* ; Deo ZOA; om. Q

¹⁶ ss O

¹⁷ corr. from iudicem O

3

Item cuius supra ad episcopos per Apuliam¹ et Calabriam cp. i². Quod quisque sacerdos canones non debeat³ ignorare⁴

Celestinus uniuersis episcopis per Apuliam et Calabriam constitutis. Nulli sacerdoti liceat canones ignorare. nec quicquam facere quod patrum possit regulis obuiare. Que enim a nobis res digna reseruabitur⁵, si⁶ decretalium norma constitutorum pro aliorum libitu licentia populis permissa⁷ frangatur.

JK 371; H 561a.28-35 (c 1), M 758; ID 6.251 as BD 3.137; D 38 c 4 as here, earlier form shorter

¹ corr. from Palliam O

² cp. i CRXSDBPZOH; after ignorare KN; cap. ii Q; om. VA

³ corr. fr. debet K

⁴ Quod - ignorare CRXKNBVP; om. ZOHA(with lacuna)

⁵ reseruabitur CKNBPZOH; seruabitur Q; obseruabitur A

⁶ erasure follows P; patrum add. and canc. A

⁷ -issa CKNBZOHQ; -issas A

4¹

Quod docendus sit populus non sequendus cap. iii²

Docendus est populus, non sequendus, nosque³ si nesciunt eos quid liceat quidue⁴ non liceat commonere, non his consensum prebere debemus. Quisquis uero conatus fuerit temptare prohibita, sciat⁵ censuram sedis apostolice⁶ minime defuturam.

JK 371; H 561b.26-31(c 3 pt), M 758; ID 16.14 as BD 15.13; +D 62 c 2 has more

¹ om. A

² iii CLRXSWBVPZO; iiii D(before Quod)KN; om. Q

³ nosque CKNBVPZO; nos quoque HQ

⁴ quidue CKNBZHQ; quid O

⁵ sciat CRXKNBVP; sentiat ZOHQ

⁶ -ice CRKNVPZOH; -icam B

5¹

Quod per gradus ecclesiasticos ad episcopatus² debeat officium³ perueniri. Ex decretis⁴ Celestini pape Galliarum⁵ episcopis missis⁶

Ordinatos uero quosdam fratres karissimi episcopos qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tante dignitatis fastigium fuerint instituti contra patrum decreta huius usurpatione qui se hec recognoscit fecisse didicimus, cum ad episcopatum his gradibus quibus frequentissime cautum est debeat perueniri, ut minoribus iniciati officiis ad maiora firmentur. Debet enim ante esse discipulus⁷ quisquis doctor esse desiderat, ut possit docere quod didicit. Omnis uite institutio. hac ad id quod tendit se ratione confirmat. Qui minime litteris operam dederit, preceptor esse non potest litterarum. Qui non per singula stipendia creuerit, ad meritum stipendii ordinem non potest peruenire⁸. Solum sacerdos [25rb] cium inter ista rogo uilius est, quod facilius tribuitur, cum difficilius impleatur?

¹ om. A

² -atos W

³ ss C

⁴ corr. fr. clericis L; cleretis W

⁵ -arum CLRSKNPZOH; -iorum BV²; -icorum V

⁶ Quod - perueniri. Ex - missis LRXSWBVPZOH; Quod - perueniri as rubric, Ex - missis in text C; Ex - missis.

Quod - perueniri KND

⁷ corr. fr. -ulis Z

⁸ in mg. H²

JK 369; H 560a. 39-57, M 756; ID 5.72a; +D 59 c 4

6¹

Idem uniuersis² episcopis per Viennensem et Narbonensem prouinciam. Non esse ordinandos incestuosos

Tantis³ Danihel grauatius testimoniis, tanta facinorum accusatione pulsatus, sacrarum ut dicitur uirginum pollutus incesto episcopus asseritur ordinatus. et ut in nostri⁴ libellis scrinii⁵ continetur quorum ad uos quoque exemplaria direximus in pontificii dignitatem hoc tempore quo ad causam dicendam⁶ missis a nobis litteris uocabatur obrepsit. Sacro nomini absit iniuria. Facilius est ut hanc dignitatem tali dando amiserit ordinator quam eam obtineat ordinatus. Cui conuicto⁷ sociabitur qui eum sibi⁸ credidit⁹ largiendo pontificium sociandum. Qualis enim ipse sit, quisquis tales ordinauerit¹⁰ ostendit.¹¹

JK 369; H 560b.4-18, M 756 ; +D 81 c 3

¹ om. A² Idem uniuersis CXKNBVP; Celestinus omnibus ZOHQ³ corr. fr. Santis L⁴ nostri CWD²NBPZOH; nostris LK; uestri R²XSV; uestris R; rer'i D⁵ lib. scrin. CRSBPZOH; scrin. lib. KND⁶ om. O⁷ conuicto RX(after erasure)SKNDBVPZH; conuincto C; coniuncto L; cum uicto W; inuicto O⁸ ss Z⁹ -idit CKNBPZOQ; -iderit H¹⁰ -auerit CRKNBVPO; -arit ZHQ¹¹ Explicit add. SA 1. XLII SYXTVS¹

- ²i. Qui non sint³ recipiendi ad accusationem sacerdotum
- ii. De peregrinis iudiciis
- iii. De appellatione
- iiii. De pulsatis

¹ papa add. X; Incip' capitula Syxti pape S² capitulatio om. ZOHQA; in CLRXSWKNDMBVP³ sunt X1¹

Incipiunt decreta Syxti pape. Qui non sint recipiendi ad accusationem sacerdotum²
 Syxtus episcopus omnibus orientalibus episcopis. Statuentes decernimus ut hii qui non sunt bone conuersationis et quorum uita est accusabilis, uel quorum fides³, uita et libertas nescitur non possint Domini sacerdotes⁴ accusare. Nec uiles⁵ persone ad accusationem eorum⁶ admittantur. Similiter hii qui in aliquibus criminibus irretiti sunt, uel qui sunt suspiciosi uocem aduersus maiores natu non habeant accusandi, quia suspiciosa uox et inimica ueritatem solet opprimere.

¹ om. A² Qui non sint (sunt LRX) - sacerdotum CLRXSKNBVP; om. ZOHQ³ et add. Z, om. CRKNBVOH⁴ Domini sac. LRXSWKNBVZOH; sac. Domini C⁵ uiles CNDBZOH; uilis K⁶ eorum CNDBZOH; episcoporum K

JK +397; H 563.22-27, M 761

2¹

*De peregrinis iudiciis*²

Peregrina uero iudicia salua in omnibus apostolica auctoritate³ generali sanctione prohibemus, quia indignum est ut ab externis iudicetur qui prouinciales et a se electos debet habere iudices, nisi fuerit appellatum. Vnde oportet, si aliquis episcoporum super certis accusetur criminibus ut⁴ ab omnibus audiatur [25va] qui sunt in prouincia episcopis. Quia non oportet accusatum alibi quam in foro suo audiri.

JK +397; H 563.28-32, M 761; ID 5.260 as Fabianus, with BD 1.147; C 3 q 6 c 12 to habere iudices

¹ *om.* A

² De - iud. CRXWKNDDBVP; *om.* with no break ZOHQ

³ *after corr.* Z

⁴ *ss* K

3¹

*De appellatione*²

Si quis uero iudicem aduersum sibi senserit, uocem appellationis exhibeat. Appellanti autem non debet afflictio ulla aut detentionis iniuriare custodia. sed liceat appellatori uitiatam causam³ appellationis remedio subleuare⁴. Liceat etiam in causis criminalibus appellare, nec appellandi uox denegetur ei quem⁵ in supplicio sententia destinari.

JK +397; H 563.32-37, M 761

¹ *om.* A

² De app. CXWKNBVP; *om.* with no break ZOHQ

³ causam CKNBZHQ; causa O

⁴ sed liceat – subl. *in mg.* X²

⁵ quem CKNBZH; que O

4¹*De pulsatis*²

Pulsatus ante suum iudicem causam dicat, et non ante suum iudicem pulsatus si uoluerit taceat. Et pulsatis³ quotiens appellauerint inducie dentur. Si quis ergo iratus crimen aliquod cuilibet temere⁴ obiecit⁵, conuicium non est pro accusatione habendum sed permissio tractandi spatio id quod iratus dixit per scripturam se probaturum esse fateatur, ut si forte⁶ resipiscens que pro iracundia dixit iterare⁷ aut scribere noluerit⁸, non ut reus criminis teneatur. Omnis ergo qui crimen obicit scribat se probaturum. Reuera ibi semper causa agatur, ubi crimen admittitur. Et qui non probauerit⁹ quod obiecit¹⁰, penam quam intulerit ipse patiatur. Placuit etiam ut si episcopus accusatus appellauerit apostolicam sedem. id statuendum, quod eiusdem sedis pontifex censuerit. Hec tamen omnino in sacerdotum causa forma seruetur ne¹¹ quemquam sententia non¹² a suo iudice dicta constringat. Occurrere quoque quisque fidelium ruinis debet oppressorum et miserorum subsidio, quo ualeant ex releuatione aliene uindictae a se Dei remouere uindictam.¹³

JK +397; H 563.37 - 564.1, M 761; cf BD 16.10 (fragment only)

¹ *om.* A

² De puls. CRXKNBVP; *om.* with no break ZOHQ

³ ? *after corr.* C

⁴ *in mg.* D

⁵ obiecit CXSRBVPZOH; obicit L; obiecerit KND

⁶ forte CKNBP; fortasse ZOH

⁷ itare O

⁸ nol- CNBPZOH; uol- KD

⁹ probauerit CKNBZH; probauit O

¹⁰ *corr. fr.* obicit B

¹¹ ne CKNBOH; nec Z

¹² *ss* B

¹³ Explicit *add.* RX

A 1. XLIII LEO

- i. De potestate a Domino beato Petro collata et in eo ceteris apostolis
- ii. De abiciendis familiaribus inimicis
- iii. Sine consensu regio et sacerdotali res non esse tutas
- iiii. Quod in Pascha et Pentecosten² baptizandum sit
- v. Vt nullus episcoporum seruum alterius ordinare presumat
- vi. Quod usuras³ non solum clerici exigere non⁴ debeant. sed nec laici⁵
[25vb]
- vii.⁶ Vt clericus nec suo nec alieno nomine fenus exerceat
- viii. Quod non sint habendi episcopi qui nec a clero nec a populo sunt electi

¹ *capitulatio om.* ZOHQA; *in* CLRXSWKNDMBVP

² -osten CLRXSKDBVP; -oste WB

³ -uras CRXSWKND; -uram LBVP

⁴ *ss* C

⁵ laici ... clerici *marked for reversal* N

⁶ vi repeated, so now one out B

- viii. Quod presbyteri aut⁷ dyaconi si in aliquo crimine prolapsi fuerint, non possunt per manus impositionem penitentiae remedium consequi
- x. Quod diaconi⁸ sicut episcopus et presbyter cessare debent ab opere coniugali, non tamen repudiare coniugia
- xi. Quod non sit coniugii duplicatio, quando ancilla relicta uxor assumitur
- xii. De communione priuatis et ita defunctis
- xiii. Quod oporteat⁹ eum qui pro illicitis ueniam poscit etiam a multis licitis abstinere
- xiiii. Quod penitenti nulla luctra negotiationis exercere conueniat
- xv. Quod ad militiam secularem post penitentiam nullus redire debeat
- xvi. Quod adolescens si urgente¹⁰ quocumque periculo penitentiam gessit, et non se continet, uxoris potest remedio sustineri
- xvii. Quod si quis propositum monachi deseruerit publica sit penitentia et satisfactione purgandus
- xviii. Quod puellae quae non coacte sed uoluntate¹¹ propria uirginitatis propositum susceperint delinquant cum nupserint etsi¹² nondum fuerant¹³ consecrate
- xviii. De his¹⁴ quae consecrate sunt, si postea nupserint
- xx. De his de¹⁵ quibus dubium est utrum baptismum perceperint, quod necesse sit ut renascantur
- xxi. Vt metropolitanis sua iura seruentur
- xxii. Vt nullus inuitis ordinetur episcopus
- xxiii. Vt metropolitanus episcopus de electo quem est ordinaturus episcopum referat ad uicarium sedis apostolice
- xxiii. Vt bina per annum prouincialia episcoporum concilia celebrentur, et si res difficilis emeruerit, nec fuerit Thessalonicensis episcopi iudicio terminata, ad Romanum episcopum referatur
- xxv. Vt si quis episcopus maiorem sedem ambierit, et suam¹⁶ perdat et illam non obtineat
- xxvi. Vt nullus alienum clericum sollicitet inuito episcopo suo
- xxvii. Vt quisque prelatis obedientiam exhibeat quam exigit a subiectis
- xxviii. Quod uiri de captiuitate reuersi debent recipere uxores suas quae aliis nupserant
- xxviii. Quod non¹⁷ sit culpabilis qui uxorem capti¹⁸ in¹⁹ matrimonium duxit [26ra]
- xxx. Vt uiri de captiuitate reuersi, si non sint offensi intemperantia uxorum recipiant eas si uelint
- xxxi. Vt mulieres si redire ad priores maritos noluerint excommunicentur
- xxxii. Vt penitentiae tempora pro etate et ualitudine temperentur

⁷ aut CRXBVP; et LWK?NDM; uel S

⁸ diaconi CLRSWKNDV²P; diaconus B; -on V

⁹ ss C

¹⁰ urgente CRKDBV; urgente NM

¹¹ -te ss C

¹² -si ss B

¹³ fuerant CLRKDMB; sint N

¹⁴ De his CLRKDMBV; Que N

¹⁵ ss C

¹⁶ et *add. and canc.* B

¹⁷ non CRWKNB; *om.* D

¹⁸ capti CLRWKNDVP; captiui B

¹⁹ in CRWNDB; *om.* K

xxxiii.	Vt hii qui ab hereticis baptizati sunt sola Sancti Spiritus inuocatione firmentur
xxxiiii.	Quod non sit principatus per ambitum aut seditionem occupandus
xxxv.	Non in eligendo episcopo apostolica et canonica decreta uiolentur
xxxvi.	Vt in die Resurrectionis leuitica et sacerdotalis fiat ordinatio
xxxvii.	Vnde supra et ne episcopi nisi in maioribus ciuitatibus constituentur
xxxviii.	De penitentibus in necessitate positos mox reconciliandis
xxxix.	Quod loqui non ualentibus prodesse debeant testimonia fidelium
xl.	Quod mane dominico continuato ieiunio sabbati possit fieri ordinatio
xli.	Quid plus habeant episcopi quam corepiscopi uel presbiteri
xlii.	Quod non ²⁰ omnis ²¹ confessio sit publice facienda
xliii. ²²	De baptismo
xliiii.	Non esse celebrandum baptisma in Epyphania
xlvi.	De reuertentibus ab heresi
xlvi.	De stabilitate non mutandorum et discretionem temperandorum
xlvi.	De legitimis et non legitimis nuptiis
xlvi.	De castitate ministorum
xlvi.	De uirginibus incorruptis
l.	De iis qui utrum baptizati sint nescitur
li.	Plusquam unam missam faciendam esse in die ²³

²⁰ ss C²¹ corr. fr. omnes B²² no. om. so now one out X²³ miss. fac. esse (om. L, ss D) in die CLRSWDMB; miss. fac. esse X; miss. in die fac. esse K; fac. miss. esse in die N

1

Beatus¹ Leo² uniuersis Viennensis prouincie episcopis. De potestate a Domino beato Petro³ collata. et in eo ceteris apostolis⁴

Ita Dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit. ut ueritas que antea⁵ legis et prophetarum preconio continebatur. per apostolicam tubam in salutem uniuersitatis exiret, sicut scriptum est, In omnem terram exiit sonus eorum et in fines orbis terre uerba eorum. Sed huius muneris sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere uoluit ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter collocaret. [26rb] ut ab ipso quasi⁶ quodam capite dona sua uelut in corpus omne diffunderet ut exortem⁷ se⁸ misterii intelligeret esse diuini. qui ausus fuisset a Petri soliditate⁹ recedere. Hunc enim¹⁰ in consortium¹¹ indiuidue unitatis assumptum id quod ipse erat uoluit nominari dicendo. Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam ut eterni templi edificatio mirabili munere gratie Dei in Petri soliditate consisteret. hac ecclesiam suam firmitate corroborans ut illam

¹ Beatus CRXKD(repeated)BVPZOHA; om. N² papa add. ZOHA*, om. CLRSKNBVP³ beato Petro (Petrus P) CRXKDBVP; Petro S; Petro apostolo N⁴ De pot. - apost. CRXSKNBVP; De principatu Romani pontificis in mg. OA, in text HQ⁵ antea CKNBZHA; ante O⁶ a add. A, om. CKNBZOHQ⁷ exo- CRNDBOHA; exso- KZ⁸ ss C⁹ -didate H¹⁰ autem Q¹¹ diuine et add. A, om. CKNBZOHQ

nec humana temeritas posset appetere nec porte inferi contra illam¹² preualerent. Verum hanc petre istius sacratissimam firmitatem Deo ut diximus edificante constructam¹³ nimis impia uult presumptione uiolare. quisquis eius potestatem temptat infringere¹⁴, fauendo cupiditatibus¹⁵ suis et id quod accepit a ueteribus non sequendo.

JK 407; M 882-3; ID 5.6; +D 19 c 7

¹² inferi contra illam CRXSKNBP; contra illam inferi ZOHQ; inferi contra eum A

¹³ -uctam CKNBZOHQ; -ucta A

¹⁴ infringere CRKNVZOHA; instringere B

¹⁵ -di- ss C

2¹

Idem Anatholio episcopo². De abiciendis familiaribus inimicis

Illud sane plurimum michi displicere significo quod inter ditionis³ tue clericos quidam esse dicuntur qui aduersariorum conibeant⁴ prauitati, et uesanie uasis misericordie uasa misceantur. quibus inuestigandis et seueritate congrua coercendis debet diligentia tua uigilanter insistere, ita ut his quibus prodesse non potuerit correctio non parcat abscisio. Oportet et enim nos euangelici meminisse mandati, quod ab ipsa ueritate precipitur, ut si nos oculus aut pes aut dextera scandalizauerit manus, a compage corporis auferatur, quia melius sit his in secula carere membris quam cum ipsis in eterna ire supplicia. Nam superfluo extra ecclesiam positus resistimus si ab his qui intus sunt in eis quos decipiunt uulneramur. Abicienda prorsus pestifera hec a sacerdotali uigore patientia est, que⁵ sibimet peccatis aliorum parcendo non parcat.

JK 531; H 578a.11-30; ID 6.339 as here with inscr.; +C 24 q 3 c 34

¹ om. A

² Leo episcopus An. ep. after inimicis ZOHQ

³ inter ditionis CLRSW(corr. fr. detio-)K²D²BVPZQ; interdictionis XKNDQH

⁴ conibeant LRXSKNDBPZOH; conieueant CV(? after corr.); conibeatur W

⁵ pat. est que CNBZOH; est pat. qui K

3¹

Sine consensu regio et sacerdotali² res non esse tutas. Item Leonis pape ad Pulcheriam³ Augustam⁴ [26va]

Res omnes aliter tute esse non possunt nisi que ad diuinam confessionem pertinent, et regia et sacerdotalis defendit auctoritas.

JK 448; H 603a.16-19, M 788; +C 23 q 5 c 21

¹ om. A

² regio et sacerdotali CXSWKNBVP; regni et (om. Q) sacerdotii ZOHQ

³ corr. from Pulcheriam O

⁴ Sine - tutas. Item - Augustam (angustiam H) CLRXWBPZOHQ; Item - Augustam. Sine - tutas KND; cap. v add. HQ

4¹

Quod in Pascha et Pentecosten baptizandum sit². cap. v³

Leo uniuersis episcopis per Sycciliam constitutis. Duo tempora, id est Pascha et Pentecosten ad baptizandum a⁴ Romano pontifice legitima⁵ sint⁶ prefixa. Vnde quia

¹ after c 5 H

² Quod - sit CRXKNBP; om. ZOQA; Idem omnibus episcopis per Campaniam et Picenum (cf c 5) H

³ cap. v CKNBPZOA; om. HQ

⁴ a CRKNBZQA; ad H

manifestissime patet baptizandis in ecclesia electis hec duo tempora de quibus loquuti sumus esse legitima dilectionem uestram⁷ monemus, ut nullos alios dies huic obseruantie⁸ misceatis.

JK 414; H 611b.20-22 Duo - prefixa, 613a.50-54 (c 5) Vnde – end, M 873; ID 1.197 (mod. and fuller as BD 4.2); De cons. D 4 c 12

⁵ -ima CLSWBVPZOHA; -ime RXKND

⁶ sint CXKDBVPZO; sunt SNV²QA

⁷ uestram CKBNZOHQ; tuam A

⁸ alios dies (om. Q) huic obseruantie CKBNZOHQ; obseruantie huic alios dies A

5¹

Idem omnibus episcopis per Campaniam et Picenum. Vt nullus episcoporum seruum alterius ordinare² presumat³

Admittuntur passim ad ordinem sacrum quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur. Et qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt ad fastigium sacerdotii tanquam seruilis uilitas⁴ hunc honorem capiat prouehuntur, et probari posse Deo⁵ creditur qui domino suo necdum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod et sacrum ministerium talis consortii uilitate⁶ polluitur, et dominorum quantum ad illicite usurpationis temeritatem attinet⁷ iura soluuntur. Ab his itaque fratres karissimi omnes uestre prouincie abstineant sacerdotes, et non tantum ab his, sed ab aliis etiam qui aut originali aut alicui conditioni obligati sunt uolumus temperari, nisi forte eorum peticio aut uoluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos uendicant⁸ potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis qui diuine militie fuerit aggregandus. ut a castris dominicis quibus nomen eius inscribitur⁹ nullis necessitatis uinculis abstrahatur.

JK 402; H 614a.53-b.12 (c 1), M 865; ID 6.64; D 54 c 21 lacks central section and end

¹ om. A

² ordinare CRXSKNBV; ad clericatus officium promovere ZO HQ*

³ Vt nullus – presumat in mg. ZO; om. H (cf c 4)

⁴ seru. uil. CKNVZO; uil. seru. B

⁵ posse Deo CRKNBZO; Deo posse HQ

⁶ uilitate CRKNBZO; utilitate HQ

⁷ tem. attinet (corr. fr. atinet D) CRXKDBV; attinet tem. N; tem. pertinet ZO HQ*

⁸ uend- CXKNB; uind- ZO HQ

⁹ inscr- CRXKNBV; ascr- ZO HQ*

6

Quod usuras non solum clerici exigere non debeant sed nec laici¹. cp. iiii²

Nec³ hoc quoque pretereundum esse duximus⁴ quosdam lucri⁵ turpi⁶ cupiditate captos usurariam exercere pecuniam et fenore⁷ uelle ditescere. Quod nos ut non dicamus eos qui sunt in clericali ordine⁸ constituti, sed et⁹ in laicos cedere qui [26vb]

¹ Quod usuras (after clerici X)- laici CLRXSKDBZOHA; Quod usuras non solum laici sed nec clerici exigere non debeant N

² iiii CRK(before rubric)NBVQ; om. X; iii ZOHA

³ De L

⁴ dux- CKNBZOA*; duc- H; dix- Q

⁵ lacri Q

⁶ turpi CKNBZA; turpis OHQ

⁷ corr. fr. fauore L

⁸ ordine CRXKNB; officio ZOHA

⁹ om. K

Christianos dici se¹⁰ cupiunt¹¹ condolemus, quod uindicari¹² acrius in eos qui fuerunt¹³ confutati decernimus, ut omnis peccandi oportunitas adimatur.
JK 402; H 614b.51-59 (c 3), 866; ID 6.65; C 14 q 4 c 8

¹⁰ dici se CRKN; se dici XSBVPZOHQA

¹¹ constituti sed – cupiunt om. L

¹² corr. from uindicta O

¹³ -erunt LRXSWKNBPZOHA; -erint C

7

Vt clericus nec suo nec alieno nomine fenus exerceat¹ c. iii²

Illud etiam duximus premonendum, ut sicut non suo, ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fenus³ attemptet. Indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere. Fenus autem hoc solum aspicere et exercere debemus ut quod hic misericorditer tribuimus a Domino qui multipliciter et imperpetuum mansura⁴ retribuit recipere ualeamus.

JK 402; H 614b.60-615a.4 (c 4), 866; Br fo. 77; ID 6.66; +D 46 c 10 begins Sicut non suo

¹ alieno - exerceat om. A

² cap. iii CRXKN D(before Vt)PZOH²Q; cap. ii B; om. HA

³ ex. fen. CKBZOH; fenus N; fen. ex. QA

⁴ corr. fr. mens- Z

8

Quod non sint habendi episcopi qui¹ nec a clero nec a populo sunt² electi cp. i³

Leo Rustico episcopo Narbonensi⁴. Nulla ratio sinit ut inter episcopos habeantur qui nec a clericis⁵ sunt electi⁶ nec a plebibus⁷ expetiti nec a prouincialibus⁸ episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Vnde cum sepe questio de male accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod non docetur fuisse collatum? Si qui autem clerici ab istis pseudoepiscopis⁹ in eis ecclesiis ordinati sunt que ad proprios episcopos pertinebant, et ordinatio eorum consueto iudicio presidentium facta est, potest rata haberi, ita ut in ipsis ecclesiis perseuerent. Aliter autem uana¹⁰ habenda est consecratio¹¹ que nec loco fundata est nec auctoritate munita.

JK 544; H 616b.28-43 (c 1), M 890-1; ID 5.65 as BD 1.11; +D 62 c 1 (originally only first sentence), C 1 q 1 c 40 has abbrev. vers. of pt 2, from Si qui

¹ qui CXKNB; om. ZOHA

² sunt CXKNB; om. ZOHA

³ cap. i bef. inscr. K; as here CRXNBZOHA

⁴ ep. Narb. LRXWKNBPZOHA; Narb. ep. C

⁵ clericis CRKNVPZHA; cleris B; clero O

⁶ sunt el. om. O

⁷ plebibus CKNBOHA; plebus Z

⁸ corr. to comprouinc. K

⁹ p- ss H

¹⁰ uana CSKNBZOA; una HQ

¹¹ habenda est uana marked for reversal O

9¹

Quod² presbyteri aut³ dyaconi si in aliquo crimine prolapsi fuerint, non possunt per manus impositionem⁴ penitentiae remedium consequi cp. ii⁵

¹ om. A

² nec add. N (om. CKDBZOH)

³ aut CRSBVPZHO; et KND²; uel D

Alienum est⁶ a consuetudine ecclesiastica ut qui in presbiterali honore aut diaconii gradu fuerint consecrati, hii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant penitendi. Quod sine dubio ex apostolica traditione descendit secundum quod scriptum est, Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro illo? Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei priuata est expetenda secessio, ubi illis si satisfactio fuerit digna sit etiam fructuosa. [27ra]

JK 544; H 616b.44-55 (c 2), M 891; ID 6.67; +D 50 c 67

⁴ man. imp. CRKNPZOHQ; imp. man. B

⁵ cp. ii CK(before inscr.)NBPZOH²Q; om. DH

⁶ est CRSBZOHA; est autem KN; autem est D

10

Quod dyaconi sicut episcopus et presbiter cessare debent ab opere coniugali, non tamen repudiare coniugia cp. iii

Lex continentie eadem est altaris¹ ministris que episcopis atque presbiteris. qui cum essent laici siue lectores licito et uxores ducere et filios procreare potuerunt. Sed cum ad predictos peruenerint gradus cepit eis non licere quod licuit. Vnde ut de carnali fiat spirituale coniugium, oportet eos nec dimittere uxores. et quasi non² habeant³ sic habere quo et salua sit caritas conubiorum et cessent opera nuptiarum.

JK 544; H 616b.56-66 (c 3), M 891; Br fo. 77r-v; ID 6.68; IP 3.106; D 31 c 10

¹ et add. A

² sunt ? add. and canc. O

³ habeant CS²BVPZOHA; ha'nt L; habent RXSKN

11

Quod non sit coniugii duplicatio quando ancilla relicta uxor assumitur cp. v

Ancillam a thoro abicere et uxorem certe ingenuitatis accipere non duplicatio¹ coniugii sed profectus est honestatis. Culpanda sit sane talium negligentia, sed non penitus desperanda, ut crebris cohortationibus² incitati quod necessarie expetiuerunt fideliter exequantur. Nemo enim desperandus est dum in hoc corpore constitutus est. Quia nonnumquam quod³ diffidentia⁴ etatis differtur consilio maturiore perficitur.

JK 544; H 617a.29-39 (c 5), M 892; +C 32 q 2 c 11

¹ -ca- ss K

² coh- CRKNVPZOHQA²; exh- B; choh- A

³ quod CLR²XSBVPZOHA; ss before nonnumquam K²; om. RKND

⁴ nonn. quod diff.] non unquam qui fidentia W

12

De communione priuatis et ita defunctis c. vi

Horum causa Dei iudicio reseruanda est¹ in cuius manu fuit ut talium obitus usque ad communionis remedium² non³ differetur. Nos autem quibus uiuentibus non communicauimus mortuis communicare non possumus.

JK 544; H 617a.40-5 (c 6), M 892; ID 14.60 with inscr. in text; IP 5.118 as ID; C 24 q 2 c 1 as ID

¹ ss C

² comm. rem. CKNBZHA; rem. comm. O

³ non CRXSKNB; om. ZOHA

13

Quod oporteat eum qui pro illicitis ueniam poscit etiam a multis licitis abstinere c. viii

Aliud quidem est¹ debita iusta reposcere, aliud propria perfectionis amore contempnere. Sed illicitorum ueniam postulantem oportet etiam a multis licitis² abstinere. dicente³ apostolo, Omnia licent sed non omnia expediunt. Vnde si quis penitens habeat causam quam negligere forte non debeat melius expetit ecclesiasticum quam forense iudicium.

JK 544; H 617a.52-60 (c 8), M 892; De pen. D 1 c 65

¹ superscr. A

² licitis C²LSWKNBVPZOHA; om. CRX

³ Domino add. and canc. A

14

Quod penitenti nulla lucra negotiationis exercere conueniat cp. viiii¹

Qualitas lucri negociantem aut accusat² [27rb] aut arguit, quia est et honestus questus et turpis. Verum tamen penitenti utilius est dispendia pati³ quam periculis negotiationis astringi. Quia difficile est inter uendentis ementisque⁴ commercium⁵ non interuenire peccatum.

JK 544; H 617a.61-7 (c 9), M 892; ID 6.202 as BD 2.128, 13.25; De pen. D 5 c 2

¹ cp. viiii CKBZQA; om. H

² accusat CRXKNB; excusat ZOHQA

³ pa A

⁴ ementisque CKNBZQA; et ementisque O; et ementis H

⁵ commercium CKNBZHA; consortium O

15

Quod ad¹ militiam secularem post penitentiam nullus redire² debeat c. x

Contrarium uero est³ ecclesiasticis regulis post penitentiae actionem redire ad militiam secularem. cum apostolus dicat⁴, Nemo militans Deo implicat se negociis secularibus⁵. Vnde non est liber a laqueis diaboli qui se militie mundane uoluerit⁶ implicare.

JK 544; H 617b.1-7 (c 10), M 892; ID 15.80 as BD 19.66; De pen. D 5 c 3

¹ ad CKNBZHOQ; om. A

² nullus redire CRXKDB; nullus (post pen.here) redire N; redire non ZOHA

³ uero est CRXKND; uero omnino est C²; est omnino LSBVPZOHA; omnino est W

⁴ ap. dicat CKNBZOQ; dicat ap. HA

⁵ se neg. sec. LRXSWKNDPZOHA; se sec. neg. CV; neg. se sec. B

⁶ uol- CKNBZQA; nol- OH

16

Quod adolescens si¹ urgente quocumque² periculo penitentiam gessit et non se continet uxoris³ potest remedio sustineri⁴ c.xi⁵

In adolescentia constitutus si urgente aut metu mortis aut captiuitatis periculo penitentiam gessit, et postea timens lapsum incontinentie iuuenilis copulam uxoris elegit. ne crimen fornicationis incurreret, rem uidetur fecisse ueniam si preter coniugem nullam omnino cognouerit. In quo tamen non regulam constituimus sed

¹ si CKNBZOHQ; non A

² in mg. X²

³ uxoris CKNBZOHQ; om. A

⁴ -ineri CRBZOHA; -inere K; in' N; sustentari D

⁵ c. xi before Quod B; om. V

quod⁶ sit⁷ tolerabilius estimamus. Nam secundum ueram cognitionem nichil magis ei congruit qui penitentiam gessit quam castitas perseuerans et mentis et corporis.

JK 544; H 617b.8-19 (c 11), M 892-3; C 33 q 2 c 14 to estimamus

⁶ quod LRXSWKNDBV²P; quid CVZOHQA

⁷ sit CKNBPOHQA; si Z

17

Quod si quis propositum monachi deseruerit publica sit penitentia et satisfactione purgandus c.xii¹

Propositum monachi proprio arbitrio aut uoluntate susceptum deseri non potest absque peccato. Quod enim quis uouit Deo debet et reddere. Vnde qui relictā singularitatis professione ad militiam uel ad nuptias deuolutus est publice penitentiae satisfactione purgandus est. Quia etsi innocens militia et honestum potest esse coniugium electionem meliorum deseruisse transgressio est.

JK 544; H 617b.20-9 (c 12), M 893; ID 7.19; IP 3.182; C 20 q 3 c 1

¹ cap. ii before Quod B; cap. xiii P

18

Quod puellae que non coacte sed uoluntate propria uirginitatis propositum susceperint delinquant cum nupserint etsi nondum fuerant consecrate cp. xiii¹ [27va]

Puelle que non² parentum coacte³ imperio sed spontaneo iudicio uirginitatis⁴ propositum atque habitum susceperunt⁵, si postea nuptias eligunt. preuaricantur. etiam si nondum gratia consecrationis eis⁶ accessit. Cuius utique⁷ non fraudarentur munere si⁸ in proposito permanerent.

JK 544; H 617b.30-7 (c 13), M 893; ID 7.20; C 20 q 1 c 8a

¹ cp. xiii ? add. H²; before Quod B

² coacte add. O

³ ss B

⁴ -r- ss C

⁵ pre add. and canc. O

⁶ gr. cons. eis CXKNB; eis gr. cons. ZOHA

⁷ utique CRXBZOHA; itaque KND

⁸ followed by an erasure H

19

De his que¹ consecrate sunt² si postea nupserint³ cp. xiiii⁴

Ambigi non potest⁵ magnum crimen admitti ubi et propositum deseritur et consecratio uiolatur. Nam si humana facta non possunt impune calcari. quid de his manebit qui corruperint⁶ federa diuina sacramenti?⁷

JK 544; H 617b.38-43 (c 14), om. M; ID 7.21 (insc. var. of this); C 20 q 1 c 8b

¹ iam add. GZOHQA, om. CXSKDBVP

² ss C

³ De – nups. om. N

⁴ xiiii CRSKNB(before De)VZOHQ; om. D; xviii A

⁵ et add. and canc. O

⁶ corruperint CKDBZOHA; corrumpunt N

⁷ fed. diu. sacr. CRXKNBVP; fed. diuina sacramenta D; fed. diuini sacramenti D; diu. fed. sac. ZOHQ^{*}; diu. sac. fed. A; De his quibus dubium est utrum baptismum perceperint necesse sit ut renascantur add. ZOHQ (but not A; cf c 20)

20

De his de quibus dubium¹ est utrum baptismum perceperint², quod necesse sit ut renascantur³ cap. xv

Si nulla extant⁴ indicia inter propinquos aut familiares, nulla inter clericos aut uicinos⁵ quibus hii de quibus queritur baptizati fuisse⁶ doceantur, agendum est ut renascantur. ne manifeste pereant, in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non sinit ut uideatur iteratum. Qui autem possunt meminisse quod ad ecclesiam ueniebant cum parentibus⁷ possunt recordari an⁸ quod ab eorum parentibus⁹ dabatur acceperint¹⁰. Sed si hoc etiam ab ipsa memoria alienum est, conferendum eis uidetur quod collatum esse nescitur. Quia non temeritas interuenit presumptionis ubi est diligentia pietatis¹¹.

JK 544; H 617b.44-58 (c 15), M 893; ID 1.238 as BD 4.44; IP 1.238; De cons. D 4 c 113

¹ *suppl. in mg C*

² -erunt P

³ De his - renascantur CRXKNB(cap. xv before De)P; De eo ex quo non est certum utrum fuerit baptizatus ZOHA

⁴ extant C²LSBZOHA; exeant RXKN; ? C

⁵ cler. aut uic. CKNBZOHQ; uic. aut cler. A

⁶ memorantur uel *add.* A

⁷ suis *add.* ZOHQA, *om.* CKNBVP

⁸ possunt recordari an CKNBZOHQ; aut A

⁹ possunt recordari - parent. *in mg X*²

¹⁰ -erint CKNBZOHQ; -erunt A

¹¹ pietatis CRKNVPZOHA; *om.* B

20A¹*Cap. i.*²

Leo episcopus urbis Rome Anastasio episcopo³ Thessalonicensi. Multum stupeo. frater karissime, sed et primum doleo quod in eum de quo nichil amplius iudicaueras quam quod euocatus adesse differet et executionem infirmitatis obtenderet tam atrociter et tam uehementer poteris⁴ commoueri. presertim cum etiam si tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat quid ad tua consulta rescriberemus⁵. Sed etiam si quod⁶ graue intolerandumque committeret. nostra erat expectanda censura ut nichil prius ipse decerneres⁷ quam quid nobis placeret agnosceres. Vices enim nostras ita tue credimus⁸ caritati ut in partem sis uocatus sollicitudinis, non in [27vb] plenitudinem potestatis⁹. Vnde sicut multum nos ea¹⁰ que a te pie sunt curata letificant¹¹, ita nimium ea que perperam sunt gesta contristant.

JK 411; H 619a.17-24, sed etiam si - end 36-45, M 857-8; +C 3 q 6 c 8

¹ *om.* A

² De eo qui euocatus (*corr. from aduocatus by expunction C*) adesse distulit et excusationem infirmitatis obtendit *add.* C(*in black in small cramped script*)L (*adding cap. ii*); capitulum i *only* RXSWKNBVPZOH; Vt metropolitanis sua iura seruentur *add.* V²

³ episcopo C²LR²SWKNBVPZOH; *om.* CRX

⁴ poteris CLRXSWKNBPZOH; potueris C²

⁵ rescriberemus CKDBZOH; responderemus N

⁶ quod LRXWKDBPZOH; quid CSN

⁷ decerneres CL²RXBPZOH; decernens L; discerneres SKND

⁸ credimus LRXSKNDBV²O; credidimus CL²WVPZHQ

⁹ *corr. from pietatis O*

¹⁰ ea CKDBZOH; *om.* N

¹¹ *corr. fr.* -ent K

21¹

¹ *om.* A

Vt metropolitanis sua iura seruentur cap. ii²

Igitur secundum sanctorum patrum canones Spiritu Dei conditos et totius mundi reuerentia consecratos, metropolitanos singularum prouinciarum episcopos quibus ex delegatione nostra fraternitatis tue cura pretenditur³ ius tradite sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus⁴, ita ut a regulis prestitutis⁵ nulla aut negligentia aut presumptione discedant.

JK 411; H 619a.53-62 (c 1), M 858; ID 5.346; +C 25 q 2 c 5

² cap. ii LRXSWKNBVPZOH; *om.* C

³ -tur ss K

⁴ decernimus CKNBZOQ; decreuimus H

⁵ -ut- ss O

22¹*Vt nullus inuitis² ordinetur episcopus cap. v³*

Cum igitur⁴ de summi sacerdotis electione tractabitur. ille modis omnibus preponatur quem cleri plebisque consensus concorditer postulauerint⁵. ita ut si in aliam fortasse personam partium⁶ se uota diuiserint. metropolitani iudicio is alteri preferatur qui maioribus et studiis uiuatur et meritis tantum ut nullus inuitis et non petentibus⁷ ordinetur⁸ ne plebs⁹ inuita episcopum non optatum aut contempnat aut oderit et fiat minus¹⁰ religiosa quam conuenit cui non licuerit habere quem¹¹ uoluit.

JK 411; H 619b.22-33 (c 4), M 858-9; ID 5.347; below 3.9.2A; IP 3.6; D 63 c 36 is widely var.

¹ *om.* A

² inuitis CKNBOH; inuitus ZQ

³ cap. v *before* Vt B

⁴ igitur CRKNB; ergo ZOH

⁵ postulauerint CR²XKNBZOQ; lauerint R; postulauerit H

⁶ *corr. fr.* spatium H

⁷ penitentibus L; *an erasure after* pe- O

⁸ episcopus *add.* C, *lacuna here* P, *om.* LRXSWKNBVZOH

⁹ ples X

¹⁰ *in mg.* X²

¹¹ *corr. from* quod C

23¹*Vt metropolitanus episcopus de electo quem est ordinaturus episcopum² referat ad uicarium sedis apostolice cap. vi³*

De persona igitur consecrandi episcopi et de cleri plebisque consensu metropolitanus episcopus⁴ ad fraternitatem tuam referat, quodque in prouincia bene placuit scire te faciat, ut ordinationem⁵ rite celebrandam tua quoque firmet auctoritas. que rectis dispositionibus nichil more aut difficultatis debebit affere⁶, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum. Metropolitano⁷ uero defuncto cum in loco eius alius fuerit subrogandus. prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolim conuenire debebunt ut omnium clericorum atque omnium⁸ ciuium uoluntate discussa⁹ ex presbiteris¹⁰

¹ *om.* A

² -opum CKNBVZH; -opus O

³ *before* Vt B

⁴ episcopus CKBZOH; *om.* N

⁵ -ionem CKNBZH; -ione O; Q *uncertain*

⁶ *corr. fr.* auf- Z

⁷ -anuso O

⁸ clericorum atque omnium *om.* O

⁹ *corr. fr.* disiussa C

¹⁰ *ex pres.* *om.* O

eiusdem ecclesie uel¹¹ dyaconibus optimus eligatur. De cuius nomine ad tuam noticiam [28ra] prouinciales referant sacerdotes. impleturi uota poscentium cum quod ipsis placuit tibi quoque placuisse¹² cognouerint. Sicut enim iustas electiones nullis dilationibus uolumus fatigari, ita nichil permittimus te ignorante presumi.
JK 411; H 619b.34-55 (c 5), M 859; ID 5.348; D 65 c 4 to cura pastorum, D 63 c 19 (Metropolitano - optimus ordinetur)

¹¹ ex add. ZOH, om. CRXSKNBP

¹² tibi - placuisse in mg. Z

24¹

Vt bina per annum prouincialia episcoporum concilia celebrentur et si res difficilis² emergerit. nec fuerit Thessalonicensis episcopi iudicio³ terminata, ad Romanum episcopum referatur cp. vii⁴

De conciliis autem⁵ episcopalibus non aliud indicimus quam sancti patres salubriter ordinauerunt, ut scilicet bini conuentus per annos singulos habeantur. in quibus de omnibus querelis que inter⁶ diuersos ecclesie ordines nasci assolent iudicetur. Ac si forte inter ipsos qui presunt de maioribus peccatis nascitur⁷. quod absit, causa que prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitano curabit instruere ut si coram positis partibus nec tuo⁸ fuerit res sopita iudicio. ad nostram cognitionem quicquid illud est transferatur.

JK 411; H 619b.56 - 620a.2 (c 6), M 859; ID 4.241; +D 18 c 2

¹ om. A

² -ilis CKDBPZO; -iles N; -il' H

³ ss Z; corr. fr. -cia P

⁴ cap. vii before Vt B; om. D

⁵ ss Z

⁶ inter CKDBZOH; intra N

⁷ om. O

⁸ nec tuo part. marked for change H

25

Vt si quis episcopus¹ maiorem sedem ambierit², et suam perdat et illam non obtineat c. viii

Si quis autem episcopus ciuitatis sue mediocritate despecta administrationem loci celebrioris ambierit, et ad maiorem se plebem quacumque ratione transtulerit, a cathedra pellatur aliena, sed carebit et propria, ut nec illis presideat quos³ per auariciam concupiuit nec illis quos per superbiam spreuit. Suis igitur terminis quisque contentus⁴ sit, nec supra mensuram iuris sui⁵ affectet augeri.

JK 411; H 620a.3-12 (c 7), M 859; BD 1.74; ID 5.103; C 7 q 1 c 31

¹ episcopus CKNBZHA; om. O

² ambierit CRSKDBVPZO; elegerit N; abierit H?Q

³ corr. from quosubus A

⁴ contentus CKNBZOHQ; contemptus A

⁵ iuris sui CKNBZH; sui iuris O; iuris suis A

26

Vt nullus alienum clericum sollicitet inuito episcopo suo cp. viiii¹

Alienum clericum inuito episcopo ipsius nemo suscipiat. nemo sollicitet nisi forte ex placito caritatis id inter dantem et accipientem conueniat. Nam grauis iniurie reus est

¹ cap. viiii before Vt B; om. D

qui de fratris ecclesia id quod est utilius aut² preciosius audet uel abicere uel tenere. Itaque si intra prouinciam res agitur transfugam [28rb] clericum ad ecclesiam suam metropolitanus redire compellat. Si autem longius recessit sui precepti auctoritate reuocabitur. ut nec cupiditati nec ambitioni occasio relinquatur³.
JK 411; H 620a.13-24 (c 8), M 859; ID 6.69; C 19 q 2 c 1 to suscipiat only

² aut CKDBZOHA; uel N

³ -inquatur CKNBZOHQ; -iquatur A

27

Vt quisque prelati obedientiam exhibeat¹ quam exigit a subiectis cp. xi²
 Qui³ scit se quibusdam prepositum non moleste ferat aliquem sibi esse prelatum. sed obedientiam quam exigit etiam ipse dependat, et sicut non uult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alii⁴ importabile pondus⁵ imponere. Discipuli enim sumus humilis et mitis magistri dicentis, Discite a me quia mitis sum et humilis corde et inuenietis requiem animabus uestris. Iugum enim meum suaue est, et onus meum leue⁶.
JK 411; H 620a.18-28 (c 10 pt), M 860; +C 2 q 6 c 14 to humilis corde

¹ ob. ex. CRKNVPZOHA; ex. ob. B

² xi om. A

³ Qui LRXS WKNBVPZOHA; Quis C

⁴ alii CKNBZHA; aliis O

⁵ imp. pond. CKNBZOHQ; pond. imp. A

⁶ est add. ZOHQ, om. CRXKNBA

28¹

Quod uiri de captiuitate reuersi² debent recipere³ uxores suas que⁴ aliis nupserant cp.i⁵

Leo episcopus Nicete episcopo Aquileiensi salutem. Cum per bellicam⁶ cladem⁷ et per grauissimos hostilitatis incursus ita quedam dicatis diuisa esse coniugia. ut abductis in captiuitatem uiris femine eorum remanserint destitute. que uiros proprios aut interemptos putarent aut nunquam a⁸ dominatione crederent liberos⁹ et in aliorum coniugium sollicitudine cogente transierint. cumque¹⁰ nunc statu rerum auxiliante Domino in meliora conuerso nonnulli eorum qui putabantur perisse remearint. merito caritas tua uidetur ambigere quid de mulieribus que aliis iuncte sunt uiris a nobis debeat ordinari. Sed quia nouimus scriptum quod a Domino iungitur mulier uiro et iterum preceptum agnouimus ut¹¹ quod Deus coniunxit¹² homo non separet. necesse est ut legitimarum federa nuptiarum¹³ redintegrandam credamus et remotis malis que

¹ om. A

² corr. fr. leu- Q

³ accipere Q

⁴ corr. fr. si Q

⁵ Quod - nups. cp. i CRWKD(om. cp.i)B(cp. i before Quod)VP(om. i)ZOHQ; Vt uiri de captiuitate reuersi si non sint offensi intemperantia exorum recipiant eas si uelint N

⁶ -c- ss H

⁷ ss O

⁸ a CKNBZOQ; om. H

⁹ liberos LRXWKNBVPZOHA; liberandos CL²SV¹

¹⁰ -que ss Z

¹¹ ss V

¹² coniunxit CRXKNBV; iunxit ZOH

¹³ ss Z

hostilitas intulit¹⁴ unicuique id quod legitime habuit reformetur. Omnique studio¹⁵ procurandum est ut recipiat unusquisque quod proprium est.

JK 536; H 621a.8-30 (c 1), M 866-7; ID 8.244a; IP 6.87a; C 34 q 1/2 c 1a

¹⁴ ss O

¹⁵ stu O

29¹

Quod non² sit culpabilis qui uxorem capti³ in matrimonium duxit⁴ cap. ii [28va]

Nec⁵ tamen culpabilis iudicetur, et tanquam alieni iuris peruasor habeatur qui personam⁶ eius mariti qui iam non esse estimabatur assumpsit. Sic enim multa que ad eos qui⁷ in captiuitatem ducti sunt pertinebant in⁸ ius alienum transire potuerunt. Et tamen plenum iusticie est ut hisdem reuersis propria reformentur. Quod si in mancipiis uel in agris aut etiam in domibus ac⁹ possessionibus rite seruatur¹⁰, quantomagis in coniugiorum redintegratione faciendum est, ut quod bellica necessitate turbatum est. pacis remedio reformetur?

JK 536; H 621a.31-43 (c 2), M 867; ID 8.191 (insc. sl. var.), 8.244b; IP 6.87b; +C 34 q 1/2 c 1b

¹ om. A

² non CKNBRZOH; om. D

³ corr. fr. pati H

⁴ duxit CKDBZ; duxerit N; dux' O; H obsc.

⁵ corr. fr. Non V

⁶ personam CKNBZH; uxorem O

⁷ ss K

⁸ in CKNBZOQ; om. H

⁹ ac CKNBZOQ; aut H

¹⁰ corr. from forseruatur O

30¹

Vt uiri de captiuitate reuersi si non sint offensi intemperantia uxorum, recipiant eas si uelint cp.iii

Et ideo si uiri post longam captiuitatem reuersi ita in dilectionem² suarum coniugum perseuerent, ut³ eas cupiant in suum redire consortium, omittendum est et inculpabile iudicandum quod necessitas intulit, et restituendum quod fides poscit.

JK 536; H 621a.44-9 (c 3), M 867; ID 8.193 (insc. sl. var. as BD 9.56), 8.244c; IP 6.87c; C 34 q 1/2 c 1c

¹ om. A, after c 31 H

² -ionem CLRSWBVP; -ione KNDZOHQ; in dil. repeated and canc. H

³ ss H

31¹

Vt mulieres si redire ad priores² maritos³ noluerint excommunicentur c.iiii

Si autem aliquae mulieres ita posteriorum uirorum amore sunt capte ut malint his⁴ coherere quam ad legitimum redire consortium, merito sunt notande ita ut etiam⁵ ecclesiastica communione priuentur, que de re excusabili contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibimet pro sua incontinentia placuisse quod iusta remissio poterat expiare. Redeant ergo in suum statum uoluntaria redintegratione coniugia,

¹ om. A

² priores CKDBZOH; proprios N

³ maritos CKNBZOH; uiros (uel maritos ss) D

⁴ corr. fr. has Z

⁵ ut etiam CKNBZOQ; etiam ut H

neque ullo modo ad opprobrium male uoluntatis trahatur quod conditio necessitatis extorsit. Quia sicuti he mulieres que reuerti ad uiros suos nolunt impie sunt habende, ita ille que in affectum ex Deo initum redeunt. merito sunt laudande.

JK 536; H 621a.50 –b.8 (c 4), M 867; ID 8.192 *insc. slightly var. as* BD 9.57, 8.244d (Si autem - priuentur only); IP 6.88; C 34 q 1/2 c 1d

32

Vt penitentie tempora pro etate et ualitudine temperentur cp. vi¹

Tempora penitudinis² habita moderatione constituenda tuo³ [28vb] iudicio prout conuersorum animos prospexeris esse deuotos, pariter⁴ etiam habentes etatis senilis⁵ intuitum et periculorum quorumque aut egritudinum respicientes necessitates⁶. In quibus si quis ita grauiter urgeatur⁷ ut⁸ dum adhuc penitet⁹ de salute ipsius¹⁰ desperetur oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratia subueniri.

JK 536; H 621b.28-38 (c 6 pt), M 868; +C 26 q 7 c 2

¹ vi CKNZBOQ; vii H; *om.* DA

² plenitudinis L

³ constituenda tuo CLRXWKNDVBVP; constituenda sunt tuo C²SV²; tuo constituenda ZOHA

⁴ -ri- ss A

⁵ se senilis *with a hole in the leaf in mid-word* O

⁶ relinquimus *add.* ss K

⁷ -eatur CKNBZOHQ; -etur A

⁸ ut CKNBZOHQ; *om.* A

⁹ ut *add.* A

¹⁰ ipsius CKNBZOHQ; illius A

33

Vt hii qui ab¹ hereticis baptizati sunt, sola Sancti Spiritus² inuocatione firmentur c.vii

Nam hii qui baptismum ab hereticis³ acceperunt cum baptizati antea⁴ non fuissent sola Sancti Spiritus inuocatione per impositionem manus confirmandi sunt, quia formam tantum baptismi sine sanctificationis uirtute sumpserunt. Et hanc regulam ut scitis seruandam in omnibus ecclesiis predicamus, ut lauachrum semel initum⁵ nulla iteratione uiuletur. dicente apostolo, Vnus Deus, una fides, unum baptisma. Cuius ablutio nulla iteratione temeranda est. sed ut diximus sola sanctificatio Sancti Spiritus inuocanda, ut quod⁶ ab hereticis nemo accipit⁷. a catholicis sacerdotibus consequatur.

JK 536; H 621b.39-53 (c 7 pt), M 868; +C 1 q 1 c 51, *here as in later form*

¹ ab CKNBZHA; ad O

² Sancti Spiritus CRXKNB; Spiritus Sancti ZOHA

³ bapt. ab her. CKNBZOHQ; ab her. bapt. A

⁴ antea LRXSWNDBVZOHA; ante CP; anima K

⁵ initum CNBZOHA; initium *corr. to* initiatum K

⁶ quod CKNBZOQA; apud H

⁷ -ipit CNBZOHA; - ip' D; -ipiat K

34¹

Quod non sit² principatus per ambitum aut seditionem occupandus

Leo episcopus³ uniuersis episcopis per Affricam constitutis. Necessarium fuit ut dolorem cordis nostri quo pro dominicorum⁴ gregum periculis estuamus datis nunc ad uos litteris promeremus. mirantes tantum apud uos per occasionem temporis impacati

¹ *om.* A

² sit CKDBZOHQ; *om.* N

³ episcopus CKNBOHQ; *om.* Z

⁴ dominicorum CKDBZOHQ; dominorum N

aut ambientium presumptionem aut tumultum ualuisse popularem, ut indignis quibusque et longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium et gubernatio ecclesie crederetur. Non est hoc consulere populo sed nocere, nec prestare regimen sed augere discrimen. Integritas enim presidentium salus est subditorum, et ubi est incolumitas obedientie, ibi sana est⁵ forma doctrine. Principatus autem quem aut seditio extorsit aut ambitus occupauit⁶, etiam si [29ra] moribus atque actibus non offendit, ipso tamen inicii sui est perniciosus⁷ exemplo. Et difficile est ut bono peragantur exitu que malo sunt inchoata principio. Quod si in quibuslibet⁸ ecclesie gradibus prouidenter scienterque curandum est, ut in domo Domini nichil sit inordinatum, nichilque preposterum. quantomagis elaborandum est ut in electione⁹ eius qui supra¹⁰ omnes gradus constituitur non erretur? Nam totius familie Domini status et ordo nutabit¹¹ si quod requiritur in corpore non inuenitur in capite. Vbi est illa beati Pauli apostoli per Spiritum Dei¹² emissa preceptio qua in persona Tymothei omnium sacerdotum Christi numerus eruditur et inde unicuique nostrum dicitur, Manus cito nemini imposueris. neque communicates peccatis alienis? Quid est cito manus imponere, nisi ante etatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante¹³ experientiam discipline sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis nisi talem effici ordinantem qualis ille est¹⁴ qui non meruit ordinari? Sicut enim¹⁵ boni operis sibi comparat fructum qui rectum tenet in eligendo sacerdote iudicium, ita graui semet ipsum afficit dampno, qui ad sue dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cuiusquam persona pretermittendum est quod¹⁶ institutis generalibus continetur. Nec putandus est honor ille legitimus qui fuerit¹⁷ contra diuine legis precepta collatus. Merito patrum beatorum uenerabiles sanctiones cum de sacerdotum¹⁸ electione loquerentur eos demum idoneos sacris administrationibus censuerunt quorum omnis etas a puerilibus exordiis usque ad perfectiores annos per discipline ecclesiastice stipendia cucurrisset. Vt unicuique testimonium prior uita preberet. Nec potest de eius prouectione dubitari cui pro laboribus multis, pro moribus castis. pro actibus strenuis celsioris loci¹⁹ [29rb] premium debetur. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est perueniri et notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adiuuant, quam diligens et quam prudens habenda est dispensatio²⁰ diuinorum munerum et celestium dignitatum?

JK 410; H 622.12-38, Merito patrum - end 623.10-18, M 877-8; ID 5.105a; +D 61 c 5 (mod. at beginning, and much added later), +D 78 c 3 (Quid est - meruit ordinare), C 1 q 1 c 25 (Principatus quem - inchoata principio)

⁵ sana est CKNBZHQ; est sana O

⁶ aut *add. and canc.* Z

⁷ est pern. CRXBZOH; est pernicios P; pern. est KND

⁸ -b- ss B

⁹ -ne ss C

¹⁰ supra CRXBZOH; super KNDP

¹¹ nutabit CRXSKD²VZOH; mutabit KBP; mutabitur N

¹² ss H

¹³ tempus *add. and canc.* O

¹⁴ ille est CKNBZOQ; est ille H

¹⁵ ss O

¹⁶ in *add.* C²LVPZOHQ, *om.* CRXSKNDB

¹⁷ -erit CLSWBVPZOHQ; -erat RXKND

¹⁸ *corr. from* -ote O

¹⁹ cels. loci CRKNVPZOH; loci cels. B

²⁰ dispensatio CRBVPZOH; *om.* D; dispositio D²KN

35¹

*Non in eligendo episcopo apostolica et canonica decreta uiolentur*²

Nec in aliquo apostolica et canonica decreta uiolentur et his ecclesia Domini regenda credatur qui legitimarum institutionum nescii et totius humilitatis ignari non ab infimis sumere incrementum, sed a summis uolunt habere principium, cum ualde iniquum sit et absurdum ut imperiti magistris, noui antiquis et rudes preferantur emeritis.

JK 410; H 623.18-23, M 878-9; ID 5.105b; +D 61 c 8

¹ om. A

² Non in – uiol. in mg, (four lines earlier ZOQ) with no break in text ZOHQ

36¹

*Vt in die Resurrectionis leuitica et sacerdotalis fiat ordinatio. Ex epistola ad Dyoscorum*²

Quod die dominico ordinationes sacerdotum celebrantur. non tantum ex consuetudine, sed etiam ex apostolica nouimus uenire doctrina, scriptura manifestante, quod cum apostoli Paulum et Barnaban ex Spiritus Sancti precepto³ ad euangelium gentibus mitterent predicandum, ieiunantes et orantes imposuerunt eis manus ut intelligamus quanta et dantium et accipientium deuotione curandum sit ne tante benedictionis sacramentum negligenter uideatur impletum⁴, et ideo pie et laudabiliter apostolicis morem gesseris institutis si hanc⁵ ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias quibus Dominus preesse te⁶ uoluit etiam ipse seruaueris, ut his qui consecrandi sunt nunquam benedictio nisi in die Resurrectionis dominice tribuatur. Cui a uespere Sabbati initium constat⁷ asscribi que tantis diuinarum⁸ dispensationum misteriis est⁹ consecrata. ut quicquid¹⁰ a Domino eius insigniis¹¹ constitutum in huius diei¹² dignitate sit gestum. In hoc mundus¹³ sumpsit exordium, in hac¹⁴ per resurrectionem Christi et¹⁵ mors interitum [29va] et uita accepit principium.

JK 406; H 627a.53- b.16, M 779-80; ID 6.71; +D 75 c 5

¹ om. A

² Ex epistola (Exempla D) - Diascorum. Vt - ordinatio ND

³ ex Sp. sancti prec. CRKNVZOHQ; prec. sancti Sp. B; exp'c sancti prec. P

⁴ after corr. Z

⁵ hanc repeated and canc. O

⁶ preesse te CRBPZOH; te preesse KND

⁷ corr. fr. -tant Z

⁸ ss C

⁹ ss Z

¹⁰ quicquid CRD²BPZOH; quicumque D; quicquam KN

¹¹ eius insigniis (corr. fr. -ignis XN) LRXWKNDDBVPZHQ; est insignius CSV²; eius insignius est D²; in eius insigniis O

¹² diei C²LSWKNDDBPZOH; om. CRX

¹³ corr. from mundo O

¹⁴ hac CKDBZOH; hoc N

¹⁵ et CKDBZOH; om. N

37¹

De superiori² epistola ad episcopos Affrice. Vnde supra et ne³ episcopi nisi in maioribus ciuitatibus constituentur⁴

Superest⁵ fratres ut⁶ concorditer salubres⁷ suscipiatis hortatus, et nichil per contentionem agentes, sed ad omne studium deuotionis unanimes. diuinis et apostolicis constitutionibus pareatis et in nullo patiamini prouidentissima⁸ canonum decreta uiolari. Que enim certarum remisimus consideratione causarum antiquis deinceps custodienda sunt regulis, ne quod ad tempus pia lenitate concessimus iusta post ultione plectamus, in eos specialius et propensius commouendi qui in episcopis ordinandis sanctorum patrum statuta neglexerint, et quos refutare debuerint consecrarint⁹. Vnde qui¹⁰ episcopi¹¹ talem consecrauerint¹² sacerdotem qualem esse non liceat¹³ etiam si¹⁴ aliquo¹⁵ modo dampnum proprii honoris euaserint, ordinationis tamen ius ulterius¹⁶ non habebunt, nec unquam ei sacramento intererunt quod neglecto diuino iudicio immerito prestiterunt. Illud sane quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem inter omnia uolumus canonum statuta seruari, ut non in quibuslibet locis neque quibuscumque castellis et ubi ante non fuerunt episcopi consecrentur. cum ubi¹⁷ minores sunt plebes. minoresque conuentus presbiterorum cura sufficiat, episcopalia autem gubernacula non nisi in¹⁸ maioribus populis et frequentioribus ciuitatibus oporteat presidere ne¹⁹ quod sanctorum patrum diuinitus inspirata decreta uetuerunt uiculis et possessionibus uel obscuris et solitariis municipiis²⁰ tribuatur sacerdotale fastigium.

JK 410; H 624.9-26, cf M 880; Prol. 140-1 to ultione plectamus; ID 5.106 to debuerint consecrarint, ID 5.107 to end, ID 5.143 (Illud sane - end, with extra phrase as BD 1.32)

¹ om. A

² -iori CRKNBQ; -ora ZO

³ ne CKDBP; nec N

⁴ Unde - constituentur CKNDBP; om. ZOHQ

⁵ Superest CKNBZOQ; Que est H

⁶ ss C

⁷ -r- ss H

⁸ corr. fr. prouidentissima Z

⁹ corr. to conseruauerint H

¹⁰ non liceat sacerdotem esse add. and canc. L

¹¹ ep. qui marked for reversal D

¹² consecrauerint CRXBPZOH; consecrarint KND

¹³ sac. qualem esse non lic. om. L but qualem non liceat esse sacerdotem later added in mg. for insertion before consecrauerint L²

¹⁴ in add. NB, om. C(lacuna)LRXSWKDVZOH

¹⁵ lacuna C

¹⁶ ult- LSWKDBVPZOH; alt- CRXN

¹⁷ corr. from ibi C

¹⁸ in CXKNBV; om. ZOH

¹⁹ ss Z

²⁰ municipiis preceded by man- cancelled H

38¹

De penitentibus in necessitate positos mox reconciliandis

Leo episcopus Theodoro episcopo Foroiuliensi. His qui in tempore necessitatis et in periculi urgentis instantia presidium penitentiae et mox reconciliationis implorant [29vb] nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda, quia misericordie Dei nec mensuras possumus ponere nec tempora definire², apud quem nullas patitur

¹ om. A

² def- CKNBZOQ; diff- H

uenire moras conuersio dicente Dei Spiritu per prophetam, Cum conuersus ingemueris tunc saluus eris.

JK 485; H 625b.47 - 626a.2, M 888; ID 15.29a as BD 18.4; +C 26 q 6 c 10a as here

39

*Quod loqui non ualentibus prodesse debeant testimonia fidelium*¹

Quod si² ita aliqua egritudine aggrauati sunt³, ut quod paulo ante poscebant sub presenti significare⁴ non ualeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt. Simul tamen⁵ et penitentiae et reconciliationis beneficium consequantur. seruata tamen regula canonum paternorum circa eorum personas qui in dominica fide discedendo peccauerunt.

JK 485; H 626a.28-36, M 889; +C 26 q 6 c 10b

¹ -ium CKNBZOHA; -ia G. Quod – fidelium in mg. ZOQ (with no break in text ZO)

² Quod si CKNBZOHQ; Si qui A

³ aggrauati sunt CRXKNBV; fuerint aggrauati ZOHA

⁴ -fi- ss C

⁵ tamen corr. to que K

40

*Quod mane dominico continuato ieiunio Sabbati possit fieri ordinatio c.i*²

Leo Dioscoro episcopo Alexandrino. Quod patribus nostris propensiore cura nouimus esse seruatum, a uobis quoque uolumus custodiri, ut non passim diebus omnibus sacerdotalis³ uel leuitica ordinatio celebretur, sed⁴ post diem Sabbati eiusque noctis que in prima sabbati lucescit exordium consecrandi eligantur in quibus his⁵ qui consecrandi sunt ieiunis ac⁶ ieiunantibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem obseruantie erit si mane ipso dominico die continuato Sabbati ieiunio⁷ celebretur, a quo tempore precedentis noctis initio⁸ non⁹ recedunt. Quod ad diem resurrectionis sicut etiam in Pascha¹⁰ Domini declaratur¹¹ pertinere non dubium est.

JK 406; H 627a.39-53, M 779; ID 6.70; D 75 c 4

¹ possit CKND(after fieri)BZOHQ; prosit A

² c.i CKNBZOH²Q; om. DHA

³ sacerdotalibus corr. from sacerdotalicabus A

⁴ sed C²LSKNDBVPZOHA; om. CRX

⁵ his CKNBZOHQ; ii A

⁶ ac LRXKNBPZOHA; a S; ? C

⁷ -nio CRXKNB; -nium ZOHA

⁸ initio CRXSWV2; inicia LKNBVPOHA

⁹ ss O

¹⁰ in Pascha CKNBZOHQ; om. A

¹¹ declaratur CKDBZOHA; om. N

41

*Quid plus habeant episcopi quam corepiscopi¹ uel presbiteri cap. i*²

Leo Romane ecclesie et apostolice sedis episcopus uniuersis Germaniarum atque Galliarum regionum³ episcopis. Quamuis cum⁴ episcopis plurima illis ministeriorum communis sit dispensatio, quadam⁵ tamen⁶ auctoritate ueteris legis, quedam nouelle⁷

¹ corep- CRSKBVPZ; coep- NOHQA

² i om. A

³ ss C

⁴ cum CKNBZO²HQ; om. O; co A

⁵ quadam C²RSKNBVPZOHA; quedam K²; quoniam (subs. canc.) D

⁶ corr. fr. tam D

⁷ nouelle LRSKNDBVPZOHA; nouellis CR²SV²

et ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint sicut⁸ presbiterorum et diaconorum ac uirginum consecratio. sicut constitutio [30ra] altaris ac benedictio uel unctio. Sic quidem⁹ nec erigere eis¹⁰ altaria et ecclesias uel altaria consecrare permittimus. nec per impositiones manuum fidelibus baptizandis uel cum syneresi¹¹ paraclytum¹² Spiritum¹³ Sanctum¹⁴ tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate¹⁵ baptizandorum frontes signare nec publice quidem in missa¹⁶ quemquam penitentem reconciliare, nec formatas cuiuslibet¹⁷ epistolas mittere. Hec enim omnia illicita sunt corepiscopis¹⁸ qui ad exemplum et formam lxx discipulorum esse noscuntur. uel presbiteris qui eandem gestant figuram. Quoniam quamquam¹⁹ consecrationem habeant pontificatus tamen apicem non habent. Que omnia solis debere²⁰ summis pontificibus²¹ auctoritate canonum precipitur, ut per hoc et discretio graduum et dignitatis fastigium summi²² pontificis²³ demonstretur²⁴, sed neque coram episcopo licere²⁵ presbiteris in baptisterium introire, nec presente antistite infantem tingere²⁶ aut²⁷ signare aut²⁸ penitentem sine preceptione episcopi sui²⁹ reconciliare, nec eo presente nisi illo iubente sacramentum corporis et sanguinis Christi conficere nec eo coram posito populum docere uel benedicere aut salutare. nec plebem utique exhortari. JK+551; H 628.24-41, M 881; ID 6.72; D 68 c 4 var. *to apicem non habent only, where* Hec enim omnia – gestant figuram *was a later addn*

⁸ et *add.* K

⁹ Sic quidem LRSKNBPZHO; Si quidem CV²; Sic quod A

¹⁰ eis CKNBZOHQ; *om.* A

¹¹ syneresi CR²B²OH; syrenesi L; sineresi RZ; sirenesi X; syrenensi S; unctione A. id est (cum *add.* DZOQ) unctione *ss* CRXSKNDVPOHQ, *in text* L, *in mg.* BZ.

¹² *corr. fr.* paclytum K, *after* Spiritum A

¹³ Spiritum CLRXSXBVPOHQA; *om.* KND

¹⁴ Sanctum CRXKNDBVPOHQ; *om.* A

¹⁵ -te *ss* C

¹⁶ in missa CKNBHQA; immissa Z; imissam O

¹⁷ cuiuslibet LXSWNDBVPZOHA; cuilibet CK; cuslibet R

¹⁸ corep- CRKNBPZ; coep- OHQA

¹⁹ pontificatus *add. and canc.* A

²⁰ -ere CRXKNB; -eri ZOHA

²¹ *corr. fr.* sacerdotibus V

²² summi CKDBZOHA; summis N

²³ pontificis CKNBZOHQ; sacerdotis A

²⁴ *corr. from* -atur O

²⁵ licere *repeated* O

²⁶ tingere CKNBOH; tinguere ZQA

²⁷ aut (*canc.*) aut B

²⁸ aut CRXKNB; nec ZOHQA

²⁹ ep. sui CKNBOHA; sui ep. Z

42

Quod non omnis confessio sit publice facienda c. ii¹

Leo uniuersis episcopis per Campaniam et Pycenum. Quamuis plenitudo fidei uideatur esse laudabilis, que propter Dei timorem apud omnes erubescere non ueretur. tamen quia non omnium huiusmodi sunt peccata ut ea que penitentiam poscunt non² timeant publicare, renouatur³ tamen inprobabilis consuetudo, ne multi a penitentie remediis arceantur, dum aut erubescunt⁴ aut metuunt inimicis suis⁵ sua facta

¹ ii CLRSKNBZOH²Q; *om.* XHA

² *ss* V

³ renouatur LRXWKNBVPZOHA; remouetur CSV²

⁴ -n- *ss* O

⁵ *ss* A

reserare⁶. quibus possint legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio que primum Deo offertur, tunc etiam sacerdoti qui pro delictis penitentium precator accedit⁷. Tunc enim plures ad penitentiam [30rb] poterunt⁸ prouocari si populi auribus non publicetur conscientia confitentis.

JK 545; H 630a.2 - b.6, M 864; cf ID 15.167b as BD 19.159; De pen. D 1 c 89

⁶ a add. K

⁷ prec. (corr. fr. peccator B) acc. CNDBZOHA; acc. prec. K

⁸ -erunt CKNBOA; -erint ZHQ

43¹

*De baptismo*²

Leo uniuersis episcopis per Sycliam³. Proprie in morte crucifixi et in⁴ resurrectione ex mortuis potentia baptismatis nouam creaturam condit ex uetere ut in renascentibus et mors Christi operetur et uita, dicente apostolo. An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu in morte ipsius baptizati sumus?⁵ Consepulti⁶ enim sumus cum illo per baptismum in morte ut quomodo surrexit⁷ Christus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in nouitate uite ambulemus. Si enim conplantati facti⁸ sumus similitudini mortis eius. simul et resurrectionis erimus. Et cetera que latius magister gentium ad commendandum sacramentum⁹ baptismatis disputauit. ut appareret ex huius doctrine¹⁰ spiritu regenerandis filiis hominum et in Dei filios adoptandis illum diem et illud tempus electum in quo per similitudinem formamque mysterii ea que geruntur in membris his¹¹ que in ipso sunt capite gesta¹² congruerent, dum in baptismatis regula et mors interuenit interfectione peccati et sepulturam triduanam imitatur trina dimersio et ab aquis¹³ eleuatio resurgentis instar est de sepulchro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrande generaliter¹⁴ gratie diem¹⁵ legitimum¹⁶ eum esse in quo orta est et uirtus muneris et species actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimum ualet quod ipse Dominus Iesus Christus postea¹⁷ quam resurrexit¹⁸ a mortuis discipulis suis in quibus omnes ecclesiarum presules docebantur et formam et potestatem tradidit baptizandi dicens, Euntes docete¹⁹ gentes baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. De quo utique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi proprie uoluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione cepisse. Additur²⁰ sane huic obseruantie etiam²¹ Pentecostes ex aduentu

¹ om. A

² De bapt. CRXKNVPZ; om. B (for ZOHQ see below)

³ Leo uniuersis episcopis per Sycliam de baptismo (de bapt. ZHQ, episcopo O) as rubric ZOHQ

⁴ in CKNBZOQ; om. H

⁵ An ignoratis – sumus in mg. L²

⁶ Consep- CKNBZOQ; Cum sep- H

⁷ surrexit CKNBOHQ; resurrexit Z

⁸ ss C

⁹ -dum B

¹⁰ ss C

¹¹ his CKNBHQ; iis ZO

¹² sunt capite gesta CKNBZH; gesta sunt capite O

¹³ corr. fr. aliquis H

¹⁴ add. in margin. C

¹⁵ diem CKNVPZOH; diei B?

¹⁶ lacuna follows B

¹⁷ poat P

¹⁸ resurr- LRSWBVPZOH; surr- CXKN

¹⁹ corr. fr. dicite X; omnes add. ZOH, om. CRKNBP

²⁰ autem add. KND, om. CRXSBVPZOH

²¹ etiam LRXSWKNDBVPZOH; et ss C

[30va] Sancti Spiritus²² sacrata sollempnitas, que de Paschalis festi pendet articulo. Et²³ cum ad alios dies alia festa pertineant. hec semper ad eum diem qui resurrectione Domini est insignis occurrit. porrigens quodam modo auxiliantis gratie manum, et eos quos a die Pasche aut molestia infirmitatis aut longinquitas itineris²⁴ aut nauigationis difficultas intercludit²⁵ inuitans in²⁶ quibuslibet necessitatibus impediti desiderii sui effectum dono Sancti Spiritus²⁷ consequantur. ITEM²⁸. Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere sed ex apostolica auctoritate seruare satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum²⁹ apostolum Petrum³⁰, qui in ipso die quo omnem credentium numerum promissus Sancti Spiritus repleuit aduentus trium milium populum sua predicatione conuersum lauacro baptismatis consecrauit. Quod sancta³¹ scriptura que apostolorum actus³² continet fidei hystoria docet dicens, His auditis³³, compuncti sunt corde et dixerunt ad Petrum et reliquos apostolos. Quid faciemus uiri fratres? Petrus autem ad illos, Penitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque uestrum in nomine Domini nostri Iesu Christi in remissionem peccatorum uestrorum et accipietis donum Sancti Spiritus³⁴.

JK 414; H 612.b.23 - 613.a.9 to consequantur, 613a.25- 42 (Item hoc - end), M 872, 873; ID 1.45-46 divided as OHQ; De cons. D 4 c 13

²² Sancti Sp. CRKBPZOH; Sp. sancti ND

²³ enim *add. and canc.* Z

²⁴ *corr. fr. iten-* B

²⁵ -usit CRKNBV(ss)ZOQ; -udit H

²⁶ in CRKNBVP (*obscure mark of correction here in K*); *om.* D; ut D²ZOH

²⁷ Sancti Spiritus CRXKNBP; Spiritus Sancti H; Sancti ZOQ

²⁸ *Rubric* OHQ

²⁹ *om.* P

³⁰ ap. Petr. CRNDVPZOQ; Petr. ap. SKBH

³¹ sancta CXSBVPZOH; sacra KND

³² actus CKDBZOH; *om.* N

³³ auditis CKDBZOH; audistis N

³⁴ sancti Sp. CRKNVPZOH; Sp. sancti B

44

Item¹. Non esse celebrandum baptisma in Epyphania²

Si quis autem Epyphanie festiuitatem que in suo ordine debito honore ueneranda est ob hoc existimat priuilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant, quod in eadem die Dominus ad baptismum sancti Iohannis accesserit. Sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam³ fuisse rationem nec ad eandem pertinuisse uirtutem qua⁴ per Spiritum Sanctum renascuntur de quibus dicitur. Qui non ex sanguinibus neque ex uoluntate⁵ carnis. neque ex uoluntate⁶ uiri. sed⁷ ex Deo nati sunt. Dominus enim nullius indigens remissione peccati nec querens remedium renascendi sic uoluit bap [30vb] tizari quomodo et⁸ uoluit circumcidi⁹. Hostiamque pro se emundationis offerri ut qui factus¹⁰ erat¹¹ ex muliere sicut apostolus ait, Fieret¹² et sub lege quam non

¹ *after* Epyph. P

² bapt. in Ep. CKNBPOHA; bapt. in Ep. Domini LRXSV; in Ep. bapt. Z

³ aliam CKNBZOHQ; *om.* A. In P p 63 and c 44 ends here, and p 64 (the verso) begins with c 45; the rest of c 44 is in the middle of c 50 (p 65).

⁴ uirtutem qua CRKNVZOHQ; uirtutem quia B; ueritatem quia A

⁵ uoluntate CRSBZOHA; uoluptate KND

⁶ uoluntate CKNDBOHA; uoluptate Z

⁷ *added by* H²

⁸ et CNDBZOHA; *om.* K

⁹ uol. circ. (*corr. fr. -ile* N) CKNBZOQA; circ. uol. H

¹⁰ *corr. fr. facturus* R²

¹¹ erat CKNB; fuerat ZOHA

uenerat¹³ soluere sed implere¹⁴ et implendo finire, sicut apostolus predicat dicens, Finis autem legis Christus ad iusticiam omni credenti. Baptismi autem sui in se condidit sacramentum. quia in omnibus primatum tenens se docuit esse principium. Et tunc regenerationis potentiam sanxit. quando de latere ipsius profluxerunt¹⁵ sanguis redemptionis et aqua baptismatis.

JK 414; H 613.b.5-32, M 873-4; ID 1.47; IP 1.18; De cons. D 4 c 14

¹² Fieret CKNBZOHQ; Fiere A

¹³ uenerat CRXKNBZ; nouant O; nouerat HQA

¹⁴ implere CKNBOHA; adimplere Z

¹⁵ profluxerunt CKNBZOQ; prefluxerunt H; fluer' A

45

Idem Ianuario episcopo Aquileiensi. De reuertentibus ab heresi

Saluberrimum enim¹ et spiritualis medicine utilitate plenissimum est², ut siue presbyteri, siue dyaconi, siue subdyaconi³ aut cuiuslibet ordinis⁴ clerici qui se correctos⁵ uideri uolunt atque ad catholicam fidem quam pridem amiserant rursum reuerti ambiunt prius errores suos et ipsos auctores erroris a se⁶ dampnatos sine⁷ ambiguitate fateantur et⁸ sensibus prauis etiam peremptis nulla desperandi supersit occasio. nec ullum membrum talium possit societate⁹ uiolari, cum per omnia illis professio propria ceperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem precipimus custodiri. ut in magno habeant¹⁰ beneficio si adempta¹¹ sibi omni spe promotionis in quo inueniuntur ordine stabilitate¹² perpetua maneant¹³ si tamen iterata unctione¹⁴ non fuerint maculati.

JK 416; H 615a.47-b.2, M 868; ID 6.97; +C 1 q 7 c 21

¹ enim LRXSWBPZOHA; enim and lacuna C; est enim KND

² est CKDBZOHA; om. N

³ siue subdyaconi CRXKDBVP; uel subdiaconi ZOHA; om. N

⁴ corr. fr. -ines Z

⁵ correctos CKNBZHA; correptos O

⁶ a se CKNBZOHQ; esse A

⁷ omni add. KND, om. CRXSBPZOHA

⁸ corr. to ut K

⁹ societate CKNBOHA; sociate Z

¹⁰ habeant C²LR²SWDBVPZOHA; habent CRXKN

¹¹ adempta CKNBVZOA; adepta HQ

¹² -ate CRKDBPZOHA; -ati K²N

¹³ perpetua maneant CRXSBPZOHA; permaneant KND

¹⁴ unctione CLRXSWKDV²; uel tinctione ss C; tinctione D²NBVZOH; tictione A

46

Idem¹ Rustico episcopo Narbonensi. De stabilitate non mutandorum et discretione temperandorum²

Sicut quedam sunt que nulla possunt ratione³ conuelli. ita multa sunt que aut pro necessitate temporum aut pro consideratione etatum oporteat temperari, illa semper conditione⁴ seruata ut in his que uel dubia fuerint aut obscura id nouerimus sequendum quod nec preceptis euangelicis contrarium nec decretis sanctorum patrum inueniatur aduersum.

JK 544; H 616b.19-27, M 890; Prol. 126; D 14 c 2 as here, not as AL 2.76

¹ Idem CKNBZHA; Item O

² De stab. - temp. in mg. to c 47 G, in mg to c 46 ZO

³ ratione CKNBZOHQ; nomine A

⁴ etatum - conditione in mg. B

47

Idem¹. De [31ra] legitimis² et non legitimis nuptiis³

Non omnis mulier uiro iuncta uxor⁴ est uiri, quia nec omnis filius heres est patris. Nuptiarum autem federa inter ingenuos sunt legitima et inter equales et multo prius hoc ipsum Domino constituyente quam initium Romani iuris existeret. Itaque aliud est uxor. aliud concubina, sicut aliud⁵ ancilla, aliud⁶ libera. Propter quod etiam apostolus ad manifestandam harum personarum discretionem testimonium ponit ex Genesi, ubi dicitur Abrahe, Eice ancillam et filium eius. Non enim heres erit filius ancille cum filio meo Ysaac⁷. Vnde cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut preter sexuum coniunctionem que haberet⁸ in se Christi et⁹ ecclesie sacramentum. dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium in qua docetur nuptiale non fuisse ministerium¹⁰. Igitur cuiuslibet loci clericus, si filiam suam uiro habenti concubinam in matrimonium dedit¹¹, non ita accipiendum est¹² quasi eam coniugato dedit, nisi forte illa mulier et ingenua facta et dotata legitime et publicis nuptiis honestata uideatur. Paterno arbitrio uiris iuncte carent culpa si mulieres que a uiris¹³ habebantur in matrimonio non fuerint¹⁴, quia aliud est nupta. aliud concubina¹⁵.
JK 544; H 616b.67 - 617a.28 (c 4), M 891-2; ID 8.74 (pt only).8.139 (inscr. var. as BD 9.1); IP 6.23 as ID 8.74, 6.35 as ID 8.139; +C 32 q 2 c 12

¹ Idem CLRXSWBVP; *om.* KN; Item ZOHA; D *has rubric*: Que sint legitima coniugia

² nuptiis *add.* HQA, *om.* CKXNBVZO

³ nuptiis CRXKNBVZO²; nuptitiis O; *om.* HQA

⁴ mulier (uxor *ss*) L

⁵ *corr. fr.* alia Z

⁶ *corr. fr.* alia Z

⁷ meo Ys. *in mg.* L²

⁸ haberet CKNBZOHQ; hereret A

⁹ et C²LRXSWKNBVPZO; *om.* C; et *with a mark of abbrev.* A

¹⁰ ministerium RXWKNDVPZO²HA; misterium CLSV²O

¹¹ nisi forte illa mulier *add. and canc.* N

¹² acc. est CRSBVPZOHA; est acc. KND

¹³ que a uiris *ss* R

¹⁴ fuerint CRSKNDV²; fuerunt BVPZO; fuer' A; sic erunt H

¹⁵ N (*mg.*) Iuuenalis. Omne a'i uitium tanto [?] conspectus in se crimen habet quanto maior qui peccat habetur. V' qui maior est in ordine maior sit in crimine et quanto altior gradus tanto grauior casus; *at foot of leaf in small hand* O *adds* Ag. Non habent nuptie in se Christi et ecclesie sacramentum si eas non subsequatur commixtio sexuum. Nec pertinere poterit illa mulier ad matrimonium cum qua docetur non fuisse commixtio sexuum.

48

Idem Anastasio episcopo Thessalonicensi. De castitate ministrorum

Sacerdotum enim tam¹ excellens est electio ut hec² que in aliis membris ecclesie non uocantur ad culpam in illis tamen habeantur illicita. Nam cum³ extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati et procreationi filiorum studere sit liberum. ad exhibendam⁴ tamen perfecte continentie puritatem⁵ nec subdiaconibus quidem carnale conubium conceditur. ut et⁶ qui habent sint tanquam non habentes. et qui⁷ non

¹ tam CKNBZHQ; eam A; ta O

² *ss after* que Z

³ cum CKDBZOHA; *om.* N

⁴ -am CKNBZHA; -um O

⁵ -u- *ss* C

⁶ et CKDBZOHA; *om.* N

⁷ habent - et qui *om.* A

habent permaneant singulares. Quod si in hoc ordine qui quartus est⁸ a capite dignum est custodiri. quantomagis in primo [31rb] uel secundo tercioue seruandum est, ne aut leuitico aut presbyterali honore. aut episcopali excellentia quisquam idoneus estimetur. qui⁹ se a uoluptate luxurie necdum¹⁰ refrenasse detegitur¹¹.
JK 411; H 619b.3-21, M 858; ID 6.98 (cf ID 6.221 as BD 2.148); IP 3.100 (Ad exhibendam tamen – singulares only); D 32 c 1

⁸ est CKNBOHA; *om. Z*

⁹ a *add. A*

¹⁰ *Z microfilm omits fos 51v-2 from here, and resumes at 52v in 1.45.1 below.*

¹¹ detegitur CKNBZOHQ; detetigitur A

49

Idem uniuersis episcopis per Affricam. De uirginibus incorruptis

De his autem que in sacro uirginitatis proposito constitute barbaricam pertulere uiolentiam et integritatem pudoris non animo sed corpore perdiderunt. ea nobis uidetur seruanda moderatio ut neque in uiduarum deiciantur gradum, neque in sacrarum et¹ perseuerantium uirginum numero censeantur. Quibus si in omnibus uirginalibus perseuerant. et castimonie soliditatem mente custodiunt, sacramentorum non est neganda communio. Quia iniustum est illas in eo uel argui uel notari quod non uoluntas admisit sed uis hostilis eripuit.

JK 410; H 624.33-39, om. M; ID 7.87 (insc. variant as BD 8.69)

¹ et CKNBOHQ; *om. A*

50

Idem Leoni¹ Rauennensi episcopo². De his qui utrum baptizati³ sint nescitur

Cum itaque baptismi sui nichil recordetur qui regenerationis est cupidus. nec alter attestari⁴ de eo⁵ possit qui sciat consecratum⁶. nec ille qui consecratur. scimus quidem inexplabile⁷ esse facinus. quotiens iuxta hereticorum dogma contra sanctorum patrum instituta cogitur aliquis lauachrum quod regenerandis semel tributum est bis subire. apostolica reclamante sententia. que nobis unam predicat in Trinitate deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptismo sacramentum. Sed in hoc nichil⁸ simile formidatur, quoniam non potest in iterationis crimen uenire quod factum esse omnino nescitur. Atque ideo quotiens persona talis inciderit⁹, solita primum examinatione discutite. et longo tempore nisi forte supremus finis immineat indagare. utrum nemo penitus sit qui testimonio suo iuuare possit ignorantiam nescientis. et cum constiterit¹⁰ hunc qui baptismatis indiget sacramento sola inaniter suspicione prohiberi¹¹, accedat [31va] intrepidus ad consequendam gratiam. cuius in se nullum scit esse uestigium. Nec uereamur¹² huic ianuam salutis aperire¹³ quam nunquam ante docetur ingressus. JK 543; H 626b.26-55, M 876; ID 1.48; De cons. D 4 c 112

¹ Leoni CRXSKBVPNOQA; om. W; Leonis H

² Rau. (Rauanensi O) ep. LRXKNBVPOHA; ep. Rau. C; Rauannensi S; ep. Leo Nirauensiensi W

³ utrum bapt. CKDBOHA; bapt. utrum N

⁴ att- CKNDBHA; ast- O

⁵ de eo CD(before att.)KBOHA; om. N

⁶ P adds here: fuisse rationem – aqua baptismatis (from c 44, qv)

⁷ inexplabile CKNBOH; inexplabilem Q; inexpugnabile A

⁸ nichil CKNBOQA; om. H

⁹ inciderit LRXSWKNBVPOHA; incederit C

¹⁰ con- ss K

¹¹ prohiberi CKDBOHA; inhiberi N

¹² uereamur CLWNBVPOHA; uereantur RXSKD

¹³ corr. fr. accipere C

51

Idem Dyoscoro Alexandrino episcopo. Plusquam unam¹ missam faciendam esse² in die

Necesse est autem ut quedam populi pars sua deuotione priuetur si unius tantum misse more seruato³ sacrificium offerre non possunt nisi prima diei parte conuenerint. Studiose⁴ ergo fraternitatem tuam familiariter admonemus, ut quod nostre consuetudini ex forma paterne traditionis insedit. tua quoque cura⁵ non negligat, ut per omnia nobis fide et actibus congruamur⁶. Propter quod remeante filio nostro Possidonio presbitero hanc ad dilectionem tuam epistolam dedimus perferendam, qui nostris processionebus atque⁷ actionibus frequenter interfuit, et totiens ad nos missus quid in omnibus apostolice sedis auctoritas teneret⁸ agnouit.⁹ JK 406; H 627b.46-62, M 780; ID 2.87; De cons. D 1 c 51

¹ ss R²

² esse CRXKDVOA; om. NBP; H obsc.

³ more seru. CRKNDVPOHA; seru. more B

⁴ -e ss C

⁵ cura CKNBVHA; om. O

⁶ -amur LRXSWK?NBVPOHA; -amus CD

⁷ atque CKNVPOHA; et B

⁸ auct. teneret (-t ss C) CRXWBVPOHA; ten. auct. KND

⁹ Explicit add. LRXS

A 1. XLIV HYLARIVS

1

¹⁰*Vt ea que illicite episcopus¹¹ uel decessor eius ordinauit ab eo qui superest emendentur¹²*

Hylarius episcopus ecclesie¹³ catholice¹⁴ urbis Rome synodo presidens dixit. Quod quis commisit¹⁵ illicite, aut¹⁶ a¹⁷ decessoribus suis inuenit admissum, si proprium periculum uult uitare dampnabit. Nos enim in nullo uolumus¹⁸ seueritatem ultionis exercere. Sed qui in causis Dei uel contumacia uel in aliquo excessu deliquerit aut ipse quod perperam facit abolere noluerit ipse quicquid in alio non resecauerit inueniet. Quod ut deinceps possit tenacius custodiri, si placet omnes sententias et subscriptiones proprias¹⁹ commodate, ut²⁰ synodali iudicio²¹ aditus claudatur illicitus.²²

JK i.76; H 630b.12-23 (c 4a), M 923; C 35 q 9 c 3, of which the end from uitare dampnabit is a later addn

¹⁰ Hilarius *add.* LRXW; Hylarius papa *add.* S

¹¹ *ss* O

¹² -entur CLRWKBVPOQA -etur XNDO²

¹³ ep. eccl. CWNDBOHA; eccl. ep. K

¹⁴ *ca add. and canc.* N

¹⁵ quis comm. CLRXSBVPOHQ; quid comm. W; comm. quis KND; commisit A

¹⁶ aut CKNBOHQ; *om.* A

¹⁷ a CKDBOHA; *om.* N

¹⁸ uol- CKNBOHQ; nol- A

¹⁹ *ss* V²

²⁰ *in add. ss* K

²¹ iudicio CRXKNBV; concilio OHQA

²² Explicit *add.* S

A 1. XLV SIMPLICIUS

1

Simplicius papa¹. Vt nullus episcopus sibi eligat successorem cap. v

Preterea fratres noua et inaudita sicut ad nos missis de Hyspaniis epistolis sub certa relatione peruenit, in quibusdam locis peruersitatum semina subinde nascuntur. Denique non nulli episcopatum qui non nisi [31vb] meritis precedentibus datur non diuinum munus sed hereditarium putantes esse compendium et credunt sicut res caducas atque mortales ita sacerdotium uelut² legatorio aut³ testamentorio⁴ iure posse dimitti. Nam plerique sacerdotes in mortis confinio constituti locum suum feruntur aliis designatis nominibus subrogare. Scilicet ut non legitima expectetur electio. sed defuncti gratificatio pro populi⁵ habeatur assensu⁶, quod quam⁷ graue sit⁸ existimatis. Atque ideo si placet⁹ hanc¹⁰ licentiam generaliter¹¹ ecclesiis auferamus.

¹ Simplicius papa CLRXSWVP; Simplicius KNDB; *om. without indication of attribution* OHQA

² uelut CKNBOQA; uel H

³ aut CKNBOQ; uel H; *om.* A

⁴ -orio CKNBQ; -ario OHA

⁵ pro populi CRXSOHQ²; populi LWKNDBVP; propuli QA

⁶ *corr. from consensu* O

⁷ quam CLSWK²D²BVPOHA*; cum RXKND

⁸ sit CKDBOHA; *om.* N

⁹ si placet *add. ss* V², etiam *add.* OHQA*, *om.* CRXKNB

¹⁰ *Z microfilm resumes*

Recte Hilarius; JK i.76; H 630b.36-54, M 923-4; ID 5.104 as Hilarius

¹¹ omnibus *add. S, om. CRXKNMBPZOHA*

2

*Simplicius papa Iohanni Rauennati*¹

Si quid esses intuitus² ecclesiastice discipline uel siquid apud te sacerdotalis modestie teneretur, non plectibiles perpetrarentur excessus. A quibus si nullo te paternarum regularum poteras continere precepto, saltem sancte³ memorie predecessoris tui fueras reuocandus exemplo. Qui cum faciendo presbiterum minus deliquisset inuitum, senserat tamen dignum pro tali usurpatione iudicium. Vbi ista didicisti que in fratrem et coepiscopum nostrum Gregorium non electione sed inuidia perpetrasti quem inexcusabili uiolentia protrahi ad te passus es atque uexari⁴, ut ei honorem⁵ tantum non per animi⁶ tranquillitatem sed per amentiam sicut dicendum irrogares. Neque enim talia potuissent fieri sanitate consilii. Nolumus exaggerare quod gestum est, ne cogamur iudicare quod dignum est. Nam priuilegium meretur amittere⁷ qui permissa sibi abutitur potestate. ITEM IPSE⁸. Denunciamus autem quod si post hac quicquam presumpseris, et aliquem seu episcopum seu presbiterum seu dyaconum inuitum facere⁹ forte¹⁰ credideris, ordinationes tibi Rauennatis¹¹ ecclesie uel Emiliensis noueris auferendas¹².

JK 583; M 931; ID 5.140 to abutatur potestate as BD 1.29; D 74 c 7 (Vbi ista - end), C 25 q 2 c 23 (Denunciamus - end)

¹ *mg. C; -n- ss R*

² *corr. fr. inuitus Z*

³ *sancte CKNBZHQA; om. O*

⁴ *corr. to -are K*

⁵ *-orem CKNBZHQA; -ore O*

⁶ *per animi CLRWK²D²BZOHQA; paramini KN; perarimini D*

⁷ *amittere CKNBZHQA; admittere O*

⁸ *ipse ss V; rubric to new section in HQO; QA add. Ex decretis Gelasii pape, A continues de autenticis et apocrifis scripturis*

⁹ *inu. facere CLRWKNVZ²; facere inu. B; inuitum P; inuitum faceret ZOHQA*

¹⁰ *om. P*

¹¹ *-n- ss C; -ena- R*

¹² *Explicit add. RXSW; C has an illeg. marg. add., beginning with N (at least 5 words)*

A 1. XLVI GELASIUS¹

- ²i. Que scripture sint autenticæ et que apocriphe
- ii. Quod non possit uenia dari in errore durante [32ra]
- iii. Non esse iterum disputandum contra heresim ante dampnatam
- ³iiii. De institutis ecclesiasticis pro temporum qualitate moderandis
- v. Vbi nulla urget necessitas instituta patrum non esse uiolanda
- vi. Vt cum defuerint cleri, de monachis eligantur
- vii. Vt nulla precia de baptizandis et consignandis fidelibus exigantur⁴
- viii. Non debere fieri baptisma preter Pascha et Pentecosten nisi necessitas cogat

¹ *Incipiunt capitula Gelasii pape S*

² *capitulatio om. ZOHQA; in CLRXSWKNDMBVP*

³ *cc. 4-5 reversed B*

⁴ *corr. fr. elig- B*

- viii. Ordinationes non esse faciendas nisi in ieiunio quatuor temporum
- x. Ne illiteratus uel membro imminutus ad clerum promouetur
- xi. De tricennali possessione
- xii. De promotione monachorum nouiter conuersorum uel laicorum
- xiii. Ne dyaconi baptizent sine episcopo uel presbitero
- xiiii. De tempore consecrandarum uirginum
- xv. De non uelandis uiduis ab episcopo
- xvi. De non recipiendis seruis ad clerum
- xvii. Non esse commitenda mysteria uexatis demone uel passione
- xviii. De uirginibus propositum uiolantibus
- xviii. De diuidendis redditibus ecclesie
- xx. In potestate episcopi facultates ecclesie esse⁵ debere
- xxi. De his qui intra anni spacium causam suam coram
excommunicatoribus suis⁶ non peregerint. et si obstinato animo sine
communione defuncti fuerint
- xxii. De his qui proficere noluerint
- xxiii. Item de tricennali possessione
- xxiii. Ne quis⁷ de re in litigio posita sinatur exigere pensiones donec iuridico
examine diffiniatur
- xxv. De statu parrochiarum qui perpetue etatis firmitate durauit non
mutando
- xxvi. De his qui alieno iuri debiti absque dominorum suorum licentia⁸ clerici
fiunt uel etiam ordinantur
- xxvii. De eodem
- xxviii. Item de eodem
- xxviii. Vt si de spaciis de quibus memoratur orta contentio diffinitio certa
processit, intemerata seruetur. Si autem nichil constiterit terminatum
pars que fudit prebeat sacramentum
- xxx. De his qui ad presbiterium uenire detrectant
- xxxi. De eo quod sicut ad sacerdocium ecclesiastica [32rb] disciplina debiles
corpore non patitur uenire ita et si quis in eo actu fuerit constitutus ac⁹
fuerit sauciatus amittere non potest quod sanus accepit
- xxxii. De uiduarum causis ab episcopis¹⁰ impensius exequendis
- xxxiii. De baptizandis et de his que in die dedicationis offeruntur
- xxxiii. De seruis ad ecclesiam fugientibus¹¹
- xxxv. Quod iura ecclesiarum non sint turbanda ac priuilegia que
metropolitanis uel prouincialibus episcopis decreuit antiquitas non esse
frangenda
- xxxvi. Quod decessorum statuta si iusta sint seruanda sunt, si iniusta
corrigena
- xxxvii. Quod nichil perit in ecclesiasticis utilitatibus si aliena reddantur
- xxxviii. De legibus principum que in negociis hominum custodiuntur, circa
reuerentiam beati Petri multo magis custodiendis

⁵ non *add.* N, *om.* CKDB

⁶ *ss* C

⁷ Ne quis CLRD²BP; Qui KN; *om.* D

⁸ dom. suorum lic. CRWKDBP; lic. dom. suorum N

⁹ ac CLRWKNDVP; aut B

¹⁰ -opis CKDBP; -opo N

¹¹ fug- CKDMB; confug- N

- xxxviii. De sacramento integre percipiendo¹²
 xl. De desolatis auxilio proprie defensionis et de his qui pro infirmitate
 etatis suis¹³ actibus prodesse non possunt
 xli. De libertate clericis dominorum benignitate concessa per oppressionem
 heredum non auferenda
 xlii. De his qui clericos per uiolentiam¹⁴ opprimunt
 xliii. De episcopo quem clerici sui graui necessitate uexari dicebant
 xliiii. Quod subueniendum sit a Romano pontifice his qui eius remedia
 sperant in suis negociis
 xlv. Quod iusta dispensatione sit seruandum testatoris arbitrium
 xlvi. De quodam qui ad basylicam confugerat¹⁵
 xlvii. Quod communione sint priuandi qui humanis legibus calcatis et
 religione abiecta ecclesiastica priuilegia calcare contendunt
 xlviii. Quod non sit eundem contra pontificalia constituta¹⁶
 xlviii. Quod irreligiosum¹⁷ sit et execrabile si quisquam in sua tuitione
 susceptos fideliter et sancte non educauerit
 l. Vt quilibet nisi pura conscientia ad sacrosanctam religionem non
 audeat peruenire
 li. Vt qui ecclesias uiolasse perhibentur accessu earum indigni iudicentur
 lii. De his qui ad ecclesiam confugerint¹⁸ non absque sacerdotis licentia
 retrahendis
 liii. Quod pia sollicitudo¹⁹ episcopi commodis egentium non sit neganda
 [32va]
 liiii. De quodam seruo ecclesie qui ausu temerario molitus fuit condere
 paginam testamenti
 lv. De culpa non iterum punienda
 lvi. De rebus ecclesie in quattuor partes diuidendis
 lvii. De prediis²⁰ ab ecclesia²¹ alienatis ecclesie restituendis
 lviii. De quodam seruo qui ad ecclesiam confugerat

¹² percipiendo LSWKNDBVP; custodiendo (uel *om.* R) percipiendo *ss* CR) CR²X; custodienda R

¹³ suis CL²RXSWBVP; sue is L; sue KNDM

¹⁴ cler. per uiol. LRXSWKNDBVP(*corr. fr.* viontiam); per uiol. cler. C

¹⁵ -erat LRXSWKNDBVP; -erit C

¹⁶ constituta CLRXSWP; instituta KNDBV

¹⁷ ir- *ss* C

¹⁸ -erint CRXSWKBP; -erunt NDM

¹⁹ -do *ss* C

²⁰ prediis CLSWKNDBV; presidiis RX

²¹ -c- *ss* C

1

Ex decretis¹ Gelasii pape. Que scripture sint autentice et que apocriphe²

Post propheticas atque euangelicas et apostolicas³ scripturas quibus⁴ ecclesia
 catholica⁵ per gratiam Dei fundata est. etiam illud intimandum putauimus quod

¹ Decretis CNDBZOHA; Decerptis K

² Que - apocr. CKNBVP; De autenticis (autencinis O) et apocrifis (-isis OQ) scripturis *in mg.* ZOH (H before Ex -
 pape above), *in text* Q, with Ex - Gel. following; whole *inscr. and rubric before 1.45.2 A*

³ atque eu. et ap. CKNBP; et eu. atque ap. ZOA; et ap. atque eu. HQ

⁴ quibus CX²KNBZHA; *om.* O

⁵ quibus cath. eccl. *in mg.* X²

quamuis uniuerse per orbem catholice ecclesie unus thalamus Christi sit⁶. sancta tamen Romana catholica⁷ et apostolica⁸ ecclesia nullis synodicis⁹ constitutis ceteris ecclesiis¹⁰ prelata est. sed euangelica uoce Domini et Saluatoris nostri¹¹ primatum obtinuit, Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam et cetera. Cui data est etiam¹² societas beatissimi Pauli apostoli¹³ uasis¹⁴ electionis. qui non diuerso sicut heretici¹⁵ garriunt sed uno tempore, uno eodemque die gloriosa morte cum Petro¹⁶ in urbe Roma sub Cesare Nerone agonizans coronatus est. Quamuis¹⁷ aliud fundamentum nemo possit ponere preter id quod positum est. quod est¹⁸ Christus Ihesus. tamen¹⁹ edificationem²⁰ eadem sancta Romana ecclesia post illas ueteris uel noui testamenti quas²¹ regulariter suscepimus etiam suscipi non prohibet scripturas, id est sanctam synodum Nycenam cccxviii patrum mediante Maximo Constantino augusto²², sanctam synodum Ephesinam in qua Nestorius dampnatus est, consensu beatissimi²³ Celestini pape, mediante Cyrino²⁴ Alexandrine sedis antistite et Archadio ab Italia destinato, sanctam synodum Calcedonensem mediante Martiano augusto et Anatholio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana et Eutichiana heresis [32vb] simul cum Dyoscoro²⁵ eiusque complicibus dampnate sunt. Item opuscula²⁶ Cecillii,²⁷ Cypriani martyris et Carthaginiensis episcopi²⁸. Item opuscula beati Gregorii Nazannensis²⁹ episcopi. Item opuscula beati Basilii³⁰ Capadocii episcopi³¹. Item opuscula beati Athanasii³² Alexandrini episcopi. ³³Item opuscula beati Iohannis Constantinopolitani episcopi. Item opuscula beati Theophyli³⁴ Alexandrini episcopi. Item opuscula beati³⁵ Hylarii Pictauensis³⁶ episcopi. Item opuscula beati Ambrosii

⁶ sit LRXSWKNBVPZHOA; sint C

⁷ add. Q (mg.), om. A

⁸ cath. et apost. ss C

⁹ -icis CRKNBPO²; -ocis ZHQA; -is O

¹⁰ cet. eccl. CKNBZOA; ecc. cet. HQ

¹¹ te add. A

¹² etiam CKNBZHQA; om. O

¹³ ss SHQO

¹⁴ corr. fr. uas H

¹⁵ heret- CKNBOHA; herit- Z

¹⁶ petus A

¹⁷ -uis ss C

¹⁸ est C²LXSWKNBPZOHA; om. CR

¹⁹ tamen CRNDBZOHQ; tamen ad K; cum A

²⁰ -ionem CKNBZO²HQ; -ionis O?; -ione A

²¹ post illas ueteris - quas in mg. V

²² augusto CLRS(before Const.)XKNZOHA; augustino W. Nicenam cccxviii - augusto in small cramped script over an erasure C; CL(mg.) add: in qua Arrius hereticus condempnatus est. Sanctam synodum

Constantinopolitanam mediante Theodosio (Thod- L) seniore augusto in qua Machedonius hereticus (om. L) debitam condempnationem excepit (cf Gratian), om. RXWKNBPZGOHQA

²³ beatissimi CKDBZOHA; om. N

²⁴ Cyrino CRXKNBP; Cyrillo ZOHA

²⁵ corr. fr. Diss- H

²⁶ beati add. ZOGHA, om. CRXKNB

²⁷ -ci- ss C

²⁸ -opi CKNBZOQA; -opis H

²⁹ corr. fr. Nanz- A

³⁰ Blasii P

³¹ Cap. ep. CRBZHOA; ep. Cap. KNDP

³² -na- ss C; -asis R; -h- ss H

³³ In mg. from here to: Theoph. Alex. ep. M

³⁴ -o- ss A

³⁵ beati LRXWKNDPZHGOA; sancti CS

Mediolanensis episcopi. Item opuscula beati Augustini Ypone Regiensis episcopi. Item opuscula beati³⁷ Ieronimi presbiteri. Item opuscula beati Prosperi uiri religiosissimi. Item epistola beati Leonis pape ad Flauianum Constantinopolitanum episcopum³⁸ destinata³⁹ cuius⁴⁰ textus⁴¹ quispiam si usque⁴² ad unum iota disputauerit⁴³ et non eam in omnibus uenerabiliter receperit⁴⁴, anathema sit. Item opuscula atque tractatus omnium patrum orthodoxorum⁴⁵ qui in nullo a sancte Romane ecclesie⁴⁶ consortio deuiant. nec ab eius⁴⁷ fide uel predicatione seiuncti sunt, sed ipsius communionis per⁴⁸ gratiam Dei usque in ultimum diem uite sue fuere participes legendos decernimus⁴⁹. Item decretales epistolas quas beatissimi pape diuersis temporibus ab urbe Roma pro diuersorum patrum consolatione⁵⁰ dederunt uenerabiliter suscipiendas. Item gesta sanctorum martyrum que⁵¹ multiplicibus tormentorum⁵² cruciatibus et⁵³ mirabilium confessionum triumphis irradiantur⁵⁴. Quis ista catholicorum dubitet et maiora eos in agonibus fuisse perpessos. nec suis uiribus sed Dei gratia et adiutorio uniuersa tolerasse. Sed ideo secundum⁵⁵ antiquam consuetudinem singulari cautela in sancta Romana ecclesia non leguntur. quia et⁵⁶ eorum⁵⁷ qui scripsere nomina penitus ignorantur, et ab infidelibus aut⁵⁸ dictis superflua aut minus apta⁵⁹ quam rei ordo fuerit esse putantur, sicut cuiusdam [33ra] Cyrici et Iulite, sicut Georgii⁶⁰ aliorumque huiusmodi passiones que ab hereticis perhibentur conscripte⁶¹. Propter quod⁶² ut⁶³ dictum est ne uel leuis subsannandi oriretur⁶⁴ occasio. in sancta Romana ecclesia non leguntur⁶⁵. Nos tamen cum predicta ecclesia omnes martyres et eorum gloriosos agones qui Deo magis quam hominibus noti⁶⁶ sunt. omni deuotione ueneramur⁶⁷. Item uitas patrum Pauli, Antonii, Hylarionis

³⁶ -iensis LRX(*corr. fr.* Pect-)SWKNPH; -ensis CBZOA

³⁷ ss C

³⁸ ep. Const. X

³⁹ -ata CRXKNBPH; -atam ZOQA

⁴⁰ ss H

⁴¹ textus CBPZHOA; *om.* RXKND; textum R²S

⁴² si usque CNBPZHOA; suisque KD

⁴³ *corr. to* refutauerit K

⁴⁴ receperit CKNBZOHQ; recesserit A

⁴⁵ -ox- ss K; -doxorum *in mg.* M

⁴⁶ Rom. ecc. CRXKDBPQ; ecc. Rom. ZH; Rom. NOA

⁴⁷ ab eius] *corr. fr.* Abius X

⁴⁸ ss K

⁴⁹ leg. dec. CKDBZOHA; dec. leg. N

⁵⁰ *corr. fr.* consuetudine L²

⁵¹ que LRXSWBPZHA; que a C; que pro KND; qui O

⁵² tormentorum CKNBZOHQ; cementorum A

⁵³ et CNDBZOHA; *om.* K

⁵⁴ -r- ss C

⁵⁵ *corr. from* Christus K

⁵⁶ et CLRKD²BPZOHA; *om.* ND

⁵⁷ ss C

⁵⁸ aut CRKNPZOHA; uel B

⁵⁹ *corr. to* aperta H

⁶⁰ Georgii CRXS³KNBZOH; Gregorii R²S; Georgi A

⁶¹ conscripte CKNBZOHQ; scripte A

⁶² quod CKNBZOH; que A

⁶³ *in mg.* M

⁶⁴ subs. or. CKNBZHA; or. subs. O

⁶⁵ eccl. non leg. CKDBZOHA; non leg. eccl. N

⁶⁶ noti CKNBZOHQ; nati A

⁶⁷ -amur CKNBZOHQ; -antur A

et omnium heremitarum quas tamen uir⁶⁸ beatissimus descripsit Ieronimus. Item actus beati Siluestri apostolice sedis presulis licet eius qui conscripsit⁶⁹ nomen ignoretur, a multis tamen⁷⁰ in urbe Roma catholicis legi⁷¹ cognouimus et pro antiquo usu multe hec imitantur ecclesie. Item scripturam de inuentione dominice crucis et aliam scripturam de inuentione capitis sancti Iohannis⁷². Nouelle quidem relationis sunt et nonnulli eas catholici legunt. Sed cum hec ad catholicorum⁷³ manus aduenerint⁷⁴, beati Pauli apostoli⁷⁵ precedat sententia, Omnia probate. quod bonum est tenete. Iterum Rufinus⁷⁶ uir religiosissimus plurimos ecclesiastici operis⁷⁷ edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus est. Sed quoniam beatissimus Ieronimus⁷⁸ in aliquibus eum de arbitrii uoluntate⁷⁹ notauit illa sentimus quam predictum beatum⁸⁰ Ieronimum sentire cognoscimus. Et non solum de Rufino sed etiam de uniuersis quos uir sepius memoratus zelo Dei et fidei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuscula que uir beatissimus Ieronimus non repudiat legenda suscipimus. Reliqua uero⁸¹ omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda. Item chronica⁸² Eusebii Cesariensis atque eiusdem ecclesiastice hystorie⁸³ libros, quamuis in primo⁸⁴ narrationis sue libro⁸⁵ tepuerit, et post in laudibus atque excusatione Origenis scismatici unum conscripserit librum propter rerum tamen singularem noticiam que ad [33rb] instructionem⁸⁶ pertinet usquequaque non dicimus renuendos. Item Orosium uirum eruditissimum⁸⁷ collaudamus quia ualde necessariam aduersus paganorum calumpnias⁸⁸ ordinauit hystoriam⁸⁹ miraque breuitate contexuit. Item uenerabilis uiri Sedulii Paschale⁹⁰ opus quod heroicis descripsit uersibus⁹¹ insigni laude preferimus. Item Iuuenci nichilominus laboriosum opus non spernimus sed miramur. Cetera que ab hereticis siue scismaticis conscripta uel predicta sunt nullatenus recipit catholica et apostolica Romana ecclesia. E quibus pauca que ad memoriam uenerunt et catholicis uitanda sunt credimus⁹² subdenda⁹³.

⁶⁸ uir CKNBZHA; *om.* O

⁶⁹ conscripsit CKNBZO; scripsit HQA

⁷⁰ tamen CKNBZOQ²A; enim HQ

⁷¹ *corr. fr.* legis H

⁷² sancti Iohannis CXKNBP; Iohannis baptiste ZOHA

⁷³ coth- X

⁷⁴ peruenerint R²S

⁷⁵ *ss* O

⁷⁶ Rufinus A

⁷⁷ operis CKDBZOHA; ordinis NG

⁷⁸ -r- *ss* H

⁷⁹ uoluntate LRXWKNDP; libertate R²SBZGOHA; ? C

⁸⁰ beatum CKNBZHA; *om.* O

⁸¹ uero CXKNB; autem ZGOHA

⁸² -icia N; -ni- *ss* A

⁸³ eccl. hist. CXKNBP; hist. eccl. ZOHA

⁸⁴ primo CLRXWBPZOHA; primum KND

⁸⁵ libro CLRWBPZOHA; librum KND

⁸⁶ -ionem CKNBOHA; -inem Z

⁸⁷ erudent- A

⁸⁸ *in mg.* M

⁸⁹ historiam CKNBZHA; uictoriam O

⁹⁰ Paschale CKNBZO; Pasche HQA?

⁹¹ uersibus CKNBZOHQ; usibus A

⁹² credimus CKNBZOA; credidimus H

⁹³ uit. - subd.] credimus uitanda subdenda sunt Q

Ariminensem sinodum a Constantino cesare⁹⁴ Constantini⁹⁵ augusti filio congregatam⁹⁶, mediante Tauro⁹⁷ prefecto ex tunc et nunc et⁹⁸ usque in eternum confitemur esse dampnatam. Itinerarium nomine Petri apostoli quod appellatur sancti Clementis libri decem apochriphum. Actus nomine Thome apostoli apochriphi, Actus nomine Petri apostoli apochriphi⁹⁹, Actus nomine Philippi apostoli apochriphi, Actus nomine Andree apostoli apochriphi, Euangelium nomine Mathie apochriphum, Euangelium nomine Petri apostoli apochriphum¹⁰⁰, Euangelium nomine Iacobi minoris apochriphum, Euangelium¹⁰¹ nomine Barnabe¹⁰² apochriphum, Euangelia¹⁰³ nomine Thome¹⁰⁴ quibus¹⁰⁵ Manichei utuntur apochripha¹⁰⁶. Euangelia¹⁰⁷ nomine¹⁰⁸ Bartholomei apostoli apochripha, Euangelia que falsauit Lucianus apochripha, Euangelia que falsauit Isicius apochripha. Liber de infantia Saluatoris et de Maria uel obstetrice¹⁰⁹ apochriphus, Liber qui appellatur Pastoris apochriphus. Libri omnes quos fecit Leucius¹¹⁰ discipulus diaboli apochriphi. Liber qui appellatur Fundamentum apochriphus, Liber qui appellatur Thesaurus apochriphus, Liber de filiabus Ade lecto Geneseos apochriphus, Liber qui appellatur¹¹¹ Actus Tecle et Pauli apostoli apocrifus, Liber qui appellatur Nepotis apocrifus¹¹², Liber prouerborum qui ab [33va] hereticis conscriptus¹¹³ et Sancti Syxti nomine prenotatus est¹¹⁴ apochriphus. Reuelatio que appellatur Pauli apostoli apochripha¹¹⁵, Reuelatio que appellatur Thome apochripha, Reuelatio que appellatur Stephani apochripha, Liber qui appellatur Transitus sancte Marie apochriphus, Liber qui appellatur Penitentia Ade apochriphus, Liber de Vegia nomine gigante apochriphus¹¹⁶ qui cum dracone post diluuium ab hereticis pugnasse perhibetur¹¹⁷, Liber qui appellatur Testamentum Iob apochriphus, Liber qui appellatur Penitentia Origenis apochriphus, Liber qui appellatur Sancti Cypriani¹¹⁸ apochriphus. Liber qui appellatur Iamne Penitentia¹¹⁹ et Manbre apochriphus, Liber qui appellatur Physiologus laus apostolorum apochriphus. Liber qui appellatur Sortes apostolorum¹²⁰ apochriphus¹²¹, Liber qui¹²² appellatur Physiologus qui ab hereticis

⁹⁴ repeated G

⁹⁵ corr. to -antio Z

⁹⁶ congregatam- A

⁹⁷ Tauro B

⁹⁸ et CND²BPZOA; om. KD

⁹⁹ Actus nomine Petri ap. apoc. before Actus nomine Andree below A

¹⁰⁰ Eu. nomine Thome - utuntur apoc. here HQ

¹⁰¹ corr. fr. -elia R

¹⁰² apoc. CBZOA; apostoli apoc. KNH; apostoli P.

¹⁰³ -elia CRKNB; -ium ZHA; O uncertain

¹⁰⁴ apostoli add. S²H, om. CLXKNBZOA

¹⁰⁵ corr. from qui O

¹⁰⁶ after Thome GQ; see above for HQ

¹⁰⁷ -lia CKNBZ; -lium HQA; Eu' O

¹⁰⁸ nomine CRKNBZO; om. HQA

¹⁰⁹ abstet- A

¹¹⁰ corr. from Leuticius G

¹¹¹ -atur C?KBPZOA; -atus est N; appell' D

¹¹² Liber qui app. Nep. ap. in mg. V¹

¹¹³ conscriptus CLRWPBZHQ; conscriptus est KNDO; scriptus A

¹¹⁴ est CRSPZOHQ²A; om. KNDBGQ

¹¹⁵ Reuelatio que appellatur Pauli ap. apoc. om. A

¹¹⁶ apoc. CKDBZOA; om. N

¹¹⁷ ap. add. N

¹¹⁸ -r- ss C

¹¹⁹ Iamne Penitentia CRWKNPZOHQ; Pen. Iamne B; Iamne Penitennia A

¹²⁰ a- ss C; apostolorum om. R; Liber qui app. Physiol. - apostolorum in mg. L²

conscriptus et¹²³ beati Ambrosii nomine signatus est apochriphus. Hystoria Eusebii Pamphyli apochripha. Opuscula Tertulliani apochripha. Opuscula Lactantii¹²⁴ apochripha, Opuscula Affrici apochripha, Opuscula Postumiani¹²⁵ et Galli apochripha, Opuscula Montani et¹²⁶ Priscille¹²⁷ et Maximille¹²⁸ apochripha¹²⁹, Opuscula omnia Fausti manichei¹³⁰ apochripha, Opuscula Commodiani apochripha. Opuscula alterius Clementis Alexandrini¹³¹ apochripha, Opuscula Tharsi Cypriani apochripha, Opuscula Arnobii apochripha, Opuscula Tyconii¹³² apochripha, Opuscula Cassiani presbiteri Galliarum apochripha. Opuscula Frumentii ceci, Victorini Pictaunensis¹³³ apochripha, Opuscula Fausti Regensis Galliarum¹³⁴ apochripha. Opuscula Frumentii ceci apochripha¹³⁵, Certonem de Christo uirgilianis compaginatum uersibus¹³⁶ apochriphum, Epistola Ihesu ad Abagarum¹³⁷ apochripha, Epistola Abagari¹³⁸ ad Ihesum apochripha, Passio Cirici¹³⁹ et Iulite apochripha, Scriptura¹⁴⁰ que appellatur Contradictio Salomonis apochripha. Hec et his similia que Simon magus, Nicholaus, Cherintus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosatenus Fotinus¹⁴¹ et Bonosus, et qui simili errore¹⁴² deferunt¹⁴³. Montanus quoque cum suis [33vb] obscenissimis sequacibus, Apollinaris¹⁴⁴, Valentinus siue Manicheus, Faustus, Affricanus, Sabellius, Arrius, Macedonius, Eunomius, Nouatus, Sabbastius¹⁴⁵, Celertus, Donatus, Eustatius, Iouinianus, Pelagius, Iulianus¹⁴⁶ Celanensis, Celertius¹⁴⁷, Maximianus¹⁴⁸, Priscillianus, Persilianus ab Hispania, Nestorius Constantinopolitanus, Maximus Vnicus, Lampetius, Dyoscorus, Euthincius, Petrus et alius Petrus e¹⁴⁹ quibus unus Alexandriam alius Antiochiam maculauit, Acatus Constantinopolitanus cum¹⁵⁰ sociis suis, necnon et omnes heresiarche,

¹²¹ Liber qui appellatur Phys. – apoc. in mg. H²

¹²² qui CKNBZOHQ; om. A

¹²³ corr. fr. est O

¹²⁴ Iact- B

¹²⁵ -iani CRKNBZOQA; -ani H

¹²⁶ et CRXKNVO; om. BGZHQ

¹²⁷ Priscille B

¹²⁸ Mamaximille O

¹²⁹ opusc. Montani - apoc. om. P; Opuscula Affrici - Max. apoc. in mg. V¹

¹³⁰ -ni- ss Z

¹³¹ Clem. Alex. CKNBZOHQ; Alex. Clem. A

¹³² -onii CRXWKNDP; -onii SBVZOHQA

¹³³ -ionensis RWKNZBP²OQA; -iensis LXS; -ianensis G?; -onensis H; ? C

¹³⁴ Galliarum C²RXKNBPZOHA; om. A

¹³⁵ Opuscula Frumentii cec. apoc. om. N, in C²LKDBPZ(om. apoc.)OHA

¹³⁶ comp. uers. LRXWBPZOHA; uers. comp. KND; ? C

¹³⁷ Abagarum RXKDB; Adgabarum N; Abagum P²; Abgarum OH²Q²A; Agarum H; Abgarium Q; ? C

¹³⁸ Abagari CRXKNDB; Agari P; Abgari ZOHQA

¹³⁹ Cirici RXSWKNBPZOHA; Ciri L; ? C

¹⁴⁰ -c- ss N

¹⁴¹ Fotinus C²RKNBZOHQ; Fortenus A

¹⁴² herrore corr. fr. horore O

¹⁴³ deferunt RXSKDBVP; defecerunt LWV²ZOHA; ferunt K²; deferuntur N; ? C

¹⁴⁴ Apollinaris CRXSKNV²P; Apollonaris LBVZOHQA; Apollonarius G

¹⁴⁵ -astius CKNBZOHQ; -astinus A

¹⁴⁶ ss K

¹⁴⁷ Celertius RXSWNDBVZOHA; Cellertius CK; uel clercius L; Celertus PQ; Celertinus A

¹⁴⁸ Maximianus CKNBZHOA; Maximinius O²

¹⁴⁹ e CKNBZOHA; om. G

¹⁵⁰ cu O

heresisque eorum discipuli siue scismatici quod¹⁵¹ docuerunt uel conscripserunt quorum nomina minime retinentur, non solum repudiata, uerum etiam ab omni Romana ecclesia catholica et¹⁵² apostolica eliminanda atque cum suis auctoribus auctorumque¹⁵³ subsequacibus sub anathemate indissolubili uinculo in eternum confitemur esse dampnata.

[N.B. That apoc. and Euangel. expansions here cannot be collated with profit, since the forms are usually heavily contracted; much of C is illeg.]

JK 700; H 635a-637b, M 984-8; Thiel 1.454; Coll. Sem. 1.126-7; ID 4.64-65 as BD 3.220-1; IP 2.91, 2.123; D 15 c 3

¹⁵¹ quod CKDBZOHA; om. N

¹⁵² et CKNBZOHQ; om. A

¹⁵³ auctoribus auctorumque CKNBZOH; actoribus actorumque Q; auctorum auctoribusque A

2

De iusta dampnatione Achatii¹. Quod non possit uenia dari in errore duranti²

Gelasius Fausto³ magistro fungenti legationis officio Constantinopolim. Legatur ex quo est⁴ religio Christiana uel certe detur exemplum in ecclesia Dei a quibuslibet pontificibus aut ab ipsis apostolis, ab ipso denique Salvatore ueniam nisi se corrigentibus fuisse concessam. Auditum autem sub isto celo non⁵ legitur omnino nec dicitur quod eorum uoce depromitur, ⁶Date nobis ueniam ut tamen nos⁷ in errore duremus. Id quoque par esse⁸ ostendant qui nobis canones nituntur opponere quibus hoc⁹ canonibus, quibus regulis qua lectione, quoue¹⁰ documento siue a maioribus nostris siue ab ipsis apostolis quos potiores merito fuisse non dubium est seu ab ipso Domino Salvatore qui iudicaturus creditur¹¹ uiuos¹² et mortuos siue factum est unquam uel faciendum esse mandatur¹³. Mortuos suscitasse legimus Christum, in errore mortuos [34ra] absoluisse non legimus. Et qui hoc certam faciendi solus¹⁴ habuit potestatem¹⁵, beato Petro mandat principaliter apostolo, Que ligaueris super terram ligata erunt¹⁶ et in celo et que¹⁷ solueris super terram soluta erunt¹⁸ et in celo¹⁹. Super terram, inquit, nam²⁰ in hac ligatione²¹ defunctum nusquam dixit absolui. Non

¹ De - Achatii in mg. H

² rubr. in mg. ZO; text HQ; om. A

³ facto O

⁴ repeated H

⁵ non CLRXKNBP; nec ZOHQA

⁶ New section begins here in A, with rubric: Quod non possit uenia dari in errore duranti

⁷ nos CRKDBZOHA; om. N

⁸ par esse CRXKNBP; est GO; par est Z²HQ; pars est ZA

⁹ hoc CKBPZOHA; om. N; hec D

¹⁰ quoue CXKNBP; quo uel ZOHA

¹¹ -itur CLSWK²DBVPZOHA; -iturus RXKN

¹² All from here to errore mortuos below in mg. M

¹³ A begins new section, with rubric: Viuenti tantum posse dari ueniam; same rubric in mg. XZOG??HQ

¹⁴ corr. fr. salus Z

¹⁵ in mg. M

¹⁶ ligata erunt CRBPZO; erunt ligata KNHA

¹⁷ corr. fr. quaecumque Z

¹⁸ soluta erunt CKNBZOQ; erunt soluta HA

¹⁹ et que solueris - in celo in mg. W²; L(mg.)SW begin new section with rubric: Viuenti tantum (tamen W) posse dari (dare S) ueniam. Same passage added in text L, in mg. R²X²P (P with no break)

²⁰ na O

²¹ leg- A

solum presuli apostolico²² facere licet. sed²³ unicuique²⁴ pontifici quo scilicet²⁵ quemlibet locum secundum regulam hereseos ipsius ante²⁶ dampnate²⁷ a catholica communione²⁸ discernunt²⁹. Achatius quippe non fuit noui uel proprii inuentor erroris ut in eum noua scita³⁰ procederent. Sed alieno facinori suam communionem miscuit. Itaque necesse fuit ut in illam recideret³¹ iusta lance sententiam qua cum suis successoribus per conuentiam³² synodalem suscepit auctor³³ erroris³⁴. Nobis opponunt canones dum³⁵ nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipsi uenire se produnt quod prime sedi sana rectaque suadenti parere diffugiunt³⁶. Ipsi sunt canones qui appellationes³⁷ totius ecclesie ad huius sedis examen uoluere differi³⁸. Ab ipsa uero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt ac per hoc illam de tota³⁹ ecclesia iudicare, ipsam⁴⁰ ad nullius commeare⁴¹ iudicium, nec de eius unquam preceperunt⁴² iudicio⁴³ iudicari, sententiamque⁴⁴ illius constituerunt non⁴⁵ oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandarunt⁴⁶. In hac⁴⁷ ipsa causa Timotheus Alexandrinus et Petrus Antiochenus⁴⁸, Petrus, Paulus, Iohannes et ceteri non solum unus sed plures utique⁴⁹ nomen sacerdotii preferentes, sola⁵⁰ sedis apostolice sunt auctoritate deiectioni. ⁵¹Qua traditione maiorum apostolicam sedem in iudicio uocant⁵²? An secunde sedis antistes⁵³ et⁵⁴ tercie ceterique bene conscii sibi sacerdotes depelli debuerunt et qui

²² Licere cuicumque pontifici sequaces heresis ante dampnate (-ato L, -ata Q) a communione separare (-ari K, sep. om. O) in mg. LR²SVPZOGHQA, cf W at note below

²³ ss Z

²⁴ unicuique CRXKNB; iunicuique P?; cuicumque ZOHA

²⁵ scil. CNBZOHA; sane K

²⁶ ante CKDBZOHA; autem N

²⁷ -ate CKNBZOHQ; -are A

²⁸ ante add. Z (om. CKNBOHA)

²⁹ -unt CRXKN; -ant BVGZOA. W here begins a new section, with rubric: Licere quicumque episcopi sequaces heresis ante dampnate a communione separare

³⁰ scita CRXK²NBZOHA; cita KD; scista P

³¹ recid- CRNDBPZOHQ²; reced- KQA

³² coniu- CRKNBZOHQ²; conu- QA

³³ auctor CKNBZOHQ; actor A

³⁴ A begins a new section, with the rubric: De iudicio sedis apostolice non esse iudicandum; same rubric in mg.

LSVPZOHQ; see below for W

³⁵ in mg. Z

³⁶ diffigi- A. W here begins a new section with rubric: De iudicio sedis apostolice non esse iudicandum; same text in mg. R²X²S²

³⁷ -iones CRK²BPZOHA; -ionis KND

³⁸ differri CRXKNBPZ²; deferri ZOHA

³⁹ de tota CKNBZHA; deuota O

⁴⁰ ipsam CKNBZOHQ; ipsa A

⁴¹ ad null. comm. CKNVPZOHA; comm. ad null. B

⁴² prec- CRNDBPZOHQ; perc- KA

⁴³ iudicio C²LSWKNDPZOHA; om. CRX

⁴⁴ -que CKNBZOQA; om. H

⁴⁵ non CRXKNBP; om. ZOHA

⁴⁶ -arunt CKNBZO; -auerunt HQA

⁴⁷ ss A

⁴⁸ -o- ss N

⁴⁹ utique CKNBZOHQ; tutique A

⁵⁰ ss A

⁵¹ A places the rest of this canon after c 3; HQ begin a new canon, (H with rubric: Idem de eodem)

⁵² -ant CKNBZOQA; -antur H

⁵³ corr. to antistites Q

⁵⁴ et CKNBZOHQ; om. A

extitit religionis inimicus depelli non debuit? Viderint ergo⁵⁵ si alios habent canones quibus suas ineptias exequantur. Ceterum isti⁵⁶ qui sacri, qui ecclesiastici, [34rb] qui legitimi⁵⁷ celebrantur⁵⁸ non solum sedem apostolicam ad iudicium uocare non possunt, et Constantinopolitane⁵⁹ episcopus ciuitatis que utique⁶⁰ per canones inter sedes nullum nomen accepit, in communionem recidens⁶¹ perfidorum non debuit submoueri?⁶²

JK 622; Thiel 1.107; H 637a Inscr., 637b.24-48 to dixit absoluti, 638a 3-32 to auctoritate deiecti, 638a.56 - 638b.2, M 954-5, 956; Coll. Sem. 1.228a to dixit absoluti; ID 5.9 (Nobis opponunt - submoueri), 14.61 (Mortuos suscitasse - dixit absolu[i]); IP 5.119 as ID 14. 61; +D 22 c 5 (Qua traditione - end), +C 9 q 3 c 16 (Ipsi sunt - mandauerunt), +C 24 q 1 c 3 (Achatius non fuit - auctor erroris), C 24 q 2 c 2 (Legatur ex quo - [dixit absoluti], of which the end is an addn)

⁵⁵ ergo CKNV²ZOHA; om. BVP

⁵⁶ isti CKDBPZ²OHA; om. NZ

⁵⁷ -gi- ss A

⁵⁸ isti add. N (om. CKBZOHA)

⁵⁹ -ane CKNBZOHQ; -ano A

⁶⁰ que utique C²LSWKNBVPZOHA; om. CRX

⁶¹ recidens CNDBPZOHQ²; recides K; recedens QA

⁶² -oueri CKNBZOHQ; -oui A

3

*Ex decretali epistola. Non esse iterum disputandum contra heresim ante dampnatam*¹

Gelasius dilectissimis fratribus uniuersis episcopis per Dardaniam constitutis. Maiores nostri diuina inspiratione cernentes necessarie² precauerunt³, ut⁴ quod contra unam quandoque⁵ heresim coacta semel synodus pro fide. communionem et ueritate catholica atque apostolica promulgasset non sinerent nouis post hec⁶ retractationibus⁷ mutilari⁸ ne prauis occasio preberetur⁹ que medicinaliter fuerant¹⁰ statuta pulsandi. sed auctore cuiuslibet insanie ac pari errore dampnato sufficere iudicauerunt ut quisquis aliquando huius erroris communicator existeret, principali sententia¹¹ dampnationis eius esset obstrictus¹². Sic Sabellium dampnauit synodus nec fuit necesse¹³ ut eius sectatores postea dampnarentur, sed pro tenore constitutionis antique¹⁴ qui uel prauitatis illius uel communionis extitere participes¹⁵ uniuersalis ecclesia duxit esse refutandos. Sic Arrium, Eunomium, Macedonium, Nestorium synodus semel gesta condemnans ulterius ad noua concilia uenire non sinit¹⁶.

JK 664; H 642a.34-46 to esset obstrictus, 51-57 to esse refutandos, 57-64 (much abbreviated), M 963; +C 24 q 1 c 2

¹ Ex - dampnatur om. A

² necessarie CRWNBVPZOHA; necesse KD

³ corr. fr. predicauerunt ND

⁴ ss L²

⁵ quandoque CRXWDBVP; quamque KNZOHA

⁶ nouis post hec C(with lacuna)LSK²NDVZHA; nouis post hec nouis RXKB; nouis post hec nouis P; post hec nouis O

⁷ retractationibus CKDBZOHA; traditionibus N

⁸ id est detruncari add. S ss

⁹ -ur added in red O

¹⁰ corr. fr. -int Z

¹¹ corr. fr. sententia Z

¹² obstrictus LRXSWKNBVPZOHA; constrictus C

¹³ after corr. H

¹⁴ antique LRXSWKNBVPZOHA; antiquis with -u- ss C

¹⁵ extitere participes CKNBPHA; existere (-s- ss) participes Z; extiterit particeps O

¹⁶ A here adds the end of c 2 above, Qua traditione - debuit submoui, with the rubric: Ex decretali epistola. Non est iterum disputandum et contra heresim ante dampnatam

4

Ex generalibus decretis pape Gelasii. cp. i.² De institutis ecclesiasticis pro temporum qualitate³ moderandis⁴

Deleted: ¹

Dilectissimis fratribus uniuersis episcopis⁵ per Lucaniam et Syciliam Gelasius. Necessaria rerum⁶ dispositione constringimur sic canonum paternorum decreta librare et retro presulum decessorumque nostrorum precepta metiri ut que presentium necessitas temporum restaurandis ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti quantum potest [34va] fieri⁷ temperemus.
JK 636; H 650b.14-22, M 939-40 (c 1 pt); ID 3.141; C 1 q 7 c 6

² cp. i *after* moderandis K

³ calitate O

⁴ moderandis CKDBZOHA; temperandis N. De – moderandis *in mg.* ZO

⁵ fratr. uniu. episc. CNBZOHA; uniu. ep. atque fratribus K

⁶ rerum CKNBZQA?; rex H

⁷ potest fieri CKNBZOQA; fieri potest H

5

Vbi nulla urget necessitas instituta patrum non esse uiolanda cp. ii

Priscis igitur¹ pro sua reuerentia manentibus constitutis que ubi² nulla uel rerum uel³ temporum⁴ perurget angustia regulariter conuenit custodiri, quatinus ecclesiis que uel cunctis sunt priuate ministris uel sufficientibus usque adeo despoliate⁵ seruitiis⁶ ut plebibus ad se pertinentibus diuina munera supplere non ualeant, tam instituendi quam prouidendi clericalis⁷ obsequii⁸ sic spacia dispensanda concedimus.
JK 636; H 650b.40-9, M 940, (c 2); ID 3.142; cf D 55 c 1a var.

¹ igitur CNDBZOHA; ergo K

² ubi CRKNVPZOHA; ibi B

³ ss K

⁴ nulla uel rerum - temp. *om.* P

⁵ -ate CRXKNBP; -ata ZOHA

⁶ -s ss C

⁷ cler- CKNBOHA; clar- Z

⁸ obsequii CKDBZOHA; officii N

6

Vt cum defuerint cleri de monachis elegantur cp. iii

Vt¹ si quis etiam de religioso proposito et disciplinis monasterialibus eruditus ad clericalis munus accedit in primis eius uita preteritis acta temporibus inquiratur si nullo graui facinore probatur infectus, si secundam non habuit fortasse² uxorem nec a marito reiectam sortitus ostenditur.

JK 636; H 650b.50-56, M 940 (c 3 pt); ID 3.143; cf D 55 c 1b widely var., D 77 c 8 as here

¹ Vt CRXSKNBPZOH; Et LA

² non habuit fortasse LRXSKNBVPZOHA; fortasse non habuit C; habuit fortasse W

7¹

Vt nulla precia² de³ baptizandis et consignandis fidelibus exigantur cap. vii

Baptizandis consignandisque fidelibus precia nulla prefigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare⁴ cupiant renascentes quoniam quod gratis accepimus

¹ *after* c. 8 A

² *corr. fr.* premia Q

³ ss A

gratis dare⁵ mandamur⁶. Et ideo nichil a predictis prorsus exigere moliantur quo uel paupertate cogente deterriti uel indignatione reuocati redemptionis sue causas⁷ adire despiciant, certum habentes quod qui⁸ prohibita deprehensi fuerint admisisse⁹ uel commissa non potius sua sponte correxerint periculum subituri proprii sint honoris¹⁰.
JK 636; H 651a.65 – b.10, M 941 (c 7); Coll.Sem. 2.11; ID 1.71 (first sentence only); C 1 q 1 c 99

⁴ *corr. fr.* -ate H

⁵ *corr. fr.* date H

⁶ -amur CKNBZOQ; -amus HA

⁷ -s ss A

⁸ ss K

⁹ admisisse CKNBZOHQ; admissee A

¹⁰ honoris CKNBZOHQ; *om.* A

8

Non debere fieri baptisma preter Pascha et Pentecosten nisi necessitas cogat c.xii¹

Baptizandi sibi quispiam² passim quocumque³ tempore nullam⁴ credat inesse fiduciam preter Paschale festum et Pentecosten⁵ uenerabile sacramentum⁶, excepto dum [34vb] taxat grauissimi languoris⁷ incursu, in quo uerendum⁸ est ne⁹ morbi crescente periculo sine remedio salutari fortassis egrotans¹⁰ exitio preuentus abscedat. JK 636; H 652a.43-51, M 943 (c 12); Coll.Sem. 2.13; Br fo. 78r; ID 1.199 as BD 4.4; De cons D 4 c 18

¹ xii CRKNBZOH; iiii A

² sibi quispiam CKNBZO; quispiam sibi HQA

³ quocumque CKNBZOA; quoque HQ

⁴ nullam CKNBZHA; nulla O

⁵ -tes CRXKNB; -ten ZOHA

⁶ et add. KND, om. CLRXWBVPZOHA

⁷ corr. fr. -res B

⁸ uerendum CKNBOHQ; reuerendum Z

⁹ ne CKNBZOH; nec A

¹⁰ egrotans CKNBZOHQ; egrotas A

9

Ordinationes non esse¹ faciendas nisi in ieiunio quatuor temporum cp. xiii²

Ordinationes etiam presbyterorum et dyaconorum nisi certis temporibus et diebus exerceri non debent id est³ quarti mensis ieiunio⁴ septimi et decimi. Sed etiam quadragesimalis inicii ac mediane⁵ quadragesime die sabbati ieiunia circa uesperam⁶ celebranda⁷ nec cuiuslibet utilitatis⁸ seu presbiterum seu dyaconum his preferre qui ante⁹ ipsos fuerint ordinati.

JK 636; H 652a.52-60, M 943 (c 13); ID 6.74; IP 3.25; D 75 c 7

¹ ss O

² cp. xiii LRKDBZOHQ; xiiii N; om. A; ? C

³ debent id est CKNBZOQA; debebent H

⁴ et add. C, om. LRXSWKNBVPZOHA

⁵ corr. to -iante H

⁶ -eram CSKNBZOHQ; -erum A; nouerint add. CL²SV², om. LRWKNBVPZOHA

⁷ -andas S

⁸ causa add. S²

⁹ corr. fr. non X

10

Ne¹ illiteratus² uel membro³ imminutus ad clerum⁴ promoueat⁵ c.xviii⁶

Illiteratos quoque⁷ et nonnulla parte corporis imminutos sine ullo respectu ad ecclesiasticum didicimus uenire seruitium. Quod simul antiqua traditio et apostolice sedis uetus forma non recipit, quia nec litteris carens sacris⁸ esse potest aptus officiis

¹ Ne CRKNBZOQA; Nec H

² -it- ss A

³ immembro O

⁴ clerum CKNBZOHQ; clericorum A

⁵ corr. fr. -eantur O; -uehatur ND

⁶ c. xviii om. A

⁷ om. P

⁸ sacris CKNVPZOHA; om. B

et uitiosum nichil prorsus Deo⁹ offerri, legalia precepta sanxerunt. itaque de cetero modis omnibus hec uitentur, nec quisquam talis suscipiatur in clerum.

JK 636; H 652b.61 – 3a.3, M 944 (c 18); ID 6.75; cf D 36 c 1 widely var.

⁹ prorsus Deo CRXKNBP; Deo prorsus ZOHA

11

De tricennali possessione

Gelasius Romane ecclesie episcopis qui in Sicilia sunt constituti. Illud etiam annecti placuit ut si quod absit facultates ecclesie necnon et dyoceses ab aliquibus possidentur episcopis iure sibi uendicent quod tricennalia lex conclusit. Quia et filiorum nostrorum principum ita emanauit auctoritas ut ultra triginta annos nulli liceat pro eo appellare quos¹ legum tempus² exclusit.

JK 637; H 654b.46-53, M 947, c 2; BD 3.147 sl. var. (cf c 20 below); ID 3.144 as here; C 13 q 2 c 1 from Facultates, C 16 q 3 c 2b as c 20 below, to emanauit auctoritas

¹ quos C?LRXSWKNBVPZOHA; quod S²

² legum tempus CLRXSWBVPZOHA; tempus legum KND

12

De promotione monachorum nouiter conuersorum uel laicorum

Gelasius uniuersis episcopis per Lucaniam et Syciliam¹. Monachus nouitius morum honestate fulcitus continuo lector uel notarius aut certe defensor effectus, post tres menses [35ra] existat accolitus, maxime si huic etas etiam² suffragatur³, sexto mense subdiaconi nomen accipiat. Ac si modeste conuersationis honesteque uoluntatis existat⁴, nono mense dyaconus, completoque anno sit presbiter. Cui tamen quod annorum fuerant interstitia⁵ collatura, sancti propositi sponte suscepta docetur prestitisse deuotio. Si uero laicus quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto sollicitius in singulis que superius comprehensa sunt huiusmodi decet⁶ examinari personam quantum inter mundanam religiosamque uitam constat esse discriminis, quia utique conuenientia ecclesie ministeria reparanda sunt, non inconuenientibus meritis ingerenda. Tantoque magis quod sacris aptum possit esse seruitiis in eorum querendum est institutis quantum de⁷ tempore quo fuerant hec assequenda decerpitur, ut morum habere⁸ doceatur hoc probitas quod prolixior⁹ consuetudo non contulit ne per occasionem supplende penurie clericalis uicia potius diuinis cultibus intulisse non legitime familie computemur procurasse compendia¹⁰. Quorum promotionibus super¹¹ anni metas sex menses nichilominus subrogamus¹² quoniam sicut dictum est distare conuenit inter personam diuino cultui deditam et de

¹ Gelasius - Syc. as inscr. before rubric ZOHQA

² etiam CKNBZOHQ; in A

³ corr. fr. -tor Z

⁴ -tat LRXSWKNO; -tit CBPZO²HA; extiterit V

⁵ interstitia CSKDBZOHA; intertitia N; id est interualla add. S²

⁶ corr. fr. debet O

⁷ de CKNBZHA; om. O

⁸ ss C

⁹ corr. fr. -xor Z

¹⁰ id est commoda add. S²

¹¹ super LSWKNBVPZOHA; si per CRX

¹² -mus CKNBZHA; -mur O

laicorum conuersatione uenientem. Que tamen eatenus indulgenda credimus, ut ecclesiis ab hac occasione cessantibus¹³ canonum paternorum uetus forma seruetur. JK 636; H 650b.62 - 651a.49, M 940-1 modified at beg. and end; D 77 c 9

¹³ cessantibus CKNBZHA; cedentibus O

13

Item¹ idem² in eadem. Ne³ dyaconi baptizent sine episcopo uel presbitero
Dyacones⁴ quoque propriam constituimus⁵ seruare mensuram, nec ultra tenorem paternis canonibus deputatum quippiam temptare permittimus, nichil⁶ eorum suo ministerio penitus applicare que prioribus ordinibus proprie decreuit antiquitas. Absque episcopo uel presbitero⁷ baptizare non presumant nisi fortassis predictis⁸ officiis longius constitutis necessitas extrema compellat quod et laicis [35rb] Christianis facere plerumque conceditur. Hos non in presbiterio residere cum diuina celebrantur uel⁹ ecclesiasticus¹⁰ celebratur quicumque tractatus. Sacri corporis prorogationem¹¹ sub conspectu episcopi seu presbiteri nisi¹² his¹³ absentibus ius non habeant exercendi.

JK 636; H 651b.35-51, M 942, (cc 9-10); ID 6.99 as here, 1.252 to conceditur as BD 4.57; D 93 c 13 as here, though all from plerumque conceditur was added later

¹ Item CKNBZ; om. OHA

² idem CKNBOHA; om. ZQ

³ Ne CKNBZOHQ; Nec A

⁴ -ones CRXKNB; -onos ZOHA

⁵ prop. const. CKNBZOQA; const. prop. H

⁶ que add. ss K

⁷ corr. fr. clero O

⁸ fort. pred. CRXKNB; pred. fort. ZOHA

⁹ ab add. ss K

¹⁰ -icus CNBZOHA; -icis K

¹¹ pror- CKNBOHQA; prer- Z

¹² n O

¹³ corr. fr. is Z

14

Idem. De¹ tempore consecrandarum uirginum

Deuotis quoque uirginibus nisi aut in Epyphaniorum aut in albis Paschalibus aut apostolorum natalibus sacrum minime uelamen imponant, nisi forsitan sicut de baptismo dictum est graui languore correptis, ne sine hoc munere de seculo exeant implorantibus non negetur.

JK 636; H 652a.61-7, M 943, (c 14); Coll.Sem. 2.14; Br fo. 78r; ID 7.36 var. as BD 8.15; IP 3.189 as ID; +C 20 q 1 c 11 with added sentence from c 15 below, to attemptet

¹ De CKNBZOHQ; om. A

15

Idem. De¹ non uelandis² uiduis³ ab episcopo

Viduas autem uelare pontificum⁴ nullus attemptet⁵, quod nec auctoritas diuina delegat nec canonum forma⁶ prestatuit. Non est ergo penitus usurpandum eis quia sic ecclesiastica sunt conferenda presidia ut nichil committetur⁷ illicitum.

¹ De CKNBZOHQ; om. A

² uelandis C²LXSWKNVPZOHA; uelatis R; uelantis B; ? C

³ uiduis CKDBZOHA; episcopis N

JK 636; H 652b.1-6, M 945 (c 15); Coll.Sem. 1.130; cf C 27 q 1 c 8 citing part of this as BD 8.136, ID 7.55, which are widely var.

⁴ -icum CKNBZ²OHQ; -icus Z; -icem A

⁵ att- CKNBZOQA; cont- H

⁶ forma CKNBZOHQ; om. A

⁷ ss H

16

Idem. De¹ non recipiendis seruis² ad clerum

Generalis³ etiam⁴ querele uitanda presumptio est qua prope modum causantur uniuersi passim seruos⁵ et originarios dominorum iura possessionemque⁶ fugientes sub religiose⁷ conuersationis obtentu uel ad monasteria sese conferre uel ad ecclesiasticum famulatum, coniuuentibus quoque⁸ presulibus indifferenter admitti. Que modis omnibus est amouenda⁹ pernicies¹⁰ ne per Christiani nominis institutum aut aliena peruadi aut publica uideatur disciplina subuerti, precipue cum nec¹¹ ipsam ministerii clericalis hac obligatione fuscari conueniat dignitatem, cogaturque¹² pro statu¹³ militantium sibi conditioneque iurgari aud uideri quod absit obnoxia. Quibus sollicita competenter interdictione¹⁴ prohibitis quisquis episcopus presbiter et dyaconus uel eorum qui monasteriis preesse noscuntur. Huiusmodi personas apud se tenentes non restituendas¹⁵ patronis aut deinceps uel ecclesie¹⁶ seruituti¹⁷ uel [35va] religiosi¹⁸ congregationibus putauerint¹⁹ applicandas, nisi uoluntate forsitan dominorum²⁰ subscriptionis testimonio primitus absolutas uel legitima transactione²¹ concessas, periculum se honoris proprii non ambigant, communionisque subituros si super hac re²² cuiusquam uerax²³ nos²⁴ querela pulsauerit. Magnis quippe studiis secundum beatum apostolum precauendum est²⁵ ne fides et disciplina Domini blasphemetur²⁶.

JK 636; H 652b.7-38, M 943 (c 16); Coll.Sem. 1.131; ID 6.100; +D 54 c 12 has added sentence

¹ De CKNBZOHQ; om. A

² -iendus seruus with -r- ss A

³ Gen- CKNBOHA; Ven- ZQ

⁴ etiam CKNBZOHQ; in A

⁵ sernos H

⁶ an erasure before -que H

⁷ -iose CKNBZHA; -ionis O

⁸ quoque CNDBZOHA; que K

⁹ corr. fr. admouenda O

¹⁰ pen- A

¹¹ nec CKDBZOHA; om. N

¹² -que ss D

¹³ statu CLSWK²DV²ZOHA; stratu RXKNBVP

¹⁴ -c- ss A

¹⁵ corr. fr. -dis N

¹⁶ ecclesie CRXKNBP; ecclesiastice ZOHA

¹⁷ seruituri corr. to -uris (or -as) K

¹⁸ -li- ss A

¹⁹ -erint CRWBPZOHA; -erunt KND

²⁰ fors. dom. CNDBZOHA; dom. fors. K

²¹ -c- ss Z

²² ss H

²³ uerax CKDBZOHA; uera N

²⁴ deinceps add. ss K

²⁵ ss H

²⁶ -me- ss H

17

Idem. Non esse committenda mysteria uexatis demone¹ uel passione

Vsque adeo sane comperimus illicita queque prorumpere² ut demone aliisque passionibus irretitis mysteria sacrosancta tractare³ tribuatur⁴. Quibus si in hoc opere positis aliquid proprie necessitatis occurrat⁵ quis de sua ac fidelium salute confidat, ubi ministros ipsos curationis humane tanta perspexerit⁶ calamitate uexari? Atque ideo necessario⁷ remouendi sunt ne quibuslibet pro quibus Christus est mortuus scandalum generetur⁸ infirmis. Postremo si corpore sauciatum fortassis aut⁹ debilem nequaquam sancta contingere lex diuina permittit, quantomagis doni celestis dispensatores esse non conuenit quod est deterius¹⁰ mente perculsos¹¹.

JK 636; H 653a.36-51, M 944-5 (c 21 mod.); ID 2.88; +D 33 c 5

¹ *corr. fr.* tempore Z

² prorumpere CKNBVZH; perrumpere OQA

³ *corr. fr.* -ate B

⁴ tract. trib. CNDBZOH; trib. tract. K

⁵ oocurrat A

⁶ perspexerit CRXKDVPZOHA; prospexit L; perspexeris SW; persperexit N; prospexerit B

⁷ necessario *after* sunt KND

⁸ et *add.* H, *om.* CKNBZOA

⁹ aut CRWKNPZOHA; uel B

¹⁰ detius A

¹¹ perculsos CRXKNBP; percussos SVZOHA

18

Idem. De uirginibus propositum uiolantibus¹

Virginibus autem sacris temere se quosdam sociare cognouimus et post dicatum Deo propositum incesta federa sacrilegaque miscere. Quas protinus equum est a sacra communione detrudi et nisi per publicam probatamque penitentiam omnino non recipi. aut his certe uiaticum de seculo transeuntibus² si tamen penituerint non negari. Nam de uiduis sub³ nulla benedictione uelandis superius late sufficienterque prediximus.

JK 636; H 653a.52-60, M 945 (c 22); ID 7.51, 7.121A as BD 8.32, insc. distinct, and lacks last sentence; C 27 q 1 c 14 as BD, ID

¹ prop. uiol. CRXKDBVP; prop. non uiol. N; uiol. prop. ZOHA

² *add. in mg.* Z

³ -b ss B

19

Idem. De diuidendis redditibus ecclesie¹

Quatuor autem tam de redditu quam de oblatione² fidelium prout cuiuslibet ecclesie facultas admittit, sicut dudum rationabi [35vb] liter est³ decretum conuenit⁴ fieri portiones. Quarum una sit pontificis, altera clericorum, tertia pauperum⁵, quarta fabricis amplificanda⁶. De quibus sicut⁷ sacerdotis intererit integram ministris ecclesie memoratam dispendere quantitatem, sic clericus ultra delegatam sibi

¹ *om.* P

² *corr. fr.* oratione V

³ est CRKDBPOHQ; *om.* NZ

⁴ *corr. fr.* conticuit X²

⁵ ter. paup. CRXKNBVP; paup. ter. ZOHA

⁶ amplificanda RXSKNDBVPZOHA; applicanda C²D²V²; amplianda (*corr. fr.* amplianda W) LW; amplificandis K²; uel applicandis ss K; ? C

⁷ sicut CKNBZOHQ; sacri A

summam nichil insolenter nouerit expetendum⁸. Ea uero que ecclesiasticis edificiis attributa sunt. huic operi ueraciter prerogata locorum doceat instauratio manifesta sanctorum, quia nefas est si⁹ sacris edibus destitutis in lucrum suum presul inpendia his deputata conuertat. Ipsam nichilominus asscriptam¹⁰ pauperibus portionem quamquam diuinis rationibus se dispensasse monstraturus esse uideatur tamen iuxta quod scriptum est, Vt uideant uestra opera¹¹ bona et glorificent Patrem uestrum qui in celis est, oportet etiam presenti testificatione predicari et bone fame preconii non taceri. Quapropter nec clericorum quispiam se huius offense futurum confidat immunem si in his¹² que salubriter sequenda deprompsimus¹³ siue episcopum¹⁴ seu¹⁵ dyaconum uiderit excedentem, non protinus ad aures nostras¹⁶ deferre curauerit, probationibus dumtaxat competenter exhibitis, ut transgressoris ultio fiat. ceteris interdictio delinquendi. Sic uero modis omnibus erit unusquisque pontificum ordinis et honoris elisor si cuiquam clericorum uel totius ecclesie auditui¹⁷ hec putauerit supprimenda.

JK 636; H 654a.44 – b.25, M 946-7 (cc 29-30); ID 3.203 to non taceri, as BD 3.137; IP 2.7 as ID; C 12 q 2 c 27 to Quapropter quispiam, adding etc., C 2 q 7 c 47 from Quapropter nec

⁸ expet- CKNBZOHQ; expect- A

⁹ corr. fr. sit O

¹⁰ -s- ss C

¹¹ uestra opera CRWKNPZOA; opera uestra BHQ

¹² his CKNBOHQ; iis ZA

¹³ erasure in mid-word H

¹⁴ seu presbiterum add. C, siue presbiterum add. V²ZOHA, om. LRXSWKNBVP

¹⁵ seu C²RSKNVPZOA; siue LXWBHQ

¹⁶ nostras CKDBZOHA; uestras N

¹⁷ -itui CRKNPZOHA; -itu B

20¹

In potestate episcopi facultates ecclesie esse² debere

Gelasius Romane ecclesie episcopus dilectissimis³ et in Christi unanimi caritate conexis fratribus episcopis qui in Sicilia sunt constituti. Quoniam presulum nostrorum auctoritas emanauit ut⁴ facultates ecclesie episcopi⁵ ad regendum⁶ habeant potestatem, ita tamen ut uiduarum pupillorum atque⁷ pauperum necnon et clericorum stipendia distribuere debeant. Hoc eis statuimus dari quod hactenus decretum est. [36ra] Reliquum sibi episcopi⁸ uendicent⁹ ut sicut antea diximus, peregrinorum atque captiuorum largitores esse possint. Illud quoque annecti placuit, ut si quod absit facultates ecclesie et dyoceses¹⁰ ab aliquibus possidentur episcopis iure sibi uendicent quod tricennaria lex conclusit, quia et filiorum nostrorum principum ita emanauit¹¹ auctoritas, ut ultra xxx annos nulli liceat pro eo appellare quod legum tempus exclusit. *JK 637; H 654b.36-53, M 947 (cc 1-2); ID 3.147 (cf above c 11 for pt 2); C 16 q 3 c 2 var., of which the beginning was a later addn*

¹ De facultatibus ecclesie add. ZOHQA, om. CRXKNBP

² esse CKDBZO(ss)HQ; esse non N; non A

³ dil- CKNBOHA; del- Z

⁴ ss H

⁵ ecclesie episcopi C²LSWN²BVPZOHQ; episcopi CRXKD; ecclesie Christi episcopi N; episcopi ecclesie A

⁶ corr. to erogandum K

⁷ atque CKNBZOQA; aut H

⁸ episcopi CKNBOHQA; episcopum Z

⁹ uend- CKNBP; uind- ZOHA

¹⁰ dyoceses CKNBZOA(-s- ss); -eseos H; dioces Q?

¹¹ emanauit CRKNBOHA; emauit Z

Ex decretis Gelasii pape. De his qui intra anni spacium causam¹ suam coram² excommunicatoribus suis non peregerint et si obstinato animo sine communione defuncti fuerint³

Quicumque intra anni spacium ciuilit⁴ siue publice causam⁵ suam coram suis excommunicatoribus non peregerint⁶, ipsi sibi aditum audientie⁷ clausisse uideantur. Quod si obstinato animo sine⁸ communione defuncti fuerint, nos illorum causam iuxta⁹ beati Leonis predecessoris nostri¹⁰ sententiam diuino iudicio reseruantes, quibus uiuis non communicauimus nec mortuis communicare debemus.

JK 693; BD 11.47 var.; 74T 323 as BD; Dd 4.391 as BD; ID 14.111 as BD; IP 5.136 as BD; C 11 q 3 c 37 as here

¹ corr. fr. ecclesiam V

² ss V

³ De his - fuerint (fueritur P) CRXKDBP; De his - animo sine N; om. ZOHA

⁴ ci- ss A

⁵ corr. fr. coram O

⁶ corr. fr. pepigerint O

⁷ -i- ss K

⁸ sine CKNBZOQA; siue H

⁹ iuxta CRKNVPZOHQ; om. B; iusta A

¹⁰ beati Leonis predecessoris nostri CRKNBPZ(-de- ss)HA; Leonis beati predecessores uestri O

22

Ex regulis¹ Gelasii pape². De his qui proficere noluerint³

Qui proficere noluerint⁴ suis reddantur inferioribus post minores ipsaque⁵ commodam⁶ presbiteri propensius quam diaconi⁷ consequantur, ut hac saltem ratione constricti et honorem quem fugiunt appetere nitantur et questum.

JK 668; Dd 2.54; CB Gel. 27b, Varia 2.86 as here; ID 6.43

¹ regulis CRKNBVP; registro ZH; reg' OA; regimine Q

² Gel. pape CRBPZOHA; pape Gel. KND; Idem for Ex - pape XW

³ De - nol. CRXWKNBP; om. ZOHA

⁴ -erint CXSWKNDO; -erunt LRVZHA; -er' B; uoluerunt P

⁵ ipsaque CKDBZOHA; ipsa N

⁶ commodam CNDBZOHA; commonitio K

⁷ dia (ni ss) Z

23

Item de tricennali possessione¹

Placuit huic² sancte ac magne synodo ut res uel priuilegia que³ Dei ecclesiis ex longa consuetudine pertinent et siue a⁴ diue⁵ recordationis imperatoribus siue ab aliis Dei cultoribus in scriptis donata et ab eis per annos xxx possessa sunt nequaquam a potestate presulum earum quecumque persona secularis per potestatem subtrahat⁶ aut per⁷ argumenta quelibet auferat sed sint⁸ omnia in potestate ac iussu presulis [36rb] ecclesie quecumque intra xxx annorum spacium ab ecclesiis possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo secularium contra presentem diffinitionem egerit tanquam

¹ Item (om. P) de tric. poss. CXKNBP; Item idem ZOHQ; Idem eidem A

² corr. fr. huc B

³ ad add. ss K

⁴ a CKNBZOHA; om. A

⁵ corr. fr. diue K

⁶ subtrahat A

⁷ per CRK²NBVPZOHQ; om. KA

⁸ corr. fr. sunt Z

sacrilegus iudicetur et donec se correxerit et ecclesie propria priuilegia seu res restituerit anathema sit.

JK 698; CB Varia 2.87 (no inscr.), recte C. Constantinople (869) c 18 as Dd 3.11; AL 4.30; C 16 q 3 c 8 as here

24

*Quinigesio episcopo*¹. *Ne quis*² *de re in litigio posita sinatur exigere pensiones donec iuridico examine diffiniatur*³

Quia res in litigio posita in nullam⁴ transferri possit omnino personam, donec legitime cognitionis⁵ euentu cui⁶ potius debeat iudiciaria disceptatione possit agnoscere, ex eadem re quispiam⁷ non sinatur exigere pensiones, sed in eo statu re eadem posita in quo uidetur sicut dictum est ante constituta, quisquis sibi putat quippiam posse competere iuridico⁸ pulset examine preiudiciis omnibus inde⁹ submotis.

JK 712; CB Gel. 37; +C 11 q 1 c 50

¹ Quin. ep. CRWKNDVBP; Gelasius Quinigesio episcopo as beg. of text ZOHQA

² quis CRWDBVP; qui K; quod N

³ diffiniatur CKDBP; finiat N; Ne quis – diff. om. ZOHQA

⁴ corr. fr. nullo K

⁵ cognitionis CKNBZH; cognationis O; connotationis Q; cogitationis A

⁶ cui CKNBZOH; cuius Q; om. A

⁷ quispiam CKNBP; quisquam ZOHA

⁸ iuridico CRXSNBVPZHA; iuridico LW; iuridico K²DO; utridico K

⁹ inde CKNBZOHQ; in A

25

*Maximo et Eusebio episcopis. De statu ecclesiarum*¹ *qui perpetue etatis firmitate durauit non mutando*²

Licet regulis contineatur antiquis parrochias unicuique ecclesie pristina dispositione deputatas nulla posse³ ratione conuelli, ne⁴ per consuetudinem pessimam exempli mali temeritate crescente ubique uniuersalis confusio⁵ nasceretur⁶, tamen etiam⁷ decretis nostris ante non multum temporis destinatis omnia iussimus que taliter fuerant inuasa restitui. Sed quia⁸ temeritas⁹ peruadentium legem sibi putat posse¹⁰ generari¹¹ si sceleri suo¹² pertinaciam¹³ retentionis adiungat. ea que inter fratrem et coepiscopum nostrum Constantium Camiscane ecclesie sacerdotem et directos¹⁴ ab Anconitano¹⁵ pontifice decreuimus per uos¹⁶ impleri cupimus. Tunc formam in ceteris cognitionibus¹⁷ que sit sequenda perscripsimus. Nulla igitur presumptione statum

¹ ecclesiarum CRBP; parrochiarum KND

² Max.- ep. De - mutando CRKNBP; Gel. Maximo et Eusebio episcopis ZOHA

³ ss S²

⁴ ne CKNBZHA; nec O

⁵ confusio CKNBZOHQ; confessio A

⁶ nasiretur corr. fr. -irretur A

⁷ etiam CKDBZOHA; in N

⁸ ss P

⁹ temeritas CKNBZOHQ; temeritatis A

¹⁰ posse CKNBZOHQ; post se A

¹¹ corr. from generali K

¹² scel. suo CRKNPZOHA; suo scel. B

¹³ corr. from pertinaciam K

¹⁴ -tos ss B

¹⁵ -n- ss K

¹⁶ corr. fr. nos O

¹⁷ cognitionibus CKDBZOHA; cogitationibus N

parrochiarum qui perpetue etatis firmitate durauit patimur immutari¹⁸ quia neque negligentia pontificis neque temporalis [36va] abiectio¹⁹ que per incuriam forte generatur nec ignauia faciente consensus²⁰ nec²¹ surripiente supplicatione precepto diuellere potest semel dyocesim constitutam, ex qua²² semper ad regenerationem atque consignationem plebs deuota conuenit²³.

JK 713; CB Gel. 38a; ID 3.97; C 16 q 3 c 5 has further sentence

¹⁸ immutari KNBZOHQ; imitari A; ? C

¹⁹ abiectio CRXSKNBP; obiectio ZOHQ; obiecto A

²⁰ fac. cons. LRXSWKNBVPZOHQA; cons. fac. C

²¹ nec CKNBZOHQ; ne A

²² qua CRXWBPZOHA; quo K?N?D

²³ conuenit CKDBZOHA; consistit N

26

Martyrio et Iusto episcopis. De his qui alieno iuri debiti absque¹ dominorum suorum licentia² clerici fiunt uel etiam³ ordinantur⁴

Auctores⁵ siquidem⁶ illustris uiri filii nostri Amandiani grauiter conqueruntur homines suo iuri debitos⁷ alios⁸ adhuc clericos, alios iam diaconos⁹ ordinatos cum¹⁰ non solum post modernum quod tantorum collectione pontificum sub omnium saluberrime prouisionis assensu constat esse perfectum. Huiusmodi¹¹ personas suscipere non debere,¹² uerum etiam si qui¹³ forte in diuine¹⁴ cultum¹⁵ militie ante fuerint ignorantia faciente suscepti eliminare¹⁶ prorsus et exutos religioso priuilegio ad dominorum possessiones iusta¹⁷ debuerint¹⁸ ammonitione compelli. Et ideo fratres karissimi eos quos supradicti uiri auctores¹⁹ in clericatus²⁰ officio monstraerint attineri discussos et obnoxios ac probatos custodito legum tramite sine intermissione²¹ restitue ita²² ut²³ si quis iam presbiter repperitur in eodem gradu peculii sola amissione permaneat²⁴, diaconus uero aut²⁵ uicarium prestat aut si non habuerit reddatur²⁶. Residua officia sciant neminem posse ab²⁷ obnoxietate si conuincitur

¹ ss CB

² dom. suorum lic. CKDB; lic. dom. suorum N

³ etiam CKDB; om. N

⁴ Mart. - ep. De - ord. CXKNBP; Gelasius Martyrio et Iusto episcopis in text ZOHA

⁵ Auct- CKNBPOHQA; Act- Z

⁶ corr. fr. quidem Z

⁷ corr. fr. ded- N

⁸ alios CKNBZOHQ; alio A

⁹ iam diac. CKDBZOHA; diac. iam N

¹⁰ cum CKNBZOHQ; et A

¹¹ concilium ? ss K; Huius R

¹² susc. non (ss Z) deb. CRXBPZOHA; non deb. susc. KND

¹³ si qui CXKD²BPZOH*; si quis ND; sequi Q(before uerum etiam)A

¹⁴ diuine CKNBZOHQ; diuitie A

¹⁵ -tum CRXBZOHA; -tu KND; clutum P

¹⁶ -i ss K

¹⁷ iusta RXKNBPZOHA; iuxta C

¹⁸ -u- ss A

¹⁹ auct- CKNBOHA; act- Z

²⁰ in clericatus CLRSKNBZO²HA; indicatus X

²¹ permaneat diaconus add. A (cf. below)

²² restitue (corr. to -uite V²) ita LWKNBPZGOHA; restituite C

²³ uica ? add. A

²⁴ tramite sine int. - permaneat in cramped hand, partly over erasure, partly in mg. C; tramite - si quis iam om.

²⁵ RX; as text LSNBPZOHA

²⁶ aut CKNBZOHQ; ut A

²⁷ Enlarged R at beginning of new line C

²⁸ ss V

uindicari²⁸ quatinus hoc ordine²⁹ custodito nec dominorum iura nec priuilegia ulla ratione turbentur.

JK 651; Thiel 1.386; CB Gel. 15; ID 6.353; IP 3.164; D 54 c 9b

²⁸ uindicari *corr. to* -are K

²⁹ *ss* O

27

*Gelasius Erculentio, Stephano et Iusto episcopis de eodem*¹

Nuper² etenim³ actores⁴ illustris femine Placide⁵ petitorii oblatione conquesti sunt. Sabinum⁶ Marcellianensis⁷ siue Cusilinatis urbis antistitem Antiochum⁸ seruum iuris patrone sue⁹ absentis domine occasione captata ad presbiterii honorem usque perductum eiusque fratrem Leontium clericalis [36vb] officii priuilegio decorasse. Et ideo fratres karissimi inter supradictos actores¹⁰ et eos qui conditionis extreme repetuntur obiectam cognitionem uobis nostra auctoritate deputamus, ut omni ueritate discussa, si reuera obiectam sibi maculam iusticie¹¹ refragationis non potuerit¹² ratione diluere. Leontium clericum¹³ quem gradus prefinitus legibus non defendit ad sequendam cognitionis sue necessitatem modis omnibus redibete¹⁴. Antiochum uero quia per sacerdocium non iam potest retolli, si in suam ecclesiam in hoc in quo est honore desiderat collocare¹⁵, non uelut redditum sibi sed habeat pro ministeriorum celebratione susceptum.

JK 653; Thiel 1.388 ep. 21; CB Gel. 17a has another sentence at beg., and has no Iusto in address. It is in Ars. 713; ID 6.354; IP 3.165; D 54 c 10b

¹ de eodem (eidom P) CXKNB; *om.* ZOHA

² Nuper CKNBZOQA; Super H

³ etenim CRSKNBZOHA; enim LX

⁴ actores CLRXSD²K²Z; auctores KNDBVOHQA; aciores P

⁵ -ide CRXKNBP; -idie ZOHQ; -id A

⁶ Sabinum CKDBZOHA; sibi num N

⁷ Marcellianensis CRXBPZOHA; Marcelliensis KND

⁸ -h- *ss* N

⁹ *corr. fr.* siue O

¹⁰ actores CRXSVZP; auctores KNDBOHA

¹¹ iusticie LRXSWKNDBVPZOHA; iuste CK²

¹² potuerit CLBVPZOHA; potuit W; potuere RXSKND; potuerint K²

¹³ -icum CKNBZOHA; -icus A

¹⁴ -ete CRXND²BZOHA; -ite KDP

¹⁵ *corr. to* -ari K

28

*Rufino et Aprili episcopis. Item de eodem*¹

Quis enim aut leges principum aut patrum regulas aut admonitiones modernas dicat debere contempni nisi² qui³ impunitum sibi tantum⁴ estimet transire commissum? Actores⁵ siquidem filie nostre illustris et magnifice femine Maxime petitorii nobis insinuatione conquesti sunt Siluestrum atque Candidum originarios suos⁶ supra constitutiones que supradicte sunt etiam⁷ contradictione preeunte a Lucerino⁸ pontifice diaconos ordinatos. Et ideo fratres karissimi tante preuaricationis excessus

¹ Ruf. - episc. Item de eodem CXKNBP; Gelasius Ruf. et Apr. episcopis ZOHA

² nisi C²LSWKNBVPZOHA; *om.* CRX

³ per *add. and canc.* O

⁴ sibi tantum CKDBZOHA; tantum sibi N

⁵ Act- CXKNZ; Auct- BVPOHA

⁶ orig. suos CKNBZO; suos orig. (origen- H, origen- Q) HQA

⁷ etiam CKDBZOHA; et N

⁸ *corr. fr.* Lucerno H

noueritis sagacius inquirendos⁹. Et si constiterit querelam ueritate fulciri, continuo qui contradictione preeunte non legitime sunt creati a sacris officiis repellantur.

JK 658; CB Gel. 22; ID 6.104, 4.179 (first two lines only); IP 2.150 as ID 4.179; D 54 c 11

⁹ corr. fr. req- Z

29

Iusto episcopo. Vt si de spaciis de quibus memoratur orta contentio diffinitio certa processerit¹ intemerata seruetur. Si autem nichil constiterit terminatum. pars que fidenter prebeat sacramentum²

Dilectio tua studeat quesita omnium³ fideliter rerum⁴ ueritate ut si de spaciis de quibus memoratur orta contentio diffinitio dudum certa processit intemerata seruetur. Alioquin si nichil unquam constiterit terminatum. [37ra] nunc⁵ de⁶ perscriptione temporum si qua pars fidenter prebeat sacramentum ut tamen que hactenus possedissee probabitur⁷ iusiurandum sinatur offerre.

JK 659; CB Gel. 23; ID 6.105, 3.135; IP 2.69; C 16 q 3 c 7

¹ processerit CLRXSBP; processit KNDV

² Iusto ep. Vt - sacramentum CLRXSKNDBVP; Gelasius Iusto episcopo ZOHA

³ ques. omn. CKDBZOHA; omn. ques. N

⁴ fid. rer. corr. to fidelium firmiter D

⁵ nunc CRND²BZOHA; tunc K; non D

⁶ corr. fr. per O

⁷ probabitur CNDBZOHA; probarint corr. to ea probauerit K

30

Victori episcopo. De his qui ad presbiterium uenire detrectant¹

Consulit² dilectio tua de suorum promissione clericorum, perhibens quod³ diaconi ad presbiterii gradum quo ecclesiam tuam commemoras⁴ indigere uenire detrectant⁵. Quapropter quia inuitos fieri ecclesiastica moderatio grauitasque non patitur. ut⁶ ex nolentibus sint uolentes ordinatio potest illa perficere. quia scilicet⁷ si quos habes⁸ uel in accolitibus uel in subdiaconibus maturioris etatis et quorum sit uita probabilis, hos in presbiterium studeas promouere.

JK 668; CB Gel. 27a; ID 6.106; D 74 c 9

¹ Vict. ep. De - detr. CXKNBP; Gelasius Victori episcopo ZOHA

² Consulit CRNDBZOHA; Consuluit K

³ quod CKDBZOH; quia N; q' A

⁴ commemoras LRXSKNBVPZOHA; commemorans C

⁵ corr. from -ant C

⁶ non add. A

⁷ scilicet CNBZOHA; sane K

⁸ habes CRKDBZOHQ; homines N; haberes A

31

Palladio episcopo. De eo quod¹ sicut ad sacerdocium ecclesiastica disciplina debiles corpore non patitur uenire, ita et si quis in eo actu fuerit constitutus ac fuerit sauciatus amittere non potest quod sanus accepit²

Precepta canonum quibus et ecclesiastica regitur disciplina³ sicut ad sacerdocium debiles corpore non patiuntur⁴ uenire ita et si quis⁵ in eo actu⁶ fuerit constitutus ac

¹ quod CKDB; quia N

² Pall. ep. De - accepit CXKNDBP; Gelasius (-agius H) Palladio episcopo ZOHA

³ reg. disc. LRXKNBVPZOHA; disc. reg. C

⁴ patiuntur CRKNB; patitur ZOHA

fuerit sauciatus⁷ amittere non potest quod⁸ tempore sue sinceritatis accepit. Stephanus siquidem⁹ presbiter petitorio nobis defleuit oblato¹⁰ quod¹¹ habebatur in subditis olim sibi ante annos plurimos collatam presbiterii dignitatem. Quam reuera immaculati corporis iudicio suscepisset¹² sed nuper propter prouincie¹³ uastitatem quam Tuscie pre omnibus barbarorum diuersa sectantium et ambiguitas inuexit animorum cum imminentes gladios euadere fuge presidio niteretur. acutis sudibus¹⁴ occurrentia sibi septa transiliens inferiores partes corporis inseruisse¹⁵ suggessit, que uix adhibita curatione biennio potuisset abstergi. Et ideo frater karissime¹⁶ supradicto locum suum¹⁷ dignitatemque¹⁸ restitue, quatinus sacrosancta mysteria¹⁹ [37rb] sicut consueuit exerceat. Nec enim conuenit ob hoc auferri²⁰ ante susceptum ordinem in quo postmodum inualitudinem corporis casu²¹ probatur faciente collapsus.

JK 706; CB Gel. 31; ID 6.107; IP 3.55; D 55 c 12

⁵ ita et si quis CKD²BZOHA; quia et si N; ita et D

⁶ actu CKNBZHA; auctu O

⁷ corr. fr. sac- Z

⁸ quod CKDBZOHA; quia N

⁹ siquidem CKNBZOHQ; quidem A

¹⁰ obl- CKNBZOHQ; abl- A

¹¹ quod CKDBZOHA; quia N

¹² -isset CNDBZOHA; -isse K

¹³ uincie A

¹⁴ sudibus LRXSKNBVPZOHA; subdibus C

¹⁵ corr. fr. -isse H

¹⁶ -ime CKNBZOHQ; -imi A

¹⁷ ss O

¹⁸ add. in lower mg. B

¹⁹ -eria CKNBZOHQ; -erio A

²⁰ corr. fr. -erre A

²¹ corr. fr. ausu A

32

Gerontio et Petro episcopis. De uiduarum causis ab episcopo¹ impensius exequendis²

Licet omnibus³ de⁴ nobis⁵ sperantibus non debeamus in quantum possumus nos negare, plus tamen uiduarum causas et impensius ducimus exequendas quas⁶ tueri a nobis uel ab omnibus diuina manifestat assertio.

JK 707; CB Gel 32; +D 87 c 1

¹ -opo CLRXSBVP; -opis KND

² Ger. - ep. De - exeq. CRXKNDBVP; Gelasius Gerontio et Petro episcopis ZOHA

³ ss C

⁴ ss L²

⁵ nobis CKDBZOHA; uobis N

⁶ quas CKNBZHA; quam O

33

Fabiano episcopo. De baptizandis et de his que¹ in die dedicationis offeruntur²

Nec³ enim numerus baptizandis iuste creditur imponendus. cum quanti petierint uel ad regenerationem festinauerint⁴ non sint pro alterius uoluntate pellendi. Et ideo frater karissime superfluum constitutionem modis omnibus remouebis. ut unusquisque aut

¹ que CLRXSBV; qui KNDP

² Fab. (Sab- BV(before corr.)P) ep. De - off. CLRXSWKNDBVP; Item Sabiano (Fabiano A; Sabino Z) episcopo ZOHA

³ Nec CKDBZOHQ; Hec N; Neu A

⁴ -auerint CKNBZHA; -arint O

in⁵ uicina sibi ecclesia aut in electa pro sue mentis baptizetur arbitrio. Cathedriticum etiam non amplius quam uetusti moris esse constiterit. ab eius loci presbitero noueris exigendum. Et de his⁶ que die dedicationis fuerint offerentium⁷ deuotione collecta. consuetudinem que generaliter omnibus ecclesiis est prescripta seruabis.
JK 710; CB Gel. 35 (Sabino); ID 1.56 to arbitrio (Sabino); C 10 q 3 c 5 (Fabiano)

⁵ ss H

⁶ his CRKNBOHQ; iis ZA

⁷ -entum CRSKBZOHA; -entium XND

34

Bonefacio episcopo. De seruis ad¹ ecclesiam fugientibus²

Metuentes dominos famuli³ si ad ecclesie septa confugerint intercessionem debent querere non latebras ne⁴ hec ipsa presumptio tarditatis temeritatem augeat renitendi. Filius etenim noster uir spectabilis Petrus queritur seruum suum⁵ in ecclesia sancti Clementis diutius commorari, cui cum deputasset sacramenta prestari illum egredi nulla ratione uoluisse. Et ideo directus supradicti homo de presenti cum eo quem elegeris esse mittendum⁶ cum de impunitate eius sacramenta prebuerint eum statim facies ad dominum suum modis omnibus remeare. Aut si in hac peruicacia forte extiterit post sacramentum sibi prestitum reddatur inuitus. [37va]

JK 711; CB Gel. 36; ID 3.115, 16.68; +C 17 q 4 c 32

¹ ad CKDB; ab N

² Bon. ep. De - fug. CXKNDBP; Gelasius Bonefacio episcopo ZOHA

³ famuli C²LRXSKNBPZOHA; om. CR

⁴ ne CKNBZHA; nec O

⁵ ss S²

⁶ mitt- CKNBZHA; nit- O

35

Vniuersis episcopis per Dardaniam. Quod iura ecclesiarum non sint turbanda, ac¹ priuilegia que metropolitanis uel prouincialibus episcopis decreuit antiquitas non sint² frangenda³

Quia per ambitiones illicitas non⁴ pudet quosdam ecclesiarum iura turbare ac priuilegia que⁵ metropolitanis uel prouincialibus episcopis decreuit antiquitas temeraria presumptione peruadere. propter quod etiam communionis apostolice desiderant tenere discidium, quod⁶ scilicet⁷ ab eius auctoritate diuisi, uel impune proprias⁸ usurpationes exerceant, non respicientes quia eterno iudici rationem tam de⁹ catholice sinceritatis iniuria quam de¹⁰ traditionum preiudiciis paternarum non sine perpetue sint dampnationis interitu reddituri, si in hac obstinatione permanserint, caritatem uestram duximus instruendam, ut uos omnes in commune fratres per Dardaniam siue¹¹ per contiguam quamque prouinciam constituti, qui uos sub

¹ a P

² sint CRXWBV²P; esse S²KNDV

³ Vniu. - Dard. Quod - frang. CRXKNDBVP; Idem uniuersis episcopis per Dardaniam ZOHA

⁴ non C²LSKNBPZOHA; om. CRX

⁵ ss Z

⁶ quod CKDBZOHA; quia N

⁷ scilicet CNBZOHA; sane K

⁸ corr. from propriis KD

⁹ ss N

¹⁰ ss B²

¹¹ siue CKNBZOQ; seu HA

metropolitanis uestris esse meministis, et ab hisdem¹² substitui¹³ decedentes¹⁴, sicut uetus consuetudo deposcit unanimiter studeatis antistites et uicissim si metropolitanus¹⁵ humane conditionis sorte recesserit a prouincialibus episcopis sicut forma transmisit sacrari¹⁶ modis omnibus censeatis, neque sibi quemquam quod uobis antiqua dispositione concessum est patiamini uendicare¹⁷, quatinus inter ipsas aduersantium uoluntatum procillas regulas ueterum nullatenus custodire cessetis¹⁸, sicut persecutionum tempore¹⁹ diuersarum patres nostros constanter fecisse non dubium est.

JK 716; CB Gel. 41; +D 64 c 6

¹² isdem Z

¹³ substitui CKNBZOQA; sustitui followed by an erasure H

¹⁴ deceden N

¹⁵ -anus CKDBZOHA; -anis N

¹⁶ sacrari CKDBZOH; om. N; sacri and lacuna A

¹⁷ uend- CXKNB; uind- ZOHA

¹⁸ cessetis CRKNBZOA; censetis HQ

¹⁹ ss C

36

Cresconio Iohanni Massale episcopis. Quod decessorum statuta si iusta sint¹ seruanda sunt, si² iniusta corrigenda³

Decessorum⁴ statuta sicut legitima et iusta successorem⁵ custodire⁶ conuenit. ita debet etiam malefacta⁷ corrigere.

JK 717; Dd 3.110; CB Gel. 42a; C 25 q 2 c 19

¹ si iusta sint CXKDB; si iusta sunt N; one obscure word P

² ss V

³ Cresc. - ep. Quod - corr. CRXKNDBVP; Gelasius Cresconio, Iohanni, Massale episcopis ZOHA

⁴ Pec- N

⁵ cum add. A

⁶ cessetis add. and canc. Z

⁷ malefacta CKDBZOHA; maleficia N

37

Maximo et Clero episcopis. Quod nichil perit in ecclesiasticis utilitatibus si aliena reddantur¹ [37vb]

Nichil perire credimus ecclesiasticis utilitatibus si² que sunt aliena reddantur.

JK 719; Thiel 1.499; CB Gel. 44

¹ Max. - ep. Quod - redd. CRXKNBP; Maximo et Clero episcopis ZOH(mg.)Q²(mg.); om. QA. HQA make no break, running it into c.36; cf c.38 below

² ss A

38

Theodorico regi. De legibus principum que in negociis hominum custodiuntur circa reuerentiam beati Petri multo magis custodiendis¹

Certum est magnificentiam uestram leges principum Romanorum quas in negociis hominum custodiendas esse precepit, multo magis circa reuerentiam beati Petri apostoli pro sue felicitatis augmento uelle seruari.

JK 722; CB Gel. 47; ID 4.180; IP 2.151; D 10 c 12

¹ Theod. regi. De - cust. CRXKNBP; Theodorico regi ZOHQ; Teodebrico regi, Maximo et Clero episcopis A (cf. c 37)

39

Maiorico et Iohanni episcopis. De sacramento integre percipiendo¹

Comperimus autem quod² quidam in eadem regione sumpta tantum corporis sacri³ portione a calice sacri cruoris abstineant. Qui procul dubio quoniam nescio qua superstitione docentur⁴ obstringi aut integra sacramenta percipiant, aut ab⁵ integris arceantur⁶ quia diuisio unius eiusdem⁷ mysterii sine grandi sacrilegio non potest prouenire.

JK 725; CB Gel. 48b; ID 2.89; De cons. D 2 c 12

¹ Mai. - ep. De - perc. CRXKNBP; Gelasius [Gelis O] Maiorico et Iohanni episcopis ZOHA

² quod CKDBZOHA; quia N

³ sacri CKDBZOHA; om. N

⁴ corr. fr. doceantur Z

⁵ ab CKNBZOHQ; om. A

⁶ corr. fr. percipiantur O

⁷ -que add. ss K

40

Anastasio. De desolatis auxilio¹ proprie defensionis et de his qui pro infirmitate etatis suis² actibus prodesse non possunt³

Desolatis⁴ proprie defensionis auxilio et qui suis actibus prodesse⁵ pro etatis infirmitate non possunt exoratum decet pontificem subuenire quia pupillis tuitionem etiam diuinitas iussit impendi, et ideo Maximo et Ianuario clericalis officii qui se solaciis⁶ parentum uel propinquorum asserunt destitutos⁷ auxilium ex nostra delegatione prestabis ut aduersus improbitates aduersariorum suorum protecti tue executionis annis noxia commenta non sentiant.

JK 726; CB Gel. 49; +D 87 c 2

¹ -u- ss N

² suis CLRXSGBP; sue KND

³ An. De - possunt CXKNDBP; Gelasius Anastasio ZOHA

⁴ De desolatis B

⁵ prodesse A

⁶ solaciis CKNBZOHQ; solatii A

⁷ destitutos CKNBZOHQ; destitos A

41

Crispino et Sabino episcopis. De libertate clericis dominorum benignitate concessa¹ per oppressionem heredum non² auferenda³

Silvester et Faustinianus ecclesie Grumentie clerici lacrimosa nobis insinuatione conuesti sunt libertatem sibi domini sui benignitate concessam heredum eius [38ra] oppressione pulsari seque in clericatus officio pene ab incunabulis seruientibus etiam manumissore⁴ uiuente in eodem actu nichilominus constitutis⁵ diuinis ministeriis⁶ impendere seruitium non licere, cum⁷ si petitionem ueritas subsequatur contra patris et actoris⁸ sui factum uenientibus ut indignis hereditas legibus⁹ auferatur. nec eis

¹ ben. con. CKDBP; con. ben. N

² non CKDBP; om. N

³ De - auferenda CXKNDBP; om. ZOHA

⁴ -ore CKNBZOHQ; -iore A

⁵ constitutis CKDBZOHA; om. N

⁶ ministeriis CKDBZOHA; misteriiis N

⁷ cum CKNBZHA; eum O

⁸ act- CRXKNVPZ; auct- BOHA

⁹ her. leg. CKDBZOHA; leg. her. N

liceat hereditatem capientibus contra actoris¹⁰ sui¹¹ prosilire iudicium. Et ideo fratres karissimi quoniam se etiam ab archidiacono predictae ecclesie queruntur oppressos qui per eorum absentiam moderatoris iudicium promisit eos esse sequuturos. calcatis omnibus et que contra leges diuinas et publicas pulsatis forum suum putauit auferri in¹² uestro iudicio. Qui si ille clericum¹³ lacessit adueniat ut ecclesie iura que uetusti principes assidua sanctione firmarunt impetitis clericis non negentur.

JK 727; CB Gel. 50; ID 6.108; +C 11 q 1 c 13

¹⁰ act- CRXKNVPZ; auct- BOHA

¹¹ sui CNDBZOHA; suis K

¹² in CKNBZOQA; non H

¹³ -icum CKNBZOHQ; -icus A

42

Zeie comiti. De his qui clericos per uiolentiam opprimunt¹

Christianis² gratum semper debet esse quod ab eorum poscitur dignitate³ prestandum quia Deo seruientibus beneficium conuenit non negare. Silvester atque Faustinianus⁴ qui se ab incunabulis⁵ clericos confitentur a Theodora⁶ se opprimi per uiolentiam conqueruntur, quod dicant se ingenuos atque auctore⁷ pristinae conditionis nexibus⁸ absolutos in sortem deterimine iterum seruitutis addici, ac⁹ per auctoritatem regiam contra leges publicas cum¹⁰ clericali cingulo olim tenerentur astricti¹¹ per archidiaconum urbis Grumentine¹² esse conuentos, cum constet eum qui celestem militem pulsat non nisi eius forum debere sectari. Et ideo dilecte¹³ depense salutationis affatu supradictos clericos, si ad¹⁴ delegatorum¹⁵ iudicium eorum aduersaria uenire contempserit, sublimitatis tue tuitione uallentur ne quid illis¹⁶ aut [38rb] surreptio aut inimica¹⁷ legibus uiolentia necessitatis imponat, quia qui iudicium refugit apparet eum de iusticia diffisum.

JK 728; Thiel 1.390; CB Gel. 51; C 11 q 1 c 12

¹ Zeie comiti. De - opp. CXKNBP; Zeie comiti ZOHQ; om. A

² corr. fr. -ani H

³ -ate CKNBZOHQ; -atem A

⁴ Faustinianus CKNBZOHQ; Faustianus A

⁵ after corr. H

⁶ Theodra N

⁷ auctore CRKNBOHA; actore Z

⁸ nexibus CKDBZOHA; om. N

⁹ ac CKNDVPZOHA; aut B

¹⁰ in add. K

¹¹ astricti CKDBZOHQ; constricti N; abstricti A

¹² -n- ss C

¹³ dilecte CXKNBV; dilectissime ZH; dil' OQA

¹⁴ corr. fr. a K; corr. fr. d Z

¹⁵ offic add. and can. Z

¹⁶ illis CKDBZOHA; ultra N

¹⁷ -ica CKDBZOHA; -ici N

43

Rustico et Fortunato episcopis. De episcopo quem clerici sui graui necessitate uexari dicebant¹

Super² Foropopulensis ecclesie clerici una cum Sabino et Pelagio laicis propria suggestione reserant³ presulem suum graui quadam necessitate uexari, cuius eum

¹ Rust. - ep. De - dicebant (-bat P) CXKNBP; Gelasius Rustico et Fortunato episcopis ZOHA

² Super CXKNBOH; Nuper ZQA

dicerent⁴ incursione frequenter elisum, quod⁵ ne⁶ scandalum fidelibus uideretur ingerere et ecclesiam Dei ubique positam hac offensione turbare⁷, precipue cum eodem ipso uolente huc per⁸ se perrexisse firmarent, ad dilectionem uestram scripta direximus ut ecclesie cuius rector tali casu teneretur astrictus⁹ uisitationem congruam redderetur¹⁰. Verum¹¹ quia nunc idem ipse uenit huc¹² pontifex, falsaue omnia de se iactata disseminat sub diuini contemplatione iudicii, uestreque conscientie estimationisque respectu rerum fide sollertissime perquisita si scilicet¹³ aliquando uel in domo uel in¹⁴ processione uel in aliquo¹⁵ quocumque loco probatur repente collapsus uocesque dedisse confusas et spumas ore iactasse, quanta fieri potest examinatione queratur, quod tamen siue aliquorum possit factum¹⁶ testificatione firmari siue nunquam contigisse dicatur, non putandum est posse¹⁷ sufficere sed certum¹⁸ manifestumque documentum quia¹⁹ de tanta re non segnius agendum est²⁰. faciat rem tua dilectio²¹ frater Rustice sui moris, et aptam magno pontifici ut eum uel xxx diebus tecum esse constituas²², eumque carnibus indifferenter uti necessaria probatione²³ compellas.

JK 729; CB Gel. 52 (addressed to Rufinus, wrongly); +C 7 q 2 c 2

³ resararunt CRKNBZOH; reserarum Q; reserunt A

⁴ eum dicerent CRXKNB; cum (ss Q) dicerent ZOHQ; ei indicarent A

⁵ quod CKDBZOA; quia N

⁶ ne CKNBH; nec ZOA

⁷ hac off. turbare CXKDB; turbare hac off. N; hac off. turbaret ZOHA

⁸ per CXKNB; om. ZOHA

⁹ astrictus CKNB; obstructus ZOHA

¹⁰ corr. from reddentis O

¹¹ Verum CKNBZHA; Vere O

¹² ss D; hic B

¹³ scilicet CNBZOHA; sane K

¹⁴ ss C

¹⁵ aliquo CKNBH; alio ZOA

¹⁶ sufficere add. and canc. O

¹⁷ est posse CRKNVPZOA; posse est B

¹⁸ certu O

¹⁹ non add. and canc. O; corr. fr. qua B

²⁰ agendum est CXKNB; est agendum ZOHA

²¹ tua dil. CKDBZOHA; dil. tua N

²² esse const. om. with lacuna N

²³ probatione CKDBZOHA; bonitate N

44

Leontio¹ et Petro episcopis². Quod subueniendum sit a Romano pontifice his qui eius remedia sperant in suis negotiis³

Quisquis in⁴ negociis suis⁵ nostri nominis intercessione⁶ sperat sibi remedia posse conferri. prona nos conuenit [38va] animositate prestare.

JK 730; Thiel 1.500 frg. 30; CB Gel. 53; +D 87 c 3

¹ Leontio CKNBHQA; Leuntio ZO

² et Petro ep. om. X

³ Quod subu. - negotiis CXKNBP; om. ZOHA

⁴ ss Z

⁵ neg. suis CNDBZOHA; suis neg. K

⁶ -ione CKDBZOHA; -ionem N

45

¹*Laurentio. Quod iusta dispensatione sit seruandum testatoris arbitrium*²

Consideratio ecclesiastice utilitatis hoc postulat ex iusta dispensatione seruandum testatoris arbitrium.

JK 731; Thiel 1.500 frg. 29; CB Gel. 54; C 16 q 1 c 15

¹ Laurentio CRXSKNDBP; om. L; Gelasius Laurentio ZOHA

² Quod - arbitrium CRKNBP; om. ZOHA

46

*Iohanni episcopo Viuonensi. De quodam qui ad basylicam confugerat*¹

Vxor Felicis et filie Romam quia sic oportuit peruenerunt. Siquidem hunc ipsum² primum se ad barbarorum basylicam³ conferentem⁴ seque bonas causas habere iactantem egredi sub hac conditione precipimus, ut si actus suos fideliter et rationabiliter⁵ allegaret⁶, nichil circa eum prorsus asperum fieri durumque pateremur⁷. Alioquin si contra fidem et utilitatem dominicam uenisse probatur ipse sibimet imputaret, atque ordinationi congrue subiaceret, qui superueniente filio nostro uiro spectabili Heortasio⁸ sic⁹ est ad singula queque¹⁰ conuictus ut os aperire non posset, et uera esse que huic obicerentur uoce propria fateretur¹¹, ideoque tenetur custodia mancipatus.

JK 732; CB Gel. 55; ID 16.77; +C 17 q 4 c 33

¹ Ioh. - Viu. (Yv- KND) De - conf. (fuerat N) CRXSKNDBP; Gel' Iohanni episcopo Viuonensi [Viuoriensi A] ZOHQA

² ipsum CKNBZOA; impium H; om. Q

³ basylicam CKDBZOA; ecclesiam N

⁴ conferentem CKDBZHA; perferentem O; conuertentem N

⁵ et rat. CKDBZOA; rationabiliterque N

⁶ corr. fr. agggaret [sic] V

⁷ -eremur CKNBZHA; -emur O

⁸ Heortasio CLSKNVPZOHQ; Heorrasio R; Heorothasio X; Heorthasio W; Hortasio B; Heorsio A

⁹ corr. fr. sicut Z

¹⁰ queque CKDBZOA; quoque N

¹¹ fateretur CKNBZOHQ; fatentur A

47

Maiorico, Sereno et Iohanni episcopis. Quod communione¹ sint priuandi qui humanis legibus calcatis et religione abiecta ecclesiastica priuilegia calcare contendunt²

Qui et humanis legibus in ciuili³ dampnatione calcatis. et reuerentia religionis abiecta uel ecclesiastica priuilegia calcare contendunt uel ubilibet⁴ in pauperum prosilire dispendium, nec huiusmodi saltem commoniti conuictique nequitiam sopire consentiunt atque illata sacris rebus detrimenta sancire⁵ merito diuini muneris sunt participatione priuandi ut huius perceptione careant, quod sacrilegis ausibus habuere despectui.

JK 733; CB Gel. 56a; Dd 3.116 (pt); ID 3.150, 4.185; +C 12 q 2 c 2

¹ communione C²R²XSKNB; commune CR

² Mai. - ep. Quod - cont. CXKNBP; Gel' Maiorico, Sereno et Iohanni episcopis ZOHA

³ corr. fr. -ilis H

⁴ uilibet N

⁵ sancire CKNB; sarcire ZOHA*

48

Item. Quod non¹ sit eundum contra pontificalia constituta²

Celestinus uero presbiter fratris et coepiscopi³ nostri Sereni qui contra pontificale iudicium, contraque apostolice sedis mandata prorumpens supradictis communionem⁴ sacram ministrare presumpsit cum non potuerit ignorare sententiam proprii sacerdotis ab officio protinus ecclesiastico repellatur, ut nullus ecclesie ministrorum contra pontificalia instituta⁵ uenire contendat.

JK 733; CB Gel. 56b; Dd 3.116; +C 12 q 2 c 24

¹ om. R

² Quod - constituta (instituta KND) CLRXKNDBP; om. ZOHA

³ -opi CKNBZOHQ; -opis A

⁴ eom- N

⁵ instituta CXKNB; constituta ZOHA

49

Fortunato episcopo. Quod irreligiosum sit et execrabile si quisquam in sua tuitione susceptos fideliter et sancte non educauerit¹

Inreligiosum² prorsus et execrabile iudicamus³ si quisquam uel extraneus in sua tuitione susceptos non omni fide et tota⁴ animi sui educauerit sanctitate. Ac⁵ cum Olimpius diaconus dilectionis tue Felicis atque Olimpui suggeratur auunculus eosque paruulos tutele uice suscepit nutriendos ultra latrocinium esse iudicamus quod eos honusculis⁶ parentum sicut asserunt reliquit extorres, alia retinendo alia contra leges et iura uendendo.⁷

JK 734; Thiel 1.501 frg. 33; CB Gel. 57; ID 6.109; +D 87 c 5

¹ Fort. ep. Quod - educ. CX(after corr.)KNBP; Gelasius Fortunato episcopo ZOHA

² -sum CKNBOHQA; -sus Z

³ iud- CK?NBZOH; ind- QA

⁴ corr. from tata A

⁵ Ac CWND?BPZHQA; At KD²O

⁶ hon- CRXSKN; honusculus W; bon- LBVZOHQA; illeg. P

⁷ uendendo LRXSWKNBVPZGOHA; seruendo (uel uend. ss) C

50

Helpidio episcopo. Vt quilibet nisi pura conscientia ad sacrosanctam religionem non audeat peruenire¹

Sacrosancta religio que catholicam continet disciplinam tantam sibi reuerentiam uendicat² ut ad eam quilibet nisi pura conscientia non audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini mysterii consecrationem celestis spiritus inuocatus adueniet si sacerdos et qui eum³ adesse deprecatur criminosis plenus actionibus⁴ reprobetur?

JK 735; Thiel 1.486 frag. 7; CB Gel. 58; ID 2.90, 6.110; +C 1 q 1 c 92

¹ Help. ep. Vt - peru. CXKNBP; Gelasius Helpidio (Helc- H) episcopo ZOHA

² uend- CXKNBP; uind- ZOHA

³ an erasure here Z

⁴ actionibus CKNBZOH; actibus Q; om. A

51

*Epyphanio episcopo. Vt qui ecclesias uiolasse perhibentur, accessu earum indigni iudicentur*¹

Ad episcopos ceteros direximus iussionem ut eos qui ecclesias uiolasse perhibentur accessu earum iudicent esse non dignos.

JK 736; Thiel 1.504 frag. 39; CB Gel. 59; ID 3.119; +C 17 q 4 c 11

¹ Ep. ep. Vt - iudic. CXKNBP; Gelasius Epyphanio episcopo ZOHA

52

*Victori, Constantino, Martyrio, Felicissimo. Sereno et Timotheo episcopis. De his qui ad ecclesiam confugerint non absque sacerdotis licentia retrahendis*¹

Frater et coepiscopus noster Epyphanus sua [39ra] nobis relatione suggessit Benenatum et Maurum Beneuentane municipes ciuitatis in contumeliam religionis acerba nimis et plectibili² contumacia prosilisse³ qui confugientem ad ecclesie⁴ septa curialem suum ne⁵ illic quidem⁶ tutum aut de iniuria sua securum esse siuerint⁷ ausi irruptione temerarie mentis admittere quod⁸ nec potestatibus quidem⁹ uel principibus¹⁰ unquam licuit penetrare¹¹, ut hominem in sanctuariis constitutum captata sacerdotis absentia reluctantem, reclamantemque uiolenter abstraheret¹², quos quantum sua nobis suggestione patefecit merito indignos esse sacra communione iudicauit. Et si reuera tanti facinoris constat admissum nostra etiam auctoritas in hac parte consentit. Nec enim iure¹³ ad supplicandum debet admitti ubi admittere sacrilegium non uetauit¹⁴. Nullus etenim intra limina tante uenerationi deputata utrumque sibi licere existimat¹⁵ pro sue uoluntatis arbitrio ut et humilitatem¹⁶ sibi uendicet¹⁷ et furorem. Et ideo fratres karissimi supradictos si manifesta reos facit conquestio ab omnibus parrochiarum uestrarum¹⁸ ecclesiis nostre preceptionis auctoritate prohibete ut non solum hii¹⁹ qui in²⁰ iniuriam sanctorum²¹ locorum prosiluisse probantur²², merito consequantur pro facti sui qualitate uindictam, uerum etiam ceteri²³ a tali presumptione ultionis istius timore reuocentur.

¹ V. C. M. F. S. et T. episcopis (ep. om. C?). De - sac. lic. (lic. sac. P) retr. CXKNBP; Gelasius V. C. M. F. S. et T. episcopis ZOHA

² et plectibili CKNBZOHQ; inplectibili A

³ -lisse CKNBZOA; -luisse HQ

⁴ corr. from ecclesia C

⁵ corr. from nec O

⁶ quidem CKDBZOH; quid N; quod Q?A

⁷ siuerint CXSK²D²BV²ZOHA; sciuerint LRVP; fuerint W; ? K; si fuerint ND

⁸ quod CKDBZOA; quam N

⁹ quidem CKNBZOH; quod Q?A

¹⁰ principibus CKDBZOA; principalibus N

¹¹ penetrare CRKDBVPZOHA; perpetrare K²ND²

¹² -et LRXSKNDBVPZOHA; -ent CK²

¹³ iure before debet KND

¹⁴ .me.uit N

¹⁵ -at LRXSKNDBVPZOHA; -et CK²

¹⁶ humilitatem CKNBZHA; uoluntatem O

¹⁷ uend- CXKNBP; uind- ZOHA

¹⁸ uestrarum CRSBPZOHA; nostrarum XKND

¹⁹ hii CKNBH; ii ZOQA

²⁰ in C²LK²D²BV²ZOH; om. CRXSKNDVPA

²¹ corr. from eorum sanctorum O

²² probantur CXKNB; probabuntur ZOHA

²³ om. B

JK 737; Thiel 1.504 frg. 40; CB Gel. 60; ID 3.120; +C 17 q 4 c 10

53

Honorio¹ episcopo. Quod pia sollicitudo episcopi commodis egentium non sit neganda²

Diuine retributionis memor ad pontificalem conscientiam pertinere non ambigas, egentium commodis piam sollicitudinem non negare.

JK 738; Thiel 1.499 frg. 28; CB Gel. 61a; +D 87 c 4

¹ Honorio CRNDB; Honori K

² Hon. ep. Quod - neganda CRXKNBP; Gelasius Honorio episcopo ZOHA

54

De quodam seruo ecclesie qui ausu temerario molitus fuit¹ condere paginam testamenti²

Illud etiam sinceritatem tuam uolumus non latere ad nos fuisse perlatum [39rb] quod³ amplius conductor quem non solum seruum constat ecclesie⁴ sed ita rationibus a multis temporibus implicatum ut⁵ etiam si esset ingenuus donec raciocinia⁶ cuncta deduceret⁷ modis omnibus obnoxius haberetur⁸, ausu temerario molitus fuerit⁹ paginam condere testamenti. cuius omne peculium ecclesiastico iuri¹⁰ legibus non dubitetur obstrictum. Quapropter his presumptionibus uice nostra tua¹¹ fraternitas contradicat nec fieri prorsus aliqua surreptione permittat. Ac si eidem quicquam humanitus forte¹² contigerit. quia grandeuus esse memoratur. mox eius sine dilatione substantiam¹³ precipiat unanimitas tua filiis eius dumtaxat quibus patrimonium probatur esse commissum sub fideli descriptione contradi. donec temporibus uniuersis quibus hoc patrimonium¹⁴ gubernasse cognoscitur partes dominicas reddere cogatur indempnes.

JK 738; Thiel 1. 499 frg. 28; CB Gel. 61b; ID 16.111; C 13 q 2 c 5

¹ fuit CKDB; est N

² De - test. CXKNDBP; Item ZOHA

³ quod CKDBZOHA; quia N

⁴ const. ecc. after corr. Z

⁵ ss B

⁶ -cinia CKDBZOHA; -nicia N

⁷ corr. from -ent A

⁸ obnoxius haberetur C²LD²BVPZOHA; haberetur CRXSKD; haberetur obnoxius N; astrictus in mg. K²

⁹ fuerit CKDBZOHA; sit N

¹⁰ corr. to iure K

¹¹ tua nostra later reversed K

¹² partially obscured, forte in mg. K

¹³ substantiam CKDBZOHA; superbiam N

¹⁴ probatur esse comm. - patrimonium in mg. X²

55

Gerontio, Iohanni, Germano et Petro. De culpa non iterum punienda¹

Si illic ubi hec acta sunt presentibus utrisque constiterit et satisfecisse Stephanum et supplicatione suscepta eum qui male tractatus est ignouisse, semel in abolitione missa punitio recidiuo² dolore non debeat iterari, diuine scilicet³ imitatione clementie que dimissa peccata in ultionem redire⁴ non patitur⁵. sin⁶ uero nichil uel⁷ de satisfactione

¹ G. I. G. et P. De - pun. CXKNBP; Gel' G. I. G. et P. ZOHA

² -diuo CKDBZOHA; -duo N

³ scilicet CRBPZOHA; sane K; sed N; .s. D

⁴ in ult. red. CKDBZOHA; red. in ult. N

probabitur uel de remissione transactum, dilectionis uestre sermone monstretur quatinus siue nunc⁸ saltem potuerit competens satisfactio prouenire, illud potius exeratur⁹ ubi animum sanare possit afflictus siue inremissibilis prestat acerbitas ibidem nichilominus uindicetur, ubi plectibilis orta est¹⁰ presumptio.
JK 739; Thiel 1.507 frg. 44; CB Gel. 62; C 23 q 4 c 29, De cons. D 4 c 24

⁵ -itur CKNBZOHQ; -iatur A

⁶ sin CKDBZ²OHA; si N

⁷ uel CKDBZ²OHA; *om.* NZ

⁸ nunc CKNBZOHQ; non A

⁹ exeratur CRXKNVPZOHQ²A; exerceatur DQ; execratur B

¹⁰ orta est CRKNBP; est orta ZOHA

56

Iustino archidiacono et Fausto defensori. De rebus ecclesie in quatuor partes diuidendis¹

Vobis enim et fame uestre consultum [39va] duximus ut pontificis uestri loco uobiscum ab eodem aliquid² subrogetur qui eius nomine pariter uniuersa³ disponat quatinus omnia predia ad uestrum reuocetis⁴ studium, ne cuiquam clerico pro portione sua solum aliquod⁵ ecclesie putetis esse deputandum, ne per incuriam negligentiamque minuat, sed omnem pensionis summam ex omnibus prediis⁶ rusticis urbanisque collectam ad antistem deferatis. Ex qua tamen collectione⁷ habeatur ratio quid ad causas uel expensas⁸ accedentium necessitatum opus esse perspicitur ut de medio sequestretur⁹ et quatuor portiones uel de¹⁰ fidelium oblatione uel de hac¹¹ fiant modis omnibus pensiones, ita ut unam sibi tollat antistes, aliam clericis pro suo iudicio et electione disperciat, terciam pauperibus sub omni conscientia faciat erogari. fabricis uero que competit ad ordinationem pontificis erogatione uestra decernimus esse¹² pendendam. Si quis¹³ forte sub¹⁴ annua remeabit expensa, electo idoneo ab utraque¹⁵ parte custode condatur¹⁶ enthecis, ut si maior emergerit fabrica, sit subsidio quod¹⁷ diuersi temporis diligentia potuerit¹⁸ custodiri, aut certe ematur possessio que utilitates respiciat communes.

JK 740; Thiel 1.498 frg. 24; CB Gel. 63; C 12 q 2 c 23

¹ I. arch. et F. def. De - diu. CXKNBP; Gel' Iustino archidiacono et Fausto defensori ZOHA

² aliquid CLRXSKNDBVPZOHA; aliquis C²K²D²

³ par. uni. CNDBZOHA; uni. par. K

⁴ re- ss C

⁵ aliquod CLKN²BV²PZOA; aliquid RXSK²D²VHQ

⁶ ss V¹

⁷ collectione CKNBOHQA; collatione Z

⁸ uel expensas C²LKNBZOHA; *om.* C; ut expensas RXS

⁹ sequestretur CKDBZOHA; sequeretur N

¹⁰ de CKDBZOHA; *om.* N

¹¹ *corr. fr.* hanc K

¹² esse CKDBZOHA; *om.* N

¹³ Si quis CLRXSWKNDBPZOHA; Si quid C²K²D²

¹⁴ sub CKDBZOHA; ab N

¹⁵ utraque CKNBZHA; utroque O

¹⁶ -datur CKNBZO; -dantur HQA

¹⁷ quod CKDBZOHA; quia N

¹⁸ potuerit CRK²DBZOHA; -int K; -unt N

57

*Idem eisdem. De prediis ab ecclesia alienatis ecclesie restituendis*¹

Volaterane² ecclesie actus uel patrimonium quod hactenus comperimus destitutum³ uel post dampnationem Eucharisti⁴ quo fuerat deprauante dispersum cure uestre decreuimus esse delegandum. ut diligentia qua uos pro utilitatibus ecclesie estimamus esse uigilantes predia culture restituatis⁵ antequam reuocetis si qua sunt uendita aut donata mancipia. possessiones etiam que ab Eumatio⁶ et Oppilione episcopis uel ceteris quouis iure uideritis⁷ teneri. quia contra constituta⁸ synodi ab episcopo⁹ predia alienari nullo potuerint¹⁰ commento¹¹ nichilominus reuo [39vb] centur, sit emptoribus ad eum recursus, qui presumpsit aliquid ecclesie rebus illicita uenditione distrahere, ita ut pensiones annuas ad pontificem deferatis cui priuilegia sua integra conuenit omni ratione seruari, ut eius dispensatione portiones¹² proueniant consuete, ita ut portionem quarte que ad eos pertinet sua pontifex ordinatione¹³ distribuat, prout cuiusque locum meritumque cognoscit, pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum, ut quartam clericis eroget pro consideratione sue electionis antistes, fabricarum etiam portio episcopo sciente et disponente uestra erogatione pendatur, quatinus nichil penitus in detrimentum alicuius rei patiamini generari.¹⁴ Si quid uero in ecclesie damno uestre aut in iis¹⁵ que sunt preceptionis nostre¹⁶ prohibita pontificem uestrum uideritis admittere, mox nostris¹⁷ auribus relatione signate ut quid fieri debeat censeamus.

JK 741; Thiel 1.496 frg. 23; CB Gel. 64 (as ZJGOHA); ID 3.151, as Coll.Brit.; C 12 q 2 c 25 (as CK etc)

¹ Idem eisdem. De prediis (presidiis P)- rest. CXKNBP; Gel' Iustino archidiacono et Fausto defensori ZOHA

² Vola- CRX²KNBPZOHQ; Tola- LA; Vole- X

³ destitutum CKNBZHA; destinatum O

⁴ corr. from -iste A

⁵ corr. from -uastis O

⁶ corr. from Ema- A

⁷ uideritis CRKD²BZOHA; uidetis N; uenditis D

⁸ constituta CRXKNBP; constitutum ZOHQA. const. contra marked for reversal H

⁹ -opo CNDBVPZOHA; -opis C²LWV²; -opi RXSN; -opio K

¹⁰ -erint CRKNDBZOHA; corr. to -erunt K²D²

¹¹ commento CKNBZOHQ; emento A

¹² corr. from pot- A

¹³ -ione CKNBZOHQ; -ionem A

¹⁴ Si quid – debaet censeamus ZJGOHQA^{*}; om. CLRXSKNDBVP

¹⁵ iis ZJQA; his OH

¹⁶ ss O

¹⁷ corr. fr. nostri H

58

¹*Syracusio, Constantio*², et *Laurentio episcopis. De quodam seruo qui ad ecclesiam confugerat*³

Iudas qui Iudaice professionis existit⁴ mancipium iuris sui quem⁵ ante paucos annos se asserit comparasse nunc ad ecclesiam Venefranam⁶ confugisse suggestit, sicut petitorii tenor annexus ostendit, eo quod dicat sibi ab infantia Christiano nuper a prefato domino signaculum circumcisionis⁷ infixum. Quapropter diligenter uestra inter utrumque sollicita cura rerum fideliter examinet ueritatem, quatinus nec religio⁸ temerata uideatur nec seruus hac obiectione mentitus competentis iura domini⁹ declinare contendat.

JK 742; Thiel 1.506 frg. 43; CB Gel. 65; ID 13.113; +C 17 q 4 c 34

¹ Gelasius *add.* ZOHA; *om.* CKNBP

² Constantio CRKNBVPZ²H?; Constantino XZQA

³ De - confugerat CRXKNBP; *om.* ZOHA

⁴ *corr. fr.* -at O

⁵ *corr. fr.* quidem K

⁶ -anam CRXKNV²ZOQA; Venestranam (-um B) BVP; -amnam H

⁷ cumcisionis A

⁸ *corr. fr.* regio H

⁹ Explicit *add.* RXS

A 1. XLVII [ANASTASIUS II]

1

Ex decretis Anastasii pape ad Anastasium imperatorem. Quod eos quos¹ post dampnationem suam baptizauit uel ordinauit Achatius nulla lesio attingat²

Secundum ecclesie catholice consuetudinem³ sacratissimum serenitatis tue pectus agnoscat quod⁴ nullum de his uel quos baptizauit Achatius uel quos sacerdotes siue leuitas secundum canones ordinauit ulla⁵ eos [40ra] ex nomine Achatii portio lesionis attingat⁶, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma⁷ uideatur. Nam et baptismum quod procul sit⁸ ab ecclesia siue ab adultero⁹ uel¹⁰ a fure fuerit datum¹¹ ad percipientem munus peruenit illibatum. Quia uox illa que sonuit per columbam omnem maculam humane pollutionis excludit, qua¹² declaratur ac dicitur, Hic est qui baptizat in spiritu et igni¹³. Nam si uisibilis¹⁴ solis istius radii cum per loca fedissima transeunt nulla contactus iniquatione maculantur, multo magis illius qui istum¹⁵ uisibilem fecit uirtus nulla ministerii¹⁶ indignitate constringitur. Nam et Iudas cum fuerit sacrilegus atque fur quicquid egit inter apostolos pro dignitate commissa beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima uoce, Scribe, inquit et Pharisei super cathedram Moysi sedent¹⁷, que dicunt facite, que autem faciunt facere nolite¹⁸. Dicunt enim et non faciunt. Quicquid ergo ad hominum profectum quilibet in ecclesia minister pro officio suo uidetur operari. Hoc totum contueri¹⁹ implente²⁰ diuinitatis affectu ita ille per quem Christus loquitur Paulus affirmat, Ego plantaui, Apollo rigauit sed Deus²¹ incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid neque qui rigat. sed qui incrementum dat Deus. A Deo²² autem non queritur quis uel qualis predicet. sed quem predicet ut inuidos etiam bene Christum predicare confirmet quo malo diabolus ipse deiectus est et hoc ipse²³ predicare non desinit.

¹ ss Z

² att- CKNBZOQA; cont- H. Nota quod duo hec capitula inter autentica non computantur *add. in mg.* M²

³ cath. cons. CNDBZOHA; cons. cath. K

⁴ quod CKDBZOHA; quia N

⁵ ulla CKNBOHA; nulla Z

⁶ -gat CKNBZOHQ; -guat A

⁷ gratia minus firma (*corr. fr.* filma A) CKDBZOA; minus gratia firma esse N

⁸ procul sit quod *marked for reversal* H

⁹ *corr. fr.* -erio K; *corr. fr.* abu- O

¹⁰ uel CRBPZOHA; siue KND

¹¹ fuerit datum LRXKNBVPZOHA; datum fuerit (*fuerit ss*) C

¹² qua CRSKNZ²POHA; quia B; que V?; ? Z

¹³ igni CKNBZOQA; igne H

¹⁴ *corr. fr.* inuis- O; -iles N

¹⁵ istum CKNBZOQ²A; iustum HQ

¹⁶ ministerii CRKNVPZOHA; misterii B

¹⁷ sedent CKDBZOHA; sederunt N

¹⁸ fac. nol. RXSKNBPZOHA; nol. fac. CLW

¹⁹ contueri C?RXSKN; contineri BVPZOHA

²⁰ implente CRKNPZOHA; implete B

²¹ sed Deus CRKDBPOHQA; Deus autem NZ

²² *corr. fr.* ab eo N

²³ hoc ipse CRKDBVPOH; hic ipse N; hoc ipsum Z; ipse hoc QA

JK 744; H 656a.57-b.30, M 990-1 (c 7) with rubric as here; ID 1.151 to peruenit illibatum; D 19 c 8a

2

Quod¹ mali bona ministrando ecclesie sacramenta non maculant² cap. viii³

Ideo ergo et hic cuius nomen dicimus⁴ esse reticendum male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inuiolabile sacramentum quod per illum datum est aliis perfectionem sue uirtutis obtinuit. Quod [40rb] quidem⁵ aliquorum in tantum se extendit⁶ curiosa suspicio ut imaginetur prolato a papa Felice⁷ iudicio postea inefficaciter in sacramentis que Achatius usurpauit egisse⁸ ac perinde eos metuere qui uel in consecrationibus uel in baptisate mysteria tradita susceperunt, ne irrita beneficia diuina uideantur.⁹

JK 744; H 656b.31-43, M 991-2 with abbrev. titulus (c 8 pt); D 19 c 8b

¹ Quod CRKNVZOHA; Quo B. Quod - maculant in mg. ZO

² -ant CKNBZOHQ; -at A

³ Cap. viii CRWBVPZOQ; om. KN; before rubric HA

⁴ dicimus CKDBZOHA; dominus N

⁵ Quod quidem CKDBZOHA; Quicquid N

⁶ extendit CRSKNBVZOHA; ostendit B

⁷ Fecile H

⁸ actum fuisse add. ss K

⁹ Expl' add. S

A 1. XLVIII SYMACHVS¹

- ²i. Episcopum accusatum non esse deserendum ante exitum cause
- ii. De eodem
- iii. Non esse rata concilia sine auctoritate apostolica
- iiii. Quod apostolicus a nemine sit iudicandus
- v. Quod mortem languentibus infligit qui cum possit non³ excludit
- vi. Quod recte monitoris personam suscipit qui errata condempnat et innocentiam demonstrat
- vii. De uexatione ecclesiarum uel sacerdotum
- viii. De raptoribus uiduarum ac uirginum
- viii. De inuasoribus, petitoribus, largitoribus rerum ecclesiasticarum uel pontificalium
- x. De rerum ecclesiasticarum inuasoribus
- xi. Vt nullus honorem premiis accipiat
- xii. De eligendo papa
- xiii. De rebus ecclesie conseruandis nec a laicis disponendis
- xiii. De eodem
- xv. De rebus ecclesie ne alienentur
- xvi. De eodem
- xvii. Quod si alienentur res ecclesie liceat quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere et cum fructibus aliena reposcere
- xviii. De reuerentia imperatoris
- xviii. De discedentibus ab eo
- xx. Quo tenore temporaliter⁴ alienari possint res ecclesie

¹ papa add. X

² capitulatio in CLRXSKNDMBVP; om. ZOHQA

³ ss C

⁴ ten. temp. CXSKDMBV; temp. ten. N

1

In quinta synodo Symachi pape. Episcopum accusatum non esse¹ deserendum² ante exitum cause³

Nonne directa uerba sunt canonum. Quicumque clericorum ab episcopo suo ante sententie tempus pro dubia suspicione discesserit manifestam eum manere⁴ censuram. (*Recte Ennodius*); *H 669a.40-44, M 1012; ID 6.340 (insc. almost as here); C 8 q 4 c 1a*

¹ corr. fr. est O

² corr. fr. deferenteum A?

³ Episcopum - cause] Semet iudicat qui iudicium subterfugit D

⁴ corr. fr. -eret K

2

In eadem¹ de eodem²

Lex³ ecclesiastica pontificem ab aliis accusatum priusquam sub luce obiecta constiterint exigit non relinqui.

(*Recte Ennodius*); *H 669a.59-62, M 1013; ID 6.341 (insc. almost as here); C 8 q 4 c 1b*

¹ In eadem CKDBZOHA; om. N

² De eodem] Episcopum accusatum non esse deserendum ante rei finem D

³ Ex A

3

In eadem¹. Non esse rata concilia² sine auctoritate apostolica [40va]

Concilia sacerdotum ecclesiasticis legibus quot annis decreta per³ prouincias quia presentiam pape non habent, ualitudinem perdiderunt⁴. Legite insanissimi aliquando⁵ in illis preter apostolici apicis⁶ sanctionem aliquid constitutum⁷ et non de maioribus negociis ad consultationem si quid occurrit prefate sedis arbitrio fuisse seruatum. (*Recte Ennodius*); *H 671a.14-18, M 1015; ID 4.242; D 17 c 6*

¹ In eadem CKDBZOHA; om. N

² rata concilia CSKNBZO; concilia rata HQ; concilia A

³ per CKNBZOH; om. QA

⁴ -erunt CKDBZPOHA; -erint B

⁵ ins. al. CKDBZOHA; al. ins. N

⁶ apostolici apicis CRSKNDVPZHQ; apostolicis B; apostoli apicis OA

⁷ constitutum CKNBZOHQ; constitutum A

4

In eadem¹. Quod apostolicus a nemine sit iudicandus

Aliorum forte hominum causas Deus uoluerit² per homines terminare, sedis istius presulum suo sine questione reseruauit arbitrio. Voluit beati Petri apostoli successores celo tantum debere innocentiam et subtilissimi discussoris indagini inuiolatam³ exhibere conscientiam.

(*Recte Ennodius*); *H 672a.1-7, 10, M 1016; ID 5.10; IP 4.3; +C 9 q 3 c 14a*

¹ In eadem CKNBZOHQ; om. A

² forte add. and canc. Z

³ inuiolatam LRXSKNBVPZOHA; uiolatam C

5

Quod mortem languentibus infligit qui cum possit non excludit¹

Non grandis est differentia utrum² letum³ inferas an⁴ admittas. Mortem languentibus qui cum⁵ possit non excludit⁶ infligit⁷.
(*Recte Ennodius*); H 674a.16-19, M 1019

¹ Quod - exc. CKNBP; In eadem ZOHA; (De uexatione ecclesiarum uel sacerdotum in mg. cf. c 7) O

² utrum CSKDBZOH²QA; uerum N; aurum H

³ ss Q

⁴ an CKNBZOQA; non H

⁵ cum CKDBZOHA; om. N

⁶ -udit CSKNBVZO; -usit HQA

⁷ corr. fr. infixit B

6

Ex¹ eadem. Quod recte monitoris personam² suscipit qui errata³ condempnat et innocentiam demonstrat⁴

Nemo recte monitoris personam⁵ suscipit nisi qui actibus suis errata condempnat et amorem⁶ innocentie conuersatione demonstrat.⁷
(*Recte Ennodius*); H 674a.29-31, M 1020; +D 81 c 2

¹ Ex CKDBZOA; De N; In Q

² ss R²

³ corr. fr. rata L²

⁴ Quod - demonstrat CRXKNBP; om. ZOHA

⁵ mon. pers. CR²SKDB; mon. R; mon. personat X; pers. mon. N

⁶ amorem CRKNVPZOHA; morem B

⁷ et amorem – dem. in mg. X²

7

De uexatione ecclesiarum¹ uel sacerdotum². In sexta synodo adclamatum est

Dignus papa dignus doctor et facto³ silentio Symachus episcopus dixit, Communis dolor et generalis est gemitus quod intra⁴ ecclesiam nostris et retroactis temporibus de inuasionem rerum ecclesiasticarum⁵ et uexatione sacerdotum cognouimus. Que res non nos solos sed omnes Domini tangit⁶ sacerdotes. Et licet hec a predecessoribus⁷ nostris iam prohibita sint⁸ et tales presumptores dampnati et a sanctis canonibus anathematizati⁹, ne tamen denuo presumantur¹⁰ est super¹¹ eis promenda sententia ut qui eorum casum non timent timeant saltem perpetuam eorum dampnationem, et quod¹² sepe presumitur sepius¹³ ut inhibeat necesse est.

JK i.98; H 679.28-36, M 1027

¹ -sia P

² De - sac. CRXKDB; om. O (but cf. c.5); after adcl. est NHQ; in mg. ZA

³ facto CRKNVPZOHA; factor B

⁴ after corr. H

⁵ -iastica- ss C

⁶ ss C

⁷ pred- CRSKNBZOH; dec- X; p...pred... Q; prepred- A

⁸ sint CRSKNBP; sunt XZOHA

⁹ -ati C?RKNBPH; -ari A; anathemati O

¹⁰ -antur CRXKNBP; -atur ZGOHA

¹¹ ss B

¹² quod CKDBZOHA; quia N

¹³ sepius A

8

Symachus Cesario. [40vb] De raptoribus uiduarum et¹ uirginum²

Raptores uero³ uiduarum uel uirginum ob immanitatem tanti facinoris detestamur, illos⁴ uehementius persequendo qui sacras uirgines uel uolentes uel inuitas matrimonio suo sociare temptauerint⁵. Quos pro tam nefandissimi criminis atrocitate a communione suspendi precipimus.

JK 764; H 657a.49-55, M 992-3 (c 3); +C 36 q 2 c 2

¹ et CLRXWP; ac SKNBVZOHA

² O has here rubric to c 9

³ ss Z

⁴ corr. fr. illo H

⁵ -erint CNBZOHA; -erunt K

9

De inuasoribus, petitoribus, largitoribus rerum ecclesiasticarum uel pontificalium. In sexta synodo Symachi pape¹

Nec aliquo se ante² tribunal Christi obstaculo muniat³ quia⁴ religiosis animabus ad substantiam⁵ pauperum⁶ derelicta, contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit. Similiter et hoc⁷ ad omnium ecclesiarum noticiam uestra cunctorumque exhortatione et iudicio censem peruenire⁸ et ab omnibus firmiter teneri quia episcoporum res ecclesie esse⁹ non dubitantur, si in eorum facultatibus simili fuerit crudelitate crassatum, peruasores rerum memoratarum¹⁰ predicta canonum districtione feriantur, ut qui moribus¹¹ propriis ac nulla conscientie castigatione corriguntur, saltem ecclesiastice et canonice uindictae perfodiantur aculeis. Generaliter uero quicumque res ecclesiasticas confiscare aut conpetere aut peruadere periculosa aut¹² seua infestatione presumpserit, nisi se citissime per ecclesie de qua agitur satisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriat. Similiter et hii¹³ qui ecclesie¹⁴ iussu¹⁵ uel largitione principum uel quorundam potentum aut quadam inuasionem aut tyrannica potestate retinuerint¹⁶ et filiis uel heredibus suis ut¹⁷ a quibusdam iam factum audiuius quasi hereditarias reliquerint nisi cito res Dei ammoniti a pontifice agnita ueritate reddiderint perpetuo anathemate¹⁸ feriantur. Iniquum¹⁹ enim esse

¹ De - pont. In sexta - pape CR XSKBP; In ui sinodo - pape. De - pont. ND; De sexta - pape (with De - pont. in mg. to c.8) O; De sexta - pape. De - pont. HZ(De - pont. in mg.)A

² ante aliquo se marked for reversal H

³ muniat CKNBZO; minuat A

⁴ quia CRBPOHA; qui a LXSKNDZ

⁵ substantiam CKDBZOHA; superbiam N

⁶ quia a religiosis - pauperum in mg. X

⁷ et hoc CKNBZHA; om. O

⁸ ss C

⁹ ecclesie esse CKNBZO; esse ecclesie HQA

¹⁰ -arum C?KNBZOHQ; -orum A

¹¹ corr. fr. maioribus O

¹² aut CKNBZO; ac HQA

¹³ hii CRXKNBPH; ii ZOQA

¹⁴ ecclesie RXSKNBVPZOHA; res ecclesie C²V²; ecclesie res LW

¹⁵ iussu CRKNBZOHA; ius Z²

¹⁶ corr. fr. rennuerint K

¹⁷ corr. fr. aut Z

¹⁸ -ate C?KNBZOHQ; -ati A

¹⁹ est add. and cancelled K

censemus ut potius custodes cartarum quam defensores rerum creditarum ut preceptum est iudicentur²⁰. [41ra]

H 681.28-30 to dispergit, 682.3-17, M 1029, 1030; Coll. Lanf. runs these texts together so; ID 3.148; cf +C 16 q 1 cc 57-58

²⁰ -entur CRKNBV; -emur ZOHA

10

Sententia Symachi pape. De rerum ecclesiasticarum¹ inuasoribus²

Indigne ad altare Domini properare permittitur qui res ecclesiasticas audet inuadere, aut iniuste³ possidere aut iniqua uel iniusta defensione in eis perdurat. Debet tamen esse prouisio ut⁴ uindictam admonitio⁵ precedat. et res usurpatas iniuste qui abstulit aut iniuste ablatas retinet equitate patrocinate legibus restituat. Quod si neglexerit et necessitas compulerit demum predonem sacerdotalis districtio maturata percellat⁶. Valde enim iniquum et ingens sacrilegium⁷ est ut quecumque⁸ uel pro remedio peccatorum uel salute aut requie animarum suarum unusquisque uenerabili ecclesie contulerit aut certe reliquerit⁹ ab his quibus maxime seruari conuenit¹⁰, id est Christianis et Deum timentibus hominibus in aliud transferri uel conuerti¹¹. Propterea qui hec non prouiderit et aliter quam scriptum est predia ecclesiis tradita petierit uel acceperit aut possederit, nisi¹² se cito correxerit, quo iratus Deus animas percutit anathemate feriat. Sitque accipienti et danti uel possidenti anathema, et institute pene contubernium assiduum nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, quia¹³ religiosus animabus ad substantiam¹⁴ pauperum derelicta¹⁵ dispergit.

H 680.38-40 to perdurat, 41-45 to percellat, 681.19-30, M 1028, 1029 (note overlap with c 9 above); ID 3.182; C 12 q 2 c 21

¹ corr. fr. ecclesiarum Z

² Sententia - inuasoribus CXKNBZOHA; om. with lacuna A

³ in- ss N

⁴ ut CKNVZOHA; om. B

⁵ admonitio CKNVPZOHA; admonito B

⁶ perc- CKNBZOHQ; proc- A

⁷ -egium CKNBZOHA; -egum A

⁸ quecumque CKBZOHA; quicquid N; quicumque D

⁹ reliquerit CRXSBVZOHA; dereliquerit KND

¹⁰ seru. conu. CKNBZOQA; conu. seru. H

¹¹ conuerti CRKNVPZO²HQA; conferri BO

¹² aut. poss. nisi in mg. C

¹³ quia CPKHA; qui a RNBVZO; ? SD; qui D²

¹⁴ substantiam CKDBZOHA; superbiam N

¹⁵ derelicta CKNBZOHA; derelictam contra fas sine aliqua pietatis consideratione A mg. as Hinschius

11

Symachus papa cp. iii. Vt nullus honorem premiis accipiat¹

Propter frequentes ambitus² si quis presbiter uel diaconus uel clericus papa incolume³ et eo inconsulto⁴ aut subscriptionem⁵ pro Romano pontificatu est moliri ausus aut pictacia⁶ promittere aut sacramentum prebere temptauerit aut aliquid⁷ certe

¹ Sym. - cap. iii. Vt - acc. CRSDBP; Sym. papa. Vt - acc. cap. iii K(cap. iii in mg.)N; Sym. - cap. iii ZOHAQ;

Sententia Symachi pape A

² amb- CKNBZOHQ; ab- A

³ -ume CRKBZOHA; -ome ND

⁴ inconsulto CRXKNBP; consulto ZOHA

⁵ -ionem CKNBZOHQ; -ione A

⁶ -acia CRXKNB; -acio ZOHA

suffragium polliceri uel de hac causa priuatis conuenticulis factis deliberare⁸ atque [41rb] decernere sui loci dignitate uel communione priuetur.
H 658.a41, 46-55, M 994 (c 2 pt)

⁷ aliquid CRXKNDB; aliquid ZOHA

⁸ deliberare CRXSKDB²VPZOA; delibare N; deberare B

12

Symachus papa cp. iii. De eligendo papa¹

Si quod absit transitus pape inopinatus euenerit, ut de sui electione successoris non possit ante decernere sicut Deum² in unum totius inclinauerit ecclesiastici ordinis electio³ consecratur electus episcopus⁴.

H 658 b.5-10, M 994-5 (c 3 pt)

¹ Sym. papa cp. iii. De el. papa CRSDBP; Sym. papa. De el. papa cp.iii KN; De el. papa Sym. cap. iii ZOHQ;

Sym. papa cp. iii A (*cf c 13*)

² sicut Deum RXSWKNBVPZO?HA; si quidem CL(*over erasure*)D; si secundum K²; sicut Deus O²

³ electio CKNBZOH(*after corr.*)A; electionem ep. O²

⁴ el. ep. CKDBZOHA; ep. el. N

13

¹Exemplar constituti facti a domino papa Symacho². De rebus ecclesie conseruandis nec a laicis disponendis ubi dicit Laurentius³

Non licuit laico statuendi in ecclesia habere preter papam Romanum aliquam potestatem quem subsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi⁴.

H 660.b.47-50, M 999; C 16 q 7 c 23

¹ De eligendo Symachus cap. iiii *with rubric here as heading to c 14 A*

² papa Sym. CXSKNB; Sym. papa ZOHA

³ nec a - disponendis ubi dicit Laurentius CLRXSWBP; nec a - disponendis KD; ubi dicit Laurentius de rebus - disp. N; ubi (ut G?) dicit Laurentius ZGOHA

⁴ *corr. fr.* impetrandi Z

14

¹Et Gelasius² papa. De eodem³

Laicis quamuis religiosus nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa⁴ facultas.

H 660b.65 - 661a.1 (Eulalius episcopus), M 999; C 16 q 7 c 24

¹ A has here rubric to c.13, and Et Gel. – de eodem as heading to c 15

² Gelasius CX²SWKDV²; Eulasius LRBVPZGOHQA Gelagius N; ? X

³ De eodem CRXKNB; *om.* ZOHA

⁴ unq. att. CKDBZOHA; attribumquam N

15

Item Symachus de rebus ecclesie ne alienentur cap. iiii¹

Quod pape non liceat presidium² ecclesie alienare aliquomodo pro aliqua necessitate nec in usufructu³ rura dare⁴ nisi modo domus⁵ que in quibuslibet usibus⁶ non modica

¹ A replaces Item – iiii with the heading to c 14 above

² presidium RXKNDV²P; pre[]dium CS; predium LBVZOHA

³ -uctu RXSWKNDBPZGHA; -uctus CLVO; usufructuario K²

⁴ dare CKDBZOHA; daret N

⁵ *corr.* to domibus V

impensa sustentetur⁷ qua lege et omnes custodes astringuntur⁸, ut donator, assentator, uenditor honorem perdat.

Paraphrase of H 661b.9-52, M 1000-1 (cc 4-6); Vat. lat. 3829 fo. 153v; C 12 q 2 c 20a var.

⁶ corr. to urbi V

⁷ -etur C²RWKNDVP; -entur S; -antur B; -atur V²ZOHA

⁸ astr- CLXSWKNBVP; asstr- R; abstr- ZOQA

16

Cap. vi. De eodem¹

Et² qui subscripserit³ anathema sit cum eo qui dedit⁴, uel qui recepit⁵ nisi restituatur⁶.

Paraphrase of H 661b.53-63, M 1001 (c 7); cf Vat. lat. 3829 fo. 153v; C 12 q 2 c 20b sl. var.

¹ Cap. vi De eodem CRXKDBP; De eodem cap. vi N; Cap. vi ZOH; *om. with no break* Q; Item Symachus de rebus ecclesie A

² Et CRXSKNBVPZQA; Vt LWO; Ct H

³ -b- ss Z

⁴ dedit CKNBZOHA; edidit G

⁵ recepit CRKNBP; recipit XV²?ZOHA

⁶ -atur LRXSKNBVPZOHQA; -antur CV²?G?. Q here has 1.52. 1-2, followed by 1.54.4 and then returns to c 18 below

17¹

Cap. vii. Quod si alienentur res ecclesie liceat quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere et cum fructibus aliena² reposcere³

Et⁴ liceat quibuslibet⁵ ecclesiasticis personis⁶ contradicere⁷ et cum fructibus aliena⁸ reposcere, quod modo in apostolica seruandum in uniuersis ecclesiis per prouincias quidem⁹ uidetur¹⁰ conuenire.

Paraphrase of H 662a.3-15, M 1001; Vat. lat. 3829 fo. 153v; C 12 q 2 c 20c var.

¹ *om.* Q

² aliena CLRXSWKDBVP; alienata C²L²K²; *om.* N

³ Quod - rep. CLRXSWKDBV; Quod si alienentur res ecclesie liceat quibuslibet ecclesiasticis contrad' et cum fructibus vii N; *om.* ZOHA

⁴ Et CRXKDBVZHA; Vt LNO

⁵ -libet ss C; quibuslibet liceat B

⁶ eccl. pers. CNDBZOHA; pers. eccl. K

⁷ contradicere CKBZOHA; contradere N

⁸ aliena LRXKNBVPZOHA; alienata CL²K²

⁹ quidem CKDBZOHA; qualiter N

¹⁰ uidetur CRKNBZ²OH; uideretur Z?A

18

De reuerentia imperatoris ix synodo¹

Pontifices dixerunt quod papa Symachus impetitus deberet synodum conuocare et prius² ipse rex dicit non aliquid preter reuerentiam [41va] ad se de ecclesiasticis negociis pertinere, et post synodus statuit ut³ Symachus impetitus quia de eo apud

¹ ix synodo before De KND; as here CRXBVZOHA

² prius CKDBZOHA; pius N

³ after corr. H

Deum pertinet sit immunis et omnia ei restituit. et si quis hoc non admittit⁴ uel retractari posse crediderit in Dei iudicio de contemptu sui rationem esset redditurus.
Paraphrase of H 662a -664a, M 1002-5; Vat. lat. 3829 fo. 153v as here; cf +dp D 17 c 6

⁴ -ittit CKNBZOA; -itti HQ

19

De discedentibus ab eo

De¹ clericis quoque eiusdem² pape³ ab eo discedentibus statuit ut satisfaciētes episcopo suo misericordiam consequantur et officiis ecclesiasticis se gaudeant restitui⁴, quia Dominus oue perdita⁵ letatur inuenta⁶ et de profugo filio reuerso.
Paraphrase of H 664b.33-41, M 1005; cf +dp D 17 c 6

¹ De CKNBZOHQ; Ee A

² eiusdem CKNBZOQA; eius H

³ pape CLR²XSKNV²ZOA; om. RBVP

⁴ -tui CKNBZOHQ; -tuit A

⁵ -ita CKNBZOQA; -itea H

⁶ corr. fr. -entu B?

20

Epistola Symachi¹ ad Cesarium² episcopum cap. i. Quo tenore temporaliter³ alienari possint res ecclesie⁴

Possessiones ecclesie alienare quomodo libet non patimur nisi forsitan clerici bonorum meritis uel ministeriis⁵ religionis intuitu uel peregrinis si⁶ necessitas largiri⁷ suaserit, sic tamen ut hoc ipso non⁸ perpetuo sed temporaliter fruantur⁹.
JK 764; Paraphrase of H 657, M 991-2 (c 1); Vat. lat. 3829 fo. 153v

¹ pape add. N, om. CKDBZOHA

² ad Cesarium CSWKNBZHQA; a necessarium O; a Cessarium O²

³ ten. temp. CKDB; temp. ten. N

⁴ cap. i. Quo - eccl. CRXKDBP; Epist. - ep. Quo - eccl. i N; cap. i ZOA; om. H

⁵ uel monasteriis add. ss C; ministris W

⁶ ss C

⁷ largiri CKDBZOHA; om. N

⁸ temporaliter add. N, om. CKDBZOHA

⁹ fruuntur CRXKNBV; perfuantur ZOHQA

A 1. XLIX [ORMISDAS]

1¹

Ormisde² pape ad Iohannem episcopum. De uice apostolice sedis³ commissa⁴
Seruatis priuilegiis metropolitanorum uices uobis⁵ apostolice sedis delegamus, ut inspectis istis, siue ea que ad canones pertinent siue ea que a nobis sunt nuper mandata⁶ seruentur, siue⁷ que de⁸ ecclesiasticis causis tue reuelationi⁹ contigerit¹⁰ sub

¹ M numbers all from here to A1.53.1 as capp. xxi-ix

² -isde CRXBPZOHQ; -isda SA; -isse KND

³ ap. sedis CRXSKNVP; sedis ap. B; om. ZOHQA

⁴ commissa CKNBZOQA; comitissa H

⁵ uobis CKNBZOHQ; nobis A

⁶ nuper mand. CKNBZOHA; mand. nuper Q

⁷ ea add. Z, om. CKNBOHA

tua nobis insinuatione¹¹ pandantur. Erit hoc studii ac sollicitudinis tue ut talem te in his que iunguntur¹² exhibeas ut fidem integritatemque eius cuius curam suscipis imiteris.

JK 786; H 689 b.18-28, M 1041, abbrev.; +C 25 q 2 c 6

⁸ de CKNBOHA; om. Z

⁹ tue reuelationi CSKD²NBVPZOHQA; tibi reuelari K²; tue relationi DV²

¹⁰ -igerit CKD²BZOHA; -igit N; -ingit D

¹¹ -one ss N

¹² iunguntur CLXSW²KNDBVPZOHQA; iuguntur S; iniunguntur C²RK²D²

2

Item ad¹ episcopos per Hyspaniam. Quod prima salus sit fidei regulam² custodire et a constitutis patrum non deuiare³

Bonefacius notarius⁴ sancte Romane ecclesie ex scrinio editi exemplaria libelli exequitur. Prima salus est recte fidei⁵ regulam custodire [41vb] et a constitutis⁶ patrum nullatenus deuiare.

JK 788; H 691 b.3-8, M 1044; +C 25 q 1 c 9 (Prima salus - end)

¹ corr. fr. et O

² fid. reg. CRXBVP; reg. fid. SKND

³ Quod - deuiare CRXSKNBVP; om. ZOHQA (A with Felix in mg.)

⁴ add. in mg. R²

⁵ est recte fidei LRXSWBVPZOHQA; fidei est recte C; est fidei recte KN

⁶ constitutis CSKNBPZOH; custoditis Q; constitutis A

A 1. L FELIX [IV]

1

Felix papa¹ omnibus episcopis. Non esse missam audiendam nisi in locis sacratis absque summa necessitate

Satius est missam non cantare aut non audire quam in his locis ubi fieri non oportet nisi ut sepe² dictum est pro summa contingat necessitate. quoniam legem non habet necessitas³. Vnde scriptum est, Vide ne offeras holocausta tua⁴ in⁵ omni loco quem uideris, sed in loco quem elegerit Dominus⁶ Deus tuus.

JK + 878; H 700.48 - 701.1, M 1062; ID 2.76; De cons D 1 c 11b

¹ papa CRKDBZOA; episcopus N

² -pe ss Q

³ legem non habet nec. CRXKNBP; nec. legem non habet ZOA; nec. non habet legem HQ

⁴ tua CKNBZOHA; om. Q

⁵ ss Z

⁶ Dominus CKDBZOA; om. N

2

Idem. Dedicaciones ecclesiarum per octo¹ dies celebrandas² et ecclesias de quarum consecratione dubitatur consecrandas³

¹ octo CKDBZOA; vii N; ? H

² corr. fr. -anda H

³ et ecclesias - cons. CRXKNBP; om. ZOHQA

Sollempnitates⁴ uero dedicationum ecclesiarum et sacerdotum per singulos annos sollempniter sunt celebrande⁵, ipso Domino exemplum dante, qui ad festum dedicationis templi omnibus id faciendum⁶ dans formam, cum reliquis populis eandem festiuitatem celebraturus uenit. Sicut scriptum est, Facta sunt enchenia in Ierosolimis et hiemps⁷ erat. Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis. Quod autem octo⁸ dierum sint⁹ enchenia celebranda¹⁰ in libro Regum peracta dedicatione templi repperietis. De ecclesiarum uero consecratione quotiens dubitatur et nec certa scripta¹¹, nec certi testes existunt a quibus¹² consecratio¹³ sciatur, absque ulla dubitatione scitote eas esse consecrandas¹⁴ ne talis trepidatio faciat deteriorationem quoniam non demonstratur esse iteratum quod nescitur factum.

JK+ 878; H 701.14-24, M 1062; ID 3.24 as BD 3.58 (pt); IP 2.10 (Sollempnitates - repperietis), 2.11 (De ecclesiarum - end); De cons. D 1 c 16 (beg. and end only)

⁴ -itates CRKNV²ZOHA; -itas BVP

⁵ soll. sunt cel. CKNBZOHA; sunt cel. soll. Q

⁶ -endum CKNBOHA; -endi Z

⁷ h- ss C; yens O

⁸ octo CKDBZOHA; vii N; iii Q

⁹ sint CKDBZOHQ(*after* ench.); sunt NA

¹⁰ enc. celebran- *over erasure* Z

¹¹ scripta CRKNB; scriptura ZOHA

¹² quotiens dubitatur *add. O cf above*

¹³ celebratur *add. A*

¹⁴ -adas O

A 1. LI [SILVERIVS]

1

Ex decreto¹ Siluerii² pape. Quod³ copiarum dignitatem amittere debeat qui quod non accepit usurpat⁴

Sic decet fidem sanctorum patrum in ecclesia seruari catholica ut quod habuit amittat qui inprobabili temeritate quod non accepit⁵ assumpserit.

JK+ 899; H 629.15-17, M 1074; ID 6.73; +C 25 q 2 c 22

¹ -eto CRKNBZOHQ; -etis A

² Siluerii CKNBZHA; Siluestri O

³ Quod CRXKNB; *om. ZOHA*

⁴ copiarum - usurpat *in mg. ZO*

⁵ -epit CRKNBZOA; -eperit H

A 1. LII [VIGILIUS]

1

¹Eutero fratri Vigilius² papa. De [42ra] ecclesiarum restauratione in fabricis uel dedicatione

¹ Vigilius papa i *add. in mg. X*

² Vig- CRXKNBZO; Virg- HQA

De³ fabrica cuiuslibet⁴ ecclesie si diruta fuerit instauranda et si in eo loco consecrationis sollempnitas debeat iterari⁵ in qua sanctuaria non fuerint, nichil iudicamus officere si per eam minime aqua exorcizata⁶ iactetur. Quia consecrationem⁷ cuiuslibet ecclesie in qua Spiritus⁸ Sancti ara non ponitur celebritatem tantum scimus esse missarum. et ideo si qua sanctorum basylica⁹ fundamentis etiam fuerit innouata, sine aliqua¹⁰ dubitatione cum in ea missarum¹¹ fuerit¹² celebrata sollempnitas, totius consecrationis sanctificatio¹³ implebitur. Si uero sanctuaria que habebat ablata sunt¹⁴, rursus earum¹⁵ depositione¹⁶ et missarum sollempnitate reuerentiam¹⁷ sanctificationis¹⁸ accipiet.

JK 907; H 711.37-45, M 1077 (c 4); ID 3.25 as BD 3.62; IP 2.14 (insc. as here in some mss at least); De cons. D 1 c 24 but as Iulius, with IP ed.

³ Fe L

⁴ libet CKNBZOHQ; libri A

⁵ deb. it. CKDBZOHA; it. deb. N

⁶ -ciza- ss A

⁷ -ionem CKDBZOHA; -ione N

⁸ -tus CKNBZOHQ; -tum A

⁹ a *add.* RKNBZOHA, *om.* CLSXW

¹⁰ ss K

¹¹ et ideo si qua sanctorum - missarum *om.* P

¹² miss. fuerit RSKND²BZOHA; fuerit miss. CLXW; missarum D; fuerit P

¹³ cons. sanct. CRXKNB; sanct. cons. ZOHA

¹⁴ sunt CKNBZHA; *om.* O

¹⁵ earum CKNBZHA; eorum O

¹⁶ depositione CLRXKNBPZOA; repositione K²; dispositione SDHQ

¹⁷ -iam CKNBZOQA; -ia H

¹⁸ -ionis CKNBZOHQ; -iois A

2

Quod uicarii¹ apostolice sedis non habeant plenitudinem potestatis eius cp. vii²
 Qui³ se scit aliis esse prepositum non moleste ferat aliquem sibi esse prelatum. Ipsa namque ecclesia que prima est ita reliquis ecclesiis uices suas credidit largiendas ut in parte sint uocate sollicitudinis, non in plenitudine potestatis. Vnde omnium appellantium apostolicam sedem episcoporum iudicia et cunctarum maiorum negocia causarum eidem⁴ sedi reseruata esse⁵ liquet, presertim cum in his omnibus eius semper sit expectandum consultum. Cuius tramiti si quis obuiare temptauerit sacerdotum, causas se non sine honoris sui periculo apud eandem sanctam sedem⁶ nouerit⁷ redditurum.

JK 907; H 712.25-32, M 1078; C 2 q 6 c 12 (text as here, but attrib. to Iulius)

¹ vicari A

² cap. vii CSKDBZOHA; *om.* N; ? H

³ a letter erased here Z

⁴ sancte *add.* ZOHA, *om.* CRXKNB

⁵ esse CKNBZHA; *om.* O

⁶ sanctam (ss V) sedem CKNBVZOA; sedem sanctam HQ

⁷ nouerit CKNBZHA; nouit O

A 1. LIII [IOHANNES III]

1

Iohannes tercius papa Germanie et Gallie episcopis. Quod Linus et Cletus uicarii fuerint¹ Petri, Clemens uero successor²

Si³ Petrus princeps⁴ apostolorum adiutores sibi asciuit Linum⁵ et Cletum, non tamen potestatem⁶ pontificii⁷ aut ligandi⁸ uel soluendi [42rb] normam eis tradidit sed successori suo Clementi qui sedem apostolicam post⁹ eum et potestatem pontificalem tradente¹⁰ sibi¹¹ beato Petro tenere promeruit. Linus uero et Cletus ministrabant exteriora, princeps autem apostolorum¹² Petrus uerbo et orationi¹³ instabat¹⁴.

JK+ 1042; H 716.18-23 (ends where Coll. Lanf. does), M 1083; CB Varia 2.26; C 8 q 1 c 1 as here

¹ sancti *add.* A, *om.* CKNBZOHQ

² Quod – successor *in mg.* ZOQA

³ quidem *add.* ss K

⁴ princeps CKNBZOQ; principes H; princes A

⁵ Linum CKNBZOHQ; bene A

⁶ -atem CKNB; -ate ZHQA

⁷ *corr. fr.* benefitii O

⁸ aut ligandi CKNBZOA; alligandi HQ

⁹ post CKNBZHA; per O

¹⁰ tradente CRKNBZOHQ; tradentem A

¹¹ ss O

¹² apostolorum CRKNVPZOHA; *om.* B. ministrabant exteriora – apostolorum *in small cramped hand and in mg.* C

¹³ orat- CRKNVPZOHA; rat- B

¹⁴ instabat CRXSKNBP; insistebat ZOHA

2

Iohannes papa Zacharie archiepiscopo. De¹ peruasoribus² rerum alienarum³

Est etiam in antiquis⁴ ecclesie statutis⁵ decretum ut qui aliena⁶ inuadit non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia⁷ restituat. Vnde et in euangelio⁸ scriptum est, Quod si aliquid defraudauit⁹, reddo quadruplum. Et in legibus seculi cautum habetur, Qui rem surripit¹⁰ alienam, illi cuius res direpta est¹¹ in undecuplum que sublata sunt¹² restituat. Et in lege diuina legitur, Maledictus omnis qui transfert terminos proximi sui et dicit omnis populus, Amen. Talia ergo non presumantur absque ultione, nec exerceanter absque sua dampnatione.

JK+ 872; H 694.47- 695.6, M 1053-4 (Ps. John I); ID 3.149, 13.1; +C 12 q 2 c 7 (var.)

¹ ss Z

² suasoribus W; *corr. fr.* persuasoribus V

³ alienarum LRKNBVPZOHA; ecclesiarum CXW (uel alienarum *add.* ss C); ecclesiasticarum S; *no rubric* M

⁴ antiquis CLWK²VZOHA; antiquitis RXSKNDBV²; antiquitatis P

⁵ statu A

⁶ alina A

⁷ omnia CKBZOHA; *om.* N

⁸ *after corr.* N

⁹ defrud- ZO

¹⁰ -ipit CRSKNVPZOHA; -ipuit B; subripit QA²

¹¹ ss C

¹² subl. sunt CKBZQA; sunt subl. H

A 1. LIV PELAGIVS

- i. Quod nouem tantum prefationes sint² recipiende
- ii. Non esse conuocandam³ generalem synodum sine precepto pape
- iii. De his qui se solummodo in nomine Domini⁴ baptizatos fuisse confitentur
- iiii. De Elpidio dyacono in episcopum electo
- v. De Iohanne episcopo qui se in conseruanda ecclesiastica⁵ disciplina minime idoneum confitens personam cuiusdam⁶ presbiteri sibi adhiberi poposcit
- vi. De quodam quem defensorem facere noluit
- vii. Qui sit in abbatem ordinandus
- viii. Quod personis rei de qua tractandum est ueritatem cognoscentibus⁷ sit amputanda formido
- viii. Quod scripta aduersario absente recipienda non sint
- x. De muliere que inter caballos collisa fuit⁸
- xi. Ne quis episcoporum Syclie de parrochiis ad se pertinentibus nomine cathedratici amplius quam duos solidos presumat accipere
- xii. Quod non liceat episcopo per se siue per quamlibet personam de rebus usurpare ecclesie nec heredibus suis relinquere
- xiii. Quod cause laicorum apud prouincie iudicem tractande sint⁹, negocia uero in quibus ecclesia [42va] stici officii persona pulsatur ad episcopi uel presbiterorum iudicium referantur
- xiii. Quod illi cui oculus est erutus non possint¹⁰ concedi iura sacerdotii
- xv. Quod execrandi sunt scismatici qui ab uniuersali ecclesia se diuiserunt, nec apostolicis communicantes sedibus receperunt
- xvi. De Rufino monacho quem ueniente Sabbato subdyaconum fieri precepit, eundem mediana septimana presbiterum facturum
- xvii. Quod non sit monachis reliquenda potestas abbates expellere aut alios sibi ordinare
- xviii. De quodam qui non seruauerat castitatem coniugio quem tamen consensit in diaconum ordinari condescendens temporum defectui
- xviii. Cum mansuetudine corrigendos etiam delinquentes et beneficiis obtinendum ne deinceps peccare libeat
- xx. Quod quicquid de sacratis uasis uel ministeriis¹¹ a quolibet clericorum usurpatum uel distractum fuerit, exigatur et ecclesiasticis usibus reformetur
- xxi. De Latino diacono in episcopum electo. quem ipso Sabbato noctis magne post baptismum uoluit ordinari
- xxii. De Valentino clerico cui nupsit mulier quedam cum alio ante uelata, non tamen illi nupta sed uirgo permanens

¹ capitulatio om ZJOGHQA, in CLRXSWKNMBVP

² sint CRSKDB; sunt N

³ conuoc- CRSKDB; uoc- N

⁴ ss S

⁵ ecclesiastica CRSKNVP; ecclesia B

⁶ pers. cuiusdam CLRXSBP; cuiusdam pers. KND

⁷ cogn- LRXSWKNBVP; agn- C

⁸ fuit CRSKB; est ND

⁹ sint CSRKD; sunt NB

¹⁰ -int CRSB; -unt KND

¹¹ ministeriis CRSKNVP; -erii B

- xxiii. De quodam qui¹² alienam uxorem sustulerat
 xxiiii. De Maximiliano qui facultatem ecclesie in suos usus male conuertendo
 disperserat
 xxv. Quod humiles sint docendi et superbi comprimendi
 xxvi. Quod errantes et in errorem mittentes Sathane sint tradendi
 xxvii. Quod illa ualeant que cum iuris et legum ratione concordant, que uero
 surreptione¹³ uel falsis precibus impetrantur supplicantibus nullum
 remedium ferant
 xxviii. Quod digna potestate sit utendum
 xxviii. Quod si clericus laicum impetat apud prouincie iudicem negocium
 dicturus occurrat. Si uero laicus clericum impetierit ad episcoporum
 iudicium suas actiones proponat
 xxx. Quod auferendum sit suspicionis scandalum [42vb]

¹² quod. qui ss B¹³ surreptione CXSWKNV²; subrepti LW; surreptitie RBVP

1

*Pelagius Romane ecclesie¹ et apostolice sedis episcopus uniuersis Germaniarum
 atque Galliarum episcopis². Quod nouem tantum prefationes sint³ recipiende⁴*

Cum in Dei nomine⁵ Romana ecclesia synodum⁶ episcoporum siue ceterorum
 consacerdotum Dei fidelium congregatam habuissemus, et de ecclesiasticis statutis ut
 sunt ab apostolis et a sanctis patribus tradita diligentius tractaremus, superuenere⁷
 littere uestre et ut magis⁸ essent auctoritatiue⁹ etiam uiue uoces processerunt, rogantes
 ut ordinem¹⁰ prefationum¹¹ quem sancta Romana ecclesia hactenus haberet nostris
 litteris uobis mandaremus¹². Tunc de uestra uoluntate et studio tam bono multum¹³
 gauisi sumus, sacrum ordinem Romanorum¹⁴, sacraque constituta nostrorum
 antecessorum sollerter relegentes¹⁵ inuenimus has nouem prefaciones in sacro
 cathalogo¹⁶ tantummodo recipiendas, quas¹⁷ longa¹⁸ retro¹⁹ uetustas in Romana
 ecclesia hactenus seruauit, id est unam in²⁰ Albis paschalibus, aliam de Ascensione
 Domini, terciam de Pentecoste,²¹ quartam de Natali²² Domini, quintam de apparitione

¹ ecclesie CKS²NBZOHQ; om. SA² apiscopis Z³ sint CSKDB; sunt N⁴ Quod - recip. CRXSKNB; om. ZGOHA⁵ in add. K²D²⁶ synodum CKNBZOHQ; synodorum A⁷ -ere CKNBZOHQA; -ire G⁸ et ut magis CKDBZOHQ²; et magis ut N; ut magis Q; ut in magis A⁹ auctoritatiue CKDBZOHA; auctoritaue N; auctoritati tue G¹⁰ -inem CKNBZOHQ; -ine A¹¹ prefatitionum A¹² corr. fr. -imus G¹³ ss S²¹⁴ -orum CRXKNB; -um ZOGHA¹⁵ corr. fr. negligentes R¹⁶ catha and lacuna A¹⁷ corr. fr. quos Z¹⁸ corr. fr. lingua O¹⁹ retro CKDBZOHA; om. N²⁰ in CKNBZOQA; etiam H²¹ -ste CNDBZOGHA; -sten K

Domini, sextam de apostolis, septimam de sancta Trinitate²³, octauam de cruce, nonam de ieiunio in Quadragesima tantummodo²⁴ dicendam²⁵. Has prefationes tenet et custodit sancta Romana ecclesia, has tenendas uobis mandamus.

JK+ 1065; Blondel 645; Vat lat. 3829 fo.178; BD 3.69; Coll in 2L 2.132; ID 2.77; IP 1.157 as Gelasius; De cons. D 1 c 71

²² *corr. fr.* -talis H

²³ sancta Trin. CKNBZOHQ; Trin. sancta A

²⁴ *in mg.* S

²⁵ -endam CRSKNVPZOHA; -enda B

2

Pelagius episcopis Constantinopoli¹ congregatis. Non esse conuocandam generalem synodum sine precepto pape

Relatum² est enim ad apostolicam sedem Iohannem Constantinopolitanum episcopum uniuersalem se³ scribere, uosque⁴ ex hac presumptione ad synodum conuocasse generalem cum generales⁵ synodos conuocandi auctoritas apostolice beati Petri⁶ sedi⁷ singulari priuilegio sit tradita et nulla unquam⁸ synodus rata legatur que [43ra]apostolica auctoritate non fuerit fulta. Quapropter quicquid in predicto uestro⁹ conuenticulo quia synodus taliter¹⁰ presumpta esse non potuit, statuistis¹¹ ex auctoritate sancti Petri apostolorum principis et Domini Saluatoris uoce qua¹² beato Petro potestatem ligandi et¹³ soluendi ipse Saluator dedit que etiam potestas in successoribus eius indubitanter transiuit precipio omnia que ibi statuistis uana et cassata esse, ita ut¹⁴ deinceps nunquam appareant nec mutilentur. Quapropter caritas uestra neminem unquam¹⁵ suis in epistolis uniuersalem nominet ne sibi debitum subtrahat cum alteri honorem offert¹⁶ indebitum.

Pelagius II, JK+ 1051; H 721.7-16 to nec mutilentur, 722.2-4, M 1089, 1090; ID 5.12

¹ -ti- ss A

² Del- N

³ uniuersalem se CRKNBZOHQ; uniuersa and lacuna A

⁴ uosque CRKNBZOHQ; uoxque A

⁵ -ales CRKNBOHA; -alis Z

⁶ ap. b. Petri CRNDBZOGHA; b. Petri ap. K

⁷ sedi LRXSWNDBVPZOGHA; sedis CK

⁸ nulla unq. CKDBZOHA; umq. nulla N

⁹ uestro CRKDBZ²OHQA; om. NZ

¹⁰ syn. tal. CKDBZOHA; tal. syn. N

¹¹ statuistis CRK²NDBZOH; statutis K; statuistis QA

¹² qua CLXSKNV²ZOHA; quia RBVP

¹³ et LRSWKDBPZOGHA; atque CNV

¹⁴ ss K

¹⁵ unquam CKDBZOHA; nunquam N

¹⁶ offert CLRXSBVZOHA; infert KND

3

Pelagius Gaudentio episcopo. De his qui se solummodo in nomine Domini baptizatos fuisse¹ confitentur²

Si³ reuera⁴ hii⁵ de⁶ hereticis qui in locis dilectionis tue uicinis conmorari dicuntur solummodo se⁷ in⁸ nomine Domini baptizatos fuisse forsitan confitentur sine cuiusquam dubitationis ambiguo eos ad catholicam fidem uenientes Sancte Trinitatis nomine⁹ baptizabis. Sin uero apud dilectionem tuam eorum qui conuerti uolunt manifesta confessione claruerit, quod¹⁰ in nomine Trinitatis fuerint¹¹ baptizati sola reconciliationis inpense gratia catholice sociare fidei maturabis. ut tali dispositione¹² seruata nichil¹³ aliter quam quod euangelica iubet auctoritas temeritatis cuiusquam spiritu uideatur effectum.

JK 980; Ep. Pel. 21.4; CB Pel. 8(1b); ID 1.161 (which has beginning of letter too); IP 1.62b to baptizabis, 1.90 (Sin uero - end); De cons D 4 c 30

¹ fuisse CLXSWKNR²; om. RB; esse V

² De - confit. (testantur N) CLRXSWKNBVP; om. ZOGHA

³ Si CKNBZOQA; Et H

⁴ reuera CKNBZOG²HQ; uera re G; uera A

⁵ hii CRXKNBH; ii ZOQA

⁶ ss V

⁷ se CKNBOHQA; si Z; om. G

⁸ added in mg. C

⁹ nomine CNDBZOGHA; confessione K

¹⁰ quod CKDBZOHA; quia N

¹¹ nom. Trin. fuerint CRXKNB; Trin. fuerint nom. ZOG; Trin. nom. fuerint HQA

¹² dispositione CKNBZOHQA; dispensatione G

¹³ autem add. and canc. Z

4

Pelagius clero¹ Cathinensi. De Elpidio diacono in episcopum electo²

Cum hic filius noster uir magnificus Leo pretor uenisset, retulit nobis de³ singulis que illic mota sunt, et quomodo uota prope totius ciuitatis in Elpidio diacono concordarent⁴. Vnde quia nos de memorati uiri testimonio dubitare non possumus, omnino idcirco sicut dictum est Elpidium⁵ diaconum [43rb] ad nos⁶ facite properare, nec⁷ expectetis⁸ ulterius ut admonitio ad eum nostra⁹ debeat destinari. Quem tamen hoc per¹⁰ uestram dilectionem presenti iussione specialiter¹¹ admonemus, ne cui se aliquid uel dare uel¹² daturum¹³ esse promittat, sed nec de ecclesiasticis preteritis causis aliquam securitatem cuiquam facere audeat siue promittere aut quasi factus episcopus ea que direpta¹⁴ sunt¹⁵ non repetat, sed apud eos a quibus direpta sunt

¹ after corr. B

² De - electo CRXKNBP; om. ZOGHA

³ ret. nobis de repeated and first phrase deleted O

⁴ concordarent CRKNVPZOHA; concertarent B

⁵ Elpidium CRXSKNBPH; Helpidium ZOQ; Helpidum A

⁶ nos CKNBZOHA; uos G

⁷ nec CSKNBOA; ne ZHQ

⁸ corr. fr. expetis X

⁹ ad eum nostra CKDBZOHA; nostra ad eum N

¹⁰ hoc per CKNBZOHQ; per hoc A

¹¹ specialiter CRKD?PZOHA; spiritaliter NB

¹² aliquid - uel] dare aliquid uel S

¹³ daturum CLRXSKNBVPZOHQ; daturam A

¹⁴ direpta CSKNBZOQA; directa H

permanere libere patiat, sciens quod¹⁶ si tale aliquid uel fecit uel fecerit nec a nobis¹⁷ omnino permittitur ipsa¹⁸ ualere promissio, et cum iudicii nostri quod de ipso habuimus dampno pastoralis consecrationis ordinem promereri non poterit.
JK 982; Ep. Pel. 23. 4-6; CB Pel. 10; C 8 q 3 c 1b (1a was a later addn)

¹⁵ sunt CKNBZHQA; om. O

¹⁶ quod CKNVPZOHA; quos B

¹⁷ nobis CKNVPZOHA; uobis B

¹⁸ perm. ipsa CKDBZOHA; ipsa perm. N

5

Pelagius¹ clero Nariuensi². De Iohanne episcopo qui se in conseruanda ecclesiastica disciplina minime idoneum confitens personam cuiusdam³ presbiteri sibi⁴ adhiberi poposcit⁵

Quia frater et coepiscopus⁶ noster Iohannes ecclesiastice utilitatis⁷ studio suadente et nature sue simplicitate laudabili consideratione tractata, ob hoc quod se ingerenda patrimonii gubernanti⁸ cura uel in disciplina ecclesiastica conseruanda minime fatetur idoneum, constituti presbiteri ad hec explenda sibi poposcit adhiberi personam. ut ea que sunt necessaria competenti disponente sollicitudine nichil indecens fieri uel inutile permittatur. ideoque presenti uobis⁹ iussione precipimus, ut seruata primo in loco memorato episcopo¹⁰ reuerentia quam nos conuenit inculpabiliter exhibere in omnibus que¹¹ ad¹² diuini cultus obsequium pertinent, uel ecclesiastice utilitatis peragere cura¹³ suaserit, prebeatis obedientiam competentem¹⁴ in nullo dispositionibus eius contumaci spiritu resultantes, immo competentis uigilantie uestre studio que pro ecclesiastica utilitate gerenda monuerit adimplentes, ut his ita [43va] dispositis et consueta uobis stipendia ministrentur et¹⁵ quecumque in prefato ecclesie patrimonio uel de rebus ad eam pertinentibus repetendis sunt necessaria compleantur.
JK 974; Ep. Pel. 15; CB Pel. 2; +C 7 q 1 c 18

¹ Pelagius CRSKNBPZO; Pre' H; Pl' Q; Peligius A

² Nariuensi CLRKNVP; Naruiensi S; Narunensi X; Narniensi BV²ZOGHQ; Carniensi A

³ pers. cuiusdam CRSWBP; cuiusdam pers. KND

⁴ corr. from sue C

⁵ De - poposcit CRSKNBP; om. ZOGHA

⁶ -opus CKNBZOHQ; -ope A

⁷ utilitatis CKNBZHQA; dignitatis O

⁸ -anti CRKDBZOHA; -andi K²; -ante N

⁹ uobis CKNBZOHA; nobis G

¹⁰ corr. to -ati -epi K

¹¹ uel add. ZOGHA, om. CRXSKNB

¹² corr. fr. a R

¹³ sua add. Z, om. CRKNBOHA

¹⁴ uel eccl. util. - comp. in mg. S

¹⁵ et CKDBZOHA; om. N

6

Pelagius Antonine¹ patricie et Deciae². De quodam quem defensorem facere noluit³

¹ -online CKDBZOHA; -onie N

² et Deciae om. A

³ De - noluit CRXSKNB; om. ZOGHA

De presentium portitore quod defensor factus⁴ non est nulla animi⁵ molestia sit, quia uere satis amarissimum habeo⁶ de isto proposito ad illud⁷ officium homines deduci, in quo nullo modo que a monachis Deo promissa sunt ualeant adimpleri. Omnimoda enim et illius habitus et istius officii diuersitas est. Illic enim quies, oratio, labor manuum, at hic causarum conditio, conuentiones, actus, publica litigia et quecumque uel ecclesiastica instituta uel supplicantium necessitas poscit. Faciat autem Deus ut tales sint qui uel a uobis in isto habitu nutriuntur, uel in monasteriis⁸ crescunt⁹, ut¹⁰ prouecta etate et probata uita non ad litigiorum officia sed ad sacerdotium ualeant¹¹ promoueri.

JK 986; Ep. Pel. 27; CB Pel. 14; ID 7.23; C 16 q 1 c 20

⁴ factus CKDBZOHA; om. N

⁵ animi CRK²DBZOHA; autem KN

⁶ hebeo B

⁷ illud CKNBZOHA; aliud G

⁸ after corr. H

⁹ add. in mg. R²

¹⁰ de add. C²V², om. CLRXSWKNBVPZOGHA

¹¹ ss Z

7

Pelagius Melleo subdiacono¹. Qui sit in abbatem ordinandus²

Abbatem autem in eodem loco illum uolumus ordinari, quem sibi de sua congregatione et monachorum electio et possessionis dominus et, quod magis obseruandum est, ordo uite ac³ meritum poposcerit ordinari.

JK 987; Ep. Pel. 28; CB Pel. 15; AL 7.167; ID 7.24; C 18 q 2 c 4 var.

¹ Pelagius Melleo (Melle K, Malleo Z) subdiacono CRXSKDBPZOGHA; Melleo subd. Pel. N

² Qui - ordinandus CRXSKNBP; om. ZOGHA

³ ac CKDBZOHA; et N

8

Pelagius Decorato patricio. Quod personis rei de qua tractandum est ueritatem cognoscentibus sit amputanda formido¹

Hortamur ut sub timore Domini consuetam conscientie uestre sinceritatem in hoc quoque negocio conseruantes, omnem personis que² ueritatem cause istius³ scire possunt faciatis amputari formidinem et uestris presentati⁴ conspectibus tactis sacrosanctis euangeliiis, prebito etiam legaliter sacramento que in rerum ueritate norunt⁵ professione sue testificationis aperiant, ut patefactis omnibus que [43vb] secundum leges et iusticiam censenda sint cognoscatis⁶, et conuenientem legibus et⁷ ueritati⁸ terminum detis.

JK 989; Ep. Pel. 30; CB Pel. 17; +C 3 q 9 c 20

¹ Quod - formido CRXSKNBP; om. ZOGHA

² que CKDB?ZOHQ; qua NA?

³ cause istius CRKNBZHQ; istius O; istius cause A

⁴ uestris presentati CKNBZOHQ; presentati uestris A

⁵ -unt LRXSWKNBVPZOGHA; -int C

⁶ cognoscatis CXKNBVP; agnoscatis Z²OGHQA; ? Z

⁷ et CKDBZOHA; om. N

⁸ -ati CKNBZOHQ; -ate A

9

Pelagius Sindue magistro militum. Quod scripta¹ aduersario absente² recipienda non sint³

Kartas⁴ quas nobis dedit⁵ Lucidus, si illo tempore aduersarius ipsius illic presens fuisset, ualide erant, sed quia⁶ aduersario absente gesta que nobis recensuit facta leguntur⁷, talia leges non⁸ recipiunt.

JK 990; Ep. Pel. 31.1; CB Pel. 18a; C 3 q 9 c 19

¹ after absente S

² adu. abs. CSKDB; abs. adu. N

³ Quod - sint CSKNBP; om. ZOGHA

⁴ Karitas W

⁵ nobis dedit CRKDBZOHQA; dedit nobis NG

⁶ quia CRKDBZOHA; om. N

⁷ leleg- O

⁸ ss A

10

De muliere que inter caballos collisa fuit¹

Quantum dicit iste Placidus² anno preterito dictum est de uxore ipsius, quia subito inter caballos³ inuenta est, et dum traherentur caballi collisa est illa, et aborsum⁴ fecit. Et si ita est, forte si caballos alienos⁵ tulit inde⁶ est culpabilis. Nam de muliere que casu inter caballos confracta⁷ est, ubi uoluntas illius non agnoscitur perniciose fuisse non potest nec addici per leges⁸.

JK 990; Ep. Pel. 31. 2; CB Pel. 18b; +D 50 c 48

¹ De - fuit (est SND) CLRXSKNDBP; Item ZOGHA

² Placidus CKNBZOHQA; Lucidus G

³ corr. fr. -las Z

⁴ corr. fr. ob- Z

⁵ cab. al. CKDBZOHA; al. cab. N

⁶ inde CKBZOHQ; non NA

⁷ confracta CKDBZOHA; inuenta N

⁸ per leges CKNBZOHQ; pleges A

11

Pelagius Cresconio illustri¹. Ne quis episcoporum Sicilie de parroechiis ad se² pertinentibus nomine cathedratici amplius quam duos solidos³ presumat accipere⁴

Illud te modis omnibus uolumus custodire, ne quis episcoporum Sycilie de parroechiis ad se pertinentibus nomine cathedratici amplius quam duos solidos presumat accipere, neque compellere presbiteros aut clerum parroechiarum suarum supra uires suas eis⁵ conuiuia preparare.

JK 991; Ep. Pel. 32; CB Pel. 19; ID 3.136; C 10 q 3 c 4

¹ Cresc. illustri add. L²

² corr. fr. ne B

³ solidos CSRNDB; solis K

⁴ Ne - accipere CRXSKNBP; om. ZOGHA

⁵ ss Z

12

Pelagius Cethego¹ patricio. Quod non liceat episcopo per² se siue per quamlibet personam de rebus usurpare³ ecclesie nec heredibus suis relinquere⁴

De Syracusane urbis antistite optaueramus in ipso inicio glorie uestre desideriis obedire, nisi nos multiplex ratio ipsius non paucis temporibus ordinationem differre⁵ sacerdotii coegisset. ob hoc⁶ quod uel persone qualitas sicut et⁷ uos melius nostis⁸, uel superstes⁹ uxor aut filii per quos ecclesiastica solet periclitari substantia [44ra] nostros¹⁰ animos diutius ab eius¹¹ ordinatione suspenderent, et quantum ad humanam cautelam pertinet integro pene anno¹² distulimus, opinantes quod in melius Syracusanorum prouenire¹³ posset electio. Sed quia in uoluntatis¹⁴ sue proposito irreuocabiliter perstiterunt, et nullus est alius in eadem repertus ecclesia, nisi¹⁵ longioribus adhuc¹⁶ temporum¹⁷ differentur¹⁸ spaciis, paulo amplius insanirent¹⁹, sicut et filii uestri uiri magnifici pretoris testificatione didicimus²⁰. Inter huiusmodi ergo ambiguitates²¹ illud consultius iudicauimus faciendum, ut congrua prouidentia causam propter²² quam principalis constitutio²³ habentem filios et uxorem ad episcopatus prohibet ordinem promoueri salua dispositione consilii muniremus. Qua de re summo studio ab eodem Syracusane urbis episcopo priusquam a nobis contingeret ordinari, huiusmodi exegimus cautionem, per quam et suam fateretur²⁴ quantula esset presentis temporis habita rerum descriptione substantiam²⁵ et nichil unquam per se aut per filios et uxorem siue quamlibet²⁶ propinquam aut domesticam uel extraneam forte personam²⁷ de rebus usurpare²⁸ ecclesie et uniuersa episcopatus

¹ -ego CRNDBZGHA; -eo K; -edro O

² per CSKDB; pre N

³ de rebus us. CRSKNVP; us. de rebus B

⁴ Quod - relinquere CRXSKNBP; om. ZOGHA

⁵ corr. fr. differe A

⁶ hoc CKNBOHA; om. Z

⁷ et CKNBZHA; om. O

⁸ nostis CKNBZOHQ; noctis A

⁹ superstes CKNBZOHQ; super testes A

¹⁰ nostros CKNBZOHQ; uestros A

¹¹ ab eius CKDBZOHA; om. N

¹² anno pene marked for reversal O

¹³ prou- CKNBZOHQ; peru- A

¹⁴ corr. fr. -tes H

¹⁵ nisi CLRNDBZOGHA; si SK

¹⁶ long. ad.] ad. long. S

¹⁷ temporum H

¹⁸ -erentur CLRXSNPZHQA; -errentur C²K²D²BVO; -erretur D

¹⁹ -s- ss B

²⁰ didicimus CKNBZOHQ; didimus A

²¹ -ates CKDBZOHA; -atis N

²² causam propter LRXSWKNBVPZOGHA; propter causam C

²³ constitutio CKDBZOHA; om. N

²⁴ fateretur CKDBZOHA; fatentur (with .r. ss) N

²⁵ -iam CKDBZOHA; -ia N

²⁶ quamlibet CRWKD?BZO?HQ; qualibet N?A

²⁷ corr. fr. per N

²⁸ -are CKDBZOHA; -aret N

quesita tempore ecclesie sue²⁹ dominio sociaret³⁰ nichil ultra id quod modo descriptum³¹ est suis filiis uel heredibus relicturus.
JK 992; Ep. Pel. 33.2-5; CB Pel. 20a pt; AL 6.40; D 28 c 13

²⁹ sue L(*before* ecclesie)RXKNBVPZOGHA; suo CS

³⁰ -iaret CNDBZOGHA; -iari K

³¹ de- ss R

13

Pelagius¹ Benegesto² defensori. Quod cause laicorum apud prouincie iudicem tractande sint³, negocia uero in quibus ecclesiastici officii persona pulsatur ad episcopi uel presbiterorum iudicium referantur⁴

Experientie⁵ tue presenti auctoritate mandamus ut in causis in quibus quelibet⁶ ecclesiastici officii persona loco⁷ petitoris existit quemquam laicum⁸ pulsatura apud prouincie iudicem suas proponere non deserat⁹ actiones. In his uero negociis in quibus ecclesiastici officii persona pulsatur [44rb] totius submoto pulsationis obstaculo ad episcopi uel presbiterorum in loco ubi questio uertitur constitutorum occurrat indifferenter examen¹⁰.

JK 964; Ep. Pel. 91 (pt 1); Deusd. 3.134 (fuller); CB Varia II.93 as here; C 11 q 1 c 15

¹ Pelagius CRXSKNBZO; Gelasius HQA

² Benegesto CSKNBZOHQA; Benedicto G

³ sint CRKDB; sunt N

⁴ Quod - referantur CRXSKBP; Quod -ad episcopi uel N; *om.* ZOGHA

⁵ -igentie N

⁶ quibus quelibet CRKNVPZHA; quibuslibet B; *O lacks leaves after quibus and resumes at the beginning of Gregory I below*

⁷ *corr. fr.* leco Z

⁸ laicum CKDBZHA; a laicis N

⁹ *corr. to* differat K; desperat D

¹⁰ examen CKDBZHA; examinatio N

14

Pelagius Rufino episcopo. Quod illi cui oculus est erutus non possint¹ concedi iura sacerdotii²

Illi cui erutus oculus est non possunt iuxta canones sacerdotii³ iura concedi. Neque enim aliquid ei⁴ prodest quod oculum inuitus amisit, cum nec uolens quisquam oculum amississe credendus est. Nec sacratissimos⁵ canones aliquem casum in amissione⁶ oculi ei qui ad sacerdotium⁷ adipiscendum non impediret suis excepisse regulis⁸ inuenimus, sed hoc tantummodo⁹ ad prohibitionem fecisse uidemus¹⁰, ut qui caret¹¹ oculo sacerdotii officium adipisci non possit¹². Sed nec illi ullatenus quasi in

¹ possint CRSBP; possunt KND

² Quod - sacerdotii CRXSKNBP; *om.* ZGHA

³ sacerdotii N

⁴ al. ei CRKNVPZHA; ei al. B

⁵ -ssimos CRXSKNBP; -ssimi ZGHA

⁶ -ione CRSKNBA; -ionem ZGHQ

⁷ -cium CKNBZHQ; -cum A

⁸ -ulis CKBZHA; -ulas N; -ul' D

⁹ tantummodo CKDBZHA; enim modo N

¹⁰ -emus CKDBZHA; -iderimus N

¹¹ caret CSKNBZQA; careat H

¹² adipisci non possit LRXSWKNBVPZGHA; non (ss) possit adipisci C

compensationem¹³ iniurie¹⁴ sacratus ordo concedi poterit qui ad tantam sacerdotem¹⁵ proprium potuit iracundiam prouocare, ut et¹⁶ ille officium in quo erat amitteret, et iste prouectus sui perderet facultatem.

JK 993; Ep. Pel. 34.3-5; CB Pel. 21(2); ID 6.111 as here; D 55 c 13b (13a later addn)

¹³ -ionem CKDBZHA; -ione N

¹⁴ in mg. Z

¹⁵ ad tantam sacerdotem CSKNBZH; sacerdotem ad tantam QA

¹⁶ ut et CRKNVPZQA; et S; ut B

15¹

*Pelagius Viatori et Pancratio illustribus. Quod execrandi sunt scismatici qui ab uniuersali ecclesia se diuiserunt, nec apostolicis communicantes sedibus receperunt*²

Non autem uobis³ nunc⁴ illa questio est⁵ utrum tolerare malos, sed utrum debeamus scismaticis⁶ sociari. Si enim isti licet in suo sensu habundantes intra materna tamen positi uiscera queritent ueritatem a nobis repellendi⁷ non erant, donec apud eos ratione duce ueritas claruisset. Sed quia se ab uniuersali ecclesia diuiserunt, sicut beatus Augustinus ait, Omnis catholicus securus eam partem detestatur, cui ecclesiam uniuersalem apostolicis sedibus roboratam non communicare cognoscit, nec enim⁸ leuigat eorum crimen, magis uero auget. quod eos diu restitisse⁹ dixistis, ne apostolicis communicantes sedibus in sua communione reciperent. In hoc enim dum et illi culpandi [44va] sunt qui communicare talibus uoluerunt, multo magis tamen illi execrandi sunt qui non solum in sacerdotibus communionem apostolicarum sedium, uerum in ipsis etiam¹⁰ laicis spreuerunt¹¹. Sed nec illud eis prodest quod eos in eisdem¹² litteris uel ignorantia¹³ rationis uel simplicitate¹⁴ intellectus sui a nostra se communione suspendisse perhibetis. Id enim ipsum magis est propter quod scismatici¹⁵ sunt, quia non eos diuersa sentiendi iudicium sed quedam apud se delata sibi tamen incognita metuentes et contra apostolicas sedes temere credentes pessima diuisit opinio.

JK 994; Ep. Pel. 35.5-9; CB Pel. 22; Dd.I.175 (pt only); cf C 24 q 1 c 34 med.

¹ After c 12 but marked for moving W

² Quod - receperunt CRXSKNBP; om. ZGHA

³ uobis LRXSKNBVPZGHA; nobis CWV²

⁴ nunc CKNBZHQ; nec A

⁵ questio est CRKNVPZHQ; questione B; questio A

⁶ deb. scis. CKDBZHA; scis. (corr. fr. -icos) deb. N

⁷ corr. from -dum K

⁸ enim CKDBZHA; hec N

⁹ restitisse CRKNVZHQ; restituisse B; retitisse A

¹⁰ etiam CKDBZHA; et N; after uerum G

¹¹ spreuerunt CKDBZHA; prefuerunt N

¹² corr. fr. eis H

¹³ -tia CKNBZHQ; -tiam A

¹⁴ -ate CK²DBZHA; ? K; -atis N

¹⁵ scismati A

16

*Pelagius Bono episcopo Gauinati. De Rufino monacho quem ueniente Sabbato subdiaconum fieri precepit, eundem mediana septimana presbiterum facturum*¹

¹ De - facturum CRXSKNBP; om. ZGHA

Filius noster Theodorus² nobis retulit inuenisse se Rufinum quendam³ monachum olim sibi uita et moribus comprobatum et hunc postulat illic presbiterum consecrari, quod ad subitum fieri nos prerogante obseruantia non acquieuius. Ideoque dilectio tua his acceptis sabbato ueniente faciet eum subdiaconum et si Deus uoluerit et uixerimus, mediana ebdomada presbiterum faciemus.

JK 995; Ep. Pel. 36.2-3; CB Pel. 23; cf C 16 q 1 c 31 med.

² corr. fr. -orius G

³ quendam CKBZHQ; quend. Ruf. *marked for reversal* N; quondam A

17

Pelagius Opiliani defensori¹. Quod non sit monachis relinquenda potestas abbates expellere aut alios sibi ordinare²

Nullam potestatem de cetero, nullam licentiam monachis relinquimus pro arbitrio suo aut expellere abbates, aut sibimet alios ordinare, quia nulla auctoritas remanebit abbati³, si monachorum ceperit⁴ potestati subiacere ut discrete fideliter et studiose uniuersa que uel ad⁵ diuini cultus reuerentiam uel ad utilitates monasterii pertinent abbatis sollicitudo ad quem⁶ potestas tota pertinere conuenit debeat adimplere.

JK 1001; Ep. Pel. 42.2; CB Pel. 29.2

¹ Pel. Op. def. CRSNBZGHA; om. K

² Quod - ordinare CRXSKNBP; om. ZGHA

³ abbati CKNVPZHA; sabbati B

⁴ ceperit CKNBZHQ; cepit A

⁵ ss C

⁶ ad quem CKDBZHA; atque N

18

Pelagius Florentino episcopo¹ de Clusa². [44vb] De quodam³ qui non seruauerat castitatem coniugio quem tamen consensit in diaconum ordinari, condescendens⁴ temporum defectui⁵

Fraternitatis tue relatione suscepta eius latorem secundas quidem nuptias expertum non fuisse didicimus, castitatem tamen eum⁶ priori non seruasse coniugio designasti. Et quamuis multa sint que in huiusmodi casibus obseruari canonice⁷ iubeat subtilitatis auctoritas, tamen quia defectu⁸ temporis nostri non solum merita sed et corpora ipsa hominum defecerunt. distractionis illius⁹ non passuri in omnibus manere censuram et etas istius de quo agitur future incontinentie suspicionem auferre, dinoscitur ut ad diaconatus possit ordinem prouehi temporum condescendentes ut dictum est defectui consensisse nos noueris.

JK 1006; Ep. Pel. 47.1-2; CB Pel. 34

¹ episco A

² Clusa CRXSKNB; Cluso ZGHA

³ episcopo *add. and canc.* C

⁴ -endes K

⁵ De - defectui CRXSKNBP; om. ZGHA

⁶ eum tamen *later reversed* G

⁷ canonice CKDBZHA; canoni et N

⁸ -ectu CK²DBPZHA; -um KN

⁹ illius CRKNVPZHA; om. B

19

Pelagius Agnello episcopo. Cum mansuetudine corrigendos etiam delinquentes et beneficiis obtinendum ne deinceps peccare libeat¹

Nosti enim² frequenter mansuetudine corrigi etiam delinquentes, et ut deinceps peccare non libeat beneficiis obtineri. Sic etenim gubernatores animarum necesse est agere, ut duplici benignitate et sanari per ueniam et per effectum³ solidari hii⁴ quos in nostra manu regendos⁵ suscepimus, possint⁶ remittere etiam⁷ nobis petentibus. Quod si nos cessaremus⁸ sacerdotale te facere compellebat officium.

JK 996; Ep. Pel. 37.2-4; CB Pel. 24

¹ Cum - libeat CRXSKNBP; om. ZGHA

² om. W

³ effectum CLRXSWBVP; factum KD; affectum ND²ZGHQA

⁴ hii CRXKNBH; ii ZQA

⁵ -endos CRXSKBPHA; -endus N; ? Z; -endo N²DZ²

⁶ possint CKDBZHA; possunt N

⁷ etiam CKDBZHA; et N

⁸ cess- CRKNBHQA; cass- Z

20

Pelagius Hostilio episcopo. Quod quicquid de sacratis uasis uel ministeriis¹ a quolibet clericorum usurpatum uel distractum fuerit exigatur et ecclesiasticis usibus reformetur²

Augusto sedis nostre³ notario suggerente didicimus quod⁴ ei dilectio tua directis apicibus indicasset⁵ quosdam de clero tuo et maxime parroechiarum [45ra] ad te pertinentium non pauca sacrata uasa uel ministeria distraxisse aliqua⁶ huiusmodi perpetrasse⁷ que a religioso aliena sunt proposito, sed caritatem tuam ut hec competenti sollicitudine debeat exequi⁸ uel ulcisci nostre preceptionis auctoritate cupimus⁹ conmoneri. Qua de re presentibus mandamus affatibus ut competenti uiuacitatis instantia quicquid de sacratis¹⁰ uasis uel¹¹ ministeriis a quolibet clericorum usurpatum uel distractum fuisse compereris¹² sine cuiusquam more¹³ interuentu exigere non omittas¹⁴ et ecclesiasticis usibus¹⁵ reformare¹⁶.

JK 1010; Ep. Pel. 51; CB Pel. 38; +C 12 q 2 c 2

¹ ministeriis CRKNVP; misteriiis B

² Quod - reformetur CRXSKNBVP; om. ZGHA

³ nostre CKDBZHA; uestre N

⁴ quod CKDBZHA; quia N

⁵ -asset CKNBZHQ; -asse A

⁶ aliqua CRXSK²NDBZQA; aliquam K²GH

⁷ distraxisse – perpetr. in mg. R

⁸ exe- XSKNBZHA; exse- CLR

⁹ cupimus CRSKNB; cupio ZGHA

¹⁰ -atis CKDBZHA; -atus N

¹¹ added H

¹² compereris CRKNBZHQ; comperis GA

¹³ more CRKNB²VPZHA; morte B?

¹⁴ omittas CRSKNBZQA; committas H

¹⁵ eccl. us. CRKNVPZHA; us. eccl. B

¹⁶ lacuna in mid-word C

21

Pelagius Tulliano episcopo Grumentino. De Latino dyacono in episcopum electo, quem ipso Sabbato noctis magne post baptismum uoluit ordinari¹

¹ De - ordinari CRXSKNBP; om. ZGHA

Litteras caritatis tue suscepimus quibus significas Latinum dyaconum tuum ad episcopatum ecclesie Marcellianensis a clero et ab omnibus illic conuenientibus postulari, de quo iam ante hoc tempus² retinemus nobis a uisitato et a quibusdam³ loci habitatoribus⁴ fuisse relatum. Sed nos credentes quia iam dimissoriam⁵ ipsius a tua caritate perceperint scripsimus eum debere uenire. Verum quia nunc consulis utrum nobis de persona eius placeat, et a te debeat relaxari ad nos nichil attinet nisi ut qui sacerdotem necessarium⁶ habent, concorditer personam eligant cui canones obuiare non possint. Sed et nunc hoc dicimus, ut si eum omnes eligunt⁷ et uis⁸ ei cedere⁹ gratum nobis esse¹⁰ cognosce. ut si possunt¹¹ ante diem sanctum occurrere uel Sabbato ipso noctis magne¹² post baptismum cum Dei gratia ualeat ordinari. Alioquin necesse¹³ est eos usque ad quarti mensis ieiunia sustinere.

JK 1014; Ep. Pel. 56; CB Pel. 43; ID 6.112; D 63 c 14

² tempus CKDBZHA; episcopus N

³ quibus Q(*before corr.*)A

⁴ *corr. fr.* habito habit. B

⁵ -iam CRBZGHA; -ium KND

⁶ *corr. from* -iam K

⁷ -unt CRKNBZHA; -ant G

⁸ uis CRKNBZ; ius GQ; ? HA

⁹ cedere CKNBZHA; ecclesie G

¹⁰ nobis (*repeated and canc.* K) esse CSKNBZA; esse nobis HQ

¹¹ possunt CRDBZGHQ; possit K; poss' NA

¹² magne CKDBZHA; *om.* N

¹³ *corr. from* necessarie K

22

Pelagius Marcello episcopo Atoniensi. De Valentino clerico cui nupsit [45rb] mulier quaedam cum alio ante uelata. non tamen illi nupta sed uirgo permanens¹

Valentinum clericum cui mulier cum alio² ante uelata, non tamen illi³ nupta, sed uirgo permanens post mortem eius cum quo uelata erat sponso, coniugali est copula⁴ sociata, quia interim uelamen accepit nullum in promouendo generetur⁵ obstaculum, quia nichil est⁶ quantum ad hunc⁷ articulum pertinet. quod ei de canonicis obuiet constitutis.

JK 1016; Ep. Pel. 57.1; CB Pel. 44; ID 6.113; D 34 c 20

¹ De - permanens CRXSKNBP; *om.* ZGHA

² cum alio CKDBZHA; *om.* N

³ illi CRXKNB; ei SZGHA

- *corr. fr.* -lata Z

⁵ generetur CKDBZHA; generaretur N

⁶ est CRKDVPZHA; ei N; *om.* B

⁷ ad hunc CRKNBZHQ; adhuc A

23

Pelagius Melleo subdiacono. De quodam qui alienam uxorem sustulerat¹

De Benedicto quoque quem uxorem alienam facinoroso indicasti spiritu sustulisse et in suum hactenus presumere detinere² consortium³ si hoc rerum ueritas habet, iubemus experientie tue ut eum cum ipsa quoque adultera districte⁴ mactare non

¹ De - sustulerat (duxerat N) CRXSKNDBP; *om.* ZGHA

² *det. pres. marked for reversal* N

³ consort- B

⁴ quoque *add. and canc.* N

differas et caluatos ab inuicem separare. et illum quidem⁵ ad Lucium⁶ defensorem in Apulie prouincie patrimonium sine dilatione migrare. Illam uero si quidem maritus suus sine aliquo dolo⁷ recipere forte⁸ uoluerit, tua ordinatione sub cautela recipiat, nullum ei dumtaxat⁹ de cetero simile committenti¹⁰ periculum illaturus. Si uero eam¹¹ recipere omnino¹² noluerit, in alium quendam locum in quo ei non liceat male uiuere prouida¹³ eam dispositione constitue.

JK 1022; Ep. Pel. 64.1-2; CB Pel. 50; C 32 q 1 c 5

⁵ quidem CKNBZHQ?; quod A

⁶ Lucium CRXSKNVZHA; Licium B

⁷ corr. fr. dolore Z

⁸ add. in mg. N

⁹ dut- H

¹⁰ -enti CKDBZHA; -anti N

¹¹ uero eam CRSKNBZHA; eam uero LX

¹² recip. omn. LRXSWKNBVPZGHA; omn. recip. C

¹³ corr. fr. -ide Z

24¹

Pelagius Petro presbitero. De Maximiliano qui facultatem ecclesie in suos usus male conuertendo disperserat²

Quia ea que de fraudibus Maximiliani³ flebili ad aures nostras supplicum relatione uenerunt non facile secundum ueritatem agnosci potuerunt⁴, nisi⁵ facultas ecclesie quam in usus suos male conuertendo⁶ dispersit ab eius potestate donec causa cognoscatur seponatur; idcirco uos eum⁷ a⁸ supradicte ecclesie patrimonio uolumus interim submouere et in uestro⁹ discussionis [45va] ipsius tempore moderamine detineri¹⁰.

JK 1025; Ep. Pel. 66; CB Pel. 53; +C 3 q 2 c 9

¹ From here to the end of c 30, K arranges the text in a series of long and very short lines.

² De - disperserat (-erit X) CRXSKNB; om. ZGHA

³ -iliani CKNBZHQ²; -iniani QA

⁴ -uerunt CKNBZHA; -uerit G

⁵ nisi CKNBZHA; non G

⁶ corr. fr. -dos H

⁷ eum CKNBZHA; cum G

⁸ a CRBZHA; om. KND

⁹ uestro CRBPGHA; nostro KNDZ

¹⁰ detineri CKDBZHA; detuli N

25

Pelagius Anilani¹ comiti. Quod humiles sint docendi et² superbi comprimendi³

Sic enim et canonum et⁴ legum statuta nos⁵ admonent ut doceantur humiles et superborum spiritus comprimantur, quia non⁶ numquam mentibus desperatis et doctrina sine potestate contempnitur et dominantis uim habere creditur⁷ potestas sine ratione doctrine.

¹ Anilani CXKDBZA; Anelani S; Aniliani N

² et CRXSKNV; om. B

³ Quod - comprimendi (corr. from -primunt K) CRXSKNBVP; om. ZGHA

⁴ et LRXSWKNBVPZGHA; om. C

⁵ nos CRBPZGHA; uos XSKND

⁶ quia non LRXSWKND²VPZGHA; quia CD; quoniam non B

⁷ -itur CKDBZHA; -untur N

JK 1026; Ep. Pel. 54; Dd 3.136

26

Pelagius Agnello episcopo. Quod errantes et in errorem mittentes Sathane sint tradendi¹

Apostolice auctoritatis exemplo didicimus errantium et in errorem mittentium spiritus tradendos esse Sathane ut blasphemare dediscant.

JK 1032; Ep. Pel. 74.1; CB Pel. 60; +C 24 q 3 c 13

¹ Quod – sint (sunt N) tradendi CRXSKNBP; om. ZGHA

27

Pelagius Iohanni comiti¹. Quod illa ualeant que cum iuris et legum ratione concordant, que uero surreptione² uel³ falsis precibus impetrantur supplicantibus nullum remedium ferant⁴

Dicenti sacras iussiones se habere pre manibus respondimus scire illum oportere quod ipse clementissimus princeps generalibus legibus constituerit illa sacra uniuscuiusque supplicantis desiderio concessa preualere et effectui mancipari que cum iuris et legum ratione concordant, ea uero que subrepticie⁵ uel falsis precibus forsitan impetrantur⁶ nullum supplicantibus ferre remedium.

JK 1033; Ep. Pel. 75; CB Pel. 61; Dd 4.99; ID 4.191; +C 25 q 2 c 16

¹ Pel. Ioh. com. in mg. A

² surreptione CXSKV²; surreptitie LRWBVP; surrept' N

³ uel LRXSWKNDBVP; et C

⁴ Quod - ferant CLRXSWKNDBVP; om. ZGHA

⁵ subrepticie C²RWK²N²D²BV²ZGHA; surreptie CLKDV; subreptione X; surreptio S; surreptici N; surreptiti P

⁶ -antur CLRXSWK²BVPZHA; -entur KND

28

Pelagius Valeriano¹ patricio. Quod digna potestate sit utendum²

Digna in presumptores et legitima utimini³ potestate nec in hac parte uos hominum uaniloquia retardent. dicentium quia persecutionem ecclesia faciat, dum uel ea que⁴ committuntur reprimat, uel animarum salutem requirit. Errant huiusmodi rumoris fabulatores⁵, non persequitur⁶ nisi qui⁷ ad malum cogit⁸. Qui uero malum uel factum iam punit uel prohibet ne fiat, non persequitur iste sed diligit. Nam si ut illi putant nemo⁹ reprimendus a malo nec retrahendus ad bonum est, humanas ac¹⁰ diuinas leges necesse est euacuari. [45vb]

JK 1011; Ep. Pel. 52.4-6; CB Pel. 66. 2-3; Dd 1.180-1; ID 10.95b var. from Non persequitur; IP 8.36b as ID; C 23 q 5 c 42 is much longer and widely var.

¹ Valentino S; corr. fr. Valerio N

² Quod - utendum CRXSKNB; om. ZJGHA

³ utimini CRXSKNB; utamini ZJHA; ut animi GQ

⁴ que CS²KNBZQA; om. S; faciat (que ss) H

⁵ fab. rum. marked for reversal N

⁶ -equitur CKDBZHA; -ecuntur N

⁷ ss Z

⁸ cogit CKDBZH; cogunt N; cog' A. Errant huiusmodi – cogit om. G

⁹ nec add. ZGH; qui add. Q; lacuna, ?after erasure A, om. CRXSKNB

¹⁰ corr. fr. hac Z

29

Pelagius Sergio cancellario. Quod si clericus¹ laicum impetat apud prouincie iudicem negocium dicturus occurrat. Si uero laicus clericum impetierit ad episcoporum iudicium suas actiones proponat²

Vbi quisquam clericus siue inferioris siue potioris gradus petitor existit³ et contra laicam personam suas dirigit actiones iste modis omnibus non alibi quam apud⁴ prouincie iudicem negocium suum⁵ dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericum⁶ cuiuscumque gradus duxerit esse pulsandum⁷, ad episcoporum iudicium in eadem ciuitate uel territorio constitutorum proponat eas quas se habere existimat actiones quem ordinem legibus per omnia conuenientem atque consentaneum demonstrari illa regula manifesta eque precipit auctorem forum semper sequi pulsati⁸. Clericis uero pulsatis in episcopali iudicio forum competere principalium quoque sanctionum⁹ designat¹⁰ auctoritas.

JK 965; Ep. Pel. 81; CB Pel. 69; C 11 q 1 c 16

¹ clericus RSKNDVP; laicus B; ? C

² Quod - proponat CRXSKNDBP; *om.* ZJGHA

³ -it CRK²ND²BHA; -at XSKD; -is Z

⁴ ss B

⁵ *add. in mg.* N

⁶ -um CKDBZHQ; -us NA

⁷ *corr. fr.* -atum B

⁸ *corr. fr.* -anti Z

⁹ -ionum CLRXKNBPZ; -ionem R²S; -ionis H; -ion' A

¹⁰ designat C²LRSKNBZHA; *om.* CX

29A¹

Pelagius Iohanni comiti patrimonii anagnostico

Clementissimus princeps generalibus legibus constituit illam sacram uniuscuiusque supplicantis desiderio concessam ualere et effectui mancipari, que cum iuris et legum ratione concordat ea uero que surreptitie uel falsis precibus forsitan impetrantur nullum supplicantibus ferre remedium.

JK 1033; CB Pel. 61; Dd 4.99 (57); cf c 27 above

¹ *in J here, in T at the end of Trip. B, with the marginal note:* Hec sententia est antepenultimum in decretalibus Pelagii pape; *om.* CLRXSWKNDBVPZGHQA

29B¹

Pelagius Valeriano patricio inter cetera

Sic nec licuit aliquem nec licebit particularem sinodum ad iudicandum generalem synodum congregari. Sed quotiens aliqua de uniuersali synodo aliquibus dubitatio nascitur ad recipiendam de hoc quod non intelligitur rationem, ut sponte hi² qui salutem anime sue desiderant ad apostolicas sedes pro percipienda ratione conueniunt, aut si forte sicut de talibus³ dictum est peccator⁴ conuenerit in profundum malorum contempnit ita obstinati⁵ et contumaces extiterint ut doceri non uelint, eos ab eisdem apostolicis sedibus aut

¹ *in* JGHQA; *om.* CLRXSWKNDBVPZ

² hi G?A; ii JQ; is H

³ de talibus JQA; *om.* H

⁴ peccator JGHQ; peccatorum A

⁵ *corr. fr.* -ate J

attrahi ad salutem quoquomodo⁶ necesse est aut ne aliorum perditio⁷ esse
possint⁸ secundum canones per seculares opprimi potestates.
JK 1018; Ep. Pel. 59.8-9; CB Pel.46(4), Varia II 47; Dd 1.182; ID 4.239; +D 17 c 4 as
Gregorius

⁶ quoquomodo JGHQ; quomodo A

⁷ om. Q

⁸ possint JGHQ; per os sint A

30

Pelagius Childebarto¹ regi. Quod auferendum sit suspicionis scandalum²

Satagendum est ut pro auferendo suspicionis scandalo obsequium confessionis nostre legibus ministremus quibus nos etiam³ subditos esse sacre scripture precipiunt. Veniens etenim Rufinus uir magnificus legatus excellentie uestre confidenter a nobis ut decuit postulauit quatinus uobis⁴ aut beate recordationis pape Leonis tomum a nobis per omnia conseruari significare⁵ debuissimus aut a propriis uerbis nostre confessionem fidei destinare, et primam quidem petitionis eius partem quia facilius⁶ fuit mox ut dixit impleuimus, meque in omnibus presulis tomum pro catholice fidei assertionem conscriptum⁷ Deo propitio custodire manus nostre ad uos professione signauimus. Vt autem nullius deinceps quod⁸ absit suspicionis resideret occasio, etiam illam aliam partem quam memoratus uir illustris Rufinus ammonuit [46ra] facere maturaui, scilicet propriis uerbis confessionem fidei quam tenemus exponens.⁹

JK 946; Ep. Pel. 7.1-4; CB Varia IB 17 as here; ID 5.358; +C 25 q 1 c 10

¹ Child- CKNBZJHA; Hild- Q

² Quod - scandalum CRXSKNBP; *om.* ZJGHQA

³ etiam CRSKD²BZHA; et N; *om.* D

⁴ uobis LRXSWND²BVPZH; nobis CKQ; *om.* DA

⁵ significare CRSKDVPZHA; significare N; segregare B

⁶ facilius CSKNBZJ; facilius HQA

⁷ conscriptum CKNBZHQ; scriptum A

⁸ quod CKDBZHA; quam N

⁹ Explicit S (? also X before erasure)

A 1. LV GREGORIVS

- ¹i. Quod post auditionem primatum dioceseos apostolicam audientiam liceat appellare
- ii. Quod uera sit absolutio² presidentis cum interni sequitur arbitrium iudicis, quod significatum fuit in resurrectione Lazari
- iii. Quod uicia sepe se³ esse uirtutes mentiantur
- iiii. Quod quelibet occulta loca sine gratia animam saluare non⁴ possint
- v. Quod non possimus Deo herere nisi cupiditatem a nobis studeamus abscindere⁵
- vi. De symonia⁶
- vii. Quod non sint destruenda que ab antecessoribus sunt statuta
- viii. De miraculis reproborum
- ix. De filiis uel filiabus infra septa monasterii⁷ sub regulari disciplina a parentibus traditis⁸
- x. De causa Maximi⁹ Salonitani episcopi sacramento firmaturi se symoniaca¹⁰ heresi¹¹ non teneri
- xi. De eadem causa
- xii. Captiuos redimendos de rebus ecclesiasticis
- xiii. De symoniaca¹² heresi eradicanda et de episcopo non alicuius gratia faciendo
- xiiii. Quod episcopus non debet¹³ grammaticam exponere
- xv. De episcopo qualiter agere debeat erga suos clericos
- xvi. De Iudeis a suis sollempnitatibus non prohibendis
- xvii. De eo quod die dominica ad exarandam messem Ianuarius episcopus¹⁴ perrexit et terminos eradicare non timuit
- xviii. De quiete monachorum
- xviiii. Quod diaconi non debent seruire modulationi uocis
- xx. De trina mersione
- xxi. Quod qui omnipotenti Deo se sub monachico habitu¹⁵ deuouet se non subtrahat¹⁶
- xxii. Quod potior usus ecclesie sit tenendus
- xxiii. Quod non recipienda sint furta cum augmento¹⁷ ab ecclesia¹⁸

¹ capitulatio in CLRXSWKNDMBVP; om. ZJOGHQA

² absolutio CRSKNVP; abolitio B

³ se CXS²KNV²; om. LRSBVP

⁴ saluare non CRKDB; non saluare N

⁵ abscindere RXSKNBVP; abscidere CL

⁶ simonia CRKDB; simoniaca N

⁷ -erii LRXSWKNBVP; -eriis C

⁸ -itis CRNBVP; -ita KD

⁹ Maximi CLRKNP; om. B

¹⁰ ss C

¹¹ -esi CLRKDB; -eri N

¹² simoniaca C2LRSKNB; simonia CX

¹³ -et CXWKN; -eat LRSBVP

¹⁴ episcopus CRKDB; om. N

¹⁵ habitu CRKDB; om. N

¹⁶ -at CRNDB; -it K

¹⁷ as here CLRSWBVP; cum augmento after Quod KND

¹⁸ ab eccl. LRSKNB; om. X

xxiii.	Vt nichil accipiat pro ordinatione uel pallio uel chartis
xxv.	De seruis ad monasterium uenire uolentibus ¹⁹
xxvi.	De uiro contra uoluntatem mulieris in monasterium ingresso
xxvii.	Quos ²⁰ familiares episcopus habere debeat
xxviii.	Quod qui nobilitatem Dei a se eicit ²¹ nobilitate loci priuetur [46 rb]
xxviii.	De accusato presbitero qualiter purgandus sit
xxx.	Quod se ingerentes sint repellendi
xxxi.	Non ²² debere coniugia dissolui causa religionis sine utriusque consensu
xxxii.	Quod uicarii Romane ecclesie non habeant plenitudinem potestatis apostolice
xxxiii.	De his qui commisceri non possunt
xxxiii.	Quod ignorans canones non sit dignus ministrare
xxxv.	De symoniacis
xxxvi.	Quod nullus pro ecclesiastico ordine aliquid debeat dare aut aliquid accipere ²³
xxxvii.	De prouidenda quiete monachorum
xxxviii. ²⁴	Vt non monasterium grauet episcopus
xxxviii.	De symoniacis
xl. ²⁵	Quod nullum opus simoniaci ualeat
xli.	Quod in grauibz peccatis quis positus aliena non diluit
xlii.	De eodem
xliii.	Item de eodem
xliiii.	Quod uitandi sint se ingerentes
xliv.	Item de symoniacis
xlvi.	De eodem
xlvi.	Item de eodem
xlvi.	Item de eodem
xlvi.	De iniusta excommunicatione
xlvi.	Vt episcopus pro iniuria ²⁶ propria non excommunicet
l.	Quod non sit prohibendum operari in die Sabbati ²⁷
li.	De non prohibendo lauachro die dominico
lii. ²⁸	De ministris incontinentibus
liii.	De uitanda familiaritate mulierum
liiii.	De non reparandis lapsis
lv.	De eodem
lvi.	Item de eodem
lvii.	Indulgentiam non esse perfectionem
lviii.	De retinenda possessione ecclesie
lviii. ²⁹	Reum esse pastorem qui dicenda reticet ³⁰
lx.	Nullum subdiaconum ordinandum absque professione castitatis

¹⁹ nol- LRXSWKD²BVP; uol- CND

²⁰ *corr. fr.* Quod K; Exempla Gregorii papae *add. ss* R

²¹ eicit CLRSB; deicit KND

²² Non CRKDB; Quod N

²³ aut al. accip. CRDB; *om.* KN

²⁴ xxxix B, *henceforward one out*

²⁵ xxxviii repeated K

²⁶ iniura B

²⁷ in die Sabb. CRNDB; aut aliquid accipere K (*cf c 36 above*)

²⁸ lii repeated, *so restoring sequence* B

²⁹ *om.* K, *numbering c 60 as c 59 etc.*

³⁰ -icet CRKNVP; -inet B

lxi.	Cum quibus feminis possint sacerdotes ³¹ habitare
lxii.	De eo qui se in archidiaconatum alterius prouehi consensit
lxiii.	De excommunicationis ³² acceleratione
lxiiii.	Non debere fieri reordinationes
lxv.	De mancipiis Iudeorum
lxvi.	De eo qui post depositionem sacrificare presumpsit
lxvii.	Increpandos senes incorrigibiles ³³
lxviii.	Quod que non fuit legitima ³⁴ uxor diaconi possit nubere alii
lxviiii.	De Quadragesima
lxx.	Quod mulier eadem hora qua genuerit gratias actura ³⁵ intrare possit ecclesiam [46 va]
lxxi.	Quod non prohibetur baptizari enixa mulier ³⁶ eadem hora qua ³⁷ gignit, uel hoc quod genuerit eadem hora qua natum est. si periculo mortis urgentur ³⁸
lxxii.	Quod ad concubitus mulieris enixe uir suus accedere non debet quousque qui ³⁹ gignitur ablactetur et quod mulier que menstruat patitur ecclesiam intrare prohiberi non debet ⁴⁰
lxxiii.	Quod mulier qui menstruat patitur communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi
lxxiiii.	Quod uir cum propria coniuge dormiens nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet
lxxv.	Interrogatio Augustine de pollutione
lxxvi.	Responsio Gregorii
lxxvii.	Quomodo lapsi possint restitui
lxxviii.	De Leone per sacramenta purgato
lxxviiii.	Quod nullam uim habeant iniusta iudicia uel incerta ⁴¹
lxxx.	Vt singulis personis singula ecclesie tribuantur officia
lxxxi.	De incertis iudiciis
lxxxii.	Vt nemo pro sepulturis mortuorum quicquam exigere presumat
lxxxiii.	Vt episcopus nullum ad sacrum ordinem monachum audeat promouere absque abbatis sui uoluntate
lxxxiiii.	Vt sanctimoniales si de monasterio exierint ⁴² per incestaque federa se miscuerint ab episcopo in monasterio reuocentur ac sub penitentia retrudantur
lxxxv.	Quod incantatores et sacrilegi districta ultione corrigantur
lxxxvi.	De iniusta excommunicatione
lxxxvii.	De clericis non ordinatis, si se continere non possunt
lxxxviii.	Quod manus que diluere sordes curat munda esse debeat

³¹ poss. sac. CRKDB; sac. poss. N

³² -ni- ss C

³³ K omits this heading, and the capitulation numbering becomes two out

³⁴ fuit leg. CRKDB; leg. fuit N

³⁵ actura on upper line, cancelled K

³⁶ eadem mulier add. and canc. K

³⁷ qua CRKNVP; om. B

³⁸ -entur CRKDB; -uetur N

³⁹ quousque qui CRXSKBP; quousque qod L; qui quousque ND

⁴⁰ proh. non deb. LRSW(corr. fr. -betur)KNBP; non proh. deb. CB; non X; non deb. proh. V

⁴¹ iniusta iud. uel incerta LRXWNBVP; iniusta iud. uel incesta C; incerta (corr. fr. -esta) iud. uel merita (iniusta ss) S; iniusta iud. KD

⁴² exierint CRSKB; exigerint ND

- lxxxviii. Quod quisquis culpam fecerit in ipso uindicetur, a commodo autem eius abstineatur
- lxxx. De eo si rusticus perfidus et obstinax ad Deum uenire minime consenserit
- lxxxix. Ne iuencule abbatisse fiant
- lxxxii. Ne ueletur uirgo nisi sexagenaria
- lxxxiii. Quod non sit consecratio dicenda que ab excommunicatis est celebrata
- lxxxiiii. Quod sicut iustum est ut nemo⁴³ crescere compellatur inuitus. ita ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deiciatur iniuste
- lxxxv. De lapsis sacerdotibus uel quolibet ex clero [46 vb]
- lxxxvi. Quod cum percussio corporalis imminet et Dei in hoc iudicium ignoratur⁴⁴ non debet a nobis addi⁴⁵ afflictio
- lxxxvii. De conuiuuiis ab episcopo uitandis
- lxxxviii. De eodem
- lxxxviii. Quod in electione episcopi nec datio interueniat nec quarumlibet personarum latrocinia conualere debeant
- c. Ne quisquam in suscipiendi antistitis causa⁴⁶ propria commoda querat
- ci. Quod loca dudum monasteriis consecrata non sint facienda clericorum uel laicorum habitacula
- cii. Quod mulieres nulla occasione permittantur in monasterium ascendere⁴⁷ neque monachi sibi commatres⁴⁸ facere debeant⁴⁹
- ciii. Quod neophitus sit deputandus qui adhuc nouus est in sancta conuersatione
- ciiii. Quod qui sua mandata a successoribus seruari desiderat decessoris sui statuta custodiat
- cv. Quod excommunicandus sit qui contra aliquem in aliquo loco occulte ponit contestationem eius crimen continentem nisi publice exeat et que presumpsit. ostendat⁵⁰. Necnon et qui consensum prebuit in consilium tante⁵¹ iniquitatis
- cvi. Quod captiui redimendi sunt de rebus ecclesie
- cvi. ⁵² Quod erga corrigendos plus agat beniuolentia quam seueritas
- cvi. Quod ea que maledicorum hominum rumoribus sunt ficta nullo modo sunt credenda
- cvi. Quod loca uel ordines non faciant nos proximos Deo
- cx. Quod ecclesiasticarum rerum incendia et depredationes pro emunitate sint emundande
- cx. An mulier extraneo uiro nupta cognationi⁵³ eius pertineat et si eo defuncto maneat eadem cognatio

⁴³ ut nemo CRKDB; uti neme N

⁴⁴ ignoratur CRKNVP; *om.* B

⁴⁵ a nobis addi CRKNV; addi a nobis B; ? P

⁴⁶ ant. causa XKNDPBV; causa ant. CLW; ant. R

⁴⁷ et *add.* N, *om.* CRKDB

⁴⁸ mon. sibi comm. CRKDB; mon. comm. sibi N

⁴⁹ debeant CLSWKNV²; *om.* RBVP; debeat X

⁵⁰ -dat CRND³B; -dit KD

⁵¹ tante CRKDB; tantis N(tant. iniq. in mg.)

⁵² No number, so one out again B

⁵³ *corr. fr.* cgn- B

cxii. Ne quis fidelium propinquam sanguinis sui usque ad septimum
numerum parentele sibi copulet matrimonio

1

¹Ex registro² beati³ Gregorii pape. Quod post auditionem primatum dioceseos
apostolicam audientiam liceat appellare⁴ [47ra]

Dilectissimis fratribus uniuersis coepiscopis per Galliam, Europam, Germaniam, et
per uniuersas prouincias constitutis,⁵ Gregorius seruus seruorum Dei. Decreto nostro⁶
mandamus ut si aliquis quod non optamus suorum emulorum Aldricum
Cenomannice⁷ ecclesie⁸ episcopum accusare dampnabiliter⁹ attemptauerit, liceat illi¹⁰
post auditionem primatum dyoceseos¹¹ si necesse fuerit nos appellare et nostra
auctoritate aut ante nos aut ante legatos nostros e latere missos, iuxta patrum decreta
suas exercere atque finire actiones. Nullusque¹² illum ante hec iudicet aut¹³ iudicare
presumat, sed si quid, quod absit, graue intolerandumque ei obiectum fuerit, nostra
erit exspectanda¹⁴ censura, ut nichil prius¹⁵ de eo qui ad sinum sancte Romane
confugit ecclesie¹⁶ eiusque implorat auxilium decernatur quam¹⁷ ab eius ecclesie
fuerit preceptum auctoritate que uices suas ita aliis impertiuit¹⁸ ecclesiis ut in partem
sint uocate sollicitudinis non in plenitudinem potestatis. Proinde dilectio uestra
quorum deuotione gaudemus iungat curam suam¹⁹ dispositionibus nostris, et det²⁰
operam ut non cuiusquam presumptione circa memoratum fratrem uestra²¹ prouisione
uel successorum uestrorum²² si ipse superstes²³ fuerit aliter quam hic insertum est fiat
ullomodo²⁴. Nam nulli fas est uel uelle uel posse transgredi apostolice sedis precepta,
nec nostre²⁵ dispositionis ministerium quod uestram sequi oportet caritatem. Sit ergo
ruine sue dolore prostratus quisquis apostolicis uoluerit contraire²⁶ decretis,²⁷ nec
locum deinceps inter sacerdotes habeat sed extorris a sancto fiat²⁸ ministerio. Non²⁹
de eius iudicio quisquam postea curam habeat, quoniam iam dampnatus a sancta et

¹ O resumes

² decreto S

³ beati CRXSWKN; om. BVPZJOGHA

⁴ Quod - appellare CRXS?KNBVP; Per Galliam A; om. ZJOGH

⁵ -tis CNDBZOHA; -tas K

⁶ nostro CKDBZOHA; uestro N

⁷ Cenomannice CKNDBZGOQA; Cyno- K²; Cenomagnice H

⁸ ecclesie CRKNVZPGOHA; apostolice B

⁹ in mg. N

¹⁰ corr. fr. ei N

¹¹ -se- ss C; dioc. prim. marked for reversal N

¹² -que om. K

¹³ aut CKNBZGOH; ante A

¹⁴ corr. fr. expetenda Z

¹⁵ nichil prius LRSWKNBVPZJOHA; prius nichil C²; nichil CX

¹⁶ conf. eccl. CRKNVPZOHA; eccl. conf. B

¹⁷ quam CLRXSWNDBVPZJOHA; quam quod C²V²; nisi (in mg.) quod K

¹⁸ after corr. B

¹⁹ ss C

²⁰ det CKNBZOHQ; de A

²¹ uestra LRWKNBVP²ZOHA; nostra CS; uestram P

²² uestrorum LRWKNBVPZOHA; nostrorum CS; ? X

²³ corr. fr. si- H

²⁴ ull. fiat marked for reversal N

²⁵ nostre CSKNBZGOA; uestre HQ

²⁶ uol. cont. CKDBZOHA; cont. uol. N

²⁷ decretis CSK²NDBZJGOHQ²; decretas K; uel decretis Q; preceptis uel decretis A

²⁸ a sancto fiat CKDBZOHA; fiat a sancto N

²⁹ corr. fr. Nemo N

apostolica ecclesia³⁰. Ac³¹ auctoritate sua inobedientia atque presumptione a quoquam esse non³² dubitatur, quia maioris excommunicationis deiectione est exigendus cui sancte [47rb] ecclesie commissa fuerit disciplina qui non solum prelate³³ sancte ecclesie iussionibus parere debuit sed etiam alios³⁴ ne preterirent insinuare. Sitque³⁵ alienus a diuinis et pontificalibus officiis qui noluit preceptis obtemperare apostolicis.

Gregory IV; JE +2579; ID 5.349; C 2 q 6 c 11a (of which most here is a later addn)

³⁰ et ap. eccl. CSKNBZOQA; eccl. ap. after a short lacuna H

³¹ Ac C²LRXWKNBVPZOHA; om. CS; uel add ss K

³² esse non CKNBZGOH; non esse QA

³³ in mg. B

³⁴ alios CKDBZOHA; aliis N

³⁵ -que ss K

2

Gregorius. Quod uera sit absolutio presidentis cum interni sequitur arbitrium iudicis quod significatum¹ fuit in resurrectione Lazari²

Tunc uera est absolutio presidentis cum interni arbitrium sequitur³ iudicis. Quod bene quadruidani⁴ mortui resuscitatio illa significat⁵. que uidelicet⁶ demonstrat. quia prius mortuum⁷ Dominus uocauit et uiuificauit dicens, Lazare ueni foras, et postmodum is qui uiuus⁸ fuerat egressus⁹ a discipulis est solutus sicut scriptum est. *Greg. I, XL Homelie in Euangelia, Hom. 26 (PL 76.1200); Coll. Sem. 1.179; ID 14.3 (pt); IP 5.81 (pt); C 11 q 3 c 62 as here*

¹ significatum CRSKDB²VP; significare N; segregatum B

² Quod - Lazari CRXSKNBVP; om. ZOHA

³ arbitrium (-rii A) seq. CKDBZOHA; seq. arb. N

⁴ -iduani CKNBOHA; -idua Z

⁵ significat CSKNBZOQA; sanctificat H

⁶ uidelicet CKNBZOHQ; om. with lacuna A

⁷ corr. fr. motuum A

⁸ uiuus CSKNBZOQA; uiuis H

⁹ fuerat egressus CRSKNB; egressus fuerat ZGOHA

3

Gregorius Iohanni Constantinopolitano. Gregorio Antiocheno. Eulogio¹ Alexandrino.

Quod uitia sepe² esse uirtutes mentiantur³

Sepe uitia se⁴ esse uirtutes mentiuntur, ut tenacia parsimonia, effusio largitas, crudelitas zelus iusticie, remissio⁵ pietas uelit uideri.

Reg. 1.24; JE 1092; Coll.Sem. 1.180 with insc. as ZOHA; +D 41 c 6 as here

¹ Eulogio CRXSBVP; Eulogio KND

² om. X

³ Gregorio Ant. - mentiantur CRXSKNBVP; Eulogio, Alexandrino, Gregorio Antiocheno et cetera ZOHA

⁴ uitia se CKDBZOA; se uitia N

⁵ ss S

4

Gregorius Cyriaco¹ episcopo Constantinopolitano. Quod quelibet occulta loca sine gratia animam saluare non possint²

Quelibet occulta loca sine gratia animam saluare non possunt, quod aliquando in ipsis quoque³ conspiciamus erratibus electorum. Nam Loth in ipsa peruersa ciuitate

¹ Cyriaco CRXSKNBZGO; Cirico HQA

² Quod - possint CRSKDBVP; Quod - non poss. saluari N; om. ZGOHA

iustus fuit, in monte peccauit. Sed ista cur dicimus, cum maiora nouerimus? Quid enim paradysio iocundius, quid⁴ celo securius? Et⁵ tamen homo ex paradysio⁶ peccando. et angelus cecidit e celo.

Reg. 7.5; JE 1451; Coll.Sem. 1.183; +D 40 c 10

³ in mg. N

⁴ quid CKDBZOHA; om. N

⁵ Et CLXSDBVZ(followed by lacuna)JOHA; E RP; At K; ? N

⁶ tamen – parad.] paradiso tamen homo L

5

Gregorius Syagrio, Etherio, Virgilio et Desiderio episcopis. Quod non possimus Deo herere nisi cupiditatem a nobis studeamus abscindere¹

Bonorum auctori² herere aliter non ualemus nisi cupiditatem a nobis que omnium [47va] malorum radix est abscidamus.³

Reg. 9.218; JE 1747; Coll.Sem. 1.184; +D 47 c 7

¹ Quod - absc. CRXSKNBVP; et cetera ZOHA

² auctori CLRXS²K²D²BVPZGOHA; actori SKND

³ corr. fr. absid- Z

6

De symonia¹

Nuntio siquidem apud nos² olim³ discurrente uulgatum est quod in Galliarum partibus sacri ordines⁴ per symoniacam heresim conferantur, et uehementi tedio meroris afficimur si in ecclesiasticis officiis quemquam habet locum⁵ pecunia et sit seculare quod sacrum est. Quicumque ergo hoc precii studet datione mercari dum non officium sed nomen attendit sacerdos non esse sed dici tantummodo inaniter concupiscit. Quod si sic licet quid per hoc aliud agitur nisi ut nulla de actu⁶ probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla sit⁷ de uita discussio, sed ille sollummodo dignus qui dare precium suffecerit⁸, estimetur.

Reg. 9.218; JE 1747; Coll.Sem. 1.185; C 1 q 1 c 2 (Quicumque studet precii – tantummodo dici only)

¹ De symonia CRSKBVP; De simoniaca heresi X; De simoniaca N; Item ZGOHA

² nos CRKNVPZOHA; uos B

³ olim CKNBVOHA; om. Z

⁴ -ines CKN²DBZOHQ; -inis NA

⁵ loc. hab. marked for reversal N

⁶ actu CKNBZGOHQ; auctu O²A

⁷ sit CKDBZOHA; om. N

⁸ ss S

7

Quod non sint destruenda¹ que ab antecessoribus sunt statuta²

Reuerentissimo fratri Felici episcopo Gregorius seruus seruorum Dei³. Si ea destruerem que antecessores nostri statuerunt, non constructor sed euersor esse iuste comprobaretur⁴, testante⁵ ueritatis uoce que ait, Omne regnum in se ipsum⁶ diuisum non stabit et omnis scientia et lex aduersum se diuisa destruetur.

H 749-50, M 1135; JE+1334; Coll.Sem. 1.188; +C 25 q 2 c 4

¹ ss C

² Quod - stat. CRXSKNBVP; om. ZOH; Gg' G; Item Q; Gr' A

³ Reu. - Dei as rubr. H; seruorum Dei seruus marked for reversal B

⁴ com- ss N

⁵ te- ss B

⁶ ipsum CKNBOGHA; ipso Z

8

Epistola Gregorii ad Augustinum Anglorum archiepiscopum¹. De miraculis reproborum²

De reproborum miraculis³ quid⁴ dicere debeo tua fraternitas nouerit. quid in euangelio ueritas dicat, Multi uenient in illa die dicentes, Domine, nonne⁵ in nomine tuo prophetauimus, et in tuo nomine⁶ demonia eiecimus⁷, et in tuo nomine uirtutes multas fecimus. Sed dicet illis, Nescio qui estis. Recedite a me omnes operarii⁸ iniquitatis.

Reg. 11.36; JE 1826; Coll.Sem. 1.189

¹ Anglorum archiepiscopum CXSKNDV²; Anglorum episcopum LRWBVPZOHQ; episcopum Anglorum A

² De - repr. CRXSKN(over erasure)BVP; om. ZOHA

³ miculis A

⁴ quid LRSWNDBVPZOHA; quod CXK

⁵ Domine nonne CRSKNBVP; Domine, Domine nomine X; Domine ZGOHQ; D' A

⁶ tuo nomine CRXKDBZGOA; nomine tuo SNHQ

⁷ eiec- CKDBZOHQ; eiiec- N; eic- A

⁸ operarii CNDBZOHA; operamini K

9

De filiis uel filiabus infra septa monasterii sub regulari disciplina a parentibus traditis¹

Addidisti adhuc quod si pater uel mater filium filiamue² intra septa monasterii in infantie annis sub regulari tradiderunt³ disciplina, utrum liceat eis postquam ad⁴ pubertatis inoleuerint⁵ annos egredi et matrimonio [47vb] copulari. Hoc omnino deuitamus quia nefas est ut oblati a parentibus Deo filiis uoluptatis frena laxentur. *Gregory II; JE 1667; Coll.Sem. 1.203; ID 7.15 as Greg. III to Augustine (cf c 5 above); C 20 q 1 c 2*

¹ De filiis – traditis (tradita KN) CRXSKNDBVP; Cuius supra ZGOHA

² filiamue RXSKNDBVP; uel filiam CLW; filiamque ZJGOHA

³ -erunt CRXNDBZOHA; -erint SKD²

⁴ -d ss C

⁵ -int CKDBZOHA; -unt N

10

De causa Maximi Salonitani¹ episcopi. Sacramento firmaturi se simoniaca heresi non teneri²

Gregorius Casterio notario nostro Rauenne. Quanto creditur³ a nobis et necessarias uides causas iniungi, tanto⁴ strenuum debes⁵ et sollicitum exhibere. Proinde si Maximus Salonitanus⁶ prestito sacramento firmauerit se⁷ symoniaca heresi non teneri, atque⁸ aliis ante corpus sancti Apollinaris tantummodo⁹ requisitus innoxium se esse responderit, et de¹⁰ inobedientia sua¹¹ sicut deputauimus egerit penitentiam¹²,

¹ Sal- CRXSKDBPZOA; Sol- N; Salotani V; ? H

² Sacr. - teneri CRXSKNBVP (heresi non teneri in upper mg. K); om. ZGOHA

³ -itur CKDBZOHA; -untur N

⁴ te add.ss K²D²

⁵ debes CRXKNDBVPZOHA; debes te C²V², om. L; te L²; te debes after sollic. S

⁶ Salon- RSWKNBVPO; Salon- episcopus CL; Solom- R; Solon- ZHQA

⁷ se CRXSKNBV; om. ZGOHA

⁸ de add. C², om. CLRXSKNDBVZOHA

⁹ -modo ss N

¹⁰ de CRXSKNBV; om. ZJGOHQA

¹¹ (et A) penitentiam add. ZJHQA, penitentia add. GO, om. CRXSKNBV

¹² penitentiam CRXSKNBV; om. ZJGOHA

uolumus ut ad consolandum illum epistolam quam ad eum scripsimus ubi ei et gratiam nostram et communionem redidisse signauimus experientia¹³ tua dare debeat¹⁴. Quia sicut in contumacia persistentibus seueros esse nos¹⁵ conuenit, sic tamen¹⁶ humiliatis¹⁷ et penitentibus locum uenie negare non debemus.

Reg. 9.178; JE 1705; Coll.Sem. 1.204; C 2 q 5 c 8

¹³ -igentia N

¹⁴ dare deb. CRKNVPZOHA; deb. dare B

¹⁵ esse nos CRXKBVPZGOA; nos esse NDHQ

¹⁶ tamen CLRKNBZOHA; tantum X; *om. with lacuna* S

¹⁷ -atis CRXSKNZVPGOQ²A; -tatis BHQ

11

De eadem causa

Gregorius Martiniano¹ episcopo Rauenne. Que de causa Maximi sint agenda ex epistolis² quas ad uos³ transmisimus⁴ agnouistis. Sed quia qualis⁵ hac⁶ de re fraternitatis uestre uoluntas sit magis a presentium latore Castorio⁷ cartulario nostro renuntiante cognouimus, ideo si idem⁸ Maximus coram uobis et predicto cartulario nostro⁹ de symoniaca heresi se sacramento purgauerit atque de¹⁰ aliis ante corpus sancti¹¹ Appollinaris ut scripsimus tantummodo requisitus liberum se esse responderit, causam ipsius fraternitatis uestre de eo quod excommunicatus missarum¹² sollempnia agere¹³ presumpsit¹⁴ iudicio comittimus¹⁵ qua habeat penitentia talis culpa pregrauari. et ideo¹⁶ quicquid uobis secundum Deum placet secure¹⁷ disponite. nec aliquid de nobis dubium habeatis. Nam quicquid [48ra] a uobis hac de causa fuerit ordinatum nos et grate suscipimus et libenter admittimus¹⁸.

Reg. 9.177; JE 1704; Coll.Sem. 1.205; C 2 q 5 c 9

¹ -ni- ss Z

² ex epistolis CSNDBVZJGOHQ²; exemplis KA; ? Q

³ ante *add.* ZGOHA, *om.* CRXSKNBV

⁴ transmisimus CLXSWKNZOHA; misimus RBVP

⁵ qualis CKBZOHA; qualiter N; qual' D

⁶ *corr. fr.* ac O

⁷ *corr. fr.* -erio N; Cast. lat. *marked for reversal* O

⁸ si idem CKDBZOA; *lacuna and* de N

⁹ renuntiante cognouimus ideo - nostro *repeated in mg.* A; *only in mg.* H

¹⁰ ss Z

¹¹ Vitalis *add. and canc.* Z

¹² missarum CKDBZOHA; mysteria N

¹³ soll. agere CRKNVPO(*with cor add. and canc.*)HA; agere soll. B; soll. agre Z

¹⁴ *corr. fr.* -serit Z

¹⁵ -t- ss H

¹⁶ quod excommunicatus - et ideo *om.* G

¹⁷ -ure CRXKNBV; *om.* S; -uri ZGOHA

¹⁸ admitt- CSKNBGHQA; amitt- ZO

12

Captiuos redimendos de rebus ecclesiasticis

Gregorius Demetrio et Valeriano clericis Firmianis. Sacrorum canonum statuta¹ et legalis permittit auctoritas licite res ecclesiasticas in redemptione captiuorum impendi, et ideo que docti² a uobis sumus ante annos xviii³ seu quod Fauium episcopum ecclesie Firmiane pro redemptione uestra ac patris uestri Passiui⁴ fratris et

¹ statuta CKDBZOHA; instituta N

² ss K

³ xviii CSKNBZOHA; xvii HQ

⁴ Passiui CRNDPZOHA; Passa ui S; Pasilii *corr. to* Basilii K; Passini B

episcopi⁵ nostri tunc uero clerici necnon⁶ undecim matris uestre libras argenti de eadem ecclesia hostibus⁷ impendisse atque ex hoc quandam formidinem ne hoc quod datum est a uobis quolibet tempore repetatur, huius precepti auctoritate suspensionem uestram preuidimus auferendam, constituentes nullam uos exinde⁸ heredesque uestros quolibet tempore repetitionis molestiam sustinere, nec a quoquam uobis aliquam⁹ obici questionem.

Reg. 9.52; JE 1582; Coll.Sem. 1.208; ID 3.145; +C 12 q 2 c 15

⁵ episcopi RXSKNBVPZOHA; coepiscopi CLWV²

⁶ -non ss Z

⁷ eadem eccl. hostibus LRXSWKNBVPZJOHQ; eccl. eadem hostibus C; eadem hostibus eccl. A

⁸ uos exinde CKNBZOHQ; exinde uos A

⁹ in mg. O

13

De symoniaca¹ heresi eradicanda et de episcopo non alicuius gratia² faciendo

Gregorius uniuersis episcopis per Elladam prouinciam constitutis. Quibusdam narrantibus agnoui quod in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perueniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuntio, quia cum sacerdotalis ordo intus ortus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe³ ex euangelio quid Redemptor noster per semet ipsum⁴ fecerit, quia ingressus templum cathedras uendentium columbas euerit. Columbas enim uendere est de Spiritu Sancto quem Deus omnipotens consubstantialem⁵ per impositionem manuum hominibus tribuit⁶. commodum temporale percipere. Ex quo ut predixi⁷ malo iam⁸ innuitur quia qui in templo Dei columbas uendere presumpserunt, eorum Deo iudice cathedre ceciderunt. Qui uidelicet error [48rb] in subditis propagatur cum augmento. Nam ipso quo quisque ad sacrum honorem perducitur iam in ipsa prouectus sui radice uiciatus paratior est aliis uenundare quod emit. Et⁹ ubi est¹⁰ quod scriptum est, Gratis accepistis¹¹, gratis date?¹² Et cum primo contra¹³ sanctam ecclesiam symoniaca heresis sit exorta¹⁴, cur non perpenditur¹⁵, cur non uidetur, quia eum quem cum precio quis ordinat prouehendo agit ut¹⁶ hereticus fiat? Ideoque hortamur ut uestrum nullus denuo hoc fieri patiatur. Sed neque gratia alicuius¹⁷ neque supplicatione¹⁸ aliquos ad sacros ordines audeat promouere nisi eum quem uite et actionis¹⁹ qualitas ad hoc dignum esse monstrauerit. Nam si aliter factum denuo²⁰ senserimus districta²¹ et canonica illud²² noueritis ultione²³ compesci.

¹ -ca ss C

² non alic. gr. CKDBZOH?A; alic. gr. non N

³ quippe CKDBZOHA; quidem N

⁴ ipsum CKNBZOHQ; ipse A

⁵ constantialem A

⁶ tribuit CKDBZOHA; tradidit N

⁷ pre- ss N

⁸ iam CKDBZOHA; om. N

⁹ Et CRDBZOHA; At KN

¹⁰ ss C

¹¹ Grat. acc. ss O

¹² date CKNBZOHQ; dare A

¹³ in mg. S

¹⁴ after corr. N

¹⁵ perp- CLRXKNBZOQA; imp- H (cur non perp. om. S)

¹⁶ ss H

¹⁷ neque grat. alic. repeated and canc. O

¹⁸ -ione CKNBZOHQ; -ionem A

¹⁹ act- CKNBZHA; auct- O

²⁰ fieri patiatur. Sed neque - denuo in upper mg. V

Reg. 5.63; JE 1379; Coll.Sem. 1.209; ID 5.108; +C 1 q 1 c 117

²¹ after corr. H

²² ullud N

²³ -ione CKNBZOH; -ionem A

14

Quod episcopus non debeat¹ grammaticam exponere

Gregorius Desiderio episcopo Gallie². Cum multa nobis bona³ fuissent de uestris studiis nunciata, ita cordi nostro est nata leticia ut negari⁴ ea que sibi uestra fraternitas⁵ concedenda⁶ poposceret⁷ minime paterentur⁸. Sed post hoc peruenit⁹ ad nos quod sine uerecundia memorare¹⁰ non possumus, fraternitatem tuam gramaticam quibusdam¹¹ exponere. Quam rem ita moleste suscepimus ac sumus uehementer¹² aspernati ut ea que prius dicta fuerant in gemitum et tristiciam uerteremus¹³ quia in uno se¹⁴ ore cum Iouis laudibus Christi laudes non capiunt. O quam graue nefandumque sit episcopis¹⁵ canere quod nec¹⁶ laico religioso¹⁷ conueniat ipse considera.

Reg. 11.34; JE 1824; Coll.Sem. 1.210; ID 4.161 from Peruenit ad nos, 5.199a as BD 1. 97a; D 86 c 5

¹ ep. non debeat CRBVOHQ; ep. non debet KND; non debet ep. Z

² ep. Gall. CKDBZOHA; Gall. ep. N

³ bona CKNBZJOHQ; bono A

⁴ -ari CRXSKNBV; -are ZJOHA

⁵ uestra frat. CRKNVPZO(followed by erasure)HA; frat. uestra B

⁶ concedenda P

⁷ -eret C²RXSWKDBVP; posceret L; poposcisset N; -erat CZJOHA

⁸ paterentur CNDBZOHA; pateremur K

⁹ per- ss N

¹⁰ me- ss BZ

¹¹ -dam ss O

¹² -enter CRXSKNBV; -entius ZOHA

¹³ -re- ss K

¹⁴ quia - se repeated and canc. H

¹⁵ sit ep. CKNBZOQA; ep. sit H

¹⁶ ss Z

¹⁷ -so ss O

15

De episcopo qualiter agere debeat¹ erga suos clericos

Gregorius Iohanni episcopo Panormitano. Si quid igitur de quocumque² clerico ad aures tuas peruenerit quod iuste possit offendere, facile non credas. Nec ad uindictam³ te res accendat⁴ incognita, sed presentibus senioribus ecclesie tue diligenter est ueritas perscrutanda [48va] et⁵ tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis⁶. Hec⁷ itaque omnia sic sollicite ac mansuete⁸ studii tui sit custodire, quatinus nec tu promissionis tue uidearis⁹ immemor extitisse, nec illi iustam contra te occasionem inuenire ualeant murmurandi.

Reg. 13.46; JE 1911; Coll.Sem. 1.212; D 86 c 23, C 15 q 7 c 2, both to delinquentis

¹ agere debeat CRXSKNBV; agat ZOHA

² quo- ss B

³ corr. fr. uinctam V

⁴ res accendat CRKDVPZOHA; accendat res N; res accedat B

⁵ et CKDBZOHA; at N

⁶ corr. fr. -tes H

⁷ Hec CXSKNBVHA?; Hoc ZOHQ

⁸ corr. fr. manifeste L²

⁹ corr. fr. -deris H

16

De Iudeis a suis sollempnitatibus non prohibendis

Gregorius Paschasio episcopo Neapolim¹. Qui sincera² intentione extraneos a³ Christiana religione ad fidem cupiunt rectam adducere blandimentis debent⁴, non asperitatibus studere, ne quorum mentem reddita a plano ratio poterat prouocare pellat procul aduersitas. Nam quicumque⁵ aliter agunt et eos sub hoc uelamine a consueta ritus sui uolunt cultura remouere suas illic⁶ magis quam Dei⁷ probantur causas accendere. Iudei siquidem Neapolim habitantes questi nobis sunt asserentes quod quidam eos a quibusdam feriarum suarum sollempnitatibus irrationabiliter nitantur arcere⁸, ne illis sit licitum festiuitatum suarum sollempnia colere, sicut eis nunc usque et parentibus eorum longis retro temporibus licuit obseruare uel colere. Quod si⁹ ita se ueritas habet, superuacue¹⁰ rei uidentur operam dare. Nam quid¹¹ utilitatis est quando et¹² si contra longum usum fuerint¹³ uetiti¹⁴ ad fidei illius conuersionem¹⁵ nil¹⁶ proficit? Aut cum Iudeis¹⁷ qualiter cerimonias suas colere¹⁸ debeant regulas ponimus si per hoc eos lucrari non possumus? Agendum est ergo¹⁹ ut²⁰ potius²¹ ratione et mansuetudine prouocantes sequi nos uelint, non fugere, ut eos eorum codicibus ostendentes que dicimus ad sinum matris ecclesie Deo possimus adiuuante conuertere. Itaque fraternitas tua eos monitis prout potuerit²² Deo adiuuante²³ ad conuertendum accendat, et de suis illos²⁴ sollicitudinibus²⁵ [48vb] inquietari denuo non permittat, sed omnes festiuitates feriasque²⁶ suas sicut hactenus tam ipsi quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt liberam habeant obseruandi celebrandique²⁷ licentiam.

Reg. 13.15; JE 1879; Coll.Sem. 1.216; ID 13.105 from Iudei siquidem - operam adhibere [for dare]; +D 45 c 3

¹ -olim CSKNBZOQA; -oli H

² sincera CXSKNBVZ; scincera R; sin certa OHQA; incerta H²; sine certa Q²

³ ss C

⁴ ss O

⁵ quicumque CRXSKNBV; quique ZOHA

⁶ illic CKDBZOHA; illinc N

⁷ ss Z

⁸ corr. fr. acere O

⁹ ss A

¹⁰ superuacue CK²DBZOHA; sruacue K; lacuna and uacue N

¹¹ quid LRSWDBVPZOHA; quod CXK; ? N

¹² et CKNBZOHQ; est A

¹³ corr. fr. fuerit N

¹⁴ corr. fr. uenti B

¹⁵ -ionem CRKNBZOHQ; -ione A

¹⁶ nil CSKNBZO; nichil HQA

¹⁷ Iudeis CKN?BZOHQ; uideris A

¹⁸ an erasure follows in O

¹⁹ est ergo LRXSKNDV²P; ergo C; est B; ergo est ZJOHA

²⁰ ss N

²¹ et add. KND, om. CSBVPZOHA

²² potuerit CRSKDVZOHA; poterit BN

²³ conuertere. Itaque - adiuuante om. P

²⁴ illos CKD(after sollic.)BZOHA; eos N

²⁵ sollicitudinibus LRXSWKNVPZJOHA; sollempnitatibus CV²; sollicitudini B

²⁶ -que ss Z

²⁷ ss L²

17

Gregorius papa ad Ianuarium episcopum. De eo quod die dominica¹ ad exarandam messem² perrexit et terminos eradicare non timuit³

Tanta autem nequitia ad aures meas de tua senectute peruenit ut eam nisi adhuc⁴ humanitus⁵ pensarem fixa iam maledictione feriremus. Dictum quippe mihi est⁶ quod dominicorum die priusquam missarum sollempnia celebrares, ad exarandam messem latoris presentium perrexisti,⁷ post missarum sollempnia⁸ etiam⁹ terminos possessionis illius eradicare minime timuisti, quod factum que pena debuit insequi omnes qui audiunt sciunt. Et quidem pene sententia in te¹⁰ fuerat¹¹ iaculanda sed quia simplicitatem tuam cum senectute nouimus interim taceamus. Eos uero quorum consiliis hec egisti¹² in duobus mensibus excommunicatos esse decernimus¹³, ita ut si quid eis inter¹⁴ duorum mensium spacium humanitus euenerit, benedictione uiatici non priuentur, deinceps autem ab eorum consiliis cautus existe, te quoque sollicite custodi, ne si eis in malo discipulus fueris quibus magister in bono¹⁵ esse debuisti, nec simplicitati tue nec ulterius senectuti parcamus.

Reg. 9.1; JE 1525; ID 5.312 as BD 1.197, 2.78 as here; D 86 c 24 is widely var.

¹ -ica CXSWKNDBV; -ico R; -icam P

² Ianuarius episcopus *add.* SKNDV, *om.* CRXWBP

³ De - timuit CRXSWKNDBVP; *om.* ZOHA

⁴ *corr. fr.* -huic H

⁵ *corr. fr.* -itas Z

⁶ mihi est CSKNBZO; est mihi HQA

⁷ et *add.* K²; et post exarationem eius missarum sollempnia celebrasti *add.* ZJOHA, *om.* CRXSKNDBVP

⁸ celebrares ad exarandum – sollempnia *in mg.* R

⁹ etiam CRSDBZOHA; et KN

¹⁰ in te *ss* S²

¹¹ fuerat CRKNVPZOHA; fuerit B

¹² egisti CSKNBZA; egistis O; egesti H

¹³ decernimus CSKNBZOA; decreuimus HQ

¹⁴ inter CSKNBQA; intra ZOH

¹⁵ mag. in bono CLRXBVZOHA; in bono mag. SKND

18

Decretum Gregorii pape. De quiete monachorum¹

Quam sit necessarium monasteriorum quieti prospicere et de eorum perpetua securitate tractare ante actum² nos officium quod in regimine cenobii exhibuimus³ informat, et quia in plurimis monasteriis multa a presulibus preiudicia atque grauamina monachos⁴ pertulisse cognoscimus, oportet ut nostre fraternitatis prouisio de futura quiete eorum [49ra] salubri disponat ordinatione. quatinus conuersantes in illis in Dei seruitio gratia ipsius suffragante mente libera perseuerent⁵. Sed ne ex ea que magis emendanda⁶ est consuetudine quisque monachis quicquam⁷ molestie presumat inferre, necesse est ut hec que inferius enumerenda curauimus ita studio fraternitatis episcoporum debeant custodiri, ut ex eis non possit ulterius inferende inquietudinis occasio repperiri. Interdicimus igitur in nomine Domini nostri Iesu Christi et ex auctoritate beati Petri principis apostolorum⁸ prohibemus cuius uice huic ecclesie Romane presidemus ut nullus episcoporum aut secularium ultra presumat de

¹ Decretum – mon. *in mg.* J

² ante actum CRKNVPZOHA; actum ante B

³ -h- *ss* B

⁴ -achos CKNBOHA; -acho Z

⁵ -erent CKDBZOHA; -eretur N

⁶ emen- CKNBZOHQ(*corr. fr.* emenda); eman- A

⁷ quicquam CKBZOHA; quisquam N; quisque D

⁸ princ. ap. CXKNB; ap. princ. VZOHA

redditibus uel rebus uel kartis monasteriorum uel de cellis uel⁹ uillis que ad ea pertinent quocumque modo uel¹⁰ qualibet occasione minuere uel dolos uel immissiones aliquas facere. Sed si qua causa forte inter terram uenientem ad partem suarum ecclesiarum et monasteriorum euenit et pacifice non potuerit ordinari, apud electos abbates et alios patres timentes¹¹ Deum sine uoluntaria dilatione mediis sacrosanctis euangelis finiat¹². Defuncto uero abbate cuiusque congregationis non extraneus nisi de eadem congregatione quem sibi propria uoluntate concors fratrum societas elegerit, et qui electus fuerit sine dolo uel uenialitate aliqua¹³ ordinetur. Quod si aptam inter se¹⁴ personam inuenire nequeunt¹⁵. sollerter sibi de aliis monasteriis similiter eligant ordinandum¹⁶. Neque constituto abbate quecumque persona qualibet occasione¹⁷ preponatur, nisi forte exstantibus quod absit criminibus que sacri canones punire monstrant¹⁸. Pariter autem custodiendum est ut inuito¹⁹ abbate ad ordinanda alia monasteria aut ad ordines sacros²⁰ uel clericatus officium²¹ tolli exinde monachi [49rb] non debeant.

JE+1366; ID 7.11 as here; IP 3.181 from Defuncto uero abbate; C 18 q 2 c 5 is widely variant

⁹ de *add.* K, *om.* CRNDBZOHA

¹⁰ modo uel LRWKDBVPZOHA; uel *ss* C; *om.* X; modo N

¹¹ *repeated and canc.* O

¹² finiat^{ur} CRKNVPZOHA; firmatur B

¹³ aliqua CKNBZOHQ; aliquas A

¹⁴ *ss* C

¹⁵ nequeunt CKDBZOHA; nequuerit N

¹⁶ ordinandum CKDBZOHA; ordinationem N

¹⁷ quec. per. qual. occ. CRBZOHA; quicumque qual. occ. S; qual. occ. quec. per. KN

¹⁸ monstrant CXSKNBV; monstrantur ZOHA

¹⁹ *corr. fr.* iniuncto O

²⁰ ord. sac. CRKNVPZOHA; sac. ord. B

²¹ -cium CKNBZOHQ; -cii A

19

Quod diaconi non debent seruire modulationi uocis. Gregorius episcopus urbis Rome dixit¹

In sancta hac² Romana ecclesia cui diuina dispensatio preese me uoluit, dudum consuetudo est ualde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur et in diaconatus ordine constituti modulationi uocis inseruiant, quos ad predicationis officium et elemosinarum³ studium uacare congruebat. Vnde fit plerumque ut ad sacrum ministerium dum blanda uox queritur, queri congrua uita negligatur, et cantor minister Deum moribus stimulet cum⁴ populum uocibus delectat⁵. Qua de re⁶ presenti decreto constituo⁷ ut in sede hac sacri⁸ altaris ministri cantare non debeant, solumque euangelice lectionis⁹ officium inter missarum sollempnia exsoluant¹⁰. Psalmos uero ac reliquas¹¹ lectiones¹² per subdiaconos uel si

¹ Quod - uocis. Greg. - dixit (Greg. - dixit *as beg. of text* KD) CLRXKDP; S *very feint*; Quod - uocis NB; Greg. dixit. Quod - uocis V; Greg. - dixit (Quod - uocis *in mg.*) ZJO; Greg. - dixit (dixit urbis Rome *marked for reversal*) H; Greg. dix. (*mg.*) Quod - mod. uoc. seru. Q; Greg. dixit. Quod diaconi non (*only*) A

² sancta hac CKDBZOHQ; hac sancta NA

³ -arum CKNBOHQA; -arium Z

⁴ cum CKDBZOHA; dum N

⁵ *corr. to* -et B

⁶ re C²RXSKNBZOHA; *om.* CL

⁷ constituo CRXSKNBVPZOHA; constituto LR²WA

⁸ sede hac sacri CRKNVPZOHA; sacri sede B

⁹ *corr. fr.* elect- Z

¹⁰ exsol- CRSKVOHA; exsoluater P; exol- BZ

¹¹ -quas CKNBZOHQ; -quias A

¹² censeo *add.* ZOHQA, *om.* CRXSKNBVP

necessitas exigit per minores ordines¹³ exhiberi censeo¹⁴. Si quis autem contra hoc¹⁵ decretum meum uenire¹⁶ temptauerit, anathema¹⁷ sit.

C. Rome 595 c 1; Reg. 5.57a; H 746a-b; Coll.Sem. 1.166; Br fo. 78v; ID 2.79; +D 92 c 2

¹³ *corr. fr.* homines H?

¹⁴ censeo CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

¹⁵ contra hoc CRSBVPZOHA; hoc contra KND

¹⁶ *in margin* C

¹⁷ -h- ss A

20

Ex epistola ad¹ Leandrum². De trina mersione³

De trina mersione baptismatis⁴ nichil responderi uerius potest⁵ quam ipsi sensistis⁶, quia in una fide nichil offit sancte ecclesie consuetudo diuersa. Nos autem quod⁷ tercio mergimus, triduane sepulture sacramenta signamus. Et dum⁸ tercio ab aquis infans educitur⁹, resurrectio tridui temporis exprimitur.

Reg. 1.41; JE 1111; H 733a, M 1103-4; ID 1.130 has more; IP 1.60 has more; De cons. D 4 c 80

¹ *corr. fr.* a O

² Leandrum LRXKNDVZJOHA; Alexandrum CSBQ; Eleandrum W; Lerand<r>um P

³ De trina mers. Exempla ad Alexandr' S; Ex - mers. *in mg.*, Ex registro Gregorii libro i *in text* Q

⁴ *corr. fr.* -isba- H

⁵ putest N

⁶ -istis CKNBZOQA; -isti H

⁷ quod CKDBZOHA; quia N

⁸ dum CNDBZOHA; cum K

⁹ *corr. fr.* -etur H

21

Ex registro Gregorii libro primo. Quod qui omnipotenti Deo se sub monachico habitu deuouet se non subtrahat¹

Ananias Deo pecunias uouerat quas post Diaboli uictus persuasione² subtraxit, sed quia³ morte multatus est⁴ scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos⁵ quos dederat nummos Deo abstulit considera quanto periculo in diuino iudicio dignus⁶ eris qui non nummos sed temet ipsum [49va] omnipotenti Deo cui te⁷ sub monachico habitu deuoueras subtraxisti.

Reg. 1.33; JE 1103; +C 17 q 1 c 3

¹ Quod - subtrahat CXS(*before* Ex)KNB; *om.* ZOHA; Q has here only rubric to c 22, which is repeated before c 22

² -ione CKNBZOHQ; -ionem A

³ quia CRSDDBZOHQA; qu a K; qua ND²

⁴ est CXKDBZOHA; *om.* S; sit S²N

⁵ eos CRKNVPZOHA; *om.* B

⁶ si *add.* N, *om.* CKDBZOHA

⁷ cui te CKDBZOHA; *om.* N

22

Gregorius Augustino. Quod potior usus ecclesie sit tenendus

Nouit fraternitas tua Romane ecclesie consuetudinem in qua se meminit nutritam. Sed mihi placet ut siue in Romana¹ siue in Gallicorum² seu³ in qualibet ecclesia inuenisti quod plus omnipotenti Deo possit placere⁴, sollicito eligas⁵, et in Anglorum

¹ -ano B; *corr. fr.* -ane P

² *corr. fr.* -quorum H

³ seu CKNBZOQA; siue H. in qua se meminit – seu *in mg.* L²

⁴ poss. plac. CKDBZOHA; plac. poss. N

ecclesia que adhuc in fide noua est institutione precipua que de multis ecclesiis colligere potueris infundas, Non enim pro locis res, sed pro rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis que pia, que religiosa, que recta sunt elige, et hec quasi in fasciculum collecta apud Anglorum mentes in consuetudinem depone⁶.
JE 1843; H 738b, M 1122; Tc 103; ID 2.80; +D 12 c 10

⁵ eligas CRXSBVZOHA; agas KND

⁶ depone CSNBVZOHA; deponere K; pone D

23

*Cuius supra*¹. *Quod non recipienda sint furta cum augmento*² *ab ecclesia*³
 Sunt quidam qui⁴ habentes subsidia⁵ furtum perpetrant, et sunt alii qui in hac re ex inopia delinquant. Vnde necesse est⁶ ut quidam dampnis, quidam uerberibus, quidam districtius, quidam uero leuius corrigantur⁷. Sed absit ut ecclesia cum augmento recipiat quod de terrenis rebus uidetur amittere⁸, et lucra de uanis querat.
JE 1843; H 738b, M 1122 (mod.); Tc 104; ID 13.5

¹ Cuius supra CRXKNBVP; om. S; Eiusdem ZOHA

² cum augmento *after* Quod KND; *here* CLRXBVPZOHA

³ Quod – ecclesia in mg. ZJO

⁴ ss C

⁵ -si- ss B

⁶ ss O

⁷ repeated and canc. O

⁸ am- CKDBZOHA; adm- N

24

*Eiusdem. Vt nichil accipiatur pro ordinatione, uel pallio uel kartis*¹
 Antiquam² patrum regulam sequens nichil unquam de ordinationibus accipiendum esse³ constituo, neque ex datione pallii neque ex traditione kartarum neque ex ea quam noua per ambitionem inuenit simulatio appellatione pastelli. Quia⁴ enim ordinando episcopo pontifex manum imponit, euangelicam uero lectionem⁵ minister legit, confirmationis huius⁶ epistolam notarius scribit. Sicut episcopum⁷ non decet manum quam imponit uendere, ita minister uel notarius non debet in ordinatione⁸ eius uocem suam uel calamum uenundare. Pro ordinatione ergo et pro pallio, kartis atque pastello⁹ [49vb] eundem qui ordinandus est¹⁰ uel qui ordinatus est aliqua dare prohibeo. Ex quibus predictis rebus si quis aliquid commodi appellatione exigere uel petere forte presumpserit, in districto omnipotentis Dei examine reatui¹¹ subiacebit¹². Is autem qui ordinatus fuerit si non ex placito¹³ neque exactus ac petitus post acceptas kartas et pallium offerre aliquid cuilibet ex clero gratie tantummodo causa uoluerit,

¹ Vt - kartis in mg. ZJO

² Antiquam CKNBZOHQ; Antequam A

³ accip. esse RXSKNBVPZOHA; esse accip. CLW

⁴ Quia CKDBZOHA; Quod N

⁵ uero lect. CKDBZOHA; lect. uero N

⁶ huius LRSWKNBVPZOHA; eius C

⁷ Sicut ep. CKDBZOHA; Si coep. N

⁸ -ione CLRXSWKVPH; -ionem N?DBZOQA?

⁹ -ello CKDBZOHA; -ellis N

¹⁰ ss V

¹¹ reatui CKNBZOHQ; ratui A

¹² -ebit CKNBZOH²Q; -ebat HA

¹³ ex placito CKNBZOHQ; explicito A

hoc¹⁴ accipi nullomodo prohibemus, quia eius oblatio nullam¹⁵ culpe maculam gerit, que ex ambientis petitione non processit.
C. Rome (595) c 5; Reg. 5.57a; H 746-7, M 1131; Tc 105; ID 5.109; IP 3.14 (Ordinando episcopo - scribat only)

¹⁴ *corr. fr. hic Z*

¹⁵ *qui add. A*

25

De seruis ad ecclesiam uenire uolentibus¹

Multos² ex³ ecclesiastica familia nouimus ad omnipotentis Dei seruitium festinare, ut ab humana seruitute liberi in diuino seruitio ualeant in monasteriis conuersari. Quod si passim dimittimus omnibus fugiendi⁴ ecclesiastici⁵ iuris⁶ dominium⁷ occasionem prebemus⁸. Si uero festinantes ad omnipotentis Dei seruitium incaute retinemus, illi inuenimur negare⁹ quedam qui dedit omnia. Vnde necesse est ut si quis ex uiris ecclesiastici seruitute ad Dei omnipotentis seruitium conuerti desiderat, probetur prius in laico habitu constitutus. Et¹⁰ si mores illius atque conuersatio bono desiderio eius testimonium ferunt, absque ulla¹¹ retractione seruire in monasterio omnipotenti Deo permittatur¹², et ab humano seruitio liber recedat, qui pro diuino amore districtiorem seruire¹³ appetit seruitutem.

C. Rome (595) c 6; Reg. 5.57a; H 747, M 1131-2, c 6; Coll.Sem. 1.167; Tc 106; D 54 c 23 has more

¹ uolent- LRXS²WNDBPZOHA; nolent- CL²SK; V *obsc. altered*

² *corr. fr. Multis A*

³ ex CSKNBZOQ²A; *om. HQ*

⁴ -endi CKNBZO²HQ; -enti OA

⁵ -ici CKNBZOQA; -icis H

⁶ iuris CRKDVPZOHQA; uiris N; iuri B

⁷ *corr. fr. -inum O*

⁸ occ. preb. *in mg.* N

⁹ inuenimur (-mus A) neg. CRSBZOHA; neg. inuenimus KND

¹⁰ Et CKDBZOHA; At N

¹¹ ulla CKDBZOHA; *om. N*

¹² *after corr. H*

¹³ dist. seruire CRK(subire *add. K*²)DBZOHA; Christi iure *after corr. N*

26

De uiro contra uoluntatem mulieris in monasterium ingresso. Ex registro Gregorii ad Adrianum cp. lxxx¹

Agathosa² presentium latrrix questa est maritum suum contra uoluntatem suam in monasterio Vrbici abbatis esse conuersum. Quod ad eiusdem abbatis culpam et inuidiam non est dubium pertinere experientie tue precipimus, ut diligenti inquisitione [50ra] discutias ne forte cum eius uoluntate conuersus sit uel ipsa se mutare³ permiserit. Et⁴ si hoc reppereris⁵ et illum permanere in monasterio prouideas et hanc sicut promisit mutare compellas. Si uero nichil hoc est, nec quoddam⁶ fornicationis crimen propter quod uiro licet uxorem relinquere predictam mulierem⁷ commisisse

¹ Ex - lxxx *before* De uiro SKNDH

² Agathosa CKNBZOHQ; Satosa A

³ *corr. fr. mitare C*

⁴ Et CKDBZOHA; At N

⁵ reppereris CKDBZOA; repperis N

⁶ *ss V*

⁷ *corr. fr. muliem O*

cognoueris, ne⁸ illius conuersio uxori⁹ relicte in seculo fieri possit perditionis occasio, uolumus ut maritum suum illi uel¹⁰ si iam tonsoratus sit reddere omnino debeas, excusatione¹¹ cessante. Quia et si mundana lex precipit conuersionis gratia utrolibet¹² inuito solui posse coniugium diuina lex non permittit. Nam excepta causa fornicationis¹³ uirum uxorem relinquere nulla ratio concedit, quia postquam copulatione coniugii uiri atque mulieris unum corpus efficitur, non potest¹⁴ ex parte conuerti et ex parte in seculo manere.

Reg. 11.30; JE 1820; Reg. P App. 2.33 (c. clxxx); Tc 26; ID 8.186 (as BD 9.48 (c 80); IP 6.84; C 27 q 2 c 21

⁸ ne CRKN²DVPZOHA; neque N?; nec B

⁹ uxori CKNBZOHQ; uxoris A

¹⁰ ss K

¹¹ -ti- ss N

¹² utro- CRSK²NBZOQA; ultro- KH

¹³ causa forn. LRXSKNBPZOHA; forn. causa CW

¹⁴ potest CKNBZOHQ; pat' A

27

Ex epistola Gregorii pape. Quos¹ familiares episcopus habere debeat²

Verecundus mos tempore³ discretionis inoleuit⁴, ut pontificibus ad secreta cubili⁵ seruitia laici pueri ac seculares obsequantur. Et cum⁶ pastoris uita esse discipulis semper⁷ debeat⁸ in exemplo, plerumque⁹ clerici qualis in secreto¹⁰ cubilis sit nesciunt, quam tamen ut dictum est seculares pueri sciunt. De qua re presenti decreto constituimus ut quidam ex clericis uel ex monachis electi in ministerio cubilis pontificalis obsequantur, ut his¹¹ qui in loco est regiminis habeat testes qui ueram¹² eius in secreto conuersionem uideant¹³, et ex uisione sedula exemplum¹⁴ profectus sumant.

C Rome (595) c 2; Reg. 5.57a; H 746b, M 1130, c 2; Br fo. 78v; cf Tc 11; C 2 q 7 c 58 from Cum pastoris uita with AL 6.128

¹ corr. fr. Quod KZ

² episcopus (ss V) habere debeat CRXKNBVP; habere debeat episcopus SJOHQ; debeat habere episcopus Z; habere debeat A

³ tempore CRXSKNBVPA; torpore ZO HQ

⁴ inol. temp. disc. marked for reversal N

⁵ -ili CSKDBA; -iculi ZO; -ilis NHQ

⁶ cum CKNBZOHQ; om. A

⁷ esse add. and canc. Z

⁸ esse add. R²SB, om. CLXWKNVPZOHA; but for Z see prev. note

⁹ plerumque CKBVZOHA; populumque N; plurimumque D

¹⁰ corr. fr. secreo O

¹¹ his CLRH; is KNBVPZOQA

¹² ueram CNDBZOHA; uera K

¹³ conuersionem uideant CRXSKDBV; uideant conuersionem N; conuersionem uideant D²PZOHA

¹⁴ exem- in mg. K

28

Quod qui nobilitatem Dei a se eicit¹ nobilitate loci priuetur²

Adam primus homo pro peccato de Paradyso eiectus est, hoc est qui nobilitatem³ Dei a se deicit, nobilitate loci priuetur.

JE+1967; Tc 12; ID 5.320 as BD 1.206; +D 40 c 11

¹ eicit CRXSBVP; deicit KND

² Quod - priuetur CRXKNBP; Greg. Quod - priu. S; Idem ZOHA

³ nobilitatem CSKNBZO²HQ; ex nobilitatem O; ex nobilitate A

29

Item ex epistola eiusdem. De accusato presbitero qualiter purgandus sit [50rb]

Sacerdos uel quilibet clericus a populo¹ accusatus si certi non fuerint testes qui crimini illato approbent ueritatem, iusiurandum in medio erit, et illum testem² proferat de³ innocentie sue puritate⁴, cui nuda et aperta sunt omnia. sicque maneat⁵ in proprio gradu.

Gregory II; JE 2174; ID 6.231 as BD 2.186; IP 5.9; C 2 q 5 c 5 to sunt omnia

¹ a populo CKNBZOHQ; apostolo A

² testem CKNBZOHQ; testes A

³ de CKNBZOHQ; ad A

⁴ -tate CKDBZOHQ; -ta N; -tatem A

⁵ maneat C(-t ss)KNBZOHQ; permaneat A

30

*Quod se ingerentes sint repellendi*¹

Sicut qui inuitatus renuit quesitus refugit, sacris est² altaribus admouendus, sic qui ultro ambit uel importunus se ingerit est procul dubio repellendus. Nam qui nititur ad altiora conscendere quid agit³ nisi ut crescendo decrescat? Cur non perpendit⁴ quia benedictio illi in maledictum⁵ uertitur qui ad hoc ut fiat hereticus promouetur?

Reg. 9.218; JE 1747; Coll.Sem. 1.186; C 1 q 6 c 3a is widely var.

¹ Quod - rep. CRXSKNBVP; Item idem ZOHQ; Item A

² est CSKNPZOHQ; after altaribus BV; om. A

³ agit CKNVPZOHQ; om. B

⁴ -endit CRKNVPZOHQ; -endis B

⁵ maledictum CRKD²BVZOHA; maledictionem SN; malectum D

31

*Item idem*¹. *Non debere coniugia dissolui causa religionis sine utriusque consensu*

Si enim dicuntur religionis² causa coniugia debere dissolui³, sciendum est quia et si hoc lex humana concessit, lex tamen diuina prohibuit. Per se enim ueritas dixit⁴, Que⁵ Deus iunxit⁶ homo non separet. Que etiam ait⁷, Non licet dimittere uxorem, excepta causa fornicationis. Quis ergo huic celesti⁸ legislatori⁹ contradicat? Scimus quia scriptum est, Erunt duo in carne una. Si igitur uir et uxor una caro sunt, et religionis causa uir dimittit¹⁰ uxorem, uel mulier uirum, in hoc mundo remanentem¹¹ uel fortasse ad illicita migrantem que est¹² ista conuersio in qua una eademque¹³ caro et ex parte transit ad continentiam¹⁴ et ex parte remanet in pollutione?¹⁵ Si uero utrisque conueniat continentem uitam ducere hoc quis audeat accusare, cum certum est quia omnipotens Deus qui minora concessit maiora non prohibuit? Et¹⁶ quidem¹⁷ multos

¹ om. K

² religios A

³ deb. diss. LRXSWKNBVPZOHA; diss. deb. C

⁴ dixit CSKNBZOQ; dicit HA

⁵ Que CKDBZOHA; Quod N

⁶ iunxit CRXBVPZOA; coniunxit LSKNDHQ

⁷ etiam ait om. N (but there may be a marginal addn in ms.)

⁸ huic (ss V) celesti CLRXKNVZOQA; huic celestis SH; celesti huic BP

⁹ corr. fr. legit- K

¹⁰ -ittit CSKNBVZA; -ittat OHQ

¹¹ -anentem CKDBZOHA; -antem N; -anente A

¹² est CRXSKNBVP; om. ZOHA

¹³ eademque CSK(-que ss)NBZOHA; eodemque A

¹⁴ ex parte - cont. ss C

¹⁵ pollutione CSKDBZOHA²; pollutionem NQ; pollotione A

¹⁶ Et CK?BPZOHA; At N; E D

sanctorum nouimus cum suis coniugibus et prius continentem uitam duxisse et postmodum¹⁸ ad sancte ecclesie regimina migrasse. Duobus¹⁹ enim modis sancti uiri²⁰ etiam²¹ a licitis²² abstinere solent, aliquando ut merita sibi apud [50va] omnipotentem Deum augeant, aliquando²³ ut²⁴ ante acte uite culpas detergant. Proinde cum boni coniuges aut meritum augere²⁵ desiderant aut ante²⁶ acte uite culpas delere, ut se ad continentiam astringant et meliorem uitam appetant licet. Si uero continentiam quam uir appetit uxor non sequitur, aut quam uxor appetit uir recusat, diuidi coniugium non licet, quia scriptum est, Mulier sui corporis potestatem²⁷ non habet. sed uir, et uir sui corporis potestatem non habet sed mulier.

Reg. 1.27; JE 1817; H 744-5, M 1117-8; ID 8.129 (abbrev.); IP 6.78 as ID; C 27 q 2 c 19, broadly as here, but beginning Sunt qui dicunt

¹⁷ quidem CRSDBVPZOHQ?; quod KNA

¹⁸ -odum CRKNVPZOHA; -odo B

¹⁹ in mg. O

²⁰ corr. fr. uri O

²¹ etiam CKDBZOHA; et N

²² licitis CKNBZOHQ; laicis A

²³ uero add. ZOHA, om. CRXSKNBVP?

²⁴ corr. to aut A

²⁵ -ere CKNBZOHQ; -eri A

²⁶ ss C

²⁷ sui corp. pot. CRKNVPZOHA; pot. sui corp. B

32

Quod uicarii Romane ecclesie¹ non habeant plenitudinem potestatis apostolice²

Gregorius Gallie, Europe, Germanie episcopis. Romana ecclesia uices suas ita aliis impertiuit ecclesiis ut in partem sint uocate sollicitudinis. non in plenitudinem potestatis. Proinde dilectio uestra quorum deuotione gaudemus iungat curam suam dispositionibus nostris. ET POST PLVRA. Nec³ pigeat forte aut pudeat nostris obedire mandatis, ut⁴ apostolice sedis obsecundare preceptis quia humilibus datur gratia, non superbis. Nam nulli fas est uel uelle⁵ uel posse transgredi apostolice sedis⁶ precepta. nec nostre dispositionis ministerium, quod uestram sequi oportet caritatem. Sit ergo ruine sue dolore prostratus quisquis apostolicis uoluerit contraire decretis, nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris a sancto fiat⁷ ministerio, nec de eius iudicio postea curam quisque habeat, quoniam iam dampnatus a sancta et apostolica ecclesia ac⁸ auctoritate pro sua inobedientia atque presumptione a quoquam esse non dubitatur.

Gregory IV; JE+ 2579; PL 106. 853; ID 5.11a as Greg. IV and see Landau (1984) 36-37

¹ Romane ecclesie CRSKDBVPZOHQ; Romane sedis N; Romane after lacuna A

² pot. apostolice CRKPZOHQA; apostolice pot. SV; pot. apostoli N; B unclear in film

³ Nec CRXKNBVPZ²O; Ne LSZHQA

⁴ ut CLRXWKNBVP; aut C²V²ZOHQA; et S²(after lacuna)D

⁵ uel uelle CRXSBNBVP; uel leue ZOQA?; uelle Z²

⁶ obsecundare preceptis quia - sedis om. K (in ND)

⁷ a sancto fiat CSKNBZOQA; fiat a sancto H

⁸ ac C²L²RXWKNBVPZ²OA; om. CLZ; hac S; et HQ

33

Ex epistola Gregorii pape. De his qui commisceri non possunt¹

De his quesitum est qui se dicunt ob causam frigide² nature non posse inuicem operam carni dantes commisceri. Iste uero si non potest ea uti pro uxore habeat quasi

¹ Ex - pape. De - possunt CRXSKNBVP; De - possunt. Ex ep. - pape. ZOHA

² causam frigide CKNBZOH; causa frige A

sororem. Quod si retinaculum coniugale³ uolunt rescindere, maneant innupti [50vb] utrique⁴. Nam si huic non potest naturaliter concordare, quomodo alteri conueniet? Igitur si uir aliam uult accipere uxorem, manifesta ratio⁵ patet quia suggerente⁶ diabolo odii fomite exosam eam habuit, et idcirco illam dimittere mendacii falsitate molitur. Quod si mulier causatur et dicit, Volo mater esse et filios procreare uterque eorum septima manu propinquorum tactis sacrosanctis reliquiis iureiurando dicat quod nunquam⁷ per commixtionem⁸ carnis una caro facti⁹ fuissent. Tunc uidetur¹⁰ mulierem secundas posse¹¹ contrahere nuptias, humanum dico propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem qui frigide nature est maneat sine coniuge. Quod si ille aliam copulam acceperit, tunc hii¹² qui iurauerant¹³ periurii crimine rei teneantur, et penitentia peracta priora cogantur recipere¹⁴ conubia.

Gregory IV; JE +1934; Tc 42; ID 8.182 var. as BD 9.44; IP 6.116 (insc. var.); C 33 q 1 c 2

³ retinaculum coniugale CKNBZOHQ; renaticulum coniugare A

⁴ Nota de his qui commisceri non possunt *add. H mg.*

⁵ manifesta ratio CRKDVPZOHA; manifesta res N; manifestatio B

⁶ suggerente CRKNVPZOHA; si ingerente B

⁷ nunquam CNDBZOHA; umquam K

⁸ -ti- ss O

⁹ facti CRSBVZOHA; facta KND

¹⁰ uidetur CRKNDVPZOHA; iudicetur S; indicitur B

¹¹ secundas posse cont. nupt. LRXSDBPZOHA; posse secundas cont. nupt. CW; suas posse cont. nupt. K; alias posse cont. nupt. N; secundas nupt. posse cont. V

¹² hii CRKNDBHQ; ii ZOA

¹³ -erant CNDBZOHA; -erat K

¹⁴ recipere LRXSWKNBVPZOHA; accipere C (L con. cog. rec.)

34

Ex epistola Gregorii¹ ad Iohannem episcopum.² Quod ignorans canones non sit³ dignus ministrare⁴

Hec consona patribus diffinitione sancimus ut qui sacris⁵ nescit obedire canonibus nec sacris administrare uel communionem capere sit dignus altaribus.

Reg. 3.7; JE 1211; Tc 67; C 25 q 1 c 13

¹ pape *add. B, om. CRKNVPZHO*

² Ex – ep. *om. A (cf c 35)*

³ sit LRXSWKNBVPZOHA; possit C

⁴ Quod - ministrare *in mg. ZO*

⁵ sacris CKNBZOHQ; sacri A

35

Item idem ad eundem¹. De symoniacis²

Et cum prima contra sanctam ecclesiam symoniaca³ heresis sit exorta cur non perpenditur, cur non uidetur quia eum quem quis cum precio ordinat prouehendo agit ut hereticus fiat?

cf above c 13 (pt); Tc 68

¹ Item idem (ss X) ad eundem CRXSNBVP; Item idem K; Item ad eundem ZOHQ; Ex epistola Gregorii ad Iohannem episcopum A (*cf c 34*)

² De sym. *om. A (cf c 36)*

³ symoniaca CKNBZOH; symoniacam A

36

Eiusdem ad Theodericum et¹ Theodebertum². Quod nullus pro ecclesiastico ordine aliquid debeat dare aut aliquid accipere³

Qua de re ut⁴ magnum omnipotenti Deo munus ualeatis offerre. synodum congregari precipite in qua⁵ sicut fratribus coepiscopisque⁶ nostris mandauimus presente dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate sub anathematis debeat obligatione constitui nullum⁷ pro ecclesiastico ordine aliquid unquam [51ra] dare aut⁸ aliquid accipere.

Reg. 9.215; JE 1744; Tc 69; ID 5.110 as here [NB. text is not as in Reg.]

¹ ad add. OHA, om. CSKNBVZ

² Theodebertum CRXSKDPZOA; Theobertum NV; Theodebertum B. Eiusdem – Theodeb. in mg. to c 37 A

³ Quod - accipere CRXSKNBVP; De eodem ZOHQ; Item ad eundem de symoniaciis A (cf c.35)

⁴ ut CNBZOA; uti K; om. D

⁵ qua CLSNDVHQA⁸; quam RXKBPZO

⁶ -que CRKNVPZOA; om. B

⁷ corr. fr. illum O

⁸ aut CRXSKNBVP; om. ZOA

37

Gregorius in epistola lxxxvii¹ Castorio episcopo Arimino. De prouidenda² quiete monachorum

Luminoso abbate referente plurimis in monasteriis multa a presulibus preiudicia atque grauamina monachos pertulisse cognouimus³. Oportet ergo ut tue fraternitatis prouisio de futura quiete eorum salubri disponat ordinatione⁴ quatinus conuersantes in illis in Dei seruitio gratia illius suffragante mente libera perseuerent. Missas quoque⁵ publicas in cenobio fieri omnimodo prohibemus, ne in Dei seruorum recessibus et eorum receptaculis ulla populis prebeatur occasio⁶ conuentus quia non expedit animabus eorum. Nec audeat ibi episcopus cathedram collocare uel quamlibet potestatem⁷ exercere⁸ imperandi, nec aliquam ordinationem quamuis leuissimam faciendi nisi ab⁹ abbate¹⁰ fuerit rogatus, quatinus monachi semper¹¹ maneant in abbatum suorum potestate, ut¹² remotis uexationibus a¹³ cunctis grauaminibus diuinum opus cum summa¹⁴ deuotione animi perficiant¹⁵. Imperpetuum uale optime pater memor nostri.

forged expansion of Reg. 5.49; JE 1362 (printed Opp. Greg. ed. Maur. as II. 41, PL 77. 579-80); Tc 113; ID 7.12-13 (cap. lxxxvii); +C 18 q 2 c 6

¹ lxxxvii LRXWKNBVPZOA; lxxxii C; om. S

² De prouidenda CRSKNBZOHQ(after corr.); ac prouidentiam A

³ cognouimus CRXSKNBV; comperimus ZOHQ; comperimus A

⁴ -ione CKDBZOA; -ionem N

⁵ quoque CSKNBZOA; om. HQ

⁶ occasio CKDBZOA; occursio N

⁷ quamlibet potestatem CKNBZOHQ; qualibet potestate A

⁸ ss O

⁹ ss C

¹⁰ abb'be N

¹¹ ss B

¹² ss V

¹³ a CLXSBVA; ac RKNPZOHQ

¹⁴ cum summa CNDBZOA; consumma K

¹⁵ -iant CKDBZOA; -iatur N

38

¹Eiusdem. Vr² non monasterium grauēt episcopus

¹ Item add. V

² Vr CRXSKNBVP; om. ZOHQA

Visitandi exhortandique³ gratia ad monasterium quotiens placuerit ab antistite ciuitatis accedatur⁴. Sed⁵ sic caritatis officium illic impleat episcopus ut⁶ grauamen aliquod monasterium non incurrat.

Reg. 8.17; JE 1504; Coll.Sem. 2.32; Tc 114; ID 7.14; C 18 q 2 c 28

³ exhortandique CSKNBZOA; exorandique HQ

⁴ -atur CKDBZOHA; -at N

⁵ Sed CKNBZOHQ; *om.* A

⁶ ut CNDBZOHA; uti K

39

Eiusdem in registro. Item¹ de symoniacis

Quisquis per pecuniam ordinatur ad hoc ut fiat hereticus promouetur. Quisquis ergo contra symoniacam et Neophytorum heresim² pro officii sui loco uehementer³ non arserit, cum eo se non dubitet habiturum portionem qui prius commisit hoc piaculare flagitium.

Dd 4.94 (pt 1, as Paschal); BN lat 13368 (=Tc) 126; ID 2.84 med., 5.75b (interpolated form of BD 1.21); +C 1 q 1 c 5 (as from Wido's Pseudo Paschal in notes: Gregory in text)

¹ Item CRXSBV²P; *om.* KNDVZOHA

² her. et Neoph. marked for reversal Z

³ -ent'er H

40

Item ad Theodebertum et Theodericum¹ reges Francorum. ² Quod [51rb] nullum³ opus symoniaci ualeat

Fertur symoniaca⁴ heresis que prima contra Dei ecclesiam diabolica supplantatione surrepsit et in ipso ortu suo zelo apostolice ultionis percussa atque dampnata est in regni uestri⁵ finibus dominari⁶, cum in sacerdotibus fides sit eligenda cum⁷ uita. Si enim uita deest, fides meritum non habet, beato⁸ Iacobo attestante qui ait, Fides sine operibus mortua est. Que enim opera esse ualeant sacerdotis qui honores tanti sacramenti conuincitur obtinere per premium. ET POST PAVCA. Hinc⁹ igitur¹⁰ non solum in ordinatoris et ordinati animam letale¹¹ infligitur¹², uerum etiam excellentie uestre regnum uestrorum episcoporum¹³ culpa, quorum magis intercessionibus iuuari debuerat pregrauatur. Si enim is¹⁴ dignus sacerdocio creditur cui non actionis merita sed premiorum copia suffragatur, restat ut nichil sibi in ecclesiasticos honores¹⁵ grauitas, nichil sibi¹⁶ defendat industria, sed totum¹⁷ auri profanus amor obtineat et¹⁸

¹ Theodebertum (Theob- V) et Theodericum CRXSNBVP; Theodericum et Theodebertum DZOH; Theoricum et Theobertum Q; Teoricum et Theudebertum A

² Item – Francorum *om.* with lacuna K

³ nullum CRKDBZOA; nullus N

⁴ -ca ss C

⁵ uestri CSKNBZOA; nostri HQ

⁶ dominari CRSKNBZOA; dampnari HQ

⁷ ss A

⁸ beato CRDVPZOHA; bono K; apostolo N; b'o B

⁹ Hin A

¹⁰ igitur CSKNBZOQ; ergo H?A

¹¹ letale CLRXSWDBVP; letale uulnus C²ND²V²ZOHA; *om.* K

¹² -igitur CSKNBZOQA; -igi H

¹³ uest. ep. CRKNVPZOHA; ep. uest. B

¹⁴ *corr. fr.* his Z?

¹⁵ in eccl. honores (honore B) CRXKNBV; in hon. eccl. ZOHA; de ecclesiastico honore (*in mg.*) S

¹⁶ in eccl. honores grau. nichil sibi *om.* P; in hon. eccl. grau. nichil si- *in mg.* H

¹⁷ anni *add. and canc.* O

¹⁸ et C?RKDBZOHA; at N

dum uicia honor remunerat in locum¹⁹ ultoris is fortasse²⁰ qui fuerat ulciscendus adducitur, atque²¹ hinc sacerdotes non proficere sed perire potius²² iudicantur. Vulnerato namque pastore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? Aut quando populum orationis clipeo tueatur, qui²³ iaculis se hostium feriendum exposuit? Aut qualem fructum producturus est cui graui peste radix infecta est? Maior ergo calamitas metuenda²⁴ est forte²⁵ locis illis ubi tales intercessores adducuntur ad locum regiminis quod²⁶ iram Dei prouocant quam per semetipsos²⁷ populis placare²⁸ debuerant.

JE 1744; Reg. 9.215; Tc 127; AL 6.68; ID 5.111 as here; C 1 q 1 c 28, of which all to perire potius iudicantur was added later

¹⁹ locum CRBZOHA; loco KD; locis N

²⁰ is fortasse CSKNBZOQA; fortasse is H

²¹ atque CSKNBZOA; et HQ

²² perire potius CSKNBZO; potius perire HQA

²³ qui CRSNB²VPZOHA; quid K; ? DB

²⁴ meuenda N

²⁵ forte LRXSWKNBVPZOHA; fore C

²⁶ quod RXSWKDBVPZOHA; qui CLN; magis in se *add.* V²

²⁷ -ipsos *after corr.* O

²⁸ -are CRKNVPZOHA; -ere B

41

Idem in moralibus¹. Quod in² grauibus peccatis quis positus aliena non diluit³

In grauibus peccatis quis positus dum suis premitur aliena non diluit⁴.

Pref. in Iob c 3; Tc 128a; C 3 q 7 c 5a

¹ moralibus CKNBZOHQ; pastorali A (*cf below c.42*)

² ss X

³ Quod - diluit CRXSKNBP; *om.* ZOGHA

⁴ diluit CSKNBZOQA; soluit H

42

Idem¹ in pastorali. De eodem¹

Cunctis liquet² quia cum is³ [51va] displicet qui ad intercedendum mittitur, irati animus procul dubio ad deteriora prouocatur.

Greg. I Pastoral. pt 1 c 10; Tc 128b; C 3 q 7 c 5b

¹ Idem - past. De eodem CRSKNBP; In past. Idem de eodem X; Idem - pastorali ZOGH; *om.* A

² liquet CRKNVPZOHA; licet B

³ is CXKNVPZOHA; his SRB

43

Idem¹ in registro. Item de eodem²

Scriptum est, Victime impiorum abhominabiles Deo³. Vota iustorum placabilia. Neque enim in omnipotentis Dei iudicio quid sed a quo detur inspicitur⁴. Hinc est enim quod scriptum est, Respexit Deus ad Abel, et ad munera eius, ad Cain⁵ autem et ad munera eius⁶ non respexit. Dicturus quippe quia Dominus respexit ad munera, premisit sollicitate quia respexit⁷ ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non

¹ Idem CNDBVPZOGHA; *om.* K

² Item de eodem CXKNBVP; De eodem S; *om.* ZOGHA

³ Deo CKNBVZOQA; Domino H

⁴ inspicitur CXSKNB; aspicitur ZOHA

⁵ *corr. fr.* Cain to Chaim A

⁶ ad Cain - eius *in mg.* R²

⁷ Dominus *add.* A

offerens a muneribus sed munera ab offerente placuerunt.⁸ Dona quippe iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationibus eorum nec in multitudine sacrificiorum eorum propiciabitur peccatis⁹. ITEM IDEM. Longe est Dominus ab impiis et orationes iustorum exaudiet.

Reg. 9.228; JE 1757; Tc 129a; C 14 q 5 c 11, C 3 q 7 c 5c

⁸ Q begins new section with Salomon both as rubric and in mg.

⁹ ZGHA begin a new paragraph with Salomon in mg.; O has Salomon in mg. two lines earlier

44

Idem¹ ad Cyriacum episcopum Constantinopolitanum. Quod uitandi sint se ingerentes²

In scriptis³ autem uestris requiem uos magnopere⁴ quesisse narratis, sed per hoc ad pastorem sollicitudinem uenisse congrue ostenditis, quia sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugientibus offerendus⁵ et sicut scriptum est, Nec quisquam sumit sibi honorem. sed qui uocatur a Deo tanquam Aaron. Et rursum idem egregius predicator⁶ dicit, Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est Christus. Superest ut qui uiuunt⁷ iam non sibi uiuant sed ei qui pro ipsis⁸ mortuus est et resurrexit. Et pastori sancte ecclesie dicitur, Simon Iohannis amas me? Pasce oues meas. Ex quibus uerbis⁹ colligitur quia si is qui ualet omnipotentis Dei oues renuit pascere, ostendit pastorem summum se¹⁰ minime amare. Si¹¹ enim Vnigenitus Patris pro explenda¹² utilitate omnium de secreto Patris egressus est ad publicum nostrum, nos quid¹³ dicturi [51vb] sumus si secretum preponimus utilitati proximorum? Quies itaque nobis et¹⁴ ex corde appetenda est, et tamen pro multorum lucro aliquando postponenda. Nam sicut toto desiderio debemus¹⁵ occupationem¹⁶ fugere, ita si desit qui predicet occupationis onus¹⁷ libenti necesse est animo subire.

Reg. 7.5; JE 1451; Tc 145; ID 5.350; C 8 q 1 c 9a

¹ Idem CRXKNBVOA; Item SZ; Item idem HQ

² Idem – ingerentes in mg. A

³ scriptis CS(lacuna follows)KNBOHQ; scripturis Z

⁴ -g- ss C

⁵ corr. from offendendus K

⁶ eg. pred. CKDBZOHA; pred. eg. N

⁷ ut qui uiuunt CKDBZOHA; iniqui uiuant N

⁸ ipsis CSKNBZOQA; ipsi H

⁹ in mg. C

¹⁰ se CRXSKNBVP; om. ZOHA

¹¹ Si CKNBZOHQ; Sicut A

¹² expl and lacuna A

¹³ quid CSDBPZHA; qui KO; quod N

¹⁴ et CKD²BPZOHA; om. ND

¹⁵ after corr. O

¹⁶ -ionem CNDBZOHA; -ione K

¹⁷ ss Z

45

*Gregorius Etherio¹ episcopo, Suagrio², Virgilio³ et Desiderio episcopis Galliarum⁴.
De symoniacis*

Dum⁵ non⁶ attenditur quod diuina uoce dicitur. Gratis accepistis, gratis date, agitur ut crescat et geminata fiat in uno eodemque delicti contagio, ementis scilicet et uendentis⁷ condicio. Et cum liqueat hanc heresim ante omnes radice pestifera surrepsisse⁸. atque in ipsa sua origine apostolica⁹ esse detestatione dampnatam, cur non perpenditur, cur non cauetur quia illi benedictio in maledictionem conuertitur, quia ad hoc ut¹⁰ fiat hereticus promouetur?

Reg. 9.218; JE 1747; Tc 146a; ID 5.112a (cf above cc 13, 35)

¹ et Herio P

² Suagrio CRXWBVPZOGA; Suargio KND; Syagrio D²; Suagrio et HQ; ? S

³ Virg- CRSKNVPZOHQ; Vig- BA

⁴ item add. KNV, om. CRXSDBZOHA

⁵ Dum CLRXXKDBZOHA; Cum SN

⁶ non CNDBZOHA; om. K

⁷ corr. fr. uenditis O

⁸ surrepsisse CXSBZOHA; subrepisse L; surrepisse RKNDP

⁹ -ica CKNBOHA; -icam Z

¹⁰ .ss B

46

¹*De eodem*

Neque enim² elemosina reputanda est si pauperibus dispensetur quod ex illicitis rebus accipitur, quia qui hac intentione male accipit ut bene dispense grauetur³ potius quam adiuuetur.

Reg. 9. 218; JE 1747; Tc 146b; ID 5.112b; IP 2.194; C 1 q 1 c 27a var.

¹ Item add. ZOGHA, om. CXSKNBVP

² enim CKNBZOGHQ; om. A

³ corr. fr. gratis B

47

Item ad eosdem¹. De eodem

Ne ergo sub obtentu elemosyne cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte sacre scripture ordo nos prohibet dicens, Hostie impiorum abominabiles². que offeruntur ex scelere. Quicquid³ enim⁴ in Dei sacrificio ex scelere offertur, omnipotentis Dei non placat iracundiam, sed irritat. Hinc rursum scriptum est, Honora Dominum⁵ de tuis iustis laboribus. Qui ergo male tollit, ut quasi bene prebeat constat sine⁶ dubio quia Dominum non honorat. Hinc⁷ quoque per Salomonem dicitur, Qui offert sacrificium de substantia pauperis, ac si uictimet⁸ filium in conspectu patris. Quantus autem dolor sit patris perpendamus, si in eius conspectu filius uictimetur et hinc facile [52ra] cognoscitur quantus apud Deum⁹ dolor exasperatur quando ei sacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandum est dilectissime frater sub¹⁰

¹ Item add. KND, om. CRXSDBVPZOA

² Deo add. N, om. CSKDBZOHA

³ corr. fr. Quidq- H

⁴ om. R

⁵ Dominum LRXSKNBVPZOHA; Deum CW

⁶ corr. fr. si non K

⁷ ergo add. ZOHA, om. CRXSDBVP

⁸ -imet CKNBZOHQ; -ime A

⁹ Deum CRXSKNBVP; eum ZOHA

¹⁰ corr. fr. ut S

obtentu elemosyne peccata symoniace hereseos perpetrare. Nam aliud¹¹ est propter peccata elemosynas facere, aliud propter elemosynas peccata perpetrare¹². ET¹³ POST PAVCA. Quisquis igitur sacerdocium non ad elationis pompam sed ad utilitatem adipisci¹⁴ desiderat, prius uires¹⁵ suas cum eo quod est subiturus¹⁶ onere metiatur, ut et¹⁷ si est impar absteineat, et ad id cum metu etiam cui¹⁸ se sufficere existimat accedat.

(See c 46); Tc 146c; C 1 q 1 c 27c (much of this a later addn)

¹¹ corr. fr. alium H

¹² Nam aliud est - perp. CL²RS²XKNBZOHA; om. LS

¹³ Et CKDBZOHQA; At N

¹⁴ adipisci O

¹⁵ uires CKNBZHQ; aures OA

¹⁶ corr. fr. subtus A

¹⁷ ut et LRXSWKNBVPZOH; ut CQ; et ut A

¹⁸ cui CRXSKNBVP; qui ZOHA

48¹

Gregorius in moralibus. De iniusta excommunicatione

Ligandi atque soluendi potestate se² priuat qui hanc pro suis uoluptatibus et non pro subiectorum³ meritis exercet. Vnde recte per prophetam dicitur, Mortificant⁴ animas que non moriuntur et uiuificant que non uiuunt⁵. ITEM. Qui ea⁶ que Dei sunt sapiunt a Domino⁷ sapiuntur⁸ et qui ea que Dei sunt nesciunt a Domino nesciuntur⁹, Paulo attestante qui ait, Si quis ignorat ignorabitur¹⁰. ITEM IN MORALIBVS.¹¹ Quicumque enim stultus est in culpa sapiens erit in pena.

Ligandi-uiuunt is a paraphrase of XL Omel. in Euang. hom. 26 c 5(pt); Tc 160; C 11 q 3 c 60 to moribus exercet; Qui ea que - ignorabitur (Past. care 1.1) and Quicumque - pena (Moralia in Iob 15.3) are +D 38 c 10

¹ whole canon in outer mg. V

² pot. se over erasure L²

³ subiectorum CRXSBVZOHA; subditorum KND

⁴ -n- ss K

⁵ New section in G

⁶ Qui ea C²LRXSWKNBV; Qui CXG; Quia ZOHQA

⁷ Domino CNBZOKHQ; Deo A

⁸ a Dom. sap. ss C

⁹ nesc- ss O

¹⁰ New section in G

¹¹ Item (eos add. P) in Moralibus (Minoralibus Q) CRXSKNBVPZOGHQ; Gr' in Moralibus Ianuario episcopo. Vt episcopus propria iniuria non excommunicet (cf c 49) A

49

Gregorius¹ Ianuario episcopo². Vt episcopus pro³ iniuria propria⁴ non excommunicet⁵

Ysidorus a fraternitate tua frustra se excommunicatum anathemizatumque conquestus⁶ est. Quod quam ob rem factum fuerit dum a clerico tuo qui presens erat uoluissimus addiscere, pro nulla alia causa nisi quod te iniuriauerat factum innotuit. Que res nos⁷ uehementer afflixit. Quia si ita est, nichil⁸ te ostendis⁹ de celestibus

¹ lacuna in K

² after corr. R

³ pro CRXSKNBVZ²; om. ZHQA; per O

⁴ in. prop. CRXSKNBVP; prop. in. ZOHQA

⁵ Gregorius - excomm. before last section of c 48, run into 49 A

⁶ corr. fr. -estum Z

⁷ corr. fr. uero C

cogitare, sed terrenam te habere conuersationem significas¹⁰ dum pro uindicta proprie iniurie quod sacris regulis prohibetur maledictionem anathematis inuexisti. Vnde de cetero esto circumspectus atque sollicitus et talia cuiquam pro defensione iniurie tue inferre denuo non presumas.

Reg. 2.47; JE 1201; Tc 166; ID 5.351; +C 23 q 4 c 27 differs, and has added sentence

⁸ nichil CRXSKNBVP; nil ZOHA

⁹ *corr. fr.* -it O

¹⁰ *corr. fr.* -ans K

50

Greg' gracia Dei episcopus dilectissimis¹ suis [52rb] ciuibus Rome. Quod non sit prohibendum operari in die Sabbati²

Peruenit ad me quosdam peruersi spiritus³ homines praua inter uos aliqua et sancte fidei aduersa seminare⁴, ita ut in⁵ die Sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud nisi Antichristi predicatorum dixerimus⁶, qui ueniens diem Sabbatum atque⁷ dominicum ab omni faciet opere custodiri? Quia enim mori se et resurgere simulat haberi in ueneratione uult dominicum diem et quia populum iudaizare compellit, ut exteriorem ritum legis⁸ reuocet et sibi Iudeorum perfidiam subdat, coli uult Sabbatum.

Reg. 13.3; JE 1867; Coll.Sem. 1.215a; Tc 167a; ID 4.6a; IP 2.169 as here; De cons. D 3 c 12a

¹ dilectissimis CRXSKNBVZOH?Q; -mus A; dilectis G

² Quod - Sabbati CRXSKNBVP; *om.* ZOGHA

³ spiritus CKNBZOHQ; episcopus A

⁴ -i- ss A

⁵ in CKNBZOHQ; *om.* Z

⁶ -erimus CKDBZOHQ; -imus N

⁷ atque CKNBZOHQ; *om.* A

⁸ legis CKDBZOHQ; lege N

51

De non prohibendo lauachro die dominico

Aliud quoque ad me perlatum est uobis a peruersis hominibus esse predicatum ut dominicorum die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxu animi et pro uoluptate quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis hoc nec dominico die prohibemus.

Greg. I ut sup.; Tc 167b; ID 4.6b; De cons D 3 c 12b

52

Gregorius. De ministris incontinentibus¹

Oportet sacerdotes² ad quorum curam Domini populus commissus est cum magna constantia uigilare super dominicas oues, ne³ lupinis morsibus, id est⁴ diaboli stimulis⁵ lanientur. Neque enim hoc silere debeo, quod⁶ cum graui animi tristitia dico, sacerdotes cum feminis habitare conspicio, quod nefarium est dicere uel audire et contra sanctorum canonum⁷ sancita. Vbi enim talis fuerit commorantium habitatio antiqui hostis stimuli⁸ non desunt. Ideoque admonendi⁹ sunt¹⁰ ut non antiqui¹¹

¹ Greg. De - inc. CRXSKNBVP; De - inc. Greg. ZOGHQ; De - inc. A

² *corr. fr.* -ostes O

³ ne CRXSKNBVP; et ZOHA

⁴ id est CKNBZOHQ; et A

⁵ non *add.* ZOHA, *om.* CRXSKNBVP

⁶ *corr. from* quam K

⁷ sanct. can. CRXSBVZOHQ; can. sanct. KND

⁸ stimuli CNDBZOHQ; famuli K

hostis¹² decipiantur fraude, quatinus iuxta apostoli uocem. Non uituperetur ministerium nostrum. Cauere enim nos¹³ oportet fratres ab illicitis¹⁴, ut mundas ualeamus ad Deum leuare manus. Scriptum est enim, Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Si quis uero presumpserit aliter agere, sacerdocii sui honore priuetur. Vnde omnino cauendum est fratres ne fallamus populum et impleatur in nobis prophete dictum, Sacerdotes mei contaminant¹⁵ sancta et reprobant¹⁶ legem. [52va] Quos et alius propheta increpat dicens. Vos O sacerdotes qui fallitis nomen meum, et dixistis. In qua re fallimus nomen tuum? Quibus responsum est, Offerentes ad altare meum panes pollutos¹⁷. Non mihi uoluntas in uobis¹⁸ dicit Dominus, et sacrificium non accipiam de manibus uestris, quia polluti estis.

C. Rome 743 c 15; JE+1939; Tc 170; ID 6.76; +D 81 c 23

⁹ adm- CSK²NBPZOA; ammonendi KDVH

¹⁰ ss O

¹¹ anti Z

¹² stimuli non desunt - hostis at foot of leaf Z

¹³ nos CKNBZOQA; om. H

¹⁴ -ifis N

¹⁵ contaminant CKDBZOQA; contaminauerunt N; cantaminant H

¹⁶ reprobant CKDBZOHA; reprobauerunt N

¹⁷ panes pollutos CSKNBZO; pollutos panes HQA

¹⁸ uobis CNDBZOHA; nobis K

53

Item in registro. De uitanda familiaritate mulierum

Legitur¹ quod beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit, dicens, Que cum sorore mea sunt, sorores mee non sunt. Docti ergo uiri² cautela³ magna nobis debet⁴ esse instructio.

Reg. 9.110; JE 1636; Tc 171; ID 6.77; +D 81 c 25

¹ Legitur CRXSBVPZOGHA; Legi KND

² om. S

³ et add KD, om. CRXSNBZOA

⁴ nobis debet esse CRXSVZOHA; debet nobis esse KND; nobis esse debet B; nobis debet P

54

Item in eodem. Ianuario episcopo Caralitano. De non reparandis lapsis

Peruenit etiam ad nos quosdam de sacris ordinibus lapsos uel post penitentiam uel ante penitentiam¹ ad ministerii² sui officium reuocari. quod omnino prohibemus, et in hac re sacratissimi canones contradicunt. Qui igitur³ post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccato carnis fuerit, sacro ordine ita careat ut ad altaris ministerium ulterius non accedat.

Reg. 4.26; JE 1298; Tc 172; AL 8.19; ID 6.78; IP 3.133; D 50 c 9

¹ penitentiam CRSDBPZOHA; om. KN

² ministerii CSKNBZOQ; misterii HA

³ igitur CKNBOHA; ergo Z

55

Item in eodem. Constantino Mediolanensium episcopo. De eodem¹

Iouinum de Portu Veneris quondam dyaconum et abbatem suo decreuimus priuandum officio, atque ut alter in loco eius debeat ordinari scripsimus. Similiter et

¹ De eodem CKNBZOGHQ; om. A

tres subdiaconos quos fraternitas uestra lapsos innotuit a suo semper uacare² ac decernimus³ esse priuatos officio, quibus nichil aliud nisi inter laicos sacra est prebenda communio.

Reg. 5.18; JE 1332 (i p. 300, 9-15); Tc 173; ID 6.79

² uacare CKNBZOHQ; uocare A

³ ac decernimus CRXSDBZO²HQA; ac decreuimus K; decreuimus N; ac deernimus O

56

Item idem¹ ad eundem². De eodem

Si lapsis ad suum ordinem reuertendi licentia concedatur, uigor canonice procul dubio frangitur discipline, dum³ per reuersionis spem prae⁴ actionis desideria quisque concipere non formidat. ET⁵ POST PAVCA. Illud pre omnibus studete, ut⁶ lapsos in sacrum ordinem nullius uobis supplicatio aliquomodo reuocare suadeat⁷, ne huiusmodi non statuta⁸ sed⁹ temporaliter dilata credatur esse uindicta. [52vb]

Reg. 5.18; JE 1332; Tc 174; AL 8.32; ID 6.80; IP 3. 145; D 50 c 1

¹ Item idem CRXSKNBP; Item ZOHQA; om. G

² Item add. KNDV, om. CRXSWBPZOHA

³ ss K

⁴ prae CKNBZOHQ; graue A

⁵ Et CRKDBZOHA; At N

⁶ ut LRXSWKNBPZOHA; ne C

⁷ suadeat CRSBVPZOHA; studeat XKND

⁸ -uta CKNBZOQA; -ura H

⁹ sed CKNBZOHQ; om. A

57

Idem¹ Augustino archiepiscopo² Anglorum. Indulgentiam non esse perfectionem³

Cum Paulus apostolus diceret. Qui⁴ se continere non potest,⁵ nubat, statim subiungere curauit. Hoc autem dico⁶ secundum indulgentiam, non secundum imperium. Non enim indulgetur quod licet, quia iustum est. Quod igitur indulgere⁷ dixit, culpam esse monstrauit.

JE 1843 (Resp. 10); H 741b. 49-55, M 1128; Tc 178

¹ Idem CLRWKNDVZ²OH?Q?; Item SBPZA

² archiepiscopo CL²SKNDV²; episcopo LRBVPZOGHA

³ Indulgentia – perf. added at head of leaf K

⁴ corr. fr. Quod K

⁵ potest CNDBZOHA; posset K

⁶ dico CRKNVPZOHA; om. B

⁷ se add. K²

58

Idem Petro subdiacono. De retinenda possessione ecclesie¹

Si² monasterium sancti Theodori fines de quibus causatio³ commota est inconcussis xl. annis possedissem reppereris, nullam deinceps etiam si quid sancte Romane ecclesie competere potuit patiariis sustinere calumpniam. Sed quietem eorum modis omnibus procurare⁴.

Reg. 1.9; JE 1076; Tc 179; AL 5.57 (pt 1), but var.; ID 3.146; IP 2.66; C 16 q 4 c 2 med.

¹ ret. poss. eccl. CRXSKNBVP; poss. eccl. ret. ZOGHA

² Mi A

³ causatio CRSDBZOHA; conuersatio corr. to controuersio K; causatos N

⁴ studeas add. K ss

59

*Idem Venantio. Reum esse pastorem qui dicenda reticet*¹

Ephesiis Paulus dicit, Munde sunt manus mee a sanguine omnium uestrum. Non enim subterfugi quominus annuntiarem omne consilium Dei uobis. Mundus ergo a sanguine eorum non esset si eis Dei² consilium pronuntiare nolisset, quia cum increpare delinquentes noluerit, eos procul dubio tacendo pastor occidit.

Reg. 1.33; JE 1103; Tc 180; +D 43 c 4

¹ qui dic. ret. *in mg.* K

² *ss* O

60

Idem Petro. Nullum subdiaconum ordinandum¹ absque professione castitatis²

Nullum facere subdiaconum presumant episcopi, nisi qui se caste uicturum
promiserit,³ quia nullus debet ad ministerium altaris accedere nisi cuius castitas ante
susceptum ministerium fuerit approbata.

Reg. 1.42; JE 1112; Tc 181-2; D 28 c 1

¹ ordinandum CRKNVPZOHA; *om.* B

² Nullum - castitatis *in mg.* ZOG

³ promiserit CRSK²DBVZOHA; promiserat K; promittat N

61

Idem Symacho. Cum quibus feminis possint¹ sacerdotes habitare

Volumus ut sacerdotes prohiberi debeant ne² cum mulieribus conuersentur. excepta dumtaxat matre uel sorore uel uxore que caste regenda est.

Reg. 1.50; JE 1120; Tc 183; ID 6.81; +D 81 c 24

¹ poss. fem. marked for reversal Z

² ss O

62

Idem Natali episcopo Salonitano. De eo qui se¹ in archidiaconatum alterius prouehi consensit²

Eum³ qui contra iusticie regulam in archidiaconatum alterius se⁴ prouehi consensit⁵ ab eiusdem archidiaconatus honore deponimus⁶. Qui si⁷ ulterius in⁸ loco eodem [53ra] ministrare presumpserit, se participatione communionis sacre nouerit⁹ esse priuatum.

Reg. 2.20; JE 1173; Tc 184; ID 6.342; +C 7 q 1 c 40

¹ ss after alterius S

² De - consensit (concessit V) CRXSKNBVP; om. ZOGHA

³ Eum CRXSKNVPZHQA; Cum BO

⁴ se CRXSKNBVP; om. ZOHA

⁵ -ensit CKDBZOHA; -enserit N

⁶ honore deponimus CKNBZOHQ; deponimus honore A

⁷ in add. B, om. CRKNVPZOHA

⁸ in CKNBVPZOHQ; est A

⁹ in mg.B

63

Idem eidem. De excommunicationis acceleratione¹

De excommunicationis articulo que tamen interposita conditione gradu secundo uel tercio iam ut ita² dicam ex necessitate subiuncta est beatitudo uestra inmerito queritur, cum Paulus apostolus dicat. In promptu habentes ulcisci³ omnem inobedientiam.

Reg. 2.50; JE 1204; Tc 185; +C 24 q 3 c 15

¹ De exc. (-atis V) accel. CRXSKNBVP; om. ZOGHA

² ita CKNBZOHQ; om. A

³ -isci CKNBOHA; -isi Z

64

Gregorius Iohanni episcopo Rauennati. Non debere fieri¹ reordinationes²

Illud quod dicitis ut ille qui ordinatus est iterum ordinetur ualde³ ridiculum est. Sicut enim baptizatus semel iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel in eodem ordine non ualet iterum consecrari. Sed si quis cum leui forsitan culpa ad sacerdocium uenit, pro culpa indici penitentia debet, et tamen ordo seruari.

Reg. 2.45; JE 1198; Tc 186; ID 6.82; IP 3.76; D 68 c 1 as AL, pt only

¹ Iohanni - debere fieri (fieri debebam X, fieri deb. BP) CRXSKNBVP; ep. Ioh. Rau. non fieri deb. ZOGHA

² reordinationes H(before corr.)Q

³ corr. fr. uade N

65

Idem Libertino episcopo. De mancipiis Iudeorum

Mancipia Christiana quecumque Iudeum¹ comparasse patuerit, ad libertatem iuxta legum precepta sine ambiguitate perducite, ne quod absit religio Christiana Iudeis subiecta² polluat.

Reg. 3.37; JE 1242; Tc 187; +D 54 c 13

¹ Iudeum CKDBZOHA; Iudeis N

² subiecta CRSDBVZOGHA; subacta KN

66

Idem Venantio¹ Limensi episcopo². De eo qui post depositionem³ sacrificare presumpsit⁴

Accedens⁵ ad Gorgonam insulam fraternitas uestra discutiat id quod ad nos de Saturnino expresbitero⁶ est perlatum. Peruenit namque ad nos quia postquam pro crimine lapsus sui sacerdotii ordine est⁷ deiectus ad explendum presbiterii ministerium⁸ presumpsit accedere, et omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas uestra⁹ repperit¹⁰ eum sacri corporis et sanguinis dominici participatione priuatum¹¹ in penitentiam redigat, ita ut usque ad diem obitus sui in eadem excusatione¹² permaneat et uiaticum tantummodo tempore exitus sui¹³ percipiat. Sin autem eum talem penitentiam¹⁴ agere fraternitas tua cognoscere [53rb] uerit, ut ei¹⁵ iuste ad recipiendam communionem inter laicos et ante exitum debeat misereri, hoc in tue fraternitatis ponimus potestatem.

Reg. 5.5; JE 1321; Tc 188; ID 6.83; D 50 c 1 shorter, as AL

¹ Venantio CKNBVZOGHQ; Valentio (*corr. fr.* -entino) P; Vnatio A

² Lim. ep. CRXSNDVPH; ep. Lim. K; Idem - Lim. ep. *om.* B; Lunensi ep. ZOQA; Lim. G

³ *corr. fr.* dispos- O

⁴ De - presumpsit *om.* B

⁵ *corr. fr.* accedes K

⁶ expres- CKDBZOHA; pres- N

⁷ ord. est CNDBZOHA; est (*ss*) ord. K

⁸ presb. min. CRXSBPZOHA; min. presb. KND

⁹ uestra CSKDBPZOHA; nostra L; tua N

¹⁰ repperit CLXSWKDBA; reppererit C²RNVZOHQ*

¹¹ priu- CKNBZOHQ; prau- A

¹² *corr. to excommunicatione* K

¹³ tempore exitus sui CRXSNDP; temporis exitus sui K; exitus sui tempore ZOHA

¹⁴ eum talem penitentiam CRXKNBZO*; talem pen. eum S; pen. talem eum HQ; penitentiam eum talem A

¹⁵ ei CLRXSWNDB²VPZOHA; ea B; eius K (? *by corr.*)

67

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. Increpandos senes incorrigibiles¹

Predicator omnipotentis Domini² Paulus apostolus dicit, Seniore[m] ne increpaueris. Sed hec³ eius regula⁴ in ea⁵ re seruanda est cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi autem senior iuuenibus⁶ exemplum⁷ ad interitum prebet, ibi⁸ districta increpatione feriendus est⁹.

*Reg. 9.1; JE 1525; Tc 190; ID 5.312 as BD 1.197, but *in sc.* as here, not BD*

¹ Increpandos – incorr. *in mg.* ZOG

² Domini CRSKNVZOHQ; Dei B

³ *corr. to nec* B

⁴ eius reg. CRKBZOHA; reg. eius ND

⁵ ea CKBVZOHA; hoc N; eo D

⁶ uel iuuentibus *add. ss* R²; *corr. fr.* iuuentibus S

⁷ exemplum CS(*after interitum before corr.*)KNBZOQA; exemplarum H

⁸ ibi CKDBZOA; in N

⁹ est CKNBZOHQ; *om.* A

68

Idem¹ Iohanni episcopo Parnormo². Quod que non fuit legitima uxor dyaconi possit nubere alii

Quia sunt culpe in quibus culpa est relaxare uindictam, querenda est semper ueritas ut inquiri debeat utrum accusatum noxa condempnet an a pena innocentia patefacta subducatur. Itaque peruenit ad nos Fantinum³ defensorem ultionem exercere in Petro⁴ latore⁵ presentium uoluisse⁶, pro eo quod quantum dicitur relictam cuiusdam dyaconi tempore quo conductor fuit marito tradiderit⁷. Sed quoniam iste⁸ coniugem diaconi asserit non fuisse, dicens nec eam⁹ uirginem ad eum uenisse, denique ut nec religiosam uestem mutare presumeret postquam ille in ordine sacro promotus est, adiciens et priusquam ad dyaconem ueniret et postea praua illam opinione uixisse. Ideoque fraternitatem tuam his hortamur¹⁰ affatibus ut cum Dei sicut decet timore causam hanc subtili omnino inuestigatione perquiras et si in¹¹ coniugio dyaconi mulier¹² de qua agitur fuisse constiterit et sanctus tuus¹³ lator memorato defensori et rectori patri monasterii¹⁴ ad uindictam modis omnibus tradatur¹⁵ et cum¹⁶ competenti emendatione hii¹⁷ qui male sociati sunt disiungantur. Si uero in eius coniugio non fuerit¹⁸, memoratum Fantinum¹⁹ ex nostro mandato [53va] commonere te uolumus ut eis²⁰ facere nil²¹ presumat²² nec falsa illum accusatio apud eum in aliquo²³ pregrauet. *Reg. 1.4; JE 1918; Tc 191; ID 6.84 lacks first sentence, 9.126a (and cf Landau (1984). 41); D 28 c 10*

¹ Idem LRXSWKNBVPZOHA; om. C

² Parnomo RXKDBVPZOGH; Panormitano CA; Parnormo L(after corr.); Parnamo S; Parnmo N

³ Fan- CNDBZOHA; Fau- K

⁴ in Petro CKNBZOHQ; inpetus A

⁵ latore CNDBZOHA; datore K

⁶ uol- CLRSKNDVPZOHA; nol- B

⁷ -iderit CKDBZOHA; -idit N

⁸ iste CKNBZOHQ; in te A

⁹ eam CSKNBVP; illam ZOHA

¹⁰ corr. fr. -atur V

¹¹ in CKDBVZOHA; om. N

¹² corr. to mulierem C²

¹³ sanctus tuus LRXSWNDBVPZOHA; supra scriptus CL²V²; secundum *over erasure* K

¹⁴ patri monasterii LRXSWKNBVPZOHA; patrimonii CV²

¹⁵ tradatur CKDBZOHA; tendatur N

¹⁶ cum CNDBZOHA; om. K

¹⁷ hii CLRXSKNDBVH; ii ZOQA

¹⁸ fuer' ND

¹⁹ Fan- CNDBZOHA; Fau- K

²⁰ eis CNDBZOHA; ei (*adding* quicquam ss) K

²¹ nil CNDBZOHA; non K

²² presumat CKBZOHA; presumant ND

²³ aliquo CKNBV; aliquid LRSZOHA; aliquod X

69

Idem Augustino Anglorum archiepiscopo¹. De quadragesima

Denique sacerdotes et dyaconi et reliqui quos dignitas² ecclesiastici gradus exornat a quinquagesima propositum ieiunandi suscipiunt, quo et aliquid ad pensum³ sancte institutionis adiciant, et eorum qui in laicali ordine consistunt obseruantiam sicut loco ita religione precellant. De ipsa uero die dominica hesitamus quidnam dicendum sit, cum omnes laici et seculares illa die plus solito et⁴ ceteris diebus accuratius cibos

¹ Ang. archiepiscopo CXSWKN; Ang. RBZOHA; Ang. episcopo LDG(after quad.); angelo P

² corr. from dignatas K

³ ad pensum CSKDBZ²OHQA; appensum NZ

⁴ a *add. ss* K

carnium appetant, et nisi noua quadam auiditate usque ad medias⁵ noctes se ingurgitent⁶, non aliter⁷ se huius sancti temporis obseruationem suscipere putant. Quod utique non rationi sed uoluptati, immo cuidam cecitati mentis adscribendum est⁸. Vnde nec a tali consuetudine auerti possunt, et ideo cum uenia suo ingenio relinquendi sunt⁹, ne forte peiores existant¹⁰. si a tali consuetudine prohibeantur¹¹. Vt enim¹² ait Salomon, Qui multum emungitur¹³ elicit sanguinem. ET¹⁴ POST PAVCA. Par¹⁵ est autem ut qui his¹⁶ diebus a carne animalium abstinemus ab omnibus quoque que sementiuam carnis trahunt originem ieiunemus. A lacte uidelicet¹⁷, caseo et ouis. ET¹⁸ POST PAVCA. Ceterum piscium esus ita Christiano relinquitur¹⁹, ut hic ei²⁰ infirmitatis solacium, non luxurie²¹ pariat incendium. Dumque²² a carne abstinet nequaquam²³ sumptuosiora marinarum beluarum conuiuia²⁴ paret. Vinum ergo²⁵ ita bibere permittitur, ut ebrietatem omnino fugiamus. Alioquin restat ut omnia que corpori libent²⁶ similiter faciamus.

Reg. ed. Maur. App xiii; JE+ 1987; Tc 195; ID 4.29; D 4 c 6

⁵ *corr. fr.* mechas K

⁶ *corr. fr.* -etent H

⁷ non al. *ss* O

⁸ est CKNBZOHQ(*before adstr.*); *om.* A

⁹ et ideo cum uenia - sunt *in mg.* B

¹⁰ -ant CNDBPZOA; -unt K

¹¹ *over erasure* H

¹² Vt enim CRSBPZOA; Vnde enim KND; Vnde etiam K²

¹³ emungitur CRSDBPZOHQ; emuigtur K; emulgrauerit N; ? A

¹⁴ Et CKDBZOA; At N

¹⁵ Par CKNBZOHQ; Pars A

¹⁶ his CKNBHQ; is ZOA

¹⁷ et *add.* HQ, *om.* CSKNBZOA

¹⁸ Et CKDBZOA; At N

¹⁹ relinquitur CKDBZOA; relinquendus est N

²⁰ hic ei CRSKDB; ei N; hec eis ZOA

²¹ -u- *ss* K

²² Dumque LRSWKBPZO²HA; Denique qui CV²; Denique X; Dum O

²³ sibi *add.* ZOA, *om.* CXSKNBVP

²⁴ -i- *ss* K

²⁵ ergo CSKNBVP; uero ZOA

²⁶ libent CRKNB²VPZOHQ; libet B; bibent A

70

*Quod mulier eadem hora qua genuerit gratias actura intrare possit ecclesiam*¹

Si mulier eadem hora² qua genuerit actura gratias intrat³ ecclesiam, nullo pondere peccati⁴ grauatur. Voluptas et enim carnis non dolor [53vb] in culpa⁵ est. In carnis autem conmixtione uoluptas est, in prolis prolatione⁶ gemitus⁷. Vnde et ipsi⁸ prime mulieri dicitur, In doloribus paries. Si itaque⁹ enixam mulierem prohibemus intrare ecclesiam¹⁰ ipsam ei penam suam uertimus in culpam.

JE 1843 resp. 10 (mod.); Tc 211a; D 5 c 2

¹ Quod (Si P) - ecclesiam CRXSKNBVP; Gregorius (ZO *only*) Responsus (Responsio Z) Gregorii ad interrogationes Augustini episcopi Anglorum ZOGHQA (ZOG *in mg.*)

² que *add.* H, quod *add.* Q(*with* qua *ss*), *om.* CSKNBZOA

³ intrat CKDBZOA; intra N

⁴ pond. pecc. CRXSKNBVP; pecc. pond. ZOA

⁵ *ss* C

⁶ prolatione CKDBZOA; proliberatione N

⁷ gem- CKNBZOHQ; gen- A

⁸ *corr. fr.* ipse K; et *add.* O

⁹ itaque CNDBZOA; ergo (*ss*) ita K

¹⁰ intrare ecclesiam CRXSKNBVP; ecclesiam intrare ZOA

71

Quod non prohibeatur¹ baptizari enixa mulier eadem hora qua gignit², uel hoc quod genuerit³ eadem hora qua natum⁴ est si periculo mortis urgentur⁵

Baptizare⁶ autem uel enixam mulierem uel hoc quod genuerit si periculo mortis urgetur uel ipsa hora eadem⁷ qua gignit uel eadem qua⁸ natum est id quod gignitur nullo modo prohibetur, ne dum adhuc tempus ad prebendum redemptionis mysterium⁹ queritur interueniente paululum¹⁰ mora¹¹ inueniri non ualeat qui redimatur¹².

Greg. I ut sup. continued; Tc 211b; ID 1.62; IP 1.22; D 5 c 3

¹ prohibeatur CRXSBP; prohibetur KNDV

² gignit CRKDBP; genuer' N

³ genuerit CRKDBP; gignit N; uel - genuerit om. L

⁴ natum LRS²KNBVP; natus CX; nat' W

⁵ Quod - urgentur CRXSKNDBVP; om. ZOGHA

⁶ Capt- W

⁷ ss O

⁸ gignit uel eadem qua om. QA

⁹ mysterium CKNBZHA; ministerium O

¹⁰ -olum N

¹¹ mora CRNDBZOA; om. K

¹² redmatur N

72

Quod ad concubitum mulieris enixe uir suus accedere non debet quousque qui¹ gignitur ablactetur, et quod mulier que menstruam patitur² ecclesiam intrare prohiberi non debet³

Ad eius uero concubitum uir suus accedere non debet quousque qui⁴ gignitur ablactetur. Si autem filios suos ex praua consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis⁵ tempus transierit uiris suis non debent admisceri⁶. Quippe et sine partus causa cum⁷ in⁸ consuetis menstruis detinentur uiris suis misceri⁹ prohibentur ita ut morte lex sacra feriat, si quis uir ad mulierem menstruam accedat. Que tamen mulier dum consuetudinem menstruam¹⁰ patitur prohiberi ecclesiam intrare¹¹ non debet, quia ei nature superfluitas in culpam non ualet reputari, et pro¹² hoc quod inuita patitur iniustum est ut ingressu ecclesie priuatur. Nouimus namque¹³ quod mulier que fluxum patiebatur sanguinis¹⁴ post tergum Domini¹⁵ humiliter ueniens uestimenti eius fimbriam tetigit atque ab ea statim sua infirmitas recessit. Si¹⁶ ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit Domini uestimentum tangere. cur¹⁷ [54ra] que menstruam¹⁸

¹ quousque qui CLKDB; qui quousque N

² patitur C?LRXSWKDBVP; om. N

³ Quod - debet CRXSKNDBVP; om. ZOGHQA

⁴ ss K

⁵ corr. fr. -es O

⁶ non debent (debeant Z) admisceri CKNBZOHQ; admisceri non debent A

⁷ ss H

⁸ in om. Q

⁹ corr. fr. masc- H?

¹⁰ an erasure follows in Z

¹¹ ecclesiam intrare CRXSKNDBVP; intrare ecclesiam ZOHA

¹² pro CRSKNVPZHQA; per BO

¹³ -que ss K

¹⁴ pat. sang. CRSKDBPZOA; sang. pat. NHQ

¹⁵ repeated and canc. O

¹⁶ Si CNDBZOA; Ei K

¹⁷ in fluxu sanguinis - cur om. K (in ND)

¹⁸ menstruam CNDBZOA; fluxum K

sanguinis patitur ei¹⁹ non liceat ecclesiam intrare? Si enim²⁰ bene presumpsit que uestimentum Domini in languore posita tetigit, quod uni persone²¹ infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus que nature sue uitio infirmantur? *Greg. I ut sup. continued; Tc 211c; ID 8.88a var. to ecclesie priuetur; cf below 3.15.50; D 5 c 4a to gignitur ablactetur only*

¹⁹ ei CNDBZOHA; cur *ss over lacuna* K

²⁰ enim LRSNDBVPZOHA; ea CKV²; ei XW

²¹ persone CLRXSDBPZOHA; que K?N

73

Quod mulier que menstruat¹ patitur communionis mysterium in eisdem² diebus percipere non debet prohiberi³

Sancte autem communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex ueneratione magna percipere non presumit, laudanda est, sed si perceperit non iudicanda⁴. Bonarum quippe mentium est et ibi aliquomodo culpas suas agnoscere, ubi culpa non est, quia sepe sine culpa agitur quod uenit ex culpa. Vnde etiam cum⁵ esurimus sine culpa comedimus quibus ex culpa primi hominis factum est ut esuriamus.

Greg. I ut sup. continued; Tc 211d; D 5 c 4b (Palea)

¹ menstruat CRKDB; *om.* N

² eisdem CRKDB; *his* N

³ Quod - prohiberi CRXSKNDBVP; *om.* ZOGHA

⁴ est *add.* A, *om.* CRKNBZOHQ

⁵ n *with* cum *ss* O

74

Quod uir cum propria coniuge dormiens nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet¹

Vir autem cum coniuge propria² dormiens, nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet, quamuis diuerse³ hominum nationes de hac re diuersa sentiant, atque alia custodire uideantur, Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus fuit, post admixtionem proprie coniugis et lauachri purificationem querere et ab ingressu ecclesie paululum⁴ temperare. Nec hoc dicentes culpam deputamus esse coniugium⁵, sed quia ipsa licita admixtio coniugis sine uoluptate carnis⁶ fieri non potest, a sacri loci ingressu abstinendum est, quia uoluptas ipsa sine culpa esse nullatenus potest. Non enim de adulterio uel fornicatione sed de legitimo matrimonio susceptus erat qui dicebat, Ecce enim in⁷ iniquitatibus conceptus sum. Oportet itaque legitimam⁸ carnis copulam ut causa prolis sit non uoluptatis et carnis commixtio creandorum liberorum sit gratia, non satisfactio uitiorum. Si quis [54rb] uero sua coniuge non cupidine uoluptatis raptus sed solum modo creandorum liberorum gratia utitur, iste profecto siue de⁹ ingressu ecclesie seu de sumendo dominici¹⁰ corporis sanguinisque mysterio suo est iudicio¹¹ relinquendus, quia a nobis prohiberi non debet accipere qui in igne

¹ Quod - debet CSKNBVP; *om.* ZOGHA

² con. prop. CRXKNVPZOA; prop. con. SB

³ *after corr.* B

⁴ -olum N

⁵ *ss, corr. fr.* conui R²

⁶ carnis CKNBZHA; carni O

⁷ in CKDBZOHA; *om.* K

⁸ -gi- *ss* A

⁹ *ss* O

¹⁰ dominici CRKNVPZOHA; Domini B

¹¹ est iud. CNDBZOHA; iud. est K

positus nescit ardere. Cum uero non amor procreande sobolis sed uoluptas dominatur in opere commixtionis, habent coniuges etiam de commixtione sua quod defleant. Tunc autem uir qui post admixtionem coniugis lotus aqua fuerit¹², etiam sacre communionis mysterium ualet accipere, cum ei secundum prefinitam sententiam ecclesiam licuerit intrare.

Greg. I ut sup.; Tc 211e; ID 8.88b var.; below 3.15.51-2 as ID; +C 33 q 4 c 7

¹² aqua fuerit CKNBZOHQ; fuerit aqua A

75

Interrogatio Augustini Anglorum archiepiscopi¹ de pollutione

Si post illusionem que per somnium solet accidere uel corpus Domini quislibet accipere ualeat, uel si sacerdos sit² sacra misteria celebrare?

Greg. I ut sup. Int. 11; H 742a, 11-14, M 1128; Quad. 4.373a; Coll.Sem. 1.175a; Rolker, 'Genesis', 84 n. 27; ID 2.51 as BD 3.42; cf +da D 6 c 1

¹ Anglorum archiepiscopi CXSW; Anglorum episcopi L; et responsio (-sus Q) Gregorii ZOGHQA, om. RKNBVP

² sit CRNDBZOH; om. K

76

¹Responsio Gregorii²

Et quidem hunc testamentum ueteris legis sicut in superiori capitulo iam diximus pollutum dicit nisi lotum aqua eique usque ad uesterum intrare ecclesiam non conceditur. Quod tamen aliter populus spiritualis intelligens. sub eodem intellectu accipiat quo prefati sumus. quia quasi per somnium illuditur qui temptatus immundicia ueris imaginibus in cogitatione inquinatur³, sed lauandus est aqua, ut culpam cogitationis lacrimis abluat, et nisi prius ignis temptationis recesserit, reum se quasi usque ad uesterum cognoscat. Sed est in eadem illusionem necessaria ualde discretio, que subtiliter pensare debeat, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex nature superfluitate uel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit⁴ pollutio. Et quidem⁵ cum ex nature superfluitate⁶ uel infirmitate⁷ euenerit, omnimodo hec illusio non est timenda, quia hanc animus nesciens [54va] pertulisse magis dolendus est quam fecisse. Cum uero ultramodum appetitus gule in sumendis⁸ alimentis⁹ rapitur, atque idcirco¹⁰ humorum receptacula grauantur, habet exinde¹¹ animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem sacri misterii¹² percipiendi. uel missarum sollempnia celebrandi cum fortasse¹³ aut festus dies¹⁴ exigit aut exhibere¹⁵ ministerium pro eo quod sacerdos alius in loco deest ipsa necessitas compellit. Nam si assunt alii¹⁶ qui implere ministerium¹⁷ ualeant

¹ Hoc est *add.* HA, Hec est *add.* Q, om. CSKNBZO

² Gregorii CKNBZQA; Gregorius O

³ -atur CKNBZOHQ; -atus A

⁴ -ingit RXSWKNDBP; -igit CLV

⁵ Et quidem CRKDB; Ecquidem N

⁶ uel superfluitate *add. (twice) and canc.* X

⁷ aliquando ex cogitatione - infirmitate CLRXSWKND²BVP; om. DZOH

⁸ -endis CKNBZOQA; -entis H

⁹ alimentis N

¹⁰ -irco CKNBOHA; -irca Z

¹¹ habet exinde CKNBZOHQ; h' uel eninde A

¹² sacri misterii CXSKNBVP; om. ZOHA

¹³ *in mg.* C

¹⁴ festus dies CRXKNBP; dies festus S; festi dies ZOHA

¹⁵ -ere CRXSKNBVP; -eri ZOHA

¹⁶ alii CRXKNBVP; aliqui ZOHA

illusio per crapulam facta a perceptione sacri¹⁸ misterii prohibere non debet, sed ab ymmolatione sacri mysterii¹⁹ ut arbitror abstinere debet humiliter²⁰, si tamen dormientem²¹ turpi imaginatione non concusserit. Nam sunt quibus ita plerumque illusio nascitur ut eorum animus etiam in somno corporis positus turpibus imaginibus non fedetur. Qua in re unum ibi ostenditur ipsa mens rea non tunc uel in suo iudicio libera, cum se etsi²² dormientis corpore nichil meminit uidisse, tamen in uigiliis²³ corporis meminit ingluuiem cecidisse. Sin uero ex turpi²⁴ cogitatione uigilantis oritur illusio in mente dormientis, patet animo reatus suus, uidet enim a qua radice inquinatio illa processit, quia quod²⁵ cogitauit sciens, hoc pertulit insciens²⁶.
Greg. I ut sup. Resp. 11; H 742a.5-65, M 1128-9; Coll.Sem. 1.175b, has more; Quad. 4.373b; Rolker, 'Genesis', 84 n. 27; ID 2.52a (cf 10.111 for pt 2); IP 1.159 var. from Sed est in; +D 6 c 1 var.

¹⁷ impl. min. CKDBV(*corr. fr. mist-*)ZOHA; min. impl. N

¹⁸ *corr. fr. sacris H*

¹⁹ prohibere non debet – misterii in *mg. X*²

²⁰ sed ab ymm. – humiliter CRSKNBV; *om. ZOHA*

²¹ -entem CRXSKNBV; -enti ZOHA

²² -si ss B

²³ -iliis CRKNVPZOHA; -ilii B

²⁴ ex turpi CRSKNBVZH; turpi ex O²A; turpi OQ

²⁵ *corr. fr. quid Z*

²⁶ insciens CLXSWKND; nesciens RBVZOHA; ? P

77

Beatus¹ Gregorius ad Secundinum inclusum. Quomodo lapsi possint² restitui

Sanctitas tua hoc a nobis requisiiuit, ut tibi rescriberem³ de sacerdotali officio post lapsum resurgendi dum dicis de hoc canones diuersos⁴ te legisse, diuersasque sententias alias resurgendi, alias nequaquam. Nam nos generaliter a Nycena synodo incipientes hanc cum reliquis quatuor ueneramur, que⁵ ipsam sequentes in cunctis sententiis unanimes concordant. [54vb] Nos ergo precedentes patres sequimur, quia auctore Deo a⁶ sacra doctrina illorum non discordamus⁷. A capite itaque incipientes⁸ usque in quartum altaris ministrum hanc formam seruandam cognoscimus, ut quem⁹ minorem maior precedit, sicut honore est maior, ita¹⁰ sit in crimine. Et¹¹ quem maior sequitur culpa maior ei implicetur¹² uindicta, et sic postea penitentia credatur esse fructuosa. Quid enim prodest triticum seminare et fructum eius non colligere? Aut domum construere et non illic habitare? Post dignam enim satisfactionem credimus lapsum redire posse ad honorem, propheta dicente. Numquid qui¹³ cadit non adiciet ut¹⁴ resurgat? Et qui auersus¹⁵ est non reuertetur? Idem peccatori ait, In quacumque die conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Vnde et salmista ait, Cor mundum crea in me Deus, et spiritum rectum innoua in uisceribus meis. Ne proicias me a facie tua, et

¹ Beatus CKNBZOHQA; *om. G*

² possint CKNBZOHQ; possunt A

³ -erem CNDBZOHQ; -ere KA

⁴ *corr. fr. -erso B*

⁵ que CKDBZOHA; quam N

⁶ ss Z

⁷ -amus CKNBZOA; -amur HQ

⁸ -en- ss A

⁹ *after corr. N*

¹⁰ ita CNDBZOHA; *om. K*

¹¹ Et CKDBZOHQA; At N

¹² implicetur CKDBZOHA; multiplicetur N

¹³ ss Z

¹⁴ *corr. fr. non A*

¹⁵ aue- CLRS²KNBZ; adue- XSOHA

spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Alienam quippe rex et propheta rapuisse se uxorem tremefactus expauit propheta indicante flagitium suum et penitentiam agens addit. Redde mihi leticiam salutaris tui et spiritu principali confirma me. Si enim ipse dignam Deo penitentiam non fecisset nequaquam aliis predicaret. Ait enim, Docebo iniquos vias tuas et impii ad te¹⁶ conuertentur. Dum enim peccata sua perspexit¹⁷ per penitentiam mundata non dubitauit predicando castigare aliena. Et¹⁸ sic sacrificium de semet ipso offerre Deo studuit cum dixit, Sacrificium Deo Spiritus contribulatus. Ad hec ista sufficerent sed omnis sententia quo plus sacre scripture testimoniis confirmatur, facilius creditur. De hoc enim propheta dicit, Nolo mortem peccatoris sed ut¹⁹ conuertatur et uiuat. De hoc peccantibus²⁰ dicitur, Peccator in [55ra] quacumque die conuersus ingemuerit²¹, omnes iniquitates illius²² in obliuionem tradentur. Si enim redemptor noster qui peccatores non perdere sed iustificare uenit in obliuione delicta peccantium derelinquit²³ quis hominum condemnanda reseruet cum dicat apostolus, Si Deus iustificat, quis est qui condempnet? Ad²⁴ fontem misericordie recurrentes euangelicam proferamus sententiam, Gaudebo, inquit, super uno peccatore penitentiam agente quam super nonaginta nouem²⁵ iustis²⁶ qui non indigent²⁷ penitentia. Et ouem perditam nonaginta nouem non errantibus relictis humero²⁸ ad ouile²⁹ reportauit. Si ouis errans post inuentionem ad ouile humero reportatur³⁰, cur lapsus post penam ad ministerium non reuocetur? Quid est ergo grauius, carnale delictum admittere, sine quo pauci inueniuntur, aut Dei filium negare? In quo peccato ipsum beatum principem apostolorum Petrum ad cuius nunc corpus indigni sedemus lapsum esse cognoscimus, sed post negationem penitentia³¹ sequuta est, et post negationem penitentia data quia illum ab apostolatu non deiecit³² quem ante se ipsum negaturum esse predixit, Tibi hec fili karissime dicta sufficiant, ut illum quem conspicias delicta fletu delere non dubites in conspectu diuinitatis misericordiam³³ consequi, quia nullum peccantem reuersum despicit, qui peccatores³⁴ sanguine suo redimere uenit.

Reg. 9.147 (interpolated form from P mss only); JE 1673; cf H 737a-b, M 1111-2; ID 6.85; IP 3.147 abbrev; D 50 c 16 to ipsum se negare predixit

¹⁶ impii ad te CRXSZBVPO; i.a. KH; i. a. t. NDQA

¹⁷ persp- CRXSKNVP; prosp- ZOHA; ? B

¹⁸ Et CRSKDVPZOHA; At N; ? B

¹⁹ ut CSKNBZOA; om. HQ

²⁰ peccantibus CRXKDBZOHA; peccatoribus SN

²¹ conu. ing. CRKNVPZOHA; ing. conu. B

²² illius CRXKNBVP; eius SZOHA

²³ derelinquit CRSNBZOHQ; delinquit KDV; derelinquit A

²⁴ Ad CRKDBZOHA; Aliter N

²⁵ nouem CRDBZOHA; nonem K; viiii N

²⁶ add. in mg. H

²⁷ -ent CNDBZOHA; -et K

²⁸ reportatur add. and canc. A

²⁹ ad ou. ss H

³⁰ Si ouis errans - reportatur (corr. to reportauit) in mg. H

³¹ corr. fr. penet- O

³² corr. fr. deiecit Z

³³ -iam CKNBZOHQ; -ia A

³⁴ suos de add. C, om. LRXSWKNBVZOHA; ? P

78

Idem¹ ex registro². De Leone per³ sacramenta purgato

¹ Idem CRKNBOHQ; Item SZA

² ex reg. after purgato ZOGHA

Quoniam quedam⁴ contra sacerdotale propositum de Leone fratre et coepiscopo nostro⁵ sinister rumor asperserat, utrum uera essent districta diutius fecimus inquisitione perquiri et nullam in eo de his que fuerant dicta culpam inuenimus. Sed ne quid uideretur omissum cordi nostro potuisse dubium remanere, ad beati Petri sacratissimum corpus districta⁶ eum⁷ ex habundanti fecimus [55rb] sacramenta prebere. Quibus prestitis magna sumus exultatione gauisi, quod⁸ huiuscemodi innocentia eius euidenter enituit.

Reg. 2.30; JE 1183; BD 1.194 (med.); AL 6.148 as here; Tc 222; ID 5.309 as BD; IP 5.5 as ID; C 2 q 5 c 6 med. as IP

³ per CNDBZOHA; *om.* K

⁴ quedam CKDBZOHA; quidam N

⁵ nostro CNDBZOHA; *om.* K

⁶ *after corr.* Z

⁷ eum CKNVPZOHA; *om.* B

⁸ quod CKNBZHA; *om.* O

79

Idem Iohanni¹ defensori². Quod nullam uim habeant iniusta³ iudicia uel incerta⁴ cap.xl⁵

Quod quidam frater de falsis se capitulis accusatum neque aliquid ordinabiliter factum sed iniuste se asserit condemnatum diligenter querendum⁶ est, primo si iudicium⁷ ordinabiliter est habitum, si⁸ alii accusatores alii testes fuerunt, deinde causarum qualitas⁹ si digna exilio uel depositione fuit, si eo¹⁰ presente¹¹ sub iureiurando contra eum testimonium dictum est, si scriptis actum est¹², si ipse licentiam respondendi ac defendendi¹³ se habuit¹⁴. Sed et de personis¹⁵ accusantium ac testificantium subtiliter querendum est, cuius conditionis cuiusue opinionis et ne inopes sint¹⁶, ne forte aliquas contra prefatum pastorem inimicitias habuissent, utrum testimonium ex auditu dixerint, aut certe specialiter¹⁷ se scire testati sunt, si scriptis iudicatum est et patribus presentibus sententia recitata est. Quod si forte hec sollempniter acta non sunt, neque causa probata est que exilio uel depositione digna sit, in ecclesiam suam¹⁸ modis omnibus reuocetur.

Reg. 13.47; JE 1912; Tc 229; ID 6.343 (insc. almost as here); IP 4.82, 4.94 var. from Querendum utrum testimonium ex auditu; C 2 q 1 c 7 para. 3 as here, the original form of the cap. before it was enlarged.

¹ Iohannis Z

² cap. xl *add.* KND, *om.* CRXSBVZOHA

³ hab. iniusta LRXSW(*corr. fr.* habent)KNBPZOGHA; iniusta hab. C

⁴ uel incerta CRXKBVPZOHA; *om.* ND

⁵ cap. xl CRXSBZOHQ; *om.* KNDVA

⁶ -dum CRXSBVPZOHA; -dus KND

⁷ primo si iud. CRSKNVPZOHA; si iud. primo B

⁸ si CKDBZOHA; sed N

⁹ est habitum si - qualitas *in mg.* O

¹⁰ eo CRKNVPZOHA; ea B

¹¹ *ss* O

¹² si scr. actum est *om.* K (*in* ND)

¹³ defendendi LRXSWKNBV²PZOHA; defendi CV

¹⁴ habuit CLRXKDBVPZOHA?; habuerit SWN

¹⁵ personis CKDBZOHA; ipsis N

¹⁶ *ino add. and canc.* O

¹⁷ specialiter CRXK²ND?PZOHA; sp'aliter SKV; spiritaliter B

¹⁸ *ss* C

80

Vt singulis personis singula ecclesie tribuantur officia

Gregorius omnibus episcopis. Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibusque¹ personis² singulatim debere committi iubemus³. Neque enim uni quamlibet⁴ exercitate⁵ persone uno tempore duarum rerum officia committenda censemus quia si totum⁶ corpus oculus, ubi auditus? Sicut enim uarietas membrorum per diuersa officia et robur corporis seruat et pulchritudinem representat, ita uarietas personarum⁷ nichilominus officia distributa et fortitudinem et uenustatem sancte Dei ecclesie manifestat. Et sicut indecorum⁸ est ut in corpore humano alterum membrum alterius [55va] fungatur officio ita nimirum noxium simulque⁹ turpissimum¹⁰ si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint¹¹ distributa.

John the Deacon, Vita Greg. 2.54; 74T 258; AL 7.94; Tc 230; ID 6.344; D 89 c 1

¹ quibusque CRKNBOHQA; cuiusque Z

² personis CRKD²BZOHQA; ipsis N; personos D

³ iubemus CRSBVZOHQA; debemus KD; censemus ND²

⁴ uni quamlibet CRKNVZOHQA; uni (*in mg.*) S; unquam libet BP

⁵ exercitate CKDBZOHQA; excecitate N

⁶ totum CNBZOKHQ; *om.* A

⁷ personarum CKDBZOHQA; quarum N

⁸ -c- ss K

⁹ simulque CNDBZOHQA; similique K

¹⁰ -r- ss C

¹¹ -erint CSKNBZQA; -erit OH

81

Idem Andree Tarentino episcopo. De incertis iudiciis

Habuisse te concubinam manifesta ueritate comperimus et te illius criminis participationem¹ habere de qua etiam contraria est quibusdam nata suspicio. Sed quia in rebus ambiguis absolutum non debet esse iudicium, hoc tue conscientie committendum eligimus. Qua de re si in sacro ordine constitutus eius te recolis permixtione² maculatum, sacerdotii honore deposito ad ministrandum nullomodo presumas accedere, sciturus in anime tue periculo ministrare et Deo nostro te sine dubio reddere rationem si huius sceleris conscius in eo quo es ordine celans³ ueritatem permanere uolueris.

Reg. 3.44; JE 1249; Reg. P App. 2.24; AL 8.12; Tc 235; ID 5.310 as BD 1.195, 6.344A as here; +D 33 c 7

¹ -nem CNDBZOHQA; -ne K

² rec. perm. CRXSKNBV; perm. rec. Z(-x- ss)OHA

³ celans CLRSKDBPZOQ²A; zelans X; scelans NHQ

82

Idem Ianuario episcopo Sardinie¹. Vt nemo pro² sepulturis mortuorum³ quicquam⁴ requirere aut exigere⁵ presumat⁶

Graue⁷ nimis et procul est a sacerdotis officio precium de terra concessa putredini querere et de alieno uelle facere luctu compendium. Hoc autem uitium et nos

¹ *om.* L

² ss B

³ mortuorum CLRXKNBVP; defunctorum SZOGHA

⁴ quicquam CLKDBZOHQA; aliquid N

⁵ requirere aut exigere RXSBPZOGHA; exigere aut requirere CW; exigere LKNDV

⁶ Idem - presumat *in mg.* A

⁷ Graue CRXKNBVPOA; Praue SZHQ

postquam Deo auctore ad episcopatus honorem accessimus⁸ de ecclesia nostra omnino uetuimus et prauam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus, memores quia dum Abraham a filiis Efrom hoc est filium⁹ Soor¹⁰ sepulchrum precio ad humandum¹¹ corpus coniugis postulare, premium¹² accipere rennuit, ne commodum uideretur de cadauere consecutus. Si ergo tante considerationis paganus uir fuit, quantomagis nos¹³ qui sacerdotes dicimur¹⁴ hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaricie uicium uel in alienis denuo temptari presumatur admoneo. Sed si quando in ecclesia uestra¹⁵ sepeliri conceditis¹⁶ parentes siquidem ipsius¹⁷ proximi [55vb] uel heredes pro luminaribus sponte quid offerre uoluerint accipere non uetamus¹⁸. Peti uero aut aliquid exigi omnimodo prohibemus ne quod ualde irreligiosum est aut uenalis¹⁹ quod absit dicatur ecclesia, aut uos de humanis uideamini mortibus gratulari si ex eorum cadaueribus²⁰ studeatis quolibet modo compendium²¹.

Reg. 3.35; JE 1524; ID 3.101 as here; IP 2.27 from Peti uero; C 13 q 2 c 12 var.

⁸ accessimus C(-c-ss)LRSWBVPZOHA; concessimus XKD; conscendimus ND²

⁹ filium LRXSWNDBVPZOHA; filio CV²K; Efrom - filium in mg. P¹

¹⁰ Soor LRBVPZOHQA; Sophor CX; Sehor SK; om. W; Hemor ND²; Sohor D

¹¹ humandum LRSKNVPZOHA; human dum C; humanandum XW; humanum B

¹² premium CLRXSWVZOHA; precium KNDBP

¹³ corr. fr. hoc V²

¹⁴ dicimur CRDBVPZOHA; dicuntur KN

¹⁵ uestra CRKNVPZOHA; quenquam (over erasure) B

¹⁶ aliquem uel add. ss C, si aliquem add. in mg. L, aliquem add. V², om. RXSKNBPZOHA

¹⁷ ipsius CRSKNVPZOHA; illius B

¹⁸ uet- CKNBZOQA; uer- H

¹⁹ -alis CLRXSPH; al' WKDBVZO; -ale N

²⁰ obsc. addn in mg. C; querere add. ss V²

²¹ adipisci add. ND, om. CRSKBZOHA

83

¹Vt² episcopus nullum ad sacrum ordinem monachum audeat promouere absque abbatis sui uoluntate

Ad ecclesiasticum uero officium nullus ex monasterio³ producat monachus nisi quem abbas loci admonitus propria uoluntate obtulerit episcopo.

Reg. 8.17; JE 1504; ID 1.227 as BD 4.33; D 58 c 1

¹ Idem add. SZ²OGHA, om. CRXKNBVZ

² Vt CKNBZOHQ; om. A

³ ex mon. ss V²

84

Ex decretis eiusdem. Vt sanctimoniales si de monasterio exierint, per¹ incestaque federa se miscuerint. ab episcopo in monasterio reuocentur ac sub penitentia retrudantur

Peruenit ad nos quod quidam uir nequissimus² diabolico instinctu de monasterio suaserat exire quandam Deo sacratam atque a quodam uiro unde exierat sit reuocata, rursusque eam uir ille nequissimus iniqua suasionem de monasterio eiciens apud se nunc usque retineat impudice. Volumus autem ut episcopatus tui auctoritate in monasterio reuocetur ac reducat.

Reg. 10.3; JE 1770; abbrev. in Reg. P 2.162 and here; +C 27 q 1 c 15

¹ per CRXKNBVP; ad S²; om. SZOHA

² corr. fr. -as Z

85

Ex epistola Gregorii pape ad Adrianum notarium. Quod incantatores et sacrilegi districta ultione corrigantur

Peruenit ad nos quod quosdam¹ incantatores atque sortilegos fueris insequutus, et omnino nobis sollicitudinem² zelumque tuum gratum fuisse cognoscas³. Studii enim tui sit⁴ sollicite querere et quoscumque huiusmodi⁵ Christi inimicos inueneris, districta ultione corripere.

Reg. 11.33; JE 1823; Reg. P 2.358; ID 11.33a as BD 10.4a; +C 26 q 5 c 8

¹ *corr. fr.* quidam O

² -tudinem *ss* O

³ *corr. fr.* -atis O

⁴ enim tui sit CKNBZHQ; enim tui O; tui enim A

⁵ *corr. fr.* -mondi K

86

Greg. ad Iohannem episcopum iniuste communicantem¹. De iniusta excommunicatione. Inter cetera scripsit dicens²

Cassatis prius atque ad nichilum [56ra] redactis predictae sententiae tue decretis ex beati Petri apostolorum principis auctoritate decernimus triginta dierum spacio sacra te³ communionem priuatum ab omnipotenti Deo nostro tanti excessus ueniam cum summa penitentia ac lacrimis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognouerimus⁴ implere remissius non tantum iniusticiam sed et contumaciam fraternitatis tue cognoscas iuuante Domino seuerius puniendam.

Reg. 3.6; JE 1210; Bernold in Libelli de Lite 2.36; ID 14.21 med.; IP 5.124 as ID

¹ communicantem CLRXWNBVP; excommunicantem SVZOHQA; communicante K

² De - exc. Inter - scripsit dicens LRXWBVPZOA; De - exc. Inter - dixit scribens C; Inter - scripsit dicens. De - exc. SHQ; De - exc. KND

³ sacra te CSKNBVZO; sacrata HQA

⁴ -er- *ss* C

87

Greg' Augustino Anglorum archiepiscopo. De clericis non¹ ordinatis si se continere non possunt²

Si qui sunt³ clerici extra sacros ordines constituti qui se continere non possunt. sortiri uxores debent et stipendia sua exterius accipere. Et de eisdem patribus de quibus prefati⁴ sumus nouimus scriptum quod diuidebatur⁵ singulis prout cuique opus erat. De eorum quoque stipendio cogitandum atque prouidendum est, et sub ecclesiastica regula sunt⁶ tenendi, ut bonis moribus uiuant, et canendis psalmis⁷ inuigilent et ab omnibus illicitis et cor et linguam et corpus Deo auctore conseruent⁸.

JE 1843; H 738a.52-53, M 1121; ID 6.86; IP 3.108; D 32 c 3

¹ *om.* P

² archiepiscopo (episcopo SV *before corr.*, ? B). De - possunt (-int V) CXSKNBVP; *om.* ZOHA

³ sunt CKNBZOHQ; *lacuna* A

⁴ prefati CRDBVZOHQ; prestatu KN; presati A

⁵ di- *ss* K

⁶ regula sunt LRXSWK(*and lacuna*)NBVPZOHA; sunt regula C (*reg. in mg.*)

⁷ *ss* R

⁸ conseruent LRXSWKNBVPZOHA; conseruerit C

88

Ex registro Gregorii libro¹ primo. Quod manus que diluere sordes curat munda esse debeat²

Necesse est ut munda sit³ manus que diluere⁴ sordes curat. ne tacta queque deterius inquinet si sordida insequens⁵ lutum⁶ tenet. Scriptum namque est, Mundamini qui fertis uasa Domini.⁷ Domini etenim uasa ferunt⁸ qui proximorum animas ad interiora⁹ perducendas in conuersationis sue exemplo suscipiunt.

Reg. 1.24; JE 1092; +C 1 q 1 c 93

¹ libro CRXSKNBVPQ; lib' ZOA; liber H

² Quod - debeat CRXSKNBVP; om. ZOHA

³ sit CRXSKNBVP; esse studeat ZOHA

⁴ dil. que marked for reversal O

⁵ insequens CNDBZOHA; inquinens K

⁶ lutum CSKNBZOH²Q; luctum HA

⁷ Scriptum namque est - Domini in mg. Z

⁸ ferunt CRSKNVPZOHQ²; fuerunt BQ; ferant A

⁹ sacraria add. ss CV², om. LRXSWKNBVZOHA

89

Ex regulis Gregorii pape Petro subdiacono, libro primo. Quod quisquis culpam fecerit, in ipso uindicetur, a commodo autem eius abstineatur¹

Cognouimus quod si quis ex familia culpam fecerit non in ipso sed in eius substantia uindicatur. De qua re precipimus ut [56rb] quisquis² culpam fecerit. in ipso quidem ut dignum est uindicetur, a commodo autem eius omnimodo abstineatur.

Reg. 1.42; JE 1112; ID 16.81 has more; +C 16 q 6 c 3

¹ Ex reg. - primo. Quod - abst. CRXKNBVP; Ex reg' Greg. libro i Petro subd. Quod - abst. S; Ex registro Gregorii libro i Petro subdiacono ZOHA

² quisquis CKNBZOHQ; si quis A

90

Ex registro Gregorii¹ libro quarto Maximiano² episcopo. De eo si rusticus perfidus³ et obstinax ad Deum uenire minime consenserit⁴

Iam⁵ uero si⁶ rusticus tante fuerit perfidie et obstinationis inuentus ut ad Deum uenire minime consentiat. tanto pensionis onere⁷ grauandus est ut ipsa exactionis sue pena compellatur ad⁸ rectitudinem⁹ festinare.

Reg. 4.26 (recte Ianuario ep.); JE 1298; ID 11.94b; +C 23 q 6 c 4

¹ pape add. CLW, om. RXSKNBVPZOHA

² Maximiano CLSWKNVPZOHQA; Maximo RB

³ perf. rust. V

⁴ De - cons. CXSKNBVP; om. ZOHA

⁵ Nam L

⁶ si CKNBVZHA; om. O

⁷ onere CSDBZOHA; honore K; honore NV

⁸ ad CSK²ND²BPZOHA; et XKD

⁹ rectitudinem CLRSBVZOHA; rectitudinis X; rectitudinis uiam (uiam ss KD) KND

91¹

Ex eodem libro. Ne iuuencule abbatisse fiant²

Iuuenculas abbatissas fieri³ uehementissime prohibemus.

Reg. 4.11; JE 1282; C 20 q 1 c 12a

¹ lxxxxii K

² Ex - libro. Ne - fiant CRXSKNBVP; Ex registro Gregorii lib' iiii ZOH; om. A

³ fieri CSRKNBV; om. ZOHA

92¹

*Ex eodem libro. Ne ueletur uirgo nisi sexagenaria*²

Nullum ergo³ episcopum fraternitas tua nisi sexagenariam uirginem cuius uita hoc atque mores exegerint uelare permittat⁴.

Greg. I ut sup.; +C 20 q 1 c 12b var.

¹ lxxxxiii K. c 92 after c 93 X

² Ex - libro. Ne - sex. CRXSKNBP; Ex eodem libro ZOHQ; om. A

³ ergo CL(*corr. fr. go*)XSWKND; igitur RBVPZOHQA

⁴ -at CRNDBZOHA; -it K

93¹

*Ex eodem libro. Quod non sit consecratio dicenda que ab excommunicatis est celebrata*²

Nos consecrationem dicere³ nullo modo possumus que ab excommunicatis est hominibus celebrata.

Reg. 4.20; JE 1292; ID 5.134 med.; C 9 q 1 c 1

¹ lxxxxiii K

² Ex - libro. Quod - cel. CRXSKNBVP; Ex eodem libro ZOHQ; Gg Natali episcopo in primo libro registri A (*cf c.94*)

³ dicere CRKDBZOHA; dare N

94¹

*Gregorius Natali episcopo in primo libro registri. Quod sicut iustum est ut nemo crescere compellatur inuitus, ita ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deiciatur iniuste*²

Gesta³ que nobis in⁴ concilii uestri confecta secretario direxistis in quo archidiaconus Honoratus addicitur plena esse cognouimus semine iurgiorum, cum uno eodemque tempore una persona nolens⁵ ad sacerdotii ordinem prouehitur que tanquam inmerita a diaconatus officio remouetur. Et sicut iustum est ut nemo crescere compellatur inuitus. ita censendum puto ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deiciatur iniuste.

Reg. 1.19; JE 1087; ID 6.379; +D 74 c 2

¹ lxxxxv K

² Greg. - reg. Quod - iniuste CRXSKNBV(*added in black ink*); Greg. - registri ZOHQ; om., running cc 93-4 together A

³ Gesta CRNDBZOHA; Desta L; Festa K

⁴ in CNDBZOHA; om. K

⁵ nolen N

95¹

*Idem Petro subdiacono. De lapsis sacerdotibus uel quolibet ex clero*²

De lapsis sacerdotibus uel quolibet ex clero obseruare te uolumus ut in rebus eorum nulla contaminatione miscearis [56va] sed pauperrima regularia monasteria require que secundum Deum uiuere sciunt³ et in eisdem monasteriis ad penitentiam lapsos trade, et res⁴ lapsorum in eo loco proficiat⁵ in quo agere penitentiam⁶ traduntur,

¹ lxxxxvi K

² De - clero CRXSKNBV; om. ZOHA

³ sciunt CKDBZOHA; sciant N

⁴ res CKNBZOHQ; tres A

⁵ -iat CKDBZOHA; -iant N

quatinus ipsi ex rebus eorum subsidium habeant. qui et⁷ correctione⁸ eorum⁹ sollicitudinem gerunt¹⁰. Si uero parentes habent res eorum legitimis¹¹ parentibus dentur. ita autem ut eorum stipendia qui in penitentiam¹² dati fuerint sufficienter debeant procurari. Si qui¹³ uero ex familia ecclesiastica sacerdotes uel¹⁴ leuite uel monachi uel clerici uel quilibet alii lapsi fuerint, dari eos in penitentiam uolumus. sed res eorum ecclesiastico iuri¹⁵ non subtrahi. Ad usum tamen suum accipiant unde ad penitentiam subsistant, ne si nudentur locis in¹⁶ quibus dati fuerint onerosi sint. *Reg. 1.42; JE 1112; Reg. P. App. 1.36 (pt 2); AL 8.1 has more; ID 6.380, 15.20; +C 16 q 6 c 4*

⁶ penitentiam CKNBZOHQ; penitenti A

⁷ et CXKNB; et de C²V²; de LRSVPWZOHA

⁸ correctione CLRX²WKDBVOHA; rectione X; correptione SZ; correctionem N

⁹ eorum LRXSKNBVPZOHA; illorum CW

¹⁰ gerunt LRXSWKNBVPZOHA; tenent (uel gerunt ss) C

¹¹ legitimis CSKNBZHQ; legitimus O; legitimi A

¹² -tiam CKDBZOHA; -tia N

¹³ ss A

¹⁴ uel CKNBZOHQ; et A

¹⁵ iuri CNDBZOHQ; uiri KA?

¹⁶ ss C

96¹

Idem in² epistola ad Candidum³ in secundo libro registri⁴. Quod cum percussio corporalis imminet et Dei in hoc iudicium ignoratur non debet a nobis addi afflictio⁵

Cum percussio corporalis⁶ imminet utrum pro purgatione an⁷ pro⁸ uindicta contingat Dei in hoc iudicium ignoratur non debet a nobis addi flagellatis afflictio ne nos culpe quod absit offensa respiciat.

Reg. 2.11; JE 1161; +C 7 q 1 c 2

¹ lxxxxiiii K

² in CKNBZOHQ; om. A

³ corr. fr. Cond- H

⁴ registri CKNBZOHQ; om. A

⁵ Quod - affl. CRXSKNBVP; om. ZOHA

⁶ corporalis CSKNBOHQA; corporis Z

⁷ an CRXSNDZBOQA; aut KH

⁸ ss H

97¹

Idem Natali episcopo. De conuiuiis ab episcopo uitandis²

Multis ab urbe tua uenientibus, frater karissime, didici pastoralis cura derelicta³ solis te conuiuiis occupatum. Que audita non crederem nisi hec⁴ actionum tuarum experimentis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas, nequaquam exhortationi⁵ inuigiles, sed ipsum quoque⁶ usum ecclesiastici ordinis ignores, hoc est in testimonium quod eis sub quibus es positus seruare reuerentiam nescis.

Reg. 2.20; JE 1173; +D 44 c 5

¹ lxxxxv K

² De - uitandis (uitantis B) CRXSKNBVP; om. ZOHA

³ derelicta CRXK²DBVZOHA; delicta KN

⁴ hec CRXKBZOHA; hoc ND

⁵ stud. neq. exh. in mg. Z

⁶ corr. fr. or quo N; ip ad. and canc. Z

98¹*Idem ad eundem episcopum². De eodem³*

Conuiuia que ex intentione impendende caritatis fiunt⁴, recte uestra fraternitas in suis epistolis⁵ [56vb] laudat. Sed tamen sciendum est quia tunc ex caritate ueraciter prodeunt cum in eis nulla absentium uita⁶ mordetur, nullus⁷ ex irrisione reprehenditur, et non⁸ in eis inanis⁹ secularium negotiorum fabula¹⁰, sed uerba sacre lectionis audiuntur cum¹¹ non¹² plus quam necesse est seruitur corpori, sed sola eius infirmitas reficitur ut ad usus exercende¹³ uirtutis habeatur. Hec itaque si uos in uestris conuiuibus¹⁴ agitis abstinentium fateor magistri estis.

Reg. 2.50; JE 1204; +D 44 c 6

¹ lxxxxvi K

² episcopum CKNBOHA; om. Z, ad eund. ep. om. S

³ De eodem CSKNBV; om. ZOHA

⁴ fiunt CRKNBOHA; fuerit ND; fuerint D²

⁵ corr. fr. episcopis B

⁶ uita CKNBOHA; uitam Z

⁷ nullus CKDBZOHA; nullius N

⁸ non CKDBZOHA; tamen N

⁹ inanis CRKDBZOHA; om. N

¹⁰ fabula CRDZOHA; fabularia K; fallatia N; fabul.. B

¹¹ corr. fr. cur H; et N

¹² corr. fr. si D; in add. and canc. Z

¹³ exercende CRKDBZOHA; excedere N

¹⁴ corr. fr. -itiis Z

99¹*Idem Antonio subdiacono, in tertio² libro registri. Quod in electione episcopi nec datio interueniat³ nec quarumlibet personarum patrocina⁴ conualere debeant⁵*

Illud quidem⁶ pre omnibus cure tibi sit ut in hac electione nec⁷ datio quibuscumque⁸ modis interueniat premiorum nec quarumlibet personarum patrocina conualescant. Nam si quorundam patrocini fuerit quisquam electus, uoluntatibus eorum cum fuerit ordinatus obedire reuerentia exigente compellitur. Sicque fit, ut et res illius minuantur ecclesie et ordo ecclesiasticus non seruetur. Talem ergo te imminente debent personam eligere que⁹ nullius incongrue uoluntati deseruiat¹⁰, sed uita et moribus decorata¹¹ tanto ordine digna¹² ualeat¹³ inueniri.

Reg. 3.22; JE 1226; ID 5.129; C 8 q 2 c 1

¹ lxxxxvii K

² quarto X (not LRS)

³ interueniat CRXNDB; inconueniat K

⁴ patrocina (pat- in black ink C) CLRSD²P; latrocina XKNDV

⁵ Quod - deb. CLRXSWK(latrocina conu. deb. in bottom mg.)NDBVP; om. ZOHA

⁶ quidem CKNBZOHQ; qui and lacuna A

⁷ nec LRWKNBVPZOHA; neque C²; om. CX

⁸ quibuscumque CRXSKNBVP; quibusque ZOHA

⁹ que CRKNBZOHQ; quem A

¹⁰ -iat CKNBZOHQ; -iant A

¹¹ corr. fr. -ati Z

¹² digna C²LRSWK²BVZOHA; om. C; digne XKND

¹³ ualeat CKNBZOHQ; uale and lacuna A

100¹*Idem ex² epistola ad clerum Mediolanensem. Ne quisquam in suscipiendi³ antistitis causa propria commoda querat⁴*

¹ lxxxxviii K

Dilectissimi filii officii nostri censura commoniti⁵ suademus ut in⁶ suscipiendi antistitis causa nullus uestrum neglecta utilitate communi suo⁷ lucro proficiat, ne si quisquam propria commoda appetit friuola estimatione fallatur, quia nec libero iudicio preferendam sibi personam examinat⁸ mens quam cupiditas ligat. Pensantes ergo que cunctis expediunt ei quem uobis gratia diuina pretulerit integerrimam semper in omnibus obedientiam⁹ prebete¹⁰. [57ra] Iudicari namque a uobis ultra non debet semel prelati, sed tanto nunc subtiliter iudicandus est quanto¹¹ postmodum iudicandus non est.

Reg. 3.29; JE 1233; ID 5.130, 6.380A; +C 8 q 2 c 2

² ex RXSKNBVZOHA; in CLW

³ -endi CRX²SNDB; -endis XK

⁴ Ne - querat CRXSKNDBV; om. ZOHA

⁵ commoniti CRDBZOHA; commoti K; commiti corr. fr. conniti N

⁶ ss C

⁷ pro add. A, om. CKNBZOHQ

⁸ an -i- ss after exam O

⁹ semper in omn. obed. in mg. X²

¹⁰ -ete CKNBZOQA; -ere H

¹¹ corr. fr. quando O

101¹

Gregorius Iohanni episcopo in quinto libro registri. Quod loca dudum monasteriis consecrata non sint facienda clericorum uel laicorum habitacula²

Peruenit ad me quod in ecclesia fraternitatis tue aliqua loca dudum monasteriis consecrata nunc habitacula clericorum aut etiam³ laicorum facta sunt, dumque hii qui sunt in ecclesiis fingunt⁴ se⁵ religiose uiuere, monasteriis preponi appetunt et per eorum uitam monasteria destruuntur⁶. Nemo etenim potest et⁷ ecclesiasticis obsequiis deseruire et in⁸ monachica regula ordinate persistere ut ipse distractionem monasterio teneat qui cotidie⁹ in obsequio ecclesiastico¹⁰ cogitur¹¹ permanere. Proinde fraternitas tua hoc quolibet in loco factum est emendare festinet. quia ego nullomodo patior loca sancta ut per clericorum ambitum destruantur¹², uos itaque ita¹³ agite¹⁴ ut mihi de hac re correctam causam sub celeritate nuntietis.

Reg. 5.1; JE 1317 from John the Deacon, Vita 2.54; 74T 41; AL 5.55; ID 3.18; C 18 q 2 c 26 to ambitu destruantur

¹ lxxxxviii K

² Quod - habit. (habitacula om. K) CXSKNBV; om. ZOHA

³ clericorum (in mg.) aut etiam (cramped over erasure) C

⁴ corr. fr. fig- H

⁵ se CKNBZOHQ; om. A

⁶ corr. fr. -runtur B

⁷ et CRKNVZOHA; om. B

⁸ ss L

⁹ -ti- ss B

¹⁰ obs. eccl. CRKNVPZOHA; eccl. obs. B

¹¹ cogitur CKDBZOHA; congrue N

¹² corr. fr. -untur H?

¹³ ita C²LRSKNBZOHA; om. CX

¹⁴ corr. fr. agita K

102¹

Idem Valentino abbati. Quod mulieres nulla occasione permittantur in monasterium ascendere neque monachi² sibi commatres facere³

¹ c K

² corr. fr. -os V

Peruenit ad nos quod in monasterio tuo passim mulieres ascendant et quod est grauius⁴ monachos tuos mulieres sibi conmatres facere et ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occasione humani generis inimicus sua eos⁵ quod absit calliditate decipiat, ideo⁶ huius te precepti serie commonemus ut neque mulieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascendere, neque monachos tuos sibi conmatres facere. Nam⁷ si hoc denuo ad aures nostras quocumque modo peruenerit. sic te seuerissime noueris [57rb] ultioni⁸ subdendum ut emendationis tue qualitate ceteri sine dubio corrigantur.

Reg. 4.40; JE 1312; AL 7.173 (some vv incomplete, Bb complete, but variants differ); +C 18 q 2 c 20

³ Quod - facere (debeant *add.* KND) CRXSKNDBVP(*before* Idem); *om.* ZOHA

⁴ est (*ss* D) grau. CRSNDBVZOQA; grau. est KH

⁵ sua eos CSKNBZOQA; eos sua H

⁶ ideo CKDBZOHA; omnino N

⁷ et *add.* N, *om.* CKDBZOHA

⁸ -ioni CLRXS²KNV; -ione SBZOHA

103¹

Idem Virgilio Arelatensi. Quod neophitus sit deputandus qui adhuc nouus est in sancta conuersatione²

Cum ad³ sacros ordines Paulus apostolus neophitum uenire prohibeat. sciendum nobis est quia sicut tunc⁴ neophitus uocabatur qui adhuc⁵ nouiter⁶ erat plantatus in fide, ita nunc inter neophitos deputamus eum⁷ qui adhuc nouus est in sancta conuersatione. Scimus autem quod edificati⁸ parietes non prius tignorū⁹ pondus accipiant¹⁰ nisi a nouitatis sue humore siccentur ne si ante pondera quam solidentur accipiant cunctam simul fabricam ad terram deponant¹¹.

Reg. 5.5.; JE 1374; ID 5.131 as here; D 48 c 2 is widely var.

¹ ci K

² Quod - conu. CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

³ *ss* K

⁴ tunc CKNBZOHQ; nunc A

⁵ ahuc N

⁶ nouiter CKNBZOH; nouit *ss* Q; noui *and lacuna* A

⁷ eum CRXSKNBV; *om.* ZOHA^{*}

⁸ -ati CKBZOHA; -ati ND

⁹ tign- CKDBZOHA; lign- N

¹⁰ *corr. fr.* -iunt H

¹¹ deponant CRKNVPZOHA; ponant B

104¹

Idem in ecclesia² ad Montanum et Thomam. Quod qui sua mandata a successoribus seruari desiderat³, decessoris sui statuta custodiat⁴

Iusticie ac rationis ordo suadet ut qui sua a successoribus desiderat mandata seruari, decessoris sui procul dubio uoluntatem et statuta⁵ custodiat.

Reg. 6.12; JE 1391; +C 25 q 1 c 15

¹ cii K

² ecclesia CLRSKNBVPZOHA; epistola XB²

³ -erant S

⁴ Quod - custodiat (-ant S) CXSKNBVP; *om.* ZOHA

⁵ -uta CSKNBZOQA; -ura H

105¹

¹ ciii K

Idem clero et populo Rauenne² in sexto libro registri³. Quod excommunicandus sit qui contra aliquem in aliquo loco occulte ponit contestationem eius crimen continentem nisi publice exeat et que presumpsit ostendat⁴. Necnon et qui consensum prebuit⁵ tante iniquitatis⁶

Quam maligni spiritus consilio⁷ repletus contra Castorium notarium⁸ ac responsalem nostrum nocturno silentio in ciuitatis loco contestationem posuit⁹ in eius crimen loquentem mihi que de facienda pace callide contradicentem¹⁰. Et quia quisquis ueraciter loquitur semet ipsum innotescere non debet formidare, oportet ut publice exeat, et que¹¹ in contestatione sua loqui presumpsit ostendat¹². Qui si non exierit, neque publice confessus fuerit, quisquis ille sit qui hoc agere presumpsit, uel consensum [57va] in tante iniquitatis consilium prebuit ex Dei et Domini nostri Ihesu Christi spiritu¹³ definimus ut sancti eius corporis ac¹⁴ sanguinis participatione priuatus sit. Si uero quia latet¹⁵ et quoniam nescitur teneri¹⁶ a disciplina non ualet tanti mali conscius etiam¹⁷ prohibitus corpus ac sanguinem Domini percipere¹⁸ presumit, anathematis ultione percussus. ut fallax ac pestifer a sancte ecclesie corpore sit diuisus. Si quis autem fortasse talis est quem nos huius facti auctorem¹⁹ ac participem esse nescientes ad eum bona optantes epistolas transmittamus, ipsa²⁰ pro eo apud omnipotentem Deum deprecatio sit uacua. Sin autem in eadem ciuitate egressus²¹ ad publicum²² potuerit docere que dixit, uel certe²³ sciens se non posse que scripsit ostendere. errorem suum fuerit aperte confessus. dominici corporis ac sanguinis participatione non²⁴ sit priuatus neque a sancte ecclesie corpore alienus existat, quia nos apud omnipotentem Dominum ex nostris cotidie²⁵ culpis agnoscimus ut quamuis seruato discipline moderamine, aliorum tamen errata parcamus²⁶.
Reg. 7.42; JE 1414; ID 6.381; C 5 q 1 c 2 to corpore alienus existat

² clero - Rau. om. S

³ In - reg. CXSKNBOHA; om. Z

⁴ -endat CRXSDBV; -endit K; -end' N

⁵ in consilium add. KNDV, om. CRXSBP

⁶ Quod - iniquitatis (-ati S) CRXSKNDBV; om. ZOHA

⁷ repeated and canc. Z

⁸ ss L²

⁹ posuit CKDBZOHA; om. N

¹⁰ contradicen at end of leaf A

¹¹ que CXSKNB; quia V; queque ZOHQ; quecumque A

¹² corr. fr. -it O

¹³ spiritu CKNBZOHQ; om. A

¹⁴ ac CRXSBVZOHA; et KND

¹⁵ quia latet CLRKDBZOHA; qualiter X; lacuna N

¹⁶ -r- ss N

¹⁷ etiam RXSWKNBVPZOHA; et C(and lacuna)L

¹⁸ om. K (in ND)

¹⁹ auct- CRSKNVPZOHA; act- B

²⁰ ipsa CNBZOHA; ipsas KD

²¹ egressus CKNBZHA; gressus O

²² -cum om. K (in ND)

²³ certe CKDBZOHA; iuste N

²⁴ non CKNBV; om. ZOHA

²⁵ cot- CKNBZOQA; cort- H

²⁶ parcamus CRXSBVZOHA; portamus KND

106¹

Idem in epistola ad Donum². Quod captiui redimendi sunt de rebus ecclesie³

¹ ciii K

² Donum LRWBVPZOHA; Domum C; Domnum XKND; in ep. ad Don. om. S

³ Quod - eccl. CRXSKNBVP; om. ZOHA

Sicut omnimodo⁴ graue est frustra ecclesiastica mysteria uenundare, sic iterum culpa est imminente huiusmodi⁵ necessitate res maxime desolate ecclesie captiuis suis preponere, et in eorum redemptione cessare.

Reg. 7.35; JE 1481; ID 3.176; +C 12 q 2 c 16

⁴ omnimodo CLXSWKND; omnino RBVPZOHA

⁵ huiusmodi CRXSDBVZOHA; huius mundi K; huius misterii N

107¹

Gregorius² uniuersis episcopis per Galliam, Europam³, Germaniam constitutis. Quod erga corrigendos plus agat beniuolentia quam seueritas⁴

Licet plerumque⁵ accidant sacerdotibus que sunt reprehendenda⁶, plus tamen erga corrigendos agat⁷ beniuolentia quam seueritas, plus cohortatio⁸ quam commotio⁹, plus caritas quam potestas, cum nemo uestrum sine reprehensione aut sine peccato uiuat. Nam si Dominus statim post trinam negationem [57vb] beatum Petrum preceptorem nostrum apostolum iudicasset¹⁰, non tantum¹¹ ex eo fructum sicut fecit recipisset. Expectandi ergo magis sunt¹² atque corrigendi rectores¹³ ecclesie qui¹⁴ statim absque nostro consulto iudicandi, cum maiora negocia et difficiliores causarum exitus sanctorum patrum canones spiritu Dei¹⁵ conditi et totius mundi reuerentia consecrati iubeant sub nostre sententie expectatione suspendere nostro moderamine finiri. Vnde necesse est hec et alia¹⁶ queque negocia ecclesiastica post multarum experimenta causarum sollicitius prospici et diligentius precauere¹⁷ quatinus per spiritum caritatis et pacis¹⁸ omnis materies scandalorum et presumptio Iudeorum atque oppressio simplicium¹⁹ fratrum²⁰ de ecclesiis Domini auferantur. Et sicut non uult quisquam fratrum²¹ se aliorum iudicio²² pregrauari, ita non²³ audeat alii²⁴ inferre quod²⁵ sibi non uult fieri.

Gregory IV; JE+2579; ID 5.368; +D 45 c 4

¹ cv K

² om. S

³ et add. SB, om. CRXKNVPZOA

⁴ Quod erga (ergo K) - seu. CRXSKNDBV; om. ZOHA

⁵ plerumque CRXSD²BVPZOHA; populumque K; plurimum N; plurimumque D

⁶ -den- ss H

⁷ corr. fr. agit Z

⁸ cohort- CKNBZOQA; cohart- S; cohoc- H

⁹ commotio LRXSWKNBVPZOHA; motio C

¹⁰ -asset CRKNBZOHQ; -asse A

¹¹ tantum CRXDBZOHA; tamen KN

¹² magis sunt CRXKNVPZOHA; sunt magis B

¹³ rectores CRXSBV²ZOHA; doctores KND

¹⁴ qui CRXSNBVZOHA; quam KDV²

¹⁵ spiritu Dei CKNBZOH; Spiritus Sancti QA

¹⁶ hec et alia CKDBZO²HA; hoc et alia N; et alia hec O

¹⁷ -eri LRSBVPZOHA; -ere CXKND

¹⁸ et add. C, om. LRXSWKNBVPZOHA

¹⁹ simplicium CKNBZOHQ; supplicium corr. fr. supplicio A

²⁰ et add. B, om. CRKNVPZOHA

²¹ fratrum CRNDBZOHA; om. K

²² iudicio CKNBZO²H; iudiciorum O?A; iudio Q?

²³ non CRKNVPZOHA; ut B

²⁴ ss K

²⁵ quod CRKNBZOHQ; quid A

Gregorius Constantino² episcopo Mediolani³ in septimo libro registri⁴. Quod ea que⁵ maledicorum hominum rumoribus sunt ficta nullomodo sunt credenda⁶

In cunctis que in hac uita⁷ aduersa⁸ proueniunt, sola est sicut nostis omnipotentis Dei districtio pensanda atque ad cor semper proprium recurrentum ut nullius⁹ ibi lingua¹⁰ implicet, ubi conscientia non accusat¹¹. Quem enim conscientia defendit¹², et liber est inter accusationes¹³, et liber¹⁴ sine¹⁵ accusatione esse non potest, si sola que interius¹⁶ addicit conscientia accuset. De uestra igitur sanctitate absit a Christianorum iudicio ea que maledicorum hominum rumoribus conficta credimus in qualicumque modulo suspicionis adduci, quia et sacri eloquii testimonium tenemus, ut mala maiora cum forsitan¹⁷ dicuntur nisi probata credi non debeant, sed citius probata ulcisci. Nam ipse qui omnia creauit et cuncta que [58ra] condidit intuetur Deus, malorum grauium ultione¹⁸ commotus ait, Clamor Sodome et Gomorre ascendit ad me. Descendo ut uideam utrum clamorem quem audiui opere compleuerint, et ulciscar, an non est ita ut sciam. Quo enim descenderet¹⁹ Deus ut que essent facta cognosceret aut quid²⁰ non is qui ubique est²¹ sciret? Sed ut nostre ignorantie exemplum discretionis daret quatinus deberemus mala grauia audita non credere ipse se dixit ad cognoscendum descendere, de quo omnibus liquet, quia et non descendens omnia sciret. Hec igitur²² dixi ut nimie esse²³ leuitatis ostenderem, si quis mala grauia²⁴ credere studeat que probari²⁵ non possunt, unde sanctitas uestra²⁶ debet mentem suam a maledicorum hominum rumoribus atque obtrectatione disiungere, et sola que interne uite sunt atque ad utilitatem subditorum proficiunt cogitare.

Reg. 7.14; JE 1460; +C 11 q 3 c 52

¹ cvi K

² -antino CRSKNBVZH; -antio OQA

³ Mediolani CRNDBVZOA; Mediolanensi SH; Meolani K; ??Q

⁴ libro registri CRSKNBZOHQ; registri libro A

⁵ ss B

⁶ Quod - credenda (recipienda *after corr.* S) CXSKNDBVP; *om.* ZOHA

⁷ *om.* S

⁸ aduersa CKNBZOHQ; prouersa A

⁹ nullius CRXSKNVP; nullus B; nullius nos ZOHQA

¹⁰ lingua CRKNBZOH; lingua Q; linguam A

¹¹ non acc. ss X²

¹² defendit CLRSKNBZOH; descendit X; defecit A (Quem enim – descendit *in mg.* X²)

¹³ liber est inter acc. CRXSKNBV; inter acc. liber est ZOHA

¹⁴ uel *add.* ZOHA, *om.* CRXSKNBV

¹⁵ sine CRNDBZOHA; si non K

¹⁶ -ius CRSBVZOHA; -nis X?KND

¹⁷ *after corr.* H

¹⁸ -ione CLXKNBZQA?; -ionem SOH?

¹⁹ -deret CKDBZOHA; -dit N

²⁰ *corr. fr.* quis O

²¹ est CKNBZOH; est non Q; *om.* A

²² igitur CKNBZOH; *om.* A

²³ ss Z

²⁴ grauia CKDBZOHA; *om.* N

²⁵ *corr. fr.* -are O

²⁶ sanct. uestra CRKNVPZOHA; uestra sanct. B

109¹

Idem in epistola ad Athanasium². Quod loca uel ordines non faciant nos proximos Deo³

Non loca uel ordines Creatori nostro nos proximos faciunt, sed ei nos aut merita⁴ bona iungunt aut mala disiungunt.

Reg. 7.29; JE 1475; D 40 c 4

¹ cvii K

² *corr. fr.* Anastasium V

³ Quod - Deo CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

⁴ nostra *add. and canc.* O

110¹

Ex epistola Gregorii pape ad Constantiam reginam Gallie². Quod ecclesiasticarum rerum incendia et³ depredationes pro emunitate⁴ sint emundande⁵

Cum deuotissimam dominam sciam de celesti uita atque remedio anime sue sedulo cogitare, culpam me committere uehementer existimo. si ea que pro timore omnipotentis Dei sunt suggerenda siluero, et te sanctissimam de ecclesiastica pace sedule non commonuero⁶. Nimis me Iuliani fratris et coepiscopi nostri proclamatio⁷ nuper contristauit,⁸ maxime cum uille sue uidelicet⁹ ecclesie a nequissimis predonibus¹⁰ sint depredate atque nocturnis incendiis more furum [58rb] combuste, et dum idem maligni iuxta nostri predecessoris Bonifacii decreta pro emunitate illud emendare noluerint, dum et seculi leges hec eadem ita habere uoluerint, lege uulgali¹¹ teste in qua sic scribitur, Si quis manu armata usque ad quatuor homines in uicum alterius ad maleficiendum uenerit, ille qui prior est pro illicita presumptione componat solidos¹² DCCCC¹³, sequaces uero eius unusquisque solidos¹⁴ LXXX. Si uero ibi incendium fecerint, sibi noua componant, predam uero in quadruplum restituant. Si seculi leges talem iusticiam habere uoluerint, lex diuina cur inferior esse debebit, cum in ipsius ueritatis¹⁵ presentia a Zacheo collaudatum sit si aliquem defraudaret¹⁶ ut in quadruplum restitueret? Et quia summum in rebus bonum est¹⁷ iusticiam colere, ac sua cuique iura seruare, et in subiectos¹⁸ non sinere quod potestatis est fieri, sed quod¹⁹ equum est custodiri²⁰. quod uos et diligere et omnino confidimus studere, quapropter excellentie uestre mense Nouembrio presentis anni secunda²¹ indictione

¹ cviii K

² Ex - Gallie *after* emundande ZOHA

³ et CKDBZOA; uel N

⁴ emunitate CKNBZOHQ; communitate A

⁵ emund- RXKDBZOHQ; emundane L; emend- SN?A; ? C

⁶ -n- ss O

⁷ proclama *and lacuna* A

⁸ -s- ss C

⁹ sue uidelicet CKNBZOHQ; uideb' A

¹⁰ neq. pred. CRKNVPZOHA; pred. neq. B

¹¹ uulgali CLRXSKNBVP; uulgari S²ZOHA

¹² -idos CRXSKNDBZ; -idis H; -id' OA; cc *add. and canc.* Z

¹³ DCCCC CNDBZOHA; DCCC K

¹⁴ solidos CLXKNBP; *om.* S; sol' BV; solid' RZOA; solidis HQ

¹⁵ repeated *and canc.* Z

¹⁶ -u- ss A

¹⁷ bonum est CKNBZOA; est bonum H

¹⁸ subiectos C²LRXSWKBVZOHA; subiectis C; subditos ND

¹⁹ ss Z

²⁰ *in mg. with fieri in text, later canc.* Z

²¹ *corr. fr.* sancta H

Petrum fratrem²² et coepiscopum nostrum²³ a gremio sancte Romane ecclesie transmittimus²⁴ ut fratribus eiusdem prouincie in unum congregatis, emunitas et presumptio et sacrilegium²⁵ canonica auctoritate et uestra regia dignitate talem terminum accipiant ne post hac membra dyaboli filii²⁶ nequam in sancta ecclesia te²⁷ etiam ibi²⁸ regnante talia presumant.

Gregory V; JL 3890; ID 13.36 as BD 11.26, *insc. as here*; +C 12 q 2 cc 8-9

²² ss Z

²³ nostrum CRXKNBV; *om.* ZOHA

²⁴ -emus CKDBZHA; -imus NO

²⁵ -gium CKNBZOHQ; -gum A

²⁶ filii CKDBZOHA; fili N

²⁷ te CKDBZO(*with ecclesiam add. and canc.*)HA; *om.* N

²⁸ ibi CRKNVPZOHA; sibi B

111¹

Gregorius seruus seruorum² Dei³ Venerio Caralitano. An mulier extraneo⁴ uiro nupta cognationi eius pertineat, et si eo defuncto maneat eadem cognatio⁵

Fraternitas tue sagacitati frater amande⁶ quas debeo refero grates quoniam quesisti que debuisti, iocundum me reddidisti⁷. Vnde placide ad inquisita respondeo. Sedem apostolicam consulere decreuisti, si mulier copula [58va] nuptiali extraneo uiro iuncta cognationi⁸ eius pertineat, si⁹ eo defuncto cognatio maneat eadem¹⁰, uel si sub alio uiro cognationis uocabula dissoluantur¹¹, uel si¹² suscepto soboles possint legitime ad prioris uiri¹³ cognationis¹⁴ transire copulam. Est enim uerbum Domini ualidum et forte, est durabile, est perseuerabile, est immutabile¹⁵, non momentaneum, non transitorium. Ait autem¹⁶ per se ipsa ueritas, quod Deus est uerbum Dei. Celum et terra transibunt, uerba autem mea non transient¹⁷. Antequam Deus in carne inter homines appareret, eo inspirante dixit Adam, Quamobrem relinquet homo patrem et¹⁸ matrem suam et adhaerebit uxori sue, et erunt duo in carne una. Cui non contradixit Dominus. Deinde cum ueritas oriretur¹⁹ de terra in terram et inuisibilis in humanitate apparuit, interrogatum est si licitum esset homini uxorem relinquere. Quod prohibens fieri uetuit, preter si fornicatio sola²⁰ excluderet copulam maritalem. Vnde protulit statim in medium eandem ipsam²¹ sententiam quam ante secula manens²² cum patre

¹ cviii K; cxiii D

² *in mg.* X²

³ seruus seru. Dei *om.* S

⁴ *corr. fr.* -anea K

⁵ An - eadem cognatio (eadem cog. *om.* N) CRXSKNDBVP; *om.* ZOHA

⁶ *corr. fr.* -det O

⁷ reddidisti CKNBZOHQ(*corr. fr.* redi-); reddisti A

⁸ *corr. fr.* cognatio S

⁹ si CKDBZOHA; sed N

¹⁰ maneat eadem RXSKNBVPZOHA; eadem maneat CLW (si eo - maneat *in mg.* L)

¹¹ -oluantur CRSXBVZOHA; -oluuntur KN; -oluntur D

¹² sub *add. and canc.* K

¹³ *corr. fr.* uiro Z

¹⁴ uocabula dissoluantur uel - cognationis *add. in upper mg.* K²

¹⁵ -ile CKNBOHA; -ule Z

¹⁶ autem CNDBZOHA; enim K

¹⁷ trantransient Z

¹⁸ aut *add.* A, *om.* CKNBZOHQ

¹⁹ oriretur CKNBZOHQ; orietur A

²⁰ si fornicatio (*corr. fr.* -ionis D) sola CKDBPZOHA; fornicationem solam N

²¹ eandem ipsam CRKNVPOHQ; eandem SB; ipsam eandem Z; eadem A

²² *repeated and canc.* Z

uerbum inspirauerat²³ in Adam ipse confirmans quod ipse protinus protulit homo, Quamobrem relinquet homo patrem et matrem suam et adhaerebit uxori sue, et erunt duo²⁴ in carne una. Si una caro fiunt, quomodo poterit²⁵ aliquis eorum propinquus pertinere uni si non pertinet²⁶ alteri? Quod minime fieri posse²⁷ credendum est. Nam uno defuncto in superstitute affinitas non deletur, nec alia copula coniugalis affinitatem prioris copule²⁸ soluere potest. Sed neque alterius coniunctionis sobolem placet ad ipsius affinitatis prioris siquidem transire consortium pro eo quod uerbum Domini ualidum est et²⁹ forte, et ut inquit dicit propheta, Verbum Domini manet in eternum. Et alius propheta, Quoniam ipse dixit et³⁰ facta sunt, ipse mandauit et creata sunt³¹. Statuit ea in seculum seculi, preceptum³² posuit [58vb] et non preteribit. Nam potest per uerbum suum atque preceptum efficere duo in carnem unam. et masculum et feminam qui innumeram multitudinem sexus utriusque non destitit secum facere unum, sicut per se³³ ueritas dixit,³⁴ Non pro his tantum rogo sed pro eis qui credituri sunt per uerbum eorum in me, ut unum sint sicut tu Pater in me et ego in te et ipsi in nobis unum sint. Si quis temerario ausu et sacrilego in defuncto querit³⁵ propinquitatem, uel sub altero affinitatis uocabulo³⁶ dissipare uel susceptam sobolem alterius copule credens legitime sociari³⁷ propinquitatis prioris, hic negat Dei uerbum ualidum esse uel forte. Et qui tam facile uel tam uelociter querit dissoluere hic non credit uerbum Dei³⁸ manere in eternum. Confice terram ex quattuor locis a se distantibus magna intercapedine et confectam et conglutinatam finge cuiuscumque figure³⁹ uel immensitatis corpus uolueris.

JE+1937; AL 10.35; ID 9.38 as here; IP 7.68; C 35 q 10 c 1

²³ -auerat CKDBZOHA; -auit N

²⁴ duo CKNBZHA; *om.* O

²⁵ poterit CKNBZO²HQ; *om.* OA

²⁶ -net CXSKND; -neat LRWBVZOHA

²⁷ fieri posse CRXKNVZOHA; posse fieri SB

²⁸ copule CKNBOHA; corpule Z

²⁹ et CRXSKNBVZ²; *om.* ZOHA

³⁰ et CKNBZOHQ; *om.* A

³¹ sunt CKNBHQA; *om.* ZO

³² p. ss O

³³ per se sicut *marked for reversal* O

³⁴ dixit CRXSBZOHA; dicit KND

³⁵ *corr. fr.* -in O

³⁶ -ulo CL²XSKND; -ula LRWBVZOHA

³⁷ sociari CSKNBZO²H^{*}; *om.* OA

³⁸ Dei CXKNBV; (Dei uerb. S); Domini ZOHA

³⁹ cuiuscumque figure *in mg.* X²

112¹

Idem² Felici Mesane³ ciuitatis episcopo. ⁴ Ne quis fidelium propinquam sanguinis sui usque ad septimum numerum parentele sibi copulet⁵ matrimonio⁶

Hec salubriter cauenda⁷ sancimus ne quis fidelium propinquam sanguinis sui usquequo affinitatis linamenta⁸ generis⁹ successione cognoscuntur¹⁰ matrimonio sibi¹¹ desideret copulari¹² sed sicut a maioribus nostris definitum est ita modis omnibus obseruetur, quoniam usque ad septenarium numerum parentele nunquam ulli¹³ copulam contrahere licentiam damus. His uidelicet qui ex patre et matre consanguinitatis parentela descendunt. Qui autem et que in quarto¹⁴ gradu coniuncti inuenti fuerint, separentur quoniam scriptum est, Omnis homo ad proximam sui sanguinis non¹⁵ accedat, ut reuelet turpitudinem eius. Et iterum, Anima que fecerit¹⁶ quippiam [59ra] existis¹⁷, peribit de medio populi sui. Sane quibus coniunctio interdicatur¹⁸ illicita habebunt ineundi melioris coniugii libertatem.

Recte (in pt) C. Toledo II c 5, as BD 7.6; ID 9.42 as BD; AL 10.33 as Greg.I; Pol. 6.4.30 as AL; C 35 q 8 c 2

A I. LVI [GREGORIUS IUNIOR]

1

Decretum sanctissimi¹⁹ Gregorii iunioris. De non ducendis Deo deuotis mulieribus²⁰ et presbitera et dyacona et monacha et commatre spiritali et fratris uxore et nepte et nouerca²¹ uel nuru et consobrina et de propria cognatione nata uel quam cognatus habuerit et uidua furata et uirgine furata et de his qui ariolos uel aruspices uel incantatores obseruauerint, uel phylacteriis usi fuerint²²

Deo fauente sollicitudine nimia anime²³ quiori mente diuino iuuamine freti pro salute ommnium studere debemus ut inconfuso²⁴ uultu non de fraude cuiusquam percussu²⁵ assistere eterno iudicio mereamur et uocem audire²⁶ inquietem²⁷, Euge

¹ cx K; cxiiii D

² Idem CRXSKNBV; Gregorius ZOHQA

³ -ane CKNBZOHQ; -anie A

⁴ Idem - episcopo as first line of text OHQA

⁵ in add. N (om. CKDB)

⁶ Ne - matr. CRXSKNDBV; om. ZOHA

⁷ cau- CRKNVZOHA; can- B

⁸ corr. fr. lan- Z

⁹ generis CRKNVZOHA; om. B

¹⁰ corr. to -antur B

¹¹ sibi CKNBOHA; om. Z

¹² -ri ss Z

¹³ nunquam ulli CRXKNBV; nunquam illi S; nulli unquam ZOHA

¹⁴ uel in quinto add. C²LWVA, uel quinto add. RBZOH, om. CXSKND

¹⁵ non CKNBZOHQ; om. A

¹⁶ fecerit CKNBZOHQ; peccauerit A

¹⁷ obscurely altered Z

¹⁸ interdicatur CKNBZOHQ; interciditur A

¹⁹ sanctissimi CRSKNVZOHA; sancti B

²⁰ Decretum - mulieribus om. D

²¹ et nep. et nou. CRNBV; et nou. et nep. K

²² et presbitera - fuerint CLRXSWKNBV; om. DZOHA

²³ lacuna follows CK; after corr. SB; an' W

²⁴ corr. from -usio K

²⁵ -ulsu LRXSWNB; -ulsi CS²KDZOHA; -ussi V

²⁶ uoc. aud. CRKNVZOHA; aud. uoc. B

serue bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. Hinc namque est²⁸ quod ingemiscens dico, quia populi Christiani aliquos per prouinciam Italicam hanc commorantes audio temere contra catholicam fidem et patrum statuta uenire²⁹, ita ut Deo sacratas feminas ducere presumant mulieres³⁰, et proprias in coniugio sociant. Quod opportunum est spirituali³¹ amputari mucrone, atque si uestre placet sanctitati radicitus euelli ne³² seges³³ boni agricolae zizaniorum³⁴ horrentibus fructectis sordescat. ET INFRA. Si quis presbiteram³⁵ duxerit in coniugio anathema sit. Et responderunt omnes tercio anathema sit³⁶. Si quis dyaconam duxerit in coniugio anathema sit, et responderunt omnes tercio anathema sit³⁷. Si quis monacham quam Dei ancillam appellant in coniugio [59rb] duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tercio, anathema sit³⁸. Si quis commatrem spiritualementem in coniugio duxerit, anathema sit. Et resp³⁹. Si quis fratris uxorem in coniugio duxerit, anathema sit. Et resp⁴⁰. Si quis neptem⁴¹ suam in coniugio duxerit⁴², anathema sit. Et resp⁴³. Si quis nouercam uel⁴⁴ nurum⁴⁵ suam in coniugio duxerit⁴⁶, anathema sit. Et resp⁴⁷. Si quis consobrinam duxerit uxorem, anathema sit⁴⁸. Et resp⁴⁹. Si quis de propria cognatione uel⁵⁰ quam cognatus habuit duxerit uxorem, anathema sit⁵¹. Et resp⁵². Si quis uiduam furatus fuerit in uxorem uel consentiens ei⁵³, anathema sit⁵⁴. Et resp⁵⁵. Si quis uirginem nisi desponsauerit⁵⁶ furatus fuerit in uxorem uel consentiens ei, anathema sit. Et resp⁵⁷. Si quis ariolos⁵⁸, aruspices uel incantatores obseruauerit aut phylacteriis⁵⁹ usus fuerit, anathema sit. Et responderunt⁶⁰ omnes tercio anathema sit.⁶¹

²⁷ inquietem CR?SKNVOHA; inquietem BZ

²⁸ est CKNBZOH; om. QA

²⁹ uenire CXSKNBV; om. ZOHA

³⁰ mulieres CKDBZOHA; om. N

³¹ corr. fr. sociali V

³² ne CKNBZOHQ; nec A

³³ seges CKDBZOHA; segetes N

³⁴ mixta (corr. from mita A) add. ZOHQA, om. CXSKNBV

³⁵ -eram CNDBZOHA; -eriam K

³⁶ Et resp. – an. sit in mg. H

³⁷ Si quis diaconam – an. sit in bottom mg. R²

³⁸ Et responderunt omnes tercio, anathema sit RXSZOH; Et resp. CKV; Et r. a. s. N; Et r. D; Et resp. ut supra B; om. QA

³⁹ anathema sit add. X, a. s. add. N, omnes tercio anathema sit add. ZOHA, om. CRSKDBV

⁴⁰ anathema sit add. X, omnes tercio anathema sit add. ZOHA, om. CLRSKNBV

⁴¹ neptem CKNBZOHQ; eptem A

⁴² in con. dux. CKBZOA; d. N; dux. in con. HQ

⁴³ anathema sit add. X, omnes tercio anathema sit add. ZOHA, om. CLRSKNBV

⁴⁴ uel CRXSKNBV; aut ZOHA. neptem vel ss V²

⁴⁵ corr. fr. nutrum O

⁴⁶ in con. dux. CSKDBZOQA; d. N; dux. in con. H

⁴⁷ anathema sit add. X, omnes tercio anathema sit add. ZOHA, om. CLRSKNBV

⁴⁸ sit CKBZOH; s. N; om. A

⁴⁹ Si quis consobrinam – Et rep. in mg. X; omnes tercio anathema sit add. ZOHA, om. CLRXSKNBV

⁵⁰ ss C; in mg. Z

⁵¹ sit CKBZOH; s. N; om. A

⁵² anathema sit add. X, omnes tercio anathema sit add. ZOHA, om. CLSKNBVP

⁵³ vel cons. ei in mg. L²S

⁵⁴ sit CKNBZOH; om. A

⁵⁵ anathema sit add. X, omnes tercio (tercio omnes O) anathema sit add. ZOHA, om. CLRSKNBVP

⁵⁶ desponsauerit CKNBZOH; desponsarit Q; desponsa habuit A

⁵⁷ anathema sit add. X, omnes tercio anathema sit add. ZOHA, om. CLRSKNBVP. Si quis uirg. – resp. in mg. V

⁵⁸ uel add. N, om. CKDBZOHA

⁵⁹ -c- ss O

⁶⁰ respondens O

⁶¹ Explicit add. XS

C. Rome 721; H 754 a-b, Proem and cc 1-12, M 1140-1; ID 1.139, 8.149-50 (as BD 9.11-12), 9.19, 9.58-60 (as BD 7.22-24), 11.1; IP 6.129, 6.54, 7.57

A 1. LVII [GREGORIUS SECUNDUS]

- i. Quod qui aduersando misso pape eius laborem prepedierit excommunicetur
- ii. De presbiteris ab incognitis² ordinatis
- iii. De baptizatis a paganis
- iiii. De his qui patrem³, matrem, fratrem aut sororem occiderint
- v. Vt quotiens episcopus consecratur⁴, cum consecratore⁵ conueniant duo uel tres episcopi
- vi. Ne confirmatus iterum confirmetur
- vii. Quod non sit suscipiendus in ordinem sacerdotis qui a non catholicis eligitur
- viii. Vt omnis ordo ecclesiasticus suis nitatur rectoribus

¹ capitulatio om. ZOHQA; in CLRXSWKNDBVP

² -co- ss C

³ uel add. N, om. CRKDBV

⁴ corr. fr. -etur B

⁵ consecratore CRNDBV; insecratore K

1¹

Gregorius secundus uniuersis. Quod qui aduersando misso pape eius laborem prepedierit excommunicetur²

Si quis uero³ quod non⁴ optamus aduersando Bonefacio⁵ misso nostro prepedire conatus fuerit laborem, aut contrarius extiterit ministerio sibi⁶ credito, successorumque eius eundem laborem intrantium ex sententia diuina anathematis uinculo percellatur, ac⁷ perpetue dampnationi subiaceat.

Gregory II; JE 2160; M1149d; Mon. Mog. 18; CB Bonif. 2; ID 6.116

¹ No cap. nos. throughout this section K

² Quod - exc. CRXSKNBVP; om. ZJOHQA

³ quod uero repeated and canc. Z

⁴ ss J

⁵ Bonefacio CRXSKNBVO²H⁺; bone facio P; Bonefitio JO; beneficio ZQA

⁶ ministerio sibi CKNBZJOHQ; sibi ministerio A

⁷ ac CKDBZOHA; nunc N

2

Idem¹ Bonefacio presbitero. De presbiteris ab incognitis ordinatis² [59va]

Presbiteros³ quos ibidem repperisti⁴ si incogniti fuerint uiri illi a quibus sunt⁵ ordinati, et dubium est eos episcopos fuisse annon qui eos ordinauerunt. Si bone actionis et catholici uiri sunt presbiteri ipsi et in ministerio Christi omnique lege sancta⁶ edocti a patre uel episcopo suo benedictionem presbiteratus suscipiant et consecrentur et sic⁷ ministerio sacro fungantur.

Gregory III; JE 2251; M 1160a; Mon. Mog. 38; CB Bonif. 3; ID 6.117; D 68 c 2

¹ Idem CRXSKNBVP; Gregorius ii ZJOHQA

² De - ord. CRXSKNBVP; om. ZOHQA

³ quoque add. KND, om. CRXSBVZOHQA

⁴ repperisti CKNBOHA; peperisti Z

⁵ ss H

⁶ sancta lege marked for reversal O

⁷ in add. and canc. B

3¹

Idem² Bonefacio episcopo. De baptizatis a paganis³

Quos a paganis⁴ baptizatos esse asseruisti, si ita habetur ut denuo baptizes in nomine Trinitatis mandamus.

Gregory III; JE 2239; M 1154c; Mon. Mog. 28; CB Bonif. 15a; ID 11.91a; De cons. D 4 c 52

¹ CLRXSWKNBVP as here; ZJOHQA insert 1.58.1 (CB Bon. 12c) below

² Idem CRXSKNBVP; Gregorius ii ZJOHA

³ De - pag. CRXSKNBV (om. ZOHA)

⁴ corr. fr. -anos O

4

De his qui patrem, matrem, fratrem aut¹ sororem occiderint²

De his uero dicimus qui³ patrem⁴, matrem, fratrem aut sororem occiderint ut toto⁵ uite sue tempore corpus non suscipiant dominicum, nisi temporis sui exitu pro uiatico. Abstineant enim se et a carnis commestione et potu uini donec aduixerint⁶, ieiunent secundam et quartam et sextam feriam⁷ ut sic⁸ possint deflentes diluere commissum scelus.

Gregory III; JE 2239; M 1154d; Mon. Mog. 28; CB Bonif. 15b (pt 1); ID 10.179; below 3.20.57

¹ aut CKDB; om. N

² De - occ. CRXSKNBVP; Item ZJOHQA

³ corr. fr. quia Z

⁴ et add. JA, om. CKNBZJ²OHQ

⁵ toto CKNBOHA; tanto Z

⁶ et add. V

⁷ et sextam feriam RXSKNBVPZOHA; feriam et sextam CLW. donec – feriam in mg. V

⁸ sic CRKNBZOHQ; su and lacuna A

5

Vt quotiens episcopus consecratur, cum consecratore conueniant duo uel tres episcopi¹

Vt quotiens episcopum consecraueris, duo uel tres conueniant tecum episcopi ut Deo sit gratum quod geritur², ut eis conuenientibus ipsisque³ presentibus eum consecres.

Gregory III; JE 2239; M 1155a; Mon. Mog. 28; CB Bonif. 15b (pt 2)

¹ Vt - episcopi CRXSKNBVP; Item ZOHA

² quod ger. repeated and canc. Z

³ -que CRKNVZOHA; om. B; ipsiusque P

6

Ne confirmatus iterum confirmetur¹

De homine qui a pontifice confirmatus fuerit, denuo illi talis reiteratio prohibenda est.

Gregory II; JE 2174; M 1158b; Mon. Mog. 27; CB Bonif. 16a; ID 1.304; IP 6.126; De cons. D 5 c 9

¹ Ne - conf. CRXSKNBV; Item ZOHA

7

Idem Mediolanensibus¹. Quod non sit suscipiendus in ordinem sacerdotis qui a non² catholicis eligitur³

¹ Idem Mediolanensibus CRXSNBV²P; om. KV; Gregorius Mediolanensibus (Mediolansibus A) ZOHQA

² a non CRS²BVP; non a XKND

³ Quod - eligitur CRXSKNDBVP; om. ZOHA

Nos in hominem⁴ qui non a catholicis eligitur nulla prebemus ratione consensum nec si alicuius usurpatione factum fuerit in locum uel ordinem illum sacerdotis suscipimus.

Gregory I; Reg. 11.6; JE 1796; CB Varia 2.48; Dd 1.200; +C 9 q 1 c 6

⁴ -inem CKNBZOH; -ine QA

8

Idem¹ ad Rusticum monachum. Vt omnis ordo ecclesiasticus suis nitatur rectoribus²

In apibus princeps unus³ est. Grues unam [59vb] sequuntur ordine litterato, imperator unus, iudex unus prouincie. Roma ut⁴ condita duos fratres simul⁵ reges habere non potuit et parricidio dedicatur. In Rebecce utero Esau et Iacob bella gesserunt. Singuli ecclesiarum episcopi, singuli archipresbiteri, singuli archidiaconi, et omnis ordo⁶ ecclesiasticus suis rectoribus nititur.

Recte Jerome ep. 125; CB Varia 2.85 (Jerome); ID 5.356 (Jerome); +C 7 q 1 c 41 as Idem [sc Greg. I]

¹ Idem CRXSKNBVP; Gregorius ZOHA

² Vt - rect. CRXS(before Idem)KNBVP; om. ZOHA

³ princ. unus CRKNVPZOHA; unus princ. B

⁴ ut CKNBOHA; autem Z

⁵ simul CRKNVPZOHA; similes B

⁶ ordo CKNBZOHQ; om. A

A 1. LVIII BONEFACIUS¹

- ²i. Quod de adulterina et luxuriosa commixtione meretricum nascantur³ degeneres et ignobiles populi et libidine furentes
- ii. De eo quod⁴ sacramento constrictus fuit quod et⁵ iustis⁶ adiutor fieret, et a⁷ communione sacerdotum falsorum et seductorum abstinere nec abstinere potuit

¹ mg CW; text LRXSKNBV

² capitulatio om. ZOHA; in CLRXSWKNDBVP

³ -antur CRKDBV; -untur N

⁴ quod CRKDB; qui N

⁵ quod et CLRSDB; quo et K; ut N

⁶ iustis CRNDB; iustius K

⁷ a CKNV; om. B

1¹

Bonefacius martyr regi Anglorum. Quod de adulterina et luxuriosa commixtione meretricum nascantur² degeneres et ignobiles populi et libidine furentes³

Si enim gens Anglorum sicut per istas prouincias diuulgatum est et nobis in Francia⁴ et in Italia improperatur et ab ipsis paganis improperium⁵ est spretis⁶ legalibus conubiis adulterando et luxuriando ad instar Sodomitane gentis fedam uitam uixerit⁷, de tali commixtione meretricum estimandum est⁸ degeneres⁹ populos et

¹ here CLRXSKNBVP; after 1.57.2 above ZJOHQA

² -antur CKDBV; -untur N

³ Bon. - Angl. Quod - fur. CRXSKNBP; Regi Anglorum Bonefacius martyr ZJOHA

⁴ in Francia CKNBZJO²HQ; infantia OA

⁵ improperium CKNBZJOHQ; imperium A

⁶ spretis CRSKD²BZO²HQA; sumptis ND; spetis O

⁷ corr. fr. diu- Z

⁸ om. K (in ND)

ignobiles et furentes libidine fore procreandos, et ad¹⁰ extremum¹¹ uniuersam plebem ad deteriora¹² et ignobiliora¹³ uergentem et nouissime nec in bello seculari fortem nec in fide stabilem et¹⁴ nec honorabilem hominibus nec Deo amabilem¹⁵ esse uenturam sicut aliis gentibus Hyspanie et¹⁶ Prouincie et Burgundionum¹⁷ populis contigit, que sic a Deo recedentes fornicatae sunt, donec iudex talium criminum ultrices¹⁸ penas per ignorantiam legis Dei et per Sarracenos uenire et seuire permisit.

Mon. Mog. no. 59: CB Bonif. 12c; ID 8.224; +D 56 c 10

⁹ -eres CKNBZHA; -eris O

¹⁰ ad CKNBZJOHQ; *om.* A

¹¹ -mum CKNBZJOHQ; -mam A

¹² -ora CSKNBZOQA; -ioria H

¹³ ignobiliora CRSKNVPZ²JO²HQ; innorabilia (-ra- *later canc.*) B; ignobilia ZOA

¹⁴ et CRSKD²BVZOHA; *om.* ND

¹⁵ nec honorabilem – amabilem *in mg.* X²

¹⁶ et LRXSWKNBVPZJOHA; *om.* C

¹⁷ -ionum CKNBZJOHQ; -ianum A

¹⁸ ultrices CRKDBZOHA; ultores N

2

Idem¹ Bonifacius martyr Zacharie pape. [60ra] De eo quod² sacramento constrictus fuit quod et³ iustis adiutor fieret et a communione sacerdotum falsorum et seductorum abstinere nec abstinere potuit⁴

Antecessor⁵ et enim predecessoris uestri⁶ uenerande memorie⁷ Gregorius dum me indignum ordinauit, et ad predicandum uerbum fidei⁸ Germanicis gentibus misit sacramento me constrinxit⁹ ut canonicis et iustis episcopis et presbiteris in uerbo et facto in consensu astipulator et adiutor fierem. Hoc autem cum diuina gratia implere studui, falsos autem sacerdotes hypochritas et seductores populorum uel corrigerem ad uiam salutis uel declinarem et abstinere¹⁰ a communione ipsorum, quod¹¹ ex parte seruauit et ex parte custodire et¹² implere non potui, et spiritualiter impleui sacramentum¹³, quia in consensum et in consilium illorum¹⁴ non uenit anima mea, corporaliter autem ab eis omnino abstinere non potui. Dum uenissem ad principem¹⁵ Francorum cogente ecclesiarum necessitate¹⁶ tales ibi repperi quales nolui. Sed tamen in sancta communione corporis Christi illis¹⁷ communicauit.

Mon. Mog. no. 79; CB Bonif. 17; ID 2.95; below 3.2.11; C 11 q 3 c 104, of which all after implere non potui was added later

¹ Idem CLRXSWKNBV; *om.* ZOHA

² quod CRSWKDB; qui N

³ quod et RXSWDBVP; quod C; qui et L; q' et K; ut N

⁴ De - potuit CRXSWKNBVP; *om.* ZOHA

⁵ Antecessor CL²RNDBZOHA; Ante successor L; Intercessor K

⁶ uestri CSWD²VZOA; nostri LRXKNDBPH

⁷ uen. mem. CRDBZOHA; mem. uen. KN

⁸ ss H

⁹ constrinxit CKNBZOH; construxit QA

¹⁰ -erem CKNBZOHQ; -ere A

¹¹ et *add.* SKNDV², *om.* CRXBVZOHA

¹² et CRXSKN²VPZOHA; non N; *om.* B; uel B²

¹³ sacramentum CKNBZO²HQ; sacramentum O; sacratum A

¹⁴ illorum CRXBZOHA; eorum SKND

¹⁵ -ci- ss K

¹⁶ cum *add.* ZOHA, *om.* CRXSKNBV

¹⁷ non *add.* V²ZOHA, *om.* CRXSKNBV

A 1. LIX ZACHARIAS

- i. Ad eius dicta respondens
 ii. De libero si ancillam duxerit

¹ capitulatio in LRXSWKNBVP; om. CZOHQA

1

Zacharias papa Bonefacio martiri. Ad eius dicta respondens¹

Quod predecessor noster beate memorie Gregorius huius sedis apostolice presul dum ad² predicandum uerbum euangelii tuam misisset fraternitatem in Germanie partibus et gentibus illis paganis uerbo pollicitationis ante esse munitam ita³ ut orthodoxos⁴ episcopos, presbiteros uel quoscumque⁵ repperire potuisses in uerbo exhortationis perfectos amplius confirmares, et eis communicares, quod et factum est. Si quos uero seductores episcopos aut pseudopresbiteros⁶ uel quoscumque⁷ a recto fidei tramite deuiantes repperisses nulla⁸ tibi cum eis esset communio, quod te Deo solante⁹ usque ad presens spiritualiter¹⁰ seruasse confessus¹¹ es¹². Vel si omnino propter¹³ principalem et humanum fauorem gentis Francorum dum ad eos accessisses corporaliter abstinere non¹⁴ ualuisti, cogente necessitate ecclesiarum Dei, et tamen in eorum consilio et consensu communionis anima tua non est coinquinata, itaque propter hoc quod cum eis conuersatus es non consentiens iniquitate eorum nullum tibi est detrimentum coram Deo.

JE 2291; M 1170 b-c; Mon. Mog. no. 80; CB Bonif. 7; ID 2.96; C 11 q 3 c 105

¹ Ad - respondens CLRXSWBVP; om. KNZOHA

² om. with erasure W

³ ita CWKNBZOHQ; om. A

⁴ -h- ss O

⁵ quoscumque CLRXSWKNBV; quos X; quosque ZOHA

⁶ pseudo- V; corr. fr. pseudosp- O

⁷ quoscumque CSKN; quosque LRXWBVPZOHA

⁸ iam add. N, om. CWKBZOHA

⁹ solante CLSW²DHQA; solatante RXSK²BVPZO; solatia K; iuuante N

¹⁰ corr. fr. -uale V

¹¹ confessus CSWKNBVZHA; conuersus OQ

¹² om. Q

¹³ ss V

¹⁴ non C²LRS²WK²D²BVPZOHA; om. CXSKND

2

Zacharias papa. De libero si¹ ancillam duxerit². In epistola Francis et³ Gallis directa inter cetera⁴ sic ait

Si quis liber ancillam in matrimonio acceperit, non habet licentiam dimittere eam si prius consensu amborum⁵ coniuncti sunt, excepta causa fornicationis, sed una lex deinceps erit per omnia et uiro et femine.⁶

JE +2305; ID 8.53 var.; +C 29 q 2 c 2

¹ si CRWKDBV; qui N

² De - dux. CRXSWKN(after ait)DBVP; om. ZOHA

³ et CRWNDBVZOA; om. K

⁴ -era CLRXSKNBVZOHA; -eras W

⁵ amborum CWKNBZO²HQ; om. OA

⁶ Explicit add. XS

A 1. LX LEO QUARTUS¹

- ²i. Quod patrum instituta intacta conseruanda sint³
- ii. An hi qui columbas in templo uendunt in ordine penitentiam agere debeant, an extra ordinem, et sacerdotalem fieri gradum
- iii. Quod non sit dampnandus episcopus nisi aut ante legitimum numerum episcoporum qui fit per duodecim episcopos aut probata sententia per lxxii idoneos testes
- iiii. Quod unaqueque parroechia regenda sit sub prouisione episcopi
- v. De eulogiis
- vi. De eo qui plures ecclesias tenet
- vii. Quod decime tantum debeantur ubi sacrosancta dantur baptismata
- viii. Quod abstinendum sit ab esu carniū quarta feria et sexta
- ix. Per que decreta iudicare debeant episcopi
- x. Quod sortes per quas in Britannia iudicabant⁴ dampnate sint
- xi. De Colone facto episcopo mandato imperatoris et imperatricis
- xii. Quod nulli orthodoxorum penitentiam sustinenti liceat soluere legitimum coniugium
- xiii. De eodem
- xiiii. Quod contra patrum censuras existit secularis homo qui presbiteros ab ecclesiis in quibus sunt denominati expellit
- xv. Vt contra inimicos fidei uiriliter agere studeat [60va]
- xvi. Quod Franci semper uictores extiterunt
- xvii. Quod ei qui⁵ in certamine belli contra inimicos fidei fideliter mortuus fuerit⁶ regna celestia non negabuntur
- xviii. Quod inter eos statutum fuit quod electio Romani pontificis iuste et canonice fieri debeat
- xviiii. De sacerdote pro quo alii sacerdoti oculi fuerunt eruti
- xx. Quos deprecatus fuit quatinus Coloni dyacono Reatinam ecclesiam ad regendum concederent, ut eorum accepta licentia ibidem eum consecrare ualeret episcopum
- xxi. Quod non sit defensandus⁷ qui uiuentis locum non timuit usurpare
- xxii. Quod si papa inutilis iudicetur, ecclesia tamen non inutilis⁸ uocatur
- xxiii. De eo quod si quid incompetenter egit illius et missorum suorum iudicio emendare⁹ uelit¹⁰.

¹ Capitula Leonis quarti S² capitulatio in CLRXSWKNDBVP; om. ZOHQA³ sint LRXWKNBVP; sunt CS⁴ -bant CRWNDBV; -ate K⁵ qui CRWNDBV; om. K⁶ fuerit LRXSWKNBVP; fuerint C⁷ defensandus CRXKNBVP; defendendus LW⁸ eccl. tamen non (ss D) - inut. CRWKDB; tamen eccl. inut. non N⁹ iud. em. RXSKNBVP; em. iud. CLW¹⁰ corr. fr. euelit R

1

Ex registro Leonis¹ quarti Coloroth archiepiscopo et Bertulfo². Quod patrum instituta intacta conseruanda sint³

Ideo⁴ permittente Domino pastores hominum⁵ sumus effecti ut quod patres⁶ nostri siue in sanctis canonibus siue in mundanis affixere legibus excedere minime⁷ debeamus⁸. Contra quippe eorum saluberrima agimus instituta, si quod ipsi diuino statuerunt consulto intactum⁹ non conseruamus.

JE 2609; CB Leo IV 14; Ep. Leo 592 no. 14; ID 4.186; +C 25 q 1 c 16

¹ papa *add. and canc.* Z

² et Bertulfo CXSKN; et Berthofo L; et Berchtolfo W; et Bertulfo RBVPZO²HQ; *om.* OA

³ Quod - sint (sunt N) CRXSWKNBVP; *om.* ZOHA

⁴ Deo X

⁵ hominum CWKNBZO²HQ; *om.* OA

⁶ *corr. fr.* partes O

⁷ *ss* W

⁸ *corr. fr.* -emus H

⁹ -tum CXSWKNBV; -ta ZOHA

2

Idem episcopis Britannie. An hii¹ qui columbas² in templo uendunt in ordine penitentiam agere debeant, an extra ordinem et sacerdotalem fieri gradum³

Requiritis de his⁴ qui turpissimo lucro columbas in templo Domini uendere non pertimescunt, et sui acta improba temeritate Symonis heresi coniungentes utrum possint in ordine penitentiam agere an⁵ tantummodo extra ordinem et sacerdotalem fieri gradum. Quod nos quidem conuictis⁶ et tam detestabile nefas quod iam multis est dampnatum conciliis peregisce noscuntur, nulla possumus penitentia⁷ subuenire et tot spiritualibus patribus obuiare. Sed in illorum patrum [60vb] me sententia conuenire omnibus certum sit.

JE 2599; CB Leo IV 16a; Ep. Leo 593 no. 16(2); ID 5.115; +C 1 q 7 c 5

¹ hii CRWKDB; *om.* N

² columbas CRWNDBV; columnas K

³ An - gradum CRXSWKNBVP; *om.* ZOHA

⁴ his CRSW(de his *repeated*)KNBVHA; iis ZQO

⁵ an CRXSWKNBV; aut ZOHA

⁶ quidem conuictis CRSWKNDVZOHA; qui conuicti sunt K²; quidem conuicti B; quidem coniunctis P

⁷ poss. (-imus S) pen. CRSWKNBVP; pen. poss. ZOHA

3

Quod non sit dampnandus episcopus nisi aut¹ ante legitimum numerum episcoporum qui fit per duodecim episcopos aut probata sententia per lxxii idoneos testes²

Nullam dampnationem episcoporum esse unquam censem³ nisi aut ante legitimum numerum⁴ episcoporum⁵ qui fit per duodecim episcopos, aut certe probata sententia per lxxii idoneos testes, qui tales sint qui et accusare possint et prius ad sacra Christi quattuor euangelia⁶ sacramenta prestent quod nil falsum depromant, sicut nobis beatus Silvester tradidit et Romana sancta tenere uidetur⁷ ecclesia. Et⁸ si

¹ aut LRWKNBVP; *om.* CRXS

² Quod - testes CLRXSWKNBVP; Item ZOHQ(mg.)A

³ *corr. fr.* cence- W

⁴ *ss* O

⁵ episcoporum CWKD²BVZOHA; *om.* ND

⁶ quat. euan. CRWKNPZOHA; euan. quat. B

⁷ ten. uid. CRXSWBVOHA; uid. ten. KNDPZ

⁸ Et CRWKDBZOHA; At N

inter eos quos dampnandos esse dixerint homines fuerit episcopus qui suam causam in presentia Romane sedis episcopi⁹ petierit¹⁰ audiri, nullus super illum definitiuam¹¹ presumat dare sententiam sed omnino eum audiri¹² decernimus.
JE 2599; CB Leo IV 16b; Ep. Leo 593-4 no. 16(4); ID 5.116; +C 2 q 4 c 3

⁹ episcopi CWKNBZOHQ; *om.* A

¹⁰ *corr. fr.* pac- O

¹¹ finitimam V

¹² -iri CRXSWKNBV; -ire ZOHA

4

Quod unaquaque parroecchia regenda sit sub prouisione¹ episcopi²

Regenda est unaquaque parroecchia sub prouisione ac tuitione episcopi³ per sacerdotes uel ceteros⁴ clericos⁵ quos ipse cum Dei timore preuiderit⁶ cui iure pertinere uidetur, et circumire ut sibi necessarium uisum fuerit⁷ ecclesiastica utilitate cogente.

JE 2599; CB Leo IV 16c; Ep. Leo 594 no. 16(5); +C 10 q 1 c 4

¹ *lacuna follows in W*

² Quod - ep. CRXSWKNBVP; Item ZOHA

³ ac tuit. ep. RXSKNBVPZOHA; ep. ac tuit. CW; ep. aut tuit. L

⁴ *ss* B

⁵ -icos CSWKNBZOQA; -icorum H

⁶ -erit CLRXSKNBZOHA; -erint W

⁷ fuerit CLRXSKNBZOHA; fuit W

5

De eulogiis¹

De eulogiis ad sacra concilia deferendis nichil inuenimus a maioribus terminatum, sed sicut unicuique presbitero placuerit. Nam si constitutum² fuerit illo in³ tempore benedictiones affere, forsitan minus libenter ad synodos occurrant⁴ magis uenire detrectet. Que non sunt ut arbitror rationabiliter requirende nec ultro delate respuende⁵.

JE 2599; CB Leo 16d; Ep. Leo 594 no. 16(6); +D 18 c 8

¹ De eulogiis CRXSWK(ulo-)NBV; Item ZOHA

² -tu- *ss* O

³ illo in CRXSKNBVZOHA; in illo LW

⁴ -ant CRWKDBZOHA; -unt N

⁵ nec ultro delate resp. *in mg.* Z

6

De eo qui plures ecclesias tenet¹

Ecclesias qui plures retinet una quidem titulata, alie uero² sub commendatione tenende sunt.

JE 2599; CB Leo IV 16h; Ep. Leo 595 no. 16(11); C 21 q 1 c 3 var.

¹ De - tenet CRXSWKNBV; Item ZOHA

² uero CRWNDBZOHA; *om.* K

7

Quod decime [61ra] tantum debeantur ubi sacrosancta dantur baptismata¹

De decimis² iusto ordine non tantum nobis sed et maioribus uisum est plebibus tantum ubi sacrosancta dantur baptismata deberi.

¹ Quod - baptismata CRXSWKNBV; Item ZOHA

JE 2599; CB Leo IV 16i; Ep. Leo 595 no. 16(12); ID 3.151 as end of ep. Gelasii; Dd 3.63 (var.); C 16 q 1 c 45

² decimis CWNDBZOHA; lacuna K

8

Quod abstinendum sit ab esu carniū quarta feria et sexta¹

De esu carniū est apud nos uetustissima et non improbanda traditio semper tenenda, ut a cene termino que fit in principio² noctis quarte ferie que lucescit in quarta feria usque in diluculum quinte ferie et similiter a cena noctis sexte³ ferie pertenditur⁴ non imperite⁵ ieiunatio usque ad Sabbati lucem uel quantum⁶ de diei parte⁷ aliquis ieiunare maluerit uel debuerit.

JE 2599; CB Leo IV 16k; Ep. Leo 595 no. 16(13); De cons. D 3 c 11

¹ Quod – feria et sexta (et sexta feria SV) CRXSWKNBV; Item ZOHA

² -r- ss O

³ sexte CRWNDBVZOHA; quinte K

⁴ pert- CRWKNBOH; perp- Z; prot- QA

⁵ per add. and canc. O

⁶ quantum CRWKDBZOHA; quartum N

⁷ in mg. C

9

Per que decreta iudicare debeant episcopi¹

De libellis² et³ commentariis aliorum non conuenit aliquem⁴ iudicare et sanctorum conciliorum canones relinquere uel decretalium regulas id est qui habentur apud nos simul cum illis in canone, et quibus in omnibus ecclesiasticis utimur iudiciis, id est apostolorum⁵, Nicenorum⁶, Aquiranorum, Neocesariensium, Gangrensiū, Antiochensium, Laodicensium, Calcedonensium, Sardicensium⁷, Carthaginensium⁸, Affricanensium⁹ et cum illis regule presulum¹⁰ Romanorum, Siluestri, Syricii, Innocentii, Zosimi, Celestini, Leonis, Gelasii, Hylarii, Symachi, Simplicii, Hormisde¹¹ et Gregorii iunioris, isti omnino sunt et per quos iudicant episcopi et per quos episcopi simul et clerici iudicantur. Nam si tale emerit uel contigerit inusitatum negotium quod minime possit¹² per istos finire, tunc si illorum quorum meministis dicta¹³, Ieronimi, Augustini, Ysidori, uel ceterorum similiter sanctorum doctorum similium reperta fuerint, magnanimitè sunt retinenda ac promulgan[61rb]da, uel ad¹⁴ apostolicam sedem referatur de talibus. Quam ob causam iuculentius¹⁵ et magna uoce pronuntiare non pauco, quia que illa que diximus sanctorum patrum statuta que apud nos canones pretitulantur, siue sit ille episcopus

¹ Per - ep. CRXSWKNBV; Item ZOHA

² libellis CRSWKVPZOHA; libello N; libell' D; lib' B

³ in add. A, om. CWKNBZOHQ

⁴ aliquem CXSWKN; aliquos LRBVPZOHA

⁵ id est ap. CRWKNBZOHQ; ap. id est A

⁶ -enorum CWKNBVZH; -eronum OQA

⁷ Antiochensium – Sardic. om. B

⁸ om. X; after Gangr. but marked for reversal Z

⁹ Sard. Cart. Affric. in mg X²

¹⁰ corr. fr. presule regule O

¹¹ Horm- CLXWKN; Orm- RSBVPZOHQ; Corm- A

¹² ss O

¹³ dicta CRWKDVZOHA; dicti N; ? B

¹⁴ ad CLRKNBZOHA; om. W

¹⁵ iuculentius CRWKVNPZOHQ; om. B; iuculentius A

siue clericus siue¹⁶ laicus indifferenter non¹⁷ receperit, ipse se conuincit, nec catholicam et apostolicam fidem, nec sancta uera¹⁸ Christi quattuor euangelia utiliter et efficaciter ad effectum¹⁹ suum retinere uel credere.

JE 2599; CB Leo IV 161; Ep. Leo 595-6 no. 16(14); ID 4.72; IP 2.118; D 20 c 1

¹⁶ siue CRXSWKNBV; uel ZOHA

¹⁷ non CRXSWKNBV; om. ZOHA

¹⁸ uera CSWKNBOHA; uero Z

¹⁹ eff- CLXSKNBVZOHA; aff- RPW

10

Quod sortes per quas in Britannia iudicabant dampnate sint¹

Sortes² quibus uos³ cuncta in uestris discriminatis prouinciis nichil aliud quam quod illi patres dampnauerunt⁴ diuinationes et maleficia esse decernimus. Quamobrem uolumus illas omnino dampnari et ultra inter Christianos nolumus nominari, et ut⁵ abscondantur sub anathematis interdictu⁶ prohibemus.

JE 2599; CB Leo IV 16m; Ep. Leo 594 no. 16(7, pt); ID 11.8; IP 8.70; C 26 q 5 c 7

¹ Quod - sint CRXSWKNBVP; Item ZOHA

² corr. fr. Fortes K

³ uos CRSWKNVPZOHA; nos B

⁴ dampnauerunt CLRXSWKN; dampnarunt BVPZOHQ; damnorum A

⁵ ut CRWKNVPZOHA; uel B

⁶ -ctu CRWNDBZOHA; -ctum K

11

Item Itte comitis. De Colone facto episcopo mandato imperatoris et imperatricis¹

Nobis domnus imperator et imperatrix per suas epistolas direxerunt ut Colonem in Reatina ecclesia que pastoris officio per longa iam tempora destituta uidebatur² episcopum favere deberemus sicut et fecimus.

JE 2615; CB Leo IV 21A; Ep. Leo 598 no. 21; +D 63 c 17

¹ Item Itte (om. W; S obsc. corr.) comitis. De - et (uel N) imperatricis CRXSWNDBP; De - imperatricis K; De - imperatricis. Idem Itte com. V; Leo iiii Itte comitis ZOHA

² -atur CLRXSKNBVPZOHA; -antur W

12

Idem Galerio episcopo Tripolitano. Quod nulli orthodoxorum penitentiam sustinenti¹ liceat soluere² legitimum coniugium³

Audiuimus a quibusdam quod in uestris diocesibus et finibus Christianorum cetus leui se subtrahunt⁴ penitentie iugo, dicentes quia si⁵ penitentiam agimus coniugii⁶ debemus relinquere copulam in quo errant et de ueritatis calle discedunt, quia pro omnibus⁷ illicitis penitentiam unusquisque⁸ Christi nominis cultor sustinere atque peragere summopere debet, dicente Domino, Penitentiam agite et⁹ appropinquabit¹⁰

¹ corr. fr. -icienti R

² soluere CRWNDB; sollere K

³ Quod - coniugium CRXSWKNDBVP; om. ZOHA

⁴ -unt CWKNBZOHQ; -untur A

⁵ quia si CLRXSKNBVPZO²HA; quasi W; quia O

⁶ coniugii CWKNBZOHQ; et iugii A

⁷ corr. fr. illis O

⁸ -que ss B

⁹ et CLRXKDBVPZOHA; om. SWN

¹⁰ enim add. W, om. CLRXSKNBVPZOHA

regnum¹¹ celorum. Coniugium uero legitimum nulli orthodoxorum penitenciam sustinenti¹² soluere licet.

JE 2640; CB Leo IV 26a; Ep. Leo 600 no. 26a; C 33 q 2 c 13a

¹¹ regnum CSWKNBZO²HQ; regnorum O; regum A

¹² om. B (? added in mg.)

13

De eodem¹

Sacris eos uos expedit eloquiis² edocere, ut erroris eripiantur caligine³, et licitis copulationibus iuncti de omnibus illicitis penitentiam agere procurent⁴.

JE 2640; CB Leo IV 26b; Ep. Leo 600 no. 26b; C 33 q 2 c 13b

¹ De eodem CRXSWKNBVP; Item ZOHA

² exp. eloq. CRWDBVZOHA; eloq. exp. KN

³ corr. fr. -ene O

⁴ -ent CWKNBZO²HQ; -ant A

14

Idem Karoli regi. Quod contra patrum censuras existit secularis homo qui presbiteros ab ecclesiis in quibus sunt denominati expellit¹

Contra sanctorum patrum censuras uidetur existere si secularis homo uel laicus presbiteros ab ecclesiis in quibus tempore ordinationis eorum denominati uel introducti fuerint² uidetur expellere.

JE 2641; CB Leo IV 27; Ep. Leo 601 no. 27; ID 3.102; +C 16 q 7 c 29

¹ Quod - expellit CRXSWKNBV; om. ZOHA

² fuerint CRXSWKNBV; fuerunt ZOHA

15

Idem exercitui¹ Francorum. Vt contra inimicos fidei uiriliter agere studeat²

Omni timore³ ac terrore deposito contra inimicos sancte fidei et⁴ aduersarios omnium regionum uiriliter agere studete.

JE 2642; CB Leo IV 28a; Ep. Leo 601 no. 28(1); ID 10.87a; IP 8.30a (as Nicholas); C 23 q 8 c 9a

¹ exercitui CRXSWKNBZ; exercitu OQA; excerc- H

² Vt - studeat CRXSWKNBV(before Idem); om. ZOHA

³ timore LRXSWKNBVPZOHA; tempore C

⁴ eorum add. O, om. CWKNBZHQA

16

¹Quod Franci semper uictores extiterunt²

Ubi usque nunc³ parentes uestri publicum mouerunt procinctum⁴ semper uictores extiterunt, nullaue⁵ eos multitudo populi superare potuit. Non enim audiuius ut aliquando sine fama uictorie reuersi fuissent.

JE 2642; CB Leo IV 28b; Ep. Leo 601 no. 28(2); ID 10.87b; IP 8.30b ut sup.

¹ Idem exerciui Francorum add. V

² Quod - ext. CRXSWKNBVP; Item ZOHA

³ nunc CWKNBZO²HQ; om. A

⁴ proc- CRXSKNBZOHA; prec- W

⁵ nullaue CWKNBZO²HQ; nullamque A

17

*Quod ei qui in certamine belli contra inimicos fidei fideliter mortuus fuerit regna illi¹
celestia non negabuntur²*

Omnium uestrum nosse uolumus caritatem quoniam quisquis quod non optantes dicimus in hoc belli certamine fideliter mortuus fuerit³, regna illi⁴ celestia minime negabuntur.

JE 2642; CB Leo IV 28c; Ep. Leo 601 no. 28(3 pt); ID 10.87c; IP 8.30c (as Nicholas); C 23 q 5 c 46 as Nicholas, C 23 q 8 c 9b is widely var. but as Leo

¹ illi CXWN; om. RSKBVP

² Quod - negabuntur CRXSWKNBP?V; Item ZOHA

³ mort. fu. CRWKNVPZOHA; fu. mort. B

⁴ illi L?RXSKNBVPZOHA; celi W; ? C

18

*Idem¹ Lothario et Hludouico augustis. Quod inter eos statutum fuit quod electio
Romani pontificis iuste et canonice fieri debeat²*

Inter nos et uos pacti serie statutum et confirmatum est quod electio et consecratio futuri Romani pontificis nonnisi iuste et canonice fieri debeat.

JE 2652; CB Leo IV 34; Ep. Leo 604 no. 34; ID 5.14; +D 63 c 31

¹ Idem CRXSWKNBV; Leo iiii ZOHA

² Quod - fieri debeat CRXSWKDBVP; Quod - fiat N; om. ZOHA

19¹

Idem² Ebruino³ et Adelfrido⁴. De sacerdote pro quo alii sacerdoti oculi fuerunt eruti⁵

Quia presulatus nostri quod bene [61vb] nostis magisterium non solum de sacerdotum, uerum etiam secularium utilitatibus debet esse sollicitum⁶, propterea fraternitatem uestram scire uolumus hunc presentem presbiterum ad sedem apostolicam uenisse, nobisque uiolentiam et excommunicationem suam per ordinem retulisse, quod etiam sine iusto legis tramite illi fuisset sua⁷ ablata ecclesia similiter indicauit quam alius dato munere sacerdos zelo ductus inuidie usurpare presumpsit. Inde parentes eius magno dolore compulsi presbiterum illum qui suam⁸ tenebat ecclesiam⁹ mox comprehenderunt et eius oculos eruerunt. Tamen sepe¹⁰ dictus sacerdos dicit quod absque sua uoluntate¹¹ et¹² consilio hoc sit peractum. Quod si ita est ut ipse nobis¹³ suo ore testatus est¹⁴, uobis magnopere preuidendum est ut si¹⁵ ipse canonice excommunicatus non est, canonica¹⁶ super eum fiat remissio.

JE 2624; CB Leo IV 39; Ep. Leo 606 no. 38; +C 1 q 4 c 5

¹ xx K

² Idem CRXSKNBVP; Leo iiii ZOHA

³ Ebruino C?LRSKNBVPZOHA; Eberuino X; Eliurino W

⁴ Adelfrido C?RXSWKDBVPZOHA; Abdelfrido L; Alfrido N

⁵ De - eruti CRXSWKNBV; om. ZOHA

⁶ -itum CRXSWKNBV; -itus ZOHA

⁷ fuisset sua CLXSWKN; sua fuisset RBVPZOHA

⁸ qui suam C²LRXWKNBVPZOHQ; qui C; quam sua A

⁹ -iam CWKNBZOHQ; -ia A

¹⁰ sepe CWNDBZOHA; ipse K

¹¹ -te ss O

¹² et CXSKN; siue LRWBVZOHA; sine P

¹³ ipse nobis LRXSWKNBVPZOHA; nobis ipse C

¹⁴ testatus est CWKNBZOHQ; testatur A

¹⁵ si CRXSWKNBV; om. ZOHA

¹⁶ corr. fr. -ice A

Item idem¹ Lothario et Hludouico augustis². Quos deprecatus fuit quatinus Coloni dyacono Reatinam ecclesiam ad regendum³ concederent, ut eorum accepta licentia ibidem eum consecrare ualeret episcopum⁴

Reatina⁵ ecclesia que per tot temporum spacia⁶ pastoralibus curis⁷ destituta⁸ consistit dignum est ut brachio amplitudinis uestre⁹ subleuetur ac gubernationis tegmine protegatur. Vnde salutationis¹⁰ alloquio premissis uestram¹¹ mansuetudinem¹² deprecamur quatinus Coloni humili dyacono¹³ eandem ecclesiam ad regendum concedere dignemini ut uestra licentia accepta ibidem eum Deo iuuante consecrare ualeamus episcopum. Sin autem in predicta ecclesia nolueritis ut preficiatur episcopus, Asculanam ecclesiam que uiduata existit illi¹⁴ uestra serenitas dignetur concedere, ut consecratus a nostro presulatu [62ra] Deo omnipotenti uestroque imperio grates¹⁵ peragere ualeat.

JE 2613; CB Leo IV 20; Ep. Leo 597 no. 19; +D 63 c 16

¹ Item idem CRXSWKNDBVP; om. ZOHA; Idem eisdem (later canc.) Q

² The rest of the canon almost wholly obliterated in K

³ ad reg. CRXSWBP; om. ND

⁴ Quos - episcopum CRXSWNDBVP; om. ZOHA

⁵ Reatina CWK?NDBZOHQ; Latina A

⁶ corr. fr. spascia H

⁷ curis CWNDBZOH; lacuna A

⁸ after corr. N

⁹ uestre CWDBZOHA; uirtute N

¹⁰ salutationis CRXSNDVBPZHA; salutationis LWOQ

¹¹ -r- ss A

¹² -inem CWNDBZOHQ; -ine A

¹³ hum. diac. RXSNDBVPZOHA; dyac. hum. CLW

¹⁴ illi CWNDBZOHQ; om. A

¹⁵ K legible again

21

Idem Nomino¹ duci Britannie. Quod non sit defensandus² qui uiuentis locum non timuit usurpare³

Non furem et latronem qualem Gislardum sentimus esse in Nannetica⁴ sede qui uiuentis quod non⁵ licuit locum non timuit usurpare pro cuiuscumque⁶ muneris donis ultra debes defensare.

JE 2600; CB Leo IV 21; Ep. Leo 598 no. 20; +C 7 q 1 c 10

¹ Nom- CRXWKBVZOQA; Vom- S; Hom- N; Domino D

² -sandus CLRXSBNBP; -dendus W

³ Quod - usurpare CLRXSBNBP; om. ZOHA

⁴ Nannetica CRXKDBZOHA; Narnietica L; Narnetica W; Nannentica S; annetice N; Nannetia P; Vannetica V

⁵ quod non CWKNBOHQA; non (quod ss) Z

⁶ pro cuiuscumque CWKDBZOHA; uniuscumque N

22

Item¹ idem Karoli regi. Quod si papa inutilis² iudicetur ecclesia tamen non inutilis³ uocatur⁴

Si fortassis quod non credimus apud uos inutiles iudicamur⁵, ecclesia⁶ tamen cui permittente⁷ Domino⁸ presumus non inutilis⁹ sed caput principiumque¹⁰ omnium merito¹¹ simul¹² ab omnibus uocatur.

¹ Item CXSWKNBVP; om. ZOHA

² over erasure X

³ eccl. tamen non inut. CRWKDB; tamen eccl. inut. non N

⁴ Quod - uocatur CXSWKNBVP; om. ZOHA

⁵ -amur CLRSKNBZOHA; -antur W

JE 2625; CB Leo IV 40; Ep. Leo 606 no. 39; ID 5.21; +C 16 q 6 c 5

⁶ -sia CWKNBZOHQ; -siam A

⁷ perm- CWNDBVZOHQ; prem- K; prom- A

⁸ perm. Domino CLRSWKNBV; permitteno X; perm. Deo ZOHA

⁹ corr. fr. -les O

¹⁰ -que ss A

¹¹ merito CWKNBVZO²HQ; meritum OA

¹² corr. fr. similis A

23

Idem¹ Hludouico. De eo quod si quid incompetenter egit, illius et missorum suorum iudicio emendare uelit²

Nos³ si incompetenter aliquid egimus et in subditis iuste legis tramitem non conseruauimus, uestro ac missorum⁴ uestrorum cuncta uolumus⁵ emendare iudicio, quoniam⁶ si nos qui aliena debemus corrigere peiora committimus, certe non⁷ ueritatis discipuli sed quod dolentes dicimus erimus pre ceteris erroris magistri. Inde⁸ magnitudinis uestre magnopere clementiam imploramus, ut tales ad hec que diximus⁹ perquirenda missos in his partibus dirigatis, qui Deum per omnia timeant, et cuncta quem¹⁰ admodum si uestra presens fuisset imperialis gloria diligenter exquirant, et non tantum¹¹ hec sola que superius diximus ut examussim¹² exagitent, sed siue minora siue etiam maiora illis sint¹³ de nobis indicata¹⁴ negocia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine, quatinus in posterum nichil sit quod ex eis indiscussum uel indiffinitum¹⁵ remaneat¹⁶.

JE 2646; CB Leo IV 41; Ep. Leo 607 no. 40; ID 5.22 as Nicholas; +C 2 q 7 c 41 as Leo

¹ Idem CRSWKNBVP; Item X; Leo iiii ZOHA

² De - uelit CXSWKNBVP; om. ZOHA

³ corr. fr. Eos O

⁴ ac missorum CWKNBZOHQ; admissorum A

⁵ cuncta uol. CRWKNVPZOHA; uol. cuncta B

⁶ qui add. A; q add. and canc. O

⁷ certe non CWKDBZOHA; iuste N

⁸ Inde CWKDBZOHA; In N

⁹ que diximus CWKDBZOHA; om. N

¹⁰ quem CWKNBZOHQ; que A

¹¹ non tantum CWKDBZOHA; tantum non N

¹² -sim CWKNBZOHQ²; -sis QA

¹³ illis sint CWKDBZOHA; illa N

¹⁴ ind- CL²RXSKNBVZOHA; iud- LW

¹⁵ indiff- CWKNBZOHQ; diff- A

¹⁶ -eant X

A 1. LXI [GREGORIUS IV]

1

Gregorius quartus. De Adriano secundo ad Romanum pontificatum tracto, quod audientes missi Hludouici indigne tulerunt¹

Cum² Adrianus secundus ad Romanum pontificatum ab ecclesia Dei genitricis domine nostre que dicitur ad³ Presepe traheretur ad Lateranense patriarchium, certatim a clero et proceribus et plebe deportatus est. Quod audientes missi Hludouici imperatoris moleste tulerunt indignati scilicet⁴, quod dum presentes essent non

¹ De - tulerunt CRXSKNBVP; om. ZOHA

² Dum W

³ ad CKNBZOHQ; a A

⁴ scilicet CNDBZOHA; sunt K

inuitati fuerunt nec optate a se futuri presulis electioni interesse meruerunt. Qui accepta ratione quod non causa contemptus Augusti sed futuri temporis⁵ prospectu hoc omissum fuerit, ne uidelicet legatos principum in electionem⁶ Romanorum presulum mos expectandi per huiusmodi fomitem inolesceret, omnem indignationem medullitus sedauerunt⁷, et ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt. *Lib. Pont. 2.174; CB Varia 2.57 as here; Dd 1.260 is fuller; ID 5.16; D 63 c 29*

⁵ temporis CRDBZOHA; turpis K; temp' N

⁶ electionem RXWKNBVPZO³HQA; electione CLS; electio O

⁷ sedauerunt CKNBZOHQ; lacuna A

2

*Ex libro pontificali. De priuatis honore sacerdotii et post in episcopos consecratis*¹

Gregorius quartus Theodosium² quem Eugenius antecessor eius presbiterii honore priuauerat, ecclesie Segnine³ consecrauit episcopum. Leontius dum esset presbiter depositus fuit et⁴ postea in Antiochia⁵ patriarcha fuit. Mysenum episcopum a Felice papa dampnatum Gelasius successor illius et communioni reddidit et ecclesie sue restituit⁶.

BD 1.233; CB Varia 2.79 as here; Dd 2.153 as here from BD; readings intermed. between BD and CB/Dd, but text closer to CB/Dd, which rearrange text; cf. Prol. 135 (but as BD, not CB/Dd)

¹ De – in episcopos (in eodem C, de episcopis N, in episcopis V) consecratis (-etis K) CLRXSWKNDBV; om. ZOHA

² -oxium H

³ Segnine CRXSKNBVP²; sanguine V; Seggnine ZHA; Seggnie O; Seggine Q

⁴ et CKNBZHQ; ex OA

⁵ -chia CKNBZOH; -chiam QA

⁶ Denique si in epistola add. H, repeated from 1.62.1 below, om. CSKNBZOQA

A 1. LXII NICHOLAVS¹ [I]

- ²i. Quod inferiores a iudicandis suis prepositis coercendi sunt
- ii. Quod non sit considerandum quales sint sacerdotes sed quid de Domino loquantur
- iii. Quod non sit utendum lege imperatorum in omnibus ecclesiasticis negociis
- iiii. De eodem
- v. Quod apostolice sedis iudicium³ a nemine foris⁴ sit retractandum et quando eiusdem sedis sententiam in melius liceat commutari
- vi. Quod qui tantum humanis rebus presunt eos per quos diuina ministrantur iudicare non presumant
- vii. Quod et imperatores pontificibus indigeant [62va] et pontifices imperialibus legibus utantur
- viii. Quod pontifex a seculari potestate nec solui possit nec ligari, nec per imperialem sententiam expelli
- viii.⁵ Quod episcopi Christo seruire debeant, milites uero seculi seculo
- x. Quod que sedes apostolica scripsit⁶ ceterorum tractatorum scriptis debeant preferri

¹ Nich. om. R, papa add. X; Cap. Nicholai pape S

² capitulatio om. ZJOHQA; in CLRSWKNDBVP

³ -cium CSKNB; -cum P

⁴ foris CSKNB; om. P

⁵ viii repeated, so now one out L

- xi. De eodem
 xii. Quod manifesta accusatore non indigent
 xiii. De his qui res Deo dicatas sub concessione principum diripiunt
 xiiii. Vt quod apostolice sedis auctoritate sancitur inconcusse teneatur
 xv. Quod Sardicense concilium recipiendum sit
 xvi. Quod qui decreta Romanorum pontificum non habent de neglectu sunt arguendi, qui uero habent et non obseruant, de temeritate corripiendi
 xvii. Consuetudinibus quibus canonica auctoritas non obsistit minime obuiandum
 xviii. Qui modus penitentie fuerit⁷ indicendus Burgando et malitie sue sequacibus qui nefarias presumptiones facere presumpserat
 xviii. De episcopis aliqua infirmitate correctis
 xx. Ne clerici a⁸ demonibus obsessi ad superiorem gradum possint accedere⁹
 xxi. De his qui arborem incidunt. si arbor cadens hominem occiderit
 xxii. De eo qui cum duabus sororibus fuerit fornicatus, uel cum his personis¹⁰ de quibus sancta scriptura prohibet
 xxiii. Quod anathemate feriendus sit qui fornicatus fuerit cum matre spiritali¹¹, uel cum ea quam ante episcopum tenuit ad confirmationem
 xxiii.¹² An liceat uxorem que adulterium perpetravit marito ipsius occidere
 xxv. De Lothario qui prima uxore expulsa secundam sibi ascivit
 xxvi.¹³ De Lothario qui¹⁴ Gualdrada repudiata aliam admiserat
 xxvii. Non debere aptari imagines sanctorum et nomina corporibus¹⁵ nondum diuinitus reuelatis
 xxviii. De quodam clerico qui inuitus monachus factus fuit
 xxviii. Quod si quid turpe de sacerdotibus¹⁶ Domini auditur contegatur [62vb]
 xxx. De Seufredo absque primatis¹⁷ sui iudicio ab episcopo¹⁸ remoto
 xxxi. Quod apostolice sedis moris¹⁹ non²⁰ sit absque signatis apicibus undecumque suscipere legationem
 xxxii. Quod nichil intersit utrum in suscipienda legatione omnes in unum optimates Romani an tres ex his uel duo uel unus conueniat
 xxxiii. Quod necesse sit accusatorem et accusatum simul adesse²¹
 xxxiii. De his qui cum excommunicatis necessitate²² uel ignorantia uel studio communicant
 xxxv. De duobus episcopis culpam Lotharii regis tutantibus
 xxxvi. De eodem

⁶ et *add.* CX, *om.* LRKNBP⁷ pen. fuerit CRNDBP; fuerit pen. K⁸ Ne clerici a RWKDBV; Ne clerici CXS; An clerici a L; Nec laici a N; De clerici a P⁹ poss. accedere CRSKN; poss. ascendere B ; accedere poss. VP¹⁰ personis CRKDBP; *om.* N¹¹ uel cum ea – suscepit CRXSDBVP; *om.* KN¹² *no. om.* B¹³ *no. om.* B (*now two out*)¹⁴ *ss* B¹⁵ -oribus CSKNB; -oris P¹⁶ -otibus CSKNB; -ote P¹⁷ -atis CLRXSKNV³; -atus BVP¹⁸ -opio CLSNDBV; -opo RXKP¹⁹ moris CSKNB; more P²⁰ *ss* K²¹ adesse CRNDB; esse K. *Whole entry in mg.* P²² necessitate CRKNVP; necesse B

- xxxvii. Depositio²³ Reugaldi²⁴ Treuerensis et Guntharii Agrippine Colonie²⁵
archiepiscoporum²⁶
- xxxviii. Quod qui decreta a sedis apostolice presule promulgata contempserit
anathema sit
- xxxviii. De licentia ingrediendi ecclesiam depositis episcopis concessa²⁷
- xl. De magnitudine sui peccati
- xli.²⁸ De eodem
- xlii. Quod si episcopi unanimes fuerint nemo eis resistere poterit
- xliii. De quodam presbitero cuius percussione dyaconus extinctus dicebatur
- xliiii. De clericis qui se defendendo paganum occiderunt
- xlv. De quodam subdyacono qui uxorem duxerat
- xlvi. Quod nemo apostolicam sedem adire uolentem impedire presumat
- xlvii. Qui consuluerat an ipse a Normannis ab episcopo²⁹ depulsus debeat
de cetero in monasterio conuersari
- xlviii. Quod clericum qui paganum occiderit non oporteat ad maiorem
gradum prouehi
- xlviii. Quod si in accusatione accusati persona deest, uni parti ad alterius
discrimen cedendum³⁰ non est
- l. Quod primates nichil priuilegii pre ceteris episcopis nisi quantum sacri
canones concedunt habeant
- li.³¹ Vtrum presbiteris et dyaconibus cum ordinantur manus chrismate
perungi debeant
- lii. De his qui pro criminibus penitentiam gerunt, et ad militiam
reuertuntur [63ra]
- liii. De his qui filiastros suos ad confirmationem coram episcopis tenent
- liiii. De interfecto suarum coniugum et quod Gloriam in excelsis in
cena sit dicenda. et quod pallio eadem die uti³² sit licitum illis quibus
est permissum
- lv. De presbitero uel dyacono crimen publice confiteri nolente, sed cum
sacramento defendere se uolente, cum tamen notum sit episcopo eum
scelus perpetrasse
- lvi. De Lanfredo episcopo uenationi dedito
- lvii. De eodem et de hoc quod cum filia sua immoderatam tenebat
familiaritatem
- lviii. Quod episcopi Britannie suffraganei sunt Thuronensis archiepiscopi
- lviii.³³ De quodam presbitero neque conuicto neque confesso irrationabiliter
reiecto
- lx.³⁴ De non abiciendis a populo presbiteris coniugatis
- lxi.³⁵ Quod polluti sacerdotes non polluant diuina sacramenta

²³ Depositio CLRKDBP; De preposito N²⁴ Reug- CLWV²; Teug- RBVP; Reng- X; Meng- S; Leug- KND²⁵ -onie CRKNVP; -one B²⁶ archiepiscoporum CRNDBP; episcoporum K²⁷ KN but not D have Depositis - concessa as a separate heading and so numbering is one wrong henceforward²⁸ no no., so now two out L²⁹ -opio CXSKNB; -opo P³⁰ ced- CSKNB; cred- P³¹ N omits no., so restoring the true sequence³² uti CSKNB; om. P³³ no no, so now three out L³⁴ K repeats lx, so restoring the true sequence³⁵ lxx repeated, so now one out X

- lxii. De eo qui non patiebatur in episcopum eligi nisi fauentem sibi
 lxiii. Quod suspecti et inimici iudices esse non debeant
 lxiiii. Ne³⁶ sine discussione admittantur accusatores, nec omnibus
 precipiatur³⁷ accusationes facere contra dispensatores ecclesie
 lxv. De his qui a Nestorio dampnato episcopo excommunicati uel dignitate
 sua exuti fuerunt
 lxvi.³⁸ De eodem
 lxvii. Quod excommunicati ad iudicandum recipiendi non³⁹ sint
 lxviii. Quod filii circa spiritualem patrem et discipuli erga⁴⁰ magistrum sic
 deuoti, sic sobrii sint ut nec saltem tenuiter illorum uitam
 reprehendant⁴¹
 lxviiii. De eodem
 lxx.⁴² Quod imperium usurpare non debeat que sacerdotum Domini sunt
 lxxi. Quod accusator non est producendus de imperialibus edibus
 lxxii. Quod in controuersiis ubi maior auctoritas est sit eundum
 lxxiii. Quod imperatores synodalibus conuentibus⁴³ interesse non debeant,
 nisi in quibus de fide tractatur
 lxxiiii.⁴⁴ Ne clerici alicuius episcopi eo inuito ad iudicium primatum ire
 compellantur

³⁶ Ne CRXSKDBVP; De N

³⁷ prec- CRXSKNVP; rec- B

³⁸ no. om. B, now three out

³⁹ rec. non] recipiendis nos P

⁴⁰ erga CRSNDBP; circa K

⁴¹ saltem – rep. CSKNB; rep. saltem tenuiter illorum uitam P

⁴² no. om. X, restoring numbers

⁴³ -entibus CRSKDBP; -entes N

⁴⁴ no no. L; lxxiii repeated, X

1

*Nicholaus papa Michaeli imperatori. [63rb] Quod inferiores a iudicandis¹ suis
 prepositis coercendi sunt²*

Denique si in epistola ad Hebreos legimus³ quod minor a maiore benedicatur, restat
 profecto ut exigente ratione etiam maledicatur. Si quid⁴ hoc utique⁵ prenoscentes⁶
 periculosa⁷ tempora illi qui ante nos fuerunt prouidam in ecclesiis consuetudinem
 tradiderunt, hodieque in Romana ecclesia que magistra⁸ est omnium ecclesiarum
 impretermisse seruatur, ita ut nullus sacerdos⁹ maiore suo non innuente cum
 sacerdote¹⁰ cuilibet¹¹ rei benedicere nitatur si¹² et anterior stans ad pronuntiandum
 aliquam lectionem benedictionem¹³ quidem postulat, sed ei quilibet¹⁴ inferior non

¹ a iud. CSKB; adiud- P

² Quod - sunt (sint LRB) CLRXSKBVP; om. NZJOHA

³ legimus CKNBFPZJH; legimur O; legitur QA

⁴ quid RSKDVPZJOHA; quod CX; quidem LNB

⁵ utique CNDBZJOHA; utrique K

⁶ prenosce- CRKNVPZJOHA; prenoc- B

⁷ periculosa CNDBZJOHA; pericula K

⁸ magistra CKNBZJOHQ; magister A

⁹ sacerdos CKNBZJOHQ; sacer A

¹⁰ cum sacerdote CKBVPOQ²A?; obsec. ss, then sacerdote X; est sacerdote S; consacerdote NZ?JH; cum
 sacerdotes Q

¹¹ cuilibet CXSKNBZOHA; cuiuslibet P

¹² si CXSKNVPZJOHA; sed LRWB

¹³ lec. ben. CLSWDBVPZJOHA; electionem ben. R; lec. X; ben. lec. KN

¹⁴ qui- CRXSBZJOHA; cui- KND

audet benedicere. Cur hoc? Numquid benedicere peccatum est? Absit. De¹⁵ maledicis¹⁶ enim non benedicis dicit apostolus, quia regnum Dei non possidebunt. Sed per hoc innuitur quante censure freno inferiores quique ad suos iudicandos prepositos coercendi sunt. Si his¹⁷ nec etiam benedicendi ius ullum penitus obtineant¹⁸.

Ep. Nich. 467 no. 88; JE 2796; CB Varia 2.71; Dd 2.62; AL 7.135; ID 5.17, 6.355; +D 21 c 6

¹⁵ *corr. fr.* Ne B

¹⁶ maledicis CRKNVZJOHQ; maledictis B; maledicis A; ? P

¹⁷ his CKNBZJOH; in his Q; in is A

¹⁸ -eant CKDBZJOHA; -eat N

2

Item idem eidem. Quod non sit considerandum quales sint sacerdotes sed quid de¹ Domino loquantur²

Non quales sacerdotes Domini sed quid³ de Domino loquantur est uobis magnopere preuidendum, nec in uicariis beati Petri apostoli uobis est attendendum⁴ quid sint sed quid pro correptione⁵ ecclesiarum, quid pro salute uestra satagant. Nec⁶ enim illos inferiores dicetis⁷ scribis et phariseis sedentibus super cathedram Moysi, de quibus Dominus precepit dicens, Quicumque dixerint uobis facite, secundum⁸ opera eorum nolite facere. Ergo imperator considera si illos dixit audiendos qui super cathedram Moysi⁹ sedebant¹⁰, quanto¹¹ potius qui super cathedram Petri resident esse existimatis obaudiendos?

Ep. Nich. 456 no. 88; JE 2976; CB Varia 2.113; Dd 4.159a; AL 1.72a (longer than Dd); ID 5.18; +C 1 q 1 c 86

¹ *om.* K

² Item - eidem. Quod - loq. CRXSKNBVP; Quod - loq. Item eidem V; Nicholaus Michaeli imp. ZJOQ(*mg.*); Nych. Michaheli imp. H; Idem eidem Q (*text*); Nicholaus imperatori Michaeli A

³ quid CRDBZJOHQ; quod K; qui PA; ? N

⁴ attendum J

⁵ correptione CRXSKNVZJOH; correctione BPQA

⁶ Nec CKNBZJOHQ; Non A

⁷ -etis CKDBZJOHA; -etur N

⁸ secundum CRKDBPZJOH; sed N; secundum uero QA

⁹ cath. Moy. CRDBPZJOHA; Moy. cath. KN

¹⁰ de quibus Dominus - sedebant (*over erasure*) in *mg.* X²

¹¹ pius *add. and canc.* O

3

Idem¹ episcopis in concilio² apud Conuicinum³. Quod non sit⁴ [63va] utendum lege imperatorum in omnibus ecclesiasticis negociis⁵

Lege imperatorum non in⁶ omnibus ecclesiasticis controuersiis utendum est, presertim cum⁷ conueniatur⁸ euangelice ac canonice sanctioni aliquotiens obuiare⁹.

Ep. Nich. 357 no. 57; JE 2723; CB Varia 2.114a (insc. as here); Dd 4.158a (insc. var.); AL 12.33; ID 4.86a; IP 2.138; D 10 c 1a

¹ Idem CXSKNBVP; Nicholaus ZJOHQA

² in conc. *add. in lower mg.* J

³ Conuicinum CKNBVZJO²HQ; Vicinum OA

⁴ *ss* V

⁵ Quod - negociis CRXSKNBVP; *om.* ZJOHA

⁶ in CKNBZJOHA; *om.* P

⁷ *ss* O

⁸ conueniatur LRXSWDBVZJOHA; conueniat CKV²; cum inueniantur K²; cum inueniatur ND²; cum ueniatur P

⁹ -b- *ss* A

4

*De eodem*¹

Imperiali iudicio non possunt ecclesiastica² iura dissolui, non quod³ imperatorum leges quibus sepe ecclesia contra hereticos utitur, sepe contra tyrannos, atque contra prauos quosque defenditur dicamus penitus renuendas⁴, sed eas quod euangelicis apostolicis atque⁵ canonicis decretis quibus postponende sunt nullum posse inferre iudicium asseramus.

Ep. Nich. 357 no. 57; JE 2723; CB Varia 2.114b; Dd 4.158b lacks Imperiali -dissolui; ID 4.187; IP 2.140; +D 10 c 1c var.

¹ De eodem CRXSKNBVP; Item ZJOHA

² after corr. H

³ quod CKDBPZJOHA; quia N

⁴ -endas CKDBZJOHA; -enda N

⁵ apostolicis atque CKNBPZJO²H; apostolicis OQ; apostolis A

5

*Quod apostolice sedis iudicium a nemine foris sit retractandum et quando eiusdem sedis sententiam in melius liceat commutari*¹

Patet profecto sedis apostolice cuius auctoritate maior non est iudicium, a nemine foris retractandum, neque cuiquam de eius liceat iudicari iudicio, iuxta quod Bonifacius² papa³ Rufo et ceteris episcopis per Thessaliam constitutis scribens, Nemo, ait,⁴ unquam apostolico culmini de cuius iudicio non licet retractari, manus obuias audacter intulit, nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se uoluit iudicari, et beatus papa Gelasius. Nec de eius, id est⁵ Romane ecclesie canones unquam preceperunt⁶ iudicari iudicio sententiamque illius constituerunt non oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta⁷ mandarunt. Ergo de iudicio⁸ Romani presulis non retractando. quia nec⁹ mos exigit quod diximus comprobato non negamus eiusdem sedis sententiam posse in melius¹⁰ commutari cum¹¹ aut surreptum aliquid fuerit, aut ipsa¹² pro consideratione etatum et temporum seu grauium necessitatum¹³ dispensatorie¹⁴ quiddam ordinare decreuit, quoniam et egregium¹⁵ apostolum Paulum quedam fecisse dispensatorie legimus, que postea reprobasse¹⁶ legitur, quando tamen ne illa Romana [63vb] uidelicet¹⁷ ecclesia discretissima consideratione fieri delegerit, non quando ipsa que bene sunt definita retractare noluerit.

Ep. Nich. 480-1 no. 88; JE 2796; AL 1.72 med.; CB Varia 2.115f; Dd 4.168; ID 5.19; IP 4.11 to mandarunt only; +C 9 q 3 c 10 as IP

¹ Quod - comm. CXSKNBVP; Item ZJOH; om. A

² corr. fr. bonus V

³ et add. A, om. CKNBZJOHQ

⁴ Nemo ait CRNDBPZJHQA; Nemo K; ait Nemo O

⁵ eius id est XSKNBZJOHA; eiusdem CRW; eius idem LV

⁶ pre- CKNBZJOHQ; om. A

⁷ sdec- B

⁸ -di- ss L²

⁹ nec CKNBZJOQA; ne H

¹⁰ posse in melius CNDBZJO²HQA; in melius posse K; in melius O

¹¹ in mg. Z

¹² ipsa CNDBZJOHA; ipsas K

¹³ corr. fr. -em N

¹⁴ -orie CRSKNV²ZJOHA; -ore BP; cum aut surreptum – disp. in cramped script C; quiddam ordinare – dispensatorie in mg. L²

¹⁵ et egreg. om. L

¹⁶ reprobasse CSKNBPJOH²QA; probasse Z; reprobare H

¹⁷ uid. Rom. marked for reversal O

6

*Quod qui tantum humanis rebus presunt eos per quos diuina ministrantur iudicare non presumant*¹

Denique hii² quibus tantum humanis rebus et non diuinis preesse permissum est quomodo de his³ per quos diuina ministrantur iudicare presumant penitus ignoramus. *Ep. Nich. 485-6 no. 88; JE 2796; AL 1.72 has much more; CB Varia 2.115g (pt 2); Dd 4.169 (mid. can.); +D 96 c 5*

¹ Quod - presumant CRXSKNBP; Item ZOHA

² hii CLRXSWKNBPH; ii ZJOQA

³ his CLRXSKNPHQA²; iis ZJO; is A

7

*Quod et*¹ *imperatores pontificibus indigeant et pontifices imperialibus legibus utantur*²

Cum ad³ uerum uentum est ultra sibi nec imperator iura pontificatus arripuit nec pontifex nomen imperatorium⁴ usurpauit, quoniam idem mediator Dei et hominum homo Christus Iesus⁵ si actibus propriis et dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discreuit propria, uolens medicinali humilitate sursum efferri, non humana superbia rursus in inferno⁶ dimergi⁷, ut et⁸ Christiani imperatores pro eterna uita pontificibus indigerent et pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus uterentur, quatinus spiritualis actio carnalibus distaret incursibus, et ideo⁹ militans Deo minime se negociis¹⁰ secularibus implicaret. ac uicissim¹¹ non ille rebus diuinis presidere uideretur qui esset negociis secularibus implicatus¹². *Ep. Nich. 486 no. 88; JE 2796; CB Varia 2.115h; Dd 4.172 b; ID 4.188 from Quoniam idem with diff. inscr.; below 3.6.18 as ID, not as here; +D 96 c 6*

¹ ss R²

² utantur added in top mg. K; Quod et (et om. N) - utantur CRXSKNBP; Item ZOHA

³ add A

⁴ -orium CRKNPZOHA; -orum B

⁵ Christus Iesus CKNBPZHQ; Iesus Christus OA

⁶ i- ss O

⁷ dim- CRSKNZOH²QA; dem- BH

⁸ et CKDBZO²H; om. NOQA

⁹ ideo CKDBPZOHA; omnino N

¹⁰ negociis CNDBZOHA; negoticiis K

¹¹ corr. fr. uci- O

¹² corr. fr. -caret O; qui esset neg. soc. impl. CNDBPZOHA; secularibus K

8

*Quod pontifex a seculari potestate nec solui possit nec ligari nec per imperialem sententiam expelli*¹

Satis euidenter ostenditur a² seculari potestate nec solui prorsus nec ligari³ posse⁴ pontificem quem constat a pio principe Constantino quod longe superius memorauimus Deum appellatum cum nec posse Deum ab hominibus⁵ iudicari manifestum sit. Sed et Theodosius minor sancte synodo scribens Ephesine prime dixit⁶, Deputatus est igitur Candidianus [64ra] magnificentissimus comes strenuorum

¹ Quod - expelli CRXSKNBP; Item ZOHQA

² a CRKNBZHQ; ac OA

³ corr. fr. litigare Q; rligari A

⁴ ss L²

⁵ corr. fr. omnibus H

⁶ dixit CSKNB; dicit ZOHA

domesticorum transire usque ad sanctissimam synodum uestram et in nullo quidem⁷ que faciende sunt de piis dogmatibus questiones⁸ seu potius expositiones communicare. Illicitum namque est eum qui non sit in ordine sanctissimorum episcoporum⁹ ecclesiasticis intermisceri tractatibus¹⁰. ET POST PAVCA. His itaque manifeste¹¹ repertis, apparet comministrum Ignatium per imperialem tantummodo sententiam nullomodo potuisse prorsus expelli. In cuius dampnatione¹² quia presulum quoque assensus est subsequutus, apparet id causa patratum fuisse adulationis, non legitime sanctionis.

Ep. Nich. 486 no. 88; JE 2796; CB Varia 2.115i; Dd 4.173 with sl. different beginning, but Post pauca as here; +D 96 c 7

⁷ quidem CRXSWDB²ZOHQ; quod KN; quod quidem B; qui dem P; quod de A

⁸ questio A

⁹ in mg. L²

¹⁰ -ta- ss K

¹¹ -este CXSWZOHA; -estis LRKNBP

¹² in cuius damp. CKNBPZO²HQ; in cuius natione O; in cusdam natione A

9

Nicholaus ad Karolum imperatorem¹. Quod episcopi Christo seruire debeant, milites uero² seculi seculo³

Reprehensibile ualde esse constat quod subintulisti⁴, dicendo maiorem partem hominum⁵ episcoporum die noctuque cum aliis fidelibus tuis contra pyratas maritimos⁶ inuigilare, ob idque episcopi impedianur uenire, cum militibus Christi sit Christo⁷ seruire. militibus uero seculi seculo, sicut scriptum est. Nemo militans Deo implicat se negociis secularibus. Quod si seculi milites militie student, quid ad episcopos⁸ et milites Christi, nisi ut uacent orationibus?

Ep. Nich. 309-10 no. 38; JE 2788; CB Varia 2.116; Dd 4.174; ID 5.334; C 23 q 8 c 19

¹ corr. fr. imperialem B

² uero CRNDBP; om. K

³ Quod - seculo CRXSKNBP; om. ZOHA

⁴ subintulisti CKNBPZO²HQ; intulisti O; subintitulisti Q²A

⁵ hominum CRSKDBPZOHA; omnium ND²H²

⁶ -mos CKDBZOHA; -mas N

⁷ sit Christo CLRSBPZOHA; Christus sit X; Deo sit K; sit Deo ND; cum militibus Christi sit Christo in mg. X²

⁸ -opos CKNBOHA; -opo Z

10

Idem¹ archiepiscopis et episcopis per Gallias. Quod que sedes apostolica scripsit ceterorum tractatorum scriptis debeant preferri²

Si Romanorum pontificum decreto³ ceterorum opuscula tractatorum approbantur, uel reprobantur, ita ut que sedes apostolica probauit hodie teneatur acceptum⁴, et quod illa reppulit hactenus ut inefficax habeatur, quanto potius que ipsa pro catholica fide pro sanis dogmatibus pro uariis et multifariis ecclesie necessitatibus et fidelium moribus⁵ diuerso tempore scripsit omni debent⁶ honore prefer [64rb] ri et ab omnibus prorsus in quibuslibet oportunitatibus discretionem uel dispensationem magistra reuerenter assumi, quamquam quidam uestrum scripserint haud⁷ illa decretalia

¹ Idem CRXSKNBP; Nicholaus ZOHA

² Quod - preferri CRXSKNBP; om. ZOHA

³ -eto CNDBZOHA; -etum K

⁴ tractatorum approbantur - acc. over erasure and partly in mg. O

⁵ moribus CKDBZOHA; mortibus N; et fidelium moribus repeated A

⁶ debent CRXSKDB; deberet NP; debentur ZOHA

⁷ haud CSKNBZOHA; aut P

priscorum pontificum in toto canonum codicis corpore descripta cum ipsi ubi sue intentioni hec⁸ suffragari conspiciunt⁹ illis indifferenter utantur, et solum nunc ad imminutionem sedis apostolice potestatis et ad suorum augmentum¹⁰ priuilegiolorum¹¹ minus accepta esse perhibeant.

Ep. Nich. 394 no. 71 (for further notes v. c 11 below); JE 2785; CB Varia II 130b; ID 5.33a; D 19 c 1a

⁸ hec CKDBZOH; hoc N; ? A

⁹ conspiciunt CKNBZOHQ; compiscent A

¹⁰ *after corr.* H

¹¹ -le- ss K

11

*De eodem*¹

Si ideo non esse decretales epistolas priscorum pontificum Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur ascripte², ergo nec Gregorii sancti nec ullius alterius qui ante ipsum fuit uel post ipsum est aliquod institutum uel scriptum recipiendum, eo quod in codice canonum non habeatur³ ascriptum. Ergo doctrinam⁴ eorum et sanctiones que ab omni lingua uenerantur⁵, quia in codice canonum non habentur ascripte de codicibus suis eradant⁶. Vt quid uel membranas occupant, postquam non habentur accepte? Sed quare multum immoremur⁷, cum nec ipsas diuinas scripturas noui et ueteris testamenti iam recipiemus, si istos duxerimus⁸ non audiendos? Et enim neutrorum⁹ horum in codice canonum ecclesiasticorum¹⁰ habetur insertum¹¹. Sed responsuri sunt¹² isti qui non ad obediendum potius quam ad resistendum¹³ semper parati¹⁴ sunt, aientes quod inter canones inueniatur capitulum sancti pape Innocentii, cuius auctoritate doceatur a nobis utrumque testamentum esse recipiendum, quamquam in ipsis paternis canonibus nullum eorum ex toto contineatur¹⁵ insertum. Quibus ad hec asserendum est, quoniam si uetus nouumque testamentum recipienda sunt, non quod codici¹⁶ canonum¹⁷ ex toto habeantur annexa, sed quod de his recipiendis sancti pape Innocentii prolata uideatur esse sententia restat [64va] nimirum decretales¹⁸ epistole Romanorum pontificum sunt¹⁹ recipiende. Et si non sunt canonum²⁰ codici compaginate, quoniam inter ipsos canones unum beati Leonis capitulum constat esse permixtum, quo ita omnia decretalia constituta sedis apostolice custodiri mandantur, ut si quis in illa commiserit, nouerit sibi

¹ De eodem CRXSKNBP; Item Z(mg.)OHA

² a letter erased after -as C

³ habeatur CKNBZ²OHQ; habeantur Z; habentur A

⁴ doct A

⁵ -erantur CXSKD²BZOHA; -entur R; -eratur ND

⁶ -ant CLRXSW²KDBZOHA; -iant W; -atur N

⁷ -emur CLRXSWPZOHA; -amur KND; ? B

⁸ dux- RWKNBPZOHA; dix- CLXS

⁹ neutrorum CSKNBZOQA; ne uirorum H

¹⁰ can. eccl. CRXSKNBP; eccl. can. ZOHA

¹¹ insertum CKDBZOHA; inscriptum N

¹² sunt CKNBZOHQ; sumus A

¹³ restituendum Q

¹⁴ parati CKNBZOHQ; peracti A

¹⁵ contineatur CKNBHQ; continuatur ZOA

¹⁶ ss O

¹⁷ -onum CKDBPZOHA; -ones N

¹⁸ *corr. fr.* -alis C

¹⁹ sunt CKNBZOH; *om.* A

²⁰ -onum CRDBZOHQ; -on' KA; -ones N

ueniam²¹ denegari. Ait enim capitulo quinto suorum decretalium, Ne quid uero sit quod pretermisum a nobis forte credatur, omnia decretalia constituta tam beate recordationis Innocentii quam omnium decessorum nostrorum que de ecclesiasticis ordinibus et canonum promulgata sunt disciplinis ita a uestra dilectione custodiri mandamus ut si quis in illa commiserit²², ueniam sibi deinceps nouerit denegari. Dicendo uero omnia decretalia constituta nullum de²³ decretalibus²⁴ constitutis pretermisit, quod non mandauerit esse custodiendum. Et rursus asserendo omnium decessorum nostrorum nullum pontificum Romanorum²⁵ qui ante se²⁶ fuerunt excepit, cuius ita non preceperit²⁷ decretalia constituta ab omnibus custodiri ut si quis in illa²⁸ commiserit, ueniam sibi deinceps nouerit denegari²⁹, itaque nichil interest utrum sint omnia necne decretalia sedis apostolice constituta inter canones conciliorum inmixta, cum omnia in uno corpore compaginari non possint, et illa eis intersint que firmitatem his³⁰ que³¹ desunt et uigorem suum assignent³², presertim cum synodalia gesta inter que ipsi canones statuti³³ sunt in codice canonum non habentur, sed a nobis omni cultu debito uenerentur. Consonat autem huic beatissimo pape Leoni sanctus et facundissimus in decretis suis papa Gelasius ita³⁴ inquit, Decretales epistolas quas beatissimi pape diuersis temporibus ab urbe Roma [64vb] pro diuersorum patrum consultatione dederunt uenerabiliter suscipiendas. In quo notandum quia non dixit decretales epistolas que inter canones habentur, nec tantum quas moderni pontifices ediderunt. Sed quas beatissimi pape diuersis temporibus ab urbe Roma dederunt. Dictis³⁵ autem diuersis temporibus et illa tempora uir sanctus comprehendit que crebrescentibus³⁶ paganorum persecutionibus³⁷ ad sedem apostolicam deferri causas episcoporum difficillime permittebant³⁸. His ita diuina fauente³⁹ gratia prelibatis ostendimus nullam differentiam esse inter illa decreta que in codice canonum habentur⁴⁰ sedis apostolice presulum et ea que pro multitudine uix per singula uoluminum corpora reperiuntur cum omnia et omnium decessorum suorum decretalia constituta atque decretales epistolas quas beatissimi pape diuersis temporibus ab urbe Roma⁴¹ dederunt. uenerabiliter fore suscipiendas et⁴² custodiendas eximios⁴³ presules Leonem scilicet⁴⁴ et Gelasium mandasse probauimus. *Ep. Nich. 394-5 no. 71; C. Rome 865; JE 2785; CB Varia 2.130c; ID 5.33b; D 19 c 1b, c 2*

²¹ ueniam CKNBOHQA; uenia Z

²² -isserit O

²³ de C²RS²D²BZOHA; *om.* CLXSWKNDP

²⁴ de- ss H

²⁵ pont. Rom. CRSKNBZOA; Rom. pont. HQ

²⁶ ss R²

²⁷ prec- CRXKNZOQA; pepercit S; rec- BH; perc- P

²⁸ illa CNBZOHA; illi *corr. to* illis K; in illa ss O

²⁹ nou. den. CNDBZOHA; den. (ss) nou. K

³⁰ his CKNBH; iis ZOA

³¹ *corr. fr.* qui O

³² assignent CKBPZOHA; consignent N; assignent D

³³ statuti CKNBZO²HQ; statuta O?; constituta A

³⁴ *corr. fr.* itaque Z

³⁵ Dictis CNDBZOHA; dicens K

³⁶ crebres- LRXWKNBZOHA; crebes- C

³⁷ -ibus CSKNBZOHA; -is P

³⁸ -ant CNDBZOHA; -at K?

³⁹ et *add. and canc.* O

⁴⁰ -entur CSKNBZOHA; -eantur P

⁴¹ diu. temp. ab urbe Rom. CRSKNBZOA; (uenerabiliter *here but marked for moving* Q) ab urbe Rom. diu. temp.

HQ

⁴² *corr. fr.* in K

⁴³ eximios CKNBZOHQ; eximos A

⁴⁴ scilicet CNDBZOHA; *om.* K

12

Nicholaus papa¹ ad Karolum. Quod manifesta accusatore non indigent²

Accusatores habere Lotharium non nisi qui accusator fratrum in Apocalypsi³ Iohannis appellatur et opera eius et ipsa⁴ eiusdem antiqui hostis instinctu⁵ patrantur profecto comperimus. Que uero Lotharius rex uester⁶ nepos operatur accusatore non indigent. Manifesta quippe apostolo teste sunt opera carnis, que sunt fornicatio, immundicia et cetera.

Ep. Nich. 338 no. 51 (to Louis); JE 2884; AL 12.34; Cf. Dd 4.175; C 2 q 1 c 16 from Que Lotharius - sunt opera eius only

¹ ss X

² Quod - indigent CRXSKNBP; om. ZOHA

³ -si CSKBZOHA; -sis P

⁴ et ipsa CRSKNDBPZ; que K²; que et ipsa OHA

⁵ inst- CKNBZOHQ; int- A

⁶ uester CRSDBPZOHA; noster KN

13

Idem Adoni¹ Viennensi archiepiscopo. De his qui res Deo dicatas sub concessione principum diripiunt²

De rebus que semel Deo contribute atque dicatas sunt, et postea³ sub occasione concessionis⁴ principum a quibusdam inuaduntur atque diripiuntur, sancimus [65ra] ut prius consulto principe ad resecandam⁵ tam presumptiuam factionem et cognoscendum utrum illius sit concessio⁶ an inuasoris presumptio. Quod si principis inordinata⁷ fuerit largitio ipse sit⁸ princeps pro emendatione redarguendus. Si autem inuasoris declaratur presumptio, usque ad emendationem⁹ excommunicationis sit uindicta cohercendus.

Ep. Nich. 619 no. 106; JE 2697; ID 3.152; +C 12 q 2 c 22

¹ Idem Adoni CRXSKNBP; Nicholaus Adoni (Odoni A) ZOHA; Idem Michaeli imperatori Q mg. with no break or inscr. in text

² De - diripiunt CRXSKNBP; om. ZOHA

³ after occ. and then corr. to here K

⁴ -c- ss O

⁵ resecandam CKNBZO²H; reserendam O; reserendam Q; referendam A

⁶ sit conc. CRXBPZOHA; conc. sit K; conc. ND

⁷ inordinata CKNBZOHQ²; ordinata Q; et ordinata A

⁸ sit CKNBZO²HQ; om. OA

⁹ emend- CSKNBZOHA; emund- P

14

Idem Michaheli imperatori¹. Vt quod apostolice sedis auctoritate sancctitur inconcusse² teneatur³

Consequens est ut quod ab huius sedis rectoribus plena auctoritate sancctitur, nullius consuetudinis prepediente occasione proprias tantum⁴ sequendo uoluntates remoueat, sed firmiter atque inconcusse teneatur.

Ep. Nich. 448 no. 86 (to Photius); JE 2691; ID 4.211a; D 11 c 2

¹ -ori CXSKNBZOH; -oris A. Q has inscr. here: Nich' Adoni Iunensi archiepiscopo (cf c 13)

² corr. fr. inconcusse B

³ Vt - teneatur CSKNBP; om. ZOHQA

⁴ tantum CNDBZOHA; om. K

15

*Quod Sardicense concilium recipiendum sit*¹

Quod dicitis neque Sardicense concilium² neque decretalia uos habere sanctorum pontificum uel recipere non facile nobis facultas credendi tribuitur, maxime cum Sardicense concilium quod penes uos in uestris regionibus actum est et omnis ecclesia recipit. qua ratione conuenerat³ ut hec⁴ sancta Constantinopolitana⁵ ecclesia abiceret et⁶ ut dictum est non retineret?

Ep. Nich. 450 no. 86; JE 2691; ID 4.135; IP 2.100, 2.117b; +D 16 c 14

¹ Quod - sit CXSKNBP; Item ZOHA

² uel recipere *add.* P, *om.* CRSKNBZOHA

³ -erat CNDBZOHA; -iat K

⁴ hec CKDBZOH; hoc N; h' A

⁵ -ta- ss O

⁶ ss Z

16

*Quod qui decreta Romanorum pontificum non habent, de neglectu sunt arguendi*¹, *qui uero habent et non*² *obseruant, de temeritate corripiendi*³

Si decreta Romanorum pontificum non habetis, de⁴ neglectu atque incuria⁵ estis arguendi. Si habetis et non obseruatis⁶ de temeritate estis corripiendi et increpandi.

Ep. Nich. 450 no. 86; JE 2691; +D 20 c 2

¹ arguendi LRSKNB; corripiendi CXW

² ss K; *lacuna follows in B*

³ Quod - corr. CLRXSWKNBP; Item ZOHA; -piendi *in upper mg.* K

⁴ de CKNBZOHQ; *om.* A

⁵ *corr. to curia A*²

⁶ obseruatis CKNBZOQA; seruatis H

17

*Consuetudinibus quibus canonica*¹ *auctoritas non obsistit minime obuiandum*²

De consuetudinibus quas nobis opponere uisi estis scribentes per diuersas ecclesias diuersas esse consuetudines. Si illis canonica non [65rb] obsistit auctoritas pro qua eis obuiare debemus³ nil iudicamus uel eis resistimus.

Ep. Nich. 451 no. 86; JE 2691; Coll.Sem. 3.52a; ID 4.211b; IP 2.156a

¹ canica K

² Cons. - obu. CRXSKNBP; Item ZOHA

³ debemus CKNBZOHA; debeamus K²; deamus P

18

*Idem*¹ *Frotario*² *archiepiscopo Burdegalensi. Qui modus penitentie fuerit*³ *indicendus Burgando*⁴ *et malitie sue sequacibus qui nefarias presumptiones facere presumpserat*⁵

De uiro nefando Burgaudo nomine qui rabie insana commotus diabolicis se irretire laqueis non dubitauit atque gentilium more per arrupta⁶ itinera et⁷ conpita insidians uobis⁸ pro dolor in uestre ecclesie uilla una cum clericis uestris manentibus et

¹ Idem CRXSKNB; Nicholaus ZOHA

² Frotario CLRSWKNZOQA; Notario B; Frutario H

³ fuerit CKDB; sit N

⁴ -ando CLKN; -audio RSWBD; Bugaudo X

⁵ Qui - pres. CLRSWKNDBP; *om.* ZOHA

⁶ arrupta CLRXSP; abrupta KNDBH; abrupta ZOA; arbuta Q

⁷ et CKNBZOHQ; in A

⁸ uobis CKDBZOHA; nobis N

populum salubribus instruere dogmatum monitis decertantibus paneque spirituali uerbi uacua hominum corda reficientibus atque laudabile salutis proprie desiderium habentibus. sancta beatorum apostolorum⁹ Petri et¹⁰ Pauli limina¹¹ uisitare. collectis malitie sue sequacibus et iniquitatis¹² complicitibus nefarias inuasiones et depredationes¹³ uiolentas¹⁴ inferre demonico¹⁵ ausu presumpsit. et ut epistole uestre textus eloquitur¹⁶ sacrum altare, sacraque dominici¹⁷ corporis et sanguinis uasa insuper et sanctum chrisma pollutis arripere manibus quasi uilia, et ad usum communem apta presumpsit ut dilectio nos uestra¹⁸ consuluit, si ipse uel qui cum eo in tam impio¹⁹ et iniquo scelere fuerunt ad penitentiam quandoque gratia tacti diuina uenire uoluerint, quo eos penitentiae uinculo²⁰ constringatis nostre institutionis censuram exposcere curastis²¹. De quibus si tamen ita²² est iubemus cum²³ ad penitentiam reuerti accelerauerint, uno anno²⁴ extra ecclesiam Dei consistere, cuius sacratissima uasa extra ritum fidei Christiane diripiendo auferre non dubitarunt²⁵, secundo uero²⁶ anno ante fores ecclesie sine communione manere tercio uero²⁷ anno ecclesiam Dei [65va] ingredi et inter audientes sine oblatione astare²⁸, non manducantes carnes neque bibentes uinum. preter Natalis et Resurrectionis dominice dies²⁹. Quarto preterea anno si his tribus prioribus eorum fructuosus fuerit penitentiae labor communioni fidelium restituantur, totaque mentis deuotione spondentes talia se ulterius numquam facturos corpus et sanguinem Domini suscipere mereantur, et³⁰ usque ad septimum annum tribus in ebdomada diebus sine esu carnum et uini potatione maneant penitentes.

Ep. Nich. 662-3 no. 145; JE 2840; +C 12 q 2 c 17

⁹ beat. apost. CRKNPZOHA; apost. sanctorum B

¹⁰ ss O

¹¹ limina CSKNBPZH; lumina OQA

¹² -atis CKNBZHQA; -atibus O

¹³ depredationes CRXSKNDBZOHQ²; depredationis K²; predationes Q; deprecationes A

¹⁴ corr. to -entas B

¹⁵ -ico CSWKNPZOHA; -iaco LRXB

¹⁶ eloq- CKNBZOHQ; loq- A

¹⁷ corr. fr. dominici O

¹⁸ nos uestra RXSKDBPZ²OHQA; uestra nos CN; nos nostra Z; (nos dil. nostra L)

¹⁹ impio CKNBZOHQ; imperio A

²⁰ pen. uinc. LRXSWKNBPZ(after corr.)OHA; uinc. pen. C

²¹ curastis CKNBZOHQ; cursatis A

²² ita CRKDBZOHA; om. N

²³ cum CRKNPZOHA; eum B

²⁴ acc. uno anno CNDBPZOHA; acc. intra uno anno (uno anno corr. to unum annum) K

²⁵ dubitarunt CSKNBZO; dubitauerunt HQA

²⁶ uero RXSKNBPZO; autem CLWHQA

²⁷ uero CLSWKNBZOA; autem H; om. Q

²⁸ ? B

²⁹ ? B

³⁰ ss B

19

Idem¹ Aluino² Iouanensi³ archiepiscopo. De episcopis aliqua infirmitate correctis⁴

Pontifices qui aliqua occupantur infirmitate uel egritudine abiciendi non sunt, nec alios in loco eorum consecrari oportet, nisi ex hac fuerint luce subtracti. Quod si de ministerio sibi concesso⁵ conqueritur, que⁶ licita sunt sacerdotes⁷ expleant. In his⁸

¹ Idem CRXKNB; om. ZOHQA

² Muuino S

³ Iouanensi CSKNBZOH; Iouannensi Q; Iouanensi A

⁴ De - corr. CRXSKNBP; om. ZOHA

⁵ concesso CKNBZO²HQ; om. OA

uero que eis⁹ presumere non licet uicinorum usque ad recuperandam sanitatem episcoporum auxilia subrogentur, et hoc cum cautele studio¹⁰ peragatur, ne¹¹ per necessitatis occasionem presumptionis pullulet ambitio. Episcopi uero qui dominici¹² gregis suscipiunt¹³ curam atque sollicitudinem aministratione eorum discedere non oportet, ut accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamine¹⁴ eorum salubriter augeatur et triplicetur.

Ep. Nich. 631 no. 115; JE 2846; ID 5.352; C 7 q 1 c 4, of which all after pullulet ambitio is a later addn

⁶ corr. fr. nec Z

⁷ -tes ss O

⁸ his CLXRSWKNBHQA; eis L²; iis ZO

⁹ eis CXSWKNZOHQA; om. L; his RBP

¹⁰ -o ss K

¹¹ ne CKNBOHA; nec Z

¹² dominici CLRWK²D²B?PZOHA; Domini XSKND

¹³ suscipiunt CRXSKNBP; susceperunt ZOHQA

¹⁴ certamine CKNBZOHQ; cartamine A

20

Ne clerici a demonibus obsessi ad superiorem gradum possint accedere¹

Clerici qui in adolescentia a demonibus cognoscuntur obsessi², ad superiorem sacri regiminis gradum accedere non possunt.

Ep. Nich. 631 no. 115; JE 2646; ID 11.104; +D 33 c 4

¹ Ne - acc. CXSKNBP; Item ZOHQA

² after corr. O

21

De his qui arborem incidunt¹, si arbor cadens hominem occiderit²

Hii qui arbores incidere uidentur, si contigerit ut cadens arbor occiderit [65vb] hominem inculpabiles sunt atque innoxii, quia nec uoluntate eorum³ nec desiderio homicidium perpetratum est. Si uero aliqua eorum culpa uel neglectu morientis hominis periculum cognoscitur aduenisse, abiciendi sunt gradu et in sacro ordine nullatenus⁴ suscipiendi.

Ep. Nich. 631 no. 115; JE 2846; +D 50 c 49

¹ -unt RSKDBP; -erit N; ? C

² De - occ. CRXSKNBP; Item ZOHA

³ eorum CRXSKNBP; illorum ZOHA

⁴ corr. fr. ulla- B

22

De eo qui cum duabus sororibus fuerit fornicatus uel cum his personis¹ de quibus sacra scriptura prohibet²

Si quis cum duabus fuerit sororibus fornicatus³, aut cum his⁴ personis⁵ de quibus sancta scriptura prohibet⁶, si dignam egerit penitentiam, et castitatis non ualuerit continentiam sustinere, liceat ei legitimam in coniugio uxorem accipere. Similiter et

¹ personis CSKDB; om. N

² De - prohibet CRXSKNDB; om. ZOHQ; Item A

³ fuerit sor. forn. CKNZOH; sor. forn. fuerit A

⁴ his CRXSKNH; iis ZOQA

⁵ personis CKDZOHA; om. N

⁶ Si quis cum - prohibet om. B, treating rubric as part of text

mulier que⁷ tali fuerit scelere lapsa, ut fornicationis non perducatur ad chaos. Sed hoc⁸ de laicis uiris ac mulieribus solummodo statuimus.

Ep. Nich. 677 no. 157; ID 9.31 (Nicholas Carolo archiep.); +C 33 q 2 c 16

⁷ in *add.* KND², *om.* CRXSDBVZOHA

⁸ hoc CRXSNBZO; hec KD; h' A

23¹

Quod anathemate feriendus sit qui fornicatus fuerit cum matre spirituali, uel cum ea quam² de sacro fonte suscepit uel cum ea quam ante episcopum tenuit ad confirmationem³

Si quis cum matre⁴ spirituali fuerit fornicatus, anathematis ut scitis percutitur ictibus. Similiter autem et illum percutere promulgamus, qui cum ea quam de sacro fonte baptismatis suscepit, aut cum illa quam ante episcopum tenuerit, cum sacro⁵ chrismate fuerit uncta fornicationis perpetraverit⁶ scelus. Legitimam tamen si habuerit non dimittat uxorem.

Ep. Nich. 677 no. 156; JE 2845; Reg. P. 2.229; ID 1.138, 9.36 (both as Nich. Carolo); IP 7.64 (Nich. Salomoni); +C 33 q 2 c 17

¹ K *om. c. number, numbering c 24 as c 23 and so on*

² *corr. fr.* quem B

³ Quod - *conf.* CRXSKNBP; Item ZOHA

⁴ *corr. to* commatre K

⁵ *ss* R²

⁶ -trauerit CR²SDBZOHA; *om.* RX; -trat K; -trauit N; perpetratum P

24¹

An liceat uxorem que adulterium perpetravit marito ipsius² occidere³

Inter hec uestra sanctitas addere studuit si cuius uxor adulterium perpetraverit, utrum marito ipsius liceat secundum mundanam legem eam interficere, sed sancta Dei ecclesia mundanis nunquam constringitur legibus⁴, gladium non habet nisi spiritualem, non occidit sed uiuificat.

Ep. Nich. 677 no. 156; JE 2845; ID 8.333 (Alu. archiep.), ID 8.124 (Carolo archiep.); IP 7.14 (Aluino archiep.); C 33 q 2 c 6 (Albino archiep.)

¹ xxiii K

² ipsius LRSKDBVP; illius CXW

³ An - occidere CRXSKDBVP; *om.* N; Item ZOHA

⁴ *const. leg.* CRKNVPZOHA; *leg. const.* B

25¹

Idem² omnibus archiepiscopis, episcopis³ per Galliam et Germaniam [66ra] constitutis. De Lothario qui prima uxore expulsa secundam⁴ sibi asciiuit⁵

Iuxta statutum⁶ nostrum cum duos illas in partes fratres nostros destinaremus episcopos accidit ad nostram noticiam peruenire quod Lotharius prima et legitima repulsa secundam sibi asciiuerit coniugem, neque⁷ sedis nostre petitem aut promissum iudicium expectans, neque canonico iudicio uspiam succumbens⁸. Qua ex re quid

¹ xxiiii K

² Idem CRXSKNBVP; Nicholaus ZOHA

³ episcopis CRXSBVPZOQ; *om.* LWKND

⁴ secundam CRNDB; seruam K

⁵ De - asciiuit CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

⁶ statutum CKRNBZO²HQ; statum OA

⁷ neque CKNBZP*; ne quis OHA

⁸ -cubens O

aliud datur intelligi⁹ nisi quia ubi¹⁰ plurimorum iudicium preuenit, ibi suo iudicio preuaricatorem se iudicauit?

Ep. Nich. 276 no. 10; JE 2725; ID 8.225 (insc. as here)

⁹ -igi CKNBZ²OH; -igeri A; ? Z

¹⁰ ubi CXSKNBVP; ut ZOHA

26¹

Idem Radualdo Portuensi² et Iohanni Ficolensi episcopis. De Lothario qui Gualdrada repudiata aliam admiserat³

Lotharius rex in commonitorio⁴ profitetur Gualdradam⁵ se a patre accepisse et sororem postmodum admisisse Hutberti⁶. Vbi primum diligenti inuestigatione inquirite, et si eundem gloriosum regem predictam Gualdradam⁷ premissis dotibus coram testibus secundum legem et ritum quo nuptie celebrari solent per omnia inueneritis accepisse et publica manifestatione eadem Gualdrada⁸ in matrimonium ipsius admissa est restat ut perscrutemini cur illa repudiata sit⁹, uel filia Basonis¹⁰ admissa. Sed quia idem gloriosus rex metu Tebergam admisisse se dicit, uos illud euangelicum recolite quo Dominus, Nolite, inquit¹¹, timere eos qui corpus occidunt et iterum ait, Quid prodest homini si uniuersum mundum lucretur, anime uero sue detrimentum patiat? In quibus dominicis sententiis considerandum est quod si occisores corporis timendi non sunt contra iusticiam hominem impellentes et lucrum totius mundi non prosit homini anima perdita, quantominus metu unius hominis tantus rex debuit contra diuinum preceptum in immane [66rb] precipitium¹² mergi? In hoc certe se magis reprehensibilem¹³ ostendit, in quo amor mundi amorem Dei¹⁴ postposuit. Vbi nichil uobis aliud precipimus manifestatione sua eodem rege conuicto, nisi ut secundum canonicam auctoritatem nostra uice freti causam illius diffiniatis. Sin uero minime probatum fuerit Gualdradam¹⁵ uxorem fuisse legitimam, neque nuptiis secundum morem celebratis per benedictionem scilicet¹⁶ sacerdotis filio nostro Lothario extitisse coniunctam suggerite illi ut non moleste ferat legitimam sibi si ipsa innocens apparuit¹⁷ reconciliari uxorem, nec in hoc carnis uoci obtemperet, sed potius diuinis preceptis¹⁸ obediens pudeat eum, immo pertimescat in luxurie stercore putrefieri, et uoluntatem propriam sequendo ante tribunal Christi districtam ponere rationem. Preterea¹⁹ uos scire uolo quia prefata²⁰ Theberga²¹ apostolicam sedem bis et

¹ xxv K

² Portuensi CRSKDVPZOHA; Portuensi X; om. N; Portimensi B

³ De - admiserat CRXSKNBVP; om. ZOHA

⁴ -orio CNDBZOHA; -ario K

⁵ Gua- CLXSKN; Wa- RBVZOHA

⁶ Hutb- CLRXSKNBZO; Hub- VO²HA

⁷ Gua- CSKN; Wa- RBVZOHA

⁸ Gua- CLXSK(-da ss)N; Wa- RBVZOHA

⁹ sit rep. *later reversed* K

¹⁰ Bas- CSXKNV²; Bos- LRBVZOHA*

¹¹ oinquit A

¹² *corr. fr.* precipium H

¹³ reprehensibilem CKNBOH; reprehensibilem Z; reprehendere A

¹⁴ *corr. fr.* mundi H

¹⁵ Gua- CLXSKN; Wa- RBVZOHA

¹⁶ scilicet CNDBZOHA; sane K

¹⁷ apparuit CKNBZO; apparuerit Q; aperuit A

¹⁸ preceptis CRSBVZOHA; om. KND

¹⁹ Preterea CSKNBOH²QA; Propterea ZH

²⁰ pre- ss X

²¹ Theb- CSKN; Teib- L; Teb- RBVH; Teub- ZQ; Theub- OA

ter²² appellauit, et se a prelato glorioso rege questa est iniuste²³ fuisse deiectam, et ui coactam falsum contra se²⁴ composuisse piaculum. Nam eo tempore ad apostolicam sedem libellum²⁵ appellationis sue misit in²⁶ quo non quidem²⁷ adhuc confessam. sed ut contra se falsum diceret²⁸ crimen cogi sese²⁹ innotuit, insuper subiungens, quod si amplius compulsa fuero, scitote non ueritate sed timore mortis et euadendi studio, quia aliter³⁰ non possum quod uoluerint dicam. Vos tamen memores estote mei, hec uobis insinuantis. Vnde precipimus uobis ut cum eadem³¹ Theberga³² ad condictam³³ synodum sicut statuimus aduenerit causam eius diligenti examinatione tractetis, et si ei obicitur³⁴ quod illa se crimen³⁵ aliquod admisisse³⁶ confessa fuisset, et³⁷ e contra illa uiolentiam se pertulisse³⁸ proclamauerit³⁹. uel si inimicos [66va] sibi iudices illos fuisse testata fuerit, tunc illud renouantes iudicium secundum equitatis normam, ut iniusticie mole non opprimatur.

Ep. Nich. 277-8 no. 11; JE 2726; ID 8.334; +C 31 q 2 c 4

²² et (ss D) ter CKDBZOHA; etiam N

²³ corr. fr. -sta K

²⁴ se CKNBZOH; om. QA

²⁵ ss L²

²⁶ in CKNBZOHQ; uel A

²⁷ quidem CKDBZOHA; quod N

²⁸ diceret CKNBZOHQ; deceret A

²⁹ cogi sese CKNBZOHQ; cogisse se A

³⁰ quia aliter studio *marked for reversal* H

³¹ ead. cum *later reversed* K

³² Theb- CKN; Teb- LRXBH; Teub- ZOQ; Theub- A

³³ condictam CRNDBZOHQ; conuictam K; conditam A

³⁴ obicitur CKDBZOHA; obicerint N

³⁵ se crimen CXSKNBV; crimen se ZOHA*

³⁶ al. adm. CRKNVZOHA; adm. al. B

³⁷ et CRXSKNBV; om. ZOHA

³⁸ pert- CKNBZOHQ; prot- A

³⁹ corr. fr. -int K

27¹

Idem Radono archiepiscopo Mediolano. Non debere² aptari imagines sanctorum et nomina corporibus nondum diuinitus³ reuelatis⁴

Quod ais apud dyocesim tuam non⁵ esse sanctorum corpora nisi Christi martyris Affre matrisque eius Hylarie seu puellarum earum esse tamen plura⁶ que specialibus⁷ indiciiis ac nominibus minime clareant, quorum nonnulla nimirum integra manere feruntur, que etiam⁸ auctoritate apostolica premissis ieiuniis et orationibus aliorum sanctorum apta⁹ nominibus in basylicis honorabiliter recondere niteris penitus excusamus, uehementerque fieri inhihemus. Quippe cum inuocatio sanctorum nominum sufficiat etiam ubi¹⁰ corpora desunt fidelibus ad salutem, indignum procul dubio est nondum diuinitus per gloriosos agones corporibus reuelatis¹¹ sanctorum

¹ xxvi K

² corr. fr. debet X

³ nond. (*after corr.* C) diu. CLRXSWKDBV; diu. nond. N

⁴ Idem Radoni (Tadoni RV) - Med. Non - reuelatis CLRXSWKNBV; Nicholas Tadoni archiepiscopo Mediolano ZOQH; Nicolaus omnibus episcopis in regno Ludouico A

⁵ ss A

⁶ plura CRDBPZOHA; plurima KN

⁷ specialibus CRSKNVPZOQA; spiritalibus B; specialius H

⁸ etiam CNDBZOHA; et K

⁹ corr. to aptatis K

¹⁰ ubi CNDBZOHA; si (ss) K

¹¹ reuelatis CKNBZOHQ; relatis A

imagines nominaque aptari. Que tamen licet forte¹² sanctorum sint, opere precium est tamdiu in incerto sue conditionis manere, quamdiu eos¹³ Dominus more solito reuelando ad summam sanctorum prouexerit libertatem.
Ep. Nich. 666-7 no. 151; JE 2867

¹² forte LRSWKNBVPZOHA; in sorte CV²; sorte X

¹³ *corr. from* dos A

28¹

Nicholaus omnibus episcopis in regno Hludouici. De quodam clerico qui inuitus monachus factus fuit²

Presens clericus nomine Lanbertus una cum patre suo nomine Atho³, quondam uidelicet comite⁴, nunc autem clerico ad limina apostolorum properans⁵ adiit presentiam nostram, asserens qualiter idem pater eius in laicali adhuc⁶ ordine in prediis propriis edificasset monasteria duo, uoluntatem gerens ut post suum decessum presens filius⁷ eius⁸ Lanbertus in [66vb] locum⁹ ei¹⁰ succederet. Quem infra teneram¹¹ etatem¹² inter octauum et undecimum¹³ annum constitutum memoratus pater proprio arbitrio absque regulari institutione extra omnem illius uoluntatem cucullam induit. Igitur post quoddam ipsius temporis spatium ut ipse dicit, Salomon episcopus cum quibusdam aliis eidem Lanberto absque patris oblatione uel abbatis percepta¹⁴ benedictione monastico¹⁵ illum induere fecit habitu, ut fertur inuitum, et sub hac occasione paterna seu materna hereditate a fratribus suis priuatum esse atque contra omnem ut dictum est uoluntatem suam regularem illum quasi permanere uolunt monachum. Super qua re diligenti cura inuestigantes etiam sub adiuratione patrem ipsius si uerum diceret interrogauimus. Sed isdem clericus Atho respondit se talem habuisse et habere uoluntatem ut filius suus uerus monachus fuisset et in locum ei successisset. Sed sub testificatione iurando firmabat, quod quando primitus ei cucullam induit, idem Lanbertus semper restitit, et nunquam se monachum fieri consensit. Sed demum ab¹⁶ insequentibus monachico habitu uiolenter indutus fuerit, asserens quia nunquam regulam aliquando promisit, neque ego pater eius palla¹⁷ altaris indutum illum obtuli, neque a quocumque¹⁸ sacerdote uel abbate ut mos deposcit benedictione percepta regule unquam subactum monachum fuisse. Super his etiam omnibus protestatus est prefatus clericus Atho, quia si eo tempore tam dure obseruantie monasticam intellexisset regulam nunquam eidem¹⁹ filio suo Lanberto²⁰

¹ xxvii K

² De - fuit CRXSKNBV; *om.* ZOHA

³ nom. Atho CRKNVPZOHA; Atho nom. B

⁴ *in mg.* B

⁵ properans CRKNVPZOHA; preproperans B

⁶ *ss* V

⁷ *ss* O

⁸ eius CRXSKNBVP; illius ZOHA

⁹ locum CRXSDBVZOHA; loco KN

¹⁰ ei CRKNVZOHA; eius B

¹¹ teneram CKNBZOHQ; temeram A

¹² *ss* O

¹³ xi LRXSWKNBVPZOHA; decimum *and lacuna* C

¹⁴ perc- CKNBZOHQ²; prec- QA

¹⁵ *corr. fr.* monasterio H

¹⁶ *ss* Z

¹⁷ palla CRXS²KDBZOHA; pallia S; pallio N

¹⁸ quocumque LR²WKNBVPZOHA; quoquam C; quo RXS

¹⁹ eidem CNDBZOHA; ei de K

²⁰ filio suo Lanberto CKDBZOHA; filium suum Lambertum N

coegisset portare²¹ cucullam. Quapropter psalmographi consulte uerba recolentes, quibus uoluntarie se Deo sacrificare pronuntiat²², uoluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu Dei [67ra] obsecrat presentem ut dictum est clericum nomine Lanbertum minime debere existimauimus sub tali uiolentia fieri monachum. Quod enim quis non eligit²³ nec²⁴ optat, profecto non²⁵ diligit. Quod autem non diligit, facile²⁶ contempnit. Nullum ergo²⁷ bonum nisi uoluntarium. Idcirco et Dominus non ferendam in uia uirgam per quam uiolentia ulli inferatur precepit. Quapropter consultius agitur si piis suasionibus contemptum²⁸ mundi et amorem Dei predicando quam uiolentiam inferendo ad celestem amorem illum accenderitis²⁹. Vnde omnium uestrum caritati hanc nostri apostolatus³⁰ mandare decreuimus epistolam. monentes atque precipientes quatinus si ita uerum est ut isti dicunt, nullus episcopus³¹ uel abbas seu monachorum reliquorum conuentus monasticis illum regulis inuitum subiacere compellat, neque ullo modo fratres illius per hanc occasionem licentiam habeant paterna seu materna illum quod absit hereditate³² priuare, sed usque dum diuina inspiratione compunctus propria uoluntate regulis se subdat, liceat eum³³ a mundanis et laicalibus remotum uagationibus uel negociis inter religiosos et ecclesiasticos uiros in canonica degere³⁴ uita. Non³⁵ enim putamus³⁶ quod absit religiosos canonicos³⁷ a sanctorum monachorum consortio seiunctos, quia unusquisque secundum apostolum propriam mercedem accipiet, secundum suum³⁸ laborem.

Ep. Nich. 652-3 no. 132; JE 2835; ID 6.356; C 20 q 3 c 4

²¹ portare CSKNBPZO; gestare HQA

²² et add. C²LBVZOHA, om. CRXSKN

²³ eligit CKNBZOH; elegit QA

²⁴ nec CSKNBZOA; non HQ

²⁵ ss C

²⁶ facile CRXSBZOHA; facere KND

²⁷ ergo CRXSKNBV; quippe ZOHA*

²⁸ -p- ss B

²⁹ accenderitis C²LSWK²BVPZO²HQA; accenderitis CRXD; om. K; ascenderitis O

³⁰ corr. fr. appellatus O

³¹ -opus CKNBZOHQ; -opo A

³² -ate RXSWNBVPZOHA; -are CLR²KD

³³ eum CLR²WKNBVP; om. RXS; illum ZOHA

³⁴ obscurely corr. O; corr. fr. degenerare H

³⁵ Non CKNBZOHQ; Nos A

³⁶ putamus CLWBVPZHQ; putauimus RXSKN; om. O; putemus A

³⁷ -no- ss O

³⁸ secundum suum CKNBZOHQ; et secundum A

29¹

Idem² Hludouico imperatori. Quod si quid turpe de sacerdotibus Domini auditur contegatur³

In scripturis narratur Constantinus imperator dixisse. Vere⁴ si propriis oculis uidissem⁵ sacerdotem Dei aut aliquem eorum⁶ qui monachico habitu circum amicti sunt peccantem, clamidem meam explicarem et cooperirem eum, ne ab aliquo uideretur. In quibus igitur desiderantissime⁷ fili necessario commonemini⁸ [67rb] ut

¹ xxviii K

² Idem CRXSKNBV; Nicholaus ZOHA

³ Quod - contegatur CXSKNBVP; om. ZOHA

⁴ Vere CLRXWBVPZOHA; Vidissem S; Et KND

⁵ om. S, in CLRXNBZOHA

⁶ eorum CSKNBZO²HQ²; om. OA; episcoporum Q

⁷ corr. fr. ded- O

⁸ commonemini CKDBZOHA; commonendi N

quemadmodum fide et religione ac honoris parilitate ei adequari⁹ uideamini, ita quoque humilitate atque deuotione equiparari¹⁰ nichilominus anheletis, ita ut in nullo inferior eo sed potior inueniamini post exempla qui talem se exhibuit ante talia prorsus exempla. Sed hec¹¹ quidem diximus, cautos¹² uos reddere cupientes, ut si de Domini sacerdotibus qui iure patres¹³ dicuntur¹⁴, aliquid uos contigerit audire quod confusionem piis mentibus ingerat, non infronitum sed pudoratos Noe filios imitantes patriam de reliquo uerecundiam contegatis, ut affluentem quemadmodum et illi benedictione repleti moderante Domino mereamini.

*Ep. Nich. ** no. 120 (1); JE 2791; +D 96 c 8*

⁹ after corr. B

¹⁰ after corr. H

¹¹ hec CKDBZOH; hoc N; h' A

¹² cautos A

¹³ patres CKNBZOHQ; patrens A

¹⁴ ntur ss L

30¹

De Seufredo absque primatis sui iudicio ab episcopo remoto²

Denique si Seufredus tale in se crimen nouerat quo recte posset episcopatu priuari³ uel infirmitate se sentiebat forsitan pregrauari qua⁴ impeditus nullis posset proximis⁵ sua⁶ prelatione prodesse, primatis sui debuerat et non aliarum dyoceseon antistitem prestolari iudicium⁷. Quod si quelibet ambiguitas uel aliqua fortasse super eius examinatione uel episcopatus abrenuntiatione⁸ oborta fuisset contentio, ex more ad apostolicam sedem⁹ referri conuenerat et nostra in his omnibus debuerant cuncti¹⁰ decreta penitus operiri. Quod quia omissum hactenus dolemus, dilectissimam mihi gloriam uehementer afflagito¹¹ ut paulo remotus¹² iam dictus proprio Seufredus episcopo¹³ restituatur, et si quid reprehensione dignum gessit postea uel correctione uel digna animaduersione diffiniatur.

Ep. Nich. no. 120(2); JE 2791; +C 6 q 3 c 3

¹ xxix K

² De - remoto CRXSKNBVP; Item ZOHA

³ qua impeditus add. and canc. Z

⁴ qua CKNBPZ²OHA; quia LRXS; ? Z

⁵ posset proximis CLR²BZOHA; possint RX; possit KN; posset corr. fr. possent D

⁶ ss O

⁷ -ci- ss H

⁸ -tia- in mg. B

⁹ sesem A

¹⁰ cuncti CLRXSKNV²OQ²A; cincti WBVPZHQ

¹¹ affl- LRXSWKNBPZQ; effl- CVOHA

¹² rom- B; ss O

¹³ episcopo CKNBZOHQ; episcopatu A

31¹

Idem eidem². Quod apostolice sedis moris non sit absque signatis apicibus undecumque suscipere legationem³

Nobilissimus uir atque strenuus uestre sublimitatis legatus ad nos licet nullam epistolam iuxta consuetudinem [67va] a uobis nostro pontificio⁴ detulisset, licet nunquam apostolice sedi moris fuerit absque signatis apicibus undecumque

¹ xxx K

² Idem eidem CRXSKNBVP; Nicolaus Ludouico imperatori ZOHA

³ Quod - susc. legat. (legat. susc. N) CXSKNBVP; om. ZOHA

⁴ corr. fr. -ico O

legationem⁵ suscipere, nos tamen uos in illo honorantes eiusque grauitatem⁶ et eloquiorum⁷ ipsius ueridicas cognoscentes assertiones, nichilominus eum et sicut decuit suscepimus⁸ et ei sicut honestum fuit credidimus⁹.

Ep. Nich. no. 121(1); JE 2791; +D 97 c 3

⁵ legationem CXSKNBVP; legatio est ZOHA

⁶ ss O

⁷ eliq- O

⁸ suscepimus C(*before corr.*)W

⁹ et ei sicut – cred. om. K

32¹

Quod nichil intersit utrum in suscipienda legatione omnes in unum optimates Romani an tres ex his uel duo uel unus conueniat²

Illud uero quod idem Astulfus³ dicebat fuisse consuetudinis predecessorum nostrorum⁴ tempore ut ex quocumque regno aliqua legatio⁵ ad sedem apostolicam ueniret, optimates Romani interessent, modo uero nullus intersit preter Arsenium ita non est. Verum tamen quid⁶ intersit utrum in suscipienda legatione⁷ omnes in unum optimates Romani an tres ex his uel duo uel certe unus conueniat, dum tamen nil reprehensibile⁸, nil perperum⁹, Deo custode nos penitus ignoramus. Nam si reprehensione aliquid dignum geritur, non tantum de non conuocata¹⁰ turba a uobis quantum a Domino. de hoc quod male agitur potius redarguimur¹¹.

Ep. Nich. no. 121(2); JE 2791

¹ xxxi K

² Quod - conueniat CRXSKNBVP; Item ZOHA

³ Astulfus A

⁴ nostrorum CNDBZOHA; suorum K

⁵ -at- ss K

⁶ quid CRSNBVPZ; quod XKDOHA

⁷ -at- ss K

⁸ reprehensione, *with* dum tamen nil reprehensibile - si reprehensione *in mg.* O

⁹ perperum CRWNDVPZOHA; perpetuum K; perpetrum B

¹⁰ con- ss Z

¹¹ -imur CRXSKNBV; -imus PZOHA

33¹

Nicholaus Higmaro² Remorum³ archiepiscopo. Quod necesse sit accusatorem et accusatum simul adesse⁴

Necesse est secundum sacrarum omnia scripturarum documenta ac secundum iusticie trutinam et accusatum et accusatorem simul adesse, oportet etiam unam partem quantacumque et qualicumque pedita sit ueritate sic prorsus audiri ut alteri parti nullum preiudicium irrogetur.

Ep. Nich. no. 128; JE 2838; C 3 q 9 c 21

¹ xxxii K

² Nigmaro L; *corr. fr.* Higenaro *to* Higinaro W; Igmatio O (*corr. to* Higmaro)

³ Remorum RXSKNBVZOHA; Remensi CLW

⁴ Quod - adesse CRXSKNBVP; om. ZOHA

34¹

Idem² eidem³. De his qui cum excommunicatis necessitate uel ignorantia uel studio communicant⁴

¹ xxxiii K

² Idem CRXSBVZOHA; Item KND

Excellentissimus rex Karolus apostolatum nostrum consuluit quid agendum sit de his⁵ qui communicant cum his⁶ qui cum Ingeltrude sepe dampnata [67vb] communicant femina, quoniam eam⁷ cum⁸ communicatoribus suis et fautoribus⁹ pari¹⁰ uinculo anathematis¹¹ retineri constat astrictam. Quapropter nunc beatitudini tue iniungimus ut super hoc nostra auctoritate freta curam de his sumere studeat, et quia docta diuinitus sanctitas tua ualde nouit aliud esse ex necessitate aliud ex ignorantia, atque aliud quod studio delinquitur, istudque posterius duobus prioribus strictius esse puniendum, idcirco sollerter inuigilet et cauta discretione singulorum modos diiudicet, quatinus hii¹² qui ex necessitate uel ignorantia delinquant¹³ auctoritate nostra per te absoluantur, si tamen ipsa eorum¹⁴ ignorantia¹⁵ uel necessitas uera¹⁶ et non simulata uel ex non¹⁷ uoluntate processerit, quia ut bene nosti sunt plerique qui possunt quidem sed nolunt recta nosse. Vnde psalmista de huiusmodi. Noluit, inquit, intelligere ut bene ageret¹⁸. Illos autem qui studio suo obligantur et contemptu¹⁹ interdicta nostra postponunt, non nisi digna satisfactione preueniente uolumus a te prorsus absolui.

Ep. Nich. no. 41; JE 2800; ID 14.46; IP 5.106; C 11 q 3 c 102

³ eidem CRXSKNBV; Igmario Remensi archiepiscopo ZO; Igmario Remensi episcopo HQA

⁴ De - communicant CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

⁵ his CKNBHQ; iis ZOA

⁶ his CKNBOH; iis ZQA

⁷ *short lacuna follows* B

⁸ *ss* R²

⁹ suis et fautoribus CRX(fauct- X)SKNBVP; et fautoribus suis ZOHA

¹⁰ -ri *ss* Z

¹¹ -atis CLWBVPZOHA; -ate RXSKND

¹² hii CRXSKNDBPH; ii ZOQ²A; iis Q

¹³ *ss* O

¹⁴ ipsa eorum CKNBZH; eorum ipsa A

¹⁵ delinquant auctoritate nostra per - ignorantia CKNBZHA; *om.* O(*with* delinquant *ss*)Q

¹⁶ uera CKDBZOHA; iusta N

¹⁷ ex non CKNDBZOHQ; non ex K²; non ex ex A

¹⁸ *corr. fr.* agere O

¹⁹ -p- *ss* K

35¹

Nicholaus archiepiscopis et episcopis² per Galliam, Italiam, Germaniam atque per³ uniuersas prouincias constitutis. De duobus episcopis culpam Lotharii regis tutantibus⁴

Scelus quod Lotharius rex, si tamen rex ueraciter dici possit qui nullo⁵ salubri regimine corporis appetitus refrenat, sed lubrica eneruatione magis illicitis eius motibus cedit, in duabus feminis, Theuberga⁶ scilicet et⁷ Gualdrada⁸ commisit, omnibus manifestum est. Sed et dudum episcopos Theugaldum⁹ et Guntharium in tali facto eum habuisse tutores atque fautores¹⁰ pene totus orbis nobis undique ad limina seu¹¹ sedem confluens apostolicam referebat.

¹ xxxiiii K

² arch. et (*ss* C, *om.* XS) ep. CLRXSWKNBV; ep. et arch. ZOHA

³ per CKNBZOHQ; *om.* A

⁴ De duobus (dubusR)- tutantibus CRXSKNBVP; *om.* ZOHA

⁵ nullo CRKNVP²ZOHA; in illo BP?

⁶ Theuberga CSRN; Teuberga LWBVH; Theberga XD; Theuberna K; Teoberga ZOQA

⁷ sc. et CRKDBZOHQ; sc. N; scribet et A

⁸ Gua- CLXSKN; Wa- RBVZOHA

⁹ *corr. from* Eugaldum A

¹⁰ fautores CSKNBZ; factores OHQ; fautores A

¹¹ seu CLRXNDBZOHA; atque S; sanctam K

Ep. Nich. 284 no. 18; JE 2748; ID 8.226a; +C 2 q 1 c 21a

36¹

*De eodem*²

Igitur³ decernente nobiscum sancta synodo in presentia depositi et ab officio [68ra] sacerdotali excommunicati atque a⁴ regimine episcopatus alienati indubitanter existunt.

Ep. Nich. 284 no. 18; JE 2748; ID 8.226b; +C 2 q 1 c 21b

¹ xxxv K

² De eodem CRXSKNBVP; Item ZOHA

³ Igitur CSKNBZOHQ; *om.* A

⁴ *ss* C

37¹

*Depositio Teugaldi*² *Treuerensis et Guntharii Agrippine Colonie archiepiscoporum*³

Teugdum⁴ Treuerensem et primatem Belgice prouincie et Guntharium Agrippine⁵ Colonie archiepiscopos nunc coram nobis et sancta synodo subgestorum insinuatione qualiter causam Lotharii regis et duarum mulierum eius⁶ Theuberge⁷ scilicet⁸ et Gualdrade⁹ recognouerint et iudicauerint¹⁰ scriptum super hoc propriis manibus roboratum offerentes, nichilque se plus uel minus aut aliter egisse ore proprio¹¹ multis coram positis affirmantes et sententiam quam a sede apostolica Ingiltrudam¹² uxorem Bosonis sanctissimus frater noster Mediolanensis archiepiscopus Thado¹³ et ceteri coepiscopi nostri petiuerant emittendam et nos diuino succensi zelo sub anathematis obtestatione canonice¹⁴ protuleramus publice uiua uoce se uiolasse confitentes, in quibus omnibus inuenimus eos apostolicas atque canonicas sanctiones in pluribus excessisse et equitatis normam nequiter temerasse omni iudicamus¹⁵ sacerdocii officio manere penitus alienos Sancti Spiritus¹⁶ iudicio et beati Petri per nos auctoritate episcopatus exutos regimine consistere diffinientes.

Ep. Nich. 285 no. 18; JE 2750; ID 8.226c and ends; +C 11 q 3 c 10a (cf c 39 below)

¹ xxxvi K

² Teug- LWNBPZOHA; Theug- CRX; Meng- S; Leug- KD

³ Depositio (Deposito K) - archiepiscoporum CRXSKNBVP; Item (*om.* A) (Depositio - archiepiscoporum *in mg.*) ZOQA; Item Depositio H

⁴ Teug- RXWDBVZOHA; Theug- CN; Theug- S; Leug- LK

⁵ -in- *ss* H

⁶ eius CKNBZOHQ; *om.* S

⁷ Theub- CRSKN; Teub- LWBVPZOHA; Teb- X

⁸ *ss* O

⁹ Gua- CLRXSKN; Wa- BVPZOHA

¹⁰ -erint ... -erint CKDBZOHA; -erunt ... -erunt N

¹¹ ore prop. CNDBZOHA; prop. ore K

¹² Ingel- CRXSKNBV; Ingil- ZOHA

¹³ Thado CKNBZOHQ; Thaldo A

¹⁴ -c- *ss* O

¹⁵ *om. with mark of omission, ? supplied in mg.* B

¹⁶ Sa. Sp. CRXSKNBVP; Sp. Sa. ZOHA

38¹

*Quod qui decreta a*² *sedis apostolice presule promulgata contempserit anathema sit*³

¹ xxxvii K

² a CNDBV; *om.* K

³ Quod - sit CRXSKNBVP; Item ZOHA

Si quis dogmata, mandata⁴, interdicta, sanctiones, uel decreta pro catholica fide. pro ecclesiastica disciplina, pro correctione⁵ fidelium, pro emendatione sceleratorum uel interdictione imminentium uel futurorum malorum a⁶ sedis apostolice presule salubriter promulgata contempserit, anathema sit.

Ep. Nich. 286 no. 18; JE 2750; Dd 1.150; CB Varia II 31 (as Concil'); AL 4.26, 12.3; ID 5.19A as here, 5.35 (Conc. Leo IV); C 25 q 2 c 18

⁴ mandata CNDBZOHA; om. K

⁵ correctione CRKNBZHQA; correptione O

⁶ a CNDBZOHA; om. K

39¹

De lic[68rb]entia ingrediendi ecclesiam depositis episcopis concessa²

Predictis autem depositis licentiam concessimus ecclesiam ingrediendi et communicandi sicut laici, et loquendi suas utilitates, non autem turbas concitandi uel scandalum sollicitandi illis tribuimus facultatem, Quantum autem ad episcopale ministerium specialiter pertinet, nulla eis³ sit licentia contingendi⁴, sicut nos cum sancta synodo decreuiss⁵ iam constat.

Ep. Nich. no. 24b; JE 2766; +C 11 q 3 c 10b (cf c 37 above)

¹ xxxviii K

² De - licentia - concessa C(in mg. in black)RXSNDBVP; de - ecclesiam (with depositis - concessa as end of inscr. to c 40) K; om. ZHQ; Item OA

³ eis CKNBZOHQ; ei A

⁴ -n- ss K

⁵ -r- ss H

40¹

Idem Lothario regi. De magnitudine sui peccati²

Ita corporis tui cedere motibus³ consensisti⁴ et relaxatis uoluptatum habenis temetipsum⁵ in lacum miserie et in lutum⁶ fecis prohibitu⁷ deiecisti, ut qui positus fueras ad gubernationem⁸ populorum effectus sis ruina multorum⁹. Probat hoc Teugaldi¹⁰ et Guntharii dudum episcoporum legitimus¹¹ casus¹², qui pro eo quod te minime competenter erudierunt, quin immo quia preuaricationem tuam tegere argumentis suis et sub quadam iusticie specie fucatis¹³ quibusdam exquisitis adinuationibus equitatem obruere studuerunt, nostra sunt apostolica auctoritate depositi et ab omni episcopatus regimine regulariter sequestrati.

Ep. Nich. no. 22a; JE 2752; ID 8.227a; +C 11 q 3 c 96 as here

¹ xxxix K

² De - peccati CRXSKNBVP (K adds depositis episcopis concessa from c 39); om. ZOHA

³ cedere motibus CRXSKNBV; cedere montibus P; motibus cedere ZOHA

⁴ -sen- in mg. O

⁵ -t- ss N

⁶ lutum CKNBZHQ; lutu OA

⁷ prohibitu CLWKNBVZOHA; prohibitum S; pro libitu Z² with ID; prohibitus Q

⁸ -ionem CKNBZHQA; -io O

⁹ corr. from -arum A

¹⁰ -galdi CNBZOHA; -baldi K

¹¹ -ti- ss H

¹² leg. casus in mg. C

¹³ corr. fr. fugatis KD; after corr. Z

41¹*De eodem*²

An non districta ultione feriendus es qui in duabus uxoribus³ adulterium Lamech et flagitium imitatus⁴ esse⁵ dinosceris? Quod Dominus non nisi post lxxvii generationes suo salutifero aduentu deleuit, cum Cain fratricidium septima generatione aquis abolitum⁶ sit cataclysmi.

Ep. Nich. no. 22b; JE 2752; ID 8.227b (to end); +C 24 q 3 c 19

¹ l K

² De eodem CRXSNDV; De magnitudine sui peccati (*from c 40*) K; Item ZOHA

³ ss O; in mg. H

⁴ corr. fr. imit- B

⁵ esse CNDBZOHA; est K

⁶ abolitum CSWNHA; obolitum KDBVPZO; oblitum L; oboletum RX

42¹

Nicolaus omnibus² archiepiscopis et³ episcopis per Galliam, Burgundiam atque Germaniam constitutis. Quod si episcopi unanimes fuerint, nemo eis resistere poterit⁴

Si unanimes fueritis, quis est qui uobis resistat⁵? Patres nostri etiam regibus restiterunt.

Ep. Nich. no. 24a; JE 2766 (Trip. earliest reported source)

¹ li K

² omnibus CRKNVZOHA; om. B

³ et CRKNVZOHA; om. B

⁴ Quod - poterit (ualeat CRX) CRXSKNDBVP; De eodem add. K *from c 41*; om. ZOHA

⁵ -si- ss H

43¹

Idem² Osbaldo corepiscopo³ Quadrantano. De quodam presbitero cuius percussione diaconus extinctus dicebatur⁴ [68va]

Studeat sanctitas tua persuadere episcopo tuo sibi canonicum sociare numerum⁵ collegarum⁶, id est sex ex uicinis prouinciis fratres et coepiscopos suos⁷ quibus tecum iunctis et decernentibus diligenter inuestigare et omni annisu scrutari procurate, quatinus inuenire ualeatis utrum percussione⁸ iam nominati presbiteri an ceruicis fractione⁹ idem diaconus ut fertur extinctus est. Et¹⁰ siquidem a sepefato¹¹ presbitero non ad mortem percussus est. sed ex equo¹² cadens ceruice fracto¹³ interiit, secundum arbitrium nostrum¹⁴ pro percussione incaute agenti presbitero penitentiam competentem¹⁵ indicite, et aliquanto tempore a missarum sollempniis suspendatur, denuo ad sacerdotale post hec¹⁶ rediturus officium. Quod si ueraciter qualicumque

¹ lii K

² Idem CRXSKNBV; Nicolaus ZOHA

³ corep- CLSWND²BV²ZOH; coop- KQA; ep- DV

⁴ De - dicebantur (est N) CRXSKNDBV; om. ZOHA

⁵ ss K

⁶ corr. fr. -egare O

⁷ suos CRXSKNBVP; tuos ZOHA

⁸ per cuius sione N

⁹ -ione CKDBZOHA; -ionem N

¹⁰ Et CKDBZOHA; At N

¹¹ corr. fr. -facto O

¹² ex equo CRXSKNZHQ²A; ex quo BOQ; equo VO²

¹³ fracto RKNB²; fracta LXSWDBVZOHA; C *obsc. corr.*

¹⁴ nostrum CLXSKND; uestrum RWBVZOHA

¹⁵ -entem CKNBZOHQ; -ente A

¹⁶ corr. *from ec A*

percussione presbyteri ille mortuus est diaconus. nulla hunc ratione ministrare sacerdotis more decernimus, quoniam et si uoluntatem occidendi non habuit furor¹⁷ tamen et indignatio ex quibus motio illa mortifera prodiit in omnibus sed precipue in Dei ministris multipliciter inhihentur atque ubique dampnantur. Verum si presbyter adeo uestro studio noxius forte claruerit¹⁸ precipimus¹⁹ ut tale beneficium sibi ecclesie sue²⁰ concedatur, quo et ipse et sui sufficiens possint habere sue sustentationis²¹ solacium²².

Ep. Nich. no. 142(1); JE 2854; ID 10.24; +D 50 c 39

¹⁷ furor CKNBZOHQ; soror A

¹⁸ -uerit CNDBZOHA; -uit K

¹⁹ -pi- ss H

²⁰ ss R²

²¹ sollicitum add. and canc. O

²² sust. sol. partly in mg. over erasure Z

44¹

De clericis qui se defendendo paganum occiderint²

De his³ uero clericis pro quibus consuluisti, scilicet qui se defendendo⁴ paganum occiderint⁵, si postea per penitentiam emundati possint ad pristinum gradum⁶ redire. aut ad⁷ altiore ascendere⁸, scito nos nullam occasionem dare nec ullam tribuere licentiam eis quemlibet⁹ hominum quolibet modo occidendi¹⁰. Non igitur licentiam damus militibus Christi aliter se defendere quam ipse in se¹¹ monstrauit Christus, illis dumtaxat qui clericatus funguntur officio [68vb], quique familiarius in castris militant eius nec occidendi prorsus eis¹² tribuimus facultatem. Verum si contigerit et clericus sacerdotalis ordinis saltem paganum occiderit¹³, multum sibi consulit si ab officio sacerdotali recesserit, satiusque est illi in hac uita Domino sub¹⁴ inferiori habitu inreprehensibiliter famulari, quam alta indebite appetendo dampnabiliter in profundum dimergi¹⁵.

Ep. Nich. no. 142(2); JE 2854; D 50 c 6

¹ liii K

² -erint CRB; -erit LW; -erunt XSKDV; -unt N. De - occ. CLRXSWKNDBVP; om. with no break ZOHA

³ his CSKNDBPHQA; iis ZO

⁴ defendendo CSKNBPZOH²Q; deferendo HA

⁵ -erint CKNBPZOQA; -erunt SH

⁶ ss R²

⁷ ad CRXSBPZOHA; om. KNDV

⁸ ascendere CRXSKNDBVP; gradum conscendere ZOHA

⁹ queml- CSKBVZOHA; quel- ND

¹⁰ ITEM add. ZOHA, om. CXSKNBVP

¹¹ ipse in se RXSKNBVPZOHA; in se ipse CLW

¹² eis CKNVPZOHA; om. B

¹³ after corr. B

¹⁴ sub CSKNBZOA; sibi Q; suo H

¹⁵ dim- CSKNBZOHA; dem- QA

45¹

Idem Adoni Viennensi archiepiscopo. De quodam² subdiacono qui uxorem duxerit³

De illo clerico Aluico nomine quem per ordines ecclesiasticos usque ad subdiaconatum uixisse dicitis cur uestra auctoritate uxorem duxerit miramur, eo⁴ quod

¹ liiii K

² quodam CLXKNB; om. S

³ De - uxorem duxerat (dux. ux. K) CRXSKNDBV; om. ZOHA

⁴ corr. fr. et R

nulli unquam⁵ exceptis illis quos⁶ ecclesiastica regula habere⁷ permittit uxorem ducendi licentiam dedimus.

Ep. Nich. no. 25; JE 2755; ID 6.119 (Stephanus); D 32 c 4

⁵ unquam CNDBZOHA; quam K

⁶ quos CSKNBVZH*; quod OQA

⁷ ss O

46¹

*Nicholaus Guaniloni² archiepiscopo Sennensi et uniuerso concilio a te congregato.
Quod nemo apostolicam sedem adire uolentem impedire presumat³*

Reuera iustus mediator non est qui cum⁴ uno litigante et altero absente amborum emergentes lites decernere non formidat. His ita premissis uolumus et apostolica auctoritate monemus ut si presbiter de quo agitur post excommunicationem suam apostolicam sedem adire uoluerit, nullus iter eius⁵ impedire presumat.

Ep. Nich. no. 119; JE 2780; +C 3 q 9 c 12

¹ Iv K

² Guaniloni RXSKN; Gualoni CW; Guaoloni L; Gualiloni D; Waniloni BVZ²OHQA; Waloni Z

³ Quod - presumat CRXSKNBV; om. ZOHA

⁴ cum C²RXKND; om. SBVZOHA

⁵ iter eius CRXSKDBV; inter eius N; eius iter ZOHA

47¹

Idem Vnifredo² Morinensis ecclesie episcopo qui consulerat an ipse a Normannis ab episcopo³ depulsus debeat⁴ de cetero in monasterio conuersari⁵

Sciscitaris⁶ itaque per Guandalgarium⁷ presbiterum utrum cum a Normannis episcopo depelleris debeas de cetero in monasterio conuersari. In quo scias frater karissime quia si perniciosum est proutam in tranquillitate nauim deserere⁸, quantomagis in fluctibus⁹. Vbi non [69ra] dicimus quod persecutorum non fugiamus, maximeque paganorum insidias, cum ad tempus¹⁰ seuiunt, et ob multitudinem delictorum¹¹ nostrorum¹² nocendi¹³ facultatem diuinitus assequuntur, presertim cum eis prodire ultro non debeamus et multos prophetas¹⁴ et apostolos et ipsum quoque Dominum huiusmodi¹⁵ fugisse insecutores luce clarius constet, sed¹⁶ quod precipue nos qui tanquam arietes ducatum gregibus prebemus, immo qui et horum pastores sumus Deo auctore cum eis in periculis pro uiribus¹⁷ persistere pro certo conueniat, et cum tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, sopitaque furentium infestatio mox gregem requirere in unum colligere et huius animos celestis patrie pace ac potissimum

¹ no cap. no. KD

² Idem Vnifredo CRXSKNDV; Idem Winifredo X; Idem Vnifredo B; Nicolaus Vmfredo (Vnfredo HQA) ZOHQA

³ corr. fr. -opo D

⁴ debeat CLR²XSWBV; debet R; om. KND

⁵ qui consulerat - conu. CLRXSWKNDBV; om. ZOHA

⁶ Scicit- A

⁷ Guan- CXRSKN; Gan- L; Wan- BVZOA; Van- H; Wa- Q

⁸ des- CSKNBVZOA; diss- HQ

⁹ eius add. and canc. O

¹⁰ -d add. ss H

¹¹ delictorum CSKNBZQ²O; dilectorum HQA

¹² nostrorum CSKNBOHA?; uestrorum Z

¹³ nocendi CSKNBZO; noscendi HQA

¹⁴ ss O

¹⁵ -modi CRDBZOHA; mundi KN

¹⁶ sed CKNBZOHQ; si A

¹⁷ uiribus CKNBZOHQ; uilibus A

securitate predicata sursum erigere debeamus et tamdiu super eorum cautela oportet nos esse sollicitos ut si Dei iudicio presentis temporis commoda fortassis amittunt future uite sperent se gaudia¹⁸ absque ambiguitate percipere sempiterna.
Ep. Nich. no. 104(1); JE 2688; +C 7 q 1 c 47

¹⁸ se gaudia CRXSKNBV; gaudia se ZOHA

48¹

*Quod clericum qui paganum occiderit non oporteat ad maiorem gradum prouehi*²
 Clericum autem³ qui paganum occiderit non oportet ad gradum maiorem⁴ prouehi qui carere debet etiam⁵ acquisito, homicida enim est⁶. Nam cum discreti sint milites seculi a militibus ecclesie non conuenit militem ecclesie seculo militare⁷, per quod ad effusionem sanguinis⁸ necesse sit peruenire. Denique sicut turpe ac perniciosum est laicum missas facere, sacramenta corporis et sanguinis Christi conficere ita ridiculum est et inconueniens clericum arma sustollere,⁹ et ad bella procedere, cum Paulus egregius dicat, Nemo militans Deo implicat se negociis secularibus, ac si liquido uersa uice dicat, Nemo militans¹⁰ mundo implicat [69rb] se negociis spiritualibus¹¹.
Ep. Nich. no. 104(2); JE 2688; ID 6.120 (Nich. Wilfredo); D 50 c 5 to sit peruenire

¹ lvi K

² Quod - prouehi CRXSKNBV; Item ZOHA

³ autem LRXSK²NDBVZOHA; om. CWK

⁴ grad. mai. CRKBVNZOHA; mai. grad. SHQ (ad grad. mai. non op. B)

⁵ deb. et. CSKNBZ(et ss)O(followed by lacuna)A; et. deb. HQ

⁶ enim est CRXSKNBV; est enim ZOHA

⁷ sec. mil. CRKNVZOHA; mil. sec. B

⁸ sanguinis CNDBZOHA; om. K

⁹ -tollere CNDBZOHA; -tolle K

¹⁰ d add. and canc. H

¹¹ -u- ss O

49¹

Idem² Guaniloni³ Sennensi⁴ archiepiscopo. Quod si⁵ in accusatione accusati persona⁶ deest uni parti ad alterius discrimen cedendum non est⁷
 Iudicas⁸ Herimannum⁹ episcopum super¹⁰ quibusdam¹¹ excessibus fuisse frequenter accusatum pro quibus quia ex parte ipsius persona deest nos uni parti ad alterius discrimen cedere procul dubio non possumus, quamuis nec qui usque adhuc illi fuerint¹² excessus dixeris, nec utrum sana erat mente idem antistes, necne cum¹³ ipsos¹⁴ excessus perpetrabat euidenter ostenderis, satiusque arbitremur quamlibet interim¹⁵ infirmitatem ad penam peccati quam ad ipsum pertinere peccatum, cui

¹ lvii K

² Idem CRXSKNBV; Nicolaus ZOHA

³ Guaniloni RXSKNDZ²; Gualoni CLWZ; Waniloni BVOHQA

⁴ Sennensi CLRXS²KNBV; Sann- S; Senonensi ZOHA

⁵ si CKDB; om. N

⁶ si add. N, om. CKBD

⁷ Quod - est CRXSKNDBV; om. ZOHA

⁸ Iudicas *CR²XKNBV²ZOHQA; Iudicans L; Iudicis R; Tu dicis S; Tu dicas V

⁹ Herim- CKNBZ²OH²A; Herm- SZ; Herem- D; Erim- H; Eherim- Q

¹⁰ super CNDBZOHA; frater K

¹¹ -dam ss Z

¹² -int RXSWKNBVZOHA; -unt C; -it L

¹³ cum CLRSKNBZOHA; eum X

¹⁴ ipsos CRXSBVZOHA; om. KND

¹⁵ -erim CSKNBZOQA; -erius H

magis consulendum et compatiendum¹⁶ sit quam puniendum uel etiam aliquo modo feriendum.

Ep. Nich. 612 no. 103; JE 2674; C 3 q 9 c 14

¹⁶ compatiendum CKNBZOHQ; patiendum A

50¹

Nicholaus Radulfo Bituricensi² archiepiscopo. Quod primates nichil priuilegii pre ceteris episcopis nisi quantum sacri canones concedunt³ habeant⁴

Primates nichil priuilegii pre ceteris episcopis nisi quantum sacri canones⁵ concedunt et prisca⁶ consuetudo illis antiquitus contulit diffinimus, ita ut secundum Nicenas regulas⁷ sua priuilegia seruentur ecclesiis, preter si apostolica sedes aliquam ecclesiam uel rectorem ipsius quolibet speciali priuilegio decreuit honorare.

Ep. Nich. 634 no. 117; JE 2765; ID 5.56b; IP 4.29b; C 9 q 3 c 8b, of which part is a later addn (cf c 74 below)

¹ lviii K

² -uricensi CKNBZHQA; -uriensi O

³ -unt CRKDB; -ant N

⁴ Quod - habeant CRXSKNBV; *om.* ZOHA

⁵ canonones A

⁶ *an erased letter follows* O

⁷ regulas CKNBZOQA; regula H

51¹

Vtrum presbiteris et diaconibus cum ordinantur manus chrismate perungi debeant²

Preterea sciscitaris utrum solis presbiteris an et diaconibus debeant cum³ ordinantur manus chrismatis⁴ liquore perungi. Quod in sancta hac⁵ Romana ecclesia⁶ cui auctore Deo⁷ deseruimus⁸ neutris agitur. Sed et quia sit a noue legis ministris actum nusquam nisi nos⁹ fallat obliuio legimus. Ergo ad beati Innocentii pape canonica decreta sanctitatem tuam transmittimus et que¹⁰ tibi¹¹ sint in consecrationibus et ordinibus [69va] obseruanda principia pagine ad Decentium Egubinum episcopum misse te affatim edocebunt.

Ep. Nich. 634-5 no. 117; JE 2765; ID 6.121; +D 23 c 12

¹ lix K

² Vtrum - debeant CRXSKNBVP; *om. with no break* ZOHA

³ et *add.* O(*later canc.*)A, *om.* CKNBVZH

⁴ -atis CLR²S²WBVZOHA; -ate RXSKND

⁵ sancta hac CRXSKNZOHQ; sancta ac BA; hac sancta V

⁶ ecclesia CXSKNBV; exclesia R; *om.* ZOHA

⁷ auct. Deo CRXSKNBVP; Deo auct. (act- A) ZOHA

⁸ deseruimus CRXSKDBV; seruimus N; deseruimus ecclesia ZOHA*

⁹ nisi nos CNDBZOHA; nos nisi K

¹⁰ que et *marked for reversal* Z

¹¹ tibi CRKNVPZOHA; ibi B

52¹

De his qui pro criminibus penitentiam gerunt et ad militiam reuertuntur²

De his³ uero qui pro criminibus penitentiam⁴ gerunt et ad cingulum militie reuertuntur constat eos contra sacras⁵ regulas⁶ agere. Verum quia crimina non equalia

¹ lx K

² De - reuert. CRXSKNBV; *om. with no break* ZOHA

³ his CRSKNBPHQA; iis ZO

⁴ penitentiam CKNBZOHQ; penigeruntentiam A

⁵ *corr. from sacros* C?

sunt, perhibesque alios horum propter nimiam hebitudinem in desperationem cecidisse, alios ob hoc ad paganos fugisse, tibi hoc committimus decernendum. nimirum qui loca et tempus regionis illius modumque culpe necnon et penitentiam et gemitus hominum ad confessionem uenientium presens positus inspicere⁷ uales.

Ep. Nich. 635 no. 117; JE 2765; +C 26 q 7 c 3

⁶ *corr. fr.* regelas O

⁷ insp- CLRXSWBVP?ZOHA; resp- KND

53¹

De his qui filiastris suos ad confirmationem coram episcopis tenent²

De his³ qui filiastris suos ad confirmationem coram episcopis tenent, id est qui filios uxoris sue de uiro priori dum chrismantur ab episcopis super se sustinent⁴, si inscitia⁵ sicut asseris⁶ fit, licet sit peccatum, tamen non usque ad separationem coniugum est⁷ puniendum, lugeant tamen et digna penitentia hoc diluentes. Domino dicant. Delicta ignorantie nostre ne memineris.

Ep. Nich. 635 no. 117; JE 2765; ID 1.304; IP 6.126; C 30 q 1 c 6

¹ lxi K

² De - tenent CRXSKNBVP; *om.* with no break ZOHA

³ his CRXSKNBPH; iis ZOQA

⁴ -inent CSKDBZOHA; -inerat N

⁵ inscitia C²RSWKD²ZOHQ; inscientia CDP; inscita L; inscia X; in Scythia BV; *lacuna* A

⁶ asseris CSK?DBVZOHA; assertus N

⁷ est CRXSKNBP; *om.* ZOHA

54¹

De interfectores suarum coniugum et quod² Gloria in excelsis Deo³ in cena sit dicenda et quod⁴ pallio eadem die uti sit licitum illis quibus est permissum⁵

Interfectores suarum sine iudicio coniugum cum non addis adulterarum⁶ uel aliquid huiusmodi⁷, quid aliud nisi homicide habendi sunt? Ac per hoc ad penitentiam redigendi, quibus coniugum penitus denegatur, exceptis adolescentibus de quibus beati pape Leonis⁸ uicesima quinta est decretalium regula, immo indulgentia obseruanda. Porro Gloria in excelsis⁹ Deo ab episcopis in cena Domini inter missarum sollempnia more nostro¹⁰ dicenda est. Pallio uero¹¹ apostolico eadem die uti illis est licitum quibus [69vb] est ab apostolica sede permissum.

Ep. Nich. 635-6 no. 117; JE 2765 cc.6-7; ID 8.125 to obseruanda, 5.20b (Porro - end); below 3.8.2 as ID 5.20b; IP 7.15 as ID 8.125; C 33 q 2 c 5 as IP, De cons. D 1 c 56 as ID 5.20b

¹ lxii K

² quod CRXSKD²BVP; quia N; *om.* D

³ Deo CLRXSW; *om.* KNDBVP

⁴ quod CRKDB; quia N

⁵ De - perm. CRXSWKDBVP; De interfectionibus - licitum illis N; Item ZOHA

⁶ -erarum CNDBZOHA; -erium K

⁷ *corr. fr.* -mundi K

⁸ Leonis CRXSKNBVPZ*; legionis OHA

⁹ excessis A

¹⁰ more nostro CSKNBZOQA; nostro more H

¹¹ uero CRXSKNBVZO²; uestro OHQ; A *uncertain*

55¹

Idem² Salomoni Constantiensi episcopo. De presbitero uel diacono crimen publice³ confiteri nolente sed cum sacramento defendere se⁴ uolente, cum tamen notum sit episcopo eum scelus perpetrasset⁵

Presbiter uel diaconus quem asseris crimina nolle publice confiteri, sed uelle cum sacramento defendere se, et tamen notum sit⁶ episcopo esse scelus ipsius perpetratum, non potest per aliquam penitentiam sacerdotali uel diaconali officio potiri. Sed mirandum si ipse confessus non fuerit quomodo notum possit⁷ esse episcopo scelus⁸ ab ipso perpetratum nisi accusatore forte idoneo per testes idoneos approbante. Vnde si examinante⁹ episcopo causam¹⁰ presbiteri uel diaconi non fuerit¹¹ per testimonium approbationem¹² presbiter uel diaconus forte conuictus non est scelus episcopo legitime manifestum nisi presbiter uel diaconus sua sponte scelus ipsum confiteatur? Quod nisi¹³ fecerit, interim non uidemus¹⁴ suo debere presbiterum uel diaconum officio priuari. Sola ergo spontanea confessio, et canonicus numerus uel qualitas testimonium, decernentibus episcopis et accusatore quod obiecerat comprobante clericum priuat proprio gradu.

Ep. Nich. no. 138 c 3; JE 2849; ID 6.122; C 15 q 5 c 2

¹ lxiii K

² Idem CRXSKNBV; Nicolaus ZOHA

³ publice CKDB; om. N

⁴ def. se CNDBV²; se def. K

⁵ De - perp. CRXSKNDBVP; om. ZOHA

⁶ sit CRXSKNBVP; est ZOHA*

⁷ -sit CRXSKNZOHA; -set C²LWBVP

⁸ ep. sc. CKDBZOA; sc. ep. N

⁹ examinan A

¹⁰ causam CKNBZHA; causa O

¹¹ -erit CRKNVPZOHA; -erint B

¹² ille add. ZOHA*; om. CRXSKNBV

¹³ nisi CNDBZOHA; non corr. to si K?

¹⁴ corr. fr. iudicemus Z

56¹

Idem Adalguino² archiepiscopo. De Lanfredo episcopo uenationi dedito³

Quorundam relatione fidelium nostris auribus intimatum est quod⁴ Lanfredus episcopus qui et iuuenis esse dicitur, uenationi sit deditus. Quod⁵ uitium plurimos etiam⁶ de clericali cathalogo genere dumtaxat Germanos et Gallos irreuerentes⁷ implicat. Verum iste si⁸ ita est ut audimus⁹ merito iuuenis dicitur qui iuuenilibus desideriis occupatus nulla senum grauitate constringitur.

Ep. Nich. no. 116; JE 2847; ID 5.353a; +D 34 c 1a

¹ lxiiii K

² Adalguino CRXSWKD; Aguino L; Alguino R; Alguino ND²; Adaluino BP?ZOHQ; Adaluino V; Aluino A

³ De - dedito CRXSKNBVP; De - dedito. De Lanfredo episcopo R²X; om. ZOHA

⁴ quod CKNBZOHQ; quam A

⁵ Quod CKNBZOHQ; om. A

⁶ etiam CNDBZOHA; et K

⁷ irreuerentes CSKBZOHA; irreuerendos K²; irreuerentos ND; irreuerenter P

⁸ iste si CNDBZOHA; si iste K

⁹ audimus CRKNBVZO; audiuius LXSHQA*; ? P

57¹

De eodem et de hoc quod² cum filia³ immoderatam tenebat familiaritatem⁴

¹ lxv K

O miseram⁵ uitam hominum et maxime sacerdotum, qui dum lucrands fidelibus debent⁶ insistere, uenandis [70ra] feris incumbunt, et quos capere oportet homines captant aues et bestias, qui dum mortibus student animantium uitam suarum amittunt animarum. O infelicem uitam super omnem uitam nam in quo magis quisque carnalis apparet⁷ quam in tali uita? Venatorum enim uita nil preter carnes capit. In qua dum quisque permansit, nunquam probatus est. Nam ut beatus dicit Ieronimus, uenatorem numquam legimus sanctum. Ve huiusmodi presulibus qui dum debent⁸ Petrum, Andream, Iacobum et Iohannem quibus a Domino dictum est. Venite post me, faciam uos piscatores hominum ad imitationem suam eligere, quorum et discipuli sunt, magis Nemroth et Ismahelem atque Esau reprobos imitantur, qui huiusmodi⁹ adinventionibus incubuisse referuntur. Nichilominus autem de hoc episcopo relatum est apostolatui nostro quod cum quadam filia sua immoderatam teneat familiaritatem, et ob id mala fama ei orta sit. Pro qua re a sanctitate tua ceterisque coepiscopis suis ammonitus ac correptus est sed nullatenus emendatus. Que res in hoc maxime displicet, et magis ac magis de se deteriore reddit opinionem. in quo beatitudini tue et coepiscoporum suorum rationibus non obedit, et per inobedientiam in culpam¹⁰ prothoplasti relabatur. Oportet ergo fraternitatem tuam synodale cum episcopis et suffraganeis suis conuocare concilium et hunc salutaribus eloquiis episcopum conuenire, atque illi pastorali auctoritate precipere quatinus et ab omnium bestiarum uel uolucrum uenatione penitus alienus existat atque ab immoderata¹¹ filie sue familiaritate semet omnino coherceat. Quod si parere¹² contempserit, et tam pro uenationis declinatione¹³ quam pro immoderata filie sue conuersatione uitanda¹⁴ uobis admonentibus obedire distulerit¹⁵, a uestro¹⁶ colle [70rb] gio excommunicatus abscedat. Quod si in hoc contumax adhuc apparuerit, a ministerio cessare debebit. *Ep. Nich. no. 116; JE 2847; ID 5.353b and ends; +D 34 c 1b has Nam ut beatus - legimus sanctum, then Nichilominus autem -- end*

² quod CRKDB; qui N

³ sua *add.* KNDV, *om.* CRXSBP

⁴ De - tenebat famil. (fam. ten. B) CRXSKNDBVP; Item ZOHA

⁵ miseram CNDBZOHA; *lacuna in* K

⁶ debent CKBZOHA; deberent N

⁷ apparet CKNBZOHQ; aperiet A

⁸ debent CKDBZOHA; deberent N

⁹ qui huiusmodi CK²NBZOHQ; qui huiusmundi K; quibus modi A

¹⁰ culpam CKNBZOHA; culpa Z

¹¹ *corr. fr.* -atu B?

¹² parere CKDBZOHA; patres N

¹³ -ione CKNBZOHQ; -ionem A

¹⁴ conu. uit. CRXKNBV; familiaritate (uel conu. ss) S; uit. conu. ZOHA

¹⁵ *corr. from* distulit K, *from* distuelrit O

¹⁶ a uestro CKNBZOHQ; auro A

58¹

Nicholaus Salomoni regi Britorum². Quod episcopi Britannie suffraganei sunt Thuronensis archiepiscopi³

Hec quippe sunt precepta Dei patris tui, et hec est lex ecclesie matris tue, uidelicet ut omnes episcopos regni tui ad Thuronensem archiepiscopum mittere non detrectes⁴, ipsiusque iudicium postulare⁵ non dedigneris. Ipse enim est metropolitanus,

¹ lxx K

² Brit- CRXWB; Brittanorum SV²; Britt- KNDVZ; Britonum B²; Brut- LOH; ? A. Nich. - Brut. *in mg.* O

³ Quod - arch. CRXSKDBV; Quod - suff. sunt N; *om.* ZOHA

⁴ *corr. from* detrectes A

⁵ pust- N

omnesque episcopi regni tui eius suffraganei sunt. sicut conscriptiones predecessorum meorum⁶ euidenter ostendunt, qui⁷ predecessores tuos quia illos ab ipsius cura subtraxerant⁸ forti inuectione corripere⁹ studuerunt, quamuis nec nostra scripta super hac re missa deesse uideantur. Cumque coram designato Thuronice ecclesie presule¹⁰ et integro numero collegarum, id est duodecim episcoporum celebrato conuentu fuerint eiecti episcopi regulariter examinati, apparueritque¹¹ quod canonice fuerint eiecti, ipsis in sua¹² deiectione manentibus, qui in locis eorum consecrati sunt poterunt utique¹³ episcopatus honore potiri. Quod si eiecti¹⁴ episcopi insontes fuerint declarati, his ammonitis qui illis subrogati sunt, ecclesias suas ipsi recipiant. Nam cum antecessores mei presules eiectionem¹⁵ eorum episcoporum qui ab ecclesiis suis expulsi sunt, nec admiserint nec approbauerint, nec ipsos qui eis subrogari possunt¹⁶ uiuentibus illis¹⁷ legitimos episcopos¹⁸ dixerunt. Sane si¹⁹ ad Thuronensem²⁰ forte archiepiscopum²¹ mittere prefatos episcopos dedignaris, stude duos episcopos de expulsis et duos de subrogatis una cum ecclesie tue legato ad apostolicam beati Petri sedem²² transmittere, ubi digna examinatione premissa qui²³ legitimi episcopi sunt appareat, et suas ecclesias irregulariter non amittant²⁴. Nichil enim²⁵ [70va] queo aliud in presenti negotio diffinire. Quia uero magna qui²⁶ sit metropolitanus apud Britannos contentio est, licet nulla memoria uos in uestra regione ullam habuisse metropolim ecclesiam. tamen si libet postquam Deus omnipotens pacem inter uos et dilectum filium nostrum Karolum gloriosum constituet, facile hoc poteritis aduertere. Quod si adeo contentius agere creditis, ad nostrum apostolatam²⁷ destinare contendite, quatinus nostro libramine que fuerit apud uos antiquitas²⁸ archiepiscopalis luce clarius innotescat, et deinceps omni ambiguitate recisa quem sequi episcopi uestri debeant incunctanter agnoscant. Neque enim ecclesias Domini per discordiam regum diuisionis aliqua pati dampna necesse est, cum quantum ex se est pacem quam predicant seruare studeant inuicem²⁹ et in omnes.

Ep. Nich. 621-2 no. 107; JE 2708; +C 3 q 6 c 10

⁶ meorum CKDBZOHA; nostrorum N

⁷ qui CRDBZOHA; quod K; que N

⁸ -erant CKDBZOHA; -erunt N

⁹ corripere CKNBZOHQ; corpore A

¹⁰ ss B

¹¹ apparueritque CK²NBZOHQ; apparuitque K; aperuitque A

¹² examinati apparueritque - sua *in mg.* O

¹³ *corr. fr.* ubique O

¹⁴ eiecti LR²WKNBVPZOHA; *om.* CRXS

¹⁵ -ionem CSKNBZOQA; -iones H

¹⁶ -unt CKDBZOHA; -int N

¹⁷ uiu. illis CRNDVPZOHA; uiu. K; illis uiu. B

¹⁸ leg. ep. CKNBZOQ(*after dixerint*)A; ep. leg. H

¹⁹ ss Z

²⁰ -on- ss O

²¹ *corr. from* echiep- A

²² beati Petri sedem CSKNBZOA; sedem beati Petri HQ

²³ qui CNDBZOHA; quod K

²⁴ amittant CRXSKNZOHQ; admittant BVPA

²⁵ enim CKNBZOHQ; *om.* A

²⁶ qui CRDBZOHA; quod K; quis N

²⁷ *corr. fr.* adp- O

²⁸ uel -tas ss C

²⁹ stud. inu. CRKDBZOHA; inu. stud. N; stud. in inu. D²

59¹

Nicholaus Airardo² Thuronensi archiepiscopo. De quodam presbitero neque conuicto neque confesso irrationabiliter reiecto³

Notum sit⁴ tue fraterne⁵ caritati quod iste presbiter pauper nomine Christophorus de sua angustia ad nostram clementiam lacrimabiliter sit conquestus, dicens se falsis criminibus impetum et ab ecclesia sua⁶ non conuictum neque confessum irrationabiliter fuisse reiectum. Nam ut ipse refert⁷ tua diligentia per tres uices inquisitione facta nulla in se neque de fornicationis crimine neque de homicidii consensione⁸ repperiri⁹ potuit culpa, nisi quia sue paupertatis causa que petebatur aut consentire noluit¹⁰ aut adimplere non potuit, quod suus tamen emulus ultroneus egit, qui illius ecclesiam iniuste preripuit. Idcirco magnopere monemus reuerentiam tuam ut que te forte ignorante¹¹ giezica¹² cupiditate peracta esse uidentur, tue [70vb] fraternitatis censura celeri emendatione corrigantur¹³, scilicet restituendo ecclesie proprie iam dictum sacerdotem atque ei¹⁴ reddendo¹⁵ tua pietate quem perdidit pristinum honorem, et nullatenus canonica instituta alicuius temeritate contempni permittas¹⁶, quia facientem et consentientem par pena constringit.

Ep. Nich. no. 134; JE 2839; ID 6.429; +C 2 q 1 c 10

¹ lxvi K

² corr. fr. Adir- O

³ De - reiecto CRXSKNBV; om. ZOHA

⁴ ss R

⁵ ss R

⁶ sua CLRXSBOHA; om. KNDVP

⁷ refret A

⁸ consensione CKNBZO²H; consensione OQ; confessione A

⁹ pereperiri N

¹⁰ nol- CKBZOHA; uol- ND

¹¹ corr. fr. -antie K

¹² giez- CKNBZOQA; gez- H

¹³ cori- C

¹⁴ ei CXSKNBVQ; idem obscurely corr. Z; eidem OHQ²A

¹⁵ ecclesie proprie iamdictum sac. atque eidem redd. in mg. O²

¹⁶ permittas CRXSKNBVQ; permittatis ZOHA*

60¹

Responsiones Nicholai pape ad consulta Burgarorum² ad fidem conuersorum. De non abiciendis a populo³ presbiteris coniugatis cp. lxx⁴

Consulendum decernitis utrum presbiterum habentem uxorem debeatis sustentare, et honorare, an a uobis proicere. In quo respondemus quoniam licet ipsi ualde sint reprehensibiles, uos tamen⁵ conuenit imitari, qui solem suum oriri facit ut euangelium⁶ testatur super bonos et malos, et pluit super iustos et iniustos. Deicere⁷ enim a uobis⁸ non ideo debetis⁹ quoniam nec Iudam Dominus cum esset mendax discipulus a¹⁰ numero apostolorum deiecit. Verum de presbiteris uobis qui laici estis

¹ lxvii K

² Burg- RXSNDBVOH; Bulg- LKZA; ? C

³ a populo CKNBZOHA; apostolo A

⁴ cp. lxx CRXSNVZOHA; om. KDB

⁵ Deum add. C²LR²SBVZOHA, om. CRXKND

⁶ corr. fr. euu- O

⁷ Deicere CKNBZOHA; Dicere A

⁸ corr. fr. nobis Z

⁹ non ideo deb. LRXSKNDV²; non deb. ideo C; ideo non deb. BPZOHA; non deb. V

¹⁰ a CRXSKNBV; de ZOHA

nec iudicandum est nec de uita eorum quicquam inuestigandum¹¹, sed episcoporum iudicio quicquid illud est¹² reseruandum.

Ep. Nich. no. 99 c 70; JE 2812; Coll. Sem. 3.107; ID 2.82; IP 5.12; D 28 c 17

¹¹ -igandum CKDBZOHA; -idum N

¹² illud est CKNBZO²H; est illud est O; est illud A

61¹

Item² idem³. Quod polluti sacerdotes non polluant diuina sacramenta. cp.lxxi⁴

Sciscitantibus uobis si a sacerdote qui siue comprehensus est in⁵ adulterio, siue de hac⁶ sola fama respersus⁷ est debeatis communionem suscipere⁸, necne respondemus⁹. Non potest aliquis quantumcumque pollutus sit sacramenta diuina pollueri¹⁰, que purgatoria cunctarum contagionum existunt. Nec potest solis radius per cloacas¹¹ et latrinas transiens aliquid inde¹² contaminationis attrahere. Proinde qualiscumque sit sacerdos que sancta sunt coinquinari non possunt. Iccirco ab eo usque quo episcoporum iudicio reprobetur communio percipienda est, quoniam mali bona ministrando. se tantummodo ledunt¹³. Et cerea fax [71ra] accensa sibi quidem¹⁴ detrimentum prestat, aliis uero lumen in tenebris amministrat¹⁵, et unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium prebet. Sumite ergo ab omni sacerdote intrepide Christi mysteria, quoniam omnia in fide purgantur. Fides est enim que uincit hunc mundum. Et quia non dantis sed accipientis sit, dicente beato Ieronimo ad credendum in omni anima baptismum est perfectum, et in omni sacerdote corpus est¹⁶ perfectum. Qui rursus sacre scripture concordans ait, Priusquam audias¹⁷ ne iudicaueris quemquam, atque ante probationem accusationis illate neminem a tua communione suspendas, quia non statim qui¹⁸ accusatur reus est, sed qui¹⁹ conuincitur²⁰ criminis.

Ep. Nich. no. 99 c 71; JE 2812; Coll.Sem. 3.108; ID 2.83; IP 5.13; C 15 q 8 c 5

¹ lxviii K

² Item CKNBZOA; Idem S; om. H

³ idem CRXKNBH; item S; eidem V; om. ZOA

⁴ cp. lxxi CRSNV; om. XKDB; ? P; cap. lxx ZOHA

⁵ in CNDBZOHA; om. K

⁶ hac CRKNVZOHA; om. B

⁷ corr. fr. rep- N

⁸ suscipere CKNBZHA; suscipe O

⁹ corr. fr. -entes R²

¹⁰ que purgatoria pollueri add. and canc. H

¹¹ -l- ss B

¹² inde CRXSKNBV(after contam.); exinde ZOHA

¹³ ledunt CKNBZOHA; legunt A

¹⁴ quidem CKNBZOHA; quod A

¹⁵ -r- ss H

¹⁶ est CRNDZOHA; sit K; esse B

¹⁷ lacuna follows in K; me add. ND, om. CXBVPZOHA

¹⁸ ss K

¹⁹ corr. from quia A

²⁰ con- ss H

62¹

Nicholaus Lothario regi. De eo quod non patiebatur in episcopum eligi nisi fauentem sibi²

¹ lxix K

² De - sibi CRXSKNV; De - nisi (? fau. sibi in mg.) B; om. ZOHA

Porro scias quia relatum est nobis quod³ quicumque ad episcopatum in regno tuo prouehendus est non nisi fauentem⁴ tibi permittas eligi. Iccirco apostolica auctoritate sub diuini iudicii obtestatione iniungimus tibi ut in Treuerensi urbe et in⁵ Agrippina⁶ Colonia nullum eligi patiaris antequam relatum super hoc nostro fiat⁷ apostolatui.
Ep. Nich. no. 28; JE 2753; ID 5.357; +D 63 c 4

³ nobis quod CRKNVPZOHA; quod nobis B

⁴ -entem CKNBOHA; -ente Z

⁵ in CRSKNBZOA; om. H

⁶ -ina CKNBHZA; -inia O

⁷ nostro fiat RXKNBVPZOHA; fiat nostro CLS

63¹

Idem Michaheli imperatori². Quod suspecti et inimici iudices esse non debeant³

Quia suspecti et inimici iudices esse non debeant et ipsa ratio dictat, et plurimis probatur exemplis. Nam quid gratius et amabilius dare quis inimico potest quam si ei ad impetendum commiserit quem⁴ ledere forte uoluerit? Quod prouide Constantinopolitana synodus canonum suorum sexto⁵ dinoscitur prohibere capitulo.
Ep. Nich. 460 no. 88; JE 2796; +C 3 q 5 c 15a

¹ lxx K

² Idem Michaheli imperatori CRXSKNBV; Nicolaus papa Micaheli (Michaheli H) augusto ZOHA

³ Quod - deb. CXSKNBV; om. ZOHA

⁴ quem CRKNVPZOHA; qualem B

⁵ ss C

64¹

Ne sine discussione admittantur accusatores, nec omnibus precipiatur accusationes facere contra dispensatores ecclesie²

Placuit sancte synodo episcoporum qui Constantinopolim³ concurrerunt⁴ [71rb] ne sine discussione admittantur accusatores, nec omnibus precipiatur accusationes facere⁵ contra dispensatores ecclesiarum. Veniamus et ad sanctam Calcedonensem synodum et quid nobis de Athanasio Perrenorum referat episcopo audiamus. Is enim antistes tercio euocatus ad synodum quia non occurrit a patriarcha suo canonice condempnatus extiterat. Sed solum quia⁶ cum uocaretur ad synodum quod⁷ inimicus esset ipse qui iudicabat clamauit a sancta Calcedonensi⁸ synodo ad causas illatas sibi examinandas reseruatur, et nisi denuo conuinceretur recipere ecclesiam propriam iudicatur. O si Athanasius a patriarcha suo depositus quia de inimicitia⁹ eius¹⁰ conquestus est iterato ad iudicium renouandum dirigitur et si manifesta sibi¹¹ officiant crimina sue reddi ecclesie precipitur, quantomagus Ignatius qui non a patriarcha sed ipse potius existens patriarcha¹² minime debuit ecclesia propria inimicis et suspectis iudicibus decernentibus expoliari? Quod quamuis factum sit, multomagus quam

¹ lxxi K

² Ne (Non R) - eccl. CLRXSKNBV; Item ZOHA

³ Constinopolim H

⁴ conc- LXBVPZOHA; cumc- C; cuc- RSKND

⁵ acc. fac. CRKNVPZOHA; fac. acc. B

⁶ solum quia CNDBZOHA; quia solum K

⁷ quod CKNBZH; quid O; quia A

⁸ corr. to -ense N

⁹ inimicitia CSKNBZOA; inimicia H

¹⁰ eius CKDBZOHA; est N

¹¹ ss C

¹² sed ipse pot. ex. patriarcha (corr. from -chas A) CKBVZOHA; sed ipse patriarcha ex. pot. N; suo depositus ex. patriarcha D

Athanasius inimicorum soluto iudicio sua debuerat ab ecclesia recipi. Veniat et facundissimus noster papa Gelasius, hereticorum expugnator fortissimus, et quod de Constantinopolitanis episcopis more solito tunc egrotantibus dixit, etiam nunc nobis edisserat. Quero, inquit, ab his iudicium quod pretendunt¹³, ubi nam possit agitari, an¹⁴ apud ipsos, ut idem inimici sint testes et iudices? Sed tali iudicio nec humana debent committi negocia. Quod si iudicio ubi idem sunt inimici qui iudices. nec humana debent committi¹⁵ iudicia¹⁶, quantominus diuina, id est ecclesiastica? Qui sapiens est intelligat. Et reuera hinc Iustinianus¹⁷ imperator pius¹⁸ legibus suis promulgasse dinoscitur dicens, Liceat ei qui suspectum sibi¹⁹ iudicem [71va] putat antequam lis inchoetur eum²⁰ recusare ut ad alium recurratur, nam quodammodo naturale est suspectorum iudicum insidias declinare et inimicorum iudicium²¹ uelle refugere. Hinc sanctus Iohannes os²² aureum concilii contra se congregati renuit intrare collegium.

Ep. Nich. 461 no. 88; JE 2796; ID 5.55 as here; C 3 q 5 c 15b (omitting first sentence), of which all but Athanasius a patriarcha – reddi precipitur is a later addn

¹³ pre- ss Z

¹⁴ an CRXBVZOHA; aut KND

¹⁵ negocia. Quod si - comm. CRXBVZOHA; om. KND

¹⁶ corr. fr. negocia V

¹⁷ corr. fr. Iustinus V

¹⁸ imp. pius CSKNBZOA; pius imp. H

¹⁹ sibi CRXSKNBV; om. ZOHA*

²⁰ eum CSKNBZOA; cum H

²¹ iudicium CLRXSKND(after uelle)BVZOH; iudicium C²K²V²; suorum iudicium A

²² ss A

65¹

De his qui a Nestorio dampnato episcopo excommunicati² uel dignitate sua exuti fuerint³

Ait Celestinus papa episcopis orientalibus scribens. Si quis ab episcopo Nestorio aut⁴ ab aliis qui eum sequuntur ex quo talia predicare ceperunt uel excommunicatus uel exutus est seu antistitis seu clerici dignitate hunc in nostra communione et durasse et durare manifestum est⁵, nec iudicamus eum esse remotum, quia non poterat quemquam eius remouere sententia qui iam⁶ se prebuerat ipse remouendum.

Ep. Nich. 462 no. 88; JE 2796; ID 14.58; IP 5.134; C 24 q 1 c 35

¹ lxxii K

² -ati CNDB; -ato K

³ De - fuerint CRXSKNDBV; Item ZOHA

⁴ aut CKNBHZHA; om. O

⁵ est CRKNZOHA; om. B

⁶ iam CRSK?D²BVZOHA; tam ND

66¹

De eodem²

Idem³ ad clerum Constantinopolitanum. Aperte, inquit, sedis nostre⁴ sanxit auctoritas nullum siue episcopum siue clericum seu professione aliqua⁵ Christianum qui a Nestorio uel eius similibus ex quo talia predicare ceperunt uel loco suo uel

¹ lxxiii K

² De eodem CSKNBV; om. ZOH; Item A

³ Idem CKNBZOH; om. A

⁴ nostre LRXSKNBVZOHA; uestre C

⁵ aliqua CNDBZOHA; om. K

communione deiecti sunt, uel eiectum⁶ uel excommunicatum uideri⁷, sed hii omnes in nostra communione et fuerunt et huc usque perdurant, quia neminem uel deicere uel remouere poterat qui⁸ predicans talia titubabat⁹. Intellexistis imperator ex supra memoratis non potuisse ut non dicamus¹⁰ prelatum suum saltem quemlibet remouere qui fuerant olim ipsi remoti nec deicere quemquam ante prostrati?

Ep. Nich. 462-3 no. 88; JE 2796; ID 14.59; IP 5.135; C 24 q 1 c 36

⁶ e- ss K

⁷ -r- ss K

⁸ qui CKD²BZOHA; quod ND

⁹ -ba- ss Z

¹⁰ dicamus CKNVZOHA; iudicamus B; ? P

67¹

Quod excommunicati ad iudicandum recipiendi non sint²

Miramur quomodo excommunicati³ ad⁴ iudicandum recepti sint, cum⁵ secundum apostolicos canones sine commendaticiis litteris in communione sola recipi prohibeantur. Absurdum enim est⁶ ut cui non liceat⁷ etiam cum⁸ minimis iuxta⁹ sacras regulas communicare liceat pene [71vb] suos¹⁰ etiam de maioribus iudicare.

Ep. Nich. 463 no. 88; JE 2796; +C 24 q 1 c 37

¹ lxxiiii

² Quod - sint CRXSKNBV; Item ZOHA

³ excommunicati CLR²SBVZOHA; om. RXKND

⁴ ss C

⁵ cum CKNBZOHA; *obscure letter in A*

⁶ enim est CRSNDBVZOA; est enim KH

⁷ liceat CRXSKD; licet NBVZOHA

⁸ com- O

⁹ iuxta CKNBZH; O *obscure*; ita A

¹⁰ pene suos CRXSKDVZOHA; penes suos RS²; pene nos N; penes uos B

68¹

Quod filii circa spiritualementem patrem et discipuli erga magistrum sic deuoti, sic sobrii sint ut nec saltem² tenuiter illorum uitam reprehendant³

Nolite uos⁴ estimare cuiuscumque proximorum nostrorum que sunt⁵ digna reprehensione uelle defendere sed quod ita⁶ uelim filios circa spiritualementem patrem et discipulos erga magistrum deuotos ac sobrios esse ut nulla penitus temeritate ad eorum uitam⁷ ut non dicamus diiudicandam⁸, sed nec saltem⁹ tenuiter reprehendendam¹⁰ prosiliant¹¹.

Ep. Nich. 464 no. 88; JE 2796; D 21 c 5

¹ lxxv K

² saltem CRKNV; om. B

³ Quod - repreh. CRXSKNBV; Item ZOHA

⁴ uos CRSKNDV; nos BZOHA

⁵ ss *after* reprehensione K

⁶ uelle *add. and canc.* Z

⁷ uitam CRXSBVZOHA; om. KND

⁸ -andam CKNBZOHA; -anda H

⁹ saltem CRXSKNBH(*repeated and canc.*); saltim ZOA

¹⁰ uitam *add.* K²D²N, om. CRXSKDBVZOHA

¹¹ -ant CSNDBZOHA; -at K

69¹

¹ lxxvi K

*De eodem*²

Inferior quippe sedes potiore absolueri non potest. Sola ergo potior inferiorem conuenienter absoluit. Hinc liquido prouidetur quia quem non potest absolvere non potest iudicio inferior potiore ligare. ITEM. Sicut magnus³ Christi confessor Ennodius Tycinensis episcopus qui ab Ormisda apostolice memorie Constantinopolim⁴ missus innumeras miserias a Grecorum insania pro fide Christi et statu ecclesie non semel pertulit. Et propheta de his meminit, Numquid gloriabitur securis contra eum qui secatur in ea? Aut exaltabitur serra contra eum qui trahit eam?⁵ His ita ex⁶ diuina scriptura et probabiliū patrum doctrina commemoratis, sole clarius exhibuimus non posse quemquam qui minoris auctoritatis est eum qui maioris potestatis est iudiciis suis addicere aut propriis diffinitionibus subiugare.
Ep. Nich. 468-9 no. 88; JE 2796; ID 4.101 (Sicut - trahit eam); D 21 c 4

² De eodem CRXSKNBV; Item ZOHA³ est *add. A, om.* CKNBZOH⁴ -tan- ss O⁵ Aut exalt. serra – eam *in mg.* R²⁶ *corr. fr.* et Z70¹*Quod imperium usurpare non debeat que² sacerdotum Domini sunt³*

Imperium uestrum suis publice rei cotidianis amministrationibus debet esse contentum non usurpare que sacerdotibus Domini solum conueniant⁴.
Ep. Nich. 470 no. 88; JE 2796; D 10 c 5

¹ lxxvii K² que CRKDB; qui N³ Quod - sunt CRXSKNDBV; Item ZOHA⁴ -iant CRXSBVZOHA; -iunt KND71¹*Quod accusator non est producendus de imperialibus edibus²*

Contra ritum ecclesiasticum contraque uenerandas leges producitur accusator [72ra] de imperialibus edibus et cui imperari potest ad falsum dicendum testimonium adhibetur, fiunt suspecti iudices, et lupi custodes.
Ep. Nich. 470 no. 88; JE 2796; +C 4 q 4 c 3

¹ lxxviii K² Quod (Quia N) - edibus (sedibus X) CRXSKNBV; Item ZOHA72¹*Quod in controuersiis ubi maior auctoritas est sit eundum²*

Submittitur Ignatius minorum³ inferiorum et subiectorum⁴ deliberationibus sacris canonibus precipientibus et exemplis sanctorum patrum semper ubi est maior auctoritas sit eundum et in omnibus controuersiis ad potioris sedis iudicia dirigatur, quod non solum a catholicis uerum etiam ab ipsis constat obseruatum hereticis. Alioquin acephalum⁵ liquet esse concilium ubi de tanta persona agitur et maiorum

¹ lxxix K² Quod - eundum CRXSKNBV; Item ZOH; *om. with no break A*³ min- CSKNBZOA; mon- H⁴ subiectorum CRXSBVPZOHA; subditorum KND⁵ *corr. fr.* acefalum O

non expectatur sententia, cum nec in causa clericorum inferioris gradus solius
episcopi sui iudicium tantummodo prestolandum sit.

Ep. Nich. 470 no. 88; JE 2796; +D 21 c 8

73¹

*Idem² episcopis apud Conuicinum. Quod imperatores synodalibus conuentibus
interesse non debeant, nisi in quibus de fide tractatur³*

Vbi nam legistis imperatores antecessores uestros in synodalibus conuentibus
interfuisse nisi forsitan in quibus de fide⁴ tractatum est, que uniuersalis est, que
omnium communis est, que non solum ad clericos uerum etiam ad laicos et ad
omnino⁵ pertinet Christianos.

Ep. Nich. 470 no. 88; JE 2796; CB Varia 2.115d; Dd 4.164 med.; +D 96 c 4

¹ lxxx K

² Idem CXSKNBV; Nicholaus ZOHA

³ Quod - fide tractatur (tract. om. K) CRXSKNBV; om. ZOHA

⁴ fide CNDBZOHA; om. K

⁵ omnino LRXXVPZOHA; omnes C (followed by space) SNDB

74¹

*Nicholaus Radulfo Bituricensi archiepiscopo². Ne clerici alicuius episcopi eo inuito
ad iudicium primatum³ ire compellantur*

Conquestus est apostolatui nostro frater noster Sigegodus⁴ archiepiscopus
Narbonensis quod clericos suos eo inuito ad iudicium tuum uenire⁵ compellas et de
rebus⁶ ad⁷ ecclesiam suam pertinentibus eo inconsulto quasi iure patriarchatus tui
disponas, cum hoc nec⁸ antiquitas cui patres sanxere reuerentiam habeat et auctoritas
sacrorum⁹ canonum penitus interdicat. nisi forte pro causis que apud se terminari non
possunt ad te quasi ad patriarcham suum prouocauerint¹⁰, uel si episcopus suus
decesserit [72rb] res ecclesie sue iudicio tuo¹¹ dispensare uoluerint¹². Primates enim
uel¹³ patriarchas nichil priuilegii habere pre ceteris episcopis nisi quantum sacri
canones concedunt, et prisca consuetudo illis antiquitus contulit diffinimus, ita ut
secundum Nicenas regulas sua priuilegia seruentur ecclesiis.¹⁴

*Ep. Nich. 633-4 no. 117; JE 2765; ID 5.56a; IP 4.29a; C 9 q 3 c 8a, originally as here, though later a
last sentence was added, as in ID, IP, for which v. c 50 above.*

¹ lxxxi K

² Ne - compellantur CRXSKNBV; De iure primatum ZOHA

³ iud. prim. CLRXSKDBV; prim. iud. N

⁴ Sigegodus LRXSKNBVPZOH; Sigeboldus C; Segegodus A

⁵ ss R

⁶ tribus P

⁷ ad CKNVPZOHA; om. B

⁸ nec hoc later reversed K

⁹ -orum CKNBZHA; -arum O

¹⁰ -erint CKDBZOHA; -erit N

¹¹ iudicio tuo CSKNBZO; tuo iudicio HA

¹² -erint CKDBZOHA; -erit N; uel si episcopus suus - uol. in mg. O

¹³ uel CRNDBZOHA; om. K

¹⁴ Explicit add. RX

A 1. LXIII IOHANNES OCTAVVS¹

- ² i. Quod metropolitanus intra tres menses consecrationis sue ad fidem suam exponendam palliumque suscipiendum ab apostolica sede mittere debeat
- ii. Quod qui alienam sponsam rapuerit et rapta si ad priorem sponsum redire noluerit omni communione priuentur
- iii. De Hengiltrude anathematizata
- iiii. Quod priuilegia Romane ecclesie nullis temporibus angustantur, et quod Romane leges rerum eius prescriptionem non nisi post³ centum annos admittunt⁴
- v. De illis qui uxores suas dimiserunt, uel ad alias illis uiuentibus nuptias migrauerunt
- vi. De sacerdote qui homicidium commiserit
- vii. Quod quicquid contra leges accipitur per leges dissoluatur
- viii. Quod facientis culpam habet qui quod potest corrigere negligit emendare

¹ Capitula ex concilio apud Rau' add. N

² capitulatio om. ZOHQA; in CLRXSWKNDBVP

³ ss L²

⁴ -unt CLRSBV; -ant KND

1

Iohannes octauus ex concilio tercio apud Rauennam. Quod metropolitanus intra tres menses consecrationis sue ad fidem suam exponendam palliumque suscipiendum ab apostolica sede mittere debeat¹

Quisquis metropolitanus intra tres menses consecrationis sue ad fidem suam exponendam palliumque suscipiendum ab apostolica sede nulla ineuitabili necessitate imminente non miserit, dignitate sibi commissa careat², ita ut tamdiu episcopali illi sedi cedat, omnique consecrandi licentia careat quamdiu in³ exponenda fide et in expetendo pallio priscum morem contempserit.

C. Ravenna 877; JE i. 394; CB Varia 2.38; Dd 1.166; ID 5.354

¹ Ioh. - Rau. Quod - debeat CRSNBV; Quod - debeat. Ioh. - Rau. K; Ioh. - Rau. ZOHA

² dign. sibi commissa careat CRXSKNBVP; commissa sibi (tibi O) careat dign. ZOHA*

³ ss O

2

Idem¹ Rostaino archiepiscopo. Quod qui alienam sponsam rapuerit et rapta si ad priorem sponsum redire noluerit omni communione priuentur² [72va]

Atto³ presentium lator dum in nostro seruitio fideliter⁴ excubaret quendam uirum feminam sibi desponsatam queritur rapuisse. Et ideo fraternitas tua nostra auctoritate suffulta suffraganeos suos episcopos presentialiter conuocet, sicque unanimi⁵

¹ Idem CRSKNBV; Iohannes octauus ZOHA

² Quod - priuentur (-etur LRN) CLRXSKNBVP; om. ZOHA

³ Atto CSKDVH; Otto L; Ante R(? before corr.)X; uito B; <>tto P; Aito ZOQA; Hato N

⁴ seru. fid. CRXKNBZOHA; fid. seru. S

⁵ unan- CNDBZOHA; inan- K

sententia⁶ si sponsam huic raptor non reddiderit, tam idem quam rapta⁷, si ad pristinum sponsum⁸ remeare noluerit omni communione priuentur.
JE 2968; CB John VIII 13; Ep. Ioh. 279-80 frg. 13; ID 14.64; +C 27 q 2 c 47

⁶ -ten- ss O

⁷ rapta CNDBZOHA; raptam K

⁸ pristinum sponsum CRXSKNBVP; sponsum pristinum ZOHA

3

Idem Liutberto¹ archiepiscopo. De Hengiltrude anathematizata²

Hengiltrudim³ uxorem Bosonis⁴ noueris⁵ non solum excommunicatione que a fraterna⁶ societate separat sed et anathemate quod⁷ ab ipso corpore Christi⁸ quod est ecclesia recidit, crebro percussam.

JE 2969; CB John VIII 14; Ep. Ioh. 280 frg 14; ID 14.51; C 3 q 4 c 12

¹ Liutb- CXKNBVZO; Liub- LRQA; Limb- S; Luduyco regi D; Lub- D²; Linb- H(after corr.)

² De - anath. CRXSKNBV; om. ZOHA

³ corr. fr. -em Z

⁴ corr. fr. -oris O

⁵ noueris CKDBZOHA; nouerimus N

⁶ fraterna CRXSKNV²ZOHA; fraternitate BVP?; fraternitatis B²

⁷ quod CKNBZOHQ; que A

⁸ add. in mg. B

4

Idem Hludouico regi. Quod priuilegia Romane ecclesie nullis temporibus angustantur et quod Romane leges rerum eius proscriptionem non nisi post centum annos admittunt¹

Nemo autem de annorum numero resultandi sumat fomentum. quia sancta Romana² cui Deo auctore seruimus ecclesia³ priuilegia que in firma⁴ Petri stabilitatis petra suscepit nullis temporibus angustatur⁵, nullis regnorum particionibus⁶ preiudicatur⁷. Sed et uenerande Romane⁸ leges diuinitus⁹ post¹⁰ ora priorum principum¹¹ promulgate rerum eius proscriptionem non nisi per centum annos admittunt.

JE 2970; CB John VIII 15; Ep. Ioh. 280 frg 15(2); C 16 q 3 c 17

¹ -unt CRXSBV; -ant KND. Quod - adm. CRXSKNBV; om. ZOHA

² sancta Romana RXWKNBVPZOA; sancte Romane CS; sancte Romane ecclesie L; sancta Romana ecclesia HQ

³ ecclesia RXWKNZOA; ecclesie CSVP; om. LHQ; B obscurely altered

⁴ beati add. CLW, om. RXSKNBVPZOA

⁵ -atur LRXWKNBVPZOA; -antur CS

⁶ particionibus CLRXWNDBVZO; partionibus SHQ; participationibus K; particioibus A

⁷ -atur LRXWKNBVPZOA; -antur CSV

⁸ uen. Rom. CRKNVPZOA; Rom. uen. B

⁹ diuinitus CKNBZHA; diuitus O

¹⁰ post CNDBZOHA; per ost K

¹¹ -pum CKNBZHA; -pium O

5

Idem Cozzili comiti. De illis qui uxores suas dimiserunt uel ad alias illis uiuentibus nuptias migrauerunt¹

Porro eos qui uxores suas dimiserunt uel ad alias² illis uiuentibus migrauerunt nuptias³, tamdiu cum consentaneis eorum excommunicamus quousque posterioribus⁴

¹ De - migr. CRXSKNBV; om. ZOHA

² alias CKNBZOHQ; alios A

³ migr. nuptias CSKNBVP; nuptias migr. ZOHA

⁴ posterioribus CKDBZOHA; post erroribus N

remotis priores penitendo⁵ receperint. Sicut enim nuptie a Deo, ita diuortium a diabolo est, teste⁶ Augustino, repertum. Quod enim [72vb] coniunxit Deus⁷, homo non separet. precipue cum hec pessima consuetudo ex paganorum more remanserit, quorum in talibus non alius nisi ipse diabolus erat magister et auctor.

JE 2972; CB John VIII 16; Ep. Ioh. 282 frg 17; ID 8.222

⁵ penitendo CKDBZOHA; om. N

⁶ sancto add. BVPZOHA, om. CRXSKN

⁷ con. Deus CRXSKNBVPZO; Deus con. HQA

6

Idem Cennemoco Venneticensi episcopo. De sacerdote qui homicidium commiserit¹

Miror minus doctam scientiam tuam sacerdotem putare post perpetratum homicidium posse in sacerdotio ministrare, immo quod est ineptius² nobis suadere uelle ut ipsi tali presumptioni preberemus assensum. Quis enim tam demens tamque peruersi sensus tale quid estimaret, uel post quantamcumque³ penitentiam concedendum, cum omni sit canonice discipline contrarium? Debet ergo sacerdotio priuatus lacrimarum fonte flagitium tam immane diluere, ut talibus saltem remediis curatus⁴ salutis possit⁵ inuenire suffragium.

JE 3010; CB John VIII 48a; Ep. Ioh. 304 frg 51(1); ID 6.114, 10.51; IP 3.153; D 50 c 4

¹ De - comm. CRXSKNBV; om. ZOHA

² ineptius CKDBZOHA; grauius N

³ quantam- CKNBZHA; quanta- O

⁴ -atus CKNBZHA; -atur O

⁵ possit CNDBZOHA; possim K

7¹

Idem Hludouico² imperatori. Quod quicquid contra³ leges⁴ accipitur, per leges dissoluatur⁵

Vides fili karissime quia quod contra leges accipitur per leges dissolui meretur.

JE 3011; CB John VIII 49a; Ep. Ioh. 305 frg. 52(4); ID 4.230, 6.115a; +D 10 c 10

¹ no. om. K

² -c- ss A

³ corr. fr. per V

⁴ ss C

⁵ Quod (om. N) quicquid - diss. CRXSKNDBV; om. ZOHA

8¹

Quod facientis² culpam habet qui quod potest corrigere negligit emendare³

Facientis procul dubio culpam habet qui quod potest corrigere negligit emendare. Scriptum quippe est, Non solum qui faciunt sed etiam qui consentiunt participes iudicantur. Et libat Domino prospera qui ab⁴ afflictis pellit aduersa. Et negligere cum possis deturbare⁵ peruersos nichil est aliud⁶ quam fouere. Nec caret scrupulo consensionis⁷ occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. Et probat⁸ odisse se⁹

¹ vii K

² corr. fr. -iens S

³ Quod - emendare CXSKNBV; Item ZOHQ; om. A

⁴ ab CKDBZOHA; om. N

⁵ -bare LRXSWKNDBVPZOHA; -pare C

⁶ est aliud CRNDBZOHA; aliud est K

⁷ consensionis CRKNVZOHA; confessionis B

⁸ probat CRK²DBZOHA; pro hec K; pro hoc N

⁹ odisse se CRXSKNB(marked for corr.)VPZOQA; se odisse H

uicia qui condempnat errantes, nec relinquit sibi locum deuiandi¹⁰ qui non pepercerit¹¹ excedenti. Et¹² primus innocentie gradus est odisse nefanda. Et latum¹³ pandit delinquentibus aditum qui iungit¹⁴ cum prauitate consensum. Et nichil prodest alicui non puniri proprio qui puniendus est alieno¹⁵ peccato.

JE 3011; CB John VIII 49b; Ep. Ioh. 305-6 frg 52(5); ID 6.115b; +D 86 c 3

¹⁰ *after corr.* H

¹¹ pepercerit LRXSWKNDVPZOHA; peperecerit C; perceperit B

¹² Et CKNBZOHQ; Etiam A

¹³ latis S

¹⁴ iungit CSK(*after lacuna*)DBZOHA; coniungit N

¹⁵ ss K

A 1. LXIV STEPHANVS QVINTVS

- i. Ne utiliter finita rescindantur² nec temere illicita presumantur, aut non concessa impune temptentur
- ii. Quod nec nudi contendere nec inermes inimicis nos debemus opponere
- iii. De eo quod Cumensi ecclesie pastorem consecrare denegabat
- iiii.³ Vtrum ferro candente aut aqua feruente seu alio quolibet⁴ examine parentes se purificare debeant pueros secum dormientes se non oppressisse
- v. De crucis signaculo
- vi. Quod quicquid Romana ecclesia statuit irrefragabiliter⁵ obseruandum est
- vii. De electo Reatine ecclesie quem ordinare omisit, eo quod imperialem ei ut mos est absolutionis minime detulit⁶ epistolam⁷
- viii. An clericus cui digitus est abscisus ad ecclesiasticum ordinem possit promoueri
- viii. De Alderico⁸ dyacono quomodo se purgare debeat de crimine sibi illato

¹ *capitulatio in* CLRXSWKDBVP; *om.* NZOHQA

² resc- CLRXSWKD²V; rec- BD

³ *iii repeated, now one out* X

⁴ alio quolibet CRDB; aliquolibet K

⁵ irrefragabiliter CRDBP; irrefragiter K

⁶ detulit LRXSWDBV; obtulit C

⁷ De electo Reat. - epistolam *obliterated in* K

⁸ De Ald- CLRXSBVP; De Alb- KD

1

Stephanus quintus Paulo episcopo Placentino¹. Ne utiliter finita rescindantur² nec temere illicita presumantur aut non concessa impune temptentur³

Loci⁴ nostri consideratio nos admonet rationis auctoritate que⁵ a decessoribus nostris utiliter decisa fuerint roborare et que⁶ a temerariis presumpta fuerint in promptu nichilominus ulcisci. Reum quippe ante conspectum diuini iudicis se nouerit

¹ *cap. viiii add.* N [*i.e. numbers continuously with John VIII*]

² resc- CRKNV; rec- B

³ Stephanus - Plac. Ne - temptentur CRXSNDBV; Ne - temptentur. Stephanus - Plac. K; Stephanus - Plac. ZOHA

⁴ Loci CRKNBZHA; Voci O

⁵ *repeated* K

⁶ *a te corr. to et with* que ss O

esse qui nititur⁷ utiliter finita rescindere ac⁸ roborata quolibet⁹ ausu uiolare.
Ecclesiastici quippe uigoris ordo confunditur si aut temere illicita presumantur aut
non concessa impune temptentur¹⁰. Proinde si negligenter ea que male usurpantur
omittimus excessus¹¹ uiam proculdubio aliis¹² aperimus.
JL 3418; CB Steph. 11; Ep. Steph. 339 frg. 11; +C 35 q 9 c 2

⁷ qui nit. *in mg.* O

⁸ ac CRSXBVZOHA; aut KND

⁹ quo- CKNBZOHQ; qua- A

¹⁰ -entur CKNBZOHQ; -etur A

¹¹ -c- ss O

¹² proc. aliis CRXSKNBV; aliis proc. ZOHA

2

*Idem¹ Girardo Leodicensi². Quod nec nudi contendere³ nec inermes inimicis nos
debemus opponere⁴ [73rb]*

Oportet ut primum nos tam⁵ de inuasis ciuitatibus monasteriis et mansis quamque et
de reliquis⁶ generaliter⁷ rebus reinuestire⁸ faciatis, quia nec nudi contendere nec
inermes inimicis⁹ nos debemus opponere.

JL 3419; CB Steph. 12a; Ep. Steph. 339 frg 12(1); +C 3 q 2 c 3

¹ Idem CLXKNB; Item R; Stephanus ZOHA

² Leod- LRXS²WBZOHA; ? C; Laod- SKND

³ ss V²

⁴ Quod -opponere CKNB; *om.* ZOHA

⁵ ss C

⁶ -u- ss C

⁷ -aliter CRXSDBVPZOHA; -alibus KN

⁸ *corr. fr.* -uestigare K

⁹ *corr. fr.* -icos O

3

*Idem¹ Gualberto² patriarche. De eo quod Cumensi ecclesie pastorem consecrare
denegabat³*

Miramur prudentiam tuam Cumensi ecclesie denegare⁴ consecrare⁵ pastorem, cum
te iam ad hoc prouocatum noueris apostolica exhortatione⁶. Si enim in eius electione
quod tibi displicuit sacris canonibus interdictum apologeticis⁷ tuis litteris respondere
nobis debueras. Nunc uero iterato tibi scribimus nolentes alicuius ecclesie priuilegium
infringere, licet apostolica prerogatiua possimus de qualibet ecclesia clericum
ordinare. Desine iam cuiuspiam zelo electum a clero, et expetitur a populo⁸
Luitgardum⁹ Cumensi ecclesie antistitem protelare quia si protelaueris et eum
consecrare totiens¹⁰ monitus non maturaueris cum ad nos uenerit procul dubio
consecratus abibit, quia licet apostolica auctoritate id facere ualeamus, tuo tamen
incitatur exemplo qui¹¹ transgressis¹² terminis tibi commissis in ecclesia Salonensi¹³

¹ Idem CLRXSKNBV; Stephano Z; Stephanus OA; Stephanus v H; Stephanus w Q

² Gual- CRXSKN; Wal- LBVZOHA; Guab- S; alberto Q (*see last note*)

³ De - denegabat CRXSKNBV; *om.* ZOHA

⁴ -a- ss C

⁵ *corr. fr.* consac- Z

⁶ *corr. fr.* exoratione A

⁷ apollo- K²N (*not* D)

⁸ et exp. a populo ss R; a populo CRXKNBZOH; apostolo A

⁹ -gardum CLWD; -guardum RSKN; Lutguardum X; -wardum BVZA; Leuitwardum O; -uardum H

¹⁰ -iens CKDBZOHA; -ies N

¹¹ qui CKD²BZOHA; quod ND

¹² -essis CSKNBZOQA; -essus H

episcopum ordinare ad indecentiam sedis apostolice presumpsisti. quod¹⁴ quante preuaricationis¹⁵ sit ipse perpende.

JL 3442; CB Steph. 23; Ep. Steph. 346 frg 24 ; ID 5.13; +C 9 q 3 c 20 (Nunc uero iterato - abibit)

¹³ Salonensi CRKNBZOHQ; Solonensi A

¹⁴ quod CKNBZOHQ; que A

¹⁵ -ionis after corr. and followed by lacuna O; -iois A

4

Stephanus Liutberto¹ episcopo Magontino. Vtrum ferro candente aut aqua feruente seu alio quolibet examine parentes se purificare² debeant pueros secum dormientes se non oppressisse³

Consuluisti⁴ de infantibus qui in uno lecto cum parentibus dormientes mortui reperiuntur, utrum ferro candente aut aqua feruente seu alio⁵ quolibet examine parentes se purificare debeant eos non oppressisse⁶. Monendi namque sunt et protestandi parentes ne tam [73va] tenellos⁷ secum in uno collocent lecto, ne negligentia qualibet⁸ proueniente suffocentur⁹ uel opprimantur, unde ipsi homicidii rei inueniantur. Nam ferri candentis uel aque feruentis examinatione¹⁰ confessionem extorqueri a quolibet sacri non censent¹¹ canones¹², et quod¹³ sanctorum patrum documento sancctum non est supersticiosa¹⁴ adinuentione non est presumendum. Spontanea enim confessione uel testium approbatione publicata delicta¹⁵ habito pre oculis Dei timore commissa sunt¹⁶ regimini iudicare, occulta uero et incognita illius sunt iudicio relinquenda¹⁷, qui solus nouit corda filiorum hominum. Hi autem qui probantur uel confitentur talis reatus se noxios tua eos castiget moderatio, quia si conceptum in utero qui per aborsum deleuerit homicida est, quantomagis qui unius saltem diei¹⁸ puerulum peremerit¹⁹ homicidam se²⁰ esse excusare²¹ nequibit?²²

JL 3443; CB Steph. 24c; Ep. Steph. 347-8 frg 25(2); ID 10.27; below 3.20.9; +C 2 q 5 c 20

¹ Liut- CRSKNBVZO; Liu- HQA

² ficare ss R²

³ Vtrum - oppr. CSKNBV; om. ZOHA

⁴ -lu- ss C

⁵ alio CRXSKNBH*; aliquo ZQA

⁶ Rest of p 138 (last of quire) blank, P, which resumes text without break in new hand at head of p 139

⁷ corr. fr. -ello B²

⁸ qual- CKNBZHA; quam- O

⁹ ffocentur corr. fr. -ter O

¹⁰ -ione CKNZBOHQ; -ionem A

¹¹ censent CSKNVZOQ(after corr.)A*; cessent L(after corr.)RXBPH; cessant W

¹² after sacri K

¹³ after corr. Z

¹⁴ after corr. B

¹⁵ delicta CKNBZOHQ; delecta A

¹⁶ sunt CKDBZOHA; sibi N

¹⁷ corr. fr. reliq- O

¹⁸ -i- ss C

¹⁹ peremerit CKNB?VZO; per and lacuna A

²⁰ non add. ZOHA, om. CRXSKNBV

²¹ excusare CKNBOHA; om. Z

²² nequibit? CKNVPZOHA; nequibitur B

5

Stephanus Stiliano¹, Athanasio,² Iohanni et Paulo archiepiscopis et eorum clero. De crucis signaculo³

¹ Stiliano CRSNDBZOHA; Stillano K

² Athan - corr. fr. An- O; Eusebio add. with Coll.Brit. ZOHA, om. CRXSKNBV

Numquid non omnia charismata⁴ sacerdotalis ministerii crucis figura perficiuntur?
 Numquid ne baptismatis unda nisi cruce sanctificata peccata relaxat, et ut cetera⁵
 pretereamus sine crucis signaculo quis sacerdotii gradus ascendit?
JL 3444; CB Stephen 25a; Ep. Steph. 348 frg 26(1); ID 1.114, 2.91; De cons. D 5 c 10

³ De - sign. CRXSKNBVP; om. ZOHA

⁴ charismata CLRXS²WKNV²O²HQA*; chrismata SBVZO; ? P

⁵ corr. fr. -ero O

6

*Quod quicquid Romana ecclesia statuit irrefragabiliter obseruandum est*¹
 Enim uero quia in speculam² et³ exemplum sancta Romana ecclesia cui nos⁴
 Christus preesse uoluit posita est, omnibus quicquid statuit, quicquid ordinat,
 perpetuo inrefragabiliter obseruandum est.
JL 3444; CB Stephen 25 b; Ep. Steph 348 frg 26(2); D 19 c 4

¹ Quod - est CRXSKNDBVP; Item ZOHQ; om. A

² speculam CRKNVPZOHA; speluncam B

³ ss Z

⁴ ss Z

7¹

*Stephanus Guidoni*² comiti. *De electo Reatine ecclesie quem*³ *ordinare omisit, eo*
*quod imperialem ei ut mos est minime detulit absolutionis*⁴ *epistolam*⁵
 Lectis sagacitatis uestre apicibus que defuncto ecclesie Reatine antistite⁶ clerum
 [73vb] et plebem eiusdem elegisse sibi futurum antistem nobisque consecrandum
 uestro⁷ studio directum esse ne ipsa ecclesia⁸ diu sine proprio consisteret pastore
 fatebantur, nos de obitu⁹ prioris dolentes quando de unanimitate et canonica ipsius
 ecclesie electione nunc ipsum electum ut mandastis tam citissime ordinare¹⁰
 omisimus, quod imperialem nobis ut mos est absolutionis minime detulit epistolam,
 pro qua scilicet re ambiguum nobis extitit, ideo uoluntati uestre in hoc parere
 distulimus, ne augustalis¹¹ animus durissime modo quocumque perciperet. Sed
 scientes ecclesiam Domini sine proprio diu pastore non debere¹² consistere, glorie
 uestre mandamus quoniam aliter mox¹³ agere haud debuimus¹⁴ ut uestra sollertia
 imperiali ut consuetudo prisca¹⁵ conductat percepta licentia et nobis quemadmodum
 uos scire credimus imperatoria directa epistola tunc et uoluntati uestre de hoc
 parebimus, eundemque electum adiuuante Domino consecrabimus, quod karissime fili
 moleste dureque nullo modo suscipiatis, nec aliter id nos preterisse credatis, cum

¹ whole canon erased in K

² Guid- CRXSWNP; Wi- BVZOHA

³ quem CRDB; que N

⁴ min. det. abs. CRBV; abs. min. det. ND

⁵ De - epist. CRXSNDVBVP; om. ZOHA

⁶ eccl. Reat. ant. (corr. fr. antistite O) CRNDPZOHA; ant. eccl. Reat. B

⁷ uestro CSNDBVHQ; nostro LRXZOA

⁸ eccl. ipsa marked for reversal O

⁹ de obitu CRDBZOHA; debitu N

¹⁰ ordinare CRXSNDVBVP; consecrare ZOHA

¹¹ aug- CR²XSNDBVPOH; ang- RZ?A

¹² con debere add. and canc. O

¹³ mox CRSNDBZOQA; mos H

¹⁴ B obscurely altered

¹⁵ priscat O

statuta¹⁶ canonica et censuram legalem inuiolabilem obseruare¹⁷ uelimus, et gloriam uestram prospere semper apostolicis suffragiis augeri desideremus.

JL 3446; CB Steph. 27; Ep. Steph 349-50 frg 28; D 63 c 18 to nullo modo suscipiatis

¹⁶ cum statuta CSNBVZOH; constituta DA

¹⁷ ss H

8

Stephanus Rotberto Metensi episcopo¹. An clericus cui digitus est abscisus ad ecclesiasticum ordinem possit promoueri²

Lator presentium Flauinus scilicet clericus ad sanctam sedem apostolicam ueniens detulit a te nobis directam epistolam qua indagare studuisti eum a Normannis nuperrime captum, sinistre manus digitum habere abscisum, sciscitans³ si ob⁴ hoc ad ecclesiasticum ordinem ualeat promoueri annon. Quod et nos reperientes, quia sollertia tua magis super hoc sollicita a sede apostolica doceri flagitat, normam iusticie semper sequi⁵ exoptans studium tue sanctitatis⁶ merito collaudamus, reuerentiam tuam scire [74ra] uolentes quoniam si ita est quod⁷ a Normannis digitum ipsum habeat abscisum⁸, ad promouendum si alias dignus fuerit nil ei nocebit, eo quod quid⁹ de his qui a dominis uel medicis siue a paganis non sponte tale quid patiuntur, sacri censeant canones dilectionem tuam latere non credimus, quos ei obuiare debere si ita est minime reperimus, monentes religionem tuam ut circa illum ita peragat, quatinus et¹⁰ mercedem pro eo magnam incurrat, et desiderium istius canonica¹¹ auctoritate in aliis non obuiante¹² Deo adiuuante perficiat¹³.

JL 3447; CB Steph. 28; Ep. Steph 350-1 frg 29; ID 6.118; IP 3.44; D 55 c 11 to latere non credimus

¹ Rob. Metensi ep. CLSWDBVPZOHA; Metensi Rob. ep. R; Rob. ep. Met. X; Rob. ep. KN

² An - promoueri CRXSKNBVP; om. ZOHA

³ scisc- LRXSWKNBVPZHQ; scic- CO; scitans A

⁴ ss Z

⁵ in mg. C

⁶ tue sanct. CRXBVPZOHA; sanct. tue KND

⁷ quod CKNBZOHQ; que A

⁸ -b- ss H

⁹ quid C²LRXSWDBVZOHA; om. C; quod K; quis N

¹⁰ et CKDBZOHA; om. N

¹¹ ei add. ZOHA, om. CRXSKNBV

¹² non obuiante CRXKNV²ZOHA; obuiare B; obuiante V; non adiuuante P?

¹³ perf- CRXSBVPZOHA; prof- KND

9

Stephanus¹ Leoni Thianensi² episcopo. De Alderico³ dyacono quomodo se purgare debeat⁴ de crimine sibi illato⁵

De crimine sibi illato dyaconus tuus uerissime se fatebatur immunem. Veruntamen si suspicio habetur, et accusatores idonei reperiuntur, et testes quales sacri canones sancciunt ascito tecum certo⁶ episcoporum numero ueniant accusatores, uocetur et ipse Aldericus⁷ dyaconus et si negauerit, uentiletur causa canonice, et si uel sponte confessus uel legitimis testibus fuerit approbatus, canonica feriatur sententia. Quod si

¹ papa v add. ZOHA, om. CRXSKNBVP

² Thian- CRXSKNDV; Tian- BZOQA; Cian- H

³ Ald- CLRXSBVP; Eald- W; Alb- KND

⁴ debeat here RXSKNDBVP; after illato CLW

⁵ De - illato/debeat CLWRXSKNDBVP; om. ZOHQA

⁶ certo C²LRXSWKDBVPZOHA; erto C; cuncto N

⁷ Alb- CRKDBZOHA; Alb- N

nec sponte confitetur nec accusatores et testes legitimi⁸ reperti fuerint⁹, et mala fama crebrescit¹⁰, non publico examine, sed coram te et¹¹ aliquantis reuerentissimis presbiteris et diaconibus tue ecclesie secreto iuramento se purificet, et deinceps boni testimonii eum annuntia, et compesce ac commune ecclesie tue filios ne sacerdotem Dei infamare ulterius presumant, timentes maledictus¹² Cham qui patris uerenda derisit.

JL 3434; CB Stephen 15; Ep. Steph 342 frg 16(1); ID 6.430; C 15 q 5 c 1

⁸ -ti- ss A

⁹ -int CKNBZOHQ; -it A

¹⁰ crebescit O

¹¹ et C²LSWBVPZOHA; om. CRXKN

¹² -us CNBZOHA; -um K; maledictio *corr. to* maledictiones D

A 1. LXV LEO NONUS¹

- i. De alleluia et gloria in excelsis Deo
ii. Quare alleluia nouem ebdomadibus³ intermittatur

¹ nonus LRXWKDBV; om. C; undecimus S; Leo nonus om. P

² capitulatio in CLRXSWKDBP; om. NZOHA

³ *corr. to* -abus R

1¹

Leo nonus². De Alleluia et Gloria in excelsis Deo³

Si⁴ duo solummodo hymni ab angelis in nouo testamento [74rb] inueniuntur decantati, Alleluia et⁵ Gloria in excelsis Deo, quos pariter in Septuagesima intermittimus⁶, quia peccato ueteris⁷ hominis a conuentu angelice iubilationis expulsi in huius misere uite Babylonem super flumina eius sedemus et flemus, dum recordamur⁸ illius Syon in qua Deum⁹ decet hymnus.

Humbert, Contra Graecos c 57 (PL 143.968-9); De cons. D 1 c 55a

¹ no. om. K; xviii N [still in sequence from John VIII]

² Leo nonus CRXNDPZ(*corr. fr.* octauus)OHA; Leo xi S; om. KBV

³ De - Deo CRXSKNBVP; om. ZOHA

⁴ Si CLRXSWKNBV; Hi C²(in mg.)L²DPZOHA

⁵ et CRXSWKN; atque LBVPZOHA

⁶ intermittimus CNDBZOHA; om. K

⁷ *corr. to* -eri N

⁸ -amur CLRSKBV²Z; -aremur XWNVPOHA

⁹ Deum CRXSKNBVPH; Domini ZOQA?; ? H

2¹

Quare Alleluia nouem ebdomadibus intermittatur²

Quod nouem ebdomadibus Alleluia intermittimus³ non incongrue per nouem ebdomadas nouem ordines angelorum accipimus⁴, quorum decimus ordo per superbiam corruens⁵ angelicum numerum imminuit et a⁶ felicitate perturbauit⁷. Qui

¹ no. om. K; xviii N; *add. in mg.* D

² Quare - interm. CRXSKNBVP; Item ZO(*corr. to or fr.* Idem)HA

³ -t- ss C

⁴ accipimus CNDBZOHA; angelorum (*repeated*) K

⁵ corruens LRXSWKNDBVPZOHA; lapsus C

⁶ ss C

⁷ perturbauit LSWK²BVPZOHQ; perturbantur RXND; perturbuit A; ? CK

condolentes sue diminutioni et parem ruinam sibi timentes, a perfecta laude Creatoris fuere prepediti. Quorum recuperationi et consolationi consulens omnipotens Creator primum hominem de limo terre formauit, qui sui⁸ gratias⁹ multiplicatione dampna celestis patrie resarciret, atque¹⁰ angelorum gaudia suppleret. Qua spe angelicus chorus ad modicum nec mora ex lapsu ipsius hominis fuit conturbatus. Vnde ille nouem ordinum concentus in laude Creatoris remansit imperfectus donec in Christo¹¹ resurgente resurrexit pro lapsu¹² ille prothoplastus. Ibi augmento sui collegii et spe meliori angelicus exercitus gauisus in nouum Alleluia consurrexit totus, et in eo perstat deuotus¹³ quem et nos pro modulo nostro imitantes a Septuagesima quando lapsus prothoplasti in ecclesia recitatur Alleluia nouem ebdomadibus intermittimus, scilicet usque in Pascha ubi Christus¹⁴ resurgens a mortuis tristitiam nostram¹⁵ in gaudium uertit. Alleluia reddit.¹⁶

Humbert, *Contra Graecos* c 58 (PL 143.969); *De cons. D 1* c 55b

⁸ ss O

⁹ gratias RXWBVZOHA; generis CL²ssV³; gratia LSK(*cancelled*)NDP

¹⁰ ss B

¹¹ Christo CKDBZOHA; decimo N

¹² pro lapsus LRXSWKNBVPZOHA; prolasus C

¹³ totus et in – deuotus *partly over erasure, partly in mg. Z*

¹⁴ -tus CKNBZOHQ; -ti A

¹⁵ nostram LRXSWKNBVPZOHA; om. C

¹⁶ Expliciant exceptiones ecclesiasticarum regularum pontificum Romanorum *add. S, which omits A1 66-7 entirely*

A 1. LXVI ALEXANDER SECVNDVS¹

- ²i. De eo qui se consecrare permiserit ab eo quem symoniacum esse non dubitat
- ii. Vt nullus audiat missam presbiteri quem scit concubinam indubitanter habere [74va] et de sacerdotibus et diaconibus et subdiaconibus qui concubinam palam duxerint uel ductam non relinquerint
- iii. Quod decime et primitie et oblationes³ fideliter ecclesiis reddantur a laicis
- iiii. Ne clericus uel presbiter per laicos obtineant ecclesiam et ne quis habitum monachi suscipiat spem habens ut abbas fiat
- v. Ne quis presbiter duos ecclesias habeat
- vi. Vt nemo per symoniacam heresim ordinetur
- vii. Vt nullus laicus ad quemlibet gradum ecclesiasticum repente promoueatur

¹ Alex. sec. LRXWKDBVP; om. CN. S *omits the whole of 1.66*

² capitulatio in CLRXWKDBVP; om. NZOHA

³ decime et primitie et obl. RXKDBVP; decime et obl. et primitie CLW

1¹

Alexander secundus². De eo qui se³ consecrare permiserit ab eo quem symoniacum esse non dubitat⁴

¹ x N (*not obviously in sequence, but continuous from now on*)

² Alex. sec. CRXNBPZOHA; om. K (*cf above*)

³ ss V

⁴ De - dubitat CRXKNBVP; om. ZOHA (*Alexander in mg. A*)

De cetero autem si quis hinc in posterum ab eo quem symoniacum esse non dubitat se consecrari permiserit et consecrator et consecratus non disparem dampnationis sententiam subeat sed uterque depositus penitentiam agat et priuatus a propria dignitate persistat.

C. Rome 1063 c 2b; ID 5.79b (Nich.); IP 3.126 (sl. var.); C 1 q 1 c 109 as IP

2

Idem. Vt nullus audiat missam presbiteri quem scit concubinam indubitanter¹ habere, et de sacerdotibus et diaconibus et subdiaconibus² qui concubinam palam duxerint uel ductam non relinquerint³

Preter hec⁴ autem⁵ precipiendo⁶ mandamus ut nullus missam audiat presbiteri quem scit concubinam indubitanter⁷ habere aut subintroductam mulierem. Vnde etiam sancta synodus hec a capite sub excommunicatione statuit, dicens, Quicumque sacerdotum, diaconorum, subdiaconorum post constitutum beate memorie⁸ predecessoris nostri sanctissimi pape Leonis aut Nicholai de castitate clericorum concubinam palam duxit⁹ uel ductam non relinquit¹⁰, ex parte omnipotentis Dei auctoritate beatorum apostolorum principum Petri et Pauli precipimus, et omnino contradicimus¹¹ ut missam non cantet neque euangelium aut¹² epistolam ad missam legat [74vb] neque in presbiterio cum his ad diuina officia qui¹³ prefate constitutioni obediens fuerint maneat, neque¹⁴ partem ab ecclesia suscipiat et precipientes¹⁵ statuimus ut hi predictorum ordinum qui eisdem predecessoribus nostris obediens castitatem seruauerint, iuxta ecclesias suas sicut oportet religiosos clericos simul¹⁶ manducant et dormiant, et quicquid eis ab ecclesiis competit¹⁷ communiter habeant et rogantes monemus ut ad¹⁸ apostolicam scilicet communem uitam summopere peruenire studeant, quatinus perfectionem cum his consequuti qui centesimo fructu ditantur in celesti patria mereantur ascribi.¹⁹

C. Rome 1063 cc 3-4; IP 3.135 (pt and var.); +D 32 c 6a to communiter habeant

¹ in black in mg. C; indub. scit. conc. V

² et subdiaconibus CRNDBV; om. K

³ Idem (Item P). (xi add. N) Vt - relinq. CRXKNBVP; om. with no break ZOHA

⁴ hec CRKDBZOHA; hoc N

⁵ ss X

⁶ corr. fr. perc- O

⁷ -anter CKNBZOHQ; -ant A

⁸ corr. fr. memerie O

⁹ duxit CKBZOHA; duxer' N; duxerit D

¹⁰ relinquit CRXWKD²B; reliquerit N; reliquit DZVHA; reliquid O

¹¹ contradicimus CKNBVZOA; interdicimus HQ

¹² aut CRXBVPZOHA; uel KND

¹³ qui CKNZOHA; que BV

¹⁴ neque CKNVPZOHA; atque B

¹⁵ precipientes CKNBZOHQ; precientes A

¹⁶ corr. fr. simil... KN (simul D)

¹⁷ repeated and canc. O

¹⁸ ad CLRXWK²NDV²ZOHA; om. KBV

¹⁹ et quicquid eis ab ecclesiis - ascribi in smaller cramped hand K

3

Idem. Quod decime et primitie et oblationes fideliter ecclesiis¹ reddantur a laicis²

¹ fid. ecclesiis CLWKNV; ecclesiis fid. RXP; fid. B

² Idem. Quod - laicis CRXWKBP; Idem cap. xii. Quod - reddantur N; Quod - laicis. Idem V; om. with no break ZOHA

Deinde ut decime et primitie³ seu oblationes⁴ uiuorum et mortuorum ecclesiis Dei fideliter reddantur a laicis et ut in dispositione episcoporum sint. Quas qui retinuerint, a sancte ecclesie communione separentur.

C. Rome 1063 c 5; +D 32 c 6b

³ pritie Z

⁴ after corr. X

4

Ne clericus uel presbiter per laicos obtineat¹ ecclesiam et ne quis habitum monachi suscipiat spem habens ut abbas fiat²

Vt³ per laicos nullomodo quilibet clericus aut presbiter obtineat ecclesiam nec gratis nec precio, et ut nullus habitum monachi suscipiat, spem aut promissionem habens ut abbas fiat⁴.

C. Rome 1063 cc 6, 11; C 16 q 7 c 20a

¹ -eat CLRXWBVP; -eant KND

² Ne - fiat (xiii add. N) CRXKNDBVP; om. with no break ZA; om. with break OH

³ Vt CKNBZOQA; Et H

⁴ habens ut abbas fiat CKNBVPZOA; ut abbas fiat habens HQ

5

Idem¹. Ne quis presbiter duas ecclesias habeat²

Ne³ aliquis presbiter duas ecclesias obtineat⁴.

C. Rome 1063 c 7; C 16 q 7 c 20b

¹ Idem CRXKNDBV(after habeat)P; om. ZOHA

² xiiii add. N. Ne - habeat CRXKNBVP; om. DZOHA

³ Ne CKNBZOA; Nec HQ

⁴ obtineat CRKNVPZOHA; habeat B. Ne aliquis - obtineat as rubric, with Ne aliquis presbiter (only) as text A

6

Idem. Vt nemo per symoniacam heresim ordinetur¹

Vt per² symoniacam heresim nemo ordinetur uel promouetur ad quodlibet³ officium ecclesiasticum ne⁴ de ecclesiis eiciatur.

C. Rome 1063 c 8

¹ Idem (after ord. V). Vt - ord. CRXKNBVP (xv add. N); om. ZOHA

² ss Z

³ ad quodl- CRDBVZHQA; ad quol- KN; a quol- O

⁴ ne CKNBVZO; nec HQA

7

Idem. Vt nullus laicus ad quemlibet gradum ecclesiasticum repente promouetur¹

Vt nullus laicus ad quemlibet gradum ecclesiasticum repente promouetur², nisi post mutatum habitum secularem³ diuina conuersatione inter [75ra] clericos fuerit comprobatus. Vos ergo⁴ hec et alia sanctorum patrum statuta fideliter et Christiana reuerentia obseruate. si uultis sancte Romane ecclesie et apostolice sedis⁵ pace et communione atque⁶ benedictione gaudere.

¹ Idem (after promou. V). Vt - promou. CRXKNBVP (xvi add. N); om. ZOHA

² corr. fr. -antur O

³ mutatum (mot- P) hab. sec. LRXKNBVPZOHA; hab. sec. mutatum (immutatum W) CW

⁴ ergo CKNBZOQA; autem H

⁵ se- ss A

⁶ atque CKNBVZOA; et HQ

C. Rome 1063 c 12

¹A 1. LXVII VRBANVS SECVNDVS

- ²i. De ordinatis ab excommunicatis quondam tamen catholicis
- ii. De quodam ordinato per pecuniam non episcopo sed cuidam principum eius datam
- iii. De amminiculo concedendo episcopo quamdiu illius infirmitas indiguerit, et de quadam extraordinaria pollutione

¹ S omits the whole of 1.67² capitulatio in CRXKDBVP; om. NZJOHA

1

Vrbanus secundus¹ Gebeardo episcopo Constantiensi². De ordinatis ab excommunicatis, quondam tamen catholicis³

Vt⁴ ab excommunicatis quondam tamen catholicis episcopis ordinatos siquidem⁵ symoniace ordines ipsos acceperint et si episcopos ipsos symoniacos non fuisse constiterit⁶, ad hoc si eorum religiosior⁷ uita et doctrine prerogatiua uisa fuerit promereri penitentia⁸ indicta⁹ quam congruam¹⁰ duxeris¹¹ in ipsis quos acceperunt ordinibus permanere permittas. Ad superiores autem ascendere non concedimus, nisi necessitas et utilitas maxima flagitauerit, et ipsorum sancta conuersatio promeruerit¹², et hoc tamen ipsum rarius cum cautela est precipua concedendum.

JL 5393; Somerville and Kuttner (1996) 139; CB Urban II 38b; ID 6.406; below 3.10.41; C 9 q 1 c 4 to conuersatio promeruit

¹ ss R²² ep. Const. CRKBVPZOHA; Const. ep. N; Vrb. - Const. in mg. J³ De - cath. CRXKNBVP; om. ZJOHA (A has Vrbanus in mg.)⁴ Vt CKNBZJOQA; Et H⁵ non add. K² mg.⁶ -erit CKDBZJOHA; -erint N⁷ -sor N; -si- ss RO⁸ penitentia C²LWKNBVPZH; om. CRX; penitentiam JOQA⁹ indicta CLRXKNBVPJ²; indicata Z; indica J; indicat OHQA¹⁰ corr. fr. incon- Z¹¹ -eris CKNVZJOHA; -erit B¹² -meruerit CRNDBVPZJOHQ; -meruit KA

2

Idem¹ Alberto Metensi episcopo. De quodam ordinato per pecuniam non episcopo sed cuidam principum eius datam²

Presentium portitorem quem parentum incuria per pecuniam non episcopo sed³ cuidam principum eius datam inuitum⁴ sacerdocii dignitatem obtinuisse significasti⁵, licet sancti canones deponendum esse⁶ testentur, tamen⁷ quia culpam istam nesciens et coactus commisit, et⁸ quia ab eodem ordine ut⁹ deponeretur supplicauit ultroneus¹⁰

¹ Idem CRXKNBV; Item P; om. ZJOHA² De - datam CRXKNBVP; om. ZJOHA³ ss Z⁴ inuitum CRKNVZJOHA; intuitum B⁵ sign. over erasure B⁶ esse CKNBZJOA; om. HQ⁷ tamen CKDBZJOHA; tantum N⁸ et CKNBV; sed ZJOHA

ex consideratione discretionis que est mater omnium uirtutum magis quam ex rigore cano [75rb] num misericordie uiscera adhibendo ipsum in eodem ordine esse fraternitati tue consulimus, ita tamen¹¹ ut quia ecclesia illa cui deseruit sacerdotum penuriam¹² non patitur, suspensus a sacerdotali officio permaneat. Quod si fortasse ecclesie utilitas exegerit ut curam¹³ regiminis assumat, liceat eum ex concessione episcopi sui fratrumque obedientia sacerdotali officio fungi.

Alexander II; JL 4589; CB Alex. 70; C 1 q 5 c 3

⁹ ss O

¹⁰ suppl. ult. CXKNBVP; ult. suppl. ZJOHA

¹¹ tamen CKNBJOHA; om. Z

¹² -uriam CKNBJOHA; -uria Z

¹³ ut curam CKNPZJOHA; om. B

3

*Idem Hugoni Gratianopolitano*¹ *episcopo*². *De amminiculo concedendo episcopo quamdiu illius infirmitas indiguerit, et de quadam extraordinaria pollutione*³

Compatimur infirmitati tue et amminiculum quod⁴ postulasti pro tue religionis⁵ spirituali dilectione concedimus quamdiu eo tua infirmitas⁶ indiguerit. Extraordinaria pollutio nisi in naturalibus admissa uel sepius repetita circa maritalem affectum⁷ si prebitis sacramentis ita esse constiterit⁸ quemadmodum nobis tuis significatum est litteris non⁹ uidetur matrimonium impedire, quamuis per se criminosa sit et dampnabilis.

JL 5730; C 35 q 2/3 c 11 from Extraordinaria

¹ Gratiano- RW²KNDBVPZJOA; Gratio- CW; Granino- L; Gr'ano- X; Grationo- H

² Idem - episcopo *in mg.* J

³ De - pollutione CRXKNBVP; om. ZJOHA

⁴ quod CKNBZJOHQ; que A

⁵ tue rel. CKNBPZJOA (-li- ss A); rel. tue HQ

⁶ *corr. fr.* fraternitas V

⁷ aff- CLBPVZJOHA; eff- RXKND

⁸ *corr. fr.* -ierit A

⁹ *corr. fr.* ut K